

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Unge og online sociale netværk

En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser

Larsen, Malene Charlotte

Publication date:
2010

Document Version
Accepteret manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Larsen, M. C. (2010). *Unge og online sociale netværk: En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser*. Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

- En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser

INSTITUT FOR KOMMUNIKATION • AALBORG UNIVERSITET 2010

:-)

♥

:-p

:-)

<3

♥

<3

xD

:-p

♥

xD

♥

:-)

:-p

:-)

<3

♥

:-p

VERSITET 2010

:-p

UNGE OG ONLINE SOCIALE NETVÆRK

En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser

En ph.d.-afhandling indleveret til Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet
Aalborg, august 2010
© Malene Charlotte Ryberg Larsen

Aalborg Universitet
Institut for Kommunikation
Kroghstræde 3
9220 Aalborg Øst

Hovedvejleder: Pirkko Raudaskoski, Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet
Bivejleder: Birgitte Holm Sørensen, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet

Forord

Denne ph.d.-afhandling er kulminationen af flere års etnografisk engagement inden for et af mine store interessefelter; unges brug af online sociale netværk. At afhandlingen nu er en realitet, kunne ikke have ladet sig gøre uden hjælp fra mange andre, som fortjener at blive takket.

Først og fremmest vil jeg takke de tusindvis af unge mennesker, som på den ene eller anden måde indgår i ph.d.-projektets dataarkiv. Afhandlingen var aldrig blevet til, hvis ikke I havde deltaget i de empiriske undersøgelser, ladet mig observere jeres brug af sociale netværkssider, fortalt mig om jeres oplevelser og været villige til at være "venner" med mig i projektperioden. Mange tak skal I have :p xD I den forbindelse vil jeg også gerne takke Medierådet for Børn og Unge (herunder Susanne Boe og Gry Hasselbalch) for et inspirerende samarbejde omkring det kvalitative spørgeskema, der indgår i afhandlingens dataarkiv. Jeg håber, vi kan få glæde af hinandens arbejde i fremtiden også.

På det faglige plan skal lyde en stor tak til mine to vejledere. Først og fremmest tak til hovedvejleder, Pirkko Raudaskoski fra Institut for Kommunikation på Aalborg Universitet, for engageret og kompetent vejledning – og for altid at være begejstret for projektet. Jeg har nydt vores faglige diskussioner under vejledermøderne og er imponeret over din evne til at inspirere :-). Også tak til bivejleder, Birgitte Holm Sørensen fra Danmarks Pædagogiske Universitet, som har fulgt med fra sidelinjen og er kommet med gode og konstruktive kommentarer eller forslag undervejs.

At skrive en ph.d.-afhandling kræver gode fysiske rammer og et godt fagligt miljø. Tak til søde kollegaer i e-Learning Lab på Institut for Kommunikation for både faglige og festlige aktiviteter – og for at I lod mig få min egen "hule" under den sidste del af skrivefasen. Jeg ser frem til at fortsætte i det faglige miljø med fornyede kræfter. Tak til gode venner og kollegaer Malene Kjær Jeppesen, Anders Albrechtslund og Anne-Mette Albrechtslund for praktisk hjælp og mange faglige såvel som festlige sammenkomster de seneste år (og en stor tak til Anne-Mette for at have kommenteret og korrekturlæst flere af kapitlerne i afhandlingen). Tak til Sanni Jørgensen for at have designet forsideomslaget og for at have været en god og støttende veninde undervejs i projektperioden. Tak også til min familie for opbakning og tålmodighed med mig i perioder, hvor jeg har været fraværende. Jeg glæder mig til at kunne tilbringe mere tid sammen med jer.

Den allerstørste tak skal lyde til min mand, Thomas Ryberg, for at have været en stor støtte undervejs i hele projektperioden. Både på det faglige, personlige og praktiske plan har din opbakning været helt uvurderlig, og jeg tror ikke, jeg kunne have klaret det uden dig. Jeg glæder mig til vores "nye" liv – i mere end én forstand <3

Aalborg, den 4. august 2010

Malene Charlotte Ryberg Larsen

Dansk resumé

Unge og online sociale netværk: En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser

I denne ph.d.-afhandling udforskes 12-18-årige danske børn og unges brug af et af den seneste tids nyere internetfænomener: Online sociale netværk. De såkaldte sociale netværkssider (SNS'er) er internetbaserede mødesteder, hvor brugere via personaliserede profiler kan liste hinanden som venner og kommunikere og socialisere på tværs af fysiske og tidsmæssige begrænsninger. Afhandlingens hovedformål er at opnå en forståelse af, hvilke betydninger SNS'er som f.eks. Arto og Facebook har for de unge brugeres individuelle og sociale liv, og hvordan de anvender disse sider som en del af deres hverdag. For at undersøge dette tages der udgangspunkt i en stor mængde af forskelligt datamateriale. Det primære datamateriale udgøres af fem års etnografisk engagement og deltagende observationer inden for feltet samt et omfattende kvalitativt spørgeskema om de oplevelser, som 12-18-årige danske unge har på sociale netværkssider. Dermed befinder afhandlingen sig både på et aktørniveau og et diskursniveau, idet den dels udforsker de centrale handlinger, som de unge brugere udfører på tværs af sociale netværkssider, og dels analyserer den måde, hvorpå de italesætter deres konkrete brug og oplevelser.

Teoretisk er afhandlingen placeret inden for det diskursanalytiske felt med neksusanalyse som den primære teoretiske og metodologiske tilgang. Nexsusanalysen adskiller sig fra andre diskursanalytiske retninger ved som udgangspunkt at fokusere på centrale medierede handlinger, som sociale aktører udfører inden for et løst forbundet fællesskab kaldet et 'nexus of practice' (frem for udelukkende at fokusere på diskurser). Begrebet nexus of practice dækker over det felt, hvor mennesker, diskurser og kulturelle artefakter krydser og munder ud i social handling. I afhandlingen tilgås og analyseres danske børn og unges brug af sociale netværkssider som et nexus of practice, hvor formålet er at finde frem til de mest centrale medierede handlinger og diskurscyklusser inden for feltet. Rent praktisk foregår dette over tre faser; en engagementsfase, en navigationsfase og en forandringsfase. Engagementsfasen udgøres af dataindsamling, etnografisk tilstedeværelse og opnåelse af en 'zone of identification'. Navigationsfasen består i at organisere, dokumentere og analysere de forskellige datamaterialer, mens den sidste fase, forandringsfasen, er et reflektivt blik på, hvorledes neksusanalysens resultater kan påvirke eller være medvirkende til at forandre det overordnede nexus of practice.

På baggrund af et grundigt engagement i neksusanalysens første fase er afhandlingens navigationsfase organiseret i form af tre analytiske temaer, som repræsenterer de mest centrale diskurscyklusser inden for feltet. At praktisere venskab er en naturaliseret del af danske unges brug af sociale netværkssider, og i første analysetema analyseres de centrale medierede handlinger, som brugerne – ofte helt per automatik – udfører for at danne eller vedligeholde sociale relationer. Her diskuteres det bl.a., hvad der karakteriserer et venskab på nettet, og hvordan de unges brug af SNS'er er med til at ændre den klassiske forståelse af

venskabsbegrebet. I andet analysetema undersøges en helt særlige kommunikationsform, som har vist sig at eksistere imellem bedste venner eller veninder på sociale netværkssider. Her er de unges sprog præget af en decideret kærlighedsdiskurs, og sætningen "Jeg elsker dig" optræder jævnligt i deres kommunikation. Det diskuteres, hvilke forskellige funktioner denne 'følelseskommunikation' har, og hvad det betyder, at den ofte er offentlig tilgængelig eller strategisk synligt placeret på de unges profiler. I forlængelse heraf argumenteres der bl.a. for, at de unge brugere i kraft af deres følelseskommunikative handlinger bliver medkonstruktører af hinandens identitet, som i afhandlingen karakteriseres som en 'open source' netværksidentitet. I sidste analysetema undersøges det, hvorledes unge håndterer de ubehagelige oplevelser, som de indimellem har, når de anvender sociale netværkssider og internettet generelt. Her tages der udgangspunkt i, hvordan de unge selv oplever og omtaler de risici, der kan være forbundet med deres SNS-brug, og hvilke strategier de benytter for at navigere imellem de positive og de ubehagelige oplevelser. Analysen viser, hvordan unge befinder sig i et spændingsfelt imellem deres egne konkrete og lokale oplevelser og de offentlige diskurser, som omgiver deres brug af nye medier. I forlængelse af dette argumenteres der for, at unge har et behov for, at deres lokale (og oftest positive) oplevelser bliver forstået og taget seriøst. Dette har i særdeleshed været tydeligt på et tidspunkt i historien, hvor sociale netværkssider stadig var et nyt fænomen (forbeholdt unge), og hvor den offentlige debat primært handlede om udefrakommende farer eller risici.

Afslutningsvist diskuteres dette forhold imellem medierede handlinger og offentlige diskurser på et mere overordnet plan. Som en del af neksusanalysens forandringsfase diskuteres det bl.a., hvordan denne ph.d.-afhandling og formidling af empirisk forankret forskning kan være medvirkende til at skabe større forståelse i den offentlige debat for danske unges brug af online sociale netværk.

English summary

Youth and Online Social Networking: A Nexus Analytic Study of Mediated Actions and Public Discourses

The present PhD thesis investigates Danish children and young people's use of a relatively recent web-phenomenon: Online social networking. The so-called *social network sites* (SNSs) are internet based social spaces where users via personalised profiles can list each other as friends and communicate and socialise across time and space. The main purpose of the thesis is to gain an understanding of the meanings SNSs, such as Arto and Facebook, have for young people's individual and social lives and how they use them as part of everyday life. In order to investigate this, the thesis takes its analytic departure in an extensive amount of various empirical data. The primary data consist of five years of ethnographic engagement (including participatory observation within the field) and a large-scale qualitative questionnaire aimed at investigating the experiences that 12-18 years old Danes have on social network sites. In this way, the thesis encompasses both the level of social actors and the level of discourse. It explores and analyses the central actions young people carry out across social network sites, as well as the ways in which they discursively construct and articulate their concrete use and experiences.

Theoretically, the thesis is situated within the field of discourse studies with *Nexus Analysis* as its primary theoretical and methodological approach. Nexus analysis distinguishes itself from other discourse analytic approaches by focusing on central mediated actions carried out by social actors within a loosely tied 'nexus of practice' (rather than focusing solely on discourse). The term nexus of practice refers to the social field where humans, discourses and cultural artefacts intersect and result in social action. In the thesis, young people's use of social network sites are analysed as a nexus of practice with the purpose of identifying the most prominent and central mediated actions and cycles of discourses. A nexus analysis is carried out through three phases: *engaging*, *navigating* and *changing* the nexus of practice. The primary activities in the engagement phase consist of ethnographic engagement, collection of a wide variety of data and the researcher's establishment of a 'zone of identification'. The main activities of the navigation phase are to organise, document and analyse the various data collected, whereas the changing phase consists of reflections on how the results of the nexus analysis affect or contribute to changes within the overall nexus of practice.

Grounded in the detailed engagement in the first phase of the nexus analysis, the thesis' navigation phase has been structured around three analytic themes which represent the most central cycles of discourses within the nexus of practice. *Practising friendship* is an essential part of Danish young people's use of social network sites. In the first analytic theme, the central (and often completely routinised) mediated actions the users carry out to create or maintain social relations are analysed. In relation to this, it is discussed what characterises a friendship online and how young people's use of SNSs are contributing to a transformation of

the traditional notion of friendship. In the second theme of the analysis, a quite specific mode of communication is examined. This mode of communication is characterised by a particular love discourse that exists among best friends on SNSs, where statements such as 'I love you' appear frequently in their interactions. The different functions of this *emotional communication* are discussed, as are the meanings of why these statements are often publically available, or even strategically, intentionally placed on the young people's profiles. In relation to this, it is argued that the users – through these emotional communicative actions – become co-constructors of each other's identities, which reflects or can be characterised as an 'open source' networked identity. In the final analytic theme, it is analysed and discussed how young people cope with and handle unpleasant experiences which arise from time to time when they use social network sites. This discussion is grounded in how the young users themselves experience, articulate and account for risks related to their use of SNSs and it examines their strategies to navigate and handle the unpleasant experiences. The analysis shows how young people experience a tension or contradiction between their own concrete, local experiences and the public discourses which surround their use of new media. Following from this, it is argued that young people have a need for their local (and most often positive) experiences to be acknowledged and taken serious. This need has been particularly clear in a period of time where social network sites were a new phenomenon (mostly used among young people), and where the public debate primarily focused on dangers and risks.

Finally, the relations between mediated actions and public discourses are treated at a more overarching and general level. As part of the changing phase within the nexus analysis it is discussed how the thesis and public dissemination of empirically grounded research contribute to the public debate and can create a better and more nuanced understanding of Danish youngsters' use of social network sites.

Indholdsfortegnelse

Forord	i
Dansk resumé	iii
English summary	v
Kapitel 1: Indledning og problemfelt – Unge og online sociale netværk	1
Unge, nye medier og moralske panikker	2
Arto som førstegenerations-social netværksside.....	3
Moralsk panik og en medieskandale.....	4
Facebooks popularisering som afslutning på den moralske panik?	7
Hvad er online sociale netværk?	8
Fra virtuelle communities til sociale netværkssider.....	8
Definition af sociale netværkssider	10
Fire typer handlingsmuligheder	12
Perspektiver på ungdom og ungdomsliv.....	13
Ungdom som social konstruktion.....	14
Ungdom som stil og kultur.....	15
Ungdom som identitetsskabende	18
Netværkssamfund og netværksindividualisme	20
Ph.d.-projektets problemfelt	22
Min egen rolle som forsker	23
Læsevejledning og afhandlingens videre opbygning	24
Kapitel 2: Forskningsmæssig ramme	27
Internetforskning: En forskningsdisciplin?.....	27
Problematikker i forhold til internetforskning.....	29
Online/offline-problematikken	30
Mangfoldighedsproblematikken	34
Remedieringsproblematikken.....	35

Kontekstproblematikken.....	36
Offentlighedsproblematikken	38
Insiderproblematikken.....	41
Børne- og ungdomsmedieforskningen.....	44
En traditionstung forskningsdisciplin.....	45
Børne- og ungdomsmedieforskning vs. internetforskning	47
Et par medieteoritiske præmisser.....	49
Opsamling og 10 retningslinjer for ph.d.-projektet	51
Kapitel 3: Neksusanalysen.....	53
Et interdisciplinært ophav.....	54
Beslægtede metodologier.....	55
En etnografisk metodologisk strategi.....	57
Neksusanalysen og diskursstudier	58
Fra diskurs til medierede handlinger.....	58
Diskursbegrebet: Med stort og lille D	60
Diskurs og teknologi.....	61
Diskurs og "kontekst"	63
Circumferences	64
Timescales.....	66
NA og MDA vs. CDA.....	66
Et socialkonstruktionistisk rammeværk?.....	67
Grundprincipper i neksusanalysen.....	69
Analyse af et nexus of practice.....	69
Diskurscyklus	70
Historical body.....	71
Interaction order	72
Discourses in place	73
Analytisk anvendelse af diskurscyklusbegrebet	73
Et par kritiske bemærkninger.....	74

Praktisk tilgang: Neksusanalysens tre faser	75
Fase 1: Engagement.....	77
Deltagerobservation og zone of identification.....	78
Dokumentation og diverse datatyper.....	79
Et dataarkiv	80
Fase 2: Navigation.....	81
Situational Analysis og mapping 'the nexus of practice'	82
Øvrige teorier til navigation af data: En teoretisk værktøjskasse	83
Fase 3: Forandring.....	84
Forskningskommunikation som kilde til forandrede sociale praksisser	85
Kapitel 4: Engagement og dataarkiv.....	87
1) Allerede eksisterende data.....	87
Nyhedsmediedækningen.....	88
En media content-undersøgelse af Artos første år i medierne	89
De unges SNS-brug: En etnografisk tilgang.....	92
Multi-sited og connective (virtuel) etnografi.....	95
Feltnoter, feltrapporter og -blogging	96
Screenshots, billeder og neutrale observationer	98
2) Data genereret af mig	100
Online-spørgeskema om unges oplevelser på SNS'er	100
Udformning af spørgsmålene	102
Et par statistiske udredninger.....	106
Grounded Theory-inspireret tilgang til kodning af svar via NVivo	109
Uformelle samtaler, fokusgruppeinterview og data via SNS-features.....	112
3) Data genereret af mine forskningsresultater	115
Forskningskommunikation som metode til neksusetnografisk data.....	115
Udtalelser til nyhedsmedierne.....	116
Foredrag.....	119
Forsker-blogging.....	119

Neksusetnografisk data som baggrund for mapping-proces	122
Opsamling og overblik over dataarkivet	123
Kapitel 5: Navigation og analyser.....	125
En analyse af konteksten for unges SNS-brug i Danmark.....	126
Værktøjer fra Situational Analysis.....	126
Mapping the nexus of practice	131
Messy situational map af danske unges brug af sociale netværkssider.....	131
Ordered situational map af danske unges brug af sociale netværkssider	134
Quick and dirty relational analysis af danske unges brug af sociale netværkssider	136
Social worlds/arenas map af fremtrædende aktører og diskursive fællesskaber	138
Positional map af fremtrædende diskursive positioner	141
En analyse af unges motiver for SNS-brug.....	145
Værktøjer fra Motive Analysis	145
Hvorfor bruger unge SNS'er – hvis de selv skal sige det?	147
Scene-argumenter	149
Social aktør-argumenter	151
Medierende middel-argumenter	153
Formål-argumenter	155
Medieret handling-argumenter	157
Udvælgelse af centrale diskurscyklusser til videre navigation.....	159
Tema 1: At praktisere venskab	162
"Hvad laver du?" – fatisk kommunikation og selskabelighed.....	162
At være alene – sammen	167
Statusopdateringer og konstant tilstedeværelse.....	170
Hvad vil det sige at være venner?	174
Mere end "bare" venner.....	178
Tagging som venskabspraksis.....	181
At få nye venner	186
En udvidet forståelse af venskabsbegrebet	190

Sociomentele bånd og forbundethed	192
Opsamling: 'At praktisere venskab' som diskurscyklus	194
Tema 2: At kommunikere følelser	196
"Elk på jer <3"	196
Alle dem der elsker... Oprettelse af grupper som følelseskommunikativ praksis	202
Den bedste besked: "Jeg elsker dig"	205
Ikke kun pigerne	210
Overfladisk eller værdifuldt - hvad betyder "Jeg elsker dig"?	216
Ungdommelige følelser i det offentlige rum	222
Vennerne som medierende midler	225
En 'open source' netværksidentitet	229
Opsamling: 'At kommunikere følelser' som diskurscyklus	232
Tema 3: At håndtere risici	234
Ubehagelige oplevelser	235
"Jeg smadrer dig"	240
"Skal vi camme frækt?"	243
Blokér, ignorér, anmeld - håndtering af ubehagelige oplevelser	253
Der findes idioter "derude" - afstandstagen fra ubehagelige oplevelser	257
Fra lokale oplevelser til offentlige diskurser	261
At ville forstås og tages seriøst	266
Opsamling: 'At håndtere risici' som diskurscyklus	273
Opsamling på navigationsfasen	275
Et neksus af mange praksisser	275
Ikke en homogen gruppe af unge	276
Et helt særligt socialt rum	278
Teknologiens betydning	280
Autenticitet i det virtuelle rum	280
Forskel på offentlige diskurser og lokale erfaringer	281
De reflektive og mediebevidste unge	282

Kapitel 6: Forandring, refleksion og diskussion.....	283
Forskningskommunikation som kilde til forandrede sociale praksisser	283
Tre perspektiver på forskningskommunikation	284
Forandring baseret på formidling.....	286
At nuancere den offentlige debat	286
Manglede kontrol over diskurser	288
Alle kan agere eksperter – derfor er forskningsbaseret viden vigtig	288
Forandring baseret på dialog	290
At skabe forståelse og ændre holdninger	290
At påvirke praksisser og skabe dialog imellem sociale aktører	291
Ikke nødvendigvis konsensusbaserede dialoger.....	292
Forandring baseret på deltagelse.....	293
Når nye begreber skal defineres	293
Forskningsbaseret viden i praksis	294
Grobund for nye forskningsinteresser.....	294
Opsamling	295
Kapitel 7: Konkluderende bemærkninger	297
Analytiske resultater	297
Socialt samvær og vedligeholdelse af venskaber	297
Venskabsbegrebets nye karakter	298
Stadig nære relationer – både offline og online	298
Følelseskommunikation	299
'Open source' netværksidentitet.....	299
Risici online såvel som offline	300
Fra medierede handlinger til offentlige diskurser.....	301
Metodiske pointer	301
At bringe sig selv og sin viden i spil.....	301
At operere med et 'dataarkiv'	302
At håndtere sammensmeltningen mellem 'online' og 'offline'	303

At være bevidst om undersøgelsesfeltet.....	303
At analysere internetbrug ”i kontekst”	303
Fremtidige forskningsmuligheder inden for et hurtigt udviklende felt.....	304
Referencer	305
Bilag.....	341
Bilag 1: Media content-undersøgelse.....	341
Bilag 2: Projektbeskrivelse fra samarbejde med Medierådet for Børn og Unge	355
Bilag 3: Online-spørgeskema om unges oplevelser på SNS’er.....	359
Bilag 4: Spørgeskemasvar.....	370
Bilag 5: NVivo-kodninger	370
Bilag 6: Maps fra analytiske øvelser med Situational Analysis.....	370
Bilag 7: Dataudtræk fra SurveyXact.....	370

Kapitel 1: Indledning og problemfelt – Unge og online sociale netværk

*"Der er mange, der tror, at unge ikke tænker sig om på nettet, og skriver med den ene tilfældige perverse mand efter den anden. Men en del af os bruger bare nettet til at skrive med dem vi kender i forvejen, og vi passer på."*¹

(14-årig pige i online-spørgeskema, 2007)

Denne udtalelse stammer fra en 14-årig pige, og er en "yderligere kommentar" til den spørgeskemaundersøgelse, der sammen med fem års deltagende observation udgør en central del af dette ph.d.-projekts empiriske grundlag. Citatet indfanger ganske godt essensen af, hvad afhandlingen handler om. Den undersøger nemlig, hvordan danske børn og unge bruger internettet til bl.a. at vedligeholde og danne sociale relationer, og rent empirisk befinder den sig i det spændingsfelt, som pigen i citatet peger på; nemlig mellem hvad de unge selv oplever og de bredere samfundsmæssige diskurser (og til tider forestillinger), som omgiver deres brug af nye medier. Empirisk viden om unges brug af nye sociale medier er vigtig, da det er et emne, som i disse år er genstand for megen diskussion og bekymring i den offentlige debat. Som Soina Livingstone har påpeget, har der været "a notable discrepancy between the high levels of public concern over children and young people's use of new media and the paucity of empirical research conducted thus far." (Livingstone, 2002, p. 3). Denne ph.d.-afhandling er et forsøg på, ved hjælp af empirisk forskning, at undersøge og ikke mindst *forstå* danske unges brug af et af de nyere internetfænomener: Online sociale netværk.

De såkaldte *sociale netværkssider* (SNS'er) er internetbaserede mødesteder, hvor brugerne via personaliserede profiler kan linke til hinanden og liste hinanden som venner eller kontakter og dermed kommunikere og socialisere på tværs af fysiske og tidsmæssige begrænsninger. Jeg skal senere i dette kapitel gå i dybden med at definere og diskutere, hvad sociale netværkssider er, og hvordan vi teoretisk og empirisk kan forstå dette nye mediefænomen. Unge har, som det oftest er tilfældet med nye medier, været de første til at tage sociale netværkssider til sig. Brugen af disse sider er for de flestes vedkommende relateret til offline-livet og det fysiske samvær med venner fra den nærmeste omgangskreds eller blot nogen, de "kender i forvejen" (f.eks. boyd, 2008a; Ellison, Steinfield, & Lampe, 2007; Lampe, Ellison, & Steinfield, 2006; Dunkels, 2005; Larsen, 2005a). Det er netop dette, som den 14-årige pige i ovenstående citat peger på. At opsætte en stærk dikotomi mellem 'online' og 'offline' i relation til socialitet og identitet på internettet giver derfor ikke meget mening. Især ikke, når forskningsfeltet er børn og unge, som er vokset op med internettet og bruger sociale medier som en ganske naturlig del af deres hverdagspraksis og venskaber.

¹ Alle citater fra respondenter, som optræder i denne afhandling, fremstår i original form. Jeg har således ikke korrigeret sproget, selvom der måtte optræde stavfejl, forkortelser, chatsprog eller lignende.

Således smelter on- og offline-praksisser sammen, og det ene kan være lige så værdifuldt som det andet. Børn og unge er ikke selv så optaget af, om deres kommunikation foregår online eller offline. De vil til enhver tid foretrække at være fysisk sammen med deres venner (Facer, J. Furlong, R. Furlong, & Sutherland, 2003; Holloway & Valentine, 2003; Livingstone, 2002), men internettet og i særdeleshed de sociale netværkssider indgår som en forlængelse af hverdagen – på samme måde som eksempelvis mobiltelefonen eller MSN Messenger. Disse medier udfylder nogle bestemte sociale, individuelle og interpersonelle funktioner, som ikke nødvendigvis kan findes tilsvarende i ansigt til ansigt-kommunikation, men som gør, at de forskellige kommunikationsformer komplementerer hinanden. Derfor giver det i dag heller ikke mening at tale om *'cyberspace'* som betegnelse for en verden, der er adskilt fra vores fysiske verden (på samme måde som det heller ikke giver mening at tale om f.eks. *'phonespace'*). Det er den samme verden, vi lever i, og som forsker i sociale internetmedier handler det om at forstå, hvordan disse medier indgår i vores dagligdag, og hvilken betydning de har for den måde, hvorpå vi lever vores liv og omgås hinanden. Derfor er det overordnede formål med ph.d.-afhandlingen at forstå den del af danske 12-18-årige børn og unges hverdagsliv, som er centreret omkring brugen af sociale netværk på internettet. Dermed bidrager afhandlingen til en karakteristik af en ungdomsgeneration, som er vokset op med sociale medier.

Afhandlingen befinder sig både på et aktørniveau og et diskursniveau, idet den dels tager udgangspunkt i de unge brugere og de centrale handlinger, som de udfører på tværs af en række sociale netværkssider, og dels i den måde hvorpå de italesætter deres brug og konkrete oplevelser på disse sider. Dermed har afhandlingen til formål at belyse, hvad unge mennesker foretager sig på SNS'er, og hvilken betydning det har for deres ungdomsliv. Der er tale om en empirisk funderet afhandling baseret på en stor mængde af forskelligt datamateriale. Det primære datamateriale udgøres af fem års etnografisk engagement og deltagende observationer inden for feltet samt en omfattende kvalitativ spørgeskemaundersøgelse om de oplevelser, som 12-18-årige danske unge har på sociale netværkssider. Alt dette skal jeg senere vende tilbage til. I dette indledende kapitel vil jeg først definere de genstandsfelter, jeg beskæftiger mig med: Unge og online sociale netværk. Kapitlet tjener det formål at give en indføring i afhandlingens empiriske felt samt at gøre det klart, hvorledes jeg forstår og konstruerer mit forskningsobjekt. Lad mig starte med at skitsere baggrunden for, at jeg overhovedet har kastet mit ud i dette ph.d.-projekt.

Unge, nye medier og moralske panikker

Jeg har egentlig altid interesseret mig for unges brug af medier. I hvert fald lige siden jeg selv var ung og som teenager lavede ungdomsradio og interviewede andre unge om deres mediebrug. Da jeg blev ældre og ikke selv kunne kalde mig teenager længere, fulgte jeg fra sidelinjen med i, hvordan mine to 10 og 12 år yngre søskende begyndte at tage nye og – for mig – hidtil ukendte medier i brug. Ligeledes observerede jeg med forundring, hvordan medier, som jeg kendte fra min egen praksis, blev taget i brug på meget anderledes og mere kreative måder, end jeg var vant til. Da jeg kom på universitetet, helligede jeg flere af mine projektopgaver unge og medier. Bl.a. undersøgte jeg i 2004, hvordan en gruppe 13-15-årige unge rent diskursivt definerede sig selv som medieforbrugere (Larsen, 2004, 2005b). Det var i den forbindelse, at jeg første gang besøgte hjemmesiden Arto.dk. På daværende tidspunkt var hverken jeg eller de mange brugere

klar over, at der var tale om en *social netværksside*; et begreb, der først kom til at optræde i en dansk kontekst i løbet af 2006 (i forbindelse med, at den amerikanske sociale netværksside MySpace begyndte at tiltrække sig opmærksomhed i Danmark). Siden blev i stedet præsenteret som en hjemmeside eller et mødested og havde undertitlen "Danmarks hyggeligste hjemmeside". Her havde mere end en halv million primært 12-18-årige danske børn og unge oprettet en profil. At jeg overhovedet blev opmærksom på Arto skyldtes, at nogle af de folkeskoleelever, der indgik som informanter i mit interviewmateriale, nævnte www.arto.dk som et eksempel på en af de hjemmesider, de ofte besøgte. Hjemmesiden fangede hurtigt min interesse, og efter selv at have besøgt siden gik det op for mig, at ungdommen for alvor var rykket på internettet.

Figur 1: Udsnit af Artos forsider i henholdsvis 1999, 2005, 2007 og 2010

Arto som førstegenerations-social netværksside

Arto blev oprettet i starten af 1998 som et fritidsprojekt af en dengang 19-årige gymnasieelev, Morten Borg, og er et typisk eksempel på en førstegenerations-social netværksside. I starten var Arto per definition slet ikke en social netværksside, men udelukkende en hjemmeside med vittigheder og gik under navnet Artomania. Dengang var der kun få brugere, men:

"På et tidspunkt gjorde jeg sådan, at folk kunne lægge deres egne vitser ind, hvis de oprettede en profil på siden. Som en ekstra service lavede jeg en gæstebog, folk kunne skrive til hinanden i, og næsten med det samme blev det mere populært end selve vitserne."

(Morten Borg citeret i Jyllands-Posten (Thomsen, 2004))

Herfra udviklede Arto sig gradvist i retningen af det, vi i dag kender som en social netværksside med personlige profiler og gæstebøger, og voksede sig større og større blot via mund til mund-metoden blandt danske børn og unge (af Figur 1 fremgår det, hvordan Arto har udviklet sig rent visuelt over årene). På den måde er Arto ganske lig med andre populære førstegenerations-sociale netværkssider i udlandet som f.eks. svenske LunarStorm, kinesiske QQ, koreanske Cyworld eller franske Skyblog. Disse var alle til at starte med ret specifikke hjemmesider eller værktøjer, men udviklede sig langsomt til at være sociale netværkssider og opnåede stor popularitet hos teenagere i deres respektive lande (boyd & Ellison, 2007).

Da jeg i starten af 2005 påbegyndte mit speciale i Medieformidlet Kommunikation (Larsen, 2005a) dannede Arto grobund for min etnografiske undersøgelse, som bl.a. handlede om, hvordan unge konstruerer identitet og vedligeholder venskaber på internettet. Over otte måneder besøgte jeg hjemmesiden hver dag og foretog deltagende observationer, skrev feltnoter, tog screenshots og interviewede unge brugere. Nogenlunde samtidig begyndte de første historier om Arto at dukke op i nyhedsmedierne. Her blev siden bl.a. omdøbt til "Danmarks uhyggelige hjemmeside" (Svoldgaard & Zahle, 2005) og kaldt for "mobbecentral" (Knudsen, 2006), "et slaraffenland for pædofile" (Qvist, 2006) eller lignende. I løbet af 2005 og 2006 intensiveredes mediedækningen, og i denne periode var Arto centrum i nyhedshistorier stort set hver eneste måned – primært med negativt fortegn (se bilag 1). Ofte stod disse fremstillinger i kontrast til mine observationer og erfaringer fra den etnografiske undersøgelse og ikke mindst i kontrast til den måde, brugerne selv tale om hjemmesiden på. Således syntes medieomtalen af Arto at være et klassisk eksempel på, hvordan frygten for nye mediers påvirkning af børn og unge ofte resulterer i en række 'moralske panikker' (Cohen, 1972; Critcher, 2003; Drotner, 1992, 1999; Goode & Ben-Yehuda, 2009; McRobbie & Thornton, 1995; Springhall, 1998).²

Moralsk panik og en medieskandale

Panik om unges mediebrug er ikke noget nyt, og inden for en dansk kontekst har Kirsten Drotner demonstreret, hvordan stort set alle medier igennem tiden har givet anledning til en række mediespecifikke moralske panikker eller – som hun kalder dem – mediepanikker (Drotner, 1999).³ I bogen analyserer Drotner, hvordan bestemte diskurser bliver styrende for, hvordan massemedierne fremstiller mediebrugets betydning hos unge. Oftest er der tale om et ensidigt fokus, hvor man overser, at mediet "indgår som et

² Stanley Cohen var i 1972 den første til at introducere begrebet 'moralsk panik', som han udviklede på baggrund af en analyse af, hvordan den britiske presse i midten af 1960'erne dækkede konflikten mellem to ungdomskulturelle grupper (de såkaldte *mods* og *rockers*) (Cohen, 1972). Siden er begrebet ofte blevet overført til nyhedsmediernes dækning af unges mediebrug.

³ Drotner anvender betegnelsen mediepanik, når det er "massemedierne selv, som både sætter den offentlige reaktion i gang, og som formidler reaktionerne med større eller mindre intensitet" (Drotner, 1999, p. 35).

element i en hverdagskultur, der for flertallet af børn og unge præges af mangesidighed, ikke ensidighed” (Drotner, 1999, p. 59). Moralske panikker er ligeledes kendetegnet ved, at de afføder stor bekymring i den generelle befolkning og på et samfundsmæssigt plan:

“In a moral panic, a group or category engages, or is said to engage, in unacceptable, immoral behaviour, presumably causes or is responsible for serious harmful consequences, and is therefore seen as a threat to the well-being, basic values, and interests of the society, or sectors of the society.”

(Goode & Ben-Yehuda, 2009, p. 35)

Der fokuseres oftest på børn og unge, fordi de opfattes som særligt sårbare, men også fordi barndommen eller ungdommen er et ”paradise lost” for voksne, som har svært ved at relatere til børn og unges oplevelser eller praksisser (Drotner, 1992). Drotner påpeger, at hver ny panik om unges brug af medier har det med at udvikle sig som om, det var første gang, at emnet ’unge og nye medier’ er blevet offentligt debatteret, men trods dette er debatterne slående ens (Drotner, 1992, p. 52). Den moralske panik om Arto og andre sociale netværkssider synes dog at adskille sig en smule fra nogle af de panikker, vi kender fra historien. Den udspringer ikke alene af frygt for mediets negative påvirkning af unge til at udvise uacceptabel, immoralsk adfærd, men også af frygt for en række udefrakommende faktorer, der kan skade eller gøre de unge fortræd, som eksempelvis pædofili, vold eller seksualisering af de unge i det offentlige rum. Jeg skal senere i afhandlingen vende tilbage til, hvordan den moralske panik om Arto generelt har taget sig ud, og hvordan de danske nyhedsmedier konkret har omtalt siden og unges brug heraf.

Tekster, der produceres af pressen, vil ofte påvirke andre aktører (Critcher, 2003, pp. 137-138; Golding & Middleton, 1979, p. 19), og mediedækningen af Arto resulterede da også på daværende tidspunkt i en intensiv offentlig debat og forskellige politiske⁴ initiativer eller processer af moralsk regulering⁵ (Critcher, 2008). Fokus var ofte, at brugen af online sociale netværk var farlig, og det blev diskuteret, hvilke tekniske foranstaltninger man kunne tage i brug, eller hvordan man lovgivningsmæssigt kunne regulere eller forebygge uhensigtsmæssig brug. Som Marwick (2008) har noteret i forhold til den (stort set tilsvarende) moralske panik om MySpace i USA:

“... breathless negative coverage of technology frightens parents, prevents teenagers from learning responsible use, and fuels panics, resulting in misguided or unconstitutional legislation.”

(Marwick, 2008)

⁴ Eksempelvis blandede politikere sig offentligt i debatten, og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling påbegyndte i 2006 i samarbejde med en række interessegrupper, serviceudbydere og organisationer udviklingen af en frivillig mærkningsordning kaldet ”ChatCheck”, som via et kodeks skulle sikre, at udbydere af sociale netværkssider for børn og unge opfyldte en række tekniske krav og automatisk overvågede kommunikation og aktiviteter på deres websteder (FDIM, 2006; VTU, 2007).

⁵ Critcher refererer til Hunts definition af ’moral regulation’ som ”practices whereby some social agents problematize some aspects of the conduct, values or culture of others on moral grounds and seek to impose regulation upon them” (Hunt, 1999).

Lignende tendenser kunne ses i Danmark i løbet af 2005 og 2006. Den forholdsvist ensidige mediedækning fik nogle forældre, lærere eller politikere til at kræve, at Arto blev lukket. Flere danske skoler blokerede for elevernes adgang til siden, og nogle forældre forbød deres børn at bruge siden eller tvang dem til at slette deres profiler. Som forsker var det interessant at følge med i denne debat, imens jeg færdiggjorde mit speciale om Arto og de unges brug heraf.

Sammenlignet med andre sociale netværkssider eller nye sociale medier har Arto haft et særligt turbulent liv i nyhedsmedierne og den generelle offentlige debat, hvilket ikke mindst skyldes, at hjemmesiden i 2006 var centrum i en sag, der bedst kan betragtes som en medieskandale, og som der stadig den dag i dag refereres til i forbindelse med debatter om unge og internetsikkerhed. Ifølge Lull og Hinerman opstår medieskandaler, når:

"... private acts that disgrace or offend the idealized, dominant morality of a social community are made public and narrativized by the media, producing a range of effects from ideological and cultural retrenchment to disruption and change."

(Lull & Hinerman, 1997, p. 3)

Ifølge forfatterne adskiller medieskandaler sig diskursivt fra medie-/moralske panikker, idet de skal kunne spores tilbage til virkelige personer, som bliver holdt ansvarlige for deres handlinger (Lull & Hinerman, 1997, p. 4). Den pågældende sag handlede om en mand, som var ansat som såkaldt offentlig "sikker chat-konsulent" af Amtscentret for Undervisning i Herning. Manden beskæftigede sig især med børn og unges brug af Arto og blev ofte citeret som ekspert i de danske nyhedsmedier, hvor han advarede imod siden og fortalte om børn og unges uhensigtsmæssige brug heraf. Bl.a. stod han i august 2005 for at afholde en konference i Herning for skoleledere, lærere, klubledere, SSP-medarbejdere⁶ og forældre under overskriften "Vidste du at dine elever er i kontakt med pædofile?". Konferencen handlede specifikt om Arto, og i conferenceoplægget stod der bl.a.: "Hvad sker der på Arto? Børnene mobber hinanden. Pædofile finder ofre. Unge lokkes til ubeskyttet sex med mange partnere" (Amtscenteret for Undervisning, 2005). Jeg deltog selv i konferencen, som fandt sted en måned, inden jeg afleverede mit speciale, og havde svært ved at genkende den måde, unges opførsel på Arto blev præsenteret. I det efterfølgende år optrådte chat-konsulenten flere gange i offentligheden, både som foredragsholder og ekspert i nyhedsmedierne, hvor han bl.a. fremlagde resultater fra undersøgelser, han havde lavet, der tilsyneladende kunne dokumentere, at børn og unge på Arto konkurrerede om at dyrke sex med flest mulige partnere i såkaldte "playerklubber" (f.eks. Sorgenfrei, 2006), eller at unge piger solgte sig selv til sex via Arto for ned til 25 kroner (f.eks. Fogt & Langwadt, 2006).

I september 2006 blev chatkonsulenten imidlertid afsløret i at udnytte sin position til (bl.a. via chat) selv at komme i kontakt med unge piger, som han kunne dyrke sex med. I TV2-programmet "Operation X – Narret til porno" (TV2, 2006) blev manden optaget på skjult kamera i situationer, hvor han fortalte om sine

⁶ SSP-samarbejdet er et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi, hvis formål er at forebygge kriminalitet blandt børn og unge. Alle danske kommuner har SSP-medarbejdere ansat til at tage sig af børn og unges trivsel og opvækst (heriblandt sikker færden på internettet).

intentioner om at lokke unge piger til at have sex med ham i hjemmelavede pornofilm. I programmet blev det ligeledes dokumenteret, hvordan manden havde forsøgt at afpresse firmaet bag Arto, idet han imod betaling tilbød at stoppe sin kritik og i stedet rose hjemmesiden i nyhedsmedierne. Sagen blev efterfølgende behandlet intensivt i de danske nyhedsmedier, hvori der blev sået tvivl om chatkonsulentens tidligere udtalelser og "undersøgelser" om Arto, som bl.a. blev betegnet som opskruede eller "uden hold i virkeligheden" (f.eks. Zahle, 2006). Man kan således betragte sagen, der skulle vise sig at intensivere debatten om unge og sikker chat i Danmark, som en medieskandale, der blev taget op som en del af den eksisterende moralske panik om Arto, fordi den specifikt omhandlede mange af de samme aktører, bekymringer eller immoralske handlinger, der i forvejen fyldte i debatten. I afhandlingen vil jeg referere til sagen som "Chatkonsulent-sagen", og jeg skal senere vende tilbage til, hvordan den er relevant for dette ph.d.-projekt.

Facebooks popularisering som afslutning på den moralske panik?

Der er sket meget siden 2006 omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Arto er stadig blandt en af de mest populære SNS'er for danske børn og unge, men er dog i dag blevet overgået af den amerikanske sociale netværksside Facebook, som på verdensplan har mere end 500 millioner brugere. I løbet af få år (siden 2004) er Facebook vokset fra at være et niche-netværk designet udelukkende for universitetsstuderende på Harvard University til at være et internationalt masse-fænomen (boyd & Ellison, 2007). Ifølge de seneste tal fra Danmarks Statistik er 42 % af alle danskere mellem 16 og 74 år tilknyttet en online social netværkstjeneste, hvilket svarer til hver anden internetbruger i Danmark. Blandt dem har 95 % en profil på Facebook (Danmarks Statistik, 2009, pp. 21-22). Dertil kommer den store brugergruppe af børn og unge under 16 år, som ikke er indberegnet i denne opgørelse, men som i høj grad også benytter Facebook. Da jeg påbegyndte ph.d.-projektet i starten af 2007 var Arto.dk stadig en af de mest besøgte hjemmesider i Danmark, og det var anslået, at 85 % af alle danske unge mellem 12 og 18 år havde en profil på siden. I løbet af ph.d.-perioden har jeg dog kunnet konstatere, hvordan der er sket en massevandring fra Arto til Facebook, hvilket bl.a. har betydet, at Arto er reduceret til en tredjedel, hvad angår antallet af brugere (Lund, 2009), således at Facebook nu har overtaget titlen som danske teenagers absolut foretrukne SNS. Dette betyder også, at flere generationer nu er repræsenteret på den samme sociale netværksside, hvilket er noget nyt i en dansk kontekst. Man kan argumentere for, at Facebooks popularisering til dels har afviklet den moralske panik om unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Dette skyldes måske netop, at flere generationer nu er kommet med på SNS-bølgen, som ikke længere kan betragtes som et ungdomsfænomen, samt at de danske nyhedsmedier har behandlet Facebook væsentligt forskelligt fra (og langt mere positivt end) Arto. Ifølge Critcher følger moralske panikker ofte en bestemt "news attention cycle", idet de tager form af narrativer med en begyndelse, en midte og en slutning for til sidst at opnå en slags narrativ afslutning (Cricher, 2003, pp. 139-141). At unges SNS-brug i dag langt sjældnere behandles i de danske nyhedsmedier, og at vi ser flere historier om SNS'ers muligheder og positive egenskaber *kan* være et tegn på, at vi nærmer os denne narrative afslutning.

Hele feltet omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark finder jeg yderst interessant og ser det som et oplagt genstandsfelt for et ph.d.-projekt om unge og nye medier. Især finder jeg spændingsfeltet

imellem de unges egne handlinger på SNS'erne og de offentlige diskurser herom spændende. Mit speciale om Arto og de efterfølgende debatter i offentligheden har hos mig affødt en masse nye problemstillinger, som jeg ikke har kunnet lade ligge udforsket hen. Derfor fortsætter ph.d.-afhandlingen i princippet der, hvor specialet slap, og vil tage udgangspunkt i og gå langt mere i dybden med nogle af de temaer eller etnografiske observationer, som har vist sig at være centrale (f.eks. omkring venskab og identitet). Hvordan oplever brugerne disse ting? Hvad betyder det for dem? Hvilke motiver har de for at deltage? Og hvordan forholder de sig til den offentlige debat? I afhandlingen vil jeg dog fokusere generelt på danske unges brug af (forskellige) sociale netværkssider, men særligt Arto og Facebook vil være fremtrædende af den simple grund, at de har været de mest benyttede SNS'er blandt de 12-18-årige danske unge i ph.d.-perioden fra 2007-2010. Jeg vender til sidst i dette kapitel tilbage til den undren og de undersøgelsesspørgsmål, jeg har i forhold til at undersøge de unges brug af disse sider. I det følgende vil jeg gå nærmere i dybden med at definere og diskutere, hvad sociale netværkssider egentlig er, og hvordan vi teoretisk kan forstå dem.

Hvad er online sociale netværk?

Med fremkomsten og populariseringen af internetsider som Arto og Facebook er sociale netværkssider (eller på engelsk: social network(ing) sites) i løbet af få år opstået som en ny mediegenre eller et nyt mediebegreb. Kendetegnende for sociale netværkssider er muligheden for at oprette personlige profiler og synliggøre sociale relationer. For overhovedet at kunne forstå, hvad sociale netværkssider er, og hvordan de tages i brug, er vi dog nødt til at kigge tilbage på det, der gik forud. At mødes og socialisere via internettet er nemlig ikke noget nyt fænomen, som er opstået i takt med de sociale netværkssider. Inden vi begynder at definere SNS'er, må vi derfor vende blikket mod 90'ernes virtuelle communities.

Fra virtuelle communities til sociale netværkssider

Siden internettets brede gennembrud og indtog hos almindelige mennesker i 1990'erne (Finnemann, 2005) har brugere fra hele verden kommunikeret og dannet fællesskaber på internetsider, som i forskningskredse primært er blevet betegnet "communities". De første studier af disse internetfællesskaber tog især udgangspunkt i online nyheds- eller diskussionsgrupper, hvilket en af de første og mest kendte definitioner af "virtual communities" også bar præg af:

"Virtual communities are social aggregations that emerge from the Net when enough people carry on [...] public discussions long enough, with sufficient human feeling, to form webs of personal relationships in cyberspace."

(Rheingold, 1993, p. xx)

I løbet af 1990'erne bar forskningen inden for dette felt især præg af studier, som omhandlede *fremmede* (altså mennesker, som ikke kendte hinanden på forhånd), der dannede fællesskaber på internettet med udgangspunkt i *interessespecifikke* emner eller aktiviteter, eksempelvis Howard Rheingolds (1993) studie af brugen af konferencesystemet 'the WELL' (Whole Earth 'Eletronic Link'), Sherry Turkles (1995) "Life on The Screen" om brugen af multiplayer-spil på nettet eller Nancy Bayms (2000) omfattende etnografi af et online community bestående af en gruppe sæbeopera-fans, blot for at nævne nogle få. Fælles for disse studier og

andre var, at de fokuserede på muligheden for at danne *nye* relationer ved hjælp af online-kommunikationen (Benkler, 2006, p. 359); et aspekt, som også ligger i Rheingolds definition ovenfor. Baym har dog valgt at anvende betegnelsen "online community", og hun kritiserer tidligere tiders studier af "virtual communities" for ikke at være grundigt nok empirisk underbygget, men i stedet at basere sig på autobiografiske eller spekulative refleksioner, hvilket også betød, at begrebet "virtual community" blev en noget abstrakt størrelse. Dermed stiller Baym sig også kritisk over for den tidlige del af community-forskningen, som behandlede communities ud fra en dystopisk tankegang eller som værende "ikke-virkelige" (Baym, 1998, 2000). Dette var dog langt fra tilfældet med alle af datidens community-studier. Især har de undersøgelser, som var baseret på en etnografisk tilgang (f.eks. Correll, 1995; Reid, 1995), opbygget et empirisk solidt billede af, hvordan communities blev brugt til at opbygge nye sociale relationer.

Der, hvor de sociale netværkssider adskiller sig fra tidlige tiders communities, er, at de er 'egocentriske'. De opererer "with the individual at the center of their own community" (boyd & Ellison, 2007), og som nogle af de første undersøgelser af brugen af sociale netværkssider som Arto (Larsen, 2005a, 2007c, 2008a), MySpace (boyd, 2008a; Lenhart & Madden, 2007a) eller Facebook (Ellison et al., 2007; Lampe et al., 2006) også har vist, så kommunikerer brugerne primært med deres eksisterende sociale relationer frem for at danne nye. Venner kommer før interesser (boyd, 2006a), hvilket typisk var omvendt med de virtuelle communities. Derfor giver det ikke mening at tale om sociale netværkssider inden for samme definitionsramme, i hvert fald ikke hvis vi følger de grundlæggende tanker om "virtuelle communities".

De sociale netværkssidens voldsomme og hurtigt voksende popularitet har fået nogle forskere, f.eks. boyd (2006a), til at konkludere, at egocentriske netværk som Facebook, MySpace eller Friendster har erstattet communities eller de nære interessefællesskaber. Vi har simpelthen fået "a new organizing mechanism for developing context", lyder argumentet (boyd, 2006a). At communities skulle være blevet *erstattet* af sociale netværkssider afvises dog af Baym, som mener, at online-grupper, som vi kender dem fra de tidlige 90'erne, lever i bedste velgående på eksempelvis webboards, i multiplayer-spil eller de efterhånden gammeldags nyhedsgrupper (Baym, 2007). Baym tilkendegiver dog, at online communities i dag antager en ny form – et sted midt imellem den sidebaserede online-gruppe og det egocentriske, sociale netværk – og dermed spreder sig ud over en række forskellige internetsider "in a quasi-coherent networked fashion" (Baym, 2007). Med denne pointe ville Baym nok være enig i, at sociale netværkssider vitterligt *er* blevet hvermandseje; et massefænomen, som i modsætning til online communities ikke kun hører til hos bestemte grupper af mennesker med bestemte interesser. Eksempelvis dem, som det store amerikanske forskningsprojekt "Digital Youth" (Ito et al., 2010) med bl.a. Mimi Ito i spidsten kalder for "nørdere":

"In contrast to friendship-driven practices, interest-driven genres of participation put specialized activities, interests, or niche and marginalized identities first. Interest-driven practices are what youth describe as the domain of the geeks, freaks, musicians, artists, and dorks, who are identified as smart, different, or creative, and who generally exist at the margins of teen social worlds."

(Ito et al., 2008, p. 10)

Disse såkaldte nørder eller kreative unge vil givetvis være mere tilbøjelige til at indgå i relationer med fremmede og dermed danne communities på tværs af landegrænser og med udgangspunkt i interessedrevne praksisser. Med sociale netværkssider derimod handler det om at "hænge ud" på nettet med rod i venskabsdrevne praksisser (Ito et al., 2010, 2008).

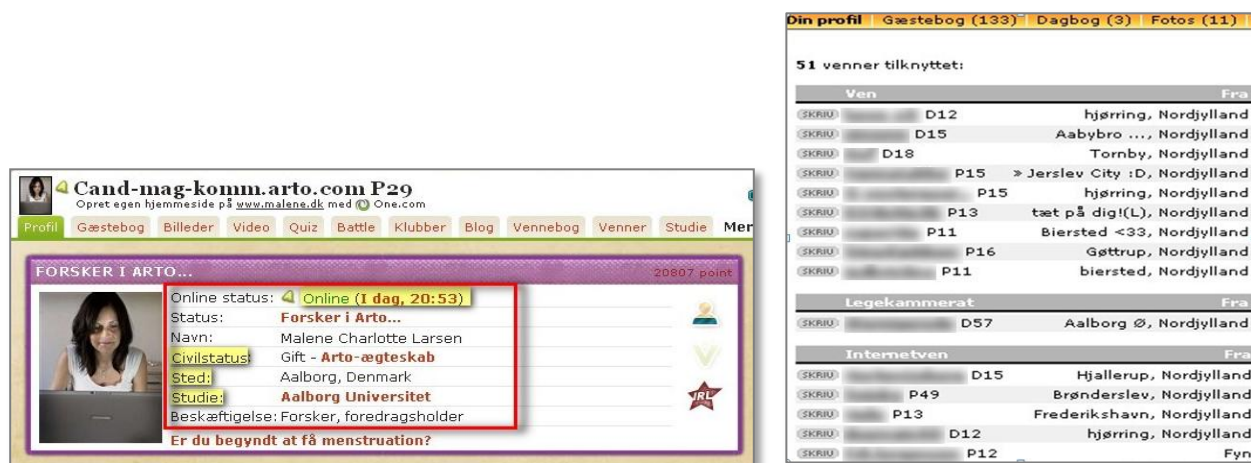
Definition af sociale netværkssider

Forskningsmæssigt er sociale netværkssider stadig et forholdsvist nyt fænomen, og inden for internetforskningen og feltet omkring CMC (computer-mediated communication) diskuteres det p.t., hvordan vi skal definere og navngive internetsider som MySpace, Facebook eller YouTube. danah boyd⁷ og Nicole Ellison har været blandt de første til at fremsætte en overordnet definition af 'social network sites', om end den er meget bred:

"We define social network sites as web-based services that allow individuals to (1) construct a public or semi-public profile within a bounded system, (2) articulate a list of other users with whom they share a connection, and (3) view and traverse their list of connections and those made by others within the system."

(boyd & Ellison, 2007)

Dermed fremhæver forfatterne den personaliserede profil med den tilhørende søgbare liste af kontakter eller "venner" (ofte kaldet en "venneliste") som centrale features ved sociale netværkssider (se Figur 2).

Figur 2: Udsnit af profil og venneliste fra henholdsvis Arto og NationX

På langt de fleste sociale netværkssider har brugerne således en personlig profil med eget profilbillede samt en venneliste, men hvordan disse er udformet kan variere meget fra side til side. På Arto, NationX og MySpace har man eksempelvis et selvvalgt brugernavn, mens man på Facebook er repræsenteret i form af sit

⁷ danah boyd staver selv sit navn med små begyndelsesbogstaver.

eget fulde navn. På nogle sider kan man helt selv designe en personlig profilttekst, eksempelvis ved hjælp af html-kodning, mens andre sider er mere låst i designet. Nogle sociale netværkssider - som eksempelvis Arto - har gjort det muligt at se, om brugerne er online eller offline, eller hvornår de sidst har været logget ind på deres profiler; en funktion, som især er væsentlig for unge mennesker, der til tider bruger sociale netværkssider som synkrone kommunikationsmidler, selvom de i deres udformning oprindeligt er asynkrone (dog med undtagelse af de sider, som har integreret chat i form af instant messaging-systemer). På sociale netværkssider er det centralt, at man kan skrive personlige beskeder til hinanden (som oftest er synlige for den øvrige del af netværket). Dette sker i det, som på flere (særligt de danske) SNS'er hedder gæstebøger. Som regel kan man vælge, om beskederne skal være synlige for alle eller kun afsender og modtager, men ofte er der netop en pointe i, at andre kan læse og kommentere, hvad man skriver. Ligeledes kan brugerne skrive personlige statusopdateringer eller angive deres nuværende humør, hvilket også er synligt for de øvrige brugere, der kan kommentere. Listen af kontakter eller venner er som nævnt også synlig og søgbar, og det er muligt at klikke sig fra profil til profil, idet de enkelte relationer på vennelisterne fungerer som integrerede links. Profilerne er dermed en afspejling af den enkelte brugers egen fremstilling af sig selv samt andres holdninger og kommentarer til vedkommende.

På engelsk vælger boyd og Ellison at anvende betegnelsen "social network site" frem for "social networking site", som ellers også ofte anvendes i den offentlige debat som betegnelse for netmødestederne. Det skyldes, at de mener, "networking" indikerer nye bekendtskaber, frem for - som det ofte er tilfældet med de populære amerikanske sites som MySpace og Facebook - vedligeholdelse af eksisterende sociale relationer (boyd & Ellison, 2007). Denne skelnen kritiseres bl.a. af David Beer, som mener, at "networking" ville passe bedre til forfatterens ellers ret så brede definition (Beer, 2008). Med de tre punkter gør boyd og Ellisons definition sig da også gældende for en lang række internetsider. Også dem, der adskiller sig fra de sider, som typisk bliver omtalt som sociale netværkssider i den offentlige debat, f.eks. e-læringsystemer, videodelingssider som YouTube, eller sociale bookmarking-tjenester som Delicious. Dette kan undre, da det netop ikke er disse sider, som boyd og Ellison er interesseret i at definere. Således kan man kritisere boyd og Ellison for at opstille en meget bred definition for at diskutere noget meget specifikt; nemlig primært egocentriske netværkssider som Facebook og MySpace, der artikulerer og promoverer eksisterende sociale relationer. Flere forskere har da også kritiseret definitionen for at være alt for løs og åben for fortolkning. Man bør i stedet forsøge at klassificere de mange nye online-udtryk og -kulturer i stedet for at forsøge at presse en lang række indbyrdes ret forskellige internetsider ned i en så bred definition, lyder argumentet bl.a. fra Beer (2008, p. 4).

Man kan også argumentere for, at boyd og Ellison med deres meget brede definition forsøger at definere mediet ud fra hvilke funktioner, det indeholder, frem for at tage udgangspunkt i, hvordan de forskellige sider tages i brug, og hvilke handlingsmuligheder de fordrer.⁸ Eksempelvis passer deres definition

⁸ Lignende diskussioner om definitioner fandt sted, da andre nye medieformer skulle defineres, eksempelvis i forhold til interaktivt tv, hvor Raudaskoski og Rasmussen fremhæver, at man frem for at opstille typologier med udgangspunkt i tekniske features i stedet bør fokusere på at forstå "the general possibilities that people have in different situations of media use" (Raudaskoski & Tove Arendt Rasmussen, 2003).

fremragende på siden Delicious, som også er en webbaseret service, hvor man kan 1) oprette en offentlig profil, 2) formulere en liste af kontakter og 3) gennemse andres lister af kontakter. Der eksisterer dog meget forskellige praksisformer på henholdsvis Delicious og Facebook, hvor der er stor forskel på, hvad meningen er med at have en liste af kontakter eller en offentlig profil. Således er der forskellige formål og handlemønstre bag samme type af funktioner på forskellige internetsider, hvorfor siderne ikke blot kan klassificeres som værende det samme. Dertil kommer, at de tekniske indholdselementer ofte skabes på baggrund af, hvordan brugerne anvender siderne (og ikke omvendt). Dette har jeg gentagne gange været vidne til under mine etnografiske observationer på sociale netværkssider i løbet af de seneste fem år. Et eksempel er, at det, der i dag hedder "Klubber" på Arto, først blev en realitet i 2005, efter at tusindvis af brugere allerede havde oprettet klubber på eget initiativ ved at bruge "Profil"-funktionen på siden (Larsen, 2005a). Eftersom profilerne var forbeholdt enkelte brugere og ikke en samling af brugere, steg antallet af aktive profiler markant (til knap 800.000), hvilket ikke svarede til det faktiske antal brugere af siden. Således så udviklerne sig nødsaget til at udvikle en Klub-funktion, hvor brugerne kunne få ønsket om mere community-lignende samlinger opfyldt. I lyset heraf er det ikke muligt på forhånd fuldstændigt at fastslå, hvordan forskellige funktioner på sociale netværkssider bruges. En definition, som tager udgangspunkt i funktionalitet, vil altid være et skridt bagefter og siger således ikke alt om, hvad sociale netværkssider er, og hvordan de anvendes. På trods af debatten og kritikken af selve definitionen fastholder jeg dog at anvende termen "social netværksside", da Arto og Facebook inden for en dansk kontekst efterhånden har tilegnet sig denne etikette i den generelle offentlige debat samt blandt mine informanter. Dertil kommer, at jeg som Boyd og Ellison primært er interesseret i typen af egocentriske mødesteder, og i forskningskredse er det blevet normen, at man anvender betegnelsen sociale netværkssider om disse. Dog vil jeg præcisere Boyds og Ellisons definition ved at tilføje en række nye punkter.

Fire typer handlingsmuligheder

I afhandlingen vil jeg definere de sociale netværkssider, jeg kigger på, ud fra hvilke handlingsmuligheder, de giver brugerne, og hvordan disse indgår i deres brugsmønstre. Dette hænger sammen med, at de teknologiske muligheder og deres anvendelse ofte ændrer sig over tid. De opfylder ganske enkelt ikke nødvendigvis de funktioner hos brugerne, som de var tiltænkt fra udviklerens side. Således vil jeg på baggrund af egne etnografiske observationer argumentere for, at egocentriske sociale netværkssider kan defineres ud fra, at brugerne udfører:

- Sociale og kontaktskabende handlinger
- Personlige og profilerende handlinger
- Underholdende og interaktive handlinger
- Støttende og praktiske handlinger

(Larsen, 2005a, 2007i, 2009a)

Med de *sociale og kontaktskabende* handlinger mener jeg de aktiviteter, som brugerne foretager sig for at kommunikere og "være sammen" på de sociale sites. At skrive en besked til en ven ville man nok umiddelbart opfatte som en kontaktskabende handling, men det betyder ikke, at beskederne kun har denne

funktion. Som vi senere i afhandlingen skal se eksempler på, bruges eksempelvis 'gæstebogen' på Arto også til at vise, at man er vellidt. Det sker nemlig, at brugerne sletter de, ifølge dem selv, lidt kedelige eller intetsigende beskeder såsom "Hvad laver du?" eller "Kiggede forbi" og gemmer de søde beskeder, hvori venner har skrevet "Jeg elsker dig" eller "Du betyder så meget for mig". På den måde er disse beskeder synlige for andre brugere, og det har en profilerende funktion i sig selv.

Når brugerne udfører det, man umiddelbart ville opfatte som en decideret *personlig og profilerende* handling, kan den også have en social og kontaktskabende funktion. Dette kommer eksempelvis til udtryk i profilerne, hvor brugerne ikke altid skriver om eller afbilder sig selv, sådan som en profil ellers lægger op til, men i stedet skriver om deres bedste venner, og hvor meget disse betyder. Jeg har også set eksempler på, at en bruger ved hjælp af selve sit brugernavn vælger at signalere en samhørighed med en anden person. Således kan man finde brugernavne a la "ElskerMiinCille", hvori navnet henviser til en bedste veninde. Sociale og kontaktskabende og personlige og profilerende handlinger smelter således sammen, og de forskellige tekniske muligheder har ofte en dobbelt betydning, som initieres af brugerne selv.

Brugerne udfører også en række *underholdende og interaktive* handlinger på sociale netværkssider, såsom at spille spil, se videoer, læse vittigheder, arbejde sammen om at optage videoklip eller designe billeder og profiltjekter, som de uploader på hinandens profiler. Ydermere udfører de *støttende og praktiske* handlinger, eftersom de ofte supporterer hinanden, f.eks. i forbindelse med at designe en profiltjekst, at oprette et fotoalbum eller kode i html på sin profil. I den forbindelse er der oprettet mange hjælpeklubber eller supporthjemmesider omkring sider som Arto, Facebook eller MySpace. De to sidste kategorier er dog ikke de primære grunde til, at unge besøger sociale netværkssider. Det er derimod de sociale og kontaktskabende samt personlige og profilerende handlingsmuligheder, og det er derfor også disse handlingsmuligheder, jeg primært vil beskæftige mig med i afhandlingen. Jeg vil her ikke gå yderligere i dybden med at beskrive de (mange) forskellige funktioner, der findes på sociale netværkssider. Disse vil i stedet blive forklaret, undervejs som de optræder i afhandlingen. I øvrigt har nogle af funktionerne på de forskellige SNS'er ændret sig markant i løbet af ph.d.-perioden; nogle er forsvundet, mens nye er kommet til, og endelig har brugerne taget nogle funktioner i brug på en helt anden måde, end det var tiltænkt fra udviklernes side, hvilket er med til at understrege, at der er tale om et dynamisk forskningsfelt. Inden jeg præsenterer afhandlingens problemstilling i forhold til unges brug af sociale netværkssider vil jeg fremføre forskellige perspektiver på ungdomslivet. Dette er relevant, fordi afhandlingen specifikt beskæftiger sig med 12-18-årige unge menneskers brug af SNS'er, hvorfor overvejelser om denne gruppe nødvendigvis må inddrages.

Perspektiver på ungdom og ungdomsliv

I afhandlingen fokuserer jeg på børn og unge mellem 12 og 18 år. Denne afgrænsning skyldes dels, at flere af de sociale netværkssider, jeg kigger på, har en aldersbegrænsning på minimum 12 år, og dels at mine etnografiske observationer har vist, at de 12-18-årige er særligt aktive brugere af de populære SNS'er, der henvender sig mod børn og unge. Ligeledes fokuserer jeg på såkaldte "almindelige" unge mellem 12-18 år, som benytter sig af sociale netværkssider. Således følger jeg Drottners strategi, når hun fokuserer på unge,

”der ikke på forhånd beskrives af voksne som ’problemgrupper’ eller markante fans, og som heller ikke selv betegner sig som sådan” (Drotner, 1999, p. 26). Der er altså ikke tale om hverken socialt udsatte eller belastede unge (selvom disse også er repræsenteret på sociale netværkssider) eller specifikke grupper af unge. Derimod vil jeg anvende en mainstream tilgang til ungdomskultur, således at jeg kigger på de gennemsnitlige, typiske brugere af sociale netværkssider mellem 12 og 18 år. Så let lader ungdomsbegrebet sig dog ikke definere. I det følgende diskuterer jeg nærmere dette begreb og de betingelser i vores nuværende samfund, som unges sociale netværkspraksisser nødvendigvis må situeres under.

Ungdom som social konstruktion

At ’ungdom’ ikke er en fast størrelse, men et socialt, historisk og diskursivt konstrueret begreb, hvis forståelse konstant ændrer sig, er efterhånden en udbredt opfattelse (f.eks. Bennett, 2007; Simonsen, 2003; Ziehe, 1989). De fleste sociologer eller samfundsforskere er enige i, at hvad det vil sige at være ung, varierer alt efter hvilke kontekster, vi taler om ungdom inden for, eller hvilke alderstrin vi refererer til. For det meste opfattes ungdommen dog som en livsfase, der ligger mellem barndom og voksenalder (Illeris, Katznelson, Simonsen, & Ulriksen, 2002; Simonsen, 2003), men denne fase kan være svær at afgrænse, og der er forskellige opfattelser af, hvor længe den varer. Især betragtes overgangen fra ung til voksen som meget flydende, mens den almindelige opfattelse er, at ungdomslivet starter i takt med puberteten. Historisk set har forestillingen om ungdommen som en særlig livsfase dog på ingen måde tilknytning til den biologiske udvikling, men er udelukkende opstået som en social og samfundsmæssig konstruktion (Simonsen, 2003, p. 14). De første tanker om ungdom opstod i 1700-tallet som en del af den samfundsudvikling, der førte til kapitalistiske og industrialiserede samfundsformer, men langt op i 1900-tallet var der ikke-industrialiserede samfund, som ikke havde nogen forestilling om en ungdomsfase (Illeris et al., 2002; Simonsen, 2003).

Begrebet ’ungdom’ er således ikke bare naturligt eller selvfølgelig, men har udviklet sig i takt med ændringer i samfundet. I den vestlige verden forbindes ungdomsbegrebet især med de socioøkonomiske forandringer, der fandt sted efter Anden Verdenskrig (Bennett, 2007). Fra 1950’erne og frem blev specifikke forbrugsprodukter markedsført direkte mod unge mennesker, som efterhånden blev betragtet som en selvstændig forbrugergruppe. Dette betød også, at unge begyndte at opfatte sig selv som en gruppe, og op igennem 1960’erne blev den sociale konstruktion af ungdomsbegrebet således suppleret med forestilling om forskellige ungdoms- og forbrugerkulturer. I dag synes den kommercielle dimension at fylde mere end nogensinde før, hvilket også er grunden til, at nye forbrugergrupper som eksempelvis de 8-12-årige tweens⁹ er opstået og dermed rokker ved opfattelsen af, hvad det vil sige at være ung. Nogle vil ligefrem hævde, at unge i dag ikke selv har patent på ungdommen, men at denne er blevet helt overtaget af markeds kræfter. Andre vil mene, at det i vores nutidige samfund slet ikke længere giver mening at operere med et ungdomsbegreb, fordi den ungdommelige livsstil i dag ikke længere er forbeholdt de unge.

⁹ Tween-begrebet henviser til en alder, hvor man er ”between ages”; dvs. imellem barndom og ungdom. En af de forskere, der har beskæftiget sig særligt med danske tweens forbrugs- og mediekultur er Birgitte Tufte (f.eks. Tufte, 2007a; Raamat, Keller, Martensen, & Tufte, 2008). Hun fremhæver bl.a., at der er fokus på tweens som forbrugere, dels fordi de har et stort kendskab til medier og varemærker, og dels fordi deres forbrugsadfærd minder om den, man kender fra teenagere (Tufte, 2007b).

Den tyske sociolog Thomas Ziehe er en af dem, som har beskæftiget sig meget med ungdomsbegrebet. Ifølge ham eksisterer der i den offentlige debat en definitionsforvirring om, hvad ungdom er. Ungdomsbegrebet inddrages i for mange forskellige kontekster, og unge kommer ofte til at blive repræsentanter for nogle meget forskelligartede strømninger i tiden (Ziehe, 1989, p. 26). Der er derfor stor forskel på unge "i virkeligheden" og unge "som begreb". Ziehe fremhæver, at der eksisterer mindst tre ungdomsdefinitioner: den fysiske ungdom, som dækker over dem, der er unge i kropslig forstand, dvs. op til syttenårsalderen; den psykiske ungdom, som ifølge ham går op til toogtyve; eller den kulturelle ungdom, som er den mest udbredte diskurs, der dækker over alle dem, der virker unge i kraft af deres livsform. I den offentlige debat hersker der ofte en enhedsforestilling om unge, hvor alle tre forståelser bruges. Ungdommen er på den måde et sammensat og diskursivt konstrueret begreb, og det vil være svært for et ungt menneske rent faktisk at leve op til definitionen af at være ung:

"Hvis en sådan enhedsung skulle passe ind i det idealbillede af ungdommen, de voksne danner sig, måtte han – paradoksalt nok – på samme tid kropsligt være som en syttenårig, psykisk som en toogtyveårig og kulturelt som en syvogtyveårig".

(Ziehe, 1989, pp. 26-27)

På den måde påpeger Ziehe, at interessen for ungdommelighed ikke nødvendigvis er særlig tæt forbundet med en interesse for empiriske unge. Da jeg netop i min afhandling interesserer mig for empiriske unge, har jeg valgt at begrænse mit fokus på ungdom til de 12-18-årige, som har været de mest aktive brugere af sociale netværkssider på det tidspunkt, hvor jeg startede mit ph.d.-arbejde. Jeg er dog klar over, at andre aldersgrupper også bruger de sociale netværkssider, som jeg interesserer mig for, og i nogle tilfælde har samme (ungdommelige) praksis.

Ungdom som stil og kultur

På trods af begrebsforvirringen har vi stadig nogle bestemt opfattelser af, hvad det vil sige at opføre sig som et ungt menneske. Disse forestillinger knytter sig især til stil eller smag, hvad angår opførsel, sprog, musik, påklædning, kropsudmykning, fritidsbeskæftigelser mv. Disse forestillinger er selvfølgelig også socialt konstrueret og kan variere fra samfund til samfund. Alligevel har vi nogle faste ideer om, hvad der hører ungdommen til, hvad der er ungdomssprog, ungdomsmusik, ungdomspåklædning os så videre. I det følgende ses to statusopdateringer, som optræder i forlængelse af hinanden på den såkaldte news feed på Facebook. Opdateringerne er skrevet af henholdsvis en teenagepige og en midaldrende mand, og det kræver ikke de store evner at afkode, hvem der har skrevet hvilken besked:

Figur 3: Statusopdateringer på Facebook, 2009

Det skyldes, at vi har nogle bestemte opfattelse af, hvad man kan tillade sig som henholdsvis ung eller voksen, hvilket sprog og hvilken livsform der medfølger bestemte alderstrin. Man ville således ikke forvente (eller for den sags skyld acceptere), at en voksen ville benytte en skrivestil, hvor der med vilje staves forkert ved at indsætte ekstra mange vokaler som i "Meega" og "Taaak" eller gøre brug af smileys eller chatrelaterede symboler som "<333" (der skal forestille hjerter) sådan som teenagepigen har gjort i dette eksempel. Omvendt ville man ikke forvente, at en teenager netop havde købt hus.

På samme måde som vi har nogle bestemte holdninger til, hvornår man er gammel nok til at træde ind i ungdomsfasen, har vi også en forventning om, hvornår man bør forlade den. Et godt eksempel på sidstnævnte er de mandlige 30-40-årige "BØV'er" (forkortelse for børnevoksne), som imod samfundets forventning endnu ikke har forladt den ungdommelige livsstil, idet de klæder sig i det, vi normalt forbinder som ungdommeligt tøj, eksempelvis hængerøvsbukser, hættetrøjer og omvendt kasket. Det interessante ved bøv-fænomenet er ikke så meget, hvad det dækker over, eller hvor udbredt det er, men nærmere at det indikerer, hvor grænserne for ungdomsudfoldelse går (J. N. Jørgensen & Quist, 2008, p. 17). Således er ungdom i høj grad noget, der forbindes med stil, og det forventes, at unge vil eksperimentere med forskellige stiludtryk og identitetsmarkører. I dag fungerer internettet i høj grad som et sted, hvor unge prøver forskellige stiludtryk af. Elm fremhæver, hvordan eksempelvis blogs eller profiler på sociale netværkssider udgør "free places", hvor unge kan hænge ud med jævnaldrende, spejle sig selv i hinanden og afprøve forskellige opførsler, looks eller stiludtryk – som regel dog i overensstemmelse med deres offline-identitet (Elm, 2009c). På sociale netværkssider er der den særlige omstændighed, at kroppen ikke er (så direkte) tilstede, og som bruger må man i høj grad gøre brug af billeder, ikoner, videoer og tekst for at "type oneself into being" (Sundén, 2003, p. 3). Derfor finder man på de unges profiler mange referencer til eller billeder af mærkevare-tøj eller -produkter samt andre forbrugsgoder som eksempelvis mobiltelefoner, film og musik, der fortæller noget om brugernes stil eller forbrugskultur.

Forskellige ungdomskulturers stiludtryk igennem tiden har i løbet af 60'erne til 80'erne været grundigt klarlagt og teoretiseret af den engelske forskergruppering, der på dansk kendes under navnet Birminghamskolen (Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) ved University of Birmingham), og som knyttede sig til cultural studies-traditionen. Her kritiserede man den amerikanske ungdomsforskning, som man mente havde en meget holistisk opfattelse af ungdomskulturer, idet disse blev opfattet som værende fælles for en hel generation af unge mennesker uanset klassetilhørsforhold (Bay & Drotner, 1986).

Derfor opererede Birminghamskolen i stedet med betegnelsen subkulturer for at signalere, at de forskellige kulturelle ungdomsgrupperinger med hver deres stiludtryk var en underafdeling af en større kultur, en underordnet og til tider undertrykt kultur (Bay & Drotner, 1986). Inden for Birminghamskolen betragtede man stil som bestående af fire dimensioner. Udover tøj, musik og sprog anså man *egne ritualer* som en central del af det, der definerer forskellige subkulturers stiludtryk (J. N. Jørgensen & Quist, 2008, p. 27). Birminghamskolen fokuserede især på unges kulturelle afvigelser (eksempelvis i subkulturer bestående af rockers, mods, skinheads eller punkere)¹⁰ og er ofte blevet kritiseret for at overse kulturelle nuancer af eksempelvis individuel eller geografisk karakter. Dertil kommer, at man inden for Birminghamskolen mest har interesseret sig for den del af ungdommen, som synligt skilte sig ud. Da dette oftest var drenge eller unge mænd, har de engelske forskere også haft en tendens til at se helt bort fra både pigerne og den såkaldte almindelige ungdom eller hvad, man kunne karakterisere som mainstreamkulturerne (Bay & Drotner, 1986).

Med internettets fremkomst er både pigerne og den almindelige ungdom blevet meget synlige. De eksperimenter med stiludtryk, som tidligere har fundet sted udelukkende på teenageværelser, finder nu også sted på forskellige internetplatforme, og i dette henseende er især pigekultur kommet mere til syne (Elm, 2009c), hvilket trenden med modeblogs (eller fashion/shopping blogs) også er et udtryk for.¹¹ Som nævnt vil jeg i denne afhandling beskæftige mig med den nutidige mainstream-ungdomskultur, som den udspringer sig på sociale netværkssider. Denne er nok så vigtig at forstå, når der er tale om ibrugtagning af en ny mediegenre hos unge. Jeg er dog bevidst om, at denne ungdomskultur ikke repræsenterer en homogen masse af unge mennesker, og at der er forskellige socio-økonomiske forhold, der gør sig gældende. Ligeledes er jeg klar over, at der på sociale netværkssider også findes subkulturelle grupperinger af unge (f.eks. Hodgkinson, 2006). Eksempelvis har jeg selv ved flere lejligheder stødt på såkaldte emoer¹², hvis profiler skiller sig tydeligt ud fra gennemsnitsteenagerne. I dette kapitel og i afhandlingen i det hele taget refererer jeg meget generelt til 'de unge' som en samlet gruppe, men jeg er klar over, at førnævnte og andre subkulturer findes. Mine udtalelser skal derfor ikke anses som værende gældende for *alle* unge, men nærmere for den mainstreamkultur, der eksisterer på tværs af forskellige sociale netværkssider blandt såkaldt almindelige unge mellem 12 og 18 år. Jeg er med andre ord interesseret i, hvad der generelt

¹⁰ De engelske rockers eller "læderjakker" så man fra begyndelse af 60'erne. De kørte på motorcykler, gik i sort lædertøj og dyrkede den tidlige amerikanske rockmusik (Bay & Drotner, 1986, p. 240). *Mods* opstod i begyndelsen af 60'erne som modsvar til gruppen af rockers. Stilen var italiensk inspireret med stramtsiddende tøj og velklippet hår. Kulturen foragtede ved deres brug af speed og Rythm & Blues-musik og genopstod desuden i slutningen af 70'erne. *Skinheads* blev kendt i slutningen af 60'erne og starten af 70'erne og var kendetegnet ved tætklippet hår, opsmøgede bukser, store arbejdsstøvler og seler. De dyrkede en maskulin arbejderklassestil og foragtede bl.a. bøsser og hippier. *Punkere* var betegnelsen for en ungdomskultur, som udviklede sig i forbindelse med den tidlige punk-rock-musik i London i 1970'erne. Stilen var bevidst grim, provokerende og anarkistisk, og der blev benyttet symboler med perverse, seksuelle undertoner (Bay & Drotner, 1986, pp. 239-240).

¹¹ De første modeblogs opstod omkring 2002, og i dag findes der flere forskellige kategorier af modeblogs (Wikipedia, 2009a).

¹² Emo-kulturen forbindes ofte med unge, som fascineres af død, selvmord og cutting. Emo står for emotionel hardcore og er en undergruppe af den mere hardcore del af punkmusikken. Flere mener, at emo-kulturen i dag efterhånden er blevet mainstream og udnyttes af kommercielle kræfter, ligesom det fremhæves, at der er uenighed om definitionen af, hvad det vil sige at være emo. Dog er de fleste enige i, at emoer typisk er unge, som går i sort tøj, lytter til dystre musik om døden og selvmord og dyrker at være ked af det (Giese, 2009; Lavrsen, 2009; Wikipedia, 2009b).

kendetegner ungdomspraksis på nettet i dag, velvidende at de resultater jeg kommer frem til, ikke nødvendigvis gør sig gældende for samtlige unge brugere af sociale netværkssider.

Ungdom som identitetsskabende

Hvad enten vi fokuserer på unge mennesker som tilhørende bestemte subkulturelle grupper eller blot er interesseret i dem som en del af mainstreamkulturen, er det værd at overveje hvilke livsbetingelser, der gør sig gældende for unge. Det er en udbredt opfattelse, at især ungdommen er fokuseret omkring identitetsdannelse (Illeris et al., 2002, p. 45).¹³ Ligeledes er det en udbredt opfattelse, at venner og andre jævnaldrende spiller en stor rolle i identitetsarbejdet hos unge. Som Harris har påpeget, er de oplevelser og erfaringer, som børn og unge har uden for hjemmet og i selskab med kammeratgruppen, mere centrale for dannelsen af deres karakter end forældrenes påvirkning gennem opdragelse (Harris, 1998). På nettet er dette især tydeligt. Når man betragter unges profiler på sociale netværkssider, fremgår det, hvordan der på den ene side er en masse normer for opførsel og ensartethed, som unge tilpasser sig. Deres profiler ligner simpelthen hinanden i kraft af billeder, tekst og skriftsprog. På den anden side fornemmer man, hvordan den enkelte gør, hvad han eller hun kan for at skille sig ud – dog inden for rammerne af, hvad man kan tillade sig i kammeratskabsgruppen. De unge skal med andre ord skille sig ud, samtidig med at de falder ind under normerne og rammerne for accepteret opførsel blandt ungdomsgenerationen som et hele.

En anden ting, der springer i øjnene, er den store grad af selvsikkerhed, der synes at være afspejlet i de unges profiler. De unge ser godt ud, går i det rigtige mærkevarerøj, de har mange venner, og vennerne skriver i deres profiler, hvor meget de holder af dem. Faktum er dog, at ungdomslivet generelt opfattes som en periode, der også er præget af en stor grad af usikkerhed (f.eks. Beck, 1997; Ziehe, 1989), og der er mange dilemmaer, man som ung må forholde sig til:

"Den moderne ungdom bliver et socialt, kulturelt og psykologisk brændpunkt. Man skal komme til rette med sine seksuelle følelser, som blomstrer op, med alt hvad det giver af psykiske svingninger. Samtidig skal man konkurrere om karakterer og måske uddannelsespladser. Man skal være velovervejende og målrettet, samtidig med, at man er følelsesmæssigt sårbar og søgende."

(Drotner, 1991, p. 42)

¹³ Teoretisk er identitetsbegrebet et vidt diskuteret begreb. Sådan som jeg ser det, eksisterer der overordnet to teoretiske modpoler: Den psykodynamiske og den socialkonstruktionistiske. Inden for den psykodynamiske position opfattes identitet som en forholdsvis fast kerne, mennesket selv udvikler i løbet af livet. Der er altså tale om noget biologisk og indre psykologisk. Denne identitetsopfattelse kan bl.a. spores tilbage til den tysk-amerikanske psykoanalytiker Erik H. Erikson (1992) og hans fase-teori, der definerer identitet som en fast, men ikke upåvirkelig dannelse, der grundlæggende udvikles gennem et krisepreget forløb af transformativ karakter med det centrale udviklingsforløb placeret i ungdomsårene. Inden for den socialkonstruktionistiske position opfattes identitet som noget samfundsmæssigt og socialt konstrueret – repræsenteret af teoretikere som eksempelvis Goffman eller Lemke – og det er denne opfattelse, der refereres til i denne afhandling: "We are always ourselves, but who we are, who we portray ourselves as being, who we are construed as being changes with interactants and settings, with age of life. Identities develop and change, they are at least multifaceted if not in fact plural. Their consistency and continuity are our constructions, mandated by our cultural notions of the kinds of selves that are normal and abnormal in our community." (Lemke, 2007, p. 19).

Disse dilemmaer skinner også igennem i de unges brug af sociale netværkssider. Måske ikke lige på forsiden af deres profiler, men på eksempelvis debatsektionerne diskuteres emner som kærester, sex, skole, uddannelsesvalg, venner og forældre livligt. Som flere sociologer igennem tiden har teoretiseret over (f.eks. Giddens, 1996; Ziehe, 1989; Ziehe & Stubenrauch, 1983), er ungdomslivet i det, der ofte betegnes som senmoderniteten¹⁴, præget af en enorm stor grad af frihed til at vælge. Som ung er man ikke længere bundet til en social arv, men kan vælge selv uden hensyntagen til forældre, hvor man er vokset op osv. Det betyder også, at den sociale baggrund ikke giver de unge selektionshjælp i udformningen af værdier og målsætninger (Jacobsen, 2004). I den forbindelse er *individualisering* og *selvrefleksion* nøgleord hos både Ziehe og Giddens. Hvad enten man som ungt menneske vælger at bryde med den sociale arv eller ej, skal man kunne forsvare det valg, man har truffet. Der ligger således et langt tungere ansvar på den enkeltes skuldre for at få et sammenhængende og meningsfuldt liv, og det gælder ikke mindst unge (J. N. Jørgensen & Quist, 2008, p. 25). Ziehe fremhæver, at unge vokser op med en ambivalens eller dobbelttydighed over for dette. På den ene side medfører denne form for *kulturelle frisættelse* (Ziehe & Stubenrauch, 1983) nye åbninger og muligheder, men på den anden side bliver de valg, unge skal træffe, omgivet med usikkerhed, omkostninger og trusler. Man har selv ansvaret for at skabe sig et meningsfyldt og sammenhængende liv, og det er kun ens egen skyld, hvis man fejler. For unge mennesker betyder det bl.a., at identitetsdannelsen bliver et refleksivt arbejde, hvor man konstant har mulighed for at forholde sig til sig selv, og hvor alt i princippet lader sig forme (Ziehe, 1989). Eller som Giddens udtrykker det:

"Hvad skal man gøre? Hvordan skal man handle? Hvem skal man være? Det er de centrale spørgsmål for enhver, der lever i senmoderniteten – spørgsmål, som vi på et eller andet plan alle besvarer diskursivt eller gennem hverdagens sociale adfærd."

(Giddens, 1996, p. 88)

Både Ziehe og Giddens betoner altså det refleksive aspekt i identitetsarbejdet, som de opfatter som en bevidst proces; deraf deres brug af ordene 'selvdannelse' (Ziehe) og 'selvidentitet' (Giddens). Ud fra Ziehes antagelser er unge da også meget bevidste om deres egen ungdommelighed. Deres livsprojekter kommer til at handle om at være ung "på den rigtige måde". Det er ikke nok at være ung; man skal også vise, at man ved, man er det (Ziehe, 1991; citeret i Sørensen, 2002). Som følge deraf befinder unges identitet sig i en konstant forhandling med omverdenen. Det handler om "at gøre ung", og det er ikke let for unge, at de besidder den bevidsthed og er klar over, *hvad* de er. Det er faktisk først som voksne, når de har tilegnet sig ungdommelighedens koder, at de er i stand til at leve op til det at være ung, vil Ziehe mene (Sørensen, 2002).

¹⁴ Giddens forstår senmodernitet på et institutionelt plan: "Den forvandling, som moderne institutioner fører med sig, fletter sig [...] direkte sammen med individets tilværelse og derfor med selvet. Et af modernitetens særlige træk er [...] en stadig stærkere gensidig forbindelse mellem de to "ekstremer" ekstensionalitet og intensionalitet: Globale påvirkninger på den ene side og personlige dispositioner på den anden." (Giddens, 1996, p. 9). Se i øvrigt også Fornäs og Bolin (1995).

Selvom mange af Ziehes tanker – her tænker jeg især på de kulturelle orienteringsforsøg¹⁵, Ziehe mener, at unge udfører for at overkomme ambivalenserne i moderniteten (Ziehe, 1989) – kan siges at gøre sig gældende for unge mennesker i dag og til dels også afspejler sig i deres brug af sociale netværkssider, kan hans ideer om ungdom til tider virke lidt højtflyvende. Indimellem kan man have svært ved at genkende faktiske, empiriske unge i hans tekster, hvilket nok netop skyldes det faktum, at Ziehe ikke selv er empiriker. Drotner kritiserer desuden Ziehe og Stubenrauch for at beskrive den kulturelle frisættelse på et meget generelt plan, og hun fremhæver, at unge i dag er underlagt forskellige krav og forventninger i familien, skolen og fritidslivet. Hun påpeger dermed, at unge på én gang er både selvstændige og afhængige (Drotner, 1991, p. 48). Jo flere paradokser og dilemmaer, de mødes med i hverdagen (i forbindelse med eksempelvis skole, uddannelsesvalg, familie osv.), desto mere vil de vende sig mod den del af deres liv, der defineres som 'fritiden' (Drotner, 1991, p. 48). Og her er vennerne uden tvivl det vigtigste omdrejningspunkt, hvilket også er meget tydeligt i deres brug af sociale netværkssider. Afhandlingen beskæftiger sig med den del af unges hverdagskultur, som handler om fritiden. For unge mennesker er fritiden (og dermed dyrkelsen af venskaber) i høj grad rykket over på internettets sociale platforme. Udbredelsen af digitale kommunikationsteknologier har muliggjort en række nye interaktionsformer, som går på tværs af rum- og tidsmæssige begrænsninger. I den forbindelse er det relevant at inddrage nogle af de nyere sociologiske perspektiver på identitet og individualisering, som i højere grad lægger vægt på netværksstruktur.

Netværkssamfund og netværksindividualisme

Det er netop antagelsen om internettets centrale placering i hverdagslivet, som ligger til grund for makro-sociologen Manuel Castells forestilling om 'netværkssamfundet' (2001). Ifølge Castells er en netværksstruktur i dag det dominerende organiserede princip inden for en række af samfundets domæner såsom politik, økonomi, arbejdsmarked mv. At indgå i netværk er ikke noget nyt; det har vi i princippet altid gjort, men internettet og øvrige kommunikationsteknologier har medført en helt ny organiseringsmekanisme for vores samfund. Her tænker Castells ikke kun på vores interpersonelle relationer, men alle makrostrukturer i vores samfund er ifølge ham baseret på netværk. Netværksstrukturen har således fået ny vitalitet gennem informations- og kommunikationsteknologien, hvilket adskiller vores nuværende samfund fra tidligere tiders sociale strukturer. Dette, hævder Castells, betyder et øget fokus på 'individualisme'. Dette skal dog ikke forstås sådan, at vi bliver socialt isoleret:

¹⁵ Ziehe taler om *subjektivitering* som et orienteringsforsøg, unge benytter sig af i en søgen efter nærhed og intimitet og et forsøg på at undgå samfundsmæssig kulde. Dette sigter unge mod ved at have så tætte sociale forhold som muligt (Ziehe, 1989, p. 18). *Ontologisering* er det modsatte af dette og betegner længsel efter en overordnet mening; en jagt efter sikkerhed. Her er det ikke følelserne, der er gyldighedskriteriet, men troen på et sikkert, ahistorisk aspekt ved tilværelsen. Det er ikke kulden, man frygter, men tabet af mening (Ziehe, 1989, p. 19). Endelige betegner *potensering* hos Ziehe et orienteringsforsøg, der handler om kunstigt at fylde noget med mening. Det, man søger her, er hverken nærhed eller sikkerhed, men intensitet (Ziehe, 1989, p. 20). Det handler om ikke at kede sig, men at have fart og spænding i tilværelsen, hvorfor indholdet ikke er så vigtigt.

"It is a social pattern, it is a source of meaning, of meaning constructed around the projects and desires of the individual. And it finds in the Internet the proper technology for its expression and its organization. The emerging pattern is one of self-directed networking, both in terms of social relationships and in terms of social projects. It does not substitute face-to-face sociability or for social participation. It adds to it, although it rarely counteracts forms of social disengagements derived from other causes."

(Castells, 2002, pp. xxx-xxxi)

I forlængelse af denne tese mener Castells, at det moderne menneskes liv er præget af det, han kalder 'netværksindividualisme'.

"...the most important role of the Internet in structuring social relationships is its contribution to the new pattern of sociability based on individualism. [...] Increasingly, people are organized not just in social networks, but in computer-mediated social networks. So, it is not the Internet that creates a pattern of networked individualism, but the development of the Internet provides an appropriate material support for the diffusion of networked individualism as the dominant form of sociability."

(Castells, 2001, pp. 130-131)

Selvom Castells har formuleret disse tanker, før vi kendte til sociale netværkssider, anerkender han i forordet til 2010-udgaven af "The Rise of The Network Society", at sociale netværkssider som MySpace og Facebook har udvidet vores muligheder for at socialisere, og at disse sider er blevet en fundamental del af hverdagen (Castells, 2010). Begrebet om 'networked individualism' har indlejret nogle interessant og måske umiddelbare modstridende forestillinger om individets placering i samfundet; på den ene side er vi vidne til en forstærket personalisering og individualisering, imens vi på samme tid bliver mere og mere forbundne til og gensidigt afhængige af hinanden. Det hænger sammen med, at vi ikke længere er så afhængige af, hvor vi fysisk befinder os:

"We are now experiencing another transition, from place-to-place to person-to-person connectivity. Moving around with a mobile phone, pager, or wireless Internet makes people less dependent on place. Because connections are to people and not to places, the technology affords shifting of work and community ties from linking people-in-places to linking people wherever they are. It is I-alone that is reachable wherever I am [...] People remain connected, but as individuals rather than being rooted in the home bases of work unit and household. Individuals switch rapidly between their social networks. Each person separately operates his networks to obtain information, collaboration, orders, support, sociability, and a sense of belonging."

(Wellman, 2002, pp. 15-16)

Jeg vil mene, at begrebet "netværksindividualisme" er centralt for at forstå børn og unges brug af sociale netværkssider. Venskaber kan vedligeholdes i fritiden, på værelserne og på farten netop på grund af netværksindividualisme. At forstå unge menneskers identitet som en, der er præget af netværksindividualisme giver derfor god mening, når man som jeg er interesseret i internetbaserede

praksisser. Jeg har nu diskuteret nogle af de betingelser eller muligheder, som præger ungdomslivet i dag. Undervejs i afhandlingen vil jeg vende tilbage til disse tanker, når der er relevant at tage dem op. I det følgende vil jeg nærmere indkredse ph.d.-projektets problemfelt.

Ph.d.-projektets problemfelt

På baggrund af ovenstående diskussioner om unge og online sociale netværk, er jeg i dette ph.d.-projekt interesseret i at finde ud af, hvad brugen af egocentriske sociale netværkssider betyder for 12-18-årige danskers ungdomsliv. Hvordan bruger de SNS'er som en del af deres hverdag, og hvilken betydning har SNS'erne for den måde, de "gør ungdom" på? Jeg vil både fokusere på de sociale og kontaktskabende samt de personlige og profilerende handlingsmuligheder, som SNS'erne tilbyder brugerne. Ligeledes er jeg interesseret i at undersøge, hvordan de unge selv forstår og italesætter deres brug. Dette er særligt interessant i en periode, der har været præget af moralsk panik om deres mediebrug.

Det er dog ikke altid, at unge selv er i stand til fyldestgørende at forklare, hvorfor de benytter sig af SNS'er:

"Fordi det er på en mærkelig måde sjovt. Også kan man ændre ting, og have sjove samtaler sammen. f.eks. min bedste ven han tør ikke at snakke med en pige IRL¹⁶, så han snakker med hende på arto og msn. Og han er begyndt med at komme virkelig god kontakt med hende . men ja, hvorfor bruger man det ? - det har vel også at gøre med at det har det fleste , og når det fleste har det vil man også selv have det. Det er typisk os unge :b .?"

(14-årig pige i spørgeskemaundersøgelse, 2007)

Et citat som dette synes at afføde flere spørgsmål, end det besvarer. I hvert fald får det mig til at undre mig over, hvad det er, der gør, at sociale netværkssider "på en mærkelig måde" er sjove, hvad det er for nogle samtaler, unge har online, hvordan SNS'erne bruges til at komme i "god kontakt" med hinanden, og hvad det egentlig er, der er "typisk unge", når det kommer til brugen af sociale medier? Det er derfor, jeg i afhandlingen vil benytte mig af en etnografisk tilgang og "gå bag om" de unges italesættelser, således at jeg kobler deltagende observationer inden for feltet med kvalitative spørgeskema- og interviewdata.

Jeg er således interesseret i på baggrund af en etnografisk og kvalitativ tilgang at forstå, hvad det er for nogle sociale praksisser, som udspiller sig blandt unge på egocentriske sociale netværkssider. Hvilken betydning har denne nye medietype og de materielle funktioner og tekniske muligheder, der findes her, for unges måde at interagere med hinanden på, og hvad betyder det for de venskaber, de dyrker? De første studier af sociale netværkssider (inklusiv min egen etnografiske undersøgelse af Arto) har fokuseret på at forstå, hvorfor og hvordan brugerne anvender dem. Dette er meget naturligt, og vigtigt for den sags skyld, eftersom der er tale om et nyt medie. Disse studier, som er kraftigst repræsenteret af amerikanske forskere, har bl.a. blevet slået fast, at sociale netværkssider primært bruges til at kommunikere med eksisterende sociale relationer (f.eks. boyd, 2006a, 2006b; boyd & Ellison, 2007; Ellison et al., 2007; Ito et al., 2010; Lampe et

¹⁶ IRL står for "in real life" og er et udtryk, som ofte benyttes af unge på sociale netværkssider.

al., 2006). Denne afhandling går skridtet videre til også at inddrage et mere systematisk analytisk blik på, hvordan brugerne begrundet og motiverer deres brug af og oplevelser på sociale netværkssider. Jeg finder det væsentligt at inddrage dette aspekt, eftersom den gruppe, jeg interesser mig for, befinder sig i en periode, hvor deres mediebrug i offentligheden er genstand for bekymring, debat og moralsk panik. Min undren ligger således både i forhold til de unges handlinger på sociale netværkssider samt deres italesættelser heraf. Sagt helt koncist handler denne ph.d.-afhandling derfor om, hvordan 12-18-årige danske unge bruger sociale netværkssider som en del af deres hverdag og sociale og individuelle liv.

Min egen rolle som forsker

I afhandlingen vil jeg drage nytte af, at jeg selv igennem årene har fået en central rolle og er blevet en aktør inden for feltet omkring børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Allerede inden jeg afleverede mit speciale i 2005, begyndte jeg at blive kontaktet af pressen, og i perioden inden chatkonsulenten blev afsløret, skiftedes han og jeg til at formidle vores – meget forskelligartede – forskningsresultater om Arto. I de efterfølgende fem år har jeg løbende formidlet mine forskningsresultater til omverdenen (og har dermed været med til at nuancere debatten om unges SNS-brug). Ud over at optræde som ”ekspert” i avis, radio og tv har jeg skrevet populærvidenskabelige artikler, holdt mange foredrag rundt omkring i landet og har arbejdet sammen med en række centrale aktører inden for feltet (som eksempelvis politi, skolevæsen eller hjælpeorganisationer). Det har betydet, at jeg har oparbejdet et indgående kendskab til feltet og konteksten omkring, hvilket jeg agter at drage empirisk nytte af i ph.d.-projektet.

Den måde at arbejde på indeholder nogle mere fundamentale og videnskabsteoretiske præmisser for, hvordan man griber forskning an, og jeg lægger således op til, at jeg som forsker har en aktiv rolle og er medskabere af viden inden for det felt, jeg undersøger. Denne tilgang bygger på et socialkonstruktivistisk¹⁷ videnskabssyn, hvor videnskab er en praksis, hvis formål er at producere viden, der kan anvendes. Her handler det om at tage sin egen rolle som forsker alvorligt frem for at prøve at distancere sig fra sit forskningsobjekt. Søren Barlebo Wenneberg har beskrevet, hvad det vil sige at arbejde socialkonstruktivistisk. Han påpeger bl.a., at forskeren bør praktisere sin viden ved at sætte den på spil i en refleksiv og relevant praksis, hvilket kan bidrage til, at forskningsresultaterne kan skabe forandring og innovation (Wenneberg, 2003, p. 9). Da jeg selv i mit arbejde indgår aktivt som en del af det felt, jeg undersøger, og desuden kommunikerer mine forskningsresultater til forskellige målgrupper og i forskellige sammenhænge, er jeg enig i Wennebergs betragtning:

¹⁷ ’Socialkonstruktionisme’ er en fællesbetegnelse for en række teorier om kultur og samfund, som dækker over den opfattelse, at større eller mindre dele af vores virkelighed, samt vores viden herom, er socialt konstrueret (Widell, 2004). Dette videnskabssyn vil blive yderligere diskuteret i kapitel 3 i forbindelse med gennemgangen af det diskursanalytiske rammeværk, jeg anvender i afhandlingen.

"... det [er] blevet et krav, at man arbejder med at omsætte sin viden – at sætte den i spil. Det medfører blandt andet et krav om forståelighed og retorisk kunnen. Man skal kunne formidle sin viden til interessenter, der ikke nødvendigvis har den samme faglige baggrund som en selv. Man skal også kunne indfange signaler og feedbacken fra omverdenen, når den bruger ens viden. Det kræver tid til og en respekt for disse andre samfundskontekster."

(Wenneberg, 2003, pp. 11-12)

Jeg har i min ph.d.-periode netop afsat tid til at formidle min viden til forskellige interessenter inden for andre samfundskontekster, hvorfor jeg også vil afsætte plads til at diskutere dette i afhandlingen. Jeg vil både forholde mig til, hvordan forskningsformidling som metode kan resultere i nye datatyper, og hvorledes min egen rolle som formidlende forsker påvirker feltet. Alt dette vender jeg tilbage til undervejs i afhandlingen, hvor det måtte være relevant. I det følgende præsenterer jeg afhandlingens videre opbygning.

Læsevejledning og afhandlingens videre opbygning

Afhandlingen indeholder (inklusiv dette indledende kapitel) i alt syv kapitler. I **kapitel 2** placerer jeg projektet inden for en forskningsmæssig ramme og diskuterer internetforskningen som forskningsdisciplin. Her fremfører jeg seks centrale problematikker, som forskning i onlinemiljøer medfører, og diskuterer, hvorledes jeg kan tage højde for disse. Derudover ser jeg tilbage på ungdomsmedieforskningstraditionen og diskuterer, hvordan afhandlingen kan ses som et nyt bidrag inden for dette felt. **Kapitel 3** indeholder en grundig indføring i afhandlingens metodologiske og teoretiske tilgang, som udgøres af Neksusanalyse (NA). NA er et omfattende diskursanalytisk rammeværk udviklet af Ron og Suzie Scollon, som har mange teoretiske inspirationskilder; bl.a. den sociokulturelle og -historiske skole. Jeg diskuterer rammeværkets teoretiske og videnskabsteoretiske ståsted og anskueliggør, hvorledes det egner sig til studier af internetbaserede praksisser. Eftersom neksusanalysen er tæt beslægtet med medieret diskursanalyse (MDA), præsenterer jeg en række centrale begreber inden for denne teoretiske tilgang. MDA adskiller sig dog fra mere traditionelle tilgange til diskursanalyse, og jeg diskuterer derfor neksusanalysens placering inden for det diskursanalytiske felt. Jeg slutter kapitlet af med at redegøre for, hvorledes en neksusanalyse metodisk gribes an i tre faser; en engagementsfase, en navigationsfase og en forandringsfase.

Engagementsfasen består af etnografisk tilstedeværelse og indsamling af flere forskellige typer af data inden for undersøgelsesfeltet. I **kapitel 4** beskriver jeg, hvordan jeg har grebet denne fase an og opbygget det, jeg kalder et dataarkiv. Her argumenterer jeg for de metodiske valg, jeg har truffet i forbindelse med indsamlingen af projektets forskellige typer af empiriske materiale. Jeg fokuserer især på projektets etnografiske del, som er inspireret af en virtuel etnografisk tilgang, samt på den online spørgeskemaundersøgelse, som vægter tungt i dataarkivet med mere end 2000 primært kvalitative besvarelser fra unge brugere af sociale netværkssider. **Kapitel 5** udgøres af neksusanalysens navigationsfase, hvor selve arbejdet med at organisere, dokumentere og analysere de forskellige data finder sted. I dette kapitel foretager jeg en række indledende analytiske øvelser, som understøtter navigationen i feltet og hjælper mig med at udvælge centrale temaer til efterfølgende analyse. Kapitlet indeholder tre analysetemaer,

som hver tager udgangspunkt i en praksis, som jeg på baggrund af neksusanalysens første fase samt de analytiske øvelser har vurderet værende centrale i forhold til de unges brug af sociale netværkssider. I første tema demonstrerer jeg, hvordan unge mennesker vedligeholder og danner sociale relationer og praktiserer venskab på sociale netværkssider, og jeg undersøger, hvad der karakteriserer venskabsbegrebet på SNS'er som Arto og Facebook. Andet tema handler om, hvordan unge på sociale netværkssider har udviklet en måde at kommunikere på, som jeg betegner 'følelseskommunikation'. Jeg viser, hvorledes de unges kommunikation er præget af en meget kærlig diskurs, og undersøger, hvorfor dette er tilfældet, og hvad det betyder for de unge. Sidste analysetema undersøger, hvorledes unge håndterer de ubehagelige oplevelser, som de indimellem har, når de anvender forskellige sociale netværkssider og internettet generelt. Jeg tager udgangspunkt i, hvordan unge oplever de risici, som er forbundet med deres SNS-brug, og hvilke strategier, de benytter for at navigere imellem de positive og de ubehagelige oplevelser. Afslutningsvist ser jeg mere overordnet på forholdet mellem de danske unges SNS-brug og de offentlige diskurser, der omgiver denne brug.

I **kapitel 6** vender jeg mig mod neksusanalysens forandringsfase og ser på min egen rolle som forsker inden for feltet omkring danske unges brug af sociale netværkssider. Jeg diskuterer, hvordan mine egne analytiske resultater har været på spil inden for feltet, og hvilke praksisforandringer dette kan føre til. I **kapitel 7** opsummerer jeg afhandlingen og præsenterer ph.d.-projektets konklusion. Jeg fremhæver de væsentligste analytiske resultater og metodiske pointer samt peger på nye forskningsmuligheder inden for emnet ungdom og online sociale netværk.

Til afhandlingen knytter der sig i alt syv bilag. Bilag 1, 2 og 3 er placeret sidst i afhandlingen, imens bilag 4, 5, 6 og 7 er at finde på den medfølgende usb-nøgle.

Kapitel 2: Forskningsmæssig ramme

Dette kapitel har til formål at placere afhandlingen inden for en forskningsmæssig ramme. Først vil jeg kritisk kaste et blik på området omkring internetforskningen for at afklare, hvorvidt der er tale om en decideret forskningsdisciplin. Dernæst vil jeg på baggrund af eksisterende litteratur og egne erfaringer diskutere en række problematikker eller udfordringer, som aktualiseres af internetforskningen eller det faktum, at man studerer internetbaserede praksisser. Eftersom ph.d.-projektet også relaterer sig til ungdomsmedieforskningen, vil jeg kort gennemgå de traditioner, der findes inden for forskningen i unges brug af medier og præsentere 'børneperspektivet', som jeg læner mig op ad i afhandlingen. Kapitlet slutes af med en diskussion af ligheder og forskelle mellem de to forskningstilgange, og hvorledes afhandlingen kan ses som et nyt bidrag inden for disse felter.

Internetforskning: En forskningsdisciplin?

Internettet er i dag blevet essentielt for mange forskere; både som forskningsobjekt, dataindsamlingsværktøj, kommunikationsplatform, samlingssted eller publiceringskanal (McKee & Porter, 2009). Eftersom dette ph.d.-projekt gør brug af internettet på alle disse måder, vil jeg betegne det som et internetforskningsprojekt. Selv er jeg da også medlem af Association of Internet Researchers (AoIR)¹⁸, deltager i denne forenings konferencer og vil først og fremmest betegne mig selv som internetforsker. Men hvad er internetforskning? Og kan man overhovedet betragte dette område som en forskningsdisciplin? Da der er tale om et forholdsvist nyt akademisk område, som ikke har mange teoretiske forfædre¹⁹, er det nødvendigt at forholde sig til internetforskningen som "felt".

I introduktionen til bogen "Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net" (S. Jones, 1999b) beskriver James T. Costigan internettet som værende "greater than the sum of its parts" og "in a constant state of flux" (Costigan, 1999, p. xviii). Samme beskrivelse kunne man bruge om internetforskningen. Eftersom internettet i sig selv er en udefinerbar og mangfoldig størrelse, er det deslige svært at beskrive, hvad internetforskning er. Spørgsmålet er også, om man overhovedet bør tale om *internetforskning*, da de forskere, som studerer online-fænomener, oftest studerer noget helt andet, nemlig de sociale fællesskaber, som muliggøres via internettet (Costigan, 1999, p. xix). Området kan generelt

¹⁸ AoIR (<http://aoir.org>) har eksisteret siden slutningen af 1998 (Baym, 2005a).

¹⁹ Dog kan man argumentere for, at internetforskningen udspringer fra og knytter sig til området omkring Computer-mediated Communication (CMC), hvor der er en lang tradition for at undersøge menneske-maskine-interaktion og computersystemer i brug. Dog er CMC et meget bredt og broget område, der nærmere kan betegnes som en paraplyterm, som i lighed med internetforskningen eksisterer på tværs af forskellige akademiske traditioner. I 1989 opdelte Rice (1989) CMC-forskningen i "formative research", som handlede om design, implementering og brugen af computersystemer, og "summative research", som havde til formål at undersøge den bredere sociale kontekst omkring brugen af computersystemer (S. Jones, 1999a, p. 21). Dette var dog langt før brugen af internettet blev almen praksis. I dag vil nogle internetstudier stadig skrive sig ind under termen CMC, og tidsskriftet Journal of Computer Mediated Communication (JCMC) er også med til at udgive nyeste internetforskningsresultater.

inddeles i to overordnede kategorier: De studier, der handler om at søge og finde informationer fra store datamængder (internettet som teknologi), og dem, der handler om de interaktive kommunikationsmuligheder, som internettet giver os (internettet som kultur) (Costigan, 1999), hvoraf sidstnævnte studier må siges at være dem, der optager de humanistiske og samfundsvidenskabelige forskere mest. På trods af denne fælles interesse blandt dem, der bedriver internetforskning, er der stor forskel på, hvilke teoretiske anskuelser og metodologiske greb, der ligger til grund. Internetforskning er derfor et krydsningsfelt mellem mange forskellige forskningsdiscipliner og kan ikke betegnes som en forskningsdisciplin i sig selv (Baym, 2005a).

Netop på grund af mangfoldigheden og det interdisciplinære afsæt afviser flere af de mere garvede medlemmer af Association of Internet Researchers også at institutionalisere og strukturere internetforskning som en disciplin (f.eks. S. Jones, 1999a). De fremhæver, at det netop er de mange forskellige metoder, teorier og forskningsmæssige tilgange, der er selve styrken. I en særudgave af tidsskriftet *The Information Society* (Baym, 2005b) diskuterer en række af disse forskere selve området omkring internetstudier, og hvorvidt dette skal organiseres som en forskningsdisciplin. De fleste er enige i, at dette vil være uhensigtsmæssigt.²⁰ Bl.a. fremhæver Annette Markham, at en strukturering og organisering af området uundgåeligt vil medføre visse magtrelationer, som gør det svært at bevare området som åbent og interdisciplinært:

"The study of new communication technologies is stronger if it remains as open and interdisciplinary as possible, yet our understanding of organizational theory teaches us that the most common practices of organizing work directly against flexibility and interdisciplinary."

(Markham, 2005, p. 258)

Markham påpeger ydermere, at sprogbrugen omkring internetforskningen – definitioner og metaforer – er med til at konstruere området og de konceptuelle rammer, der omgiver forskningen. Også den måde, hvorpå internettet omtales i hverdagen, påvirker internetstudierne, og Markham slår et slag for, at "we keep discourse open and actively self-critical" (Markham, 2005, p. 258). Således spiller diskurserne omkring internetforskningen en rolle, og mange vil desuden påpege, at selve betegnelsen "internetforskning" er for snæver, da den ekskluderer studier i eksempelvis spil, mobilbrug eller andre interaktive platforme.

En anden vigtig pointe, der taler imod internetforskningen som en samlet disciplin, er, at medierne i dag smelter mere og mere sammen, og internettet udgør blot en brik i denne sammensmeltning, som også inkluderer andre sociale praksisser, heriblandt dem, der foregår IRL:

²⁰ Dog er der også dem, som er uenige. Eksempelvis kritiserer Jesper Tække i sin ph.d.-afhandling, "Mediesociografi", netop CMC- og dermed også internetforskningen for at være uden medieteoretisk fundering samt at mangle et fælles teoretisk grundlag, som ifølge ham bør udgøres af Medium Theory og sociologi: "Sådan som landet ligger i dag, er det eneste der virker til at være fællesfodslag om indenfor CMC-feltet det, at have en metodisk etnografisk indfaldsvinkel. [...] Det virker dog, om end uundværligt som del af helheden, som et for snævert grundlag for et interdisciplinært felt, der beskriver sig som interesseret i computer medieret kommunikation." (Tække, 2006, p. 18).

"Internet researchers know better than any how many individual technologies there are in 'the Internet,' how thoroughly the Internet is coming to merge with other technologies, and how very many social processes are at play and often in contradiction in the way these technologies are created, diffused, adapted, and used with what consequences."

(Baym, 2005a, p. 232)

I relation hertil har jeg ofte observeret, hvordan unges brug af sociale medier relaterer til det fysiske samvær, som enten har fundet sted, eller som de er i gang med at planlægge.²¹ På samme måde har jeg i løbet af de seneste fem år fulgt med i, hvordan forskellige teknologiske muligheder eller funktioner ofte har ændret betydning netop på grund af det fysiske samvær og de offline-relationer, de unge dyrker. Således smelter diverse medier og teknologiske muligheder sammen, og forskellige former for sociale relationer og aktiviteter indgår i dette komplekse samspil. Derfor giver det ikke mening at betragte internetforskningen som en decideret forskningsdisciplin. I stedet er der tale om et interdisciplinært område, som eksisterer på tværs af akademiske traditioner. Som følge heraf kan man heller ikke opstille opskrifter, regler eller bestemte teorier, som egner sig bedst, når man udfører internetstudier, da det i bund og grund handler om at studere social praksis. Men hvordan skal man så forholde sig til internetforskning, og hvordan tilgår man studier, som involverer internetbaserede sociale praksisser?

Problematikker i forhold til internetforskning

Selvom internetforskningen ikke er organiseret som en forskningsdisciplin med bestemte teorier eller grundantagelser, er der nogle generelle problematikker forbundet med det faktum, at den sociale praksis, der undersøges, finder sted på internettet, som forskeren må forholde sig til og reflektere over – uanset hvilke metoder og teoretiske anskuelser, der ellers ligger til grund for det pågældende internetstudie. Jeg har identificeret seks overordnede problematikker i forhold til internettet som forskningsfelt (Larsen, 2010a):

- **Online/offline-problematikken:**
På internettet smelter 'online' og 'offline' sammen – hvordan håndteres det metodisk?
- **Mangfoldighedsproblematikken:**
Internettet er mangfoldigt – *hvad* undersøges der?
- **Remedieringsproblematikken:**
Nye medier er remedieringer af gamle – hvordan tages der højde for det?
- **Kontekstproblematikken:**
Internetbrug er kontekstafhængigt – *hvor meget* undersøges der?

²¹ Det samme har andre forskere observeret. Eksempelvis fremhæver Laursen denne pointe i forhold til unges brug af sms'er og mobilopkald, der indgår i løbende, sammenhængende kommunikationsforløb, som etableres ud fra de aktiviteter, de unge er i gang med (Laursen, 2007).

- **Offentlighedsproblematikken:**
Indholdet på nettet er både offentligt og privat – hvordan beskyttes respondenteres privatliv?
- **Insiderproblematikken:**
Forskeren er selv internetbruger og har måske et stort kendskab til forskningsobjektet – hvad betyder det analytisk?

Hvordan internetforskeren håndterer disse problematikker, og hvor centrale de er, afhænger af hvilke forskningsspørgsmål, man interesserer sig for. I det følgende vil jeg derfor diskutere disse problematikker i forhold til dette ph.d.-projekt og redegøre for, hvordan jeg vil tage højde for dem.

Online/offline-problematikken

Et af de vigtigste udgangspunkter for at undersøge internetbaserede praksisser er at anerkende, at disse ikke eksisterer uafhængigt af andre (sociale) praksisser. Som jeg var inde på allerede i afhandlingens første kapitel, giver det ikke mening at betragte internettet som en "anden verden", man træder ind i. Som internetforsker vil det derfor være fejlagtigt at antage, at man kun studerer online-interaktion, idet der altid foregår noget på den anden siden af skærmen. Som Lori Kendall, en erfaren internetforsker, påpegede for snart mange år siden, må forskeren derimod også tage højde for det, der foregår offline:

"... researchers need to consider participants' local off-line environments, as well as to explore how participants blend their on-line and off-line lives and social contacts. Individuals exist and participate in off-line social contexts both sequentially and simultaneously with their on-line participation. However, many accounts of on-line spaces, experiences, and communications ignore this, often describing on-line spaces almost wistfully as a new and discrete utopian world."

(Kendall, 1999, p. 60)

Samme konklusion er Rodney Jones nået frem til og beskriver, hvordan mange analyser af computermedieret kommunikation behandler online-interaktion, som om den foregår i et "virtuelt vakuum", og, som han påpeger, "with little connection to the material worlds of the people sitting in front of computer screens and producing the words that analysts spend so much time dissecting and interpreting" (R. H. Jones, 2004, p. 21).

I takt med de seneste års udbredelse af sociale online-teknologier, og efterhånden som disse indlejres og domesticeres i vores daglige rutiner, står det endnu mere klart, at den simple distinktion mellem 'online' og 'offline' ikke længere kan indfange de komplekse praksisser, der forbindes med brugen af internettet (Bakardjieva, 2005; Livingstone, 2008; Silverstone, 2006). I dag vil de fleste internetforskere desuden blankt afvise at anvende termen "cyberspace", da den insinuerer en forskel på online/offline, og, som Kendall påpeger, har "science fictional resonance" (Kendall, 1999, p. 60). Når alt kommer til alt, er internettet blot det sted, hvor 'online' og 'offline' mødes (Bakardjieva, 2009, p. 54), og forskere må derfor afstå fra at tale om det, der foregår på nettet, som "ikke-virkeligt" eller behandle deres data, som om de eksisterer i et "virtuelt vakuum".

Spørgsmålet er imidlertid, hvordan man rent metodisk griber dette an? Betyder det f.eks. at man, i en undersøgelse som min, skal følge de unge brugere hjem på deres værelser for at forstå deres brug af sociale netværkssider (Larsen, 2008b)? Har forskere brug for både online og offline data for at forstå de sociale aktiviteter, der finder sted på internettet? Det simple svar på disse spørgsmål er, at det afhænger af, hvilke forskningsspørgsmål man stiller, og hvilken kontekst ens undersøgelsesobjekt indgår i (Orgad, 2009, p. 45). I den forbindelse foreslår Orgad, at forskeren kan stille sig selv følgende spørgsmål:

"Would offline data reveal something significant about the context being studied that could not be obtained from online data? In what ways might the offline data enhance the interpretation of the online data?"

(Orgad, 2009, p. 51)

Dog kan man argumentere for, at distinktionen mellem 'online' og 'offline' også er flydende, hvad angår indsamlingen af empirisk data. I kraft af at flere forskellige teknologier konvergerer, er det svært at definere, hvad der kan betragtes som online eller offline data (Orgad, 2009, p. 51). Hvordan skal man eksempelvis anskue en telefonsamtale, et interview over Skype eller data indsamlet via sms eller GPS? Det er ikke kun de teknologiske muligheder, der konvergerer. Man kan også tale om, at de virtuelle og de fysiske kommunikations- og samværsmuligheder konvergerer. Eksempelvis har jeg ved flere lejligheder oplevet, hvordan to unge mennesker sidder sammen (fysisk) omkring en skærm, imens de chatter eller spiller med en tredje person. I sådanne situationer foregår kommunikationen i lige så høj grad i det fysiske som i det virtuelle rum (Holm Sørensen & Olesen, 2000). Ydermere, og som brugerne også selv giver udtryk for, udspringer deres samvær og samtaler ansigt-til-ansigt ofte af noget, der er sket på nettet, som denne 15-årige pige fremhæver som svar på et spørgsmål om, hvilken betydning den sociale netværksside Arto har for hende:

"at jeg har meget mere kontakt med mine venner... også når vi er sammen... for så snakker man måske om noget der er sket her inde.."

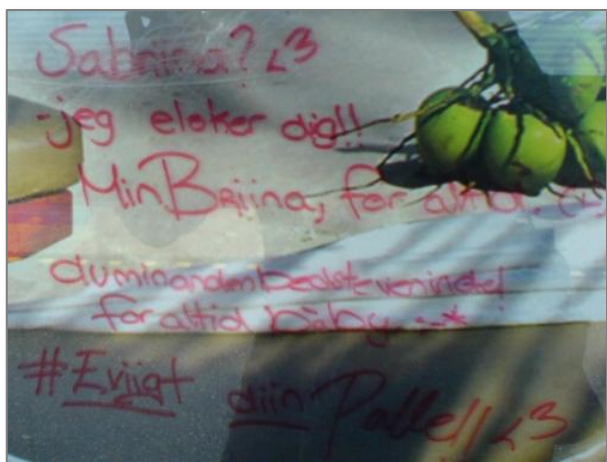
(15-årig pige i Larsen (2005a))

Læg mærke til, at pigen omtaler Arto som "herinde"; altså på samme måde, som man ville omtale et fysisk rum eller sted, hvor man er sammen med sine venner. På den måde er det virtuelle samvær altså lige så virkeligt og betydningsfuldt som det fysiske; der er ikke tale om et uvirkeligt eller ikke-eksisterende "cyberspace" (i stil med Gibsons (1984) første definition af ordet), men et konkret og ganske virkeligt "space" i lighed med et hvilket som helst andet, hvor unge mødes og er sammen. De unge er både online, når de er sammen offline, og offline, når de er sammen online! Derfor er der flere perspektiver i online/offline-problematikken, som man må tage højde for. Skal man kigge på brugerne offline, imens de er online, eller skal man kigge på, hvordan de portrætterer deres offline-liv online? Svaret på dette spørgsmål er igen betinget af, hvilke forskningsspørgsmål, man interesserer sig for. Her vil jeg mene, det kunne være værdifuldt at tale om, hvilke "traces", man som internetforsker kan indfange.

Eksempelvis har jeg ofte konstateret, hvordan unges offline-sprog præges af det virtuelle sprog – både indholdsmæssigt og skriftsprogligt. Som eksempelvis her på en togstation, hvor jeg opdagede to kærlige venskabserklæring meget lignende dem, man ellers finder i de unges profiler eller gæstebøger på sociale netværkssider:

*Jeg elsker dig
MinNour!<3
- Du alt, for Mig I:
DigxMig.
-for altid!!
Eviigt Din Briina! (:*

*Sabriina? <3
- jeg elsker dig!!
MinBriina, for altid (<3)
du min anden bedste veninde!
For altid baby :-*
#Eviigt din Palle!!<3)*

Figur 4: Billeder taget på Ringsted Station, september 2007, fra Larsen (2007h)

Her ses det, hvordan det er online-symbolet for et hjerte: <3 (det matematiske udtryk for "mindre end tre"), som er brugt, frem for at tegne et hjerte, som afsenderne jo ellers havde haft mulighed for. Ved brugen af '<3' benytter afsenderne sig af en kulturel og intertekstuel reference til chat- eller SNS-genren og signalerer dermed, at de er bekendt med denne genre. Sammenholdt med indholdet får dette mig til at tolke, at beskederne er skrevet af unge mennesker. Disse eksempler demonstrerer på bedste vis, hvordan unge mennesker ikke kun bruger online kommunikation som en (fattigere) erstatning for "virkelig" kommunikation. Distinktionen mellem online og offline kommunikation bliver derimod sløret. Det vigtige er, at de kærlige beskeder til vennerne er offentligt tilgængelige for andre og ikke gemt væk, hverken online

(i eksempelvis private beskeder) eller offline (i f.eks. gammeldags venindebøger, som jeg kan huske fra min egen ungdom).

Som en del af ph.d.-projektets empiriske grundlag har jeg løbende taget denne slags billeder forskellige steder rundt omkring i landet. Dette er ofte sket i forbindelse med, at jeg har holdt foredrag og dermed har besøgt mange skoler, biblioteker eller andre offentlige institutioner. Som følge heraf har jeg kunnet konstatere, hvordan unge indimellem maler, tegner eller skriver deres Arto-brugernavne (eller referencer hertil) på offentlige steder som ved busstoppesteder, på togstationer, offentlige toiletter, skolegårde eller øvrige steder, hvor unge mennesker typisk kommer (Larsen, 2008e). Det giver ikke mening at forsøge at definere den salgs data som 'online' eller 'offline', men der tale om "traces" af online-kommunikation i en offline-kontekst. På nettet er det ofte omvendt, og det interessante er at indfange disse "traces". Jeg skal i kapitel 5 vende tilbage til disse offentlige, kærlige beskeder, og hvilken sammenhæng de har med unges online-kommunikation.

Det centrale i forhold til at håndtere problematikken omkring sammensmeltningen mellem online- og offline-praksisser er således at fokusere på, hvad der er i forgrunden, i mellemgrunden og i baggrunden i relation til ens undersøgelsesobjekt, og hvorledes disse elementer skifter dynamisk – og altså ikke partout at skulle indsamle både "online" og "offline" data. Nogle vil fremhæve, at man nødvendigvis må interagere med sine informanter offline, for overhovedet at kunne forstå det, der foregår online (f.eks. Bruckman, 2002), men dermed risikerer man at antyde, at online-interaktioner ikke er lige så autentiske eller lige så meget værd som dem, der foregår offline (Orgad, 2005, 2009), og det ville for mange internetforskere være en modsigelse i forhold til de påstande, de selv kommer med om de brugere, de undersøger. Derfor finder jeg, at det vigtige må være at tage udgangspunkt i, hvad man har brug for, for at forstå den konkrete praksis, man undersøger, og besvare de forskningsspørgsmål, man har. Dette vil ofte kræve en metodetriangulering af en slags, hvad enten den finder sted online, offline eller begge steder. Jeg har selv tidligere erfaret, at interviewsituationer, som finder sted ansigt-til-ansigt, giver noget andet end dem, der foregår over nettet. Omvendt åbner interviewsituationer og uformelle samtaler over nettet op for nogle andre perspektiver og muligheder for refleksion hos respondenterne. Dette gælder især, når interviewpersonerne er børn og unge, som ofte har lettere ved at tale med en voksen og fortælle om deres oplevelser via nettet.²² Således er det vigtigt at vide, at forskellige (online og offline) datatyper komplementerer hinanden – på samme måde som kvantitative og kvalitative data gør det. I øvrigt kan man argumentere for, at al forskning i dag mere eller mindre vil komme i berøring med internettet. I hvert fald er det de færreste humanistiske forskningsområder, som ikke ville kunne drage nytte af at inkludere internettet på den ene eller anden måde (Bakardjieva, 2009, p. 59; Baym, 2005a, p. 232; Hine, 2005, p. 1).

²² Dette vidner de mange populære online-rådgivningsportaler for børn og unge på nettet også om, eksempelvis www.cyberhus.dk, www.morogfarskalskilles.dk mv.

I ph.d.-projektet vil jeg forsøge at undgå dikotomien mellem online- og offline-praksisser ved at benytte mig af en mere antropologisk og multi-sited etnografisk (Marcus, 1995)²³ tilgang til dataindsamling, som går på tværs af både fysiske og internetbaserede rum, og som tager udgangspunkt i min egen centrale placering inden for det felt, jeg undersøger. Således vil jeg løbende indsamle data flere forskellige steder, hvor det er relevant for problemstillingen at få viden fra. Det kan være på forskellige internetsteder, hvor de unge er, i nyhedsmedierne, under mine foredrag eller på offentlige gader og steder, som ovenstående eksempler også vidner om. I kapitel 4 beskriver jeg dybdegående mine overvejelser omkring dataindsamling og præsenterer det, jeg kalder, mit *dataarkiv*. Endelig vil jeg have fokus på de unges brug af sociale netværkssider ud fra et hverdagsperspektiv. Jeg vil anerkende, at deres oplevelser og kommunikation med hinanden indgår som en del af hverdagen, hvor internettet bygger bro mellem online- og offline-praksisser. Dette leder over i endnu en problematik, som man som internetforsker må forholde sig til. For internettet er ikke blot ét sted.

Mangfoldighedsproblematikken

I den offentlige debat hører man fra tid til anden eksperter udtale sig om, hvordan folk opfører sig *på internettet*, og nogle hævder, at der eksisterer en anden etisk grænse på internettet, end der gør i *virkeligheden*. I den forbindelse er det dog vigtigt at have for øje, at internettet er et mangfoldigt sted, og det er derfor problematisk at udtale sig generelt om menneskers opførsel på internettet, da dette i høj grad er kontekstafhængigt:

"...the Internet is not a monolithic or placeless 'cyberspace'; rather, it is numerous new technologies, used by diverse people, in diverse real-world locations."

(Miller & Slater, 2000, p. 1)

Når man bedriver internetforskning, er det derfor vigtigt at gøre sig klart, hvad det er for et genstandsfelt, man har med at gøre. Det handler om at forstå det netsted, den funktionalitet eller den praksis, man undersøger, og begrebsafklare sit projekt inden for rammerne af dette. Derfor er det også vigtigt at understrege, at de resultater, man når frem til, er gældende for det konkrete genstandsfelt, man undersøger, og ikke for brugen af internettet generelt. Når man interesserer sig for brugen af nettet til sociale formål, som det er tilfældet med dette ph.d.-projekt, er det desuden vigtigt at være opmærksom på, at der er mange måder at være social på via internettet. I forhold til den konkrete sociale praksis, der undersøges, kunne man spørge sig selv: Hvem er (kerne)brugerne, hvem er de sociale med og til hvilket formål? Min erfaring siger mig, at der kan være stor forskel på svarene på disse spørgsmål, alt efter hvad man kigger på, og de resultater, man når frem til i en bestemt undersøgelse, vil ikke nødvendigvis være gældende for andre sociale praksisser på internettet – tænk blot på de store forskelle på de hjemmesider, som til tider samles under betegnelsen sociale netværkssider (jf. diskussionen om definitioner i kapitel 1). Eksempelvis er det

²³ Marcus (1995) regnes for at være ophavsmanden til betegnelsen multi-sited ethnography, som lægger op til at følge enkelte personer, fænomener eller diskurser på tværs af tid og rum. Min etnografiske tilgang til projektet diskuteres i kapitel 4, hvor jeg også afklarer, hvordan jeg opfatter begrebet multi-sited, og hvorledes en sådan tilgang kommer til udtryk i dataindsamlingen.

ikke ligegyldigt, hvordan man tilgår et studie i, hvordan identitet udspiller sig på nettet, alt efter om det er et online-spil eller en egocentrisk social netværksside, man undersøger.

Således er et af de første skridt for internetforskeren at definere det eller de genstandsfelter, han eller hun har med at gøre. Udgangspunktet er at forstå og konceptualisere forskningsobjektet samt at anerkende, at dette ikke eksisterer i sig selv, men, som Bakardjieva påpeger, også er konstrueret af forskeren:

"As much as the internet may be teeming with mailing lists or discussion forums on which people post their messages, the online or virtual communities of soap opera fans or women with breast cancer are certainly "phenomena", seen as such and defined by researchers. Numerous teenagers log onto the internet every day or, for that matter, never log off, but the phenomenon of teenagers' internet use is isolated and constructed as an object to be investigated for its properties, peculiarities, favorable and unfavorable conditions, applications, and effects by researchers."

(Bakardjieva, 2009, p. 55)

I mit eget projekt har jeg forsøgt at forholde mig til denne problematik ved i det foregående kapitel at have defineret og begrebsafklaret centrale begreber omkring ungdom og sociale netværkssider. Der var tale om en diskussion, hvor jeg søgte at synliggøre, hvorledes jeg forstår ungdomsbegrebet, og hvordan jeg mener, at "fænomenet" online social networking skal forstås, specielt i forhold til unge mennesker. Således har jeg defineret, hvordan jeg som forsker forstår det – konstruerede – genstandsfelt, jeg undersøger.

Remedieringsproblematikken

Det er ikke kun vigtigt med definitioner, hvad angår det nuværende genstandsfelt, man undersøger. Som Baym og Markham gør opmærksom på, må man forstå "det nye" i forhold til "det gamle":

"Those who turn to the internet as a new topic of study may find it easy to forget that we are not the first people to live through times of technological, cultural, or disciplinary change. Even those on the cutting edge need to know what remains continuous across these changes and what history has to teach us."

(Baym & Markham, 2009, p. xiv)

Denne pointe demonstreres på tydeligste vis med begrebet om "remediering" (Bolter & Grusin, 1999), som danner grobund for endnu en problematik, man som internetforsker må forholde sig til. Nye medier er remedieringer af gamle medier, hvilket betyder, at nye medier altid kan forklares og forstås i lyset af ældre medier, eftersom de påtager sig ældre teknologiers form, æstetik og sociale betydning. Således erstatter sociale netværkssider til en vis grad nogle former for online-kommunikation (som f.eks. e-mails, chatrum eller udformningen af personlige hjemmesider), men inkorporerer samtidig andre (som f.eks. instant messaging, blogging eller musikdownloads) og man kan argumentere for, at både ansigt til ansigt- og telekommunikation remedieres på sociale netværkssider (Livingstone, 2008). Internetforskere eller forskere i digitale medier skal derfor undgå at antage, at noget er helt nyt, blot fordi der er tale om et nyt

medie(udtryk). Eller som Sterne udtrykker det, "to know exactly what is new, it would be imperative to know what is old" (Sterne, 2005, p. 252).

En måde, hvorpå man kan tage højde for denne remedieringsproblematik, er ved ikke blot at definere og begrebsafklare sit nuværende forskningsfelt, men også anskueliggøre, hvad der gik forud, og hvorledes en remediering har fundet sted. Det var bl.a. derfor, jeg i forrige kapitel "så tilbage" på noget af den tidlige forskning i brugen af virtuelle communities og diskuterede, hvorledes denne relaterer sig til brugen af sociale netværk på internettet. For mig at se handler remedieringsproblematikken dog også om at se sin forskning i lyset af tidligere tiders forskningsdiscipliner, som ikke nødvendigvis har undersøgt internet-praksisser. Dette er vigtigt, når der er tale om et interdisciplinært forskningsområde, som hverken har mange år på bagen eller kan betragtes som en forskningsdisciplin i sig selv:

"We should keep Internet research contextualized within traditions of media and technology research that predates and transcends the Internet. [...] If we are to make important and lasting contributions, they will need to be grounded in what almost a century of scholarship has already established."

(Baym, 2005a, p. 232)

Som internetforsker må man derfor anerkende, at man skriver sig ind i en historisk tradition for at forske i bestemte emner og stræbe mod at analysere det nye i forhold til gamle.

Kontekstproblematikken

Fjerde udfordring, jeg vil fremhæve, handler om, hvor bredt man skal anskue sit forskningsfelt. Mange internetforskere påpeger, at man må forstå brugen af internettet i *kontekst* (f.eks. R. H. Jones, 2004; Kendall, 1999; Orgad, 2009), men dermed melder det næste problem sig. For hvordan skal man forstå begrebet kontekst i forhold til brugen af internettet? Og hvor bred skal man være i sin kontekstforståelse?

Blandt internetforskere bliver kontekstproblematikken ofte diskuteret direkte i forlængelse af online/offline-problematikken. I artiklen "The Problem of Context in Computer-Mediated Communication" fremhæver Jones (2004) eksempelvis begrebet "polyfocality" (R. Scollon, Bhatia, Li, & Yung, 1999); det vil sige, at folks fokus er rettet flere steder på samme tid, både online og offline:

"New communication technologies [...] allow users to display 'primary involvement' along a number of attentional tracks at once and not risk offending anybody. Because CMC simultaneously expands and constrains 'mutual monitoring possibilities', users are able to take polyfocality to new levels. [...] Rather than sift through the polyfocal and polyvocal web of CMC in order to locate a figure and stake out a ground, what analysts should be paying attention to is the attentional choreography through which users manage multiple interactions and activities and move in and out of 'synch' with different interlocutors."

(R. H. Jones, 2004, p. 28)

Jeg vil argumentere for, at kontekstproblematikken ikke kun skal løses ved at have et polyfocalt perspektiv og dermed tage hensyn til de forskellige offline og online kontekster, de fysiske rum og de konkrete internetsider, hvori mediebrugen finder sted (hvilket Jones nok også ville være enig i). Man må forstå den bredere sociokulturelle og geografiske kontekst, der omgiver denne brug. Der er forskel på, hvordan eksempelvis sociale netværkssider tages i brug i et land som Danmark, hvor vi ikke har så store socioøkonomiske forskelle, og i udviklings- eller krigsramte lande, hvor brugen af sociale netværkssider kan have andre anvendelsesmuligheder. Eksempelvis bruges sociale netværkssider i nogle lande til at advare om fare eller organisere demonstrationer (f.eks. Barry, 2009), og i bestemte kontekster eller inden for bestemte subkulturer ser man en ny form for internetaktivisme blomstre op (Kahn & Kellner, 2005). En analyse af den koreanske sociale netværksside, Cyworld, viser desuden, hvordan brugen af SNS'er er kulturelt bestemt, idet "users routinely negotiate multiple dialectical tensions that are created within the online world, transferred from face-to-face contexts, or imposed by interpersonal principles that relate to Korea's collectivistic culture" (Kim & Yun, 2007) og en undersøgelse af Orkut, en amerikansk social netværksside, der i høj grad blev invaderet af brasilianske brugere, viser, hvordan der opstod et decideret kultursammenstød mellem de amerikanske og brasilianske brugere af siden (Fragoso, 2006). For at kunne tilgå sådanne studier, er man nødt til at kende de (inter)nationale og kulturelle kontekster, der omgiver det konkrete site eller de konkrete brugere, man undersøger. Ydermere vil brugere ofte samles på bestemte sider ud fra demografiske variabler såsom nationalitet, alder, uddannelsesmæssig baggrund, også selvom siderne ikke er designet med den hensigt (boyd & Ellison, 2007). Alle disse faktorer er en del af konteksten, som man er nødt til at kende til og være bevidst om i sin analyse.

Konteksten for unges brug af sociale netværkssider i Danmark er præget af mange forskellige faktorer, som f.eks. skolers holdning til SNS-brug, opsigtsvækkende nyhedshistorier (som f.eks. Chatkonsulent-sagen), de sociale netværkssidens ejerforhold og meget mere, og jeg vil mene, at det vil kræve en dybere analytisk indgangsvinkel at afdække denne kontekst. Baym plæderer da også for, at man anskuer konteksten for ens undersøgelsesobjekt som noget, der løbende udvikler sig igennem et internetforskningsprojekt:

"We cannot know in advance which contexts will emerge as most meaningful. Every research field has multiple possible sites that could be studied, and throughout a study we may have to make judgements about which ones are most "valuable for studying the scenes that structure the social reality of a particular group" (Lindlof & Taylor, 2002, p. 80)."

(Baym, 2009, p. 184)

Ron Scollon går et skridt længere og argumenterer for, at man først efter endt analyse vil være i stand til at sige, hvad konteksten for ens undersøgelsesobjekt er, selvom han dog ikke bryder sig om at anvende begrebet kontekst, da han mener, at mange forskere bruger dette begreb blot for at sige, at der findes noget derude "i konteksten", udenom deres analyser, som de ikke er i stand til at sige noget om (R. Scollon, 2008b). Netop derfor er det vigtigt at inddrage føromtalt elementer, som man måske ellers bare ville henkaste som noget, der eksisterer "i konteksten".

I ph.d.-projektet vil jeg som det allerførste skridt i min analyse lave en afklaring af "konteksten" omkring børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Dette gør jeg med inspiration fra Situational Analysis (A. E. Clarke, 2005), som giver mig nogle værktøjer til at håndtere den store datamængde, jeg har på baggrund af mit mangeårige engagement og fordybelse i feltet. Situational Analysis bygger på principper fra Grounded Theory, og ved hjælp af en række analytiske øvelser og "mappings" kan man med Situational Analysis "deeply situate research projects individually, collectively, organizationally, institutionally, temporally, geographically, materially, discursively, culturally, symbolically, visually and historically" (A. E. Clarke, 2005, p. xxii). Man tager altså højde for alle de ydre omstændigheder, som er til stede i den konkrete situation/handling, man kigger på; med andre ord situerer man sit forskningsprojekt "i kontekst". Således vil jeg med værktøjer fra Situational Analysis have et godt udgangspunkt for at kunne definere konteksten for forskningsobjektet i ph.d.-projektet, men det kræver, som jeg har demonstreret her, analytisk stringens at gøre dette. Jeg vender tilbage til Clarkes rammeværk i kapitel 3 og 5.

Offentlighedsproblematikken

Næste problematik for internetforskeren handler om det paradoks, at brugen af internettet og særligt sociale netværkssider på samme tid er både privat og offentlig. Privacy²⁴ eller beskyttelse af respondents ret til privatliv er et centralt tema, når man diskuterer særligt de etiske aspekter omkring internetforskningen. Men hvordan skal vi som forskere forholde os til, hvad der er privat eller offentligt på eksempelvis sociale netværkssider, hvor dét at give slip på eller stille private informationer til offentligt skue tjener til gensidig fornøjelse for brugerne, og for nogle måske netop er årsagen til, at de anvender de pågældende sites?²⁵

Den klassiske måde, hvorpå man som forsker kan respektere sine respondents privatliv og sikre sig, at ens forskning er udført etisk forsvarligt, er ved at indhente informeret samtykke. Dette indebærer, at alle involverede forskningssubjekter har givet deres vidende samtykke til at blive studeret (Elm, 2009a, p. 70). Traditionelt set har den generelle tilgang inden for human- og samfundsvidenskaberne været, at forskeren måtte indhente informeret samtykke, hvis der var tale om indsamling af private eller personfølsomme data. Omvendt kunne forskeren frit udføre forskning på offentlige steder (Lawson, 2004, p. 84). Inden for internetforskningen er holdningerne til, hvornår eller hvorvidt forskeren bør benytte sig af informeret samtykke, dog delte. Dette skyldes, at man her må forholde sig til, at grænserne mellem, hvad der på internettet opfattes som privat eller offentligt, er noget sløret. I forskningsøjemed forstås privacy traditionelt som "control over the extent, timing, and circumstances of sharing oneself (physically, behaviorally, or intellectually) with others" (IRB Guidebook citeret i Buchanan, 2009, p. 89) eller sagt mere koncist, "freedom to choose when to establish a relationship and when not" (Katsh, 1995; citeret i Lawson, 2004).

²⁴ På dansk er det svært at finde et ord, som præcist dækker over det engelske 'privacy'. Hverken 'privathed' eller 'privatliv' synes helt at fange essensen af begrebet, hvorfor jeg også vil anvende det engelske udtryk i nærværende diskussion.

²⁵ I relation hertil hævder Albrechtslund, at SNS-brugere i kraft af deres online-praksisser udfører en slags "deltagende overvågning", hvor dét at dele private informationer med hinanden ses som bemyndigende, befriende og som en legende eller ligefrem positiv tilgang til at blive overvåget (Albrechtslund, 2008).

Som flere internetforskere påpeger, er privacy-begrebet dog tvetydigt, når det kommer til internetbaserede praksisser. På den ene side kan man argumentere for, at folk har en stor grad af kontrol over deres privatliv på nettet, idet de selv vælger hvilke informationer, de vil offentliggøre online (Buchanan, 2009, p. 89), og at de dermed har kontrol over mængden af, tidspunktet for og omstændighederne omkring de private informationer, de deler i det offentlige rum. Inden for denne tankegang argumenterer Liu eksempelvis for, at beskeder eller samtaler ført i offentligt tilgængelige chat-rum eller nyhedsgrupper er "public acts deliberately intended for public consumption" (Liu, 1999). Omvendt kan man fremhæve, at folk mister kontrollen over deres informationer, når disse først ligger på nettet, og de risikerer dermed, at deres informationer tages ud af den kontekst, hvori de oprindeligt har optrådt (Buchanan, 2009, p. 89). For at indfange begge perspektiver foreslår Elm, at internetforskere undlader at se privacy-spørgsmålet som et enten-eller, men i stedet som et kontinuum, hvor der er forskellige grader af privathed og offentlighed på internettet (Elm, 2009a, p. 75). Hun forslår, at man opfatter forskellige online-miljøer som værende enten:

- **offentlige** (eksempelvis chat-rum og hjemmesider)
- **semi-offentlige** (eksempelvis online-communities og sociale netværkssider)
- **semi-private** (eksempelvis virksomheders intranets) eller
- **private** (eksempelvis online-fotoalbums eller private chat-rum beskyttet af adgangskoder)

(Elm, 2009a, p. 75)

Hun understreger dog, at nogle online-miljøer, eksempelvis sociale netværkssider med deres mange forskellige features, vil falde ind under mere end blot én kategori, hvilket også er tilfældet med de sociale netværkssider, hvor jeg har udført deltagende observation. Spørgsmålet er dog, om internetbrugerne selv kan gennemskue det offentlighedsperspektiv, der ligger i at dele informationer på det, Elm kalder offentlige eller semi-offentlige platforme som eksempelvis blogs eller sociale netværkssider? Her uploader brugerne ikke kun informationer eller billeder af sig selv, men i høj grad også af hinanden. Studier viser, at nogle – især unge – mennesker faktisk opfatter mange af de informationer, de lægger online, som private, selvom disse i princippet er åbent tilgængelige for alle med en internetadgang. Således fremhæver Stern, hvordan hendes unge informanter har opfattet deres online-kommunikation som privat, hvis den blot var skjult for de mennesker, de omgikkes til daglig, uanset hvem ellers der så måtte have adgang til den på internettet (Stern, 2009, pp. 96-97). Jeg har i løbet af mine år som etnograf observeret samme mønster blandt nogle af de danske børn og unges internetpraksisser. Jeg har f.eks. været vidne til, hvordan Arto-brugere har skrevet ikke så flatterende ting om deres lærere på siden, uden at have skænket det en tanke, at deres lærere også havde mulighed for at læse, hvad de skrev. Dette afledte en del debat i nyhedsmedierne tilbage i marts 2006 (jf. bilag 1) med artikler om, at elever offentligt mobbede deres lærere på Arto. Brugere så det ikke nødvendigvis på samme måde, idet de havde opfattet deres online-kommunikation som privat.

Overstående eksempler peger på, at mange unge mennesker på trods af det ellers til tider åbenlyse offentlighedsperspektiv opfatter sociale netværkssider som "deres private sted".²⁶ I relation hertil konkluderer Sonia Livingstone, som for nogle år siden undersøgte engelske børns forhold til online-privacy, at deres forståelse omkring retten til privatliv på nettet primært gør sig gældende over for deres forældre (Livingstone, 2006). Når det kommer til brugen af sociale netværkssider, har de generelt ikke så meget imod, at deres private profiler er synlige for fremmede, men går mere op i, om deres forældre har adgang til deres profil, som de – over for forældrene – opfatter som værende lige så privat som deres værelse (Livingstone, 2008, p. 405). Denne generelle åbenhed eller indifferens over for, hvilke informationer fremmede kan se, kan være grunden til, at jeg yderst sjældent er stødt på unge mennesker, som ikke har villet deltage i mine undersøgelser, fortælle mig om deres SNS-brug eller lade mig observere deres profiler. Jeg har derimod ofte oplevet, at de ligefrem har udvist en stor interesse for at deltage eller efterspurgt at være forskningsobjekter. Dette samt ovennævnte faktorer stiller krav til forskningsetikken. For hvordan skal man som forsker leve op til at værne om sine respondenternes privatliv, når man, som Stern påpeger, ikke nødvendigvis har samme opfattelse af privacy dem (Stern, 2009, p. 96)?

Som forsker i SNS-brug kan man altså ikke blot tage udgangspunkt i den traditionelle forståelse af privacy, der lægger vægt på beskyttelse af personlige data, da en sådan ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med brugernes praksis. Netop på grund af denne dobbelttydighed omkring privatlivets karakter på internettet er flere internetforskere gået væk fra at indhente informeret samtykke. Forskning kan sagtens være uetisk, selvom den er udført med informeret samtykke, lyder argumentet blandt andet (Elm, 2009a, p. 71). Nogle vil endda hævde, at informeret samtykke beskytter forskeren i højere grad end informanterne (Hesse-Biber & Leavy, 2006, p. 105; Homan, 1992). Dertil kommer de praktiske og empiriske ulemper, der for internetforskeren er forbundet med at skulle bede om samtykke. Især hvis man studerer online-miljøer med et højt antal brugere, kan det praktisk talt være en umulighed at få informeret samtykke fra dem alle. Man kan desuden risikere at blive opfattet som "spammer" eller at irritere sine informanter til ikke at ville deltage, hvis man alt for ofte kontakter brugerne direkte for at gøre opmærksom på, hvorfor man er til stede, eller hvad ens forskningsagenda er (Elm, 2009a, p. 72). Således fremhæver Elm, at internetforskning godt kan være udført etisk, selvom det er sket uden informeret fra hver enkelt respondent (Elm, 2009a, p. 71). Et yderligere argument for ikke at indhente informeret samtykke, når der er tale om studier af børn og unges onlinepraksisser, er, at samtykke fra denne respondentgruppe kan være lidt værd. Dette skyldes, at børn og unge ikke nødvendigvis er i stand til fuldstændigt at forstå, hvad forskningsprojekter indebærer, eller hvad det vil sige at give samtykke til at deltage (Bober, 2004; Gulløv & Højlund, 2003; Kampmann, 1998, 2003). Måske bliver de ligefrem overrumplet af begejstring over at være blevet inviteret til at deltage frem for at overveje de privacy-spørgsmål, der er forbundet hermed (Bober, 2004, p. 304). Således argumenterer Bober

²⁶ Dette var dog også tilfældet i de tidlige år (omkring 2004-2005) med SNS-brug i Danmark. Har var sociale netværkssider som Arto vitterligt "ukendt land" for voksne, som simpelthen ikke havde kendskab til deres eksistens. I dag har mange lærere, forældre eller bedsteforældre oprettet profiler på sociale netværkssider som eksempelvis Facebook (Danmarks Statistik, 2009), hvilket er med til at ændre de unges syn på, hvor "privat" eller skjult for voksne deres kommunikation på sociale netværkssider egentlig er. Man kunne således forestille sig, at privacy-spørgsmål bliver vigtigere for unge, i takt med at de – som det ser ud i dag – må "dele" populære sociale netværkssider med eksempelvis deres forældre.

for, at forskeren selv påtager sig et ansvar, frem for at anvende informeret samtykke i forskningsprojekter, hvor børn og unge er informanter:

"...it is then up to the researcher to adopt other strategies to protect respondents, i.e., rendering their identity anonymous or using pseudonyms."

(Bober, 2004, p. 304)

Dette stemmer overens med holdningen blandt flere internetforskere, som påpeger et større ansvar og mere refleksivitet hos forskeren (Buchanan, 2009). I lighed hermed vil jeg argumentere for, at forskeren gør sig sin rolle bevidst og opstiller en række etiske retningslinjer, som er skræddersyet netop til det konkrete projekt. Især hvis man som jeg forsker i sociale netværkssider, som – alt efter situationen – kan opfattes som både offentlige, semi-offentlige, semi-private og private.

På baggrund af ovenstående tanker har jeg valgt ikke at indhente informeret samtykke fra alle brugere under den etnografiske del af ph.d.-projektet. I stedet har jeg lagt vægt på at være synlig blandt brugerne, at deltage på lige fod med dem og helt åbent fremstå som forsker i kraft af mine profiltekster. Derudover vil jeg håndtere offentlighedsproblematikken ved at behandle mine respondenter med respekt, sørge for ikke at udstille dem, undlade at inddrage personfølsomme data (selvom respondenterne selv skulle tilbyde det), samt altid at anonymisere personlige oplysninger fra eksempler eller screen shots. Selve den etnografiske tilgang diskuterer jeg dybdegående i kapitel 4.

Insiderproblematikken

På samme måde som de brugere, der undersøges, indgår internetforskere som en del af netværkssamfundet. De fleste internetforskere, særligt dem, der forsker i brugen af sociale medier, benytter sig af de samme funktioner eller online-platforme som deres informanter og har dermed det, man kunne kalde et insiderblik i den praksis, de undersøger. Sjette og sidste problematik tager derfor udgangspunkt i det faktum, at internetforskeren selv er internetbruger og måske i forvejen har et stort kendskab til forskningsobjektet. Måske er han eller hun selv storforbruger af det site eller den funktionalitet, som vedkommende ønsker at studere. Måske er den internetbaserede praksis allerede en del af forskerens hverdag; på samme måde som det er tilfældet for de informanter, vedkommende ønsker at undersøge. Dette kan man vælge at se som en udfordring eller en mulighed for måden at bedrive forskning på. Mange internetforskere ser det ikke som et problem, men nærmere som en mulighed for at understøtte dataindsamlingen.

Mange internetforskere, inklusiv mig selv, er aktive brugere af en række af de nye sociale og interaktive medier, som er blomstret op inden for de seneste år. Inden for internetforskningsfeltet er det eksempelvis meget udbredt, at forskerne har en blog, som enten udelukkende er en forskningsblog, en personlig blog

eller en kombination af begge.²⁷ Ligeledes har internetforskere været blandt de første til at tage netsider som Twitter og Facebook til sig, hvilket den udbredte brug af disse sider under internetforskerkonferencer (som f.eks. dem afholdt i AoIR-regi) vidner om. Dette kan man vælge at se som en mulighed – eller en nødvendighed, vil nogle mene – for at forstå og få indsigt i de sociale netværkspraksisser, vi selv undersøger. Inden for den del af internetforskningen, som fokuserer på online gaming, er det ligefrem en udbredt opfattelse, at man ikke kan forstå og forske i en konkret spilkultur, hvis man ikke selv er aktiv bruger af det pågældende spil (Consalvo & Dutton, 2006; D. Williams et al., 2006). Selvom sådanne påstande til mit kendskab ikke har været fremført inden for SNS-forskningslitteraturen, anses det hos nogen som en fordel, at man som forsker i nye, sociale medier inkorporerer samme praksis som sine informanter:

"We might then continue to find answers [...] by learning not only about SNS users, but also by learning about their practices and incorporating them into our own. It is likely that some researchers, those that are SNS savvy, might already be doing this. For these people SNS are already a part of how they live and a part of how they research."

(Beer, 2008, pp. 522-23)

Jeg har selv oplevet, hvordan min egen personlige brug af sociale medier, som f.eks. Facebook, giver mig en større forståelse for de praksisser, som de unge udfører – og omvendt. Derfor vil jeg i lighed med Beer fremhæve fordelene ved, at man inkorporerer de SNS-praksisser, respondenter har, i sin egen dagligdag, da dette kan situere forskningen inden for en bredere forståelsesramme.

Dog er det vigtigt at understrege, at forskerens egen private brug af sociale medier ikke skal forveksles med at være etnografiske studier. Som Elm har fremhævet i forbindelse med spilforskningen: "Leveling to 70 ain't ethnography!" (Elm, 2009b). Dermed mener hun, at man ikke blot kan bruge oceaner af tid på at spille et bestemt computerspil (hvor man eksempelvis kan avancere til level 70) og som følge deraf kalde sig etnograf. Det samme kunne man sige om forskningen i sociale netværkssider: Blot fordi man som forsker selv er (storfor)bruger af en bestemt social netværksside, er det ikke ensbetydende med, at man udfører forskning det pågældende sted. Hvis dette var tilfældet, skulle man tilgå sin egen brug ud fra bestemte metodologiske eller (auto)etnografiske tilgange. I den forbindelse henviser Elm (2009b) til Hines pointe, om at forskere ikke blot kan "wander around aimlessly or that simply by being in a situation they will soak up

²⁷ Walker definerer en blog som "a frequently updated Web site consisting of dated entries arranged in reverse chronological order so the most recent post appears first" (Walker, 2005). Hertil kan man tilføje, at blogs ofte er sociale, idet de opfordrer læsere til at kommentere indlæggene eller linker til andre blogs (Rettberg, 2008), hvorfor det at blogge kan betragtes som social praksis (Davies & Merchant, 2007). Ordet blog er en sammentrækning og ordene web og log, og da de første blogs i starten af sluthalvfemserne så dagens lys, var det da også betegnelsen weblog, man brugte. Blogs kan betegnes som værende både en genre og et medium (selvom forskellen herimellem er flydende på internettet). Inden for en genredimension vil man opfatte blogs som en teksttype, imens man inden for mediedefinitionen ville kategorisere blogs som tilhørende forskellige genre eller subgenre (Rettberg, 2008). Forskerblogging er en subgenre inden for blogging. Mange etablerede internet- eller medieforskere har en forskerblog, eksempelvis Nancy Baym med "Online Fandom" (<http://www.onlinefandom.com>), Henry Jenkins med "Confessions of an Aca-fan" (<http://www.henryjenkins.org>) eller Bonnie Nardi med "Bonnie's Blog" (<http://bon-blog.blogspot.com>). Danske forskerblogs trackes af Lisbeth Kistrup på <http://www.kistrup.dk/forskerblogs>. Jeg vender tilbage til forskerbloggen som subgenre i kapitel 4. Her præsenterer jeg også min egen blog (Larsen, 2006a), som jeg har anvendt i hele ph.d.-perioden.

data" (Hine, 2009, p. 6). Som forsker skal man derfor være bevidst om, at egen brug af sociale medier blot er et supplement til dataindsamlingen – ikke en del af den.

I forhold til at studere unge mennesker er det desuden vigtigt at huske på, at man som voksen ikke oplever det samme som de informanter, man undersøger; et perspektiv, der i øvrigt er understreget inden for ungdomsmedieforskningen i 'børneperspektivet', som jeg vender tilbage til senere i dette kapitel. danah boyd, en amerikansk forsker, som for nylig færdiggjorde sin ph.d.-afhandling om amerikanske teenageres brug af MySpace og Facebook, betegner sig selv som 'digital indfødt', men gør det klart, at det ikke er ensbetydende med, at hun oplever det samme som sine informanter, som ud fra en aldersmæssig betragtning er vokset op som 'digitalt indfødte':

"My media and technology usage is far more aligned with that of today's teens than with that of most adults. That said, I am no longer a teenager and I do not share many of teens' concerns, practices, routines, and lifestyles. I use many of the same tools, but I do so differently."

(boyd, 2008b, pp. 67-68)

boyd har dog opnået en stor popularitet blandt sine informanter på grund af sin synlige online-tilstedeværelse og aktive brug af de samme værktøjer og platforme som dem. Som hun skriver: "Through my blog, others know that I'm researching MySpace; strangers send me data on a daily basis" (boyd, 2009, p. 28).

Jeg har selv i løbet af de seneste fire-fem år haft lignende oplevelser – både på mine profiler på de sociale netværkssider, hvorpå jeg beskriver min tilstedeværelse som forsker, og på min blog (Larsen, 2006a). Jeg har eksempelvis oplevet, hvordan forskellige mennesker (både brugere og ikke-brugere) har skrevet eller ringet til mig for enten at give mig ret eller uret eller uddybe deres erfaringer med SNS'er på baggrund af noget, jeg har skrevet på bloggen, i artikler eller sagt i forbindelse med deltagelse i radio- eller tv-programmer. Når jeg på Twitter eller Facebook har mikrobloggeret²⁸ en idé eller skrevet om mine foreløbige forskningsresultater, har jeg oplevet, hvordan det kan igangsætte en diskussion blandt mine "venner" eller andre brugere, som følger de informationer, jeg udgiver på diverse sociale medier. Jeg kan også nikke genkendende til den form for 'street credit', man bliver mødt med af ens informanter, når man er velbevandret inden for det, de opfatter som 'deres' domæne (Mortensen & Walker, 2002). Eksempelvis ringer skoleelever ofte og interviewer mig som ekspert til deres skoleopgaver om Arto eller Facebook, og her oplever jeg, at de respekterer mig, og at de synes, min forskning er spændende. Deres spørgsmål bruger jeg i øvrigt som en ny form for empirisk viden, og jeg beder altid om at få tilsendt deres opgaver efterfølgende for at se, hvordan mine udtalelser er blevet omsat i praksis. Jeg vælger at se de tilfælde, hvor folk på egen opfordring

²⁸ Mikroblogging er defineret som en form for blogging, hvor brugerne i kraft af korte tekst-opdateringer på typisk under 140 karakterer publicerer og deler information om deres nuværende status, aktiviteter eller meninger med en (u)afgrænset gruppe af mennesker via mobil, internet, e-mail eller instant messaging (Java, Song, Finin, & Tseng, 2007). Twitter er et udbredt eksempel på en mikroblogging-tjeneste.

interagerer med mig eller "sender mig data" som en del af mit empiriske grundlag. Hvordan denne form for data indgår i mit projekt og mit samlede data-arkiv, vender jeg tilbage til i kapitel 4. Her vil jeg også diskutere, hvad det betyder, at jeg i hele ph.d.-perioden har blogget, og hvilket empirisk udbytte det kan give.

Jeg har således, i lighed med boyd (2009) og andre (Davies & Merchant, 2007; Mortensen & Walker, 2002), erfaret, hvordan det at have en synlig online tilstedeværelse på de sociale internetplatforme kan betyde noget for empiriindsamlingen. Blogs, mikroblogs og diverse sociale netværkstjenester indgår som værktøjer i flere medie- og internetforskeres arbejde og forskningsformidling. Vi bør drage nytte af, at vi selv kender disse medier godt og undersøge, hvilke muligheder det giver for forholdet mellem forsker og respondent. Under alle omstændigheder giver det os mulighed for at relatere til vores informanter samt at lære endnu mere om det felt, vi undersøger. Et insiderperspektiv er måske netop noget, man bør stræbe efter – så længe man er klar over, at der er forskel på egne erfaringer og de oplevelser, ens undersøgelsesobjekter har.

Dermed har jeg diskuteret seks centrale problematikker i forhold til internetforskningen, og jeg har drøftet, hvorledes jeg i dette projekt vil forholde mig til dem. Jeg vil nu se nærmere på børne- og ungdomsmedieforskningen og gennemgå de hovedstrømninger, der historisk set har præget dette emne.

Børne- og ungdomsmedieforskningen

Ud over at projektet kan skrives ind under rammerne af internetforskningen, knytter det sig også til børne- og ungdomsmedieforskningen. Her er der til gengæld tale om et felt, som har næsten et århundrede på bagen, og historisk set findes der en lang række forskningstraditioner inden for studier af børn og unges brug af medier. Hvilken rolle forskerne har tilskrevet børn og unge har dog ændret sig markant gennem årene, og det er først inden for det seneste årti – med computermediets indtog – at forskerne er gået fra at anskue børn og unge som modtagere til at fokusere på dem som brugere og senest også som medproducenter af medieindhold.

I det følgende vil jeg give en kort gennemgang af de traditioner, der igennem tiden har præget medieforskningen, for derefter at diskutere, hvilke paralleller man kan finde til internetforskningen. Det skal nævnes, at den historiske gennemgang af de forskellige medieforskningstraditioner vil være meget kortfattet, da jeg primært fokuserer på de tendenser, der prægender forskningen i børn og unges mediebrug. For en uddybet gennemgang af forskellige traditioner inden for medieforskningen, og hvordan disse har påvirket hinanden, henviser jeg til eksempelvis Hagen (2000) eller Schrøder et al. (2003). Det er vigtigt at pointere, at de retninger, som præsenteres her i kapitlet, ikke direkte har afløst hinanden, men forskellige traditioner har eksisteret sideløbende og kun delvist afløst hinanden over tid. Ligeledes er det vigtigt at bemærke, at der er forskellige tilgange inden for hver tradition. Eksempelvis identificerer Hagen fire faser i effektforskningens historie, hvor synet på massemediernes, og hvor magtfulde de var, har varieret (Hagen, 2000, pp. 24-46), og inden for medieetnografien peger Drotner på både en smal og en bred definition, som knytter sig til forskelle teoretiske og nationale forskningstraditioner (Drotner, 1993). Desuden er det værd at nævne, at europæiske forskere primært har knyttet sig til Cultural Studies-traditionen, mens man i USA i

højere grad har skrevet sig ind under anvendelsesforskningen (Uses and Gratifications Studies). I det følgende læner jeg mig især op ad historiske gennemgange præsenteret af eksempelvis Holm Sørensen et. al. (1995) eller Drotner (1999), idet disse specifikt har fokus på den del af medieforskningen, som har beskæftiget sig med børn og unge.

En traditionstung forskningsdisciplin

De første studier af børn og unges mediebrug blev foretaget i 1920'erne og fokuserede især på trykte tekster og filmen som nyt medium. 'Påvirkning' og 'effekt' var begreber, som prægede den tidlige ungdomsmediemedieforskning, idet studierne udsprang af frygt for, hvordan medierne ville påvirke børn og unge. *Effektforskningstraditionen* baserede sig primært på psykologiske og sociologiske undersøgelser, som med udgangspunkt i kvantitative data eller kontrollerede (laboratorie)forsøg især fokuserede på voldspåvirkning (Holm Sørensen et al., 1995, p. 15; Egenfeldt-Nielsen & J. H. Smith, 2003, pp. 5-17). Effektforskningen bar således præg af en behavioristisk tankegang, som mente, at man ved at studere den ydre, observerbare adfærd kunne sige noget om, hvorledes medieeffekter påvirkede holdninger og adfærd (Hagen, 2000, p. 42). Et eksempel kunne være at lade børn se en film, hvor en voksen udøvede vold på en dukke, for derefter at observere hvert enkelt barns reaktion, når det efterfølgende blev præsenteret for en lignende dukke, som beskrevet i Dominick (1983). Ofte så man dog i sådanne undersøgelser bort fra individuelle forskelle såsom køn og alder. Selvom ikke alle af de tidlige undersøgelser vedrørende forholdet mellem unge og medier drog pessimistiske konklusioner, fokuserede mange dog på, hvordan medierne påvirkede unge negativt, eller på det moralske eller kulturelle forfald, som ungdommen udsatte sig selv for ved blandt andet at prioritere de visuelle frem for de trykte medier (Drotner, 1999, p. 22). Effektforskningstraditionen har trods variationer igennem årene haft et langt videnskabeligt liv, og man kan finde undersøgelser inden for denne tilgang frem til starten af 1990'erne. Forskningsresultaterne har ofte reflekteret den gængse holdning til massemedierne, som eksisterede i den periode, hvor undersøgelserne blev udført (Hagen, 2000, p. 41).

Op igennem 1950'erne dukkede *anvendelsesforskningen* (eller *uses-and-gratifications-traditionen*) op, som tilskrev modtagerne en mere aktiv rolle ved at fokusere på hvilke behov og forventninger, der ligger til grund for deres mediebrug, samt hvilket udbytte de har heraf. I modsætningen til effektforskningen, som interesserede sig for, hvad medierne gør ved mennesker, tog anvendelsesforskningen udgangspunkt i at undersøge, hvad mennesker gør med medier (Blumler & Katz, 1974). Rent metodisk var der dog stadig tale om kvantitativ forskning, men anvendelsesforskningen fremstilles gerne som modreaktion på den passive rolle, som effektforskningstraditionen havde tilskrevet modtagerne. Mediebrug blev på dette tidspunkt i høj grad opfattet som behovsstyret, og anvendelsesforskningen var af socialpsykologisk karakter. Forholdet mellem unge og medier blev således opfattet som en aktiv interaktion, hvor man også tog hensyn til forskellige sociale og individuelle forhold. Man interesserede sig stadig for, hvordan ungdommen blev påvirket af medierne, men den meget direkte og negative indflydelse nedtonedes (Drotner, 1999, p. 23). En af de mest omfattende undersøgelser om forholdet mellem unge og medier inden for denne forskningstradition var "Television and the Child" (Himmelweit, Oppenheim, & Vince, 1958), som havde til formål at kortlægge og sammenligne hvilke behov, tv-mediet opfyldte for forskellige grupper af 10-14-årige

engelske børn og unge, særligt med henblik på deres fritid, familieliv og normer. 4500 respondenter indgik i undersøgelsen, som blev foretaget i fire store byer før og efter indførelsen af tv, og man konkluderede, at tv opflyder forskellige behov hos børn afhængigt af sociale og individuelle forskelle (Holm Sørensen et al., 1995, p. 16). Anvendelsesforskningstraditionen er bl.a. blevet kritiseret for at være for abstrakt, fordi resultaterne ofte er på et højt abstraktions- og generaliseringsniveau (Elliott, 1974). Der har også været rettet kritik mod brugen af begrebet behov, som særligt i 1960'erne og 70'ernes anvendelsesforskning blev opfattet som noget underliggende og grundlæggende menneskeligt, der eksisterer uden for tid og rum (Hagen, 2000, p. 62). Denne kritik er bl.a. blevet modsvaret af McQuail, som i 80'erne og 90'erne har foretaget studier, som lagde mindre vægt på menneskers underliggende behov. McQuail har desuden leveret et væsentligt bidrag til anvendelsesforskningen ved at udvikle en typologi, som pegede på særligt fire behov, som medieanvendelsen tilfredsstiller: Behovet for information, behovet for underholdning, behovet for at opnå samhørighed og styrke sociale interaktioner samt behovet for identifikation og dét at opnå støtte for sin personlige identitet (McQuail, 1994). McQuails resultater har vist sig at være værdifuld viden for efterfølgende medieforskningstraditioner. Nogle forskere påpeger desuden, hvordan internetforskning kunne drage nytte af uses- and-gratifications-traditionen (f.eks. Newhagen & Rafaeli, 1996; Ruggiero, 2000).²⁹

Den kritiske medieforskning har rødder helt tilbage til 1930'erne og Frankfurterskolens analyser af massemedierne og kulturindustrien. Den kritiske medieteori prægede medieforskningen i særligt 60'erne og 70'erne, og her har interessen i medierne været af mere samfundsmæssig karakter. Uden brug af empiriske undersøgelser, men med udgangspunkt i indholdsanalyser og på et psykoanalytisk antagelsesgrundlag har man analyseret, hvordan indholdet af forskellige medieprodukter mere eller mindre ubevist har påvirket modtagerne (Holm Sørensen et al., 1995, pp. 16-17). I forhold til børn og unge har man analyseret medieprodukter og søgt at afdække den ideologi, som er blevet formidlet. Tilgangen er især blevet kritiseret for manglen på modtagerorienteret empiri. Man har ikke forholdt sig til børn og unges oplevelser eller betydningsdannelser med alene taget udgangspunkt i medieindholdet.

Cultural studies-traditionen bygger til dels videre på idégrundlaget fra Frankfurterskolen, og er siden 1970'erne vokset frem som en central retning inden for medieforskningen. Inden for forskningen i unge og medier var det især Birminghamskolen, der med studier som dem, der blev beskrevet i forrige kapitel, var dominerende. Med *receptionsforskningen* i 1980'erne og 90'erne blev der for alvor gjort op med forestillingen om, at børn og unge passivt påvirkes af medierne (Holm Sørensen & B. R. Olesen, 2000, p. 90). Modtageren blev derimod set som aktiv deltager i betydningsproduktionen (Holm Sørensen et al., 1995, p. 17), og man har taget hensyn til den kontekst som medierne, her især fjernsyn, film eller video, blev brugt i, samt til modtagernes psykiske, sociale og kulturelle forudsætninger. Det var især kvalitative undersøgelser som eksempelvis dybdeinterviews, der prægede receptionsstudierne, og fokus skiftede også til et mere optimistisk syn på børn og unges mediebrug ved at tage udgangspunkt i gevinsterne frem for frykten for

²⁹ Eksempelvis skriver Ruggiero, at "U&G research may well play a major role in answering initial Web-use questions of prurience, curiosity, profit seeking, and sociability. U&G also holds the prospect for understanding the Internet's mutability, or its broad range of communication opportunities" (Ruggiero, 2000, pp. 23-24).

negativ indflydelse (Holm Sørensen et al., 1995, p. 17; Holm Sørensen & B. R. Olesen, 2000, p. 90). Teoretisk er receptionsforskningen præget af litteraturteori, og fokus har været at undersøge konkrete personers tolkning af medieprodukter, eksempelvis en tv-udsendelse. I en dansk eller skandinavisk kontekst har receptionsforskningstraditionen spillet en massiv rolle og har præget mange af de studier, der i 80'erne og 90'erne blev udført i relation til børn og unges brug af medier. Faktisk var det ungdomsorienterede forskere, som var med til at udvikle receptionsanalysen som felt (Drotner, 1999, p. 24).

Medieetnografien har efterfølgende spillet en central rolle, hvad angår studier af børn og unges mediebrug i et hverdagslivsperspektiv. I løbet af 1990'erne har der ofte været tale om undersøgelser, hvor forskeren har udført deltagende observation i de fysiske, sociale rum, hvor børnenes mediebrug finder sted. Forskere med en medieetnografisk tilgang har især været optaget af tv-mediet (f.eks. Povlsen, 1999), men også de sociale aspekter omkring børn og unges brug af video og film (f.eks. Drotner, 1991; Jerslev, 1999; Tove Arendt Rasmussen, 1995) samt computere (Holm Sørensen, 2001a; Holm Sørensen, Audon, & B. R. Olesen, 2001; Holm Sørensen, Jessen, & B. R. Olesen, 2002; Holm Sørensen & B. R. Olesen, 2000) har været genstand for interesse. Dog har udgangspunktet ikke nødvendigvis været et bestemt medie, men en bestemt gruppe mennesker (Drotner, 1993). Fælles for medieetnografiske studier er antagelsen af, at medieanvendelsen ikke kan anskues isoleret som et forhold mellem barnet og mediet, men må indgå i en større helhed (Holm Sørensen & B. R. Olesen, 2000, p. 91). Kirsten Drotner fremhæver, at medieetnografien har tilføjet den kvalitative medieforskning analytisk stringens og bør ses som et epistemologisk alternativ til receptionsforskningen (og ikke en udvidelse af den) (Drotner, 1993, 1994).³⁰ Groft sagt kan man sige, at man med den medieetnografiske forskningsretning forsøger at forstå børn og unges brug af medier i en sociokulturel kontekst, hvor man med de tidligere tilgange i højere grad enten har undersøgt eller målt mediebrugen mere isoleret i forhold til den enkelte eller meget bredt i en samfundsmæssig kontekst.

Børne- og ungdomsmedieforskning vs. internetforskning

Med internettets fremkomst er der imidlertid sket en etnografisk drejning, og den deltagende observation foretages ikke længere kun i de fysiske rum, hvor mediebrugen finder sted, men også i de virtuelle rum. Således er *virtuel etnografi* omkring årtusindeskiftet vokset frem som ny metodologi (f.eks. Hine, 2000, 1998; Lindlof & Shatzer, 1998; Miller & Slater, 2000). Hvor medieetnografiske studier ikke nødvendigvis tog udgangspunkt i ét bestemt medie, men i en bestemt gruppe mennesker, har de første virtuelle etnografier typisk taget udgangspunkt i én bestemt internetside og de mennesker, som har opholdt sig der. Kendetegnende for de første studier, som har baseret sig på virtuel etnografi (f.eks. Baym, 1995; Correll, 1995; Reid, 1995) har været, at forskeren har deltaget både som bruger og observatør på en bestemt internetside over en længere periode og opbygget et solidt og varieret billede af, hvordan den pågældende side bruges til at opbygge og vedligeholde sociale relationer (Hine, 1998). Således har man set internettet som "social context(s) in its own right" (Hine, 1998), og til forskel fra medieetnografien bringes forskerens

³⁰ Dog har der også været eksempler på studier, som kombinerede receptionsanalyse og medieetnografi, eksempelvis Jerslevs (1999) undersøgelse af unges uformelle vidioefællesskaber eller Povlsens (1999) studie af danske unges forhold til det amerikanske ungdomshit på tv, "Beverly Hills 90210".

egen brug af mediet ind som en central del af det empiriske materiale (Hine, 2000, p. 65). I forhold til børn og unges brug af internettet har det amerikanske treårige forskningsprojekt "Digital Youth" (Ito et al., 2010, 2008) med Mimi Ito i spidsen været det mest omfattende forsøg på via etnografiske metoder at kortlægge amerikanske unges brug af internettet og digitale medier.

Udviklingen i brugen af internettet, hvor man som bruger typisk er til stede på mange forskellige internetsider, har for tiden medført teoretiske diskussioner af, hvordan den virtuelle etnografi bør foregå, og vi ser flere eksempler på, at en mere multi-sited tilgang tages i brug – også i studier af unges internetbrug (f.eks. Leander & McKim, 2003). Således bevæger internetforskere sig pt. væk fra en mere site-baseret tilgang (jf. diskussionen om communities vs. SNS'er i forrige kapitel), hvor det handler om at forstå brugen af én bestemt internetside til at forstå bestemte sociale praksisser, som udføres på tværs af forskellige internetsider:

"We have countless studies of particular newsgroups, Web forums, social network sites, and blogs. We have few studies that explore the connections amongst these disparate online platforms, despite the fact that people's online activities are almost always distributed across multiple sites. It is no longer clear that going to a site is an appropriate strategy for studying community on the Internet."

(Baym, 2007)

Dermed har den virtuelle etnografi udviklet sig på samme måde som medieetnografien gjorde det i 1990'erne. Her gik man også fra et medie- eller teknologifokus til et fokus på bestemte sociale gruppers brug af forskellige medier eller teknologier, som vi eksempelvis så det med studier af videofællesskabet hos en gruppe af unge mænd (Tove Arendt Rasmussen, 1995) eller blandt eleverne på en bestemt ungdomsskole (Drotner, 1991). Inden for den virtuelle etnografi har et lignende fokusskifte medført specifikke studier af eksempelvis unge pigers brug af blogs (Bortree, 2005), eller en konkret venskabsgruppes brug af moblogging og fotodelingssites (Petersen, 2008), hvor fokus ikke er på den konkrete teknologi, men på de konkrete praksisser, der omgiver teknologien hos bestemte mennesker. Dermed sker der også en remediering af de forskningsmetoder, vi benytter os af i studierne af nye medier, i takt med at disse bliver mere domesticeret og integreret i hverdagen hos den brede befolkning.

Mit projekt knytter sig til den virtuel etnografiske tradition og lægger sig op ad de metodologiske udviklinger, vi internationalt ser inden for feltet ved bl.a. at benytte en mere multi-sited tilgang. Hvad angår den form for medie- og internetforskning, som jeg bedriver, og på baggrund af mine forskningsspørgsmål finder jeg det vigtigt at tage udgangspunkt i etnografisk forankret datamateriale. For mange internetstudier, især de tidlige studier i 1990'erne, har været enten deskriptive, selvrefleksive eller i høj grad baseret på forskerens egne personlige ad hoc-oplevelser som bruger (Baym, 2000). Derfor vil jeg i lighed med Lori Kendall (1999) fremhæve det fornuftige i, at studier, som handler om at forstå social praksis på internettet, baseres på etnografisk forankret forskning.³¹ Det behøver dog ikke at være en etnografi, man selv har

³¹ Kendall argumenterer for, at deltagende observation vil gavne stort set alle studier i internetbrug, uanset hvilke øvrige metoder der benyttes (Kendall, 1999, p. 57).

foretaget, men man bør som minimum referere til de forudgående studier, der med udgangspunkt i etnografiske metoder har brugt tid på at engagere sig i feltet for at forstå, hvad der foregår i en given social praksis og forstå det indefra. Når man anvender etnografiske metoder, følger en lang række overvejelser med, og i kapitel 4 beskriver og diskuterer jeg mere indgående, hvordan jeg har grebet den etnografiske del af min empiriindsamling an.

Børn og unges brug af nye netmedier er ofte blevet betegnet som en udfordring for børne- og ungdomsmedieforskningen. Det kan overraske, at børne- og ungdomsmedieforskere sjældent orienterer sig i litteraturen inden for internetforskningen eller CMC-traditionen. Således har medieetnografien og virtuel etnografi udviklet sig sideløbende som forskellige retninger med ret forskellige tilgange. Medieetnografiske studier har som regel taget udgangspunkt i rene observationer foretaget i fysiske rum, og ofte understreges det, at den voksne forsker ikke forstår eller ikke er så dygtig som de unge; en holdning, som er langt fra perspektivet inden for den virtuelle etnografi, hvor forskeren oftest virker som deltagende observatør, og egne erfaringer med mediet anses som et vigtigt etnografisk grundlag.

Som ovenstående gennemgang viser, er der mange forskellige tilgange til at studere børn og unges brug af medier. Jeg ser denne afhandling som et nyt bidrag inden for feltet, eftersom jeg benytter mig af nyere metodiske tilgange inden for feltet og undersøger, hvordan en ny medietype, egocentriske sociale netværkssider, indgår som en del af børn og unges sociale og individuelle liv. Hvor der internationalt ser allerede er forskning inden for dette emne, er det i en dansk kontekst stadig et forholdsvis ubelyst felt. Lad mig i det følgende afklare, hvorledes jeg i projektet stræber imod en brugerorienteret tilgang, der tager udgangspunkt i de unge brugeres handlinger, oplevelser og italesættelser af deres mediebrug.

Et par medieteoretiske præmisser

Min tilgang til at undersøge børn og unges brug af sociale netværkssider tager udgangspunkt i at forstå oplevelserne på brugernes egne præmisser. Dermed ligger min tilgang tæt af den forskningsstrategi, som i børneforskningskredse kaldes *børneperspektivet* (f.eks. Hake, 1999; Kampmann, 1998), og som antages af flere medieforskere i relation til studier i børn og unges mediebrug, eksempelvis i det danske forskningsprojekt "Børns brug af interaktive medier - i et fremtidsperspektiv" (se f.eks. Holm Sørensen, 2001a; Holm Sørensen et al., 2001) eller de omfattende engelske forskningsprojekter "Young People and New Media" (Livingstone, 2002) og "UK Children Go Online" (Livingstone & Bober, 2005).

Livingstone og Bober beskriver børneperspektivet på følgende måde:

A child-centred approach invites children's own understandings of their daily lives. It regards children as active, motivated and imaginative (though not necessarily sophisticated) agents who shape the meanings and consequences of the 'new' through the lens of their established social practices."

(Livingstone & Bober, 2005, p. 6)

Dermed er der tale om en synliggørelse af børn og unge, og disse får stemmer og plads som sociale aktører (Holm Sørensen, 2001b, p. 13). Ofte lægges der med antagelsen af børneperspektivet vægt på, at den voksne forsker er helt udenforstående – og uforstående – over for den mediekultur, som undersøges. Dette er dog ikke tilfældet med mig, da jeg har befundet mig i dette felt i fem år og er blevet en aktør inden for feltet. Dog følger jeg stadig præmisserne i børneperspektiv-strategien ved ikke at være dømmende eller vurderende i forhold til det, jeg undersøger. For eksempel vil jeg ikke tage stilling til, om de billeder, som børn og unge lægger op i deres gallerier, går over grænsen. Jeg ved fra blandt andet mine foredrag, at nogle voksne finder billederne anstødelige, udfordrende eller lige frem pornificerede. I stedet for at forholde sig til dette vil man med et børneperspektiv stræbe mod at forstå, hvorfor disse billeder er vigtige for de børn og unge, som uploader dem, og hvordan de indgår som en del af de sociale interaktioner. Det at fastholde børneperspektivet kan til tider være vanskeligt, da børn og unges brug af medier er et forskningsemne, som har pressens interesse. Det kan betyde, at man bliver bedt om at forholde sig til de unges praksis eller at vurdere mediernes indvirkning på unge. Eksempelvis har jeg selv gentagne gange oplevet at blive spurgt ”Er det godt eller skidt, at unge gør sådan og sådan på sociale netværkssider?”. I sådanne tilfælde har jeg altid slået fast, at jeg som forsker ikke har nogen personlig eller moralsk holdning, men udelukkende en forskningsmæssig interesse i emnet.

Hele ungdomsmedieforskningens historie viser dog, at det kan være en udfordring at bevare et nuanceret blik på unges brug af nye medier. Der er en fare for, at man enten behandler mediet som noget farligt (lig med effektforskningens fokus på mediernes skadelige virkninger på unge), eller som noget forherligende og udelukkende positivt. Med den etnografiske tilgang er der ligeledes risiko for, at man ”forelsker sig” i sit datamateriale og måske udelukkende kan se de positive perspektiver. Sonia Livingstone har bl.a. beskrevet denne problematik, og hun påpeger, hvordan man som ungdomsforsker må balancere imellem en på den ene side meget teknologi-deterministisk og mediecentreret tilgang, der ikke tager hensyn til den kontekst, medierne bruges i, og har tendens til at overvurdere farer og påvirkninger, og en på den anden side ikke-medie-centeret, kultur-deterministisk tilgang, der ser børn og unge som upåvirkelige og negligerer de farer og påvirkninger, der *kan* være ved brug af medierne (Livingstone, 2002, p. 11).

Netop derfor fokuserer ph.d.-projektet både på de gode og de dårlige oplevelser, som brugerne ifølge egne udsagn har med sociale netværkssider, og forsøger ikke moralsk set at dømme noget hverken positivt eller negativt i forhold til det overordnede formål; at forstå unges brug af SNS’er. Således placerer projektet sig primært inden for den del af medieforskningen, der opererer med en miljømetafor (frem for en kanal- eller sprogmatafor) (Meyrowitz, 1993, 1997)³², hvor brugen af medier også ses i forhold til den kontekst, de indgår i; et perspektiv, der stemmer overens med anbefalingerne inden for internetforskningsfeltet.

³² Under hver af Meyrowitz’ metaforer tales der ud fra forskellige vinkler af medieforskningsområdet. Med kanalmetaforen opereres der med medier som kanaler, der leverer indhold, og man vil typisk undersøge budskab og indhold i medierne. Sprogmataforen drejer sig om mediets udtryksform eller ”grammatik”, imens man med en miljømetafor vil se ud over mediet og koncentrere sig om de sociale og samfundsmæssige konsekvenser ved brugen af mediet og interaktionen omkring det (Meyrowitz, 1997).

Opsamling og 10 retningslinjer for ph.d.-projektet

Jeg har nu diskuteret en række af de udfordringer og problematikker, man står over for som internet- eller børne- og ungdomsmedieforsker. Kapitlet har illustreret, hvordan man i internetstudier bør ophæve dikotomien mellem 'online' og 'offline'. I den forbindelse er det vigtigt at begrebsafklare sit konkrete genstandsfelt, således at man ikke udtaler sig generelt om internetbrug, men specifikt om den praksis, man undersøger. Ligeledes må man huske, at nye medier er remedieringer af ældre medier, hvorfor man med fordel kan se tilbage på tidligere tiders forskningsresultater, som ikke nødvendigvis har undersøgt internetbaserede praksisser. I internetstudier bør man tage højde for konteksten omkring internetbrugen, som kan være både socialt, kulturelt eller geografisk betinget. Endelig er der en række etiske aspekter forbundet med dét at bruge internettet som datakilde – ikke mindst, når der er tale om børn og unge – og som den voksne forsker må man være ansvarlig og beskytte sine respondents privatliv og behandle dem med respekt.

Kapitlet har ligeledes demonstreret, hvordan man kan inddrage egne erfaringer med internetbrug som en del af sit empiriske grundlag, så længe disse står i baggrunden og ikke inddrages som repræsentative for den praksis, man undersøger. Når man i den forbindelse forsker i børn og unges internetbrug skriver man sig ind i en lang historisk tradition, og her gælder det om at balancere imellem to modpoler, som enten ser medier som farlige, eller som negligerer de farer, der kan være forbundet hermed. At benytte sig af 'børneperspektivet' kan være en måde at gøre dette på.

På baggrund af de forskellige overvejelser, som jeg indtil nu har præsenteret, kan jeg fremhæve en række relevante retningslinjer for ph.d.-projektet. I afhandlingen vil jeg således stræbe mod at:

1. Opsplitte dikotomien imellem online- og offline-praksisser
2. Definere og begrebsafklare mit genstandsfelt (ungdom og *egocentriske* sociale netværkssider – jf. diskussionen i kapitel 1)
3. Analysere "det nye" (SNS'er) i forhold til "det gamle" (virtuelle communities mm.)
4. Tage højde for den bredere, sociokulturelle kontekst, hvori unges brug af sociale netværkssider indgår
5. Sikre mine informanternes privatliv
6. Inddrage min egen brug af sociale medier som en del af mit forskningsmæssige grundlag
7. Se min egen centrale rolle inden for feltet som en mulighed for empirisk indsigt
8. Basere mine analyser på etnografisk forankret datamateriale (samt andre kvalitative data)
9. Tilgå studiet i børn og unges mediebrug ud fra et 'børneperspektiv'
10. Have fokus på "almindelige, gennemsnitlige" danske unge mellem 12 og 18 år (jf. diskussionen i kapitel 1)

Med disse retningslinjer vil jeg tage højde for de forskellige problematikker, som man finder inden for internetforskningen og forskningen i børn og unges brug af medier. De ti retningslinjer lægger op til, at jeg tilgår min forskning reflektivt og ser mig selv som medskaber af viden inden for det felt, jeg undersøger. Udover de ti fremhævede punkter, er der naturligvis en række andre teoretiske, metodologiske og empiriske valg og fravalg i forbindelse med et studie som mit, som jeg løbende vil forholde mig til igennem afhandlingen.

Desuden knytter afhandlingen sig også til det diskursanalytiske felt i kraft af de teorier, jeg anvender. Som Baym påpeger, kan internetforskningen netop være medvirkende til at udfylde huller mellem forskellige forskningsmæssige discipliner (Baym, 2005a, p. 231), og jeg betragter da også afhandlingen som en, der bygger bro imellem ungdomsforskning, internet- og medieforskning samt diskursstudier. Hvordan dette hænger sammen, beskriver jeg nærmere i det efterfølgende kapitel 3, hvori jeg redegør for afhandlingens teoretiske og metodologiske rammeværk.

Kapitel 3: Neksusanalysen

"In order to do a nexus analysis you must establish a zone of identification with a nexus of practice. That is, you must find a nexus in which you have or can take a place as an accepted legitimate participant. Within this zone of identification you can begin to analyse the social practices of the nexus not in a distant or objective fashion but in order to change the nexus of practice."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 11)

Som nævnt er ph.d.-projektet teoretisk funderet inden for det diskursanalytiske felt. I dette kapitel vil jeg beskrive det diskursanalytiske rammeværk, som udgør den overordnede tilgang til og struktur for afhandlingen. Der er tale om Neksusanalyse (NA) (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004), et metodologisk og teoretisk rammeværk, som kombinerer en etnografisk metodisk tilgangsvinkel med diskursanalyse. Selvom neksusanalyse har en række teoretiske begreber indlejret, er der ikke tale om en decideret teori, men nærmere et rammeværk, som udstikker nogle bestemte metodologiske og (videnskabs)teoretiske retningslinier. At anlægge en neksusanalytisk tilgangsvinkel stemmer godt overens med min egen centrale rolle inden for feltet omkring unges brug af sociale netværkssider, idet neksusanalysen lægger op til, at man undersøger et felt, hvor man selv har (eller kan opnå) en central placering, jf. ovenstående citat.

Neksusanalyse er udviklet af ægteparret Ron og Suzie Scollon (2004) og har til formål at kortlægge de centrale (men ikke nødvendigvis diskursive) praksisser inden for et givent undersøgelsesfelt. Dette gøres ud fra et fokus på sociale handlinger som bestående af tre elementer: 1) diskurser, 2) menneskeligt samvær og sociale roller (interaktionsorden) og 3) menneskers historiske livsbaner (habitus). Dette analyseres i forhold til de bredere, sociokulturelle rammer, hvorunder de sociale handlinger foregår. Det sted, hvor bestemte sociale handlinger, aktører og diskursive praksisser mødes og udspiller sig, kalder Scollon og Scollon for et "nexus of practice"; et centralt begreb, som jeg skal vende tilbage til.

Det særlige ved neksusanalyse som diskursanalytisk rammeværk er, at sproget ikke har så central en placering, som det har i andre diskursanalytiske retninger. Derimod ligger den primære interesse i menneskers sociale handlinger, og hvilke sociale konsekvenser disse har. På de efterfølgende sider vil jeg beskrive og diskutere neksusanalysen, sådan som jeg fortolker og anvender den. Jeg starter med en kort introduktion til det teoretiske og metodiske ophav. Herefter vil jeg anskueliggøre de diskursanalytiske rødder, som knytter sig til rammeværket; særligt med fokus på medieret diskursanalyse (MDA), som er tæt beslægtet med rammeværket. Derefter vil jeg gå i dybden med selve grundprincipperne i neksusanalyse, og hvorledes Scollon og Scollon anskuer en række af de centrale teoretiske begreber, som de har bygget neksusanalyse op omkring. Jeg slutter kapitlet af med at beskrive, hvorledes jeg i praksis vil gennemføre min neksusanalyse.

Et interdisciplinært ophav

Ideerne bag neksusanalyse er kulminationen på Scollon og Scollons akademiske og professionelle virke som lingvistiske antropologer gennem knap tredive år. Især er de metodologiske strategier i rammeværket udviklet på baggrund af en række etnografiske studier, som de udførte i Alaska i slutningen af 1970'erne og starten af 1980'erne. Her var fokus især på deres egne erfaringer med ibrugtagningen af computermedierede kommunikationssystemer og internetteknologier i forskellige professionelle og akademiske sammenhænge. Scollon og Scollon var i denne periode de første til at tage e-mail i brug i forbindelse med fjernundervisning, og eftersom de analyserede, hvordan de påvirkede og forandrede undervisningspraksissen, kan man argumentere for, at Scollon og Scollon var blandt de første internetforskere, omend de nok ikke selv ville betegne sig som sådan.³³

Scollon og Scollon har en interdisciplinær baggrund, bl.a. i antropologisk lingvistik, interaktionel sociolingvistik, kritisk diskursanalyse (CDA) og interkulturel kommunikation (McIlvenny & Raudaskoski, 2009). Med neksusanalyse og medieret diskursanalyse er parret især inspireret af den amerikanske psykolog James Wertschs ideer om medierede handlinger og kulturelle artefakter/medierende midler (Wertsch, 1991, 1998). Wertsch var inspireret af Vygotsky i sit fokus på at forstå, hvordan mental handling er situeret i kulturelle, historiske og institutionelle rammer. Dermed har neksusanalysen teoretiske rødder i den sociokulturelle og -historiske skole. Selvom Scollon og Scollon ikke inkorporerer alle termer fra Vygotsky, fremtræder han som en central inspirationskilde i deres forfatterskab, især hvad angår opfattelsen af de centrale begreber 'mediering' og 'diskurs' (Wertsch, 2005). Selv refererer Scollon og Scollon dog mest direkte til Wertschs (1991, 1998) fortolkninger af Vygotsky (1978). Jeg vender tilbage til, hvorledes Scollon og Scollon anvender begreberne 'medieret handling', 'medierende middel' og 'diskurs', når jeg senere i kapitlet diskuterer neksusanalysens diskursanalytiske rødder. Udover den sociokulturelle skole aner man, at NA har mange forskelligartede teoretiske inspirationskilder, og Scollon og Scollon er ikke blege for at låne eller videreudvikle teoretiske begreber eller ideer fra etablerede teoretikere som f.eks. Goffman, Bourdieu, Burke, Nishida, Gee, Fairclough, Lave & Wenger, Idema eller Lemke for at supplere deres begrebsteoretiske rammeværk. Ved første øjekast kunne neksusanalyse derfor ligne et teoretisk kludetæppe, og, som Wertsch påpeger, kan det at spore rammeværkets intellektuelle herkomst virke som en udfordrende opgave:

"Indeed, there may be almost as many genealogies as there are individuals who set out to trace them."

(Wertsch, 2005, p. 52)

Forfatterne formår dog i deres rammeværk at holde et stringent metodologisk, empirisk og teoretisk fokus på medieret handling som værende den analyseenhed, der gør det muligt at forstå, hvorledes social praksis udspiller sig inden for et givent undersøgelsesfelt. Jeg vender tilbage til, hvorledes Scollon og Scollon er

³³ I indledningen til "Nexus Analysis: Discourse and the emerging internet" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004) beskriver Scollon og Scollon bl.a., hvordan de i 1984 ikke havde held med at få udgivet deres analyser om ibrugtagningen af e-mail og telekommunikation, fordi forlagene på dette tidspunkt simpelthen ikke kunne forestille sig, hvilken indflydelse internet og computere ville få i de efterfølgende år (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. xi).

inspireret af ovennævnte teoretikere, når jeg efterfølgende gennemgår de forskellige teoretiske begreber i neksusanalysen. Lad mig i det følgende først fremhæve en række metodologier eller teorier, som har fællestræk med rammeværket.

Beslægtede metodologier

Neksusanalysen introduceres mere som en metode end en teori, og på den måde kan den minde om Latours (2005) Aktør-Netværk Teori (ANT), som også har en række metodologiske strategier indlejret. McIlvenny og Raudaskoski påpeger da også, at de to metodologiske rammeværker med fordel kan supplere hinanden (McIlvenny & Raudaskoski, 2005). Hvor Latours grundlæggende antagelse – eller nærmere slogan – er at ”følge aktørerne”, som inden for ANT kan være både humane og nonhumane enheder, tager Scollon og Scollon udgangspunkt i at klarlægge de centrale diskursive og ikke-diskursive spor af de medierede, sociale handlinger, som de er interesserede i. Det gør de ved at følge bestemte centrale sociale aktører, interaktionsordner eller diskurser i feltet. En væsentlig forskel er således, at hvor Scollon og Scollon taler om mennesker som sociale aktører og ting eller objekter som medierende midler eller kulturelle artefakter, afviser ANT at inddele mennesker og ting i prædeterminerede kategorier.³⁴ Betegnelsen ’aktør-netværk’ henviser netop til dette faktum; at der er tale om såkaldte aktanter, som har en selvstændig rolle i at opretholde eller udvide et netværk. Der er altså tale om ”effekter af forbindelser mellem heterogene aktører” (F. Olesen & Bruun Jensen, 2007, p. 63). Dertil kommer, at ANT er mere sociologisk orienteret og ikke bygget op om en teori om diskurs og medieret handling på samme måde, som NA er det. Med en ANT-baseret analyse vil man fokusere på de forbindelser, der binder et netværk sammen, og de aktører, som konstituerer og samtidig konstitueres af netværket (F. Olesen & Bruun Jensen, 2007). I neksusanalyse er det i højere grad den praksis, som de sociale aktører inden for et neksusfællesskab har, eller som diskurserne uspringer fra, der er det centrale. Scollon og Scollon refererer ikke selv til aktør-netværk-teori, men er dog inspireret af Latours (1996) ideer om ”interobjektivitet” i forhold til at forstå forholdet mellem objekter og diskurser i den sociale verden. I noget af sit seneste (men endnu ikke udgivene) arbejde om ”Geographies of Discourse” diskuterer Ron Scollon (2007) aspekter af ANT i forhold til neksusanalysen; bl.a. argumenterer han for, at der netop er forskel på, hvorledes forholdet mellem objekt og aktør anskues i de to tilgange. Jeg vil ikke her gå yderligere ind i en diskussion om forskelle og ligheder mellem NA og ANT, idet Scollon og Scollon ikke selv beskæftiger sig hermed.

Med neksusanalysens fokus på at ”mappe” de diskursive og ikke-diskursive elementer, som indgår i det neksus, man undersøger, ville nogen måske få associationer til Social Network Analysis (SNA) (f.eks. Barabási, 2003; Scott, 2000; Wasserman & Faust, 1994). Med SNA antages dog ofte en mere strukturel, kvantitativ og til tider matematisk tilgang til netværksanalyse, hvor det vigtige er at afdække, hvordan enkelte sociale enheder eller relationer i et givent netværk hænger sammen. Det kunne f.eks. være, hvordan de enkelte profiler på en venneliste på en social netværksside er forbundet med hinanden. Flere studier af sociale relationer på sociale netværkssider benytter da også en SNA-tilgang (f.eks. Lewis, Kaufman,

³⁴ Dog påpeges det inden for MDA-baserede analyser, hvordan sociale aktører selv kan optræde som medierende midler (Larsen, 2005a, p. 71; Randolph, 2000).

Gonzalez, Wimmer, & Christakis, 2008; Recuero, 2006). SNA har den overbevisning, at et socialt miljø kan udtrykkes i mønstre eller regulariteter imellem de interagerende enheder (Wasserman & Faust, 1994, p. 3) (det være sig individer, organisationer, virksomheder, lande eller lignende), og der anvendes særlige metoder og modeller til at afbillede disse. Det analytiske fokus i Social Network Analysis er ikke det enkelte individ, men konstellationen af individer og de links, der er imellem dem (Wasserman & Faust, 1994, p. 5). Der er ikke som i neksusanalyse et fokus på centrale sociale handlinger, og hvordan disse italesættes. På den måde minder ANT i princippet mere om SNA, end NA gør det.

Eftersom neksusanalysen bidrager til, at man som forsker kan opnå en nuanceret forståelse af social handling, som den udspiller sig under konkrete sociale, historiske og materielle omstændigheder, kan rammeværket også sammenlignes med Goodwins (2000) Contextual Configuration, som påpeget af Raudaskoski (2010). Inden for begge tilgange er det en central påstand, at sociale handlinger er medieret ved hjælp af forskellige situerede ressourcer eller kulturelt udviklede artefakter (Raudaskoski, 2010). Goodwins forestilling om contextual configuration har rødder i konversationsanalysen og etnometodologien og begrebet refererer netop til en "particular, locally relevant array of semiotic fields that participants demonstrably orient to" (Goodwin, 2000, p. 1490). Disse semiotic fields kan sammenlignes med Scollon og Scollons fokus på medierende midler eller kulturelle artefakter, idet de bruges til at konstituere handling inden for bredere aktivitetssystemer (lig Scollon og Scollons term 'nexus of practice'). Således er der en række overlap mellem en contextual configuration-tilgang til analyse af social handling og selve neksusanalysen. Scollon og Scollon har dog en noget bredere kontekstforståelse, idet de mener, at selv de mindste hverdagshandlinger er forbundet med underlæggende historiske, kulturelle og politiske strømninger, som er med til at skabe den konkrete sociale handling (Raudaskoski, 2010), hvilket er et aspekt, de også inddrager analytisk. Hvordan Scollon og Scollon desuden forholder sig til kontekst, vender jeg tilbage til senere i dette kapitel.

Endelig er der også lighedspunkter mellem neksusanalysen og aktionsforskning (Lewin, 1946; Greenwood & Levin, 1998; Reason & Bradbury, 2001).³⁵ Enkelte steder omtaler Scollon og Scollon faktisk deres forskningsprojekter som aktionsforskning (f.eks. R. Scollon & S. W. Scollon, 2004), men gør opmærksom på, at de med neksusanalysen søger mere formelt at tilrettelægge "the dimensions of an action research strategy based on ethnographic discourse analysis" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. xii). Overordnet betragtes aktionsforskning som en metodisk tilgang, hvor forsker og de udforskede arbejder sammen om at skabe sociale forandringer, og neksusanalysens lighed med aktionsforskningen findes især i det faktum, at Scollon og Scollon har fokus på forandring. Ægteparret har altid selv være dybt engageret i de projekter og sociale problemer, som de har kastet sig over (f.eks. problemer med racediskrimination (f.eks. R. Scollon & S. W. Scollon, 1981) eller problemer med madproduktion og -distribution i verden (R. Scollon, 2005), og derfor er

³⁵ Kurt Lewin anses som ophavsmanden til Aktionsforskningen, som han første gang introducerede i 1946. Her definerede han Aktionsforskning som "a comparative research on the conditions and effects of various forms of social action and research leading to social action." (Lewin, 1946). Hans tilgang involverer en proces med en spiral af trin "each of which is composed of a circle of planning, action, and fact-finding about the result of the action." (Lewin, 1946). Aktionsforskningstraditionen har dog udviklet sig i flere forskellige retninger siden da (se evt. Reason & Bradbury, 2001; Greenwood & Levin, 1998).

der i neksusanalysen integreret et centralt fokus på forandringselementer, og hvorledes man med en diskursanalytisk tilgang aktivt kan bruge sine forskningsresultater til at ændre en given social praksis. Hvor aktionsforskningsprojekter ofte løser noget for og sammen med nogen (eksempelvis inden for en organisatorisk kontekst), så søger Scollon og Scollon at løse noget, som de selv personligt finder samfundsmæssigt eller politisk problematisk. Dette kommer tydeligt til udtryk i flere af deres tekster. Eksempelvis argumenterer de for, at det er vigtigt at forstå forholdet mellem diskurs og social handling, eftersom vi hver dag:

"...are assaulted with new discursive moves which seem designed to prefigure or to legitimate courses of disastrous action. In a world in which international political leaders hurl insults at one another, urging each other to war and seeking to cow whole populations of citizens into grudging submission, it cannot be doubted that our work is a central work of both intellectual and social consequences."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2005, p. 101)

Eftersom dét at udføre en diskursanalyse er en del af neksusanalyse, vil jeg mene, at de udviklings- eller forandringsprocessor, som ligger i denne tilgang, er mere analytisk funderede, end det ofte er tilfældet med aktionsforskningsprojekter. Omvendt er der med aktionsforskning ofte tale om mere konkrete og håndgribelige forandringer, end man synes at kunne spore i neksusanalysen, som til tider virker mere abstrakt, hvad angår termen forandring. Dog kan de to tilgange sagtens kombineres, og en neksusanalyse kunne eksempelvis være en del af et aktionsforskningsprojekt. Hvorledes forandringselementer er en del af det neksusanalytiske rammeværk, vender jeg tilbage til senere i dette kapitel.

En etnografisk metodologisk strategi

Scollon og Scollon betegner selv NA som "en etnografisk metodologisk strategi" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 9). Den form for etnografi, som Scollon og Scollon bekender sig til, adskiller sig imidlertid fra traditionel etnografi, som den kendes inden for antropologi og sociologi (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 13), og har mere til fælles med nogle af de nyere etnografiske strømninger inden for internetforskningen, som jeg fremhævede i kapitel 2, herunder virtuel etnografi (Hine, 1998, 2000) eller mere multisitede tilgange (f.eks. Leander & McKim, 2003). For Scollon og Scollon er etnografi en teoretisk position, hvor:

"...it is important for the analyst to be identified within the nexus of practice under study. A nexus analysis is a form of ethnography that takes social action as the theoretical center of study, not any a priori social group, class, tribe, or culture."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 13)

På den måde udvælger man ikke en bestemt gruppe af mennesker, hvoriblandt man vil gennemføre sin etnografi, eksempelvis en venskabsgruppe, en skoleklasse eller brugerne af en bestemt hjemmeside. Udgangspunktet for neksusanalysen er i stedet, at man er interesseret i et bestemt socialt problem eller nogle bestemte sociale praksisser, og gennem et engagement i feltet vil man analysere sig frem til, hvem de centrale, sociale aktører er, og hvilke centrale handlinger de udfører inden for det nexus of practice, man

undersøger. Formålet med neksusanalyse er derfor en mere generel etnografisk teori og metodologi, som kan bruges til at analysere forholdet mellem diskurs og teknologi og samtidig placere denne analyse inden for en bredere social, politisk og kulturel kontekst (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 7). Med deres rammeværk lægger Scollon og Scollon således op til at bruge etnografien til at "transcend the boundaries of the incidental and start addressing systemic, structural issues affecting events and lives" (Blommaert, 2005, p. 603). Med neksusanalyse analyserer man således ikke kun de konkrete sociale handlinger, men også de gentagne hverdagshandlinger, som finder sted i sociale aktørers liv inden for en sociokulturel-historisk ramme. Dermed adskiller NA sig fra eksempelvis konversationsanalyse (CA), hvor man ikke "får lov" at sige andet end det, man kan observere i den konkrete situation.

Dermed står det klart, at neksusanalyse også tager højde for de mere strukturelle elementer ved diskurser og sociale handlinger. At jeg har valgt neksusanalyse frem for andre diskursanalytiske tilgange eller rammeværker, kan derfor relateres til ønsket om at tage højde for den bredere, sociokulturelle og historiske kontekst, hvori danske unges brug af sociale netværkssider indgår, som beskrevet i kapitel 2. I det følgende vil jeg gå i dybden med neksusanalyses diskursanalytiske rødder.

Neksusanalysen og diskursstudier

Dét at udføre en diskursanalyse ser Scollon og Scollon som en central del af en neksusanalyse. Som skrevet er NA i dette henseende tæt forbundet med medieret diskursanalyse (f.eks. Norris & Jones, 2005; R. Scollon, 2001a, 2001b), som er en nytænkning inden for det diskursanalytiske felt med blandt andre Ron Scollon selv som grundlægger. Det er derfor umuligt at beskrive NA uden også at introducere MDA. Scollon og Scollon skifter da også i deres tekster imellem at referere til MDA og NA som kilde, selvom det måske er de samme teoretiske begreber og metodologiske strategier, de omtaler. Overordnet kan man dog sige, at neksusanalysen er en udvidelse af ideerne bag medieret diskursanalyse og et forsøg på at brede kompleksiteten ud til at integrere både mikro- og makro-elementer (Norris & R. H. Jones, 2005a, p. 18). Hvor NA er et metodologisk rammeværk, er MDA således den "teoretiske værktøjskasse", der ligger bag.³⁶ Det vil sige, at Scollon og Scollon bygger neksusanalysen op omkring de begreber og principper, som findes i medieret diskursanalyse. Den følgende diskussion vil derfor forholde sig til både NA og MDA, som altså deler tilgangen til diskurs.

Fra diskurs til medierede handlinger

Medieret diskursanalyse er et bredtfavnende og eklektisk perspektiv, som ud over diskursstudier er teoretisk funderet inden for lingvistisk antropologi, psykologi og sociolingvistik (Norris & Jones, 2005). Ud over Ron Scollon, som må siges at være ophavsmanden til MDA, har bl.a. Rodney Jones og Sigrid Norris (2005), som tidligere har været ph.d.-studerende under Scollon, været med til at gøre MDA til en disciplin. Det mest fundamentale i MDA, og dermed også i neksusanalyse, er, at sproget ikke har så central en

³⁶ Enkelte steder anvendes betegnelse Medieret Diskursteori (MDT) om det teoretiske ophav (f.eks. Norris & Jones, 2005; R. Scollon, 2001b). Da der er tale om de samme teoretiske begreber og grundprincipper, holder jeg her for klarheden skyld fast i at anvende betegnelsen MDA.

placering, som det har i andre diskursanalytiske retninger. Som skrevet tidligere ligger den primære interesse i menneskers sociale handlinger. Ifølge MDA er alle sociale handlinger medieret. Ofte er det dog sproget, dvs. diskurser, som medierer de sociale handlinger, men dette skal ikke tages for givet. Som teoriretning adskiller MDA og NA sig altså fra andre diskursanalytiske retninger ved ikke som udgangspunkt at fokusere på de skrevne eller talte ord, men i stedet på de sociale handlinger, som sociale aktører foretager sig – og derefter på hvilken rolle diskurs spiller. Det skyldes et ønske om at tage højde for den kompleksitet, som findes i sociale situationer:

"By not privileging discourse or social action but, rather, seeing discourse as one of many available tools with which people take action, either along with discourse or separate from it, MDA strives to preserve the complexity of the social situation. It provides a way of understanding how all of the objects and all of the language and all of the actions taken with these various mediational means intersect at a nexus of multiple social practices and the trajectories of multiple histories and storylines that reproduce social identities and social groups."

(R. H. Jones & Norris, 2005, p. 4)

Et citat som dette viser, hvor tæt forbundet MDA er med neksusanalyse, da det at forstå samspillet mellem objekter, diskurser og sociale handlinger også er et af de primære formål med en neksusanalytisk tilgang. Scollon og Scollon deler dermed også den opfattelse, der ligger i MDA, om at sociale handlinger altid involverer et medierende middel og omvendt. Det er især her, den sociokulturelle tilgang (Wertsch, 1991) til diskursanalyse kommer til udtryk. Betegnelsen "medieret handling" henviser således til det dialektiske forhold, der er mellem handling og kulturelle artefakter eller medierende midler, som netop muliggør handling (R. Scollon, 2001a, p. 146). Det medierende middel, som sociale aktører oftest anvender for at udføre en handling, er sprog/diskurs. I den forstand er der ingen diskurser, som ikke involverer medierede handlinger.

Denne tankegang giver især god mening, når vi kigger på internetbaserede handlinger. Eksempelvis er dét at skrive en besked til en ven på en social netværksside en medieret handling. Den består af en række andre medierede handlinger såsom at tænde for computeren, at logge ind på sin profil, at gå til vennens profil, at taste bogstaver ind i beskedfeltet, at trykke på send, at læse reaktionen på beskeden, at svare på den igen osv. Med medieret diskursanalyse vil man være interesseret i selve den sociale handling, det er at skrive beskeden, og i hvilken rolle diskurs spiller (dvs. hvilke skrevne ord, der er tale om). Et andet eksempel på en medieret handling kunne være dét at uploade et billede til sin profil og efterfølgende få reaktioner på det af personer i sit netværk. Igen vil man først spørge: "Hvilke(n) social(e) handling(er) finder sted her?" og derefter "Hvilken rolle spiller diskurs i de(n) handling(er)" (R. H. Jones & Norris, 2005, p. 9; R. Scollon, 2001b, p. 1). I første eksempel med beskeden spiller sproget måske en central rolle, imens andre medierende midler fylder mere i eksemplet med billedet. Et af de medierende midler kunne eksempelvis være en funktion lignende den, som hedder "Like" på Facebook, hvor man ved hjælp af en visuel "thumbs up" indikerer, at man kan lide det indhold, der er publiceret:

Figur 5: Like-funktionen på Facebook, 2009

Dette eksempel, hvor afsenderen har fået 17 "thumbs ups" på sit uploadede billede, indeholder ingen konkrete skrevne eller talte ord (fra de sociale aktører), men derimod en række medierede handlinger, som indeholder spor af sproglige italesættelser. I Scollon og Scollon (2003) omtaler forfatterne det samlede udtryk eller summen af diskurser inden for et givent visuelt felt som "semiotic aggregate". På Facebook er der f.eks. "separate realizations of different semiotic actions", men samlet set former de "a place which we can read", og som fortæller os hvilken type af sted, der er tale om, og hvordan man typisk vil handle her (R. Scollon & S. W. Scollon, 2003, p. 175). Forestillingen om, at forskellige diskursive udtryk danner en samlet enhed, et semiotisk aggregat, betyder eksempelvis, at de enkelte billeder, sproget, de forskellige medierede handlinger og medierende midler på sociale netværkssider altid er forståelige i forhold til, hvad man ellers ser.

Tankegangen i MDA er således, at hvis man kun analyserer diskurs, forstået som de skrevne tekster eller de talte ord, vil man forstå meget lidt af, hvad der foregår i sociale situationer, eller hvad de enkelte diskurser betyder. Det skyldes, at betydningerne ligger i selve handlingerne (R. H. Jones & Norris, 2005, p. 4). Med inspiration fra bl.a. Bourdieu (1977, 1990) mener Ron Scollon, at social handling altid er rodfæstet i praksis (habitus, vilje og dømmekraft) og ikke i rationelle, logiske og objektive analyser. Derfor er det, sociale aktører siger i og om deres praksis, ikke lig med den habitus, de nu engang har; "these discourses are not likely ever to grasp the bases in habitus for these actions which are largely outside of the awareness of social actors" (R. Scollon, 2001a, p. 145). Som følge heraf mener Scollon ikke, man kan trække en bestemt læsning ud af en transskription af et interview, en nyhedsartikel eller en reklame og analysere, hvilke sociale handlinger der har resulteret i den pågældende tekst, eller hvilke sociale konsekvenser den vil få (R. Scollon, 2001a, p. 145).

Diskursbegrebet: Med stort og lille D

Nu kunne det måske lyde som om, selve diskursbegrebet har en fjern placering i MDA. Dette er dog langt fra tilfældet, og Ron Scollon plæderer da også for at, at teorien bør hedde medieret diskursanalyse frem for eksempelvis "mediated action analysis" (Wertsch, 1991, 1998), eftersom de fleste sociale problemer, som MDA interesserer sig for, netop er medieret af diskurser, hvorfor dette ofte bliver et centralt analytisk fokus (R. Scollon, 2001a, p. 145). Scollon mener sågar, at en vigtig opgave for MDA er at:

"... explicate and understand how the broad discourses of our social life are engaged (or not) in the moment-by-moment social actions of social actors in real time activity."

(R. Scollon, 2001a, p. 140)

Som citatet antyder, anvendes diskursbegrebet i både bred og smal forstand. Når Scollon og Scollon henviser til "the broad discourses of our social life", sker det bl.a. med baggrund i Gees (1999) definition af "Diskurs med stort D", som dækker over:

"...different ways in which we humans integrate language with non-language 'stuff', such as different ways of thinking, acting, interacting, valuing, feeling, believing, and using symbols, tools, and objects in the right places and at the right times so as to enact different identities and activities, give the material world certain meanings, distribute social goods in a certain way, make certain sorts of meaningful connections in our experience, and privilege certain symbol systems and ways of knowing over others."

(Gee, 1999, p. 13)

Udtrykt mere koncist kan diskursbegrebet i denne brede forstand minde om den mere generelle betegnelse semiotik, som bl.a. Blommaert (2007) anvender, når han refererer til diskurser som bestående af alle former for meningsfuld, semiotisk menneskelig aktivitet set i forhold til sociale, kulturelle og historiske (brugs)mønstre (Blommaert, 2007, p. 3; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 5). Det er bl.a. med baggrund i en sådan bred definition, at man kan tale om akademisk diskurs, medicinsk diskurs, ungdomsdiskurs osv., hvori en række af andre diskurser vil være involveret.

I smal forstand dækker diskursbegrebet hos Scollon og Scollon kort og godt over "sprogbrug i social interaktion" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 2). I denne smalle forstand ville Scollon og Scollon mene, at diskurs kan være f.eks. en godmorgen-hilsen, et telefonopkald, en mail, en bog, en lov, en rapport, eller en besked på en social netværksside; det vil sige alle tilfælde, hvor sprog anvendes for at udføre handlinger i den sociale verden (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 2).

Med neksusanalyse forsøger Scollon og Scollon at lægge en strategi for, hvordan de to analytiske tilgangsvinkler til diskursanalyse, som den brede og den smalle diskursforståelse lægger op til, kan forenes (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 8). En neksusanalyse indeholder således både en bred sociokulturel og en smal mikroanalytisk tilgang til diskursanalyse.

Diskurs og teknologi

Hvad enten der er tale om diskursbegrebet i bred eller smal forstand, argumenterer Scollon og Scollon for, at diskurser er tæt forbundet med teknologi. Diskurser er med andre ord understøttet af en form for "supporting or enabling technology" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 2). Teknologi skal dog her ikke forstås i teknisk forstand; der kan både være tale om kulturelle artefakter, møbler, bygninger eller sprog såvel som informationssystemer, medier eller teknik. Således er alle diskurser – ligesom alle sociale handlinger – baseret på eller medieret af teknologier, "though some of them are considerably simpler and much older and more naturalized in our practice than others" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 3). Sproget er en af de teknologier, der er meget naturaliseret i vores praksis, mens internettet for nogle stadig kan være en ny og fremmed teknologi. Dog kan man argumentere for, at både internettet og sociale netværkssider

allerede er dybt naturaliseret i børn og unges praksis, eftersom de er vokset op med disse teknologiske muligheder.

Scollon og Scollon mener, det er vigtigt at holde sig for øje, at alle diskurser er teknologiseret af en lang række elementer i det miljø, hvori de findes, og enhver forandring i disse teknologier medfører en forandring i diskurserne og omvendt. Scollon og Scollon henleder i den forbindelse opmærksomhed på, hvordan man ved hjælp af teknologi kan påvirke og forandre de sociale interaktioner (som de bl.a. selv har været med til at gøre med deres projekter i Alaska). Samme holdning findes inden for medieret diskursanalyse, hvor Jones og Norris påpeger, at:

"... not only is the way we take action transformed by the tools we use, but these tools themselves are transformed by the actions they are appropriated to perform".

(R. H. Jones & Norris, 2005, p. 6)

Dette stemmer godt overens med de observationer, jeg har gjort på de unges sociale netværkssider, hvor jeg eksempelvis, som beskrevet i kapitel 1, har observeret, hvorledes det at vælge sit brugernavn kan have en social funktion, som handler om at vedligeholde venskaber. Da jeg skrev mit speciale om Arto oplevede jeg ofte, at selv små ændringer i de teknologiske muligheder førte til ændringer i brugernes praksis. Eksempelvis fortalte en 15-årig Arto-bruger under et fokusgruppeinterview, hvordan hans praksis på hjemmesiden havde ændret sig, efter at Arto havde ændret proceduren vedr. registrering af besøg på profilerne på en sådan måde, at brugere uden en betalt "VIP-profil" ikke kunne se "Seneste besøgende" på deres profil. Billedet i Figur 6 illustrerer, hvorledes jeg uden en VIP-profil ikke har adgang til at se brugernavnene på de brugere, som besøger min profil på Arto. Kun tidspunktet for deres besøg vises.

"Men man skal være VIP-profil for at se, hvem der har været inde og se det. Det synes jeg, det er rimeligt dårligt. Der var engang, hvor du ikke behøvede at være VIP for at se, hvem der har været inde og se det. Hvis det ikke var det, så tror jeg også, det ville være noget af det første, man kigger på."

Figur 6: Liste over seneste besøgende på Arto, 2009, samt Larsen (2005a, p. 66)

Hvor brugerne på Arto tidligere, som noget af det første, når de loggede ind på deres profil, kiggede efter, hvem der havde "besøgt dem", førte denne ændring til, at nogle brugere ændrede deres praksis, imens andre blev foranlediget til at købe en VIP-profil. De sociale interaktioner blev således påvirket af teknologierne. Dog har det omvendte også været tilfældet, og Arto har ved flere lejligheder på grund af

brugernes ændrede adfærd måtte tilbyde nye funktioner på hjemmesiden, eksempelvis "Klubberne" (Larsen, 2005a, p. 66), hvilket illustrerer det vekselvirkningsforhold, som Scollon og Scollon mener, der er mellem medierede handlinger, herunder diskurser, og teknologierne, de medierende midler. Med sociale netværkssider er der ikke kun tale om, at den samme materielle teknologi bliver optaget i en anden praksis, end den var designet til (som det i tidernes morgen var tilfældet med SMS'er på mobiltelefonen). Der er også tale om, at teknologierne konstant bliver re-designet, hvilket brugerne i høj grad er medvirkende til.

Diskurs og "kontekst"

På samme måde som internetforskere påpeger, at det, der foregår på nettet, ikke finder sted i et "virtuelt vakuum", jf. kapitel 2, mener Scollon og Scollon, at ingen sociale handlinger eller sproglige italesættelser eksisterer i et "socialt eller politisk vakuum" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. viii). Selvom mange diskursanalytiske retninger forsøger at positionere sig selv inden for en bredere sociokulturel og historisk kontekst, end analyserne af den brede sociale praksis ofte med at være begrundet i næranalyser af konkrete tekster (R. Scollon & S. W. Scollon, 2001, p. 538). Dette skyldes den socialkonstruktionistiske³⁷ overbevisning, som mange diskursstudier er baseret på, der ser diskurs og social praksis som gensidigt konstituerende. Derfor ender nogle diskursanalytiske retninger, eksempelvis kritisk diskursanalyse (CDA), med at behandle kontekst som noget, der blot eksisterer i baggrunden (af teksten):

"In a lot of CDA work, context is often a mere background to rather orthodox (linguistic or interactional) discourse analysis, with some connections running between text and context, while both 'blocks' remain distinct units."

(Blommaert, 2007, p. 53)

Konteksten forklares ofte udelukkende deskriptivt ud fra forskerens eget førstehåndsindtryk, eller, som Blommert udtrykker det, med:

"...the use of what could be called prima facie ethnographies: dense descriptions of contexts and institutions used as framing devices in analyses. [...] We are not informed about where such crucial ethnographic information comes from. This is the 'context' for the rest of the analysis, and this context is offered as an unquestionable, untheorized set of 'facts'. The source of such contextual accounts is often obliquely referred to as on-site observation and interviewing (again, untheorized and without discussing any explicit procedures). Their function, however, is crucial: they are central contextualizing features that allow for claims about an 'insiders' perspective' (Wodak, 1997: 178) on the communication patterns studied in CDA. The ethnographic basis of these claims is placed outside the scope of CDA, and one will rarely encounter discussions of fieldwork procedures and approaches in CDA writings. Analysis starts as soon as the data 'are there'."

(Blommaert, 2001, p. 16)

³⁷ Jeg vender senere i kapitlet tilbage til det socialkonstruktionistiske perspektiv, og hvorledes NA kan placeres i forhold til dette.

Blommaerts kritik af kritisk diskursanalyse, her med særligt henblik på Ruth Wodaks (1997) analyser af læge-patient-interaktion, illustrerer ganske godt, hvorfor jeg har valgt et metodisk og teoretisk rammeværk som neksusanalyse, der netop kombinerer den diskursanalytiske analysestrategi med feltarbejde og etnografisk indsamlet datamateriale. Dertil kommer, at neksusanalyse ikke tillægger sproget, det vil sige de talte ord eller skrevne tekster, så meget "magt" i analysen, som nogle diskursanalytiske retninger gør. Jeg har selv tidligere ved brugen af CDA erfaret, at man kommer til at lægge meget vægt på sproget og de konkrete diskursive italesættelser som konstituerende for omgivelserne og den sociale praksis, man undersøger. Dette kan ofte lede til en gætteleg i stil med "at respondenterne italesætter det således, kan skyldes det og det". Denne problematik kan hænge sammen med en manglende kontekstforståelse, som jeg mener, at man ved at anvende neksusanalyse kan imødekomme. En neksusanalytisk tilgang til diskursanalyse vil lægge meget vægt på feltarbejdet og det empiriske aspekt, hvilket stemmer overens med det tunge metodiske fokus i afhandlingen.

Selvom man med neksusanalyse bliver tvunget til at tage højde for den kontekst, som de sociale handlinger og sproglige italesættelser eksisterer indenfor, bryder Scollon og Scollon selv sig ikke synderligt om begrebet "kontekst" – og slet ikke om den måde, hvorpå det ofte bruges inden for diskursstudier (R. Scollon, 2008b; R. Scollon & S. W. Scollon, 2001). Eksempelvis fremhæver Ron Scollon (2008b), som beskrevet i kapitel 2, at begrebet alt for mange gange bruges om "alt det vi ikke har undersøgt, men mener at vide noget om".³⁸ Derfor opererer neksusanalysen ikke med begrebet kontekst. Jeg vil dog mene, at man i rammeværket kan finde andre begreber, som kunne stå i stedet for. Bl.a. er 'circumferences' og 'timescales' analytiske begreber, som betyder, at man som neksusanalytiker får en kontekstforståelse for det felt eller de sociale handlinger, man undersøger.

Circumferences

Frem for at operere med en *kontekstforståelse*, foretrækker Scollon og Scollon at se på, hvad der er i omkredsen af det, vi undersøger. Med inspiration fra Burke (1969), anvender de begrebet "circumferences". Det er svært at finde en passende oversættelse af Burkes begreb 'circumference'. Man kan argumentere for, at der er tale om forskerens analytiske blik. Burke selv skriver, at det handler om "contexts of varying scope" (Burke, 1969, p. 77). Andre har beskrevet det som "the scope of the analytic enterprise, the range of interest, the breadth of the study to be undertaken" (Feehan, 1979; citeret i Kimberling, 1982). Scollon og Scollon har præsenteret deres brug af begrebet på følgende måde:

³⁸ Ifølge e-mail-udvekslinger med Ron Scollon under ph.d.-kurset "Global Media and Local Perception: Calibrating Mediated Discourses and (Direct) Action" på Aalborg Universitet, januar 2008, <http://diskurs.hum.aau.dk/english/Seminars/FMKJ-Workshop.htm>.

"Actions are part of larger activities and activity systems, and those are part of even larger entities we call life histories or histories or eras. [...] The idea of 'circumferencing' the action you are studying is to try to follow the circumference for each cycle [of discourse] far enough that you can include the most important elements that give meaning to the action... [...] The guiding circumferencing question is: What are the narrowest and widest timescales on which this action depends?"

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 171)

Således er alle de handlinger eller italesættelser, som man analyserer, omgivet af en omkreds eller periferi, som påvirker dem, og som man derfor må forholde sig til og tage højde for i tolkningen af de konkrete handlinger eller italesættelser. Eksempelvis er nyhedsmediediskurser eller bestemte samfundsmæssige begivenheder i periferien af de unges handlinger og italesættelser på og omkring sociale netværkssider (og omvendt, for den sags skyld). I månederne efter "Chatkonsulent-sagen" (som beskrevet i kapitel 1) prægede denne sag både de unges opførsel på nettet og den måde, de talte om dette på. Eksempelvis blev der oprettet "hadeklubber", og sagen fyldte generelt meget i de unges kommunikation på nettet; særligt på Arto (som jo direkte var involveret i sagen). I Figur 7 ses et eksempel på en af de klubber, der blev oprettet på Arto. Jeg har sløret chatkonsulentens billede samt de steder, hvor medlemmerne nævner vedkommendes navn.

Figur 7: Hadeklub på Arto, 6.9.2006

På samme måde var der også referencer til sagen i svarene på det spørgeskema, jeg sammen med Medierådet for Børn og Unge udsendte fem måneder efter afsløringen af chat-konsulenten:

"Der var en ældre mand på www.hot.dk, der spurgte om jeg ikke ville have taget nogle gratis modelbilleder. Da jeg læste det, kom jeg til at tænke på den situation med [chatkonsulenten], og blokerede manden med det samme."

(17-årig piges svar på spørgsmålet "Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet? Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?")

Et eksempel som dette illustrerer ganske godt, hvorledes de unges brug af internettet ikke er kontekstafhængigt, med derimod en del af et større system af aktiviteter. At kende til eksempelvis Chatkonsulent-sagen er således en del af den "kontekstforståelse" eller bevidsthed om 'circumferencing', som jeg er nødt til at have for at kunne analysere de unges handlinger og sproglige italesættelser. Dette er der med neksusanalyse taget højde for. På den måde er "konteksten" hos Scollon og Scollon egentlig "pathways into and out of the research moment that we explicitly examine" (R. Scollon, 2008b).

Timescales

Dermed bliver en forståelse for tidsmæssige aspekter også relevant. Ens undersøgelsesspørgsmål er ofte lokaliseret i længere eller bredere tidshorisonter end selve ens undersøgelse; der kan gå år imellem første gang man støder på en ny diskurs til dens efterfølgende internalisering som habituel handling i praksis (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 167). I forhold til unges SNS-brug har eksempelvis diskursen "chat-sikkerhed" eksisteret længere, end det har været praksis at undervise i chat-sikkerhed i Folkeskolen. Dertil kommer, at sociale aktører, diskurser, medierende midler, steder osv. alle er baseret på forskellige tidshorisonter, hvilket man også må tage højde for. Ideen bag begrebet "timescales" i NA skal derfor ikke forstås som "objektiv" kalendertid, men er nærmere et diskursanalytisk spørgsmål, som handler om at klarlægge hvilke materiel-fysiske tidshorisonter, der er relevante for ens konkrete analyse, og hvorledes de diskursivt konstrueres af de sociale aktører (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 169). Man skal således være opmærksom på, at selvom nogle elementer eller diskurser måtte være usynlige i konkrete momenter af social handling (eller i konkrete italesættelser), kan de være af central betydning set i forhold til det overordnede undersøgelsesfelt- eller spørgsmål (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 107).

På baggrund af ovenstående vil jeg mene, at neksusanalyse og dermed også begrebsapparatet fra medieret diskursanalyse stemmer godt overens med mange af de pointer eller retningslinjer, man finder i internetforskningslitteraturen, bl.a. det faktum at man må tage højde for den bredere, sociokulturelle kontekst, hvori internetbrugen finder sted (jf. kontekstproblematikken), og at man må definere og begrebsafklare det konkrete genstandsfelt, man undersøger (jf. mangfoldighedsproblematikken). Med en neksusanalytisk tilgang til internetforskning vil man således kunne imødekomme nogle af de problematikker, som aktualiseres, når man studerer online-praksisser.

NA og MDA vs. CDA

På trods af at Scollon og Scollon kritiserer nogle diskursanalyser for at fokusere for meget på sproglige italesættelser og glemme den brede sociale praksis (R. Scollon & S. W. Scollon, 2001, p. 538), så minder MDA og dermed også neksusanalyse på flere områder om eksisterende diskursanalytiske retninger; særligt kritisk diskursanalyse, som den kendes fra bl.a. Norman Fairclough og Ruth Wodak. Ron Scollon er da også selv inde på, at MDA er beslægtet med CDA og deler nogle af de mål, der ligger bag denne tilgang til diskursanalyse. Bl.a. erklærer han sig enig i de fleste af de otte punkter, som Fairclough og Wodak (1997) definerer CDA ud fra (R. Scollon, 2001a, p. 141):

1. CDA analyserer sociale problemer
2. Magtrelationer er diskursive
3. Diskurs konstituerer samfund og kultur
4. Diskurs kan udføre ideologisk arbejde
5. Diskurs er historisk
6. Forholdet mellem tekst og samfund er medieret
7. Diskursanalyse er fortolkende og forklarende
8. Diskurs er en form for social handling

(Fairclough & Wodak, 1997)

Den centrale forskel vedrører punkt nummer 3. Ron Scollon er ikke enige med Fairclough og Wodak i, at det kun er diskurs (tekst eller sprog), der konstituerer samfund og kultur. Diskurser er blandt de midler, der konstituerer vores samfund og kultur, men er ikke de eneste. Andre midler kunne være materielle artefakter eller ikke-diskursive handlinger. Derfor er Scollon også kun delvis enig i punkt nummer 2, idet han ikke mener, at magtrelationer udelukkende er diskursive, men derimod funderet i praksis (R. Scollon, 2001a, p. 141). Derudover stemmer MDA overordnet overens med CDA, som også opererer med et dialektisk forhold mellem aktører og sprog. Men at Scollon og Scollon har en mere sociokulturel tilgang til diskurs og lægger op til en mere etnografisk funderet kontekstforståelse, resulterer i, at det analytiske fokus bliver bredere:

"We believe that the broader social issues are ultimately grounded in the micro-actions of social interaction and, conversely, the most mundane of micro-actions are nexus through which the largest cycles of social organization and activity circulate".

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 8)

I en konkret neksusanalyse er en del af øvelsen at gennemføre en diskursanalyse. MDA eller CDA kunne være blandt de teoretiske tilgange, man kunne vælge. Scollon og Scollon anbefaler dog også andre tilgange, eksempelvis Motive Analysis (med inspiration fra Burke, 1969) for at analysere, hvordan sociale aktører italesætter og begrunder deres handlinger, og hvorledes de positionerer sig selv i den forbindelse (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004). Jeg vender tilbage til, hvorledes diskurs- og motivanalyser kan gennemføres som en del af en neksusanalyse.

Et socialkonstruktionistisk rammeværk?

Med diskursanalyse som en så central del af neksusanalysen kan man diskutere, hvorvidt der er tale om et socialkonstruktionistisk rammeværk. Socialkonstruktionisme³⁹ opfatter jeg generelt som en fællesbetegnelse

³⁹ Undertiden skelnes der mellem socialkonstruktionisme og socialkonstruktivisme, selvom betegnelserne ofte anvendes i flæng eller uden differentiering til hinanden (f.eks. Bredsdorff, 2002; Dyrberg, Hansen, & Torfing, 2000; Wenneberg, 2000). Der er dog heller ikke de store forskelle, hvad angår de teoretiske grundpræmisser bag socialkonstruktionisme og socialkonstruktivisme. Hvis man skulle komme med en differentiering, kunne man bl.a. henvise til Gergen, som påpeger en forskel (se 1997, pp. 77-78). Dog argumenterer andre i den modsatte retning (f.eks. Aboulafia, 1999). Heraf kan man udlede, at der ikke er nogen entydig forskel på socialkonstruktionisme og socialkonstruktivisme. Hvad enten der er forskel på de to betegnelser eller ej, skal de dog ikke forveksles med Piagets "konstruktivisme", der har rødder inden for udviklingspsykologien. Mange anvender netop betegnelsen socialkonstruktionisme blot for at undgå begrebsforvirring med "konstruktivismen". Jeg holder mig her udelukkende til betegnelsen socialkonstruktionisme, idet det oftest er denne betegnelse, man støder på inden for diskursstudier.

for en række teorier om kultur og samfund, der dækker over en opfattelse af, at større eller mindre dele af vores virkelighed, samt vores viden herom, er socialt konstrueret (Widell, 2004). De fleste diskursanalytiske retninger skriver sig ind under en socialkonstruktionistisk forståelsesramme, og mange af dem deler den opfattelse, at sproget er centralt i dannelsen af sociale processer. Samfundet er således socialt og diskursivt konstrueret af os som mennesker, og man skal ikke opfatte vores sociale handlinger som naturlige, idet de kunne være anderledes (og i øvrigt ofte er det i andre kulturer) (Wenneberg, 2000). Jørgensen og Phillips argumenterer for, at dét at anvende diskursanalyse som analysemetode er en "pakkeløsning", der indebærer, at man accepterer de bagvedliggende filosofiske præmisser og dermed det socialkonstruktionistiske grundlag (M. W. Jørgensen & Phillips, 1999, pp. 12-13). Spørgsmålet er dog, om man med tanke på inddragelsen af en diskursanalytisk analysemetode og beslægtningen med især Kritiske Diskursanalyse kan kalde Scollon og Scollon for socialkonstruktionister?

Selvom Scollon og Scollon ikke selv placerer sig inden for et socialkonstruktionistisk videnskabssyn – og i øvrigt slet ikke forholder sig hertil – vil jeg betragte dem som 'moderate socialkonstruktionister', idet de ikke ser diskursiv praksis som den eneste praksis, der er med til at konstituere samfundet. De indtager med deres dialektiske syn på forholdet mellem aktør og sprog det, man kunne kalde en mellemposition inden for det socialkonstruktionistiske felt. De mener eksempelvis ikke som Gergen (1997), at virkeligheden udelukkende opstår ud fra sproget, eller at adgangen til den fysiske verden går igennem sproget. De ville også være uenige med poststrukturalistiske diskursteoretikere som eksempelvis Laclau og Mouffe, som opfatter alle praksisser som diskursive og dermed betragter sproget som værende så essentielt, at det ene og alene er sproget, der er i stand til at tilføre den sociale virkelighed betydninger (M. W. Jørgensen & Phillips, 1999). Det, der især adskiller Scollon og Scollon fra andre diskursanalytiske retninger og placerer dem i den moderate kategori af socialkonstruktionister, er således deres fokus på materialitet og inddragelsen af begrebet medierende middel. De er af den opfattelse, at diskurser er medskabende af betydning i den sociale verden, men de er ikke den eneste virkelighed. Der er stadig en virkelighed, som sætter grænser for, hvad vi kan sige om den. Dermed ville de også mene, at man skal forstå et fænomen (som eksempelvis kroppen eller vores identitet) som værende både reelt og konstrueret. Som neksusanalytiker gælder det derfor om ikke at tillægge sproget *al* magt og havne i form for sproglig idealisme, som man risikerer med andre diskursanalytiske retninger. Scollon og Scollon opfatter sociale aktører som medkonsumenter og medproducenter af den sociale verden. Det er derfor, man i en neksusanalyse har et analytisk dobbeltblik på diskurs og sociale handlinger. Med en neksusanalytisk tilgang til diskursanalyse går det således ud på at kortlægge de forbindelser, der er mellem sprogbrug og social praksis inden for en bredere sociokulturel kontekst; en moderat socialkonstruktionistisk tankegang, som jeg følger i afhandlingen.

I det følgende vil jeg gå i dybden med grundprincipperne og -begreberne i neksusanalysen, og hvorledes en sådan rent praktisk gennemføres.

Grundprincipper i neksusanalysen

Oprindeligt betyder ordet "nexus" et link mellem to forskellige ideer eller objekter, som binder dem sammen i en række eller et netværk (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. viii). På den baggrund er den simple betydning af neksusanalyse "the study of the ways in which ideas or objects are linked together" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. viii). Scollon og Scollon præciserer dog deres rammeværk på følgende måde:

"... for us a nexus analysis is the mapping of semiotic cycles of people, discourses, places, and mediational means involved in the social action we are studying."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. viii)

Analyse af et nexus of practice

Det felt, hvor mennesker, diskurser, steder og medierende midler krydser og munder ud i social handling, betragter Scollon og Scollon som et "nexus of practice", og formålet med en neksusanalyse er således at analysere et sådant felt. Et nexus of practice (NoP) er ikke et fysisk sted, men nærmere en genre af aktiviteter og de mennesker, som indgår i disse aktiviteter (R. Scollon, 2001a, p. 150). Selve konceptet er forholdsvist løst formuleret og kan derfor dække over mange forskellige handlingers sammenkoblinger:

*"Whenever there are a number of people who share practices and the linkages among them, that is, to the extent that there is a *we* who know how to have a cup of coffee, how to catch a bus, or how to send an email message, there is a nexus of practice. A nexus of practice is any group who can and do engage in some action."*

(R. Scollon, 2001a, p. 150)

Ron Scollon bruger ofte eksemplet 'Having coffee in Starbucks' som eksempel på et nexus of practice, der indeholder mange forskellige handlinger, diskurser, medierende midler og aktører (f.eks. R. Scollon, 2001a, 2001b). Man vil tilhøre dette NoP, hvis man kan udføre den handling, det er, at gå på kaffekæden Starbucks og få en kop kaffe; dvs. at man kender de bestemte regler for bestilling og udlevering af kaffe, de forskellige kategorier og betegnelser for kaffen osv. Der er altså tale om en genkendelig gruppering af en række medierede handlinger, der sammen med et arkiv af medierende midler er knyttet til en større eller mindre gruppe af mennesker (R. Scollon, 2001a, p. 150). På den måde kan man tale om, at alle Facebook-brugere i verden er en del af samme nexus of practice, men man kan også sige, at blot 80-90 mennesker, som benytter sig af det lille lokale vaskeri nede på hjørnet, indgår i et nexus of practice. Størrelsesforholdet på et NoP kan altså variere meget inden for neksusanalysen og bestå af både fem, femhundrede eller fem millioner mennesker. Hvordan man anskuer et NoP, afhænger således af ens analytiske interesse.

Scollon og Scollon definerer NoP med en differentiering til begrebet Community of Practice (CoP) eller på dansk "praksisfællesskab" (Lave & Wenger, 1991; Wenger, 1998). Ron Scollon forstår CoP som en gruppe mennesker, der med jævne mellemrum interagerer med hinanden med et fælles formål eller mål for øje (R. Scollon, 2001a, p. 151). Det kunne eksempelvis være på en arbejdsplads, i en venskabsgruppe, i en aktivistgruppe eller i et sammentømret community på nettet; dvs. grupper, hvor der er et større tilhørsforhold og fællesskab mellem medlemmerne, end der – som udgangspunkt – er i et nexus of practice.

CoP's er man mere direkte involveret i – i form af et gensidigt engagement, en fælles virksomhed og et fælles repertoire (Wenger, 1998, p. 90). Scollon og Scollon anvender derfor betegnelse CoP, når det eksplicite medlemskab i en gruppe bliver fokuspunktet. Hvis en gruppe mennesker skulle udvikle sig fra at udgøre et Nexus til et Community of Practice, anvendes betegnelsen "teknologisering", fordi "the linkages and so forth are being made regular enough that they can in themselves be recognized and used as mediational means in taking other actions" (R. Scollon, 2001a, p. 151). CoP kunne derfor være en passende betegnelse for nogle af de små, fikserede sociale grupper, som folk har dannet på sociale netværkssider. Eksempelvis har jeg og tre veninder oprettet gruppen "Spilledåserne" på Facebook, som vi bruger til at arrangere vores ugentlige spilleaftner. Dog er det vigtigt at huske, at folk ikke automatisk indgår i et CoP, og Lave og Wenger ville nok mene, at det kræver en grundig analyse at fastslå, om noget er et Community of Practice eller ej. På samme måde kan man ikke blot bestemme sig for at ville oprette et CoP, da dette, ligesom NoP, nærmere er en analytisk eller teoretisk kategori end en simpel organiseringsform.

I denne afhandling vælger jeg at analysere danske unges brug af sociale netværkssider som et nexus of practice. Dette indeholder uden tvivl en lang række Communities of Practice, men min analyse forbliver på niveauet af social handling inden for det større og mere løst strukturerede neksus. Det betyder også, at jeg ikke analyserer én bestemt venskabsgruppe eller andre fasttømrede grupper af unges mennesker og deres brug af sociale netværkssider, men forholder mig på et mere overordnet plan til de centrale medierede handlinger, som danske unge på tværs af kommunegrænser benytter sig af. At jeg ikke tager udgangspunkt i én bestemt social gruppe, men mere generelt i "danske unge" (eller, som beskrevet i kapitel 1, en mainstream ungdomskultur), hænger sammen med neksusanalysens fokus. Som Ron Scollon selv gør opmærksom på, er en neksusanalyse ikke *lig med* at gennemføre en etnografi. Det handler ikke om at afdække en bestemt gruppe aktørers indre samhørighed eller deres sociale og kulturelle struktur (R. Scollon, 2008b). NA handler derimod om at "trace out the pathways/itineraries of people and objects into a moment of some crucial action and emanating from there. Those lines will almost inevitably cross social and cultural boundaries" (R. Scollon, 2008b). Eller som Blommaert ganske rammende beskriver det:

"...the notion of 'nexus' allows us to dissect concrete, microscopic instances of interaction (seen as practices) in terms of layered, unevenly balanced influences from various sources, with different degrees of impact and force, with different orientations and offering different opportunities to speakers."

(Blommaert, 2005, p. 602)

For at kunne gennemføre en sådan analyse og følge de unges "ruter" ud på de sociale netværkssider, tager jeg udgangspunkt i et af neksusanalysens centrale begreber, som for mig vil fungere som analytisk greb; nemlig begrebet diskurscyklus.

Diskurscyklus

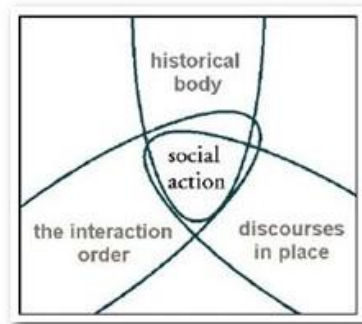
Som det har fremgået undervejs i dette kapitel, er det ikke nok blot (kontekstuafhængigt) at analysere konkrete situationer for at få en forståelse af, hvad der sker inden for et nexus of practice. Spørgsmålet er bare, hvordan man i en konkret analyse overskuer dette? Scollon og Scollon er klar over, at det kan være

udfordrende at gennemføre en neksusanalyse, eftersom "in some real sense just about everything we might know about can circulate through any particular moment of human action" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 19). Det metodologiske trick er ifølge dem at søge at identificere blot de mest signifikante elementer for videre analyse – og herfra udvide analysefeltet. Til dette formål opererer ægteparret med begrebet diskurscyklus⁴⁰, som dækker over det faktum, at social handling finder sted i et krydsfelt mellem:

"...the historical bodies of the participants in that action, the interaction order which they mutually produce among themselves, and the discourses in place which enable that action or are used by the participants as mediational means in their action."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 153)

Visuelt kan dette udtrykkes således:

Figur 8: En diskurscyklus (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 20 og 154)

Figuren illustrerer altså, hvorledes man i en neksusanalyse må analysere social handling som bestående af en række cirkulerende diskurser (**discourses in place**; her diskurs forstået i både smal og bred forstand), en bestemt type af sammenkomst mellem mennesker og de sociale roller og forhold, som udspiller sig her (**the interaction order**) samt den (livs)erfaring, som de enkelte aktørerne har (**historical body**). Lad mig i det følgende uddybe de enkelte elementer i figuren, og hvorledes de kan anvendes analytisk.

Historical body

Hver gang vi som individer indgår i sociale sammenhænge, bruger vi vores erfaringer fra tidligere. Begrebet "historical body" dækker således over vores samlede erfaring med sociale handlinger. Det er i kraft af vores "historical body", at vi lærer at bruge forskellige medierende midler. Eksempelvis vil én nytilkommen bruger af en social netværksside måske ikke være i stand til at anvende sidens funktioner, fordi lignende erfaringer ikke indgår i vedkommendes samlede (livs)erfaring eller habitus, mens en anden på baggrund af tidligere erfaring med internettet eller sociale medier har lettere ved det. De mere garvede brugere vil

⁴⁰ Scollon og Scollon bruger også betegnelsen 'semiotisk cyklus' for at signalere, at der er mere end blot sprog (diskurs) involveret i disse cyklusser (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 5). Andre steder anvendes ordet "itinerary" i stedet for diskurscyklus (f.eks. R. Scollon, 2008a).

givetvis udføre en række medierede handlinger helt per automatik, fordi det over tid er blevet så indlejret en del af deres praksis og dermed deres "historical body".

Selve betegnelsen "historical body" har Scollon og Scollon fra Nishida (1958) og foretrækker at anvende denne betegnelse frem for Bourdieus (1977, 1998) "habitus", selvom dette begreb i høj grad også har formet deres tankegang. At de foretrækker 'historical body' skyldes, at dette begreb repræsenterer en bevægelse "from the formed to the forming" (Nishida i R. H. Jones, 2008, p. 247). Det handler ikke bare om at "være", men om at "blive". Scollon og Scollon ser derfor vores "historical body" som noget dynamisk og organisk, og Suzie Scollon har ligefrem beskrevet det som en "kompostbunke af sociale praksisser" (S. W. Scollon, 2003, p. 193). På den måde er habitus ikke bare et lager af tidligere erfaringer, men også udviklingsgrundlaget for nye sociale praksisser (R. H. Jones, 2008, p. 247). Eller, som Ron Scollon formulerer det:

"As social action is based in habitus and habitus is the aggregation of history in concrete, sociocultural circumstances, any action which is taken reproduces (and claims, imputes, contests, and recontextualizes) the identities of prior social actions as well as negotiates new positions among the participants within this nexus of practice."

(R. Scollon, 2001b, p. 7)

Pointen er, at vores "historical body" er en ustabil størrelse, som er i konstant interaktion med de miljøer, vi indgår i. Analytisk minder begrebet os om, at vi kun kan forstå de sociale handlinger, vi undersøger, i forhold til den historie, som de, der udfører dem, har (R. H. Jones, 2008, p. 245).

Interaction order

Scollon og Scollon er generelt inspireret af Goffmans forfatterskab og anerkender det faktum, at sociale aktører påtager sig forskellige roller, alt efter hvem de er sammen med. De anvender derfor Goffmans (1983) term "interaction order" for at understrege, at der er forskel på, hvordan sociale aktører opfører sig, alt efter hvilke sociale sammenhænge de indgår i. I neksusanalytisk sammenhæng anvendes interaktionsordensbegrebet for at kunne beskrive forholdet mellem deltagerne i den sociale situation, man undersøger.

I forhold til at undersøge børn og unges oplevelser på sociale netværkssider er det eksempelvis ikke ligegyldigt, om kommunikationssituationen finder sted mellem to bedste veninder, to løse bekendte eller en hel gruppe af fremmede brugere. På SNS'er er der således forskellige interaktionsordner, alt efter om man kigger på social interaktion på åbne chatfora, i debatsektioner eller i private gæstebøger. Dertil kommer andre faktorer, såsom om brugerne optræder anonymt, om deres forældre har adgang til deres profil, om de sidder alene foran skærmen, om de bruger deres profil i skolen eller hjemme på værelset osv. Disse faktorer vil påvirke den måde, hvorpå mediet tages i brug, og dermed også de sociale handlinger, der finder sted. I en konkret analyse er det vigtigt at kende til de typiske interaktionsordner, der forefindes inden for de centrale diskurscyklusser i det NoP, man undersøger.

Discourses in place

Når Scollon og Scollon i deres model anvender betegnelsen "discourses in place" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2003) er det for at understrege, at det materielle rum, hvori sociale handlinger finder sted, også har en betydning. Alle steder i verden (det være sig online eller offline) udgøres af komplekse sammenkoblinger eller enheder af diskurser, som cirkulerer igennem dem. Nogle af disse cirkulerer langsomt (f.eks. steders arkitektonisk eller layoutmæssige udseende), mens andre cirkulerer hurtigt (f.eks. konkrete samtaleemner). Nogle diskurser er tilsvarende meget fjerne i forhold til den konkrete situation, man undersøger, mens andre er centrale. Betegnelsen "discourses in place" understreger, at vi empirisk er nødt til at undersøge, hvilke diskurser der er relevante (og dermed i forgrunden), og hvilke der er irrelevante (og i baggrunden) i forhold til det pågældende sted, hvor de handlinger, vi interesserer os for, udspiller sig. Forskellige "discourses in place", som her skal forstås i både smal og bred forstand, vil altid cirkulere igennem vores handlinger, og nogle af dem vil fungere som medierende midler i forhold til de interaktioner, vi indgår i.

Med denne tredeling af diskurscyklusbegrebet lægger Scollon og Scollon op til, at konkrete tilfælde af social handling ikke analyseres isoleret, men mere generelt i forhold til det sociokulturelle NoP, hvor inden for de forefindes. Enhver type af social handling er formet af forskellige diskurscyklusser, som henviser frem og tilbage i tiden til de konkrete diskurser, der er at finde i en bestemt situation eller et 'site of engagement'⁴¹ inden for et nexus of practice samt til forskellige aspekter af de pågældende diskurser. Et eksempel kunne være de diskurser, som er med til at forme dét at praktisere venskab på nettet. At vedligeholde venskaber er givetvis anderledes for unge mennesker i dag, end det var tidligere, og anderledes online i forhold til offline, fordi man på sociale netværkssider har andre medierende midler til rådighed. Selve venskabsbegrebet formes således af en række diskurscyklusser, som påvirker den måde, unge mennesker i konkrete situationer praktiserer venskaber.

Analytisk anvendelse af diskurscyklusbegrebet

Jeg finder, at diskurscyklus-figuren kan være god at anvende analytisk for at få et overblik over de centrale medierede handlinger, man fokuserer på, samt at holde et stringent analytisk fokus. Da jeg i min undersøgelse har fokus på de 12-18-årige kernebrugere af sociale netværkssider og ikke har til hensigt at analysere enkelte brugeres samledes (livs)erfaring med sociale medier (jeg benytter mig f.eks. ikke af livsverdensinterviews (Kvale, 1994)), kunne man måske indvende, at jeg vil få svært ved at analysere konkrete sociale interaktioner med udgangspunkt i deltagerens historical body. Dog vil jeg indvende, at det ikke er nødvendigt at kende til den enkelte (konkrete) deltagers samlede erfaringsgrundlag for at have en fornemmelse for, hvilke "historical bodies" der cirkulerer igennem de tilfælde af social interaktion, som man undersøger. Lad mig illustrere dette med et eksempel fra mit speciale om Arto. Her havde jeg observeret og erfaret, hvordan det blandt kernebrugere er typisk praksis at irettesætte "fakere"; dvs. de brugere, som

⁴¹ I Neksusanalysen dækker 'site of engagement' over det bestemte tidspunkt og sociale rum, hvori en samling medierede handlinger konvergerer: "This is the real time window that is opened through an intersection of social practices and mediational means (cultural tools) that make that action the focal point of attention of the relevant participants." (R. Scollon, 2001b, pp. 3-4). Begrebet udspringer med inspiration i Praksis- og Virksomhedsteorien og dækker over de sociale omstændigheder, der netop muliggør de medierede handlinger. En samtale, en chat eller en biograftur kunne være eksempler på konkrete 'sites of engagement'.

opererer under falske identiteter, med falske billeder osv. Dette gør de bl.a. ved at sende beskeder til fakerne, hvor de gør opmærksom på, at de ved, det er en falsk profil, eller ved at påpege fejl eller uoverensstemmelser i brugerens navn, billede eller aldersangivelse. Således er der visse medierede handlinger, som gentagne gange udføres af de oprigtige brugere for at udføre en form for selvjustits og dermed holde orden på siden. Dette vidner om, at brugerne er gode til at gennemskue fakerne. Det er simpelthen blevet en del af deres historical body at gennemskue en falsk profil på sociale netværkssider (med andre ord at 'diagnosticere' andres historical bodies), ligesom deres erfaringer fortæller dem, at de skal være på vagt over for de brugere, som eksempelvis ikke har indsat noget billede af sig selv eller har anvendt et billede fra nettet. Man kan tale om, at brugernes typiske interaction order, deres historical body og en række discourses in place krydses i de medierede handlinger, de udfører, når de i kraft af forskellige medierende midler irettesætter fakerne (Larsen, 2005a, pp. 112-113). Under mit etnografiske arbejde er det blevet en del af min egen historical body at kunne gennemskue falske profiler på sociale netværkssider. På samme måde som brugerne ved jeg hvilke faresignaler, man skal være opmærksom på, som kunne tyde på, at man er stødt på en falsk profil. På baggrund af et grundigt etnografisk engagement i et NoP vil man således være i stand til at identificere og beskrive centrale diskurscyklusser med baggrund i Scollon og Scollons tre begreber, som udgør social handling.

Jeg mener dog også, at diskurscyklus-metaforen kan anvendes på et endnu mere generelt plan, end der måske lægges op til af Scollon og Scollon. Eksempelvis kan figuren bruges til at illustrere, hvad der overordnet sker i skæringsfeltet mellem sociale, medierede handlinger og diskurser i et nexus of practice. I denne afhandling vil jeg derfor anvende begrebet og figuren i både smal og mere bred forstand. Smalt, når jeg kigger på konkrete tilfælde af social interaktion, hvor jeg har mulighed for både at kende deltagernes historical body og afgøre, hvilken interaktionsorden der er imellem dem, og bredt, når jeg samler op på mine analytiske temaer, som netop, ifølge NA's forskrifter, tager udgangspunkt i de mest centrale diskurscyklusser. For at operationalisere figuren til mit undersøgelsesfelt, vil jeg altså i nogle tilfælde anvende ideerne fra neksusanalysen anderledes, end de oprindeligt var tænkt.

Et par kritiske bemærkninger

Selvom neksusanalyse hviler på et teoretisk velfunderet og gennemarbejdet grundlag, er det også et komplekst teoretisk rammeværk, som til tider kan være svært at finde hoved og hale i. Eksempelvis indeholder det mange forskellige begreber, som dog ikke altid anvendes stringent inden for og på tværs af diverse tekster. Eftersom Scollon og Scollon har udviklet rammeværket over flere år, har de også konstant udvidet og videreudviklet det, og de er ikke blege for at skifte begreber ud med andre eller ændre deres forståelse af dem.

Deres anvendelse af diskursbegrebet kan til tider synes problematisk, fordi de i teorien skelner mellem diskurser og Diskurser (altså den smalle og den brede forståelse), men i praksis ikke altid gør det klart, hvilken definition de refererer til. Dertil kommer, at de i diskurscyklusbegrebet også opererer med "discourses in place", selvom man som læser fornemmer, at de her blot mener (diskursive) medierende midler eller materielle artefakter. Deres praksis-begreb er ligeledes et punkt, hvor der kan opstå forvirring

om, hvad der menes. Hvor begrebet inden for andre sociokulturelle teorier ofte forstås bredt, foretrækker Scollon og Scollon at anvende termen 'social praksis' "in the narrowest sense of a single, recognizable, repeatable action such as the practice of handing an object..." (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 13). Denne forståelse af social praksis stemmer dog udmærket overens med beskrivelsen af 'nexus of practice', som værende det sted, hvor bestemte sociale praksisser gentages.

Et yderligere kritikpunkt af MDA og NA er at finde hos McIlvenny og Raudaskoski (2005), som påpeger, at Scollon og Scollon har et gammeldags fokus på sociale handlinger, idet de ikke medtænker virtuelle handlinger i deres rammeværk:

"To date there has been little consideration of non-human actants, virtual practices and the complexity of virtuality and its impact on mediation itself."

(McIlvenny & Raudaskoski, 2005, p. 72)

Denne mangel vil jeg med min afhandling imødekomme og således udvide forståelsen af, hvordan neksusanalysen kan anvendes; dvs. også som rammeværk for studier af internetbaserede praksisser.

Scollon og Scollons rammeværk indeholder mange anbefalinger til, hvordan man i praksis gennemfører en neksusanalyse. Især er der mange gode og konkrete anbefalinger til dataindsamling og feltarbejdet (hvilke jeg vender tilbage til efterfølgende i afsnittet om neksusanalysens praktiske tilgang). Til gengæld er det mere uigennemskueligt, hvordan man griber selve analysefasen an, og hvordan man håndterer den store datamængde, som man ved at følge anbefalingerne, vil få. Eksempelvis er det uklart, hvordan man i selve analysen skal afgrænse og definere det nexus of practice, man undersøger. For overhovedet at kunne udvælge de mest signifikante diskurscyklusser til nærmere analyse, bør man kende det pågældende NoP grundigt, og her mangler NA forskrifter til, hvordan man afbilleder og analytisk afgrænser undersøgelsesfeltet. Jeg vil derfor, hvor det er nødvendigt, inddrage andre teorier for at imødekomme neksusanalysens mangler. På den måde vil jeg gøre rammeværket til mit eget og tilpasse det til den type af undersøgelse, jeg laver. Med disse forbehold, vender jeg mig nu mod de metodiske retningslinjer inden for neksusanalysen, som jeg mener, er et af rammeværkets store styrker.

Praktisk tilgang: Nexsusanalysens tre faser

Neksusanalyse er for mig blevet en måde at arbejde på og en måde at være forsker på. Jeg har Scollon og Scollons begreber inde under huden, og deres anbefalinger til gennemførsel af forskningsprojekter præger den måde, hvorpå jeg empirisk tilgår min afhandling. Scollon og Scollon har i deres bog fra 2004 opstillet en fieldguide til, hvordan man praktisk gennemfører en neksusanalyse, og de anbefalinger, forfatterne kommer med, ligger meget tæt op af den måde, jeg arbejder på. Fieldguiden er dog ikke en "opskrift" på, hvordan man gennemfører en neksusanalyse, men snarere en række anbefalinger, som også giver rum til at være

fleksibel i sit metodiske design. Således anvender jeg ikke nødvendigvis NA på samme måde som Scollon og Scollon.⁴²

Ifølge Scollon og Scollon består en neksusanalyse af tre aktivitetsfaser: 1) **Engaging the nexus of practice**, der udgøres af etnografisk tilstedeværelse og dataindsamling, 2) **Navigating the nexus of practice**, der er selve organiserings- og analysefasen og 3) **Changing the nexus of practice**, der knytter sig til det at påvirke eller ændre noget i verden ud fra sin forskning. I centrum af dette står de medierede handlinger, man er interesseret i:

Figur 9: De tre faser i en neksusanalyse (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 153)

Som Norris og Jones gør opmærksom på, er disse tre trin i princippet en refleksiv proces, som involverer en mængde af tilfældigheder og konstante interaktive beslutninger fra forskerens side (Norris & R. H. Jones, 2005b, p. 201). Eftersom ethvert NoP er forskelligt, må man som forsker tilrettelægge ens vej igennem de tre faser ved at anvende "whatever means seem appropriate" på baggrund af den viden, man har på det givne tidspunkt (Norris & R. H. Jones, 2005b, p. 201). Som følge heraf omtaler Scollon og Scollon da også neksusanalysen som 'organisk' – "a kind of research that grows and develops and changes structure as it progresses" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 148). Dog anbefales de tre faser udført over en længerevarende periode på mindst ét år (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 152).

I fase 1 (**engaging**) handler det om at finde de centrale sociale aktører og sociale handlinger samt at opnå en 'zone of identification' inden for det felt, man vil undersøge. Fase 2 (**navigating**) består i at organisere de data, man har indsamlet i fase 1, dvs. dokumentation og analyse. Fase 3 (**changing**) består af forandringselementer, og som etnograf ser man på, hvilken indflydelse ens analyse har eller kan få på det felt, man undersøger. Min vej igennem hver enkelt af disse tre aktivitetsfaser uddybes i separate kapitler i

⁴² Det skal dog nævnes, at Scollon og Scollon selv var meget åbne over for at ændre tilgangen til og udvide forståelsen af Neksusanalysen. Således betragtede de deres publikationer om NA og MDA som "work in progress" og var meget åbne for at modtage ændringsforslag, hvorfor de ønskede at indgå i en form for aktionsforskning med den omkringliggende akademiske verden. Det er bl.a. også derfor, de løbende har skiftet teoretiske begreber ud eller har brugt nye betegnelser i forbindelse med MDA.

afhandlingen (kapitel 4, 5 og 6), men lad mig i det følgende kort præsentere de tre faser, og hvorledes de rent praktisk udfolder sig.

Fase 1: Engagement

Det første skridt i en neksusanalyse er ifølge Scollon og Scollon at engagere sig i det felt/det NoP, man ønsker at undersøge, at finde de centrale sociale aktører samt at identificere de sociale handlinger, som de udfører. For dette ph.d.-projekt er disse indledende øvelser påbegyndt for lang tid siden, eftersom mit engagement i feltet startede tilbage i slutningen af 2004 i forbindelse med påbegyndelsen af mit speciale (Larsen, 2005a). Som beskrevet i kapitel 1 brugte jeg her lang tid på at forstå de unge kernebrugeres brug af Arto, og da ph.d.-projektet kan ses som en fortsættelse af dette arbejde, bygger jeg videre det på det engagement og den deltagelse i feltet, som jeg igennem de seneste fem-seks år har opnået. Selvom ph.d.-projektet handler om de unges brug af andre sociale netværkssider end blot Arto, er det tilsvarende sociale aktører (12-18-årige), der er i fokus, og det er samme type af sociale handlinger, som de udfører på tværs af forskellige sociale netværkssider. Således har jeg i dette ph.d.-projekt den fordel, at jeg allerede fra starten har haft et stort engagement i feltet samt en stor forståelse af, hvad det er for nogle sociale praksisser, som udføres af de unge på nettet, samt hvilken betydning disse har for deres sociale og individuelle liv. Denne viden kan jeg i høj grad bruge i mit videre etnografiske arbejde og i den neksusanalyse, som jeg udfører i ph.d.-projektet. Derfor er min egen historical body, herunder tidligere erfaringer, oplevelser og observationer, en vigtig faktor, som har en indflydelse på, hvordan dette projekt er grebet an, og hvordan jeg engagerer mig i det felt, som jeg efterhånden kender ganske godt.

Således har jeg også allerede forud for ph.d.-projektet udført de fleste af de fem hovedaktiviteter, som Scollon og Scollon opdeler neksusanalyses indledende fase i:

- Establish the social issue you will study.
- Find the crucial social actors.
- Observe the interaction order.
- Determine the most significant cycles of discourse.
- Establish your zone of identification.

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 154)

Disse aktiviteter anser jeg som en forudsætning for overhovedet at kunne gennemføre en undersøgelse af en given social praksis. Scollon og Scollon medgiver da også, at de ligger forud for den egentlige neksusanalyse (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 156). Således er det også klart, at den undersøgelse jeg laver nu, er en fortsættelse heraf. Jeg har allerede opnået den "zone of identification", som Scollon og Scollon taler om, hvilket jeg kun anser for en force, som kan hjælpe mig i den videre dataindsamling og giver mig mulighed for at komme endnu mere i dybden med de mest fremtrædende diskurscyklusser. Eksempelvis har det været en stor hjælp at have så godt et kendskab til målgruppen og deres hverdagspraksis, da jeg skulle udforme spørgsmålene til det kvalitative spørgeskema om børn og unges oplevelser på sociale netværkssider, hvilket jeg vender tilbage til i kapitel 4.

Deltagerobservation og zone of identification

Som det er tilfældet med de fleste etnografiske metoder, bygger neksusanalyse på deltagerobservation. Inspireret af Burke (1950) anvender Scollon og Scollon her begrebet "zone of identification", som lægger op til, at forskeren er en aktiv deltager i det NoP, hun undersøger. Scollon og Scollon mener, at man helt uundgåeligt vil blive inddraget i det pågældende NoP, og deres anbefaling lyder:

"You should not seek to stay aloof from the nexus of practice. On the contrary, it is your goal to become a full-fledged participant so that your 'research' activities merge with your 'participation' activities."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 156)

Således er opnåelsen af en "zone of identification" grundstenen i dét at udføre en neksusanalytisk undersøgelse. Det er første skridt i retningen af at få et insiderperspektiv på de sociale handlinger, medierende midler og diskurser, som senere vil vise sig at udgøre det analytiske fokus (Norris & R. H. Jones, 2005b, p. 202). Således ser Scollon og Scollon det ikke som et problem, men nærmere en styrke, at man undersøger et felt, man kender godt eller selv er en del af, jf. diskussionen om insiderproblematikken kapitel 2.

Der er ingen tvivl om, at mine forskningsaktiviteter er smeltet sammen med mine deltageraktiviteter, og at jeg har formået at blive genkendt af de andre brugere som en deltager i deres NoP. I mine tidlige år på Arto oplevede jeg eksempelvis, at de andre brugere behandlede mig som en ligeværdig bruger, selvom jeg var 10-15 år ældre end de fleste af dem og derfor ikke en del af dem, de selv ville definere som målgruppen (12-17 år):

"This equal treatment was visible when they wrote to me using similes, heart symbols, "<3", or ending their messages with writing "kisses", "hugs" or other informal greetings which they use among themselves. Often they wrote to me asking "Hi, what are you doing?", which is the most common message between 'Arto friends'. Also, some of the users commented on the pictures I had put up even though I had not sought for comments like they do. Some boys sent me 'dirty messages', called for webcam sex or commented on my looks. I also received some of those rather offensive sexual comments that the female users of Arto get from time to time. [...] In most cases my role and motive was by the users of Arto perceived as the one of a researcher, but for some I was a future good online friend, a big sister, a possible girlfriend or flirt (some boys actually stated that they liked 'older women') or simply as an adult who would listen to them."

(Larsen, 2007i, p. 7)

Efterfølgende er min "zone of identification" blevet yderligere styrket, og i dag optræder jeg som en central deltager (det være sig som bruger, forsker eller ekspert) inden for feltet omkring unges brug af SNS'er i Danmark. Det er bl.a. sket i kraft af forskningsformidling, eksempelvis min blog, mine foredrag og medieoptrædener, og som nævnt i forrige kapitel er det i dag sådan, at jeg ofte bliver ringet op eller kontaktet af skoleelever, som gerne vil interviewe mig som ekspert til deres projektopgaver; opgaver, som

vel og mærke handler om, hvordan *de* (altså unge mennesker) anvender internettet og sociale netværkssider. Som beskrevet vælger jeg at betragte dette som en datakilde, hvilket jeg vender tilbage til i det efterfølgende kapitel 4 om engagementsfasen. Under alle omstændigheder er det klart, at jeg ikke har holdt mig på afstand af det NoP, jeg undersøger.

Dokumentation og diverse datatyper

Hvor traditionel etnografi i høj grad lægger vægt på at skrive feltnoter, er Scollon og Scollons tilgang til dokumentation af observationer mere multimodal og multi-sided, hvilket stemmer godt overens med min måde at arbejde på. Med NA handler det om at indsamle så meget data som overhovedet muligt; det vil sige, alt hvad man kan skrive ned, optage, fotografere, gemme eller arkivere er vigtige data i en neksusanalyse:

"To put it crudely, a nexus analysis would like to document or record everything that might be relevant to understanding the historical antecedents of a social action as well as the unfolding outcomes of that action."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2007, p. 621)

Eftersom neksusanalysen fokuserer på momenter af social handling, plæderer Scollon og Scollon for en åben tilgang til dataindsamling. De mener, at man skal følge deltagerne og lade empiriindsamlingen foregå der, hvor de bevæger sig hen. For, som de understreger, "It is not only practically difficult to know what one will need to study next and where, or with whom, it is theoretically limiting to make such decisions in advance of becoming engaged in the actual research" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2007, p. 620). På den måde minder neksusanalysen om det, Hine (2000) kalder for Connective Ethnography, hvor en "snowballing"-tilgang (Bijker, 1995) benyttes (hvilket jeg vil diskutere yderligere i kapitel 4).

Dette stemmer godt overens med den måde, jeg har arbejdet (og været nødsaget til) undervejs i stipendieperioden. Eksempelvis måtte jeg følge med, da de unge så småt begyndte at bevæge sig fra Arto til Facebook. Dette skete i øvrigt helt naturligt, eftersom nogle af mine Arto- eller MSN-venner nu ansøgte om også at få mig som ven på Facebook. Et andet eksempel på, hvordan mine empiriske interesser flyttede sig andre steder hen, var, da jeg efter et foredrag for en række klassetrin på en nordjysk skole fik en række nye "venner" på NationX, som var blandt elevernes foretrukne mødested, og dermed fik mulighed for mere aktivt at indgå i interaktioner med brugere på dette site også. Det interessante ved en neksusanalyse er derfor, at man ikke på forhånd ved, hvor man bliver ført hen, eller hvilke typer af data man står tilbage med. Dog finder Scollon og Scollon, at der er mindst fire typer af data, man skal indsamle i neksusanalysens første fase, for at kunne identificere de centrale diskurscyklusser. Disse vil alle give forskellige forståelser af og perspektiver på det NoP, man undersøger, og man sikrer derved en grundig metodetriangulering:

- Members' generalizations
- Neutral ('objective') observations
- Individual member's experience
- Observer's interactions with members

(R. Scollon, 2001a, pp. 152-153; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 158)

Jeg vil mene, at jeg i løbet af de seneste fem år har indsamlet samtlige af disse datatyper (og flere til). Jeg er derfor endt med det, man kunne kalde et massivt "data-arkiv".

Et dataarkiv

Eftersom jeg fortløbende har været "engageret" i det felt, jeg undersøger, siden slutningen af 2004, har jeg en stor viden, som ikke nødvendigvis stammer fra empiriske data indsamlet i stipendieperioden. En måde, hvorpå jeg vil være i stand til at gøre brug af den viden, er at betragte den som en del af mit 'dataarkiv'. Begrebet om et arkiv har jeg fra bl.a. Rapley (2007), som introducerer det for at gøre opmærksom på hvor mange forskellige kilder, der rent faktisk kan udgøre data. Der kan være tale om både dokument-baserede kilder og audio- og visuelt-baserede kilder, og nogle gange kan det være svært at trække linjen mellem, hvad man som forsker kan betragte som data. Derfor laver Rapley en opsplætning mellem "researcher-generated" og "already existing" data; det vil sige en skelnen mellem data, som forskeren genererer, og data, som allerede eksisterer "derude" (Rapley, 2007). Begge typer af data skal man ifølge Rapley være opmærksom på, da de udgør en del af forskerens arkiv.

Jeg vil dog i mit tilfælde tilføje endnu en kategori; nemlig de data, som genereres af eksisterende forskningsresultater. Som Rapley skriver om sin oprindelige kategorisering af dataarkivet:

"The newspaper article, on the face of it, exists independently of your action whereas the research interview exists only due to your action. So we could divide the potential sources of data into these two categories, researcher-generated and already existing data. However, this assumes that you are somehow more 'active' with the former category and reasonably 'passive' or 'neutral' in relation to the latter."

(Rapley, 2007, p. 9)

At jeg netop ikke forholder mig fuldstændigt passivt i forhold til sidstnævnte kategori, betyder, at jeg i mit arbejde må operere med en tredje kategori, som indeholder vigtige data, som jeg kan anvende, når jeg bevæger mig ind i neksusanalysens tredje stadie; changing the nexus of practice, hvor jeg vil analysere mine egne forandringsaktiviteter.

I ph.d.-arbejdet opererer jeg derfor med *tre* typer af data i mit dataarkiv:

1. **Allerede eksisterende data** (som f.eks. de unges profiler på sociale netværkssider, debatfora på nettet, artikler og nyhedsindslag om unges brug af sociale netværkssider; det vil sige data, som jeg på ingen måde har haft indflydelse på, men som kan give mig empirisk indsigt).

2. **Data genereret af mig** (som f.eks. spørgeskemasvar, interviews, etnografiske observationer og feltrapporter; det vil sige klassisk empirisk indsamlet data, hvis fremkomst jeg selv direkte har forårsaget og været herre over).
3. **Data genereret af mine forskningsresultater** (som f.eks. forældre eller læreres reaktioner efter mine foredrag, kommentarer på populærvidenskabelige artikler skrevet af mig, kommentarer på min blog, artikler og nyhedsindslag om unges brug af sociale netværkssider med mig som kilde; det vil sige data, som jeg selv mere eller mindre ubevidst har været skyld i på baggrund af formidling af min eksisterende forskning).

Den sidste kategori vil jeg i afhandlingen betegne "neksusetnografisk data", da der er tale om data, som jeg selv aktivt indsamler eller er skyld i, i kraft af min position som forsker inden for det NoP, jeg undersøger. Jeg vil i kapitel 4 uddybe, hvad jeg mener med denne betegnelse. Her beskriver jeg hele mit dataarkiv og gennemgår, hvilke konkrete typer af data der er tale om inden for hver kategori, og hvordan den enkelte datatype kan udgøre relevant empirisk materiale for mig. I kapitlet synliggør jeg også, hvordan jeg har indsamlet samtlige af de datatyper, som anbefales af Scollon og Scollon.

Fase 2: Navigation

Overordnet beskriver Scollon og Scollon neksusanalysen som værende "a close analysis of not only **what** is said (ethnographic content) but **how** (discourse analysis) and **why** (motive analysis)." (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 10). Således er der lagt op til både indholds-, diskurs- og motivanalyser i neksusanalysens anden fase, hvor selve arbejdet med at dokumentere og organisere analyserne finder sted. Scollon og Scollon kommer i deres fieldguide med forskellige bud på, hvordan dette kan gøres, og hvilke analytiske spørgsmål, man kan stille. En af deres anbefalinger lyder:

"We suggest that you should make broad-stroke maps of the nexus of practice to begin with. Then select some cycles to follow out along their circumferences – the historical body of a person, a practice, a sequence of actions in an activity, a discourse that looks promising."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 171)

Selvom dette er en udmærket anbefaling, er det problematisk, at Scollon og Scollon ikke kommer med nogle forslag til, hvordan man griber disse "broad-stroke maps" an; især med tanke på, hvor mange forskellige datakilder, man med neksusanalyse ender med. Om dét at mappe sine data skriver Scollon og Scollon blot:

*"We have found it convenient to refer to navigating the nexus of practice as **mapping**. We do not really mean anything more sophisticated than that we need to get a broader understanding of the ways that times and places prior to the social action we are interested in have brought their influence into the current situation and the ways in which this social action anticipates and presupposes outcomes. Our goal in mapping is just to sketch out a map of the many semiotic or discourse cycles that are circulating through the moment of social action which we are studying."*

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 87)

Derfor vil jeg i min allerførste indledende analyse vende mig mod et andet diskursanalytisk og etnografisk rammeværk, som netop arbejder med maps; Situational Analysis (A. E. Clarke, 2005).

Situational Analysis og mapping 'the nexus of practice'

Situational Analysis (SA) er et teoretisk og metodisk rammeværk udviklet af Adele Clarke (2005), som er skolet under Anselm Strauss og dermed har en Grounded Theory-inspireret tilgang til analyse af empirisk data. Clarke søger dog at "push grounded theory [...] around the postmodern turn through a new approach to analysis within the grounded theory framework" (A. E. Clarke, 2005, p. xxi). På samme måde som Scollon og Scollon mener Clarke nemlig ikke, at man kan holde sig på afstand af det, man undersøger; en tankegang hun netop kritiserer de tidligere udgaver af Grounded Theory for at have. I lighed med neksusanalyse har Situational Analysis hverken fokus på udelukkende sociale interaktioner eller diskurser, men samspillet mellem dem. Således mener Clarke, at næsten enhver situation (her forstået som et tilfælde af social interaktion) indeholder eksisterende diskurser. Derfor skal situationer eller interaktioner heller ikke analyseres isoleret. Hendes 'kontekstforståelse' – eller rettere mangel på samme – minder således også meget om Scollon og Scollons:

*"The conditions **of** the situation are **in** the situation. There is no such thing as "context". The conditional elements of the situation need to be specified in the analysis of the situation itself as they are constitutive of it, not merely surrounding it or framing it or contributing to it. They **are** it. Regardless of whether some might construe them as local or global, internal or external, close-in or far away or whatever, the fundamental question is "How do these conditions appear – make themselves felt as consequential – inside the empirical situation under examination?" At least some answers to that question can be found through doing situational analyses."*

(A. E. Clarke, 2005, pp. 71-72)

Clarke anfører selv, at SA er fordelagtig at anvende i forbindelse med forskningsprojekter, der indeholder store datamængder bestående af eksempelvis interviews, etnografi eller mere multi-sited materiale (A. E. Clarke, 2005, p. xxii). Jeg finder især tilgangen relevant i mit tilfælde, hvor jeg ikke blot indsamler nye datamaterialer, men også inddrager tidligere forskningsresultater. Både NA og SA er tæt forbundet med etnografi og diskursanalyse og deler også den opfattelse, at disse skal kombineres. Selvom der er nogle overlap med neksusanalyse, er Situational Analysis relevant at inddrage, fordi den imødekommer nogle af de mangler, man finder i NA. Clarkes idé om at udføre "mappings" som analytiske øvelser findes således ikke i neksusanalyse og vil være en god vej ind i mit store korpus af datamateriale.

Clarke opererer med '*situational mappings*', hvori forskeren så at sige udforsker både konkrete situationer (tilfælde af social praksis) og alle relaterede elementer (diskurser), som har en indflydelse på det NoP, man undersøger. Clarke tilbyder tre slags "maps", som skal ses som analytiske øvelser:

1. *situational maps that lay out the major human, nonhuman, discursive and other elements in the research situation of inquiry and provoke analysis of relations among them;*
2. *social worlds/arenas maps that lay out the collective actors, key nonhuman elements, and the arena(s) of commitment and discourse within which they are engaged in ongoing negotiations---mesolevel interpretations of the situation; and*
3. *positional maps that lay out the major positions taken, and not taken, in the data vis-à-vis particular axes of difference, concern, and controversy around issues in the situation of inquiry.*

(A. E. Clarke, 2005, p. xxii)

Ved at inddrage disse øvelser kan jeg integrere SA som en måde, hvorpå jeg strukturerer og styrker min neksusanalyses anden fase. På den måde vil jeg også være i stand til at gennemføre den "mapping" af mit NoP, som ifølge Scollon og Scollon er en vigtig første forudsætning. Desuden benytter jeg mig af en Grounded Theory-inspireret metode til at kode og organisere mine data i fase 1, hvorfor Situational Analysis også stemmer godt overens med mit metodiske afsæt.

Øvrige teorier til navigation af data: En teoretisk værktøjskasse

For derefter at kunne fortsætte navigationsfasen og gennemføre en neksusanalyse bestående af både indholds, diskurs- og motivanalyser vil jeg benytte mig af en række forskellige teorier eller teoretiske begreber, som egner sig til formålet. Min "teoretiske værktøjskasse" består først og fremmest af medieret diskursanalyse (Norris & Jones, 2005; R. Scollon, 2001a, 2001b), som er beskrevet her i kapitlet, men er derudover inspireret af bl.a. Geographies of Discourse (R. Scollon, 2007) og Motive Analysis (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004; med inspiration fra Burke, 1969). Disse tilgange fokuserer på social handling, eller hvordan sociale aktører taler om social handling, og de stemmer godt overens med principperne i neksusanalyse. Jeg finder det nødvendigt at inddrage dem for at navigere i mit nexus of practice og gennemføre mine analyser. I den forbindelse deler jeg Lemkes syn på teori som værende "assemblages of intellectual tools" (Lemke, 2005, p. 110). Ifølge Lemke er teorier ikke universelle og tidløse eller kulturelt uafhængige objektive sandheder, men derimod en række mere eller mindre historisk udviklede værktøjer, som man selv sammensætter i en konkret analyse og dermed bruger i en bestemt kontekst. Derfor opererer Lemke netop med forestillingen om en teoretisk værktøjskasse, hvilket stemmer godt overens med Scollon og Scollons nexus of practice-begreb. En samling af teorier er nemlig altid forbundet med den praksis, det er at anvende dem i analyse:

"...the kind of assemblage a theory represents is, indeed, a nexus in Scollon's sense: an emergent system of independent practices, discursive and non-discursive, always material, organized around some recognizable activity (here the activity of theory-based inquiry), and the product of a specific history. [...] The practices of tool-using necessarily enter into the mediated action of an inquiry in ways that require them to be modified and adapted as they are co-ordinated with other practices to get something done."

(Lemke, 2005, p. 111)

Denne forståelse af teori deler jeg og anerkender således, at jeg selv er medskaber af de teorier, jeg anvender, som dermed videreudvikles under rammerne af ph.d-projektet. Undervejs i selve navigationsfasen i kapitel 5 vil jeg gøre rede for de teoretiske begreber, efterhånden som jeg får brug for at inddrage dem i analyserne af de empiriske data. Jeg finder det mere hensigtsmæssigt at præsentere de forskellige teoretiske begreber dér, hvor de anvendes, frem for at samle lange teoretiske udredelser i et særskilt kapitel omhandlende teori. På den måde synliggør jeg også, hvordan jeg anvender og dermed videreudvikler de teoretiske begreber, og hvorledes de forskellige værktøjer komplementerer hinanden analytisk.

Fase 3: Forandring

I den sidste fase analyserer neksusanalytikeren de forandringer, ændringer eller påvirkninger, som vedkommendes analyser har været eller kan være med til at forårsage inden for det pågældende NoP. Selvom dette er placeret som den tredje fase i neksusanalysen, anerkender Scollon og Scollon, at forandringsprocesser finder sted løbende. De er resultatet af forskerens arbejde med at dokumentere medierede handlinger, indgå i diskurser med deltagerne og at konstruere nye muligheder for handling (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 152). Således er opfattelsen også, at "inquiry is social activism" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 149), og så snart man påtager sig opgaven at analysere et nexus of practice, er man med til at ændre og påvirke det:

"From the beginning your activities are part of the common activities of that nexus of practice. And you have begun to navigate the cycles of the nexus of practice through your work of documentation and analysis. These activities are actions such as recording, talking, writing, and acting through making documents, images, and other meditational means and through doing your discourse analysis. A nexus analysis departs from traditional ethnographic research by making these communications become actions which occur within the nexus of practice."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177)

En af de måder, hvorved man kan igangsætte forandringsprocessen, er at tage sine analyser og forståelser med tilbage ind i det "semiotiske ecosystem" og på den måde foretage et "re-engagement" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177). Her er det centrale spørgsmål at stille sig selv:

"What actions can you take as participant-analyst in this nexus of practice that will transform discourses into actions and actions into new discourses and practices?"

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 178)

Som neksusanalytiker skal man dog huske på, at man ikke kan forårsage unilaterale sociale forandringer (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 178). Ej heller kan man forudsige eller kontrollere, hvilke forandringselementer ens neksusanalyse vil resultere i (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 149). Jeg vil derfor heller ikke mene, at forandring er et mål i sig selv med en neksusanalyse. Scollon og Scollon præciserer da også deres forståelse af forandring:

"By your actions of analysis you are altering trajectories for yourself and for the others in the nexus of practice and that in itself is producing social change. What these changes are will always remain to be seen as the nexus of practice is transformed over the time of the nexus analysis."

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 178)

Man kan således diskutere, om "changing the nexus of practice" er den rette beskrivelse af neksusanalysens tredje fase, når nu det ikke i sig selv er målet. Norris og Jones supplerer:

*"Much of what is to be done in this final stage [...] involves exploring how the nexus of practice **already has** changed over the course of the research: how the relationships between researcher and participants and among participants have changed, and how both researchers and participants approach mediated actions within this nexus given the kinds of perspectives on those actions that have developed through the research."*

(Norris & R. H. Jones, 2005b, p. 203)

Derfor opfatter jeg også tredje fase som værende en refleksion og diskussion over hele neksusanalysens forløb og hvilke historiske og sociale forandringer, man kan få øje på. I den forbindelse anser jeg det som en fordel, at min neksusanalyse har forløbet i mere end fem år, og at jeg igennem hele denne periode har været en del af feltet omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Denne tidsramme giver mig netop mulighed for tilbageblik og refleksion samt dokumentation og diskussion af synlige ændringer inden for feltet som et hele.

Forskningskommunikation som kilde til forandrede sociale praksisser

Scollon og Scollon skriver ikke selv så meget om, hvordan man griber denne sidste fase i neksusanalysen an, hvilket kan skyldes, at forandringsfasen vil afhænge meget af det pågældende forskningsfelt og den konkrete analyse. I forhold til mit projekt har forskningskommunikation, forstået som en lang række af formidlende aktiviteter, fyldt meget. For mig bliver det derfor interessant at se på, hvordan jeg ved at kommunikere mine forskningsresultater til deltagerne, både dem centralt placeret og dem i periferien af NoP'et, har været med til at "resemiotize"⁴³ visse diskurscyklusser. Når jeg i kapitel 6 diskuterer forandringsfasen, vil det således være med et særligt fokus på forskningskommunikation som kilde til

⁴³ 'Resemiotization' har Scollon og Scollon fra Iedema (2003), og i Neksusanalysen dækker begrebet over, hvordan diskurscyklusser transformeres fra én semiotisk form til en anden; eksempelvis fra tekst til tale og tilbage til tekst for derefter at blive objekter eller medierende midler (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 170).

forandrede sociale praksisser. På den måde inddrager jeg en sekundær problemstilling, som udspringer af en undren over betydningen af min egen rolle som forsker og deltager:

"Hvilken betydning har forskningskommunikation for de forandringselementer, man som forsker og deltager kan initiere inden for et NoP?"

Målet er ikke at komme med nogle entydige svar eller generelle analyser, som kan overføres på andre undersøgelsesfelter, men jeg kan belyse, hvilken betydning det kan have at indgå så centralt i det felt, man undersøger, som jeg har gjort i forhold til børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark.

Dermed har jeg gjort rede for, hvorledes de tre faser (engagement, navigation og forandring) tager sig ud i denne neksusanalyse. I næste kapitel vender jeg mig imod selve engagementsfasen og dataindsamlingen.

Kapitel 4: Engagement og dataarkiv

Dette kapitel har til hensigt at redegøre for min vej igennem neksusanalysens første fase (engaging the nexus of practice) og dermed beskrive den omfattende mængde af data, som udgør afhandlingens empiriske fundament. Jeg vil anskueliggøre, hvorledes jeg via et engagement i feltet samt en "zone of identification" har opnået det, jeg betegner et 'dataarkiv'. Ideen om at generere et arkiv kommer fra Rapley. Han beskriver processen som:

"Rather than just think about 'generating data', in any narrow sense, you [...] need to think about generating or producing an archive – a diverse collection of materials that enable you to engage with and think about the specific research problem or question".

(Rapley, 2007: p. 10)

Som beskrevet i forrige kapitel består mit dataarkiv af tre typer af empirisk materiale: 1) allerede eksisterende data, 2) data, som jeg selv aktivt har stået for at indsamle, og 3) data, som er genereret af min eksisterende forskning samt formidling heraf. Alle tre typer er vigtige at medtænke i et projekt som mit, som dels har stået på over flere år, og dels bygger på den neksusanalytiske antagelse, at det, som er "i omkredsen" af konkrete medierede handlinger og sociale interaktioner (inklusiv forskerens egne forandringslementer), også må inddrages analytisk. I det følgende vil jeg derfor gennemgå hvilke konkrete typer af data, der er tale om inden for hver af de tre kategorier i dataarkivet, og hvordan de hver især udgør relevant empirisk materiale. Ligeledes vil jeg diskutere og argumentere for de valg, jeg har truffet, i forbindelse med indsamlingen af de forskellige typer af empirisk materiale.

1) Allerede eksisterende data

I dataarkivets første kategori er det selvfølgelig de unge selv og deres handlinger og kommunikation på diverse sociale netværkssider, der er den primære kilde til allerede eksisterende data. Men, som Rapley gør opmærksom på, er der yderligere en lang række eksisterende data, som kan være relevante at medtage i et forskningsprojekts dataarkiv. Han skelner selv imellem dokument-baserede kilder eller audio- og visuelt-baserede kilder (Rapley, 2007). De dokument-baserede kilder vil typisk være avisartikler eller tekstbaserede dokumenter fra forskellige offentlige eller private institutioner, organisationer mv., mens de audio- eller visuelt baserede kilder kunne være dokumentarprogrammer, radiointerviews eller tv-debatter. At indsamle sådanne allerede eksisterende datamaterialer om et givent forskningsemne er en god måde at engagere sig i feltet på. Også selvom ens forskningsprojekt ikke primært handler om, hvordan eksempelvis pressen eller diverse institutioner formidler viden om emnet, kan det være givtigt at anskue denne type af data som en del af ens arkiv (Rapley, 2007). Inden for rammerne af mit projekt er der en lang række aktører, som er, eller kunne være, kilder til relevante data af denne type; det være sig:

- Nyhedsmedierne (i form af deres dækning af unges SNS-brug)
- De danske politikere (i kraft af politiske debatter eller initiativer som f.eks. "ChatCheck" under Videnskabsministeriet)
- Hjelpeorganisationer som Red Barnet eller Børns Vilkår (der med initiativer som "Sikkerchat.dk" eller "BørneChatten" har til formål at hjælpe og beskytte de unge brugere)
- Skoler (som underviser i netsikkerhed samt opsætter regler for SNS-brug i skoletiden)
- SNS-udbydere (i form af deres kommunikation til brugerne samt regler og retningslinjer for brugen af deres sider)
- Offentlige og politisk nedsatte råd som Medierådet for Børn og Unge (som bl.a. står bag den landsdækkende, årlige Sikker Internet-kampagne)
- Politiet og SSP-samarbejder (som laver forebyggende arbejde om sikker chat)
- Private virksomheder som f.eks. Microsoft, der har været med til at udgive opbygningsbogen "Bliv en haj på nettet"
- Diverse online debat-fora, som f.eks. Forbrugerstyrelsens "Forældre til Onlinebørn"
- Rådgivningstiltag som online-værestedet Cyberhus (der med støtte fra EU er officiel "helpline" i Danmark)

Disse aktører (og flere til) er i kraft af deres handlinger og kommunikation en del af dataarkivet og indgår, når jeg som første skridt i navigationsfasen foretager "mappings" (A. E. Clarke, 2005) af mit nexus of practice. Rent empirisk er der ikke tale om, at jeg foretager en systematisk indsamling af alle de dokumenter eller data, som kommer fra disse aktører. Dette ville ganske enkelt være for omfattende. Dog er det vigtigt for mig at have et vist kendskab til dem, hvis de skulle vise sig at indgå i centrale diskurscyklusser. Således indgår jeg aktivt i samarbejder eller deltager i arrangementer med flere af ovenstående aktører, hvilket jeg vender tilbage til, når jeg under tredje kategori beskriver det, jeg betegner 'neksusetnografisk' datamateriale.

Nyhedsmediedækningen

I forhold til førnævnte aktører har jeg dog et særligt fokus på nyhedsmediernes dækning af unges SNS-brug. Det skyldes, at de tekster, der produceres af pressen, ofte påvirker andre aktører (Cricher, 2003, pp. 137-138; Golding & Middleton, 1979, p. 19); i dette tilfælde politikere, forældre, skoler osv. Således har jeg løbende siden 2004 fulgt grundigt med i, hvad pressen har skrevet og rapporteret om unges brug af sociale netværkssider og sociale medier generelt. Der er ikke tale om en total kortlægning og samlet indholdsanalyse af pressens dækning af emnet (dette ville være et (typisk traditionelt diskursanalytisk) forskningsprojekt i sig selv), men ved konstant at følge med i nyhedsmediedækningen har jeg fået et vigtigt overblik over de centrale diskurser, der har floreret om emnet i pressen. Bl.a. har jeg kunnet konstatere, hvorledes diskurserne har ændret sig over tid; hvordan der er sket en "resemiotization" (Iedema, 2003; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004) af visse diskurscyklusser, for at bruge et begreb fra neksusanalysen. Man kan tale om, at jeg med dette fokus på nyhedsformidlingen har fulgt de(n) moralske panik(ke)r's "narrative

forløb" i form af den "news attention cycle" (Cricher, 2003, pp. 139-141), der har været i pressen omkring unges brug af sociale netværkssider.

En media content-undersøgelse af Arto's første år i medierne

Hvad enten der er tale om et område, som giver anledning til moralske panikker eller ej, er nyhedsformidlingen en vigtig ressource for enhver form for forskning, da den kan tilføje nye (eller glemte) tanker til den eksisterende forskning (Rapley, 2007, p. 17). Det samme mener Scollon og Scollon, som anbefaler, at man som noget af det første i sin neksusanalyses første fase foretager to "issue-based discourse surveys" med fokus på nyhedsmedierne (R. Scollon, 2001a; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004). Den ene undersøgelse (en såkaldt 'What's in the news?-survey') går ud på at spørge medlemmerne af et nexus of practice, om eller hvordan de har oplevet nyhedsformidlingen af det konkrete emne. Den anden er en "media content survey" med fokus på, hvorledes pressen formidler viden om det givne forskningsfelt. Scollon og Scollon kommer ikke selv med nogen anbefalinger til, hvorledes man gennemfører sidstnævnte survey, men skriver blot, at dette kan det gøres "relatively easily by collecting current newspapers and magazines, visiting news websites, and watching television news broadcasts" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 156). Dette har jeg gjort løbende igennem de seneste fem år. Dog vil jeg argumentere for, at en grundigere analyse af nyhedsformidlingen er relevant at medtage, idet den kan vise, hvilke emner eller vinkler der kontinuerligt får opmærksomhed i medierne og dermed kunne være en del af centrale diskurscykluser i neksusanalysen.

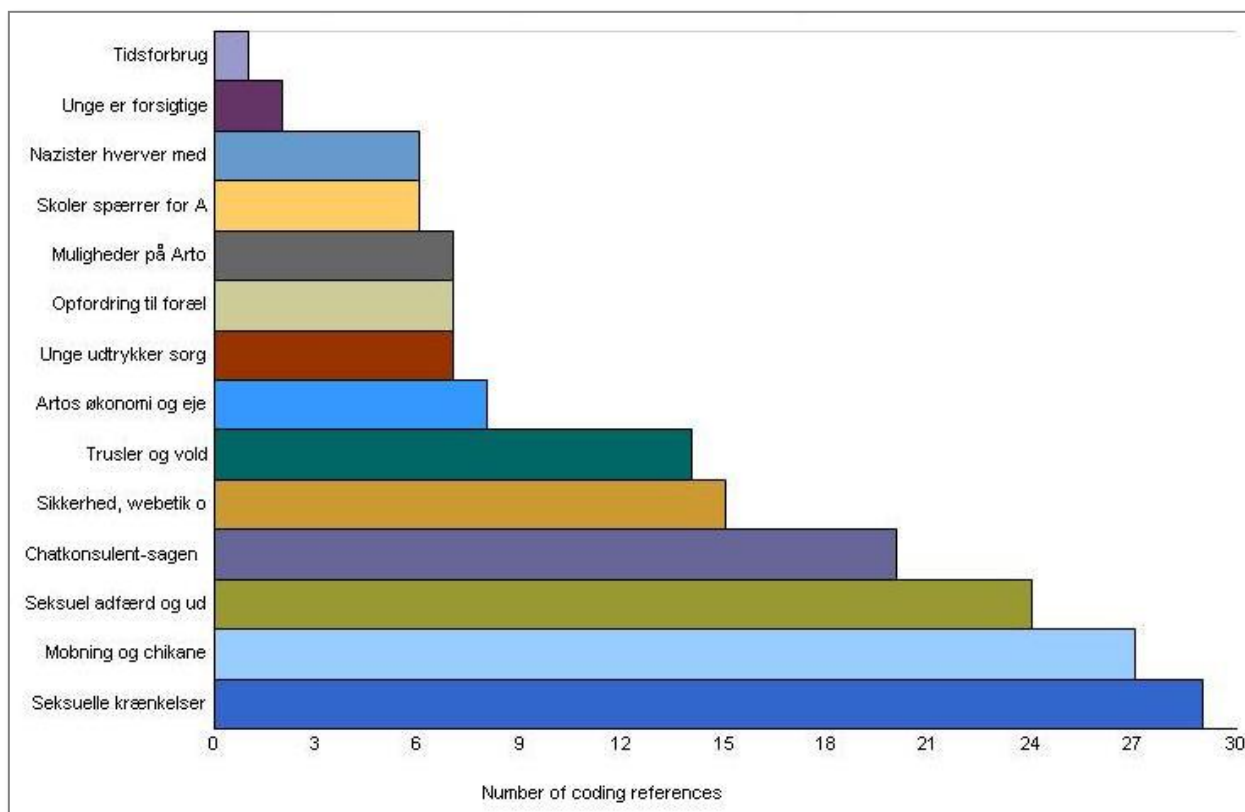
På den baggrund har jeg foretaget en grundig afdækning af, hvordan den sociale netværksside Arto er blevet omtalt i den danske trykte presse (landsdækkende dagblade og gratisaviser) i 2005 og 2006. Der er tale om en dybere og mere grundig discourse survey end anbefalet i NA, idet jeg systematisk har indsamlet, analyseret og kodet artiklernes indhold, for at finde frem til hvilke vinkler der har været fremme i nyhedshistorierne om Arto. Resultatet samt en uddybet beskrivelse af den metodiske tilgang til denne media content-undersøgelse kan findes i bilag 1. Jeg valgte et specifikt fokus på Arto, fordi Arto i kraft af sin position som førstegenerations-social netværksside i Danmark, og qua sin popularitet hos børn og unge, har været ekstraordinært omtalt i den danske presse. Sagt med andre ord, har Arto stort set været den eneste SNS, der har fået omtale i de danske nyhedsmedier i den pågældende periode.⁴⁴ Jeg valgte at fokusere på perioden 2005-2006, dels fordi det var perioden op til, jeg påbegyndte ph.d.-studiet, og dels fordi det var i denne periode, at Arto for alvor begyndte at blive omtalt i pressen. På baggrund af en række kriterier fandt jeg via Infomedia i alt 155 artikler fra perioden, fordelt over 9 aviser. Artiklerne handlede alle specifikt om Arto og unges SNS-brug (artikler, hvor Arto blot var nævnt i en sidebemærkning, havde jeg frasorteret). På baggrund af artiklernes indhold og hovedvinkler kodede jeg dem i datakodningsprogrammet Nvivo 8, hvilket, som beskrevet i bilag 1, foregik over flere omgange for at sikre et så nøjagtigt billede som muligt.

På denne baggrund kan jeg konstatere, at den trykte landsdækkende presse i 2005 og 2006 har omtalt Arto i forbindelse med historier, som har handlet om:

⁴⁴ Med få undtagelser af historier om MySpace, som dog ikke har handlet om, hvordan de danske børn og unge har anvendt siden (det gjorde de ikke i særlig høj grad i perioden), men nærmere om MySpace som musikformidling.

1. Seksuelle krænkelser og pædofili
2. Mobning og chikane
3. Seksuel adfærd og seksuelle udtryk blandt unge
4. Chatkonsulent-sagen
5. Sikkerhed, webetik og gode råd
6. Trusler og vold
7. Artos økonomi og ejerforhold
8. Hvordan unge udtrykker sorg online
9. Opfordring til forældreinddragelse
10. Hvilke muligheder, der er på Arto
11. Hvordan skoler spærrer for Arto
12. Hvordan nazister hverver medlemmer via Arto
13. Hvordan unge er forsigtige
14. Tidsforbrug

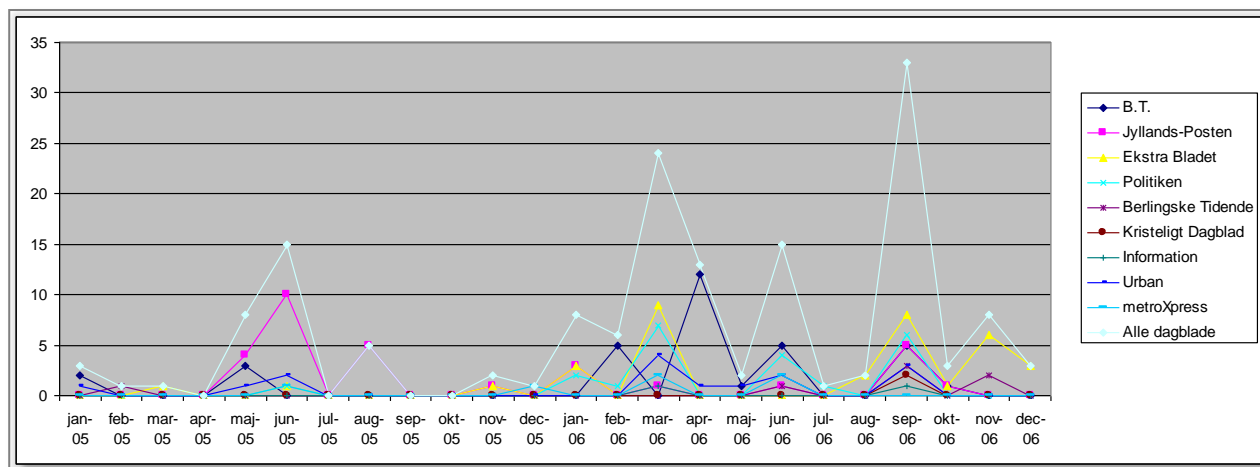
Omfanget af de forskellige emner og vinkler kan ses i følgende figur ud fra antallet af kodningsreferencer:

Figur 10: Nyhedsmediedækningen af Arto i 2005 og 2006, kodninger i NVivo

Samtlige artikeloverskrifter er at finde i bilag 1. Jeg har ikke i kodningsarbejdet vurderet, hvorvidt artiklerne har været positive eller negative, sådan som man har gjort i lignende media content-undersøgelser.⁴⁵ Som det kan ses ud fra ovenstående kategorier, har de fleste artikler dog været negativt ladede i forhold til unges brug af Arto, hvilket er kendetegnende for en periode med moralsk panik (Drotner, 1999, 1992; McRobbie & Thornton, 1995; Critcher, 2003).

I det følgende ses en graf over, hvordan de 155 artikler om Arto, jeg har indsamlet, var fordelt pr. måned i de to år, både samlet set og i de enkelte dagblade:

Figur 11: Tidsmæssig fordeling af nyhedsartikler om Arto i 2005 og 2006

Her ses det, hvordan medieomtalen ofte tidsmæssigt har klumpet sammen. Dette skyldes dels, at de forskellige nyhedsmedier påvirker hinanden (tager ét medie en historie op, følger de andre måske efter), og dels medfører skandaløse enkeltsager ofte en "mediestorm"; dvs. en medieskandale (Lull & Hinerman, 1997). Et godt eksempel på en medieskandale blandt nyhedshistorierne i denne undersøgelse er

⁴⁵ Eksempelvis har en gruppe forskere under forskningsprojektet "EU Kids Go Online" foretaget en "cross-national European analysis of the press coverage of children and the internet" (Haddon & Stald, 2009), hvor bl.a. kriterierne positiv/negativ/blandet/deskriptiv har været anvendt i kodningsarbejdet af medieomtalen fra trykte dagblade i 14 lande (heriblandt Danmark). Undersøgelsen viser bl.a., at avisomtalen af emnet overordnet set har været negative grundet et fokus på risici i artiklerne. Det kritisable ved denne ellers interessante undersøgelse er dog, at der er tale om en meget kort indsamlingsperiode (to måneder), og da formålet med undersøgelsen var at vurdere mønstre i medieomtalen af emnet 'børn og internet' på tværs af de valgte lande, kan man argumentere for, at det empiriske fundament er for tyndt. Forskerne reflekterer da også selv over dette: "The limitation of this analysis, relevant for interpreting the national differences in particular, is that this study was a snapshot, and therefore there is a question of how normal, or robust over time, these patterns will be." (Haddon & Stald, 2009, p. 35). Dertil kommer, at medieomtalen af børn og unges mediebrug ofte kommer i bølger, og med en for kort indsamlingsperiode kan man ende med at give et misvisende billede af de mønstre, der er i dækningen.

”Chatkonsulent-sagen”, som beskrevet i kapitel 1, og det fremgår, hvordan mediedækningen af Arto er særlig høj i september 2006, hvor sagen efter TV2’s afsløringer fyldte meget i de trykte dagblade.⁴⁶

I media content-undersøgelsen af avisernes dækning af Arto har jeg haft til hensigt at undersøge omfanget af omtale i den toårige periode, samt hvilke synsvinkler der er taget op. Jeg anser dette som relevant ”allerede eksisterende” datamateriale, fordi det tjener som ”kontekst” eller, som Scollon og Scollon givetvis ville formulere det, eksisterer ”i omkredsen” af de andre datamaterialer i min neksusanalyse. Medieomtalen hører derfor med til den kontekstforståelse, det er vigtigt at have for at kunne navigere i mit nexus of practice. Scollon og Scollon gør dog opmærksom på, at det ikke er sikkert, at medlemmerne af et givent nexus of practice nødvendigvis er bekendt med medieomtalen eller deler de holdninger, der repræsenteres her:

“...whatever the importance an issue might have on a broad social scale, it remains to be made clear how this issue is being taken up by some identified members of society. [...]... we need not only an analysis of the texts of public discourse (though we do need that), and not only an analysis of the social actions [...], but also an analysis of the indirect and complex linkages...”

(R. Scollon, 2001a, pp. 159-161)

Derfor er det også vigtigt at undersøge, hvorledes de centrale medlemmer af et NoP forholder sig til de offentlige diskurser om deres praksis i kraft af bl.a. en ”What’s in the news?-survey”. Hvordan jeg har forholdt mig til dette aspekt, vender jeg tilbage til under næste datakategori vedrørende data genereret af mig som forsker.

De unges SNS-brug: En etnografisk tilgang

Den mest centrale datatype i denne neksusanalyse er de unge, deres handlinger og kommunikation på de sociale netværkssider. Selvom jeg i kraft af den etnografiske tilgang selv har en indflydelse på, hvorledes jeg indsamler og dokumenterer denne datatype, vælger jeg at placere den under kategorien af ”allerede eksisterende data”. De unges internetbrug og deres profiler på sociale netværkssider eksisterer trods alt uafhængigt af mig som forsker, og Rapley betegner da også etnografiske observationer af ”naturally occurring activity” som en del af et dataarkivs i forvejen eksisterende data (Rapley, 2007, pp. 19-22). Jeg har allerede i kapitel 3 været inde på, hvorledes den etnografiske del af en neksusanalyse tager sig ud ifølge Scollon og Scollon. Emnet kræver dog her en uddybning; især fordi jeg overfører de neksusanalytiske principper på internetbaseret kommunikation.

Etnografien, som den kendes i klassisk forstand, betragtes ofte som ”the most basic form of social research” (Hammersley & Atkinson, 1989, p. 2), idet forskeren søger at forstå et socialt fænomen i verden. Selve begrebet ’etnografi’ har en dobbelt betydning; det henviser både til processen (feltarbejdet) og produktet af denne proces (dokumentationen) (Mohanty, Malik, & Kasi, 2008). Man kan altså sige, at etnografi som

⁴⁶ Jeg har valgt at medtage artikler om ”Chatkonsulent-sagen” i min media content-undersøgelse, fordi Arto, som beskrevet i kapitel 1, her spillede en mere central rolle end blot at være nævnt i en sidebemærkning.

praksis producerer etnografier (Hammersley, 2007, p. 1479). De konceptuelle og metodologiske aspekter af etnografi udspringer fra den kulturanthropologiske forskningstradition (Mohanty et al., 2008). Det handler om at forstå en bestemt gruppe menneskers kultur; man studerer deres tanker og opfattelser af verden, deres normer og værdier samt den praksis, der er knyttet hertil (Sveningsson, Lövhelm, & Bergquist, 2003). Det at udføre en etnografi svarer i ordets oprindelige forstand da også til at foretage en "folkebeskrivelse" (Drotner, 1994; Hastrup & Ovesen, 1985). Den er typisk baseret på længerevarende deltagende observation og forskerens egne feltnoter. Dog er det vigtigt at huske på, at etnografi ikke er én metode, men en tilgang som oftest kombinerer forskellige metoder (f.eks. også interviews) (Sveningsson, 2004; Sveningsson et al., 2003). Dette bliver også klart ud fra Hammersley og Atkinsons definition:

"The ethnographer participates, overtly or covertly, in people's daily lives for an extended period of time, watching what happens, listening to what is said, asking questions; in fact collecting whatever data are available to throw light on the issue with which he or she is concerned."

(Hammersley & Atkinson, 1989, p. 2)

Som etnograf deltager man i "naturlige miljøer" (i modsætning til konstruerede, eksperimentelle omgivelser) (Sveningsson, 2004, p. 46), og man er som en indfødt og en fremmed på samme tid. Det handler således om at forstå kulturen og samtidig være i stand til at analysere den. Som etnograf er ens fornemste opgave at gøre det implicitte og det, som tages for givet, eksplicit. Ofte resulterer dette i det, Geertz (1973) kalder for "thick descriptions". Tidligere var det en udbredt opfattelse, at etnografiske feltstudier skulle udføres, uden at de observerede var klar over, at der var en observatør til stede. I dag er det dog almen praksis, at etnografen er synlig og kendt for de øvrige deltagere, og de fleste etnografer vil reflektere over egen rolle og indvirkning på feltet. Det er derfor, at man i mange etnografier ofte finder lange, deskriptive passager, hvor etnografen fortæller om sig selv, sin tidligere viden og rolle i forholdt til de informanter, der undersøges (Sveningsson, 2004). Dette stemmer godt overens med Scollon og Scollon (2004), som fremhæver, at man som deltagende observatør må opnå en "zone of identification" inden for det nexus of practice, man undersøger.

Når de etnografiske studier foregår over eller med hjælp fra internettet, anvendes der forskellige betegnelser, f.eks. 'online ethnography' (Correll, 1995), 'ethnographic research on virtual communities' (Paccagnella, 1997), 'media ethnography in virtual space' (Lindlof & Shatzer, 1998), 'virtual ethnography' (Hine, 1998, 2000), 'netnography' (Kozinets, 2002), 'ethnography across online and offline spaces' (Leander & McKim, 2003), 'Internet ethnography' (Sveningsson, 2004), eller 'digital ethnography' (Murthy, 2008) m.v. Og feltet må siges at være under udvikling i disse år. Christine Hine har dog med betegnelsen virtuel etnografi været en af dem, der har været toneangivende inden for feltet. Hun definerer tilgangen på følgende måde:

"On-line ethnographers join their chosen field sites for sustained periods, interacting with their informants and building up a richly detailed picture of the ways in which the medium is used to create and sustain relationships."

(Hine, 1998)

Hine fremhæver derudover forskernes egen brug af mediet eller teknologien som værende en central del af den virtuelle etnografiske undersøgelse:

"The ethnographer's engagement with the medium is a valuable source of insight. Virtual ethnography can usefully draw on ethnographer as informant and embrace the reflexive dimension. The shaping of interactions with informants by the technology is part of the ethnography, as are the ethnographer's interactions with the technology."

(Hine, 2000, p. 65)

Sådan som Hine beskriver den virtuelle etnografi, stemmer godt overens med den tilgang, jeg benyttede mig af i det første år på Arto (Larsen, 2007i, 2005a). Her var www.arto.dk mit 'field site', og mine interaktioner med brugerne foregik primært via siden eller andre steder på internettet, som f.eks. MSN Messenger (dog med undtagelse af et fokusgruppeinterview). I perioden januar – september 2005 var jeg logget på Arto i mindst en til to timer om dagen for at udføre deltagerobservation. Mit formål med at oprette en profil blev åbent kommunikeret ud til de andre brugere, og i min profilttekst præsenterede jeg mig selv, både som fag- og privatperson.

I ph.d.-perioden har jeg benyttet samme åbne tilgang på de SNS'er, hvor jeg efterfølgende har foretaget deltagende observation, som f.eks. her på NationX:

Figur 12: Profilttekst på NationX, 2007

I løbet af ph.d.-perioden har jeg haft mange profiler på forskellige sociale netværkssider (mindst 25-30). Det skyldes, at jeg har forsøgt at holde mig ajour med stort set alle de SNS'er, som anvendes af børn og unge i Danmark. Nogle steder har jeg oprettet profiler, fordi jeg fra andre SNS'er ved, at børn og unge også anvender disse sider. Det er dog langt fra alle sider, hvorpå jeg har fungeret som deltagende observatør. Nogle har jeg blot været på i kort tid og holdt mig til forholdsvist anonymt eller passivt at observere

interaktionerne blandt brugerne. De korte observationer har dog givet mig et indblik i, hvilken type af online socialt netværk, der er tale om, og hvordan det konkrete site anvendes i praksis. Det er selvsagt en umulighed at vedligeholde så mange profiler, men som led i neksusanalysen har det været vigtigt at kende til det samlede udbud af sociale netværkssider for børn og unge i Danmark, for derefter at gå i dybden med nogle få af dem. Jeg har dermed bevæget mig imellem forskellige grader af deltagelse i Spradleys typologi over deltagende observation (Spradley, 1980, pp. 58-62).⁴⁷

Der er ingen tvivl om, at Arto er det site, hvor jeg har været absolut mest aktiv med den deltagende observation (også under ph.d.-perioden). Dette skyldes det simple faktum, at Arto har været det SNS, flest børn og unge har benyttet i den periode, hvori mit projekt har fundet sted. Jeg har således i neksusanalysens ånd haft et ønske om at være der, hvor de centrale, sociale aktører er. Indtil 2008 har det sted været Arto, men i skrivende stund er det Facebook, som er danske børn og unges foretrukne sociale mødested på nettet. Som beskrevet i forrige kapitel har jeg som deltagende observatør fulgt helt naturligt med fra det ene sted til det andet, efter at nogle brugere begyndte at opsøge mig på Facebook også. På samme måde har jeg brugt MSN Messenger, når unge har ønsket at få mig som kontaktperson der også.

Udover Arto og Facebook har jeg foretaget deltagende observationer på NationX, MySpace, Arto.com (som nu er slået sammen med Arto.dk) og til dels GoSupermodel. Derudover har jeg foretaget mere sporadiske, neutrale observationer på sider som Habbo, Skum, Lunarstorm (eksisterer ikke i Danmark længere), Netstationen, Playahead, Narro (tidligere Narto), Vix, Cyberhus, Spigo og YouTube. Jeg påstår ikke at have et uddybet kendskab til de unges brug af disse sites, men mine observationer herpå fungerer som perspektiverende inden for kategorien af eksisterende data, og siderne er en del af det samlede nexus of practice, jeg undersøger. I selve neksusanalysens navigationsfase vil jeg dog primært inddrage empiriske eksempler fra Arto, Facebook og NationX, som er de SNS'er, jeg har brugt mest tid på.

Multi-sited og connective (virtuel) etnografi

Jeg er tøvende over for at udelukkende betegne den etnografiske tilgang til ph.d.-projektet som virtuel etnografi. Det skyldes, at jeg som beskrevet benytter mig af en mere multi-sitet (jf. Marcus, 1995) tilgang og har bevæget mig på tværs af forskellige online (og offline) steder. En sådant multi-sited perspektiv lægger op til, at der eksisterer mere end ét sted, hvor man udfører observationer og deltager som forsker. Et centralt spørgsmål bliver derfor, hvad mit egentlige 'field site' er? Med reference til Strathern (1996) foreslår Hine, at man fokuserer på flow og forbindelser (connectivity) frem for lokation og skillelinjer (Hine, 2000), og for mig giver det god mening at læne mig op ad den tilgang, Hine kalder for 'connective ethnography':

⁴⁷ Spradleys typologi går fra ikke-deltagelse, passiv deltagelse, moderat deltagelse, aktiv deltagelse til fuld deltagelse (Spradley, 1980, pp. 58-62).

"Accepting a multi-sited or connective notion of ethnography opens up many different ways of designing and conducting an ethnographic project. Choices and movements are made on the basis of strategic and often arbitrary decisions, which dictate the shape and boundaries of the resulting ethnographic object. We end up with a multitude of different sites and sources for studying the Internet, even if we rely only on those most obviously and intuitively relevant."

(Hine, 2000, p. 62)

Et citat som dette viser, hvor tæt op ad neksusanalysen denne tilgang er, og den stemmer derfor godt overens med den overordnede metodologiske tilgang til ph.d.-projektet. Inden for 'connective ethnography' benytter man sig af en 'snowballing' tilgang (Bijker, 1995), hvor opdagelser i feltet kan føre til invitationer til at bevæge sig videre (Hine, 2000, p. 62); en tilgang, jeg i høj grad har benyttet mig af, når jeg – ofte på foranledning af mine informanter – har bevæget mig nye og måske ellers ukendte steder hen på internettet. Gennem denne udforskning og interaktion ender man som etnograf med et aktivt engagement frem for, som Hine udtrykker det, "disengaged textual analysis" (Hine, 2000, p. 62); en formulering der er som taget ud fra medieret diskursanalyse eller neksusanalyse.

Feltnoter, feltrapporter og -blogging

Feltnoter er etnografiens primære metode til at dokumentere observationer fra feltarbejdet. De består som oftest af forholdsvist konkrete beskrivelser af sociale processer og deres kontekst (Hammersley & Atkinson, 1995). Inden for visse virtuelle etnografiske studier er der dog en tendens til, at fokuset på at skrive feltnoter nedtones i forhold til andre aspekter af feltarbejdet. Når man læser metodebøger om virtuelt feltarbejde (f.eks. Buchanan, 2004; Hine, 2005; Markham & Baym, 2009) er det sjældent, at der findes anbefalinger til, hvorledes dokumentationen af forskerens egne oplevelser med mediet finder sted. Dog vil jeg fremhæve vigtigheden af løbende at dokumentere og formulere sine observationer. Især har feltnoter en vigtig funktion, når man – som jeg i tidernes morgen – tilgår et felt som udenforstående nytilkommer. Da jeg udarbejdede mit speciale om Arto skrev jeg løbende feltnoter. I de første tre måneder skete det stort set dagligt, og i de efterfølgende tre mere sporadisk. Feltnoterne fungerede for mig som en slags dagbog, hvor jeg nedskrev mine iagttagelser, refleksioner og oplevelser. De indeholdt både beskrivelser af observationer og interaktioner med brugerne og, som Kristiansen og Krogstrup (1999) anbefaler, begyndende analyse, egne indtryk og stemninger (Larsen, 2005a, p. 98). I det følgende ses et par uddrag fra mine feltnoter i perioden:

"Kroppen fylder rigtig meget for Arto-brugerne. Drengene viser tit deres "vaskebræt" under deres galleri og opfordrer andre til at kommentere. Billeder af piger, der viser bryster, bliver som regel fjernet, fordi de virker anstødelige. I en debat læste jeg en fyr brokke sig over, at drengene godt må vise overkrop, når pigerne ikke må. Han mente, det var diskriminerende."

(Fredag den 25. februar 2005 i Larsen (2005a, p. 211))

"Jeg har i dag fået mit første afslag på en ansøgning om venskab. Hver gang, man sender en ansøgning, får man en responsmail, hvor der står, om ansøgningen er blevet godkendt eller afvist. I afslaget står: [Brugernavn] har desværre afslået din ansøgning om venskab på Arto. Prøv at være rigtig sød ved personen og ansøg derefter igen en anden gang." Min første reaktion, da jeg så mailen, var: "Hvorfor har hun mon afslået?". Mon ikke også brugerne tænker det samme, når de modtager afslag?"

(Torsdag den 10. marts 2005 i Larsen (2005a, p. 220))

"Igen i dag har jeg modtaget et frieri til at blive gift – fra en 11-årig (som også er på min venneliste, har deltaget i spørgeskemaet og skrevet til mig flere gange). Han har i sin profil under civilstatus skrevet gift og herunder oprettet et link til direktøren, så man sendes videre til hans profil, når man klikker på det. På denne måde ser det ud som om, han er gift med direktøren. Dette er igen noget, der bekræfter, at det for de unge er "cool" at kende og vise, man kender folkene bag Arto eller folk, der har noget med Arto at gøre – som mig. Jeg fungerer lidt som statussymbol nogle gange, og det er nok derfor, jeg modtager så mange ansøgninger om venskaber."

(Onsdag den 27. juli 2005 i Larsen (2005a, p. 252))

Under ph.d.-arbejdet havde jeg til hensigt at fortsætte med at skrive feltnoter på samme måde. Jeg opdagede dog hurtigt, at det var svært – også selvom der var tale om andre SNS'er, hvor jeg måske var nyttilkommer. Dette skyldtes dels, at jeg kendte og forstod den type praksis rigtig godt, og dels at aktiviteterne på tværs af forskellige SNS'er var overraskende ens. Jeg oplevede sjældent noget, der for mig var helt nyt eller overraskende, og jeg var hurtig til at afkode det, jeg observerede. Desuden var jeg mere tilbøjelig til at foretage begyndende analyser med det samme. Mine feltnoter udviklede sig derfor til det, jeg vil kalde små "feltrapporter". Disse rapporter tog typisk udgangspunkt i et bestemt emne og indeholdt således påbegyndende analyser, tanker, ideer, vurderinger eller formodninger omkring det pågældende emne.

At jeg havde svært ved at fortsætte feltnoterne på samme måde som hidtil, er i grunden ikke så overraskende, eftersom jeg i ph.d.-arbejdet i princippet fortsatte min etnografiske undersøgelse og engagement i feltet, og som Hammersley og Atkinson gør opmærksom på, vil feltnoter ændre karakter over tid:

"During the early days of a research project, the scope of the notes is likely to be fairly wide, and one will probably be reluctant to emphasize any particular aspects. [...] As the research progresses, and emergent issues are identified, the notes will become more restricted in subject matter."

(Hammersley & Atkinson, 1995, p. 180)

Mine feltrapporter tog derfor udgangspunkt i de centrale handlinger og diskurscyklusser, som jeg observerede på tværs af de forskellige sociale netværkssider, hvor jeg foretog (deltagende) observationer. Ligeledes tog de udgangspunkt i hele feltet. Det vil sige at det ikke kun var SNS'erne, der gav anledning til feltrapporter, men eksempelvis også mine oplevelser eller observationer i forbindelse med deltagelse i interviews til nyhedsmedierne, foredrag for forældre, elever eller lærere eller samarbejder med diverse aktører inden for feltet som eksempelvis Medierådet for Børn og Unge eller Cyberhus. Disse oplevelser er

det, jeg senere i dette kapitel vil beskrive som 'neksusetnografisk' data; data, som er genereret af mine forskningsresultater og det faktum, at jeg aktivt har kommunikeret dem ud. I et af mine blogindlæg reflekterede jeg over feltnoternes ændrede karakter:

"I found myself restricted in some way. There was something missing from what I wanted to report on basis of my online observations and experiences. Then I realized that I was missing all of my other observations and experiences with online social networking. Things that do not only come from a virtual ethnographical investigation of specific sites. [...] Therefore I decided to include those perspectives in my field notes making them notes from my whole range of experiences rather than just the virtual ones."

(Larsen, 2007f)

Eftersom jeg jævnligt har blogget i hele stipendieperioden, er nogle af feltrapporterne at finde på selve bloggen, og disse indlæg har således karakter af 'feltblogging', hvilket følgende uddrag er et eksempel på:

"Today I received a message on Facebook from an 80 year old man who told me that he uses Facebook to keep in touch with his children, grandchildren and great-grandchildren. And he is not alone. Many grown up's are now communicating with their children on Facebook (which I have recently been giving some [interviews](#) on). Also those children and young people who normally use [Arto](#), [Skum](#), [NationX](#) or other Danish social network sites that are targeted particularly at young people. At the moment I am receiving many friendship requests on FB from my 12-16 year old informants. At least it is safe to say that several generations are now represented on the same site."

(Larsen, 2009b)

Dog er nogle feltrapporter holdt mere private af fortrolighedsmæssige hensyn og er således ikke at finde på bloggen. Jeg anser både feltnoter fra specialeperioden og feltrapporterne samt -blogindlæggene fra ph.d.-perioden som en del af dataarkivet.

Screenshots, billeder og neutrale observationer

Et meget vigtigt supplement til mine feltnoter, -rapporter eller -blogindlæg er screenshots; billeder taget af computerens skærbillede fra de forskellige sociale netværkssider, jeg har besøgt. Jeg har systematisk taget screenshots i hele perioden, fra jeg startede på mit speciale i slutningen af 2004 frem til ph.d.-projektets afslutning i midten af 2010 (også i den mellemliggende periode fra speciale til ph.d.-stipendium, hvor jeg arbejdede som forskningsassistent). I arbejdet med at tage screenshots har jeg benyttet mig af programmet FastStone Capture, (<http://www.faststone.org>), som indeholder en lang række brugbare funktioner; bl.a. muligheden for at tage et billede af et helt website; dvs. i fuldskræm, også selvom det pågældende site kræver, at man skal bruge scroll-funktionen for at se hele skærbilledet. Alle screenshots har jeg arkiveret på min computer under forskellige temainddelte mapper og undermapper. Inden arkiveringen af hvert enkelt billede har jeg givet det en så beskrivende og nøjagtig titel som muligt, så jeg ville kunne huske præcis, hvorfor og hvornår jeg tog billedet. Det kunne eksempelvis være: "FB_SU_opfordring til at kommentere billeder_111208" eller "P13 har gemt de søde beskeder i GB_170807".

Det at navngive screenshots og arkivere dem i mapper kan faktisk, hvis vi følger nogle af de klassiske tanker inden for etnografisk feltarbejde, betegnes som en slags feltnoter, idet selv korte noter kan være værdifulde:

"A single word, even one merely descriptive of the dress of a person, or a particular word uttered by someone usually is enough to "trip off" a string of images that afford substantial reconstruction of the observed scene".

(Schatzman & Anselm L. Strauss, 1973, p. 95)

På den måde vil jeg argumentere for, at mine screenshots fungerer som en slags feltnoter, fordi de forholdsvist nøjagtigt (via kombinationen af billede og tekst) kan gengive den observation, jeg foretog mig. Dermed er vi fremme ved nogle af de fordele, der må siges at være ved en virtuel etnografisk tilgang. Selve dokumentationsarbejdet kan foregå let og hurtigt – selvom jeg dog vil mene, at man ikke kan undvære de længere noter. Men med muligheden for at arkivere websites eller gemme screenshots kan vi opbygge virtuelle – og ikke mindst – søgbare arkiver. I den forbindelse må jeg understrege, at jeg betragter mange af de screenshots, jeg har taget, som mine personlige og private filer. På samme måde har mange etnografer det i øvrigt med deres feltnoter (Hammersley & Atkinson, 1995; Jackson, 1990; Sanjek, 1990). Meningen med de mange screenshots er ikke, at de skal offentliggøres, anvendes i publikationer eller nødvendigvis gengives på anden måde efterfølgende. De er i højere grad til for mig og min egen hukommelses skyld. Dermed er jeg meget enig med Fabians idé om "det virtuelle arkiv":

"Consigning documents to a virtual archive makes them more real, not in any ontological sense but in terms of their "practicality", that is, as regards their potential to mediate between the events that were noted or recorded and our efforts to represent the knowledge gained as adequately as possible."

(Fabian, 2008, p. 5)

Man kan således argumentere for, at screenshots er til for at understøtte de typiske observationer, man inddrager i sin analyse.

Som nævnt i kapitel 2 medfører offentlighedsproblematikken en række etiske aspekter, og der er således også etiske hensyn forbundet med at arbejde med screenshots og observationer af menneskers (private) handlinger på nettet. Dette gør sig ikke mindst gældende i forhold til unges kommunikation og handlinger på sociale netværkssider – også selvom de ikke skulle have noget imod, at deres kommunikation og handlinger bliver analyseret eller videregivet. I den forbindelse er det vigtigt at påpege, at formålet med screenshots ikke er at udstille eller videreformidle respondents private kommunikation eller oplevelser. Når jeg i afhandlingen inddrager screenshots taget på SNS'er, sker det udelukkende for at understøtte de konkrete analyser, og jeg vil inddrage eksempler, der er så generelle, at de i princippet kunne forefindes hos en hvilken som helst ung SNS-bruger. Ligeledes vil jeg altid sløre alle private oplysninger (såsom fulde navne, billeder, referencer til skoler eller andre genkendelige informationer). På den måde vil jeg bestræbe mig på, at ingen respondenter kan genkendes, og at deres privatliv dermed er beskyttet.

Nogle af mine screenshots i dataarkivet er ikke bakket op af længere feltnoter eller deltagende observationer, men eksisterer blot som hvad jeg, jævnfør neksusanalysen, vil betragte som "neutrale observationer" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004). Der er eksempelvis tale om screenshots fra de SNS'er, hvor jeg udelukkende har foretaget observationer. Det kunne også være screenshots taget fra f.eks. online-debatfora. Her diskuterer både brugere og ikke-brugere deres oplevelser eller holdninger til det, der er mit forskningsemne. Hvis vi skal følge Rapley, er dette også interessant "allerede eksisterende data", selvom det dog i denne forbindelse er sekundært i forhold til de egentlige forskningsspørgsmål. Derudover betragter jeg også de billeder, jeg har taget offline af unges graffiti ved busstoppesteder og skoler mv. som neutrale observationer. Man kunne i denne sammenhæng kalde dem for IRL-billeder. De eksisterer måske i periferien eller omkredsen af de centrale diskurscyklusser, men via den multi-sitede og connective tilgang giver det god mening at medtage sådanne billeder i dataarkivet. Desuden kan jeg – når jeg opdager dem – slet ikke lade være med at fotografere sådanne eksempler på, hvordan unges online-sprog smitter af på online-kontekster.

2) Data genereret af mig

Jeg er nu fremme ved den datatype, som er genereret specifikt af mig som forsker, og som jeg derfor selv er skyld i og har været herre over. Inden for denne kategori er det kvalitative online-spørgeskema om børn og unges oplevelser på sociale netværkssider det, der fylder ubetinget mest. Spørgeskemaet er et vigtigt supplement til den etnografiske del af ph.d.-projektet og imødekommer neksusanalysens krav om at indsamle både individuelle medlemmers oplevelser ("*What does an individual describe as his or her experience?*" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 158)) og medlemmernes generaliseringer ("*What do participants say they do (normatively)?*" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 158)). Spørgeskemaet er udarbejdet i samarbejde med Medierådet for Børn og Unge.⁴⁸ Inden for dette samarbejde er der også indsamlet data fra et spørgeskema henvendt til forældre, som jeg inden for rammerne af dette ph.d.-projekt dog ikke vil inddrage. Yderligere data under kategorien "genereret af mig" er uformelle samtaler, jeg har haft med brugerne, et fokusgruppeinterview samt data indsamlet i min "vennebog" på Arto eller via forskellige andre funktioner på de sociale netværkssider.

Online-spørgeskema om unges oplevelser på SNS'er

Eftersom online-spørgeskemaet primært bestod af åbne spørgsmål, vil jeg karakterisere det som et overvejede kvalitativt spørgeskema efter survey-metoden (Hjorth Andersen & Nygård Christoffersen, 1982). Online-spørgeskemaet blev som nævnt udarbejdet i samarbejde med Medierådet for Børn og Unge og

⁴⁸ Medierådet for Børn og Unge er nedsat af Kulturministeriet og har bl.a. til opgave at klassificere DVD- og biograffilm og vurdere, om de kan antages at være skadelige for børn over henholdsvis 7, 11 eller 15 år. Rådet er forpligtet til at indsamle viden og vejlede omkring film og børns brug af computerspil. Rådet samarbejder derudover med undervisere, forældre, myndigheder og organisationer om at informere og vejlede om børn og unges liv og færden på diverse digitale medieplatforme (www.medieraadet.dk). Derudover er Medierådet en del af Insafe; et netværk under EU, som består af 23 europæiske videns- og informationscentre, såkaldte 'Awareness Nodes', i 21 lande. Videnscentrene har til formål at oplyse samt skabe opmærksomhed omkring børn og unges brug af internettet og nye teknologier. Mit samarbejde med Medierådet for Børn og Unge kom i stand i forbindelse med, at jeg umiddelbart efter afleveringen af mit speciale holdt et oplæg for Medierådets sekretariats- og projektgruppe, hvor jeg præsenterede mine resultater. Herefter opstod ideen om et samarbejde om en landsdækkende undersøgelse af børn og unges oplevelser på sociale netværkssider samt forældres holdninger hertil.

udsendt på "Sikker Internet Dag" i februar 2007.⁴⁹ Den første udgave af spørgeskemaet blev udformet allerede i oktober 2006, men skemaet har været mange versioner undervejs, inden det forelå i sin endelige form. I bilag 2 kan ses den oprindelige projektbeskrivelse om spørgeskemasamarbejdet mellem Medierådet og mig udarbejdet i december 2006. Frem for at indsamle statistisk materiale var formålet at få indsigt i de forskellige oplevelser, som børn og unge mellem 12 og 18 år har på forskellige sociale netværkssider. Sagt med andre ord var vi interesseret i "those statements and claims members of the group under study will make about their own actions, ideologies and motives" (R. Scollon, 2001a, p. 153). Den pågældende aldersgruppe blev valgt, fordi undersøgelser på daværende tidspunkt (Eurobarometer, 2007; Larsen, 2005a; Rattleff & Tønnesen, 2007) viste, at danske børn og unge især begynder at anvende sociale netværkssider for at kommunikere og "hænge ud" med deres jævnaldrende venner fra 12-årsalderen (i modsætning til de mere lege-orienterede mødesteder, hvor brugerne typisk er yngre). Dertil kommer, at mange af de populære SNS'er i Danmark, f.eks. Arto, har en aldersbegrænsning på 12 år (selvom dette dog ikke er nogen garanti for, at yngre brugere ikke er repræsenteret på siderne).

Spørgeskemaet var via forsidelinks tilgængeligt på forskellige SNS'er og enkelte offentlige institutioners hjemmesider.⁵⁰ På den måde var der (med vilje) ikke taget højde for at sikre repræsentativitet i undersøgelsen. Respondenterne blev ikke udvalgt til at deltage, men gjorde det frivilligt ved at følge de links, der var placeret på de hjemmesider, de besøgte. Deltagerne i spørgeskemaet er således ikke valgt ud fra demografiske eller socio-økonomiske variable, sådan som man ellers ville gøre i klassiske spørgeskemaundersøgelser. På den måde er undersøgelsen ikke repræsentativ for alle danske børn og unge mellem 12 og 18 år, men den repræsenterer brugere af SNS'er mellem 12 og 18 år, som har valgt at deltage i undersøgelsen. I den forbindelse er jeg inspireret af Schröder, som inden for rammerne af receptionsforskningen ikke taler om repræsentativitet i gængs forstand, "men snarere om det ønskværdige i at have mange, relevante respondenter, også selv om de ikke præcist matcher befolkningens sammensætning." (Schröder, 2000, p. 83).

Vi forsøgte at holde sproget i spørgeskemaet så enkelt så muligt, så det ville kunne forstås af målgruppen. Dog stod vi over for et dilemma: Hvad skulle vi kalde den slags hjemmesider, hvis brug vi var interesseret i at vide noget om? På det tidspunkt, undersøgelsen blev udformet, var betegnelsen "social netværksside" ikke optaget i det danske sprog eller i den offentlige debat – og slet ikke blandt de unge selv. Der eksisterede på daværende tidspunkt forskellige begreber for SNS'er, og vi valgte at anvende tre af dem; 'chatportaler', 'communities' og 'mødesteder på internettet'. Således lød et af de indledende spørgsmål i skemaet: "Bruger du chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?" Vi valgte ikke at definere eller eksemplificere disse begreber ved f.eks. at skrive "som f.eks. Arto og Myspace", da dette ville kunne afskrække de unge, som ikke anvendte de navngivne sider, fra at deltage. Desuden var vi interesseret i at se, hvilke hjemmesider, respondenterne selv ville definere som hørende til under kategorien af chatportaler,

⁴⁹ 'Sikker Internet Dag' er en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor der over hele Europa sættes fokus på sikker brug af internettet blandt børn og unge: <http://www.saferinternet.org/ww/en/pub/insafe/mediaroom/sid2007.htm>.

⁵⁰ Eksempelvis på Arto, NationX, Habbo Hotel, IT-Borger.dk, Medierådets hjemmeside og en række bibliotekers hjemmesider.

communities eller mødesteder på internettet. Det viste sig, at flere af respondenterne også anså MSN Messenger som tilhørende denne kategori, hvorfor flere af dem også har givet eksempler herfra i deres besvarelser.

Udformning af spørgsmålene

Inden spørgeskemaet blev lagt på nettet, foretog jeg en række "tænke-højt-test" blandt børn og unge i mit eget netværk (bl.a. yngre familiemedlemmer eller bekendtes børn), som faldt inden for målgruppen.⁵¹ Testene foregik på den måde, at jeg sad ved siden af test-respondenten, imens vedkommende svarede på spørgsmålene elektronisk. Denne var instrueret i at sige, hvis der var noget han eller hun ikke forstod, og jeg kunne undervejs stille opklarende spørgsmål, imens jeg noterede mig, hvorledes spørgsmålene blev opfattet. Selvom der var tale om få tænke-højt-tests, gav de alligevel anledning til, at nogle af spørgsmålene eller formuleringerne blev præciseret eller omformuleret, inden spørgeskemaet blev offentliggjort.

Spørgsmålene i spørgeskemaet blev udformet i samråd med Medierådet (her især projektmedarbejder Gry Hasselbalch), men jeg har haft den primære indsigtelsesret i forhold til skemaets udformning og indhold. Spørgsmålene blev især udformet på baggrund af min eksisterende viden om unges SNS-brug, her især med udgangspunkt i min egen undersøgelse om Arto (Larsen, 2005a) samt øvrige internationale undersøgelser om emnet.⁵² På den måde formulerede vi spørgsmålene på baggrund af nogle af de mest centrale medierede handlinger, som jeg via deltagende observation havde erfaret, finder sted på sociale netværkssider for unge. Her var der især tale om spørgsmål, der knytter sig til de personlige og profilerende samt de sociale og kontaktskabende handlinger, jf. de fire handlingstyper i kapitel 1. Dermed blev respondenterne bedt om at reflektere over deres egen praksis med udgangspunkt i det, der havde vist sig at være den typiske brug af sociale netværkssider blandt danske børn og unge.

Selve spørgeskemaet indeholdt i alt 18 spørgsmål, inddelt i tre sektioner: "Om dig...", "Hvad synes du?" og "Hvad synes dine forældre?":

⁵¹ Jeg valgte bevidst børn og unge, jeg kendte, ud fra den overbevisning, at de ville være mere trygge ved at stille spørgsmål eller give udtryk for noget, der for dem var uforståeligt, end børn og unge, som ikke kendte mig.

⁵² Dette havde dog den ulempe, at spørgsmålene blev en smule "Artificeret", som en enkelt respondent også udtrykte det under "Yderligere kommentarer" i skemaet.

Om dig...

1) Hvor gammel er du?

☐ 11 år eller derunder
☐ 12 år
☐ 13 år
☐ 14 år
☐ 15 år
☐ 16 år
☐ 17 år
☐ 18 år
☐ 19 år eller derover

Hvad synes du?

I denne del af spørgeskemaet vil vi bede dig give nogle eksempler på beskeder, du har modtaget på din profil. Vi vil gerne vide, hvad du synes om dem.

Hvad synes dine forældre?

14) Ved dine forældre, at du bruger chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

☐ Ja
☐ Nej
☐ Det ved jeg ikke

Figur 13: Uddrag fra spørgeskemaet

Samtlige spørgsmål kan ses i bilag 3. Den første sektion, "Om dig..." bestod af ganske få faktuelle spørgsmål (om alder og køn) og et par kvantitative og kvalitative kategorier om respondenternes SNS-brug. Den anden sektion, "Hvad synes du?" indeholdt en række åbne spørgsmål, som respondenterne kunne besvare på deres egen måde. Det var ikke et krav, at respondenterne *skulle* besvare disse spørgsmål, og de kunne blot vælge at gå videre til næste spørgsmål, hvis de ikke ønskede at svare. De åbne spørgsmål fokuserede især på respondenternes oplevelser på sociale netværkssider, samt hvordan de forholdt sig til disse oplevelser. I nogle af spørgsmålene blev respondenterne bedt om at angive eksempler fra deres profil, f.eks. en besked fra deres gæstebog eller en kommentar fra deres billedgalleri. Derefter skulle de angive hvem, der havde sendt beskeden/kommentaren, og efterfølgende reflektere over den, som i følgende eksempel:

8) Hvad er den seneste kommentar, du har modtaget i dit billedgalleri?

Hvis du ikke har modtaget en kommentar, går du videre til næste side.

Hvem var kommentaren fra?

☐ En, jeg ikke kender
☐ Min bedste ven/veninde
☐ Min kæreste
☐ En anden, jeg kender

Hvad synes du om kommentaren?

Forrige 47% Næste

Figur 14: Spørgeskemaets spørgsmål 8

På lignende måde er der spurgt ind til respondenternes seneste gæstebogsbesked. Disse spørgsmål blev medtaget for at få indblik i de typiske beskeder og kommentarer, som de unge sender til hinanden over de sociale netværkssider. Samme fremgangsmåde blev desuden benyttet i de spørgsmål, hvor respondenterne blev bedt om at give eksempler på beskeder, som de ikke brød sig om, og beskeder, de var blevet glade for. Jeg har efterfølgende erfaret, at svarmulighederne i spørgsmålet "Hvem var kommentaren/beskeden fra?" kunne have været formuleret anderledes, idet nogle af respondenterne – især pigerne – har opfattet det således, at svarmuligheden "Min bedste ven/veninde" kun kunne dække over én person. Et par stykker kommenterede således, at var svært at vælge denne kategori, fordi de ofte har mange bedste venner eller veninder, og at svarmuligheden "En anden, jeg kender" ikke var dækkende for disse. En anden formulering som f.eks. "En bedste ven/veninde" eller måske helt andre svarkategorier kunne derfor have været bedre under dette spørgsmål. Dog har flere af respondenterne uddybet deres relation til afsenderen i deres efterfølgende svar på, hvad de synes om beskeden eller kommentaren. I det følgende ses et eksempel på, hvorledes respondenternes svar på denne type spørgsmål kan sammensættes og anvendes i analysen:

"Åeha skaat<333 du bare så smuuk :D<33 Jeg elsker dig af hele mit hjerte og du er virkelig noget helt specielt <333"

Kommentar til billede af **15-årig pige**, som bruger Arto og Nationx, fra **en bekendt**.
Pigen skriver:

"Blev rigtig glad og lidt smigret, da det var et billede af mig selv ;) ... Dejligt når folk skriver sådan til én - det betyder næsten ligeså meget som når de siger det direkte."

Figur 15: Eksempel på svar på spørgsmål 8

Ovennævnte måde at udforme spørgsmål på har jeg benyttet mig af ud fra en formodning om, at man ved at spørge på denne måde kan få adgang til en anden viden om de unge brugeres oplevelser, end man ville få ved at stille spørgsmålene mere direkte. Desuden havde jeg et ønske om at få respondenterne til at reflektere mere over deres svar. Dette skyldtes bl.a., at jeg under specialearbejdet oplevede, at nogle ting var svære at få frem under interviews eller uformelle samtaler. Et eksempel på dette var, at jeg under et fokusgruppeinterview gerne ville spørge ind til den fremtrædende kærlighedsdiskurs, som jeg havde identificeret i de unges sprog på Arto. Det var ikke svært at få italesat, at følelser og kærlige beskeder var til stede i de unges kommunikation med hinanden. Faktisk var det en af respondenterne selv, som til at starte med fremhævede det faktum, at pigerne ofte er meget "pylret om det", som hun udtrykte det, og ofte skriver "Jeg elsker dig" til hinanden (Larsen, 2005a, p. 143). Da jeg efterfølgende spurgte ind til, hvorfor de gjorde det, og hvad det betyder for dem, blev det straks sværere for de unge fokusgruppemedtagere at sætte ord på:

"Interviewer (MCL): "Hvad mener du med, at I er pylret?"

Lise: "Altså, ikke sådan pylret. Altså, vi går meget op i det. Jeg elsker dig og sådan noget."

Mikkel: "Det står f.eks. også der (peger på profilen på skærmen). [...]Der står sådan, de elsker hinanden. Det er sådan rimeligt... ja."

Interviewer (MCL): Hvad så med den der elsker dig så meget (henviser til blinkende tekst, der ruller over profilen nede fra og op i venstre side med teksten "elsker diigh såh meget baby"), der kommer kørende?

Mikkel: Det ved jeg ikke, hvordan man laver.

Signe: Det er for overdrevet.

Camilla og Lise: Nej.

Lise: Nej, den er sød.

Camilla: Jeg synes, det er sødt.

Mikkel: Sødt??

Signe: Jeg synes, det skulle have været en fyr i stedet for.

Lise: Jeg synes, det er sødt, at sådan noget lige kommer op af siden, dut dut."

(Larsen, 2005a, p. 353)

Med baggrund i denne erfaring blev spørgsmålene i det kvalitative spørgeskema formuleret således, at en refleksion og genkendelsen af den oplevelse, de havde, da de modtog beskeden, gerne skulle komme frem hos respondenterne – og endnu bedre være repræsenteret i deres svar. De fleste af respondenterne har under denne type spørgsmål kopieret eksempler fra deres profiler ind i skemaet, hvilket sikkert hænger sammen med, at de i forvejen var logget ind på deres profiler. Ved at benytte denne fremgangsmåde vil jeg således argumentere for, at jeg i spørgeskemaet rent faktisk har fået adgang til selve de medierede handlinger (og ikke blot de diskursive repræsentationer heraf – som man typisk får f.eks. i interviewundersøgelser), idet det er de originale kommentarer eller beskeder, der er sat ind.

De steder i spørgeskemaet, hvor respondenterne er blevet bedt om at give eksempler på en god eller en ubehagelig oplevelse, har jeg i samråd med Medierådet med vilje ikke defineret, hvad vi som afsendere af skemaet mente med dette. Jeg vil argumentere for, at dette er en empirisk vigtig pointe i denne undersøgelse; at vi eksempelvis ikke som "de voksne" havde defineret, hvad vi mente med "ubehageligt", sådan som der er gjort i andre undersøgelser, hvor man har skullet undersøge ubehagelige ting som f.eks. seksuelle krænkelser eller mobning over nettet (D. Rasmussen & Hansen, 2005; Rattleff & Tønnesen, 2007). Det har betydet, at vi har givet de unge åbne rammer for at fortælle om deres oplevelser – på deres egen

præmisser og ud fra deres egne definitionsrammer. Og der er noget, der tyder på, at denne strategi er blevet positivt modtaget af respondenterne:

"Jeg vil bare lige sige, at jeg syntes den her undersøgelse har været god i forhold til mange andre, da man får mulighed for selv at skrive og uddybe sine svar i stedet for, at man bare får nogle faste svarmuligheder at vælge imellem.."

(Dreng, 16 år)

Lignende taknemmelige kommentarer er at finde undervejs i svarene, hvilket jeg vender tilbage til senere i et af analyseafsnittene.

Den tredje og sidste sektion af spørgeskemaet, "Hvad synes dine forældre?", bestod overvejende af et par kvantitative spørgsmål om respondenternes forældres holdninger til og viden om deres online-vaner (som respondenterne vurderede det). Efter ønske fra Medierådet blev svarkategorierne formuleret, således at de ville passe på forskellige typer af forældreholdninger til mediebrug. Disse tog inspiration i kategorier udviklet af Christensen og Tufte (2001).⁵³ På sidste side i spørgeskemaet var der indsat en boks, hvori respondenterne kunne skrive "yderligere kommentarer".

Spørgeskemaet er udformet i SurveyXact, hvilket giver mange muligheder for at foretage forskellige krydstabuleringer og observationsanalyser af datamaterialet.

Et par statistiske udredninger

2.406 børn og unge deltog i undersøgelsen, heraf 51 procent piger og 49 procent drenge. Hvis man frasorterer de respondenter, som ikke besvarede alle spørgsmål eller er frafaldet undervejs, er antallet af respondenter dog 1.960 (52 procent piger og 48 procent drenge). Når jeg inddrager statistiske resultater fra undersøgelsen, vil jeg basere tallene på det antal af respondenter, som gennemførte hele undersøgelsen. Aldersmæssigt fordeler disse sig på følgende måde:

⁵³ Christensen og Tufte har på baggrund af et længerevarende forskningsprojekt om mediebrug i hverdagen i danske familier opstillet fire typer af forældreholdninger til mediebrug: Den frigjorte holdning, den omsorgsfulde/beskyttende holdning, den demokratiske/pluralistiske holdning og den fællesskabssøgende holdning (Christensen & Tufte, 2001, pp. 78-79).

1) Hvor gammel er du?		
	Respondenter	Procent
11 år eller derunder	29	1,5%
12 år	127	6,5%
13 år	246	12,6%
14 år	364	18,6%
15 år	404	20,7%
16 år	303	15,5%
17 år	200	10,2%
18 år	131	6,7%
19 år eller derover	150	7,7%

Figur 16: Respondenternes aldersfordeling

Spørgeskemaet var indrettet således, at de respondenter, som valgte '11 år eller derunder' eller '19 år eller derover' blev direkte videresendt til en side, hvorpå der stod "Tak for din hjælp, men du er desværre ikke i målgruppen for vores undersøgelse.". På den måde var det kun 12-18-årige, som kunne besvare spørgsmålene i skemaet. Selvfølgelig kan de, som faldt uden for målgruppen, have logget på igen og angivet en anden alder. At respondenter kan lyve er dog et grundvilkår for spørgeskemametoden.

Selvom spørgeskemaundersøgelsen ikke er statistisk repræsentativ for danske unges brug af sociale netværkssider, er der alligevel nogle kvantitative tal, som er relevante at hive ud fra undersøgelsen. Disse tal er således kun gældende for de 12-18-årige, som har deltaget i undersøgelsen. 88,3 procent af disse angiver, at de benytter sig af sociale netværkssider. 8,2 procent har svaret, at de ikke anvender SNS'er, imens 3,5 procent har svaret "Ved ikke" til dette spørgsmål.⁵⁴ Til spørgsmålet om, hvilke sider de anvender, har de 88,3 procent, som svarede ja, især nævnt sider som Arto, NationX, MySpace, Jubii, Habbo, Skum eller MSN Messenger.⁵⁵ 96,8 procent af dem har angivet, at de har en profil på en eller flere af de sites, de benytter.

Generelt giver respondenterne udtryk for, at de tilbringer meget tid på SNS'er. De fleste af dem angiver, at de bruger mere end to timer om dagen. I det følgende ses den procentvise fordeling af angivet tidsforbrug:

⁵⁴ Da spørgeskemaet overvejende blev linket til fra en række sociale netværkssider, kunne man måske tro, at antallet af respondenter, som angiver, at de bruger SNS'er, ville være 100 %. Dog er der en lille gruppe af respondenter, som har svaret på skemaet via links fra offentlige institutioner eller bibliotekers hjemmesider, og disse er ikke nødvendigvis brugere. Dertil kommer, at nogle måske ikke har opfattet deres brug af et bestemt site som faldende under kategorien af 'chatportaler, communities eller mødesteder på internettet', hvilket også afspejler sig i det faktum, at nogen har svaret "Ved ikke" til dette spørgsmål.

⁵⁵ Havde undersøgelsen været gennemført senere, havde dette givetvis set anderledes ud. Under alle omstændigheder ville Facebook have været blandt de SNS'er, som de fleste benytter. Dertil kommer, at respondenternes eksempler på, hvilke SNS'er de benytter, naturligvis bærer præg af, hvorfra der har været linket til undersøgelsen. Efter blot en time med et forsidelink på Arto, havde over 1000 brugere allerede deltaget i undersøgelsen. Da Arto på det tidspunkt var det mest besøgte SNS, er det da også det SNS, de fleste har angivet at anvende.

6) I hvor høj grad bruger du chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?		
	Respondenter	Procent
Sjældent	30	2,0%
En gang om ugen	37	2,4%
2-3 gange om ugen	142	9,4%
Under en time om dagen	240	15,8%
1-2 timer om dagen	459	30,3%
Mere end 2 timer om dagen	478	31,6%
Andet, hvad?	129	8,5%

Figur 17: Tidsforbrug på SNS'er, ifølge respondenterne

Disse tal skal dog ikke forveksles med det gennemsnitlige tidsforbrug for danske teenagere, da tallene som nævnt reflekterer dem, der har valgt at besvare spørgeskemaet. Dertil kommer, at mange af respondenterne, grundet spørgeskemaets placering på forskellige SNS'er, er aktive brugere. Desuden er tidsforbruget angivet ud fra, hvordan respondenterne *selv vurderer*, at deres forbrug er. Jeg havde dog på baggrund af erfaring med Arto med vilje ladet tidsangivelserne i svarkategorierne til dette spørgsmål være så høje, da jeg var klar over, at børn og unge generelt bruger meget tid på sociale netværkssider. Som uddybende svar under kategorien "Andet" angav nogle, at de bruger SNS'er "hele tiden" eller oplyste, at de bruger op til fire, fem eller tilmed ti timer om dagen på sociale netværkssider. Se øvrige svar under kategorien "Andet" under spørgsmål 6 i bilag 4, der er at finde på den medfølgende usb-nøgle.

Som nævnt indeholdt spørgeskemaet også en række både kvantitative og kvalitative spørgsmål om, hvorledes respondenterne vurderede, at deres forældre forholder sig til deres brug af SNS'er. 89,1 procent af respondenterne gav udtryk for, at deres forældre ved, at de anvender chatportaler, communities eller mødesteder på nettet, imens 2,2 procent har svaret, at forældrene ikke har kendskab til dette. 8,7 procent har svaret "Ved ikke" til dette spørgsmål. I spørgeskemaet tegner der sig generelt et billede af, at de danske forældre – ifølge de unge respondenter selv – frit lader deres børn anvende sociale netværkssider:

15) Hvad siger dine forældre til din brug af chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?		
	Respondenter	Procent
Jeg må ikke bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet for mine forældre	17	1,2%
Jeg må godt bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet, hvis mine forældre må se min profil	165	12,0%
Jeg må frit bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet for mine forældre	1.192	86,8%

16) Opsætter dine forældre regler for din brug af chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?		
	Respondenter	Procent
Ja	423	30,7%
Nej	957	69,3%

Figur 18: Respondenternes svar på spørgsmål 15 og 16

I undersøgelsen angiver 34,1 procent af respondenterne desuden, at deres forældre taler med dem om deres brug af SNS'er, i modsætningen til 65,9 procent, som vurderer, at forældrene ikke taler med dem.

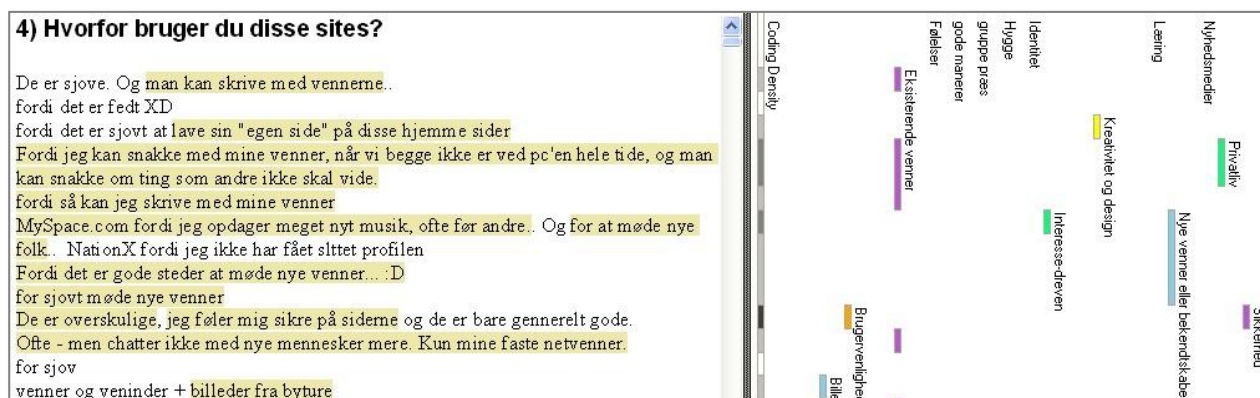
Grounded Theory-inspireret tilgang af svar via NVivo

Med over tusinder af kvalitative besvarelser på spørgeskemaundersøgelsen har jeg haft et behov for at danne mig et kondenseret overblik over datamaterialet. Til dette formål har jeg benyttet softwareprogrammet Nvivo 8, som muliggør kvalitativ dataanalyse og kan kvalificere arbejdet med at kode og kategorisere den store datamængde. Nvivo er baseret på en Grounded Theory-inspireret tilgang til kodning af kvalitativt datamateriale. At tage en Grounded Theory-tilgang til dataanalyse betyder som udgangspunkt, at man lader de empiriske data "tale for sig selv", frem for at tilgå dem med bestemte teoretiske rammer eller begreber (Gibbs, 2002, p. 165; Welsh, 2002). Med Grounded Theory analyserer man således systematisk de kvalitative data for at belyse de centrale former for handling udført af mennesker i en bestemt situation (A. E. Clarke & Friese, 2007). Grounded Theory er i sin grundform udviklet af Glaser og Strauss (1967), men efterfølgende udbygget af flere andre (se evt. Bryant & Charmaz, 2007). Den version af Grounded Theory, som Nvivo er inspireret af, bygger på en induktiv tilgang til kodning af data og ligger tættest op ad eksempelvis Strauss og Corbin (1990) eller Charmaz (1995). Selvom Nvivo er inspireret af Grounded Theory, er det dog ikke nødvendigt at adoptere alle anbefalinger og retningslinjer fra tilgangen for at kode sine data i programmet (Gibbs, 2002; Welsh, 2002). Det er eksempelvis de færreste, som er stringente omkring at holde alle teoretiske antagelser på afstand, inden dataindsamling og den egentlige analyse påbegyndes (Gibbs, 2002, p. 166).

Formålet med Nvivo er at organisere sine data for at kunne analysere dem. Dette foregår i form af kodninger i datamaterialet. Kodning er defineret som den proces, hvor man identificerer og navngiver afgrænsede bidder af ens datamateriale (Gibbs, 2002, p. 57). Når man navngiver en bid af datamaterialet oprettet man det, der inden for Nvivo hedder en 'node'; en kategori, der er dækkende for det konkrete eksempel af empirisk data. Her kan man tale om *datastyret kodning*, hvor noderne konstrueres på baggrund af nærlæsning af teksten, eller en mere *begrebsstyret kodning*, hvor databidderne kobles med i forvejen definerede teoretiske eller analytiske begreber (Gibbs, 2002, pp. 59-60). De fleste forskere benytter sig – ligesom mig – af en kombination af disse to kodningsstrategier, selvom man, jf. den Grounded Theory-inspirerede tradition, så vidt muligt skal forsøge at "pull out from the data what is happening and not impose an interpretation based on pre-existing theory" (Gibbs, 2002, p. 60). Dog vil jeg mene, at man altid på forhånd vil vide lidt om, hvad det er, man er interesseret i, eftersom man jo ofte selv har udarbejdet en

spørgeguide eller lignende. Dog er det centrale at være åben over for, at der ud fra datamaterialet kan opstå nye spændende kategorier eller vinkler på ens problemstilling.

I mit kodningsarbejde har jeg anvendt Nvivo til at kode udvalgte dele af de kvalitative svar fra spørgeskemaundersøgelsen. Jeg har kodet svarene fra de spørgsmål, som på baggrund af de etnografiske observationer og det neksusanalytiske engagement i feltet har vist sig at være centrale at grave ned i. Jeg har valgt at kode alle svar fra ét spørgsmål ad gange, som f.eks. her med svarene fra spørgsmål 4:

Figur 19: Udsnit af kodningsvindue fra Nvivo

På den måde har jeg i analysearbejdet mulighed for at undersøge de forskellige kategorier på tværs af forskellige spørgsmål og tilhørende svar. Jeg kan således efterfølgende vælge at få vist alle de kvalitative svar fra undersøgelsen, som har med eksempelvis "Eksisterende venner" eller "Privatliv" at gøre.

Selve kodningsarbejdet er foregået over flere omgange. Strauss og Corbin har inddelt analysearbejdet i tre faser, som glimrende supporteres af de tekniske muligheder i Nvivo, hvor man kan oprette såkaldte 'free nodes', som efterfølgende organiseres i mere overordnede 'tree nodes':

1. **Åben kodning** (hvor kategorier eller temaer dannes på baggrund af datamaterialet) – free nodes i Nvivo
2. **Aksial kodning** (hvor kategorierne raffineres, udvikles og sættes i forhold til hinanden) – tree nodes i Nvivo
3. **Selektiv kodning** (hvor man finder ud af, hvad ens hovedkategori eller -historie er; dvs. finde frem til centrale temaer for ens analyse)

(Anselm L. Strauss & Corbin, 1990; som i Gibbs, 2002, pp. 167-174)

De første to kodningsmetoder svarer til de faser, jeg har været igennem i kodningsarbejdet med de udvalgte spørgeskemasvar. Her har jeg gennemgået mine noder over flere omgange og er dermed endt med de mest

centrale kategorier og analytiske temaer repræsenteret under en række 'tree nodes'. Den tredje kodningsmetode skal ses i forhold til de øvrige datatyper i dataarkivet. For mig har den selektive kodning ikke kun været gældende for spørgeskemadataene, men ved at belyse mit forskningsobjekt via flere forskellige datatyper har jeg fundet frem til den hovedhistorie, jeg vil fortælle i afhandlingen samt de centrale analytiske temaer. I bilag 1 har jeg beskrevet, hvordan jeg har kodet avisartiklerne fra media-content-undersøgelsen, og det er samme tilgang med at oprette først free nodes og derefter tree nodes, jeg har benyttet mig af i kodningerne af spørgeskemadataene. Dog skal det nævnes, at jeg i kodningsarbejdet med spørgeskemadataene ikke har kodet hvert eneste eksempel eller hvert eneste svar – med undtagelse af svarene fra spørgsmål 4 ("Hvorfor bruger du disse sites?") og 12 ("Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet? Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?"). Det skyldes, at respondenterne ofte har givet de samme svar eller forklaringer under det samme spørgsmål, og det ville være en meget triviell – og tidskrævende – øvelse at oprette koder under hvert eneste svar, hvilket ikke ville gavne min analyse, udover at kunne pege på svarenes hyppighed. Jeg har derfor læst og gennemgået alle svar og kodet de mest sigende eller uddybende eksempler blandt de svar, som minder om hinanden. Derudover har jeg fokuseret på også at kode de svar, der har overrasket mig samt dem, der har bekræftet eller afkræftet observationer fra den etnografiske del af projektet. Desuden har jeg sporadisk benyttet mig af 'annotations' i Nvivo til at nedskrive ideer, forbindelse mellem svar eller begyndende analyse, som er opstået undervejs i kodningsarbejdet. Alle kodninger er at finde i bilag 5, der er lagt ind på den medfølgende usb-nøgle, og kan åbnes ved brug af Nvivo 8.

Med denne Grounded Theory-inspirerede tilgang til datakodning understøtter brugen af Nvivo afhandlingens teoretiske rammeværk og minder om både neksusanalysen og Situational Analysis på den måde, at det er de mest centrale mønstre, diskurser eller medierede handlinger i datamaterialet, som fremhæves. Inddragelsen af Nvivo skal desuden ses som supplement til de muligheder for dataudforskning, der ligger i SurveyXact. Sidstnævnte fungerer fremragende til at udforske datamaterialet fra spørgeskemaet kvantitativt eller til at foretage krydstabuleringer (eksempelvis "Hvad har de piger mellem 12 og 14 år, som til spørgsmål 6 har svaret, at de benytter SNS'er mere end to timer om dagen, svaret til spørgsmål 12 om ubehagelige oplevelser?"). Ligeledes kan man via SurveyXact vælge se alle svar fra hver enkelt respondent, hvilket gør, at et bestemt svar kan analyseres i lyset af, hvad respondenterne har svaret til de øvrige spørgsmål (fx om hvilke sociale netværkssider, der anvendes, hvor meget osv.). Dette er med til at tilføje en vis kontekstforståelse⁵⁶ til hvert enkelt svar, som ikke kan skabes i den kondensering, der er frembragt på baggrund af kodningsarbejdet i Nvivo. Med Nvivo kan jeg til gengæld på baggrund af de systematiske kodninger danne overblik og kategorisere mit datamateriale ud fra mere kvalitative kategorier, som er fremkommet undervejs i den analytiske kodningsproces.

⁵⁶ Jeg kan dog på ingen måde kende konteksten for, hvordan spørgeskemaet blev udført: Sad respondenterne alene, hvilket humør var han/hun i osv., hvilket er endnu et grundvilkår for en online-spørgeskemaundersøgelse.

Uformelle samtaler, fokusgruppeinterview og data via SNS-features

Med til dataarkivet hører også uformelle samtaler med brugere foretaget på forskellige sociale netværkssider, via MSN Messenger eller IRL (f.eks. under foredrag, på skoler, ved familiefester eller andre særlige lejligheder, hvor jeg har haft mulighed for at tale med børn og unge, som anvender sociale netværkssider). De uformelle samtaler (både online og offline) betragter jeg som en del ph.d.-projektets etnografiske data. Ofte har det været mine informanter, som har taget initiativet til de samtaler, der er foregået online, og det har været ganske givtigt for mig at erfare, hvordan mange af dem bruger MSN Messenger som et supplement til deres SNS-kommunikation. Således har jeg ofte oplevet, hvordan informanter fra f.eks. Arto eller NationX har bedt om at få mig på deres kontaktiliste på Messenger for efterfølgende ved flere lejligheder at skrive til mig uden noget bestemt formål, men blot for kommunikationens skyld, som det eksempelvis ses i Figur 20:

Figur 20: MSN-samtale med 12-årig dreng, 2008

Dette har givet mig et yderligere indblik i, hvordan unge anvender sociale medier. At respondenterne har henvendt sig til mig på samme måde, som de normalt henvender sig til hinanden, fortæller noget om, hvilken rolle de tilskriver mig, og det tyder på, at jeg er blevet "a full-fledged participant" og har opnået den 'zone of identification', som Scollon og Scollon fremhæver som vigtig (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 156). Til tider har de uformelle samtaler udviklet sig til små ustrukturerede interviews, hvor jeg har haft mulighed for at spørge informanterne ind til deres SNS-brug:

Figur 21: MSN-samtale med informant, 2008

I lighed med dette har jeg haft mange små, uformelle samtaler eller interviews med mine informanter og "venner" i gæstebøgerne på de sociale netværkssider, hvor jeg aktivt har brugt min profil. Til tider er det faktisk endt med, at det har været informanterne, som har interviewet mig, hvis de har fundet nogle af oplysningerne på mine profiler interessante og gerne ville vide mere. Især har jeg fået mange henvendelser fra brugere, som var interesseret i at vide noget om min forskning:

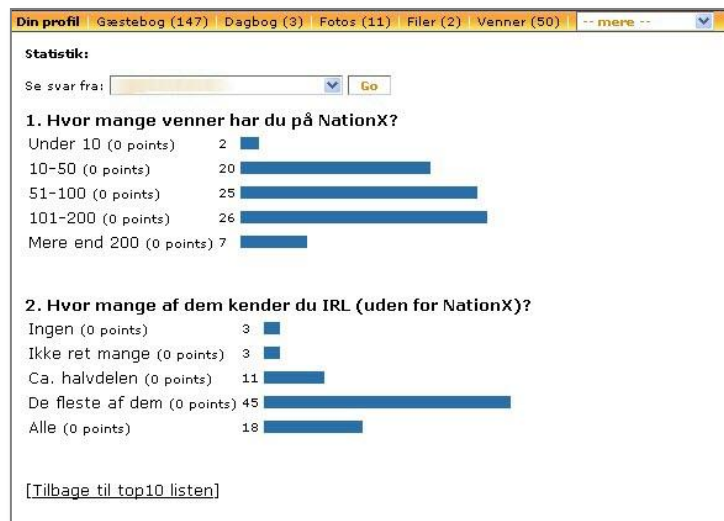
Figur 22: Gæstebogsbeskeder fra NationX og Arto, 2005 og 2007

Således har jeg både i specialeperioden og under hele ph.d.-projektforløbet oplevet en stor interesse blandt børn og unge, og jeg har yderst sjældent mødt nogle, som ikke var interesseret i at fortælle mig om deres oplevelser.

Da jeg skrev specialet, afholdt jeg et semi-struktureret fokusgruppeinterview med fem 9. klasseelever (tre piger, to drenge, alle 15 år), som alle brugte Arto ofte, og som jeg havde kommunikeret med på siden. Eleverne udgjorde en såkaldt naturlig gruppe (A. M. Dahler-Larsen & P. Dahler-Larsen, 1999, p. 8), eftersom de gik i klasse sammen og var venner både off- og online. Under interviewet blev Arto og respondenternes profiler herpå anvendt som samtalefremmende og stimulerende effekter til at sætte samtalen og diskussionen mellem deltagerne i gang (A. M. Dahler-Larsen & P. Dahler-Larsen, 1999, p. 2). Selvom interviewet nu er gammelt, indgår det stadig i dataarkivet, da det er med til at forme min forståelse af unges

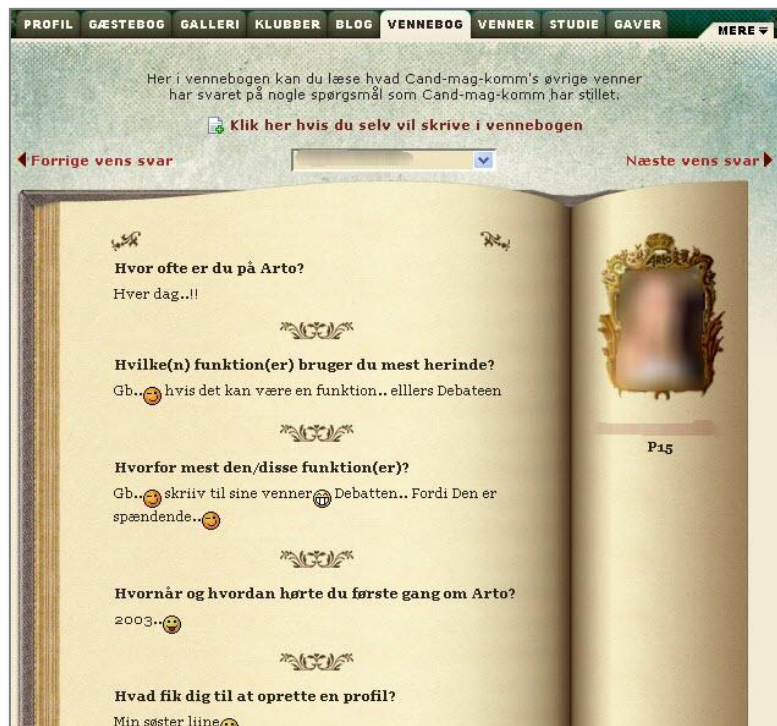
SNS-brug. Dertil kommer, at jeg stadig er "venner" med nogle af fokusgruppedeltagerne på Arto og har fulgt deres udvikling på siden.

Et yderligere element i dataarkivet er de muligheder for empiriindsamling, som de forskellige sociale netværkssider tilbyder. Således har jeg haft mulighed for at oprette afstemninger eller quizzer på de sociale netværkssider, og selvom resultaterne heraf ikke er statistisk repræsentative, er de alligevel med til at fortælle noget om de unges brug af de sociale netværkssider, som eksemplet her fra NationX, hvor brugerne har deltaget i min afstemning om, hvor mange venner de har på deres profil:

Figur 23: Afstemning fra NationX, 2007

I stil med dette har jeg haft mulighed for at anvende min "Vennebog" på Arto til at udforme et mindre spørgeskema, som under og efter specialeperioden er blevet udfyldt af nogle af brugerne (se Figur 24). Det er bl.a. i kraft af denne vennebog, at jeg har foretaget en såkaldt "What's in the news?-survey", jf. Scollon og Scollons anbefalinger, og spurgt Arto-brugerne, hvad de har hørt om Arto i medierne (Larsen, 2005a, pp. 277-280). Efterhånden som en del unge har slettet deres profiler på Arto, er deres svar også forsvundet fra vennebogen, men det sker stadig, at en bruger finder vej forbi spørgsmålene og besvarer dem. Med mindre jeg sletter mine profiler på de sociale netværkssider, vil jeg ganske sikkert blive ved med at modtage denne type af data, også længe efter at dette forskningsprojekt er afsluttet.

Figur 24: Vennebog på Arto, 2006

3) Data genereret af mine forskningsresultater

Jeg er nu nået til dataarkivets tredje type af empirisk materiale; den type, der er genereret på baggrund af det faktum, at jeg har kommunikeret mine forskningsresultater eller deltaget aktivt i det neksusfællesskab, jeg undersøger. I forbindelse med diskussionen af insiderproblematikken i kapitel 2 skrev jeg bl.a., hvordan min blog, min egen brug af sociale medier samt min position som foredragsholder eller ekspert i nyhedsmedierne har genereret nye data og empiriske indsigter. I det følgende vil jeg reflektere over, hvorledes jeg kan drage nytte af dette i neksusanalysens navigationsfase.

Forskningskommunikation som metode til neksusetnografisk data

Forskningsformidling (eller forskningskommunikation, som det kaldes som akademisk felt) har fyldt meget i projektet; nok også væsentligt mere end det normalt gør for ph.d.-studerende. Bl.a. har jeg siden 2005 haft ca. 300 presseoptrædener (<http://malenel.wordpress.com/press-appearances>), holdt ca. 100 foredrag og skrevet 115 blogindlæg. Derudover har jeg skrevet populærvidenskabelige artikler henvendt til forældre, lærere, bibliotekarer, børn og unge med flere. Jeg har deltaget i workshops, råd eller nævn om internetsikkerhed og børn og unges internetbrug mv. Jeg vil argumentere for, at disse forskellige aktiviteter også kan ses som en metode, der afføder ny viden, nye data eller nye muligheder for empiriindsamling. Det er det, jeg i afhandlingen betegner 'neksusetnografisk data'. Begrebet 'neksusetnografi' skal i denne

sammenhæng dække over den nye rolle, man som deltagende observatør får, når man går tilbage i det "semiotiske ecosystem" og foretager et "re-engagement" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177) inden for det pågældende nexus of practice. Ifølge Scollon og Scollon er det netop vigtigt ikke at holde sig på afstand af det felt, man undersøger, men derimod aktivt søge at forandre det. For mig er forskningskommunikation ikke kun ekstra arbejde, men indgår som en del af den etnografiske og neksusanalytiske tilstedeværelse i det felt, jeg undersøger. Med 'neksusetnografisk data' mener jeg således data, som fremkommer netop på grund af, at jeg som forsker er en aktiv del af det felt, jeg undersøger.

I afhandlingens kapitel 6 diskuterer jeg dette neksusetnografiske engagement i forhold til neksusanalysens tredje fase om forandringselementer. Her forholder jeg mig til min egen rolle som forsker ud fra tre paradigmer eller perspektiver på forskningskommunikation; 'formidling', 'dialog' og 'deltagelse' (S. S. Jensen, 2006). Disse paradigmer, som vil blive uddybet i kapitel 6, kan relateres til den måde, hvorpå jeg har indgået som en del af feltet omkring børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark, hvad enten det er som forsker, ekspert, blogger, foredragsholder, meningsdanner, talerør eller social aktør. I nærværende kapitel vil jeg imidlertid fremhæve tre former for neksusetnografisk engagement i feltet, har forsynet mig med nye data. Der er tale om udtalelser til nyhedsmedierne, foredrag samt forsker-blogging. Disse aktiviteter kan primært relateres til formidlings- og dialogparadigmer inden for forskningskommunikation som felt.

Udtalelser til nyhedsmedierne

Som det fremgik allerede i afhandlingens første kapitel, har jeg valgt et forskningsområde- og emne, som i høj grad påkalder sig offentlighedens interesse. At forskning i børn og unges mediebrug er godt stof i nyhedsmedierne, er ikke noget nyt, og historisk set er der en stærk tradition for at inddrage forskere i den offentlige debat og at bruge medieforskere som eksperter i nyhedsmedierne. Dette har især været tilfældet med den del af børne- og ungdomsmedieforskningen, som har været udført i regi af effektforskningstraditionen og efterfølgende med receptionsstudier af børn, unge og medier.⁵⁷ Allerede inden jeg afleverede mit speciale om Arto i 2005, begyndte jeg at blive kontaktet af nyhedsmedier, og henvendelserne fortsatte og intensiveredes, efter jeg påbegyndte ph.d.-projektet i 2007. Jeg har aldrig selv henvendt mig til journalister, men har som oftest indvilliget i at udtale mig, hvis der var tale om emner, som jeg qua mine forskningsresultater følte mig rustet til at udtale mig om. De nyhedshistorier, hvori jeg har udtalt mig, har således primært handlet om danske unges brug af Arto eller Facebook. I få tilfælde har jeg udtalt mig mere generelt om unges internetkommunikation eller om brugen af sociale netværkssider, men jeg har ofte takket nej til at medvirke i nyhedshistorier, hvis emnet eller vinklingen befandt sig uden for eller i periferien af mit forskningsemne.

Set med neksusetnografiske briller er det yderst interessant at vide, hvilke spørgsmål journalister stiller, når de researcher, samt hvilke vinkler de vælger på historier inden for ens forskningsområde. Nyhedshistorier kan som nævnt spille en væsentlig rolle inden for de mest fremtrædende diskurscyklusser i et NoP, og en

⁵⁷ Dette har en række danske forskere med fokus på børn, unge og medier også erfaret gennem tiden. Af danske receptionsstudier, som har påkaldt sig offentlighedens interesse, kan bl.a. nævnes Drotner (1999), Jerslev (1999), Tufte (1999) eller Povlsen (1999).

viden herom må nødvendigvis være en del af forskerens empiriindsamling. At man selv har mulighed for at optræde som aktør i forhold til dette, ville Scollon og Scollon nok se som en styrke og et supplement til de media content- og "What's in the news"-surveys, som de anbefaler, at man gennemfører. Dette betyder nemlig, at man ikke blot som udenforstående forsker indsamler viden om nyhedsmediernes behandling af ens forskningsemne, men at man også får et insiderblik på, hvorledes disse diskurser bliver konstrueret. Jeg er klar over, at man ikke får et fuldstændigt indblik i researcharbejdet, idet journalisten bl.a. interviewer flere kilder, men det faktum at man over en længere periode har oplevet at blive interviewet af mange forskellige journalister fra forskellige medier, er med til at give et generelt indblik i nyhedsformidlingen og arbejdet bag. Eksempelvis finder jeg det interessant at kunne konstatere, hvordan de samme emner eller vinklinger løbende er blevet taget op, eller hvordan nogle af de samme perspektiver har været inddraget i debatterne om henholdsvis Arto og Facebook. Ligeledes har det været interessant at erfare, hvordan der kan være stor forskel på de spørgsmål, journalisten stiller, og den efterfølgende vinkling af nyhedshistorien. I nogle tilfælde har jeg oplevet, at den endelige artikel på ingen måde repræsenterer selve interviewet, eller at de analytiske pointer, man selv finder interessante, ikke er dem, der interesserer pressen.

Som skrevet i kapitel 2 har jeg ofte oplevet, at forskellige mennesker har kontaktet mig, efter at jeg har deltaget i især tv- eller radioprogrammer, for at kommentere på mine forskningsresultater eller udtalelser. Dermed er der tale om, at folk "sender mig nye data" (boyd, 2009), hvilket de nok ikke ville have gjort, hvis ikke jeg i offentligheden havde formidlet de eksisterende forskningsresultater. I det følgende ses et uddrag af en mail, jeg modtog efter at været blevet interviewet den daglige i nyhedsudsendelse 'Deadline' på DR2 i februar 2008:

"Fint interview i Deadline kl. 17, men synes du glemte at sige at det handler om sladder. Facebook er pøblens Se & Hør, som jeg ser det handler det i høj grad om at snage. Alle de andre ting er side"gevinster".[...]"

(Udsnit af mail modtaget den 15.2.2008)

I sådanne tilfælde påpeges (måske) oversete perspektiver, og jeg får indblik i "individual member's experience", jf. en af de datatyper, Scollon og Scollon anbefaler (R. Scollon, 2001a; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004). Ligeledes er det interessant at følge med i, hvordan nyhedsartikler, hvori jeg har optrådt som kilde, kan skabe grobund for diskussioner blandt forskellige aktører. I det følgende ses eksempelvis kommentarer fra forældre i forbindelse med en artikel på Berlingske Tidendes website, som handlede om, hvordan Facebook i stigende grad er blevet "invaderet" af børn (Nyhus, 2009):

"Det er ikke i orden at ungerne kommer på. Der går ikke længe så har vi "Arto" lignende tilstande på FB. Jeg har allerede sagt nej til at få mine børns venner som "venner" da jeg selv kører en hård linje med hvem jeg har lyst til at have som ven. Begge ungerne er i deres midt teenage år og har selv profil. Der er en grænse som hedder 13 år, den burde man overholde hvad enten børn er vant til at surfe eller ej."

(Kommentar på Berlingske Tidendes website, FRI.dk, den 2.3.2009)

"Min datter på 11 år, er også med på Facebook. Jeg kan ikke se noget galt i det, og jeg føler det er sikre en Arto. På Facebook kan jeg selv holde øje med hvad hun laver. Ja jeg er ven med min datter. Hele hendes klasse er på Facebook. Mit indtryk er at det ikke er så spændende når de først er kommet "på". Det genere ikke mig, at der er børn med på, hvor skulle de ellers være henne?? På Arto, hvor de kan kontaktes af en masse "Underlige personer"? Hvis man ikke vil være ven med et barn, så kan man jo ignorerer venskabet."

(Kommentar på Berlingske Tidendes website, FRI.dk, den 2.3.2009)

Derudover har jeg modtaget kommentarer på populærvidenskabelige artikler, jeg selv har skrevet. Her ses eksempelvis kommentarer fra unge brugere på min artikel "Bag om Arto.dk – fra venskaber til mediepanik" (Larsen, 2006c):

"Hvor er det rart endelig at se noget positivt og for den skyld sandt, om Arto. Det gør mig glad, for alt det forkusering på det negative, er da dybt åndssvagt."

(Kommentar på Kommunikationsforum, den 4.1.2007)

"Hov du glemte på chatten sidder der næsten hele tiden chat admin og holder øje med om der sker noget der ikke skal ske. Og man kan også andmelde en hvis arto giver en ret sletter de brugen."

(Kommentar på Kommunikationsforum, den 4.3.2007)

"arto er kun positivt for min sidde jeg har her idag lært min nære veninde igennem arto jeg har haft bekendte, over arto som nu er blevet mine veninder, jeg har fået mere mod!"

(Kommentar på Kommunikationsforum, den 17.4.2007)

Kommentarer som disse giver mig en umiddelbar respons på de forskningsresultater, jeg kommunikerer ud, og de skærper min empiriske indsigt. Muligheden for at efterlade kommentarer på artikler i mange elektroniske medier skaber således grobund for, at man som forsker kan få indblik i, hvorledes ens forskningsresultater modtages i praksis.

At forskere optræder i nyhedsmedierne betyder også, at de, deres universitet og forskningsområde profileres eller brandes (S. S. Jensen, 2006). Dermed kan man tale om, at den enkelte forsker også bliver mere synlig inden for det pågældende NoP, der undersøges. Jeg har tidligere skrevet, hvordan jeg som følge af min synlighed inden for feltet ofte bliver ringet op af skoleelever, som vil interviewe mig til deres skoleopgaver. Også her er det interessant at få indblik i de spørgsmål, de stiller. På baggrund af disse har jeg bl.a. erfaret, hvordan børn og unge refererer til nyhedsmediediskurserne, når de rammesætter deres skoleopgaver.

Den viden og de neksusetnografiske data, som mine udtalelser i nyhedsmedierende genererer, er således primært et insiderblik på journalisters arbejde med eller vinkling af artikler om forskningsemnet 'unge og

online sociale netværk', de efterfølgende offentlige reaktioner på artiklerne samt de forskellige tilfælde, hvor både brugere og ikke-brugere "sender mig data" eller på anden vis interagerer med mig.

Foredrag

En af de andre aktiviteter, som har fornyet mig med neksusetnografisk data, er de foredrag eller oplæg, som jeg igennem tiden har holdt ved eksempelvis forældreaftner på folkeskoler eller under temakonferencer om unge og medier rettet mod forskellige målgrupper. Jeg har ofte holdt foredrag på op til tre timer, og her prioriterer jeg interaktionen med tilhørerne højt. Under foredragene er det interessant for mig at få indblik i de spørgsmål, kommentarer eller holdninger, som forældre, lærere, pædagoger, SSP-medarbejdere eller bibliotekarer har til børn og unges brug af sociale netværkssider, da disse er med til at danne omkredsen for de unges brug og muligvis er indlejret i de diskurser eller handlinger, jeg finder hos respondenterne. De er med andre ord en del af det neksus, jeg undersøger. Under et foredrag på en skole i Aalborg i 2007 forklarede en far eksempelvis sin holdning til Arto ved at sammenligne hjemmesiden med narkotika. Som han sagde: Alkohol vidste han, hvad var, og det kunne han vejlede sin søn omkring (på samme måde som med de "gammeldags medier"), men narko havde han aldrig selv prøvet, og han vidste ikke, hvad han skulle stille op, hvis sønnen begyndte at bruge det. Ligesådan havde han det med hjemmesider som Arto, fortalte han. Kommentarer som denne har været med til at skærpe min forståelse af, hvordan mange forældre har oplevet sociale netværkssider som "ukendt land". Med hvert nyt foredrag, hvor jeg har formidlet min eksisterende viden, har jeg følt, at jeg er gået hjem med ny viden på baggrund af deltagernes kommentarer eller spørgsmål.

Dette har især været tilfældet de gange, hvor børn og unge har været blandt tilhørerne. Her er det ofte sket, at de unge tilhørere efterfølgende har kontaktet mig eller har ansøgt om at blive ven med mig på forskellige SNS'er. Nogle af dem kommenterer på mine resultater, giver mig ret eller uret eller tilbyder, at jeg kan observere deres profiler. Dette kan medføre den "snowballing"-tilgang (Bijker, 1995), der ligger i at benytte sig af en multi-sited, connective etnografisk tilgang (Hine, 2000). Som nævnt i forrige kapitel fik jeg eksempelvis øjnene op for NationX i forbindelse med et foredrag på en nordjysk skole. At holde foredrag om emnet 'unge og online sociale netværk' er således med til at udvide min eksisterende viden om emnet og kan på den baggrund generere neksusetnografiske data.

Forsker-blogging

Som nævnt i kapitel 2 er det inden for internetforskningen meget udbredt, at forskere har en blog, som enten udelukkende er en forskningsblog, en personlig blog eller en kombination af begge. Her formidles nyeste forskningsresultater, ideer eller work-in-progress. Det at blogge minder på mange måder om forskningsarbejde, eftersom en blogger "filters a mass of information, choosing the items that interest her or that are relevant to her chosen topic, commenting upon them, demonstrating connections between them and analysing them" (Mortensen & Walker, 2002, p. 250). Den danske internetforsker Lisbeth Kistrup, som siden 2001 har drevet forskerbloggen "Kistrup's Cataclysms" (<http://www.kistrup.dk>), definerer genren på følgende måde:

"Forsker-bloggen vil jeg definere som en weblog, der i sit indhold primært fokuserer på skribentens forskningsområde og forskningsinteresser. Den kan både fungere som forskerens dagbog undervejs i et projekt; som en notesbog, hvor forskeren fastholder sine ideer og tanker; og som et sted, hvor forskeren filtrerer og samler relevant information i forbindelse med et konkret forskningsprojekt. På mange måder kan den derfor ses som en forlængelse af de praksisser og arbejdsmetoder, de fleste forskere hyppigt benytter sig af."

(Klastrup, 2005, p. 2)

For mig var det helt naturligt at oprette en ph.d.-blog, da jeg startede projektet. "My PhD Blog" med undertitlen "Understanding Youth and Online Social Networking" så derfor dagens lys den 31. december 2006, og i mit første indlæg præsenterede jeg bloggen på denne måde:

"Inspired by many other PhD Students I choose to create a blog in order to keep track of my thoughts, my work, my inspiration, my ideas and my research. First of all, I reckon that it will be useful for me in my PhD process, but secondly, I am hoping that it might be useful to others. Certainly, I benefit a lot from reading other researchers' blogs on topics such as youth research, social networking, Web 2.0 and other areas of interest to me."

(Larsen, 2006d)

Jeg har holdt bloggen på engelsk, så den også kunne læses af et internationalt publikum og dermed ville nå mere bredt ud i blogosfæren. Min måde at anvende bloggen på har vist sig at stemme godt overens med Klastrups definition, om end jeg også vil fremhæve forskningsformidling som et element, der fylder meget på min blog, som også har læsere uden for den akademiske verden. Eksempelvis har jeg oprettet den dansksprogede sektion "Arto-info" (<http://malenel.wordpress.com/arto-info>) på bloggen, efter utallige henvendelser fra praktikere, som havde behov for viden om børn og unges brug af Arto. Denne sektion henvender sig således primært til forældre, lærere, pædagoger, SSP-medarbejdere eller andre, som til daglig har med børn og unge at gøre.

Som flere akademiske bloggere har erfaret, medfører det at blogge nogle nye muligheder for den måde, vi bedriver forskning på. Mortensen og Walker, som begge forsker i online-gaming, har erfaret, hvordan det at føre en blog har været medvirkende til at bekræfte og legitimere deres autenticitet som forskere over for deres informanter. Bloggen, påpeger de, etablerer en online-tilstedeværelse, som over for informanterne beviser, at forskeren er seriøs og velbevandret inden for det specifikke forskningsområde. Dette giver "street credit" i langt højere grad end et langt akademisk generalieblad (Mortensen & Walker, 2002, pp. 250-251). Derudover argumenterer de for, at bloggen er med til at holde dem "tæt" på det felt, de undersøger:

"Rather than distancing ourselves and permitting an escape from the object of research, the blog lives within the same frame as the computer games and the electronic narratives we study, keeping us close to the technology, the relevant formal as well as informal discourse and the objects themselves."

(Mortensen & Walker, 2002, p. 273)

At man som forsker gør sig selv og sine personlige, om end forskningsmæssige, holdninger offentligt tilgængelige, betyder også, at de personer, som man undersøger, har adgang til den form for løbende forskningsformidling, som blogging initierer. Som jeg selv har erfaret, er respondenterne ofte meget interesserede i, hvad man finder frem til, og via bloggen kan de give en umiddelbar respons eller feedback på de tanker eller analyser, som præsenteres. Davies og Merchant har ud fra en autoetnografisk⁵⁸ tilgang undersøgt deres egen praksis som akademiske bloggere og påpeger, hvordan deres måde at blogge på (som bl.a. involverede offentliggørelse af deres feltnoter) har medført en ny epistemologisk tilgang til deres forskning:

“As a result, the traditional authorship boundaries were relaxed, as commenters became involved in ongoing discussion and debate. This shows the possibility of a more transparent research process which in turn places researchers in a new relationship with participants and user-groups, who can view, comment on and even help shape the research as it unfolds.”

(Davies & Merchant, 2007, p. 193)

Deres erfaringer stemmer godt overens med mine erfaringer fra My PhD Blog, og jeg finder det interessant, hvordan mine forskningsresultater bl.a. er blevet diskuteret i kommentarfelterne.

⁵⁸ Ellis og Bochner (2003), som Davies og Merchant refererer til, definerer autoetnografi som "an autobiographical genre of writing and research that displays multiple layers of consciousness, connecting the personal to the cultural. Back and forth autoethnographers gaze, first through an ethnographic wide-angle lens, focusing outward on social and cultural aspects of their personal experience; then, they look inward, exposing a vulnerable self that is moved by and may move through, refract, and resist cultural interpretations" (Ellis & Bochner, 2003, p. 209).

Figur 25: Kommentarer på Arto-info-side (<http://malenel.wordpress.com/arto-info>), 2007

Her tænker jeg ikke så meget på de kommentarer, jeg har fået fra den akademiske verden (selvom de også har været relevante og spændende). Ud fra et empirisk synspunkt er det mere interessant at se, hvorledes forskningsresultaterne er blevet modtaget "i praksis". I Figur 25 ses et eksempel, hvor en lærer og mindst én bruger af Arto diskuterer mine forskningsresultater. Kommentarer som disse er medvirkende til at give mig et indtryk af, hvorledes min forskning bliver modtaget af både brugere og ikke-brugere. At personer uden for den akademiske verden diskuterer min forskning og mine motiver herfor, er ydermere et tegn på, at jeg har opnået en central rolle og bliver positioneret som en aktør inden for det felt, jeg undersøger.

Neksusetnografisk data som baggrund for mapping-proces

Udover udtalelser til nyhedsmedierne, foredrag og blogging har mine neksusetnografiske aktiviteter bestået i at deltage i diverse workshops, råd, nævn eller arbejdsgrupper omhandlende unges SNS- eller

internetbrug; dvs. forskningskommunikation, der befinder sig inden for deltagelsesparadigmet (S. S. Jensen, 2006). Eksempelvis deltager jeg (sammen med en lang række relevante aktører) i Medierådets arbejdsgruppe for børn og unges brug af nye medier, sidder i Cyberhus' etiske og pædagogiske følgegruppe, har deltaget i workshops eller temadage hos Integrationsministeriet og Kulturministeriet, har arbejdet sammen med SSP, politi og kommune om oplysning om sikker chat på skoler i Aalborg mv.

Erfaringer fra sådanne aktiviteter kan jeg sammen med de øvrige datatyper fra dataarkivet bruge, når jeg som det indledende skridt i navigationsfasen ved hjælp af Situational Analysis (A. E. Clarke, 2005) vil foretage mappings af NoP'et og klarlægge konteksten for unges SNS-brug i Danmark. Her er det en stor fordel, at jeg kender til centrale debatter eller problemstillinger, og hvorledes de håndteres af forskellige aktører inden for feltet. På den måde skulle konteksten for undersøgelsesobjektet gerne undgå at blive "alt det, vi i princippet ikke ved noget om, men som vi ved, er derude i omkredsen", jf. Scollon (2008b) og Blommaerts (2001) kritik af kritiske diskursanalyser. De forskellige maps i næste kapitel vil således illustrere, hvordan dataarkivet er med til at give mig en begrundet og informeret kontekstforståelse af undersøgelsesfeltet. Sagt med andre ord vil disse maps være en visualisering af dataarkivet og min neksusetnografiske viden.

Lad mig i det følgende opsummere gennemgangen af de forskellige typer af empirisk materiale ved at inddele dem i en tabel, som skaber et overblik over dataarkivet.

Opsamling og overblik over dataarkivet

I nedenstående tabel i har jeg anskueliggjort mit engagement i feltet ved at opstille de tre datatyper over for Scollon og Scollons anbefalinger til metodetriangulering i neksusanalysens engagementsfase. Tabellen viser således, hvordan jeg har indsamlet data inden for alle de kategorier, som ifølge Scollon og Scollon er nødvendige for fyldestgørende at kunne navigere og identificere centrale diskurscyklusser inden for det nexus of practice, man undersøger (R. Scollon, 2001a, pp. 152-153; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 158). Tabellen opsummerer desuden, hvor de enkelte data hører hjemme, og hvad de bidrager med:

	Members' generalizations	Neutral ('objective') observations	Individual member's experience	Observer's interactions with members
Allerede eksisterende data	Brugere og ikke-brugeres diskussioner i online debat-fora	Media content-undersøgelsen Screenshots, billeder og neutrale observationer	Brugere og ikke-brugeres diskussioner i online debat-fora	Multi-sided og connective (virtuel) etnografi
Data genereret af mig	Kvantitative spørgeskemasvar Svar i "vennebog" eller quizzet på SNS'er "What's in the news?"-survey	Feltnoter, feltrapporter og -blogging	Kvalitative spørgeskemasvar Uformelle samtaler med brugere Fokusgruppe-interview	Feltnoter, feltrapporter og -blogging
Data genereret af mine forsknings-resultater (neksusetnografi)	Spørgsmål stillet af skoleelever, som interviewer mig Spørgsmål stillet af journalister, som interviewer mig	Reaktioner på mine udtalelser til nyhedsmediene	Kommentarer på mine blog-indlæg Kommentarer på mine populærvideenskabelige artikler Folk "sender mig data"	Reaktioner og spørgsmål under mine foredrag Viden fra deltagelse i råd, nævn, følgegrupper mv.

Figur 26: Overblik over dataarkivet

Med denne tabel vil jeg argumentere for, at jeg har indsamlet tilstrækkeligt med empirisk materiale til at kunne opfylde de formål, der ifølge Scollon og Scollon er med neksusanalysens første fase; nemlig at fastslå mit undersøgelsesområde, at finde frem til de centrale sociale aktører, at observere interaktionen imellem disse, at fastslå de mest fremtrædende diskurscyklusser samt at have opnået en dyb "zone of identification", således at mine forskningsaktiviteter er smeltet sammen med mine deltagelsesaktiviteter (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, pp. 153-159). På den baggrund er jeg i næste kapitel i stand til at organisere, dokumentere og analysere mine data og observationer i neksusanalysens navigationsfase.

Kapitel 5: Navigation og analyser

Jeg er nu nået til navigationsfasen i min neksusanalyse, og det er i denne fase, jeg vil dykke ned i dataarkivet og foretage en række analyser med baggrund i det mangfoldige empiriske materiale. Mit overordnede analytiske fokus er som beskrevet i kapitel 1 at undersøge ungdomsgenerationens brug af sociale netværkssider og dermed belyse, hvordan internettet og nye sociale medier indgår i hverdagen, og hvilken betydning det har for unges individuelle og sociale liv. Det er derfor også dette overordnede fokus, der vil være omdrejningspunkt for afhandlingens navigationsfase. Ifølge Scollon og Scollon er der i denne fase tale om både indholds-, diskurs og motivanalyse (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 10). Dette forstår jeg på den måde, at man i neksusanalysens navigationsfase undersøger, hvad der foregår inden for det konkrete nexus of practice (dvs. de mest centrale sociale handlinger), hvordan dette foregår og italesættes, samt hvorfor det italesættes, som det gør. Det er derfor disse tre elementer (indhold, diskurs og motiv), der vil præge mine navigationer og analyser i nærværende kapitel. Dette vil dog i praksis være overlappende, og i de konkrete analyseafsnit laver jeg ikke denne opsplitning imellem de forskellige dele af min neksusanalyse. Her tager jeg i stedet udgangspunkt i centrale temaer, der er opstået ud fra at identificere de mest fremtrædende diskurscykluser inden for feltet og på tværs af dataarkivet.

Som jeg har gjort det klart, er det allerførste skridt dog at foretage en afdækning af, hvad det er for et nexus of practice, jeg har med at gøre. Dermed vil jeg kontekstafklare undersøgelsesfeltet og gøre mig bevidst om det, der ligger "i omkredsen" af unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Til det formål inddrager jeg Clarkes Situational Analysis og de situational mappings, dette rammeværk opererer med. Dermed starter jeg navigationsfasen på den bredest mulige måde og ser på mit undersøgelsesfelt ud fra et helikopterperspektiv. Der er tale om en analytisk øvelse, som skal skærpe den analytiske bevidsthed i den efterfølgende del af navigationsfasen. Herefter vil jeg præsentere Motivanalysen som teoretisk værktøj og foretage en afdækning af de motiver, som unge selv angiver for deres brug af sociale netværkssider. Denne analyse tjener ligeledes det formål at udvide min kontekstforståelse og vil være til gavn for den videre navigation inden for feltet. Når disse indledende analytiske øvelser er overstået, vender jeg tilbage til navigationskapitlets øvrige opbygning og de centrale temaer, jeg vil underkaste nærmere analyse.

En analyse af konteksten for unges SNS-brug i Danmark

I kapitel 2 beskrev jeg, hvorledes man kan håndtere problematikken omkring sammensmeltningen mellem online- og offline-praksisser ved at fokusere på, hvad der er i forgrunden, i mellemgrunden og i baggrunden i relation til ens undersøgelsesobjekt, og hvorledes disse elementer skifter dynamisk. Clarkes Situational Analysis er én måde at gøre dette på. Ved at inddrage dette rammeværk som første skridt i navigationsfasen kan jeg sikre mig, at jeg i de efterfølgende analyser tager højde for den bredere, sociokulturelle kontekst, hvori unges brug af sociale netværkssider indgår. Jeg er klar over, at jeg med mit ordvalg muligvis vil fornærme både Clarke og til dels også Scollon og Scollon, når jeg hævder, at der er tale om en *kontekstafklaring*. Ifølge dem er omstændighederne omkring en situation nemlig at finde i selve situationen, som beskrevet i kapitel 3, og i hverken Situational Analysis eller neksusanalyse indgår selve begrebet kontekst. Med disse rammeværk kan man snarere tale om, at de elementer, som omgiver konkrete tilfælde af social handling, netop er med til at konstituere dem. Derfor er det i denne første del af navigationsfasen centralt at klarlægge de elementer, som er med til at konstituere danske børn og unges brug af sociale netværkssider. På den måde kan jeg undgå at havne i den faldgrube, som Scollon og Scollon kritiserer andre diskursanalytiske retninger for, der ender med at behandle konteksten som "all that which we haven't studied yet at all, but which we are quite sure we know something about" (R. Scollon, 2008b). Målet er således at konteksten i stedet forstås som "pathways into and out of the research moment that we explicitly examine" (R. Scollon, 2008b).

Brugen af '*situational mappings*' i denne første del af min navigationsfase kan således ses som en metode til at åbne min neksusanalyse op. Med inspiration fra Clarke kan jeg på en mere systematisk måde foretage de "broad-stroke maps", som Scollon og Scollon indledningsvist finder nødvendige (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 171), danne mig et overblik over feltet og på baggrund heraf udvælge centrale diskurscyklusser, som jeg vil underkaste nærmere analyse. At inddrage Situational Analysis kan ligeledes være en fordel, når man som jeg (jf. kapitel 1) ikke fokuserer på en bestemt afgrænset eller lettere identificerbar gruppe af aktører (som f.eks. en bestemt venskabsgruppe eller en specifik fankultur), men den mere diffuse sky af 'unge på sociale netværkssider'.

Værktøjer fra Situational Analysis

Det overordnende formål med Situational Analysis er at kortlægge "the complex situations of inquiry broadly conceived" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 366), og der er dermed tale om samme overordnede tilgang til analyse som i NA. Som nævnt er det en central tese i Situational Analysis, at "there is no such thing as 'context'" (A. E. Clarke, 2005, p. 71; A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 364). Dette forklarer Clarke ved at opsætte en 'Situational Matrix' (Figur 27), som viser, hvordan forskellige (f.eks. diskursive, organisatoriske, symbolske eller rum- og tidsmæssige) elementer både er en del af og betinger en konkret situation af handling.

Figur 27: Clarke's Situational Matrix (A. E. Clarke, 2005, p. 73)

Det kan være en smule forvirrende at læse Clarke, eftersom hun opererer med to situationsbetegnelser; 'situation of action' og 'situation of inquiry'. I ovenstående matrix, hvor hun anvender betegnelsen 'situation of action', er der tale om situationsbegrebet i smal forstand. Dette kan sammenlignes med Scollon og Scollons 'mediated action', idet der er tale om et konkret tilfælde af handling, som altid påvirkes af eller indeholder forskellige elementer. Med neksusanalytiske briller ville Clarke's 'situational matrix' således kunne oversættes med Scollon og Scollons 'cycle of discourse'. Når Clarke anvender betegnelsen 'situation of inquiry', skal det forstås i mere bred forstand:

"I would argue that the situation(s) of action are inside the situation of inquiry which is (or should be) quite broadly conceived. That is, there well may be several sites of action within any given situation of inquiry".

(A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 392)

Således kan man sammenligne 'situation of inquiry' med Scollon og Scollons 'site of engagement', der som beskrevet i kapitel 3 dækker over det bestemte tidspunkt og sociale rum, hvori en samling medierede handlinger konvergerer: dvs. konkrete empiriske situationer:

"This is the-real time window that is opened through an intersection of social practices and mediational means (cultural tools) that make that action the focal point of attention of the relevant participants."

(R. Scollon, 2001b, pp. 3-4)

Hvor 'site of engagement' hos Scollon og Scollon henviser til deltagernes empiriske situation, henviser Clarkes 'situation of inquiry' dog til forskerens, og man kunne således også forestille sig en 'situation of inquiry' bestående af flere 'sites of engagement'. Lad mig dog understrege, at Clarkes teoretiske rammeværk er mere abstrakt i sin fremstilling, end det er tilfældet med Scollon og Scollon, som bruger de forskellige begreber mere konsekvent.

Formålet med Situational Analysis er at undersøge, hvordan forskellige situationelle elementer kommer til syne inden for de konkrete empiriske situationer ('situations of inquiry'), man undersøger (A. E. Clarke, 2005, p. 72). Clarke understreger dog, at de betegnelser, hun anvender i matrixen, er generelle og skal forstås på et mere overordnet plan, og at det er i selve kortlægningsprocessen, det vil vise sig hvilke elementer, der konkret konstituerer handlingssituationen:

"I see a wide array of structural/conditional elements as potentially constitutive of situations in their ethnographic, discursive, nonhuman, technological, and other specificities. [...] The diagram as a whole is the situation of inquiry. Many kinds or genres of people and things can be in that situation..."

(A. E. Clarke, 2005, p. 72)

Selve kortlægningsprocessen består af tre former for "mappings" (i alt fem forskellige maps), som specificerer, hvad der empirisk er til stede inden for ens undersøgelsesfelt. For at kunne lave disse maps er det nødvendigt, at forskeren kender sit datamateriale godt og er velbevandret inden for sit undersøgelsesfelt. Clarke understreger, at man også skal medtænke repræsentationer af forskerens rolle og positioner inden for feltet (2005, p. 72); endnu en pointe, som SA deler med neksusanalyse. Således bør forskeren bruge sig selv som "forskningsinstrument" og inddrage sine egne erfaringer og oplevelser undervejs i forskningsprocessen som data (A. E. Clarke & Friese, 2007, pp. 371-372). Dette stemmer godt overens med nogle af de overvejelser, jeg jf. insiderproblematikken præsenterede i kapitel 2, som handler om at inddrage min egen brug af sociale medier som en del af mit forskningsmæssige grundlag, og at se min egen centrale rolle inden for feltet omkring danske unges brug af SNS'er som en mulighed for empirisk indsigt.

De forskellige former for maps, Clarke stiller til rådighed, skal ses som analytiske øvelser, der fungerer som indgange ind i et flerfacetteret, multi-sited datamateriale. Der er altså ikke tale om endelige analytiske produkter, men en måde for forskeren at blive klar over, hvor og hvordan, man "kommer ind" i sin analyse. Desuden kan kortlægningsprocessen fint kobles med en traditionel Grounded Theory-tilgang til kodning af datamateriale, idet man kan medtænke ens koder i de forskellige maps. I den forbindelse opfordrer Clarke til, at man også kombinerer kortlægningsprocessen med at skrive memoer ud fra GT-forskrifter. I mit tilfælde gøres dette ved hjælp af funktionen 'annotations' i Nvivo 8 eller ved hjælp af screenshots, feltnoter, -rapporter eller -blog-indlæg, hvor dette måtte være relevant. Første øvelse i kortlægningsprocessen er at lave et '**situational map**', der skal klarlægge alle de overordnede menneskelige og ikke-menneskelige elementer, der samlet set er til stede i den pågældende forskningssituation. Formålet er at fange og diskutere "the messy complexities of the situation in their dense relations and permutations" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p.

370). Hvor man i mange forskningsprojekter måske vil starte med at danne et mere kondenseret overblik over datamaterialet, er meningen med situational maps netop at afsløre "the stunning messiness of social life" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 370). Centrale spørgsmål, man stiller sig selv her, er "Who and what are in this situation? Who and what matters in this situation? What elements 'make a difference' in this situation?" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 372). Herunder hører også ideer, begreber, diskurser, symboler, offentlige debatter og andre kulturelle elementer. Dette indledende situational map udføres over flere omgange; først i form af et 'messy map', hvor alle de elementer, forskeren kan komme i tanke om, medtages. Derefter omsættes dette i et 'ordered map', hvor de forskellige elementer samles under en række kategorier, som giver mening i det konkrete forskningsprojekt. Til sidst udføres en "quick and dirty relational analysis" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 376) med baggrund i ens situationelle map. Her afklares, hvordan de forskellige elementer i ens map relaterer sig til hinanden. Denne analytiske øvelse tjener det formål at "trigger breakthrough thinking" (A. E. Clarke & Friese, 2007, p. 376).

Næste analytiske øvelse er '**social worlds/arenas maps**'. Her har man fokus på den samlede gruppe af aktører inden for feltet, og hvilke overordnede diskurser eller forhandlinger, der finder sted blandt disse. Jeg vil mene, at Clarkes forståelse af 'social worlds' bedst kan beskrives som et diskursfællesskab. Hun henviser da også til Strauss' (1978) definition af social worlds som værende "universes of discourse" (2005, p. 109). Ifølge Clarke er der tale om "groups with shared commitments to certain activities sharing resources of many kinds to achieve their goals, and building shared ideologies about how to go about their business" (A. E. Clarke, 2005, pp. 45-46). Man kunne her drage paralleller til 'communities of practice' (Lave & Wenger, 1991; Wenger, 1998), som i neksusanalysen dækker over grupper af mennesker, der med jævne mellemrum interagerer med hinanden med et fælles formål eller mål for øje (R. Scollon, 2001a, p. 151). I denne analytiske øvelse vil jeg dog ikke inddrage et så smalt fokus på 'social worlds', idet jeg overordnet set har fokus på de diskursfællesskaber, som er til stede inden for feltet som et hele. Således anlægger jeg et bredere fokus på social worlds, end man ville gøre i eksempelvis organisatoriske studier. I dette projekt kunne der derfor være tale om hjælpeorganisationer som Red Barnet og Børns Vilkår som én social world og chat-/SNS-udbydere som en anden. Forskellen på 'social worlds' og 'social arenas' er, at førstnævnte er smallere i sin rækkevidde. 'Social arenas' kan forstås som det felt, hvor forskellige aktørgrupperinger handler inden for (Mathar, 2008) og kan bedst sammenlignes med Scollon og Scollons 'nexus of practice'. Når man udfører social worlds/arenas maps, stiller man bl.a. sig selv følgende spørgsmål:

"What are the patterns of collective commitment and what are the salient social worlds operating here? [...] What are their perspectives and what do they hope to achieve through their collective action?"

(A. E. Clarke, 2005, p. 110)

Clarke understreger, at man med udgangspunkt i denne analytiske øvelse må nøjes med at udvælge de mest centrale "historier", der er at finde i datamaterialet. I ens endelige analyse vil man således ikke kunne afdække alle de "big stories", der er kortlagt på baggrund af social worlds/arenas maps (2005, p. 111). Dette

stemmer dog overens med både neksusanalysen og en Grounded Theory-tilgang til kodning af data. Her ender man også med de mest centrale hovedhistorier i ens datamateriale.

Den sidste analytiske øvelse, som Clarke opfordrer til, er '**positional maps**'. Her kortlægger man de mest fremtrædende positioner (det være sig holdninger, fokusemner, bekymringer osv.), der diskursivt er til stede i ens datamateriale. Formålet er at "represent the positions articulated on their own terms" (A. E. Clarke, 2005, p. 126). Clarke understreger, at de forskellige positioner ikke skal kobles sammen med bestemte grupper. Det er netop en central pointe i denne analytiske øvelse, at samme position kan indtages på tværs af forskellige aktører. Der er således tale om *diskursive* positioner, og ved at mappe dem uafhængigt af eksempelvis personer eller organisationer, vil forskeren bedre være i stand til at se de forskellige fremtrædende positioner (A. E. Clarke, 2005, p. 127). Med et positional map skaber man det, Clarke kalder et "space between" aktørerne og positionerne, som skaber grobund for reflektive analyser. Det er især i arbejdet med at udforme et sådant map, at jeg kan gøre brug af den neksusetnografiske viden, jeg har fået i kraft af over en årrække at have været en central del af det felt (den sociale arena eller det neksus of practice), jeg undersøger, jf. kapitel 4.

Jeg har nu beskrevet de værktøjer, hvormed jeg vil mappe mit undersøgelsesfelt og datamateriale. Selvom Clarke taler om at mappe konkrete 'situations of inquiry', vil jeg dog på et mere overordnet plan mappe hele feltet omkring danske unges brug af sociale netværkssider (dvs. mit NoP) og altså ikke tage udgangspunkt i konkrete empiriske situationer eller 'sites of engagement'. Paradoksalt nok virker det også som om, det er denne tilgang, Clarke selv benytter sig af i de eksempler, hun fremhæver for at illustrere brugen af de forskellige maps. Som Mathar også påpeger, tager Clarkes maps netop udgangspunkt i elementer, aktører eller positioner *inden for feltet*, og som læser bliver man derfor usikker på, om der i Clarkes begrebsapparat overhovedet er forskel på en situation og selve feltet:

"The difference must lie in the scope: whereas a situation is a narrow temporal and spatial unit, e.g. an ethnographic sequence, the field is the overall object of investigation. [...] I wonder whether the [...] "there is no such thing as context" quote necessarily means to move the focus away from confined events."

(Mathar, 2008)

Denne pointe leder over i en diskussion om, hvorledes Clarke egentlig definerer en 'situation'. Dette er dog en for omfattende og perifer diskussion at tage op her; især fordi jeg primært inddrager Clarkes maps som værktøjer til at tage hul på mine analyser og ikke abonnerer på hele hendes omfattende rammeværk. Arbejdet med de fem typer af maps skal således ses som analytiske øvelser, der fungerer som supplement til neksusanalysen. Clarke kommer med forskellige forslag til, hvordan man visuelt kan præsentere sine maps; forslag, jeg vil følge, når jeg i den efterfølgende del af denne indledende navigationsfase kortlægger feltet omkring danske unges brug af sociale netværkssider.

Mapping the nexus of practice

Der er mange forskellige faktorer, der spiller ind på danske børn og unges brug af sociale netværkssider, og jeg vil i det følgende ved hjælp af Clarkes fem analytiske mapping-øvelser demonstrere den kompleksitet, der er til stede i de konkrete situationer, der udfolder sig foran computerskærme landet over. Ikke alene vil disse øvelser skærpe min analytiske sans og hjælpe mig til at udvælge de mest centrale diskurscyklusser til nærmere analyse. De vil også bevirke, at jeg klarlægger, hvad det konkret er for et Nexus og Practice, jeg har med at gøre i denne afhandling, og tager højde for de bredere sociokulturelle omstændigheder, der har indflydelse på dette. Arbejdet med at udforme de forskellige maps er sket med baggrund i den viden, jeg har opnået i kraft af deltagelse og engagement i feltet de seneste fem år samt via de forskellige datatyper i dataarkivet (allerede eksisterende data, data genereret af mig og neksusetnografisk data). Således trækker jeg eksempelvis på media-content-undersøgelsen, de etnografiske observationer, kodningsarbejdet fra Nvivo eller erfaringer fra samarbejder med diverse råd, nævn eller aktører inden for feltet. Jeg vil i det følgende fremsætte resultatet af mit arbejde med de forskellige maps ved først at præsentere hvert enkelt map og derefter kommentere indholdet. Alle fem maps er at finde i digital form i bilag 6 på den medfølgende usb-nøgle.

Messy situational map af danske unges brug af sociale netværkssider

Første analytiske øvelse, jeg har foretaget mig, er at lave et 'messy map', hvor alle de elementer omkring danske unges brug af SNS'er, som jeg overhovedet har kunnet komme i tanke om, er medtaget i vilkårlig rækkefølge. Der er tale om en brainstorm foretaget på baggrund et sammensurium af forskellige elementer, som har en relevans for danske unges brug af sociale netværkssider. Dette messy map kan ses i Figur 28.

Figur 28: Messy situational map af danske unges brug af sociale netværkssider

Kortet, der er lavet i online-programmet MindMeister (<http://www.mindmeister.com>), kan ses i en større og klarere udgave på medfølgende usb-nøgle. Som det ses, har jeg her medtaget en lang række menneskelige, ikke-menneskelige, diskursive eller symbolske elementer, som demonstrerer den kompleksitet, der i virkeligheden er til stede, når børn og unge bruger sociale netværkssider. Eksempelvis er det ikke ligegyldigt, hvilken internetforbindelse de unge bruger. Har de et modem eller en langsom internetforbindelse, vil det givetvis påvirke eller begrænse deres brug. Det samme er tilfældet, hvis deres forældre overvåger deres brug, eller hvis de bruger en fælles computer placeret i stuen frem for en bærbar på værelset. De forskellige funktioner på de sociale netværkssider har også en indvirkning på den måde, de unge bruger dem på. Har brugerne f.eks. ud fra sikkerhedshensyn mulighed for at blokere hinanden eller anvende en "Anmeld denne bruger"-knap? Kan brugerne kommentere og "tagge" hinanden på billeder, som er noget af det, de ynder at gøre? Er deres profiler åbne eller lukkede for alle med undtagelse af de personer, de selv har accepteret? Koster det noget at oprette en profil? Er der aldersbegrænsning på? Både design, indholdselementer og tekniske løsninger er altså relevante elementer at medtænke i et messy map. Brugernes egne mediekompetencer spiller ligeledes en rolle. Er de i stand til at gennemskue falske brugere? Hvordan reagerer de på chikane eller trusler? Hvor oplyst er de om forskellige sikkerhedsfunktioner på de sider, de anvender? Ved de, hvordan de indstiller deres privacy-settings, taler deres forældre med dem om deres brug osv.? I kortet har jeg også medtaget andre teknologier som mobiltelefoner, webcams og MSN Messenger, fordi disse ofte indgår som supplement til unges SNS-brug. Dertil kommer ydre faktorer som tid og økonomi, der også præger deres brug.

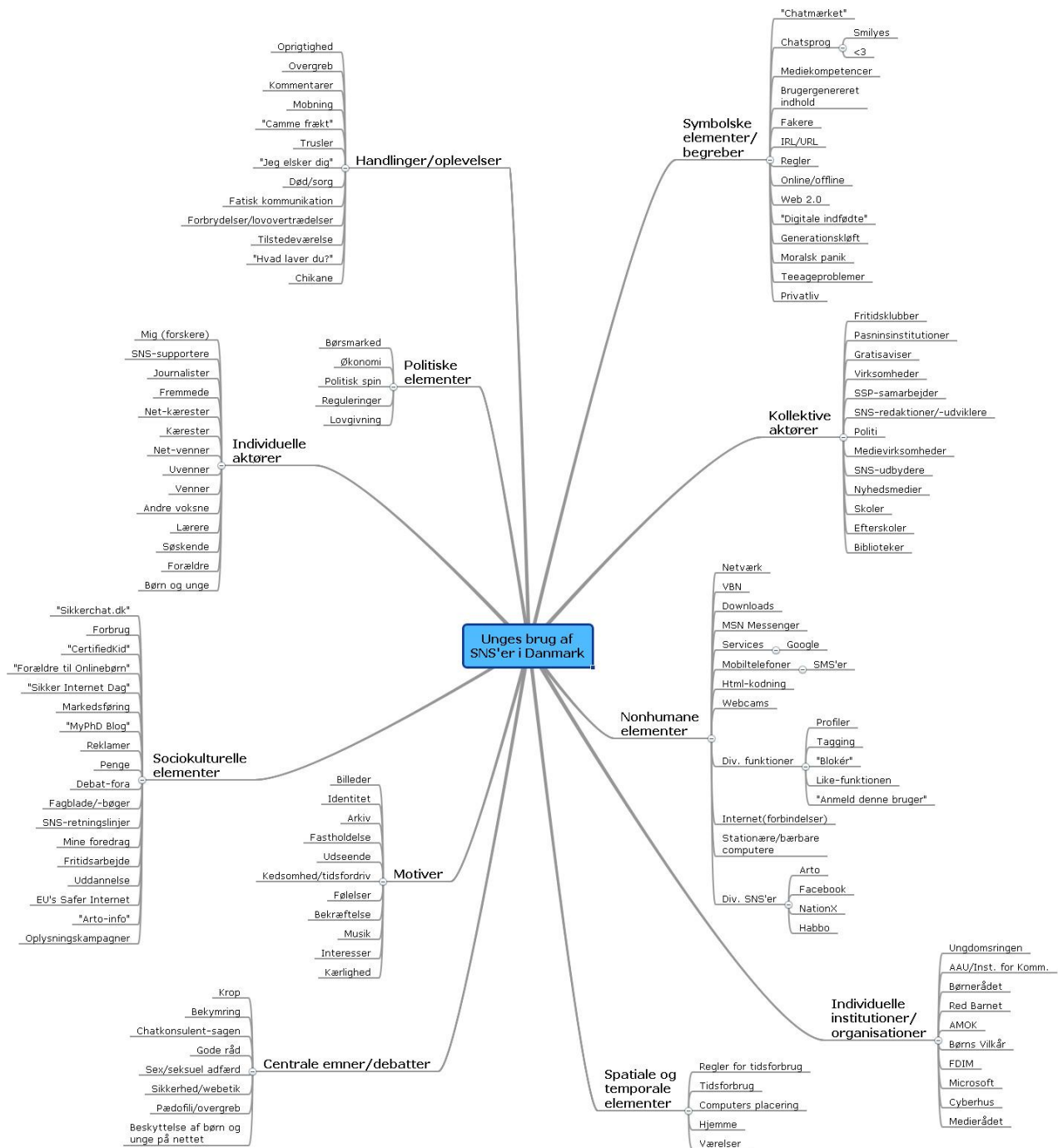
I kortet indgår også kategorier, som er opstået på baggrund af kodninger i Nvivo eller ud fra etnografiske observationer. Her er 'Venner' (det være sig eksisterende venner eller nye 'net-venner') ikke overraskende en meget central kategori. Det at vedligeholde eller danne venskaber er primært i forhold til de handlinger, de unge udfører, og i de udtalelser, de selv kommer med om deres brug. Men flere andre kategorier er til stede. Eksempelvis er 'Kedsomhed' og 'Tidsfordriv' repræsentanter for nogle af de motiver for SNS-brug, som respondenterne selv har fremhævet, hvilket givetvis skal ses i lyset af, at børn og unge tilhører den del af befolkningen, som har mest fritid til rådighed. Af andre kategorier, som er opstået ud fra mine observationer eller de unges egne italesættelser, kan nævnes 'Følelser', 'Bekræftelse', 'Kærester', 'Interesser', 'Musik' eller 'Kendte'. Jeg har ligeledes indsat eksempler på nogle af de typiske beskeder, som de unge sender til hinanden i gæstebøger eller skriver på profilerne. Heraf kan nævnes spørgsmålet 'Hvad laver du?' som eksempel på den fatiske kommunikationsform, de unge dyrker, eller beskeden 'Jeg elsker dig', som man ofte finder sat ind i offentlige profilttekster eller grupper/klubber.

Også centrale aktører som forældre, skoler, biblioteker, politi, hjælpeorganisationer, nyhedsmedier eller mig selv som forsker og formidler er medtænkt i kortet. Dertil kommer centrale debatter eller diskussioner om f.eks. internetsikkerhed, pædofili, mobning, beskyttelse af privatlivet mm. samt politiske eller private initiativer som 'Chatmærket' eller 'Certified Kid', der er en digital signatur-løsning til børn. Det er langt fra sikkert, at alle de elementer, jeg har medtaget i kortet, viser sig at være relevante i mine konkrete analyser, men som Clarke fremhæver, er det vigtigt at være opmærksom på, at de eksisterer. Ligeledes er ovenstående

messy map et godt udgangspunkt, som jeg kan vende tilbage til, hvis jeg undervejs i mine analyser mister overblikket eller har brug for at få "rystet posen".

Ordered situational map af danske unges brug af sociale netværkssider

Med næste analytiske øvelse vil jeg inddele elementerne fra det messy situational map i forskellige og mere overordnede kategorier. Nogle elementer vil passe under mere end én kategori, men i dette map nøjes jeg med at placere hvert enkelt element under den mest rammende kategori, idet jeg senere ved hjælp af de øvrige maps har mulighed for at indikere relationer imellem de forskellige elementer. I den ordnede version af mit situational map har jeg medtaget 11 kategorier, som spænder over alt fra aktører, institutioner, centrale begreber til nonhumane eller symbolske elementer. Resultatet af denne analytiske øvelse, der også er gennemført ved hjælp af MindMeister, kan ses i Figur 29.

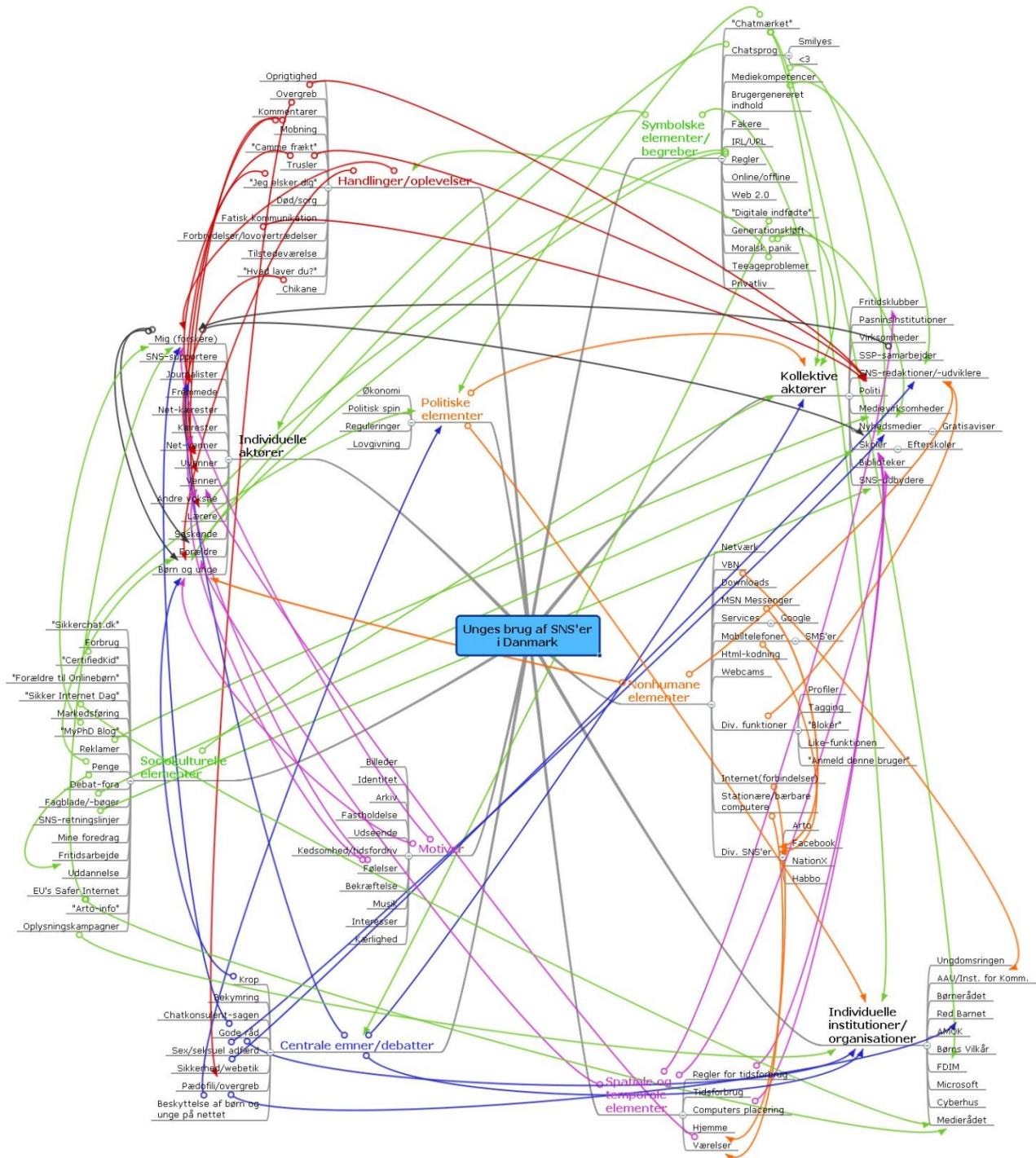

Figur 29: Ordered situational map af danske unges brug af sociale netværkssider

Dette map indeholder de samme elementer som det messy map, men fremstår på en mere overskuelig måde og giver et godt overblik over det nexus of practice, som er omdrejningspunkt for afhandlingen. Det fremhæver de mest centrale aktører, tematikker, debatter, handlinger samt medierende midler, for nu at bruge et udtryk fra neksusanalysen. Derudover indeholder det en række sociokulturelle elementer, som omgiver børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Med næste analytiske øvelse fra Clarke vil jeg optegne relationer, der eksisterer mellem de elementer, som er kortlagt her.

Quick and dirty relational analysis af danske unges brug af sociale netværkssider

På baggrund af en "quick and dirty relational analysis" har jeg i Figur 30 indikeret de relationer, der eksisterer inden for mit situational map. Arbejdet med at indtegne relationerne er foregået ud fra det kendskab, jeg har opnået i kraft af dataarkivet og min tilstedeværelse inden for feltet.

Figur 30: Quick and dirty relational analysis af unge brug af sociale netværkssider

Selvom dette map kan virke uoverskueligt for udefrakommende, har det været en god analytisk øvelse, som har klarlagt relationer imellem de mange forskellige elementer, som er til stede inden for det NoP, jeg undersøger. Eksempelvis kan det ses, hvordan elementer fra kategorien "Handlinger/oplevelser", som i kortet er markeret med røde streger, ikke kun knytter sig til børn og unge, men også relaterer til andre aktører; her eksempelvis politi eller lærere, som typisk bliver inddraget i tilfælde med ubehagelige oplevelser som trusler eller mobning. Det ses også, hvordan den blå kategori "Centrale emner/debatter" har tråde til flere af de andre kategorier i kortet; både individuelle aktører, kollektive aktører, individuelle institutioner/organisationer og politiske elementer. Således er 'Sikkerhed/webetik', 'Beskyttelse af børn og unge på nettet' eller 'Pædofili/overgreb' emner, som diskuteres på tværs af mange domæner, i skolen, i hjemmet, i nyhedsmedierne, blandt politikere, hjælpeorganisationer, forskere eller de unge selv. Kategorien "Symbolske elementer/begreber" knytter sig også til forskellige punkter i kortet, eksempelvis både de listede handlinger, de nonhumane elementer og de individuelle aktører. Endelig knytter de listede sociokulturelle elementer sig til de fleste af de andre kategorier i kortet.

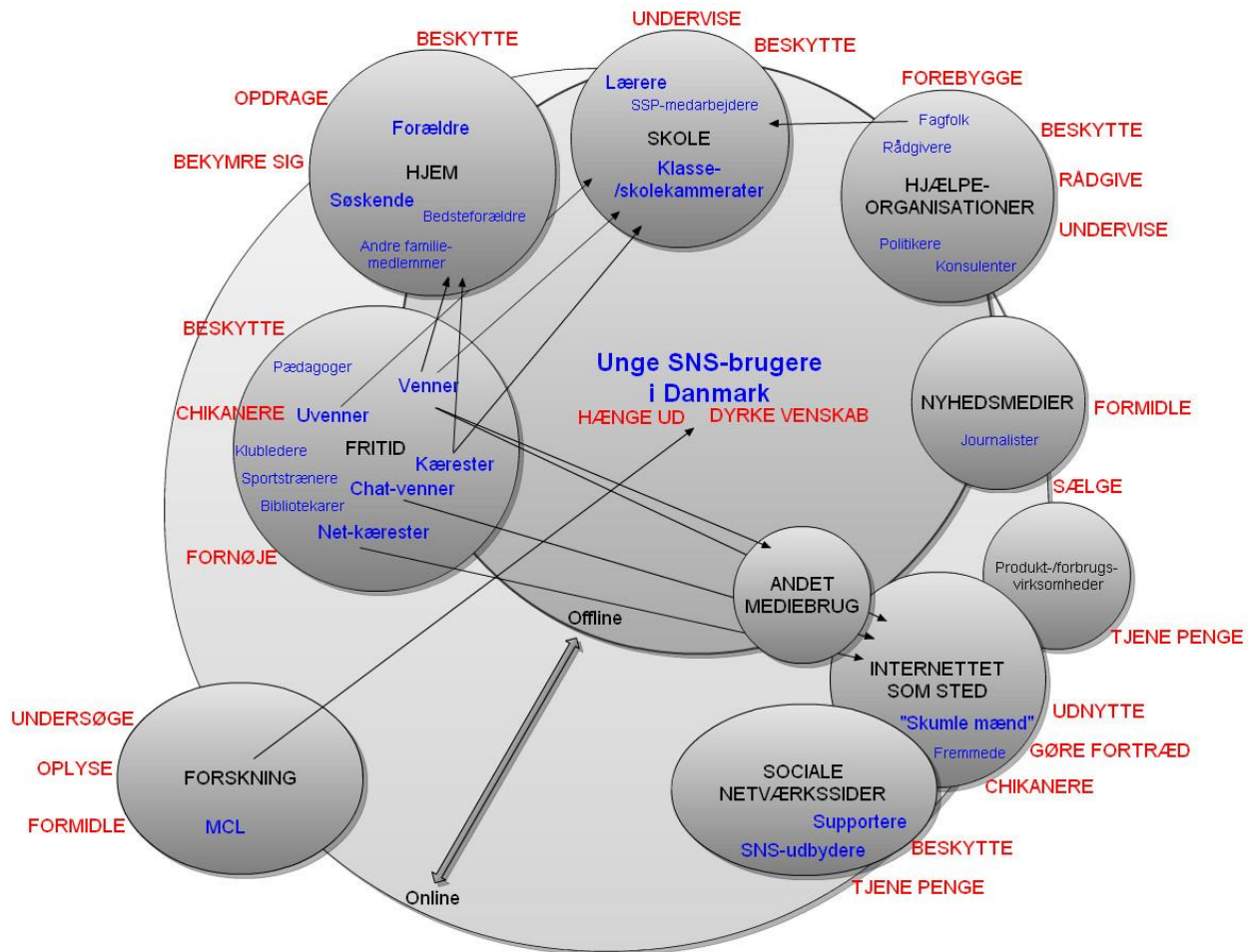
Omvendt er nogle elementer primært knyttet til enkelte kategorier. Dette er tilfældet med de spatiale og temporale elementer, som primært er knyttet til hjemmet, forældre eller skolen, eller de listede motiver, der udelukkende kan relateres til børn og unge. Det er ligeledes en væsentlig pointe, at der ikke kun eksisterer relationer på tværs af, men også inden for de enkelte kategorier. Eksempelvis har jeg under de nonhumane elementer forbundet mobiltelefoner og MSN Messenger med elementet 'Diverse SNS'er' for at understrege, hvordan andre kommunikationsmidler som nævnt ofte bliver brugt som supplement til den kommunikation og det samvær, som børn og unge har på de sociale netværkssider. Også inden for kategorien "Individuelle institutioner/organisationer" eksisterer der indbyrdes relationer, idet de listede aktører ofte arbejder sammen om at beskytte børn og unge eller oplyse og undervise forældre, skoler eller brugerne selv om sikker internetbrug mv.

Som det kan ses ud fra kortet, er der forskel på, hvor meget de enkelte elementer fylder. Øvelsen med at udføre en "quick and dirty" analyse af relationerne imellem de forskellige elementer er derfor også et skridt i retningen af at klarlægge de mest centrale diskurscyklusser inden for feltet. Hvilke konkrete diskurscyklusser, der er tale om, vender jeg tilbage til.

Social worlds/arenas map af fremtrædende aktører og diskursive fællesskaber

Som beskrevet i kapitel 4 under afsnittet om allerede eksisterende data er der en lang række aktører, som er en del af feltet omkring danskes unges brug af sociale netværkssider i Danmark, og de forrige maps har allerede peget på, hvordan disse relaterer til feltet. Jeg vil nu ved hjælp af et "social worlds/arenas map" danne mig et overblik over de mest fremtrædende aktører og diskursive fællesskaber, som indgår i feltet. I denne kortlægningsproces vil jeg tage udgangspunkt i de unge SNS-brugere som de centrale aktører, og øvelsen vil bestå i at kortlægge hvilke andre sociale aktører, grupper eller diskursive fællesskaber, de generelt skal forholde sig til. I kortet vil jeg medtænke hvilke overordnede fælles perspektiver eller bevæggrunde, som de forskellige aktørgrupper har, eller hvad de vil opnå med deres tilstedeværelse inden for feltet. Disse overordnede perspektiver eller bevæggrunde er indsat i kortet dels ud fra det kendskab, jeg

gennem den neksusetnografiske tilstedeværelse har fået inden for feltet og dels med udgangspunkt i, hvilke implicitte krav eller forventninger, der normalt tilskrives bestemte kategorier af aktører, jf. Sacks begreb om 'category-bound activities' fra Membership Categorization Analysis.⁵⁹ I kortet synliggør jeg ligeledes de domæner eller miljøer (eksempelvis hjem, skole eller fritid), som de forskellige aktørgrupper knytter sig til. I Figur 31 ses resultatet af denne analytiske øvelse, som er udført ved hjælp af online-programmet Gliffy (<http://www.gliffy.com>).

Figur 31: Social worlds/arenas map af fremtrædende aktører og diskursive fællesskaber

Elementer med blå skrift angiver de mest fremtrædende aktører, som – udover de unge SNS-brugere selv – er til stede inden for det NoP, jeg undersøger. Disse er placeret inden for cirkler, som betegner de domæner,

⁵⁹ Heri ligger der en forståelse af, at "many kinds of activities are commonsensically associated with certain membership categories" (Silverman, 1998, p. 83), og disse 'category-bound activities' (CBAs) tillader os at knytte bestemte aktiviteter til bestemte aktørgrupper/kategorier.

hvor aktørerne primært hører hjemme. Dog har jeg indsat pile de steder, hvor aktørgrupper relaterer til flere domæner. Eksempelvis ses det, hvordan 'Venner' relaterer til både 'Fritid', 'Hjem', 'Skole', 'Internettet som sted' og 'Andet mediebrug'. De røde betegnelser er de bevæggrunde (eller 'category-bound activities'), som aktørgrupperne primært har. Således ses det, hvordan 'forældre' primært har fokus på at opdrage og beskytte deres børn, når disse anvender sociale netværkssider, samtidig med at de i kraft af deres rolle som forældre nødvendigvis bekymrer sig om deres børns velbefindende. Kortet illustrerer også, hvordan forskellige aktørgrupper indgår i diskursfællesskaber. Eksempelvis indgår lærere, SSP-medarbejdere, fagfolk, pædagoger og klubledere i et diskursfællesskab, som handler om, hvordan man bedst muligt beskytter børn og unge på nettet. Dertil kommer, at skoler og hjælpeorganisationer har fokus på at undervise brugerne i netsikkerhed, så ubehagelige oplevelser kan forebygges.

Under kategorien 'Internettet som sted' har jeg med de unges egne ord anvendt betegnelsen 'Skumle mænd' som en fællesbetegnelse for de udefrakommende farer, der kan være til stede på internettet. Det kunne eksempelvis være pædofile, som modsat de fleste andre voksne aktører på kortet ikke har til formål at beskytte de unge brugere, men derimod at udnytte eller gøre dem fortræd. På kortet ses det også, hvordan aktørgruppen 'SNS-udbydere' ikke kun har fokus på at beskytte deres brugere, men rent forretningsmæssigt også har en interesse i at tjene penge. Det samme er tilfældet for de virksomheder, som reklamerer for deres produkter på sociale netværkssider. Aktørgruppen 'nyhedsmedier' deler et af de formål, der er forbundet med forskningsverden (i dette tilfælde mig), som handler om at formidle og oplyse om børn og unges brug af sociale netværkssider, men har derudover også fokus at sælge aviser eller få høje seertal.

Med denne analytiske øvelse har jeg forsøgt at synliggøre og tage højde for den kompleksitet, som udgøres af, at on- og offline praksisser smelter sammen. Således markerer den inderste cirkel på kortet de danske unges offline-liv, imens den yderste store cirkel betegner deres online-aktiviteter. Jeg har med vilje ladet flere af de små domænekredser flyde ind over begge dele for at illustrere sammensmeltningen mellem online/offline-praksisser. Eksempelvis knytter 'fritiden' og de aktører, som optræder her, sig til brugernes offline-liv, men i høj grad også til deres online-aktiviteter. Som det ses på kortet, er det samme tilfældet med flere af de andre kategorier. Selve forskningskategorien, som er det domæne eller diskursive fællesskab, jeg selv er en del af, har jeg placeret i yderkanten af kortet for at illustrere, hvorledes jeg som udefrakommende forsker forsøger at indfange og undersøge hele feltet omkring danske unges brug af SNS'er, samtidig med at jeg i kraft af eksempelvis mine publikationer eller formidlingsaktiviteter samt min neksusanalyse indgår som en del af dette felt.

Resultatet af denne analytiske øvelse har givet mig et mere kondenseret overblik over mit nexus of practice, end det var tilfældet med de tre foregående maps. Derudover har jeg fået klarlagt de mest centrale aktører eller diskursive fællesskaber, som børn og unge skal forholde sig til, når de bruger sociale netværkssider. Det er værd at bemærke, at ovenstående map også peger på magtrelationer mellem aktørerne. Magt er netop en faktor, som Clarke selv fremhæver i forhold til social worlds/arenas maps, og hun påpeger, hvordan forskeren i kraft af denne kortlægningsproces "grants greater power to the less powerful worlds" (2005, p. 124). I forhold til mit undersøgelsesfelt kan man argumentere for, at børn og unge – med deres overordnede

bevæggrunde, som handler om "at hænge ud" og "dyrke venskaber" – ikke har så central en placering, så meget magt eller så stor en udsigelsesret inden for feltet som nogle af de øvrige aktører (eksempelvis forældre, skoler, politikere, SNS-udbydere, forskere eller ikke mindst nyhedsmedier). Dette skyldes, at der inden for forskellige social worlds altid vil finde forhandlinger sted:

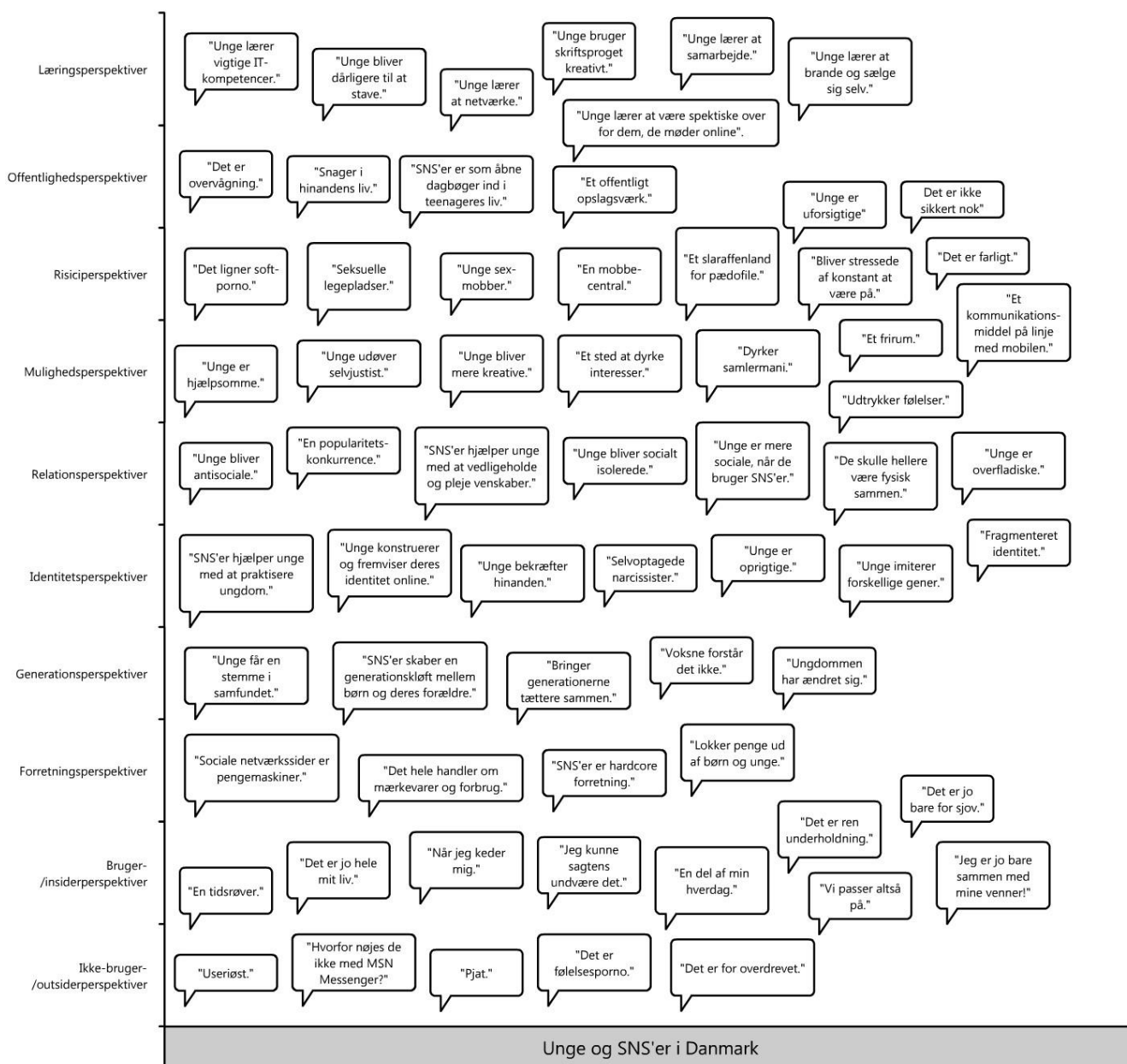
"Part of the work social worlds do is monitoring the discourses and actions of the other social worlds in the arenas in which they participate. That is, negotiations based around discourses are at the heart of the work of social worlds and arenas and those who represent them in a particular situation."

(A. E. Clarke, 2005, p. 57)

Således finder der også diskursive forhandlinger sted inden for mit NoP, hvilket skinner tydeligt igennem i mit dataarkiv og kommer til udtryk i en lang række forskellige diskursive positioner. Med næste og sidste analytiske øvelse fra Clarke vil jeg anskueliggøre de diskursive positioner, som er (eller har været) at finde inden for feltet omkring børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark.

Positional map af fremtrædende diskursive positioner

I nedenstående positional map (Figur 32), som er udformet med hjælp fra Lovely Charts (<http://www.lovelycharts.com>), har jeg indsat en række udsagn, som dækker over forskellige holdninger til eller perspektiver på unges brug af sociale netværkssider, som jeg i kraft af min neksusetnografiske tilstedeværelse er stødt på gennem de seneste fem år. Der er eksempelvis tale om udsagn, som jeg har læst eller hørt om i nyhedsmedierne, er blevet konfronteret med under mine foredrag, har læst i debatfora på nettet, eller udsagn, som jeg har hørt fra respondenter, forældre eller fagpersoner, som arbejder med børn og unge. Således har jeg forsøgt at mappe alle de diskursive positioner, som jeg har kunnet finde inden for mit dataarkiv. Der er tale om en øvelse, som jeg påbegyndte allerede i starten af min ph.d.-periode – bl.a. bloggede jeg i 2007 om 35 forskellige perspektiver på unges brug af SNS'er (Larsen, 2007d, 2007g, 2007e), som på daværende tidspunkt var centrale inden for feltet. Jeg har således løbende været opmærksom på de forskellige diskursive positioner, der har udviklet sig og præget emnet over tid.

Figur 32: Positional map af fremtrædende diskursive positioner

Jeg har på Clarkes opfordring ikke knyttet de forskellige udsagn samme med bestemte aktørgrupper, idet de samme diskursive positioner netop kan findes på tværs af forskellige aktører. Eksempelvis kan udsagn som "Det er noget pjat" eller "Unge lærer at samarbejde" forefindes hos både unge selv, forældre eller lærer, ligesom modsatte synspunkter også vil kunne findes inden for disse aktørgrupper. Dog vil nogle udsagn

uden tvivl optræde oftere hos nogle aktørgrupper frem for andre; eksempelvis er der generelt stor forskel på de udsagn, jeg gennem tiden har hørt fra voksne ikke-brugere og unge storforbrugere af sociale netværkssider. En anden pointe er, at nogle diskursive positioner (eksempelvis dem, der præsenteres i nyhedsmedierne), ofte reproduceres af andre aktørgrupper (læsere eller seere). Således kan man tale om, at visse af de listede positioner har en hegemonisk placering inden for feltet, hvilket bl.a. skal ses i lyset af de magtrelationer, der som nævnt altid vil eksisterer inden for et felt.

Som det ses på kortet, kan de mange udsagn inddeles under forskellige mere overordnede kategorier. Eksempelvis vil udsagnene "Unge lærer vigtige IT-kompetencer", "Unge lærer at netværke", "Unge bruger skriftsproget kreativt" og "Unge bliver dårligere til at stave" knytte sig til en læringsdiskurs eller et læringsperspektiv, som handler om hvilke kompetencer eller mangel på samme, unge tilegner sig ved at bruge sociale netværkssider. Ligeledes er der flere udsagn på kortet, som kan kobles sammen med et offentlighedsperspektiv; "Det er overvågning", "Snager i hinandens liv" eller "SNS'er er som åbne dagbøger ind i teenageres liv." Andre af ovenstående positioner er forbundet med et fokus på de farer eller risici, som børn og unge kan blive udsat for, når de bruger internettet og i særdeleshed sociale netværkssider. Inden for et sådant perspektiv kan nævnes "Et slaraffenland for pædofile", "Bliver stressede af konstant at være på" eller "En mobbecentral". Omvendt findes der også eksempler i kortet på udsagn, som tager udgangspunkt i de muligheder, SNS'er skaber for børn og unge; "Et frirum", "Unge udøver selvjustits" eller "Unge bliver mere kreative". Interessant nok findes der ofte flere modstridende udsagn inden for samme perspektiv. Således har jeg mødt personer, som mente, at unge bliver asociale eller socialt isolerede af at bruge SNS'er, og omvendt findes der dem, som mener, at unge netop styrker deres sociale kompetencer.

De forskellige udsagn kan, som det også fremgår af kortet, groft opdeles i 10 mere overordnede kategorier:

- Læringsperspektiver
- Offentlighedsperspektiver
- Risikoperspektiver
- Mulighedsperspektiver
- Relationsperspektiver
- Identitetsperspektiver
- Generationsperspektiver
- Forretningsperspektiver
- Bruger-/insiderperspektiver
- Ikke-bruger-/outsiderperspektiver

Det skal nævnes, at nogle diskursive positioner knytter sig til flere af de nævnte kategorier, men jeg har på kortet placeret dem der, hvor de som udgangspunkt hører hjemme. Selvom et positional map ifølge Clarke ikke lægger op til at differentiere mellem aktører, har jeg under de mere overordnede kategorier anført, at nogle positioner er 'bruger- eller insiderperspektiver' og 'ikke-bruger- eller outsiderperspektiver'. Dette skyldes, at der som nævnt er stor forskel på, hvordan mennesker, der bruger sociale netværkssider og dermed har et stort kendskab, og mennesker, der aldrig har været på og ikke har et kendskab, taler om

ungdommens brug af sådanne sider. Disse perspektiver knytter sig dog ikke nødvendigvis til bestemte aktører; eksempelvis kan ikke-bruger-/outsiderperspektiver findes hos unge, ligesom jeg er stødt på bruger/-insiderperspektiver hos eksempelvis bedste- eller oldeforældre, som er flittige brugere af Facebook. Pointen med et positional map er netop at demonstrere, hvordan der inden for feltet som et samlet hele eksisterer forskellige diskursive positioner. Som Clarke understreger, er nogle positioner mere hyppige eller synlige end andre, men alle positioner er "normale" og ved at kortlægge dem, undgår man stereotype analyser (A. E. Clarke, 2005, p. 126). Denne pointe er vigtig i forhold til neksusanalysen, hvor man i navigationsfasen skal kunne tage højde for de diskurser, som florerer igennem de tilfælde af sociale, medierede handlinger, man undersøger. Hvis man udelukkende baserede sine analyser på etnografiske observationer og feltnoter, ville man måske ikke være i stand til at identificere alle disse omkringliggende diskurser. Eksempelvis fylder risici- eller offentlighedsperspektiverne ikke så meget i det datamateriale, jeg selv har indsamlet, men er til gengæld tydeligt til stede i den del af dataarkivet, som indeholder allerede eksisterende eller neksusetnografiske data. Med denne analytiske øvelse har jeg således fået øje på langt flere diskursive positioner, end jeg ville have været i stand til ved udelukkende at fokusere på de klassiske datatyper.

Visuelt at have kortlagt alle disse forskellige perspektiver, som jeg igennem tiden er stødt på inden for feltet, har været en god analytisk øvelse, som har demonstreret, hvordan der inden for et konkret nexus of practice ikke blot eksisterer én opfattelse af de sociale handlinger, som finder sted, men derimod forskellige og til tider modstridende diskursive positioner. Jeg vil i den efterfølgende del af navigationsfasen primært tage udgangspunkt i de diskursive positioner, som er at finde hos de unge brugere af sociale netværkssider, da det er deres handlinger, motiver og italesættelser, som jeg har til formål at afdække. For at kunne gøre dette, er det dog, som neksusanalysen pointerer, vigtigt at vide, hvad der forefindes "i omkredsen", hvilket jeg med disse analytiske øvelser fra Situational Analysis nu har klarlagt. Således har jeg nu et samlet og mere kondenseret overblik over det nexus of practice, jeg undersøger.

En analyse af unges motiver for SNS-brug

Når man som jeg nu har kortlagt sit nexus of practice i form af visuelle maps, opfordrer Scollon og Scollon til, at man som næste skridt i sin neksusanalyse ser på, hvordan deltagerne inden for dette NoP selv italesætter deres praksis. Inden jeg præsenterer en analysestrategi og udvælger de centrale temaer, som den efterfølgende del af navigationsfasen vil tage udgangspunkt i, vil jeg derfor se nærmere på, hvordan mine respondenter helt overordnet begrundet deres brug af sociale netværkssider. De primære motiver, som de angiver, stemmer nemlig ikke nødvendigvis overens med de centrale handlinger, som jeg i engagementsfasen har observeret. Som neksusanalysen foreskriver, er det, sociale aktører siger om deres praksis, ikke *lig med* den praksis, de har (R. Scollon, 2001a, p. 145). Derfor er det interessant at inddrage aktørernes egne forklaringer for at se, om der er uoverensstemmelser eller forskellige vægtninger. Scollon og Scollon foreslår i den forbindelse, at man stiller spørgsmålet: "How do they talk about why they have come to take this action?" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 172). For at besvare dette spørgsmål er Scollon og Scollon selv inspireret af Burke (1969) og har med udgangspunkt i hans 'Grammar of motives' udviklet en tilgang til Motive Analysis. Jeg vil her præsentere Motive Analysis primært ud fra Scollon og Scollons egen gennemgang, idet de har tilpasset teorien til en neksusanalyse – bl.a. ved at skifte nogle af Burkes begreber ud med begreber fra neksusanalysen.

Værktøjer fra Motive Analysis

En motivanalyse er ifølge Scollon og Scollon en form for diskursanalyse, som fokuserer på de motiver, der er indlejret i de lingvistiske beskrivelser, sociale aktører benytter sig af, når de taler om deres sociale handlinger:

"Any description of an action is from a point of view or a position which carries with it an attitude or motive of the describer toward the action. [...] ...no matter what might be the 'true' (or introspective) motive of the describer, the description itself inevitably must take a position".

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 11)

Og det er netop disse beskrivelser og positioner, som er interessante. Formålet med at inddrage motivanalyse i en neksusanalyse er ikke at afdække "de sande motiver" bag de centrale sociale handlinger, man er interesseret i. Dette ville ifølge Scollon og Scollon slet ikke være muligt, idet "meningen" ligger i selve de sociale handlinger (R. H. Jones & Norris, 2005, p. 4), og disse er ikke rodfæstet i rationelle, logiske og objektive analyser. Som Ron Scollon netop påpeger:

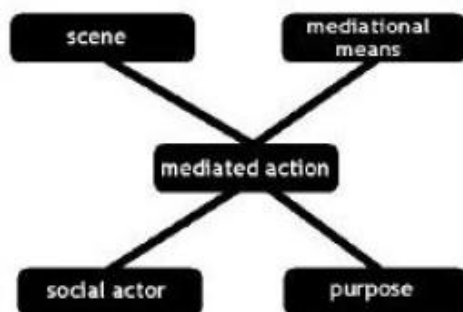
"...whatever it is that people say in and about their social actions, these discourses are not likely ever to grasp the bases in habitus for these actions which are largely outside of the awareness of social actors."

(R. Scollon, 2001a, p. 145)

Formålet med at inddrage motivanalyse er derimod at anerkende, at der kan være forskellige diskursive konstruktioner af de centrale sociale handlinger, aktører udfører inden for et nexus of practice. Sagt på en

anden måde: Alt, hvad der kan siges på én måde, kan også siges på en anden måde (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 136), og det kan være givtigt at være opmærksom på hvilke beskrivelser eller positioner, sociale aktører vælger (eller fravælger), når de taler om deres egen praksis.

Ifølge Burke (1969) kan enhver handling beskrives ud fra fem forskellige synsvinkler: 'Act', 'scene', 'agent', 'agency' og 'purpose'. Med udgangspunkt i disse fem begreber har Burke udviklet et "pentad of motives", som oversat til neksusanalytiske termer ser ud på følgende måde hos Scollon og Scollon (Figur 33):

Figur 33: Burkes 'pentad of motives' (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 176)

At beskrive en social handling ud fra et **scene**-synspunkt vil have fokus på de ydre omstændigheder omkring den situation, der beskrives. Burke selv definerer scene som "the background of the act" (Burke, 1969, p. xv), og Scollon og Scollon påpeger, at en sådan beskrivelse ligger uden for aktøren selv. Når børn og unge eksempelvis giver udtryk for, at de bruger Facebook, fordi det er den største SNS i Danmark, er der således tale om motiver med baggrund i scene. Hvis de i stedet siger, at de bruger Facebook, fordi de keder sig, eller fordi deres venner har profiler på den side, ville der være tale om **social aktør**-argumenter (hos Burke 'agent'). Man kunne også vælge at fokusere på de **medierende midler** (hos Burke 'agency'), som gør handlingen mulig. Eksempelvis ser jeg i mit datamateriale flere respondenter, som nævner, at de bruger Arto, fordi det er en brugervenlig eller sikker side at navigere på. Et sådant motiv har, som Burke selv fremhæver, fokus på instrumenter (Burke, 1969, p. xv). Et motiv, der tager udgangspunkt i **formål** handler derimod om det forventede udfald, en handling har. Således kunne unge mennesker sige, at de bruger SNS'er for at få nye venner. Endelig kan man – selvom det forekommer sjældnere – tale om, at motiver beskrives ud fra selve den **medierede handling** ('act' hos Burke), der finder sted. Hvis man eksempelvis spørger unge, hvorfor de bruger sociale netværkssider, og de siger, "Det er da bare noget, man gør", ville der være tale om en sådan beskrivelse, hvor der egentlig ikke er noget ydre motiv beskrevet. Alternativt kunne en sådan forklaring også bestå af en beskrivelse af en række handlingssekvenser, som har ledt til den konkrete handling.

Således kan udsagn om sociale handlinger forstås på forskellige måder, og det er interessant, hvilken tilskrivning af motiv, sociale aktører vælger, idet dette i sig selv er en diskursiv strategi, hvormed aktørerne positionerer sig selv i forhold til de handlinger, de udfører (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177). På den

måde kan Motive Analysis med fordel bruges i kombination med positional maps fra Situational Analysis. Undervejs i analysetemaerne kan jeg inddrage et motivanalytisk blik på de unges udtalelser for at se, hvorledes de passer ind under de overordnede diskursive positioner, som er at finde inden for feltet som et hele (jf. Figur 32). Som Scollon og Scollon understreger:

"...it is very likely that public discourse sources will consider that an action is motivated in very different ways from the ways individual social actors might motivate it. [...]"

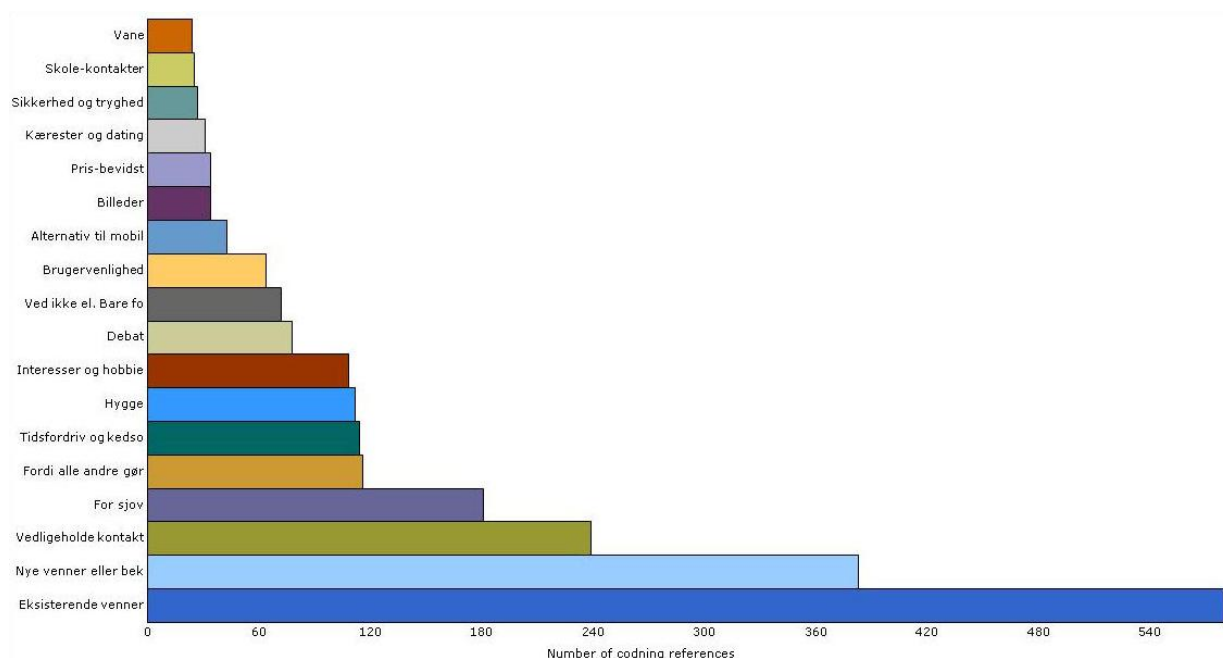
(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177)

I den offentlige debat omtales sociale netværkssider eksempelvis ofte som steder, hvor brugerne konstant forsøger at fremstille sig selv så positivt som muligt eller konkurrerer om at have flest venner og dermed fremstå mest populær (f.eks. Egede-Schrøder, 2008; Skog, 2008). Dette er dog perspektiver, man meget sjældent hører brugere af disse sider selv fremsætte. At reducere Arto, Facebook og andre sociale netværkssider til at være et udtryk for narcissisme⁶⁰, selvpromovering eller en popularitetskonkurrence (alle diskursive positioner, som fremgår af Figur 32) er derfor en noget forsimplet måde at forstå det på, og svarer til ikke at tage de mange brugere seriøst. Der er mange forskellige motiver bag brugen af (forskellige) sociale netværkssider, som ikke kun handler om pseudovenskab eller at vise sig frem. At inddrage Motivanalyse i kombination med situational mappings fra Clarke og en Grounded Theory-tilgang til kodning af data kan således også tjene det formål at udvide kontekstforståelsen endnu mere. I det følgende vil jeg gennemgå de motiver, som unge selv fremhæver, når de skal forklare, hvorfor de bruger sociale netværkssider.

Hvorfor bruger unge SNS'er – hvis de selv skal sige det?

I det kvalitative spørgeskema, der er gennemført som en del af dataarkivet, er der især ét spørgsmål, som handler om børn og unges motiver for at bruge sociale netværkssider. I spørgsmål 3 (bilag 4) er respondenterne blevet bedt om at angive eksempler på de sociale netværkssider, de bruger mest, og i det efterfølgende spørgsmål 4 er de blevet spurgt, hvorfor de bruger de pågældende sider. Jeg har i mit kodningsarbejde i Nvivo (bilag 5) gennemgået samtlige af de tusindvis af svar på spørgsmål 4 og på den baggrund oprettet i alt 33 forskellige kodningskategorier, der dækker over de begrundelser for SNS-brug, som respondenterne har angivet. I Figur 34 ses en liste over de 18 hyppigste forklaringer, respondenterne har givet:

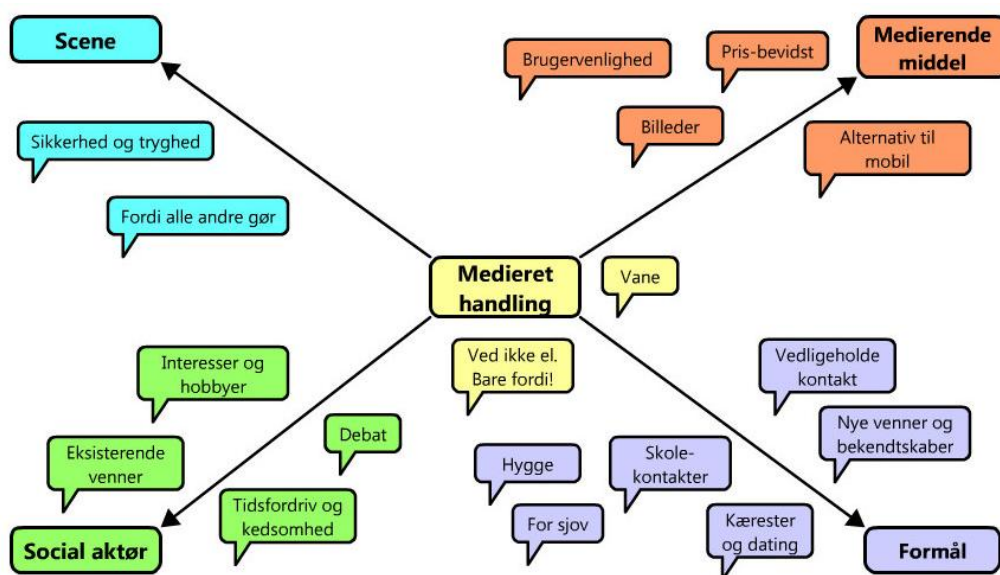
⁶⁰ En amerikansk undersøgelse viser, at dem, der udviser narcissistiske træk på Facebook, er dem, der også gør det i deres offline-liv: "Narcissists act, portray themselves, and are perceived on social networking sites in a manner similar to how they behave in real, offline life" (Buffardi & Campbell, 2008).

Figur 34: Unges motiver for SNS-brug, kodninger fra Nvivo (bilag 5)

Samtlige 33 kodningskategorier kan ses i bilag 5. Ikke overraskende angiver de fleste respondenter deres eksisterende venner som den primære årsag til, at de benytter sig af sociale netværkssider (580 kodningsreferencer). Mange angiver ligeledes muligheden for at få nye venner eller bekendte (383 kodningsreferencer). Det skal nævnes, at nogle respondenter har angivet mere end blot én grund til, at de bruger sociale netværkssider. Eksempelvis har nogle svaret, at de bruger SNS'er både for at kommunikere med eksisterende venner og for at få nye venner. I de tilfælde, hvor en respondent har givet mere end et svar, har hvert svar indgået i kodningsprocessen.

Samlet set kan de forskellige kodningskategorier fra Figur 34 "oversættes" til motiver i Burkes 'pentad of motives' på følgende måde (Figur 35).

Figur 35: Unges motiver for SNS-brug, indsat i Burkes pentad

Et par af kodningskategorierne vil kunne passe ind under mere end én type af motiv, men for overskuelighedens skyld er de her placeret der, hvor de umiddelbart har størst tilknytning. Jeg vil i det følgende forklare hver enkel kodningskategoris placering i figuren ved at inddrage eksempler på udsagn fra respondenterne. Samtlige af de udsagn, som knytter sig til de forskellige kodningsreferencer, kan ses ved at klikke under 'Nodes' i Nvivo-kodningerne i bilag 5. Eftersom hver kodningskategori indeholder en række udsagn, er det ikke sikkert, at hvert eneste udsagn vil kunne relateres til den placering, som den overordnede kategori har fået i figuren. Formålet med her at oversætte kodningskategorierne til Burkes pentad er dog heller ikke en næranalyse af hver enkel italesættelse, men nærmere at danne mig et "broad-stroke" overblik over de mest typiske motiver for SNS-brug blandt unge. Når jeg på nuværende tidspunkt i navigationsfasen inddrager motivanalysen, sker det derfor også på et mere overordnet plan, end neksusanalysen umiddelbart foreskriver. Jeg går således ikke ind og nærstuderer de konkrete eksempler på italesættelser, som jeg inddrager, men bruger dem blot til at demonstrere, hvorledes kodningskategorierne på et overordnet plan relaterer til de fem forskellige typer af motiv-begrundelser.

Scene-argumenter

Flere af respondenterne har valgt at benytte sig af scene-argumenter, når de skal beskrive, hvorfor de anvender bestemte sociale netværkssider. Denne type af argumenter tager som sagt udgangspunkt i de ydre omstændigheder omkring den sociale handling, der beskrives. Således har nogle af respondenterne fremhævet, at de benytter sig af bestemte SNS'er (frem for andre), fordi disse har et højt sikkerhedsniveau, eller fordi de føler sig trygge på siderne:

- "man er tryk når man bruger dem"

- "jeg føler mig sikre på siderne"
- "arto.dk har efterhånden fået så meget security ting at det er svært at misbruge..."

(Eksempler under kodningskategorien '**Sikkerhed og tryghed**' – i alt 27
kodningsreferencer)

Nogle af argumenterne i denne kategori ville også kunne tolkes som medierende middel-argumenter, idet de tager udgangspunkt i tekniske features (som det sidste af de tre ovenstående argumenter gør), eller som social aktør-argumenter, fordi de beskriver, hvad respondenterne føler. At de unge anvender disse argumenter omkring sikkerheden på SNS'erne kan ses i lyset af, at der i den offentlige debat har været et stort fokus på sikkerheden på sociale netværkssider (jf. situational maps), her især Arto. Det var bl.a. som følge af denne debat, at flere organisationer (herunder f.eks. Red Barnet, Det Kriminalpræventive Råd, Medierådet for Børn og Unge, Foreningen for Danske Internet Medier samt IT- og Telestyrelsen) gik sammen om at lancere chatmærket "ChatCheck", som udbydere af sociale netværkssider for børn og unge kunne få, hvis de overholdt et kodeks bestående af en række retningslinjer og sikkerhedsforanstaltninger (Foreningen af Danske Internet Medier, 2006; IT- og Telestyrelsen, 2006). Arto fik chatmærket i 2008 (IT- og Telestyrelsen, 2008) og har tilføjet mange sikkerhedsfeatures igennem tiden, som respondenterne i eksemplet oven for også peger på.

En andet og mere anvendt scene-argument, som respondenterne har benyttet sig af, og som jeg også ofte har hørt både unge og voksne SNS-brugere gøre brug af, er argumentet om, at de bruger SNS'er, fordi alle andre gør:

- "Fordi det er der alle Danmarks unge også er"
- "Fordi alle andre har det"
- "Fordi alle mine venner bruger det samme"
- "det har vel også at gøre med at det har det fleste, og når det fleste har det vil man også selv have det. Det er typisk os unge :b.?"

(Eksempler under kodningskategorien '**Fordi alle andre gør**' – i alt 116
kodningsreferencer)

Når en respondent benytter denne type argument beskriver vedkommende sin handling som noget, der "lies outside or a prior to him or her interests" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 175), hvilket ifølge Scollon og Scollon gør det til et scene-argument. På den måde finder mange unge det både praktisk samt svært at lade være at have en profil samme sted som deres venner eller øvrige unge i Danmark. Selvom mange af eksemplerne fra spørgeskemaet relaterer sig til brugen af Arto, som var størst på daværende tidspunkt, er det lignende argumenter, jeg i dag hører fra unge omkring deres Facebook-brug.

Social aktør-argumenter

I spørgeskemasvarene er der en del argumenter, som relaterer sig til selve de sociale aktører. Først og fremmest er samværet eller kommunikationen med de eksisterende venner det, som ifølge de unge selv motiverer dem mest:

- "skrive med nuværende venner og bekendte"
- "fordi det er en god måde at snakke med sine venner på."
- "Det er for at skrive med mine nuværende venner., jeg føler ikke trang til at møde nye på nettet!"
- "for at snakke med mennesker JEG KENDER!!"

(Eksempler under kodningskategorien '**Eksisterende venner**' – i alt 580
kodningsreferencer)

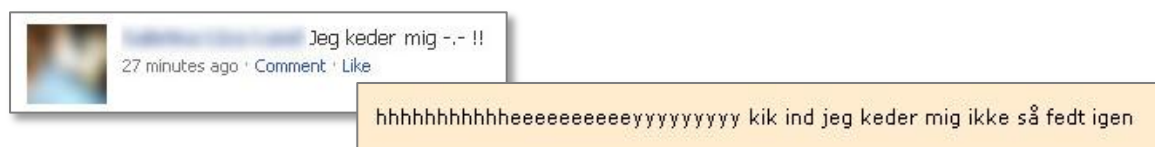
Det er interessant, at nogle respondenter i deres svar understreger, at de ikke møder nye mennesker eller kommunikerer med folk, de ikke kender (som i de to sidstnævnte eksempler). Dette kan ses i lyset af nogle af de risiciperspektiver, som fremgik i listen af diskursive positioner i Figur 32, f.eks. dem, der handler om, at SNS-brug er farligt, at unge er uforsigtige, eller at siderne et slaraffenland for pædofile. At understrege, at man kun snakker med mennesker, "JEG KENDER", kan således være en diskursiv strategi, som går imod de nævnte offentlige diskursive positioner. Dette viser, at de unge har en bevidsthed om de diskurser, som befinder sig "i omkredsen" af deres SNS-brug.

Et andet motiv, som også knytter sig til den enkelte sociale aktør, er argumentet om, at sociale netværkssider bruges, når man keder sig, eller blot skal have tiden til at gå:

- "Fordi jeg keder mig xD"
- "og ellers, bare til at bruge når jeg ikke har noget at lave. :P"
- "en måde at fordrive tiden på"
- "Jeg ved det egentlig ikke. Det er nok fordi at jeg keder mig så meget i dagligdagen at jeg går til disse "total spild af tid" - ting. Syndes ikke selv det er nødvendigt, men det er altså min måde at slappe af på efter en skoledag."

(Eksempler under kodningskategorien '**Tidsfordriv og kedsomhed**' – i alt 114
kodningsreferencer)

At de unge keder sig, kommer også til udtryk i deres handlinger på SNS'er, og jeg har ofte været vidne til, hvordan de på SNS'er beklager sig over, at de keder sig, som statusopdateringerne i Figur 36 er eksempler på.

Figur 36: Beskeder skrevet af unge på henholdsvis Facebook og Arto, 2010 og 2005

I den forbindelse kan man diskutere, om ikke SNS'er til dels har erstattet noget af den tid, børn og unge tidligere brugte på at se tv eller video for at "få tiden til at gå". Allerede i 1950'erne viste forskning i børn og unges medievaner, at især tv'et blev brugt for at udfylde tiden eller imødegå kedsomhed (O'Sullivan, 1991). Siden da har bl.a. Livingstone fremhævet, hvordan børn og unge stadig associerer tv og andet mediebrug med kedsomhed:

"... although there are times when children positively choose to use the media, there are at least as many times when the media are of primary importance in filling the gaps [...]. This is not to say that media are really seen as boring but that they are the most readily available resource to combat boredom..."

(Livingstone, 2002, pp. 100-101)

Livingstone og Bovill (1999, p. 102) påpeger i den forbindelse, at børn og unge forstår kedsomhed som dét at være alene eller uden selskab fra vennerne. Det er således ikke svært at forestille sig, hvorfor de netop tyr til sociale netværkssider, som på én gang giver dem mulighed for at "hænge ud" med vennerne og samtidig holde kedsomheden på afstand. Hvis de fik et valg mellem venner og medier, ville de vælge at være sammen med vennerne (Livingstone, 2002, p. 100; Facer et al., 2003; Holloway & Valentine, 2003), men sociale netværkssider bliver således det bedste alternativ, når de ikke har den mulighed.

I spørgeskemadataene er der også eksempler på respondenter, som nævner, at de bruger SNS'er for at dyrke deres interesse eller hobbyer:

- "Hundegalleri, for at finde nogen som har samme kærlighed som mig for hunde"
- "lære nye ting om ens hobby(er)"
- "Det er nemmest at finde personer med de samme interesser som jeg dér.."

(Eksempler under kodningskategorien '**Interesser og hobbyer**' – i alt 108 kodningsreferencer)

Og andre nævner, at de bruger SNS'er, fordi de kan lide at debattere:

- "Jeg synes kultur og holdnigner er interessant så det kan man diskutere over kloden"
- "Bruger også deres debat til at debatterer med andre unge om alle mulige ting."
- "Fordi det er en god måde at udveksle meninger på via artos debatsektion."

- "Jeg kan også godt lide at debattere meget."

(Eksempler under kodningskategorien '**Debat**' – i alt 78 kodningsreferencer)

Det er dog de færreste, som nævner debatforaerne som den primære årsag til, at de bruger SNS'er. Dette er for mange et sekundært motiv ved siden af venskaberne. Både kodningskategorien 'Debat' og 'Interesser og hobbyer' kunne også tolkes som formåls-motiver, idet de ikke alene knytter sig til de sociale aktørers personlige præferencer, men også er begrundet i konkrete formål med SNS-brugen, hvorfor de i Figur 35 er palceret mellem de to motivtyper.

Medierende middel-argumenter

Som nævnt kan et motiv også beskrives ud fra de instrumenter eller medierende midler, som bruges til at udføre den handling, der tales om. Sådanne motiver kommer til udtryk, når de unge taler om, at de bruger bestemte SNS'er (frem for andre), fordi de er brugervenlige eller "nemme at finde ud af":

- "Men tror bare det er noget med at de er godt lavet, og ret "simple" at finde ud af ..?"
- "de er gode og har en nem brugervenlighed"
- "Fordi at de er seje og gode. Det er de bedste chat sider, de er nemme at finde ud af i forhold til andre sites."

(Eksempler under kodningskategorien '**Brugervenlighed**' – i alt 64 kodningsreferencer)

Ligeledes er der tale om medierende middel-argumenter, når de unge fremhæver, at de bruger SNS'er for at se eller uploade billeder:

- "også meget for at sætte mine billeder ind, og se hvad andre synes om dem"
- "se billeder fra fester man har været til"
- "Det er også sjovt at lægge billeder ind og få at vide hvad folk synes om ens udseende."

(Eksempler under kodningskategorien '**Billeder**' – i alt 34 kodningsreferencer)

Spørgeskemaet er som tidligere nævnt udsendt, inden de danske unge begyndte at bruge Facebook og dermed den populære funktion med at "tagge" hinanden på billeder. Når jeg efterfølgende har talt med unge om deres Facebook-brug, fremhæver de ofte tagging-funktionen som noget af det, de godt kan lide, og man kunne derfor forestille sig, at der ville være flere kodningsreferencer under 'Billeder' end blot 34, hvis spørgeskemaundersøgelsen havde været gennemført i dag.

I mit datamateriale ser jeg flere eksempler på, at SNS'er til en vis grad har erstattet mobiltelefonen – bl.a. som et redskab til at lave aftaler:

- "De fleste af mine venner bruger også arto og msn.. det er nemmere end at skrive over mobilen"

- "og lære nogen man lige har mødt at kende før man giver dem sit nummer"
- "mine venner har det, så jeg bruger det som en slags ekstra mobiltelefon kan man godt kalde det."
- "Tidsfordriv. Førhen brugte jeg min mobil med til at snakke med vennerne om "ligeegyldige" ting, "Hvad laver du", "Kan du være sammen" etc. Den rolle har arto til en vis grad overtaget"

(Eksempler under kodningskategorien '**Alternativ til mobil**' – i alt 43
kodningsreferencer)

Som nogle af svarene under denne kategori peger på, indgår sociale netværkssider også som planlægningsværktøjer i unge menneskers dagligdag. En amerikansk undersøgelse fra 2007 viser da også, at 72 % af de teenagere, som bruger sociale netværkssider, anvender siderne til at lægge planer med deres venner (Lenhart & Madden, 2007b). At sociale netværkssider til dels har overtaget mobilens rolle i dette henseende skyldes ikke mindst, at brugen af SNS'er i modsætningen til dét at ringe eller sende sms'er er gratis for de unge (med mindre de har et mobil-abonnement med fri sms-brug), idet det oftest er deres forældre, som betaler internetregningen. Således er der også praktiske eller økonomiske motiver bag de unges SNS-brug:

- "skrive med mine venner gratis."
- "nationx.dk er ikke et site som arto.dk, hvor der skal betales en hel masse"
- "det er en billig måde at snakke på. og hvis ens mobil ikke virker så kan man altid bruge sites."
- "det er jo godt hvis man ikke har en mobil eller ens forældre ikke gider at betale en høj mobil regning fordi man hele tiden skriver over sms"
- "fordi det er gratis, så når pc'en er tændt kan man lige så godt gøre det istedet for sms."

(Eksempler under kodningskategorien '**Pris-bevidst**' – i alt 34
kodningsreferencer)

At SNS'er i nogle tilfælde fungerer som alternativ til mobilen, kan derfor knyttes sammen med et praktisk eller økonomisk motiv, som det ses i Figur 37.

Figur 37: Status på NationX, 2010

Det skal dog understreges, at unge stadig i høj grad bruger deres mobiltelefon til at kommunikere med vennerne, og dette sker ofte – som de selv fremhæver – når de ikke er hjemme på værelset eller i nærheden af en tændt pc. Selvom flere sociale netværkssider i dag også er tilgængelige i udgaver til mobiltelefonen, er unge ikke interesserede i udelukkende at benytte disse via mobilen (Klastrup & Stald, 2009), hvilket også skal ses i lyset af de prisomkostninger, der er forbundet hermed. Således foretrækker mange unge at holde kontakten med vennerne ved lige via en kombination af både mobiltelefon og computer (Klastrup & Stald, 2009). På den måde indgår flere kommunikationsmidler på tværs af platforme i de unges hverdagskommunikation med vennerne fra omgangskredsen.

Formål-argumenter

Blandt de listede 18 mest hyppige kodningskategorier knytter de fleste sig til motiver udtrykt med baggrund i formål og dermed i de forventede udfald, der er forbundet med SNS-brugen. Her har de fleste en forventning om at komme til at møde nye venner eller danne nye bekendtskaber:

- "For at komme til at snakke med nye mennesker. Det er spændende hvem man kan møde og hvad man kan få ud af det senere."
- "Fordi det er gode steder at møde nye venner... :D"
- "Fordi at det er hyggeligt at skrive med andre folk og lære dem at kende, så man ikke bare er i sin lille by og ikke rigtig kender nogen der.. det er rart med nogle chatvenner.."

(Eksempler under kodningskategorien 'Nye venner og bekendtskaber' – i alt 383 kodningsreferencer)

Andre har en forventning om, at de ved at benytte sig af SNS'er lettere kan holde kontakten med venner og bekendte ved lige – især dem, som de geografisk er på afstand af:

- "For at holde kontakten med de venner/veninder jeg ikke har kontakt med til hverdag."
- "For at følge med i mine fjernere bekendtskabers gøren og laden"
- "Nemmere at holde kontakt med vennerne der ikke bor lige i nærheden"

(Eksempler under kodningskategorien '**Vedligeholde kontakt**' – i alt 239
kodningsreferencer)

I den forbindelse fremhæver nogle respondenter også muligheden for kontakt med gamle eller kommende skole-kammerater:

- "Fordi jeg har gået på efterskole, og holder kontakt med venner og bekendte derfra gennem disse ting."
- "og for at tjekke folk ud, som man fx. skal gå i skole med og sår'n."
- "Og det er meget praktisk med Arto, når man går på efterskole. Så kan man holde kontakten med sine gamle venner, når man er på sin efterskole, og skrive sammen med sine efterskole-venner, når man er hjemme."

(Eksempler under kodningskategorien '**Skole-kontakter**' – i alt 25
kodningsreferencer)

Der er også forventningen om at kunne bruge SNS'er til at finde kærester, date eller bare flirte, selvom et sådan motiv ikke optræder så ofte i svarene på spørgsmål 4:

- "For at finde venner, og måske kæreste. Jeg har fundet alle mine 3 tidl. kærester på arto"
- "Fordi jeg skal bare skore en masse damer"
- "f.eks. min bedste ven han tør ikke at snakke med en pige IRL, så han snakker med hende på arto og msn. Og han er begyndt med at komme virkelig god kontakt med hende."

(Eksempler under kodningskategorien '**Kærester og dating**' – i alt 31
kodningsreferencer)

Det undrer mig, at der kun forefindes 31 referencer under kodningskategorien 'Kærester og dating', da jeg i det øvrige datamateriale med jævne mellemrum er stødt på begrebet 'net-kæreste', eller har observeret, hvordan SNS'er bruges til at komme i kontakt med det modsatte køn eller til at udtrykke følelser over for IRL-kærester. At kategorien ikke er så central i svarene på spørgsmålet om, hvorfor respondenterne bruger SNS'er, kan dog skyldes, at kæresteriet for mange er sekundært, og at SNS'er i modsætning til datingsites er fokuseret på venskaber og ikke kærester og dating.⁶¹ I spørgsmål 13, hvor respondenterne er blevet bedt om

⁶¹ Dating-motivet er dog stort set også fraværende i en dansk undersøgelse om 13-24-åriges brug af sociale netværkssider, hvor respondenterne bl.a. er blevet spurgt om deres primære formål med at have en profil på en social netværksside (Klastrup & Stald, 2009, p. 5).

at fortælle om en positiv oplevelse, de har haft på nettet, fylder kærester dog væsentligt mere. Dette peger på, at det at finde en kæreste ikke i så høj grad er det, der motiverer unge til at bruge SNS'er, men at det i mange tilfælde kan være en positiv og dejlig sidegevinst (bilag 4, spørgsmål 13).

I spørgeskemaet er der nogle respondenter, som ikke nævner noget specifikt formål med SNS-brugen, andet end bare "at hygge":

- "fordi det er hyggeligt at skrive med sine venner og hygge sig på computeren"
- "fordi de er mest hyggelige og sidde ved"
- "For hyggens skyld"
- "For at skrive med mine venner og veninder, det giver en vis hygge.. :)"
- "Det er "hyggeligt" og sidde og chatte, og det går lidt hurtigere også at skrive på com end sms"

(Eksempler under kodningskategorien '**Hygge**' – i alt 112
kodningsreferencer)

Hygge er et ord, jeg også gentagne gange støder på i det øvrige datamateriale. Når jeg har talt med unge om, hvorfor de i konkrete tilfælde vælger at bruge SNS'er frem for eksempelvis MSN eller SMS til at kommunikere med de samme venner, som de ellers normalt også chatter og sms'er med, fremhæver de, at SNS'er er "mere hyggelige" end de øvrige kommunikationskanaler. Dette peger i retningen af, at SNS'er opfattes som særlige sociale rum, der i de unges sprogbrug også omtales som "herinde" eller steder, hvor man kan "være sammen", som nævnt i kapitel 2.

Endelig er der de respondenter, som fremhæver, at de bruger SNS'er "for sjov" eller for at have det sjovt:

- "Bare for at have det lidt sjovt ellers."
- "Bare for sjov"
- "det er sjovt ., I guess."
- "Det er sjovt, altså, kan ikke lige forklare hvorfor"

(Eksempler under kodningskategorien '**For sjov**' – i alt 181
kodningsreferencer)

Som det fremgår, har respondenterne lidt svært ved at forklare præcist, hvorfor det er sjovt at benytte sig af sociale netværkssider. Man kan derfor argumentere for, at begrundelserne under kategorien 'For sjov' også kunne tolkes som medieret handling-motiver, fordi de er et udtryk for en indgroet praksis, som der ikke nødvendigvis kan sættes ord på.

Medieret handling-argumenter

Sidste kategori af motiver handler netop om disse medieret handling-argumenter, som der findes en del af i datamaterialet. Nogle respondenter ved simpelthen ikke, hvorfor de bruger sociale netværkssider, eller kan ikke forklare hvorfor:

- "Det ved jeg ikk , jeg bruger det nok bare ska du se :D"
- "Jeg aner det ikke. Det er bare noget, man har"
- "Tja, fordi det gør jeg bare .."
- "Fordi jeg kan :D"

(Eksempler under kodningskategorien '**Ved ikke el. Bare fordi!**' – i alt 72 kodningsreferencer)

Nogle er dog en smule mere specifikke og forklarer, at det er blevet en vane at bruge SNS'er:

- "Bruger Jubii fordi jeg har gjort det i 5 år.. Så det er blevet en vane at komme derind i ny og næ"
- "Desuden var det de aller første jeg prøvede og har vænnet mig til dem .."
- "jeg tror bare det er en vane og lige at logge ind en gang imellem"
- "Gør det mest af gammel vane og prøver egentlig at slippe ud (fordi jeg knap nok har tid nu om dage)"

(Eksempler under kodningskategorien '**Vane**' – i alt 24 kodningsreferencer)

I disse tilfælde er der "no real external motive" eller brugen af SNS'er er blevet en del af en "fixed sequence of actions" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 127). Det er interessant at der findes en del af disse medieret handling-argumenter i datamaterialet, idet de peger på, hvor naturlige SNS'er er for mange unge. Flere af dem er vokset op med muligheden for at chatte og oprette profiler og det er derfor blevet en del af deres hverdagspraksis og historical body.

Således har jeg nu gennemgået de 18 primære årsager til, at unge bruger sociale netværkssider – hvis de selv skal sige det. Blandt de øvrige kodningskategorier kan nævnes 'Internationale kontakter', 'Læring og viden', 'Kreativitet og design', 'Planlægning og aftaler', 'Kendte mennesker' eller 'Sladder', selvom disse ikke optræder så ofte i datamaterialet. Eftersom jeg i kodningsprocessen har været samtlige af svarene fra spørgeskemaets spørgsmål 4 igennem, kan denne analytiske øvelse hjælpe mig med at besvare et af de spørgsmål, som Scollon og Scollon fremhæver som værende vigtige for en motivanalyse, nemlig:

"How much agreement is there among participants in ascribing or imputing [...] motives and explanations?"

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 176)

Som det kan ses ud fra Figur 34, er der blandt respondenterne overvejende stor enighed om, hvorfor de anvender sociale netværkssider, hvilket også stemmer overens med den forståelse, jeg har fået ved at fungere som deltagende observatør inden for feltet. Dog har det interessante ved denne øvelse været, at der er kommet langt flere perspektiver på banen end de, der oftest fremhæves i forbindelse med børn og unges brug af sociale netværkssider – både inden for forskningsverden og i den generelle offentlige debat. På den måde er jeg blevet opmærksom på kategorier, som jeg måske ikke havde lagt mærke til, hvis ikke jeg slavisk havde gennemgået alle svar fra respondenterne. Kombinationen af den Grounded Theory-inspirerede

kodning af spørgeskemadataene og motivanalysen har således været med til at “trigger breakthrough thinking”, for nu at bruge et udtryk fra Clarke (2007, p. 376). Dertil kommer, at øvelsen med at oversætte kodningskategorierne til et ‘pentad of motives’ har betydet, at jeg yderligere har fået udvidet den kontekstforståelse, jeg fik ved hjælp af de situationelle maps.

Det skal nævnes, at jeg – som Scollon og Scollon også understreger – med denne øvelse ikke er nået frem til de sande motiver eller bevæggrunde for unges SNS-brug, hvilket heller ikke er meningen med en motivanalyse. Eksempelvis er der kategorier, som er helt eller næsten fraværende i de unges beskrivelser af deres motiver, men som er meget centrale i de observationer og notater, jeg gennem fem år har gjort mig inden for feltet. Her kunne eksempelvis nævnes kategorier som ‘Bekræftelse’, ‘Følelser’ eller ‘Krop’, der knytter sig til de unge brugeres identitetskonstruktion. At disse perspektiver netop er fraværende i de unges egne italesættelser, er en analytisk pointe i sig selv. Med de forskellige eksempler på argumenter for SNS-brug, jeg her har fremvist, har jeg på et overordnet plan dannet mig et overblik over brugernes egne motiver, hvilket kan bruges i den efterfølgende del af navigationsfasen. Her har jeg også mulighed for at inddrage motivanalyse som et værktøj, når jeg analyserer, hvorledes brugerne inden for NoP’et italesætter, eller undlader at italesætte, de centrale, sociale handlinger, som jeg har udvalgt til nærmere analyse.

På baggrund af de analytiske øvelser fra Situational Analysis og Motive Analysis er jeg nu klar til at udvælge en række centrale analysetemaer til videre navigation. I det følgende vil jeg præsentere den analysestrategi, der vil være styrende for den resterende del af neksusanalysens navigationsfase, og argumentere for udvælgelsen af de centrale diskurscykluser, som vil blive underkastet grundig næranalyse.

Udvælgelse af centrale diskurscykluser til videre navigation

Navigationsfasen har indtil videre demonstreret, at feltet omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark er et neksus af mange forskellige diskurser og praksisser. Ifølge både Scollon og Scollon og Clarke handler det om at udvælge de mest centrale “big stories” til videre analyse. I den efterfølgende del af afhandlingens navigationsfase har jeg derfor udvalgt tre centrale diskurscykluser, som har vist sig at være særligt fremtrædende inden for NoP’et som et hele og på tværs af de forskellige datatyper i mit dataarkiv. Disse diskurscykluser vil fungere som mine ‘situations og inquiry’ og vil være repræsenteret i form af hver deres analysetema i afhandlingen.

Det første – og mest overordnede – tema handler om de handlinger, de unge brugere udfører for ‘**at praktisere venskab**’ på sociale netværkssider. Dette tema er medtaget, fordi venner – det være sig eksisterende eller nye – er unges primære bevæggrunde for i det hele taget at benytte sig af SNS’er, jf. Figur 34, og mange af de centrale handlinger, jeg har observeret unge udføre på tværs af SNS’er, kan knyttes til det at praktisere venskab. Når jeg anvender udtrykket at praktisere venskab frem for at dyrke venskab, skal det ses i lyset af de centrale sociale og nærmest rituelle handlinger, som har vist sig at være forbundet hermed. Brugere udfører pr automatik en række handlinger, som er så indgroet en del af deres hverdag og måden, hvorpå de dyrker venskaber, at de knapt selv kan sætte ord på eller forklare, hvorfor de gør, som de gør (jf. bl.a. medieret handling-argumenterne fra den netop gennemførte motivanalyse). Dermed er visse sociale

handlinger på SNS'er blevet så integreret i børn og unges hverdagsrutiner, at de ikke blot er habituelle, men også helt "normale" (Livingstone, 2002, p. 102). De er en del af brugernes 'historical bodies' og en del af den "kompostbunke af sociale praksisser" (S. W. Scollon, 2003), som de unge trækker på for at dyrke og vedligeholde venskaber. I første analysetema peger jeg på nogle af de mest centrale handlinger, som jeg igennem årene har observeret, at mange unge udfører, når de praktiserer venskab på sociale netværkssider. Under dette analysetema diskuterer jeg på et mere overordnet plan, hvad der karakteriserer et venskab på nettet, og hvordan de unges brug af SNS'er måske er med til at ændre ved den klassiske forståelse af venskabsbegrebet.

Dette leder over i andet analysetema, hvor jeg tager fat i den særlige kommunikationsform, der eksisterer imellem bedste venner/veninder, og som deroft er vigtig i forhold til og tæt forbundet med måde at praktisere venskab på. Her fylder det '**at kommunikere følelser**' meget, og de unges sprog er præget af en kærlighedsdiskurs eller det, man kunne kalde, en særlig form for 'følelseskommunikation'. Interessant nok forefandttes dette perspektiv ikke i motivanalysen, men som det fremgik af mit messy situational map i Figur 28 optræder sætningen "Jeg elsker dig" jævnligt i de unges kommunikation på de sociale netværkssider, og 'følelser' har vist sig at være en central kategori blandt mine screenshots. I andet analysetema undersøger jeg derfor, hvilken funktion denne følelseskommunikation har for de unge brugere, og hvilke bevæggrunde de selv tilskriver disse medierede handlinger. Her tager jeg især udgangspunkt i udtalelser fra den kvalitative spørgeskemaundersøgelse, hvor respondenterne giver eksempler på og kommenterer beskeder, de har fået fra andre brugere i deres profiler. Jeg ser dog også på hvilke andre medierende midler, de unge brugere benytter sig af for at kommunikere følelser, samt hvilken betydning det har, at deres kommunikation typisk er offentlig tilgængelig. Dette analysetema sluttet af med en overordnet diskussion af identitetsbegrebet, og hvorledes de unge – i kraft af deres følelseskommunikative handlinger – fungerer som medkonstruktører af hinandens identitet online; det, man kunne kalde en 'open source' netværksidentitet.

Tredje tema handler om '**at håndtere risici**' – et aspekt, de unge brugere konstant må forholde sig til, når de besøger sociale netværkssider. Risici er sjældent noget, de unge selv italesætter, men som det kunne ses i de forskellige maps fra de analytiske øvelser med Situational Analysis, er risiciperspektiverne centralt til stede inden for NoP'et som et hele. Disse diskurser eller diskursive positioner vil derfor også nødvendigvis præge de unges handlinger på SNS'er. Selvom deres brug og kommunikation, som motivanalysen klarlagde, primært er centreret omkring personer, de kender i forvejen, må de finde sig i at blive kontaktet af fremmede, som måske ikke har de bedste intentioner. Disse fremmede går i de unges sprogunivers ofte under samlebetegnelsen "skumle mænd", der dækker over en række af de udefrakommende farer, der er forbundet med 'internettet som sted' (jf. det social worlds/arenas map, der er vist i Figur 31). Når unge oplever noget på internettet, som de finder ubehageligt, er det ofte forbundet med udefrakommende farer eller folk, de ikke kender, og i dette analysetema undersøger jeg hvilke konkrete oplevelser, de unge – ifølge egne udsagn – typisk er ude for, og hvordan de håndterer disse oplevelser. Her vil jeg også undersøge, hvad de unge brugere rent diskursivt forstår ved 'ubehagelige oplevelser', og dermed også hvordan de forholder sig til de risici, der er forbundet med at bruge sociale netværkssider. I den forbindelse er det relevant at inddrage overvejelser om de unges strategier og kompetencer i forhold til at navigere i risikofyldte farvande

på internettet. Under dette analysetema ser jeg på et mere overordnet niveau på mit nexus of practice og tager fat i spændingsfeltet mellem det, jeg vælger at kalde de 'lokale oplevelser' (repræsenteret i form af de mest centrale medierede handlinger), og de 'offentlige diskurser', der har eksisteret i og omkring feltet i løbet af de fem år, jeg har beskæftiget mig med emnet (jf. Figur 32). Jeg inddrager i høj grad den indledende kontekstafklaring fra dette kapitel for at forstå og forklare et behov, jeg hos mine informanter har kunnet identificere, som handler om at ville forstås og tages seriøst. I mit datamateriale er der mange eksempler på italesættelser fra unge, der peger på et ønske om, at voksne (det være sig forældre, lærere, nyhedsmedier eller forskerverden) forstår deres brug af sociale netværkssider og internettet generelt. Dette peger på, at de unge føler sig misforstået, hvilket bl.a. kan ses i lyset af de moralske panikker, der i offentligheden har præget debatten omkring deres brug af sociale netværkssider – her særligt Arto. Især i spørgeskemaundersøgelsen italesætter respondenterne dette, og flere af dem metakommunikerer om deres egne svar eller selve spørgsmålene i undersøgelsen og forsøger i kraft heraf at fremstille sig selv som kompetente og seriøse brugere. Dette analyserer jeg i forhold til hele det nexus of practice, som de unges SNS-brug må situeres under. Disse tre analysetemaer udgør således den resterende del af neksusanalysens navigationsfase.

Som nævnt kan hvert tema analyseres som diskurscyklusser inden for feltet, og at det netop er disse diskurscyklusser, der er udvalgt til grundig behandling, er ikke tilfældigt, men et resultat af mit engagement i neksusanalysens første fase. Jeg kunne have valgt at fokusere på andre temaer inden for det omfattende felt omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark, men de tre analysetemaer har fremstået som de allervigtigste "big stories" i datamaterialet; med andre ord har de ikke været til at komme udenom. Desuden stemmer de overens med det problemfelt, jeg som neksusanalytiker har fundet relevant og interessant at undersøge. At jeg vælger at lade mine analysetemaer tage udgangspunkt i centrale sociale handlinger inden for feltet, frem for eksempelvis enkeltpersoners historical bodies eller et konkret site of engagement, sådan som Scollon og Scollon ellers også foreslår (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 171), skyldes, at et sådant udgangspunkt stemmer bedst overens med mit brede fokus og problemstillingen, der på et overordnet plan går ud på at belyse den gennemsnitlige eller 'mainstream' ungdomsgenerations brug af sociale netværkssider. I selve analyserne illustrerer jeg hvert tema visuelt ved i opsamlinger at omsætte det til en diskurscyklus. Således fungerer medieret diskursanalyse, som beskrevet i kapitel 3, som den overordnede teoretiske tilgang til den diskursanalytiske del af neksusanalysens navigationsfase, og jeg inddrager Motivanalysen, hvor dette måtte være relevant. For fyldestgørende at kunne komme i dybden med de tre analysetemaer, supplerer jeg løbende med andre teoretiske begreber eller værktøjer, hvor jeg finder det nødvendigt. Navigationsfasen sluttet af med på et overordnet plan at diskutere resultaterne fra de tre analysetemaer samt det nexus of practice, der udgør unges brug af sociale netværkssider.

Tema 1: At praktisere venskab

Som de analytiske øvelser på de foregående sider har demonstreret, er dét at danne eller vedligeholde venskaber en meget central del af danske unges brug af sociale netværkssider. I dette tema vil jeg navigere inden for det overordnede nexus of practice ved at analysere de mest centrale handlinger, der er forbundet med de unges venskabspraksis på sociale netværkssider. Her vil jeg både undersøge, hvorledes denne praksis udfoldes i forhold til eksisterende og nye relationer, og hvordan de unge selv kategoriserer de forskelle relationer. At vedligeholdelse af venskaber er en central del af unges brug af sociale netværkssider, er ikke overraskende, og det stemmer overens med den tidlige forskning og en række internationale undersøgelser inden for området (f.eks. boyd, 2006a, 2008a; B. Clarke, 2009; Ellison et al., 2007; Lampe et al., 2006). I dette analysetema ønsker jeg dog at komme i dybden med, hvilken betydning selve de medierende midler har for det at praktisere venskab, og dermed få en bedre forståelse af, hvordan SNS'er (som nyt medie) indgår som en del af den venskabspraksis, der dagligt finder sted hos unge mennesker. Jeg slutter analysetemaet af med på et mere overordnet plan at diskutere selve venskabsbegrebet, og hvorvidt de unges brug af SNS'er peger på nye måder at forstå dette på. Under denne diskussion inddrager jeg bl.a. overvejelser om, hvilke andre begreber man kunne anvende om de relationer, som de unge dyrker på nettet.

Jeg tager hul på dette tema ved at kigge på de beskeder, som de unge typisk sender til hinanden på sociale netværkssider – de har nemlig ofte ikke noget egentligt indholdsmæssigt formål, men er i stedet forbundet med at holde venskaber ved lige.

"Hvad laver du?" – fatisk kommunikation og selskabelighed

På den sociale netværksside Arto er 'Gæstebogen' (Figur 38) en af de mest anvendte funktioner. Den anvender mange brugere på samme måde, som de anvender sms'er: til at skrive mange, korte beskeder til hinanden i løbet af dagen. En gæstebogsbesked er som udgangspunkt offentlig og kan ses af alle andre brugere, med mindre afsenderen har valgt, at den skal være "privat" og kun synlig for modtageren.

Figur 38: 'Gæstebogen' på Arto

Ifølge brugerne selv er gæstebogen den funktion på Arto, som de anvender allermest, hvilket var tydeligt i den mindre spørgeskemaundersøgelse, jeg gennemførte i min "Vennebog" på Arto i 2005 (Larsen, 2005a, pp. 258-262). De fleste foretrækker at anvende gæstebogen (også kaldet "GB") frem for funktionen "Post", der fungerer på samme måde som en privat e-mail-konto og ikke har en begrænsning på, hvad angår omfang af

tekst. At gæstebogen er at foretrække frem for post-systemet eller "Chatten" (som dog ikke eksisterer længere) begrundes bl.a. i, at "det er måden at kommunikere herinde" (Pige, 15 år), eller "fordi det er den nemeste vej at skrive" (Dreng, 13 år). Brugere vælger således ikke den kommunikationskanal, der giver dem de fleste muligheder, men den der – for dem at se – er mest tilgængelig. Det er de færreste brugere, som vælger at skrive "private" beskeder i deres GB (selve indholdet i beskederne kan dog godt være af privat karakter), og som jeg vil komme ind på senere i navigationsfasen er der netop en pointe i, at beskederne er offentlige. Samme brugsmønster kan ses på Facebook, hvor den offentlige 'Wall' foretrækkes frem for den private 'Inbox'. Eksempelvis udtrykker nogle af mine informanter, at de ikke bruger inboxen på Facebook til at "skrive sammen", men at den er forbeholdt eksempelvis invitationer til fester eller lignende.

En gæstebogsbesked, som jeg rigtig ofte er stødt på og selv har modtaget ved flere lejligheder, er en besked med ordlyden "Hej, hvad laver du?" eller den mere forkortede udgave "Laver?". For brugere er der ikke nødvendigvis noget indholdsmæssigt formål med en sådan besked. Meget af kommunikationen er blot for kommunikationens egen skyld. Som en 15-årig pige selv giver udtryk for i mit fokusgruppeinterview, så er det, de skriver til hinanden i deres gæstebøger, "faktisk ret kedeligt" (Larsen, 2005a, p. 400). Ofte er det nemlig ikke indholdet, der er omdrejningspunktet. De små, korte beskeder har i stedet en fatisk funktion⁶², hvor det handler om at holde kontakten ved lige.

Figur 39: Gæstebogsbeskeder på Arto, 2005, 2007 og 2008

Beskeder som dem, der ses i Figur 39, er beskeder, som jeg på daglig basis har observeret i de unges kommunikation på tværs af forskellige SNS'er og på MSN Messenger. Ofte fungerer de som konversationsstartere til samtaler, der – som de unge selv fremhæver – handler om ingenting, hvilket netop er kendetegnende for den fatiske sprogfunktion. Et eksempel på en sådan samtale ses i Figur 40.

⁶² Hos Jakobson har den fatiske sprogfunktion at gøre med træk, der etablerer eller vedligeholder kontakten mellem afsender og modtager og sikrer, at man er på bølgelængde (Drotner, K. B. Jensen, Poulsen, & Schrøder, 1996, p. 179).

Figur 40: To 17-årige drenge kommunikation på Facebook, 2010

I spørgeskemaundersøgelsen, hvor de unge respondenter blev bedt om at indsætte et eksempel på den seneste besked, de har modtaget på deres profil, optræder særligt sætningen "Hvad laver du?" ofte, og respondenterne giver udtryk for, at en sådan besked er "typisk" eller "standard". Den medierede handling, det er, at skrive en sådan besked til en anden bruger, er en måde at udvise en umiddelbar interesse for hinanden på. I det følgende ses eksempler fra respondenter, som har modtaget denne type af besked. Efter selve eksemplet på beskeden har jeg i kursiv indsat respondentens kommentar til, hvad vedkommende syntest om den pågældende besked:

- "Hej søde :D Laver du?"
Den er normal. Sådan skriver alle til hinanden (16-årig pige)
- "Heeij skaat laver du ? Kyssarhh diin piique"
den er da dejlig men de kommer hele tiden så ja er vant til det (15-årig dreng)
- "Laver"
Fed nok :D. Hehe... Folk spørger altid om sådan noget. Det er sådan man får "Snakken" i gang (13-årig dreng)
- "Hej søde, laver?"
Fint, det er jo det venner/veninder skriver til hinanden (13-årig pige)
- "laver du"
hva fanden skal jeg svare (13-årig dreng)
- "Yo tilde . Hva laver du ? heh"
Det er fint. Vi skriver bare om ingenting. (15-årig pige)
- "Min Yalla-Prutskjid Smiley . Laver du min <3 Smiley"
normal? (17-årig dreng)
- "hei muz.. hvad laver du? <3"

er da glad for en sådan besked for det viser jo bare der er nogen som interesserer sig for mig (14-årig pige)

(Spørgeskemasvar på spørgsmål 7, bilag 4)

Ud fra en motivanalytisk betragtning kan de udtalelser, som respondenterne kommer med om denne form for interaktion, betragtes som medieret handling-argumenter. De tager udgangspunkt i selve det site of engagement, der har fundet sted, og forklarer det derudfra; eksemplificeret med den 13-årige piges udtalelse om, at "det er jo det venner/veninder skriver til hinanden". Respondenterne giver udtryk for, at sådanne beskeder kommer "hele tiden" eller "altid", og at de derfor er vant til dem. Nogle har – som det ses i udtalelserne fra en 13- og en 17-årig dreng – svært ved at give udtryk for, hvad de synes om en sådan besked, hvilket understreger, at disse handlinger (at skrive og svare på Laver du-beskeder) er blevet en integreret del af de unges hverdagspraksis og dermed naturaliseret i deres historical body. Med andre ord: Det er da bare noget, man gør!

En frekvensanalyse i SurveyXact blandt de ca. 150 eksempler på "Laver du"-beskeder, som var i finde i svarene på spørgsmål 7 (bilag 4), viser, at der er lige mange piger og drenge, som modtager sådanne beskeder, og at de er mest hyppige blandt de 13-15-årige brugere (som dog også var blandt den mest repræsenterede aldersgruppe i spørgeskemaundersøgelsen). Det er yderst sjældent (i under tre procent af tilfældene), at "Laver du"-beskeder er sendt af en person, som brugerne ikke kender. Oftest er der tale om eksisterende venner, som skriver denne slags beskeder for at få "snakken i gang", som den 13-årige dreng i eksemplet oven for peger på, eller som den 15-årige pige fremhæver: "Vi skriver bare om ingenting". De unge er ikke nødvendigvis så interesseret i, hvad hinanden rent faktisk laver. Men som den 14-årige pige gør opmærksom på, er det en måde at vise interesse for hinanden på. Dermed er der tale om det, som den tyske sociolog og kulturfilosof Georg Simmel ville kalde "sociability" (Simmel & Hughes, 1949; Simmel, 1950, 1971). De unge bruger sociale netværkssider som en slags legende selskabelighed; det er samvær, selvom de ikke er sammen ansigt til ansigt. På den måde fungerer SNS'er i høj grad som en "selskabelig teknologi" (Hjarvard, 2005). Her kan de unge skrive om alt muligt, men det, der betyder noget, er, at de kommunikerer. Det er altså den øjeblikkelige meddelelse, der skaber "teksten" i kommunikationsprocessen (Audon & Poulsen, 2001, p. 65). Eller som Simmel udtrykker det:

"...the topic is merely the indispensable medium through which the lively exchange of speech itself unfolds its attractions. [...] It thus is the fulfilment of a relation that wants to be nothing but relation – in which, that is, what usually is the mere form of interactions becomes its self-sufficient content."

(Simmel, 1950, pp. 52-53)

Beskeder med ordlyden "Laver du" eller "Kigged' lige" kan således, ud over at være konversationsstartere, have den funktion at sige: "Hej, jeg er stadig din ven, og jeg interesserer mig for dig." På den måde bekræftes venskabet; det bliver holdt ved lige ved "lige nu" at vise en umiddelbar interesse for hinanden. Derfor er disse daglige retoriske spørgsmål og sniksnak frem og tilbage mellem brugerne ikke ligegyldige,

men en vigtig del af kommunikation mellem venner. Selvom respondenterne måske finder beskederne lidt kedelige eller ligegyldige, indgår de i den praksis, det er, at vedligeholde eksisterende sociale relationer:

- "Hej min :D Laver du skat ?<3"
De kan godt blive lidt kedelige i længden, men det kommer an på hvem det er fra :) (14-årig pige)
- "haayj skatter hva laver du?"
hmm det er lidt lige gyldigt hvad man laver men så fører det bare videre til et andet emne også er det jo også dejligt og blive kaldt skatter ;) (13-årig dreng)
- "hej hvad laver du søde"
det er okay, når jeg kender personen (16-årig pige)
- "Heeej, laver du?"
Man kan ikke svare på hvad man synes til sådan en besked ? Men det viser da at der er nogle der tænker på en ? :D (Der er MANGE der tænker på mig) (14-årig pige)
- "ikke det store dig smukke? Kyss"
den var helt fin . for det er en jeg skriver ret ofte med (16-årig pige)

(Spørgeskemasvar på spørgsmål 7, bilag 4)

På trods af at unge bruger ord som "kedelige" eller "ligegyldigt", når de skal udtrykke, hvad de synes om sådanne beskeder, eller lige frem har svært ved at svare på, hvad de synes, er selve den selskabelige konverserende form med til at gøre beskederne meningsfulde. At de kan føre videre til et andet emne, som den 13-årige dreng fremhæver, er netop et af kendetegnene ved den selskabelige samtale (Simmel, 1950, p. 53). Dermed er der tale om en medieret handling, som er direkte forbundet med venskab, og beskederne betyder, at de unge ikke føler sig alene, jf. udtalelserne om at det er "dejligt og blive kaldt skatter ;)" og "Der er MANGE der tænker på mig" (fremhævnningen af MANGE med store bogstaver er den 14-årige respondentens egen, hvilket kan tolkes som om, at hun vil lægge ekstra vægt på, hvor vellidt hun i virkeligheden er).

I bogen "Social Theory and Communication Technology" skelner Terje Rasmussen (2000) med baggrund i Habermas, Giddens og Bourdieu mellem tre former for handling, der alle er indlejret i teknologi-medierede praksisser og tæt forbundet med brugen af kommunikationsteknologier i hverdagen: Praktisk, refleksiv og kommunikativ handling (Terje Rasmussen, 2000, pp. 87-92). Praktiske handlinger refererer til de praktiske færdigheder eller den viden, mennesker gør brug af i hverdagen uden at tænke over det, som eksempelvis at tage tøj på eller at tænde for computeren. I forhold til mediebrug er der tale om "the ongoing and habitual use of various technologies in everyday life [...] directed toward the technologies in the media environment as physical and technical tools that are mastered tacitly" (Terje Rasmussen, 2000, p. 88). Rasmussen understreger, at sådanne handlinger sjældent er sociale, idet de refererer til forholdet mellem den individuelle bruger og teknologien som værktøj. Refleksive handlinger referer derimod til evnen til rationelt

at kunne kommentere på eller forholde sig til egen eller andres mediebrug samt at kunne gøre rede for årsagen bag en bestemt opførsel. Det er bl.a. med udgangspunkt i reflektive handlinger, at vi monitorerer vores egen identitet og måske ændrer vaner eller genovervejer konventionel opførsel. Det kunne eksempelvis være, hvis man vælger at slette sin Facebook-profil eller ændrer sine privatlivsindstillinger, så billeder ikke er offentligt synlige længere. Den sidste type handling i Rasmussens typologi, den kommunikative, referer til meningsfuld kommunikation med andre, hvad enten den forgår via medier eller ansigt til ansigt. Her er fokus som regel at opnå fælles forståelse for at få interaktionen til at give mening. En kommunikativ handling er ikke orienteret mod selve mediet eller teksten (indholdet), men imod det kommunikative samvær med andre. Dermed minder denne form for handling om Simmels selskabelighedsbegreb:

"... it is the meaning individuals provide and the communication process itself that motivates communicative action. It focuses more on the communication processes, than on the communicative intent, more on co-agency than the other agent."

(Terje Rasmussen, 2000, p. 92)

At skrive "Laver du" eller andre korte beskeder kan ud fra Rasmussens typologi først og fremmest opfattes som kommunikative handlinger. Når de unge giver udtryk for, at de skriver "om ingenting" er det netop et tegn på, at selve kommunikationsprocessen og samværet er vigtigere end svaret på, hvad modtageren rent faktisk laver. Ud fra respondenternes udtalelser i spørgeskema-undersøgelsen er der ikke noget, der tyder på, at der er tale om reflektive handlinger, hvilket også understreges af, at deres svar overvejende bestod af medieret handling-argumenter. Den selskabeligt konverserende kommunikationsform er ikke noget, de unge tænker over i hverdagen, og at nogle respondenter ligefrem ikke ved, hvad de skal svare på spørgsmålet, indikerer, at det måske er første gang, de overvejer, hvad de synes om den slags beskeder. Således er det interessant, at de fatiske 'Laver-du'-beskeder også har karakter af at være praktiske handlinger (bare noget man gør uden at tænke over det) indlejret i habitus eller, som Scollon og Scollon ville sige, i den kompostbunke af sociale praksisser, som er en del af brugernes historical body. Det er med andre lige så naturligt for dem at sende disse små venskabsvedligeholdende beskeder som at tage tøj på om morgenen. Således indgår sætninger som "Laver du" i de medierede handlinger som det, Scollon og Scollon kalder "discourses internalized as practice" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 163). Der er tale om automatiske handlinger, som næsten er "usynlige" i dagligdagen, fordi de er "'submerged' into practice by long habit" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 163). At unge mere eller mindre uden at tænke over det sender Laver du-beskeder til hinanden, understreger denne pointe.

At være alene – sammen

I den forbindelse er det interessant, at de unge især tyr til at sende den slags beskeder, når de keder sig hjemme på værelserne og blot skal have tiden til at gå. Som skrevet under gennemgangen af de unges motiver for SNS-brug opfatter de kedsomhed som dét at være alene eller uden selskab fra vennerne (Livingstone & Bovill, 1999, p. 102). Hvor unge tidligere har tændt for tv'et som en praktisk handling, når de kedede sig, tænder de i dag i stigende grad for computeren. Som en 18-årig respondent udtrykker det: "det

er jo bedre end at sidde og kigge i en fjernsyns kasse" (bilag 4, spørgsmål 13). At skrive "Laver du" til en ven er således en måde at holde kedsomheden på afstand – også selvom, der ikke nødvendigvis er så meget "indhold" at spore, når modtageren svarer tilbage. Ofte er der blot tale om et kortfattet svar om, at man keder sig, sidder ved computeren, ser tv, laver lektier, laver mad, er syg eller "laver ingenting" (bilag 4, spørgsmål 7). Men afsender får en følelse af ikke at være alene – eller i det mindste ikke alene om at kede sig. I Figur 41 ses to uddrag fra en chat på MSN Messenger, som illustrerer denne pointe. Her har en pige startet en såkaldt "massesamtale" med en række af sine venner og veninder. Pigen indleder bl.a. med at spørge de andre, hvad de laver. Et af svarene er "stener facebook, du"⁶³, og et andet er "Skriver med dig". Senere i samtalen spørger pigen "I keder jer ikke, eller hvad?", hvortil flere af de andre svarer bekræftende.

Figur 41: Massesamtale på MSN Messenger, 2009

MSN-chatten illustrerer, hvor uforpligtende det er at spørge andre, hvad de laver. Både på MSN og på SNS'er er der tale om en samtaleform, hvor man kan gå til og fra, og der forventes ikke noget bestemt svar. Jeg har som nævnt haft flere respondenter på min kontakliste på MSN Messenger i løbet af ph.d.-perioden, og i kraft heraf har jeg erfaret, hvordan de unge bruger denne faktiske kommunikationsform. Hvor jeg selv har tendens til gerne at ville indlede og afslutte en samtale på MSN, har jeg oplevet respondenter skrive til mig uden nogen indlednings- eller afslutningshilsen. De starter blot samtalen med at spørge "Hvad laver du?". Herefter har vi kunnet kommunikere et stykke tid, hvorefter de måske har holdt pause i samtalen, for derefter at vende tilbage et par timer senere. Dette strider imod den måde, jeg selv bruger MSN på, men for respondenterne er dette ikke usædvanligt, idet det netop er den løbende kontakt, de eftersøger. Ud fra

⁶³ "At stene" er et andet udtryk for at kede sig, ofte brugt i forbindelse med tv eller computer i betydningen af at "stene" foran skærmen.

konversationsanalytiske forskrifter ville en sådan praksis være usædvanlig i ansigt til ansigt-samtaler. Her ville man forvente, at et spørgsmål blev fulgt op af et svar, umiddelbart efter det er stillet, hvilket dog ikke nødvendigvis er normen i unges MSN- eller SNS-samtaler. Eksempelvis fortæller en 15-årig pige, hvordan hun i en lang periode brugte Skype til at kommunikere med sin net-veninde – uden nødvendigvis at kommunikere:

"Vi kunne sagtens sidde uden at sige noget, bare det at vide at hun var i den anden ende, var bare så hyggeligt."

(15-årig pige)

Det er dog ikke alle, som respondenterne ønsker at have denne form for løbende kontakt med. Som det ses i ovenstående spørgeskemasvar, er der usagte regler for, hvem man ønsker at modtage "Laver du"-beskeder fra på sociale netværkssider. I den forbindelse har interaktionsorden i den medierede handling en betydning. Scollon og Scollon inddrager som nævnt i kapitel 3 denne term fra Goffman (1983) i deres diskurscyklusbegreb for at understrege, at der er forskel på, hvordan sociale aktører opfører sig, alt efter hvilke sociale sammenhænge de indgår i, og at forholdet mellem deltagerne har en betydning for selve den sociale handling. Dette kommer til udtryk i ovenstående udtalelser, hvor respondenterne giver udtryk for, at "det kommer an på hvem det er fra", "det er okay, når jeg kender personen" og "den var helt fin . for det er en jeg skriver ret ofte med" (social aktør-argumenter). Således vil brugerne finde det underligt at modtage disse beskeder fra personer, de slet ikke kender eller aldrig har talt med før. Det er som nævnt også yderst sjældent, at det sker, hvorfor denne form for faktiske kommunikation og selskabelighed ikke er forbundet med at danne nye venskaber, men derimod at vedligeholde eksisterende.

Interessant nok er der ofte tale om de samme venner, som de unge flere gange dagligt også kommunikerer med via mobiltelefonen eller MSN Messenger, og som de ofte er sammen med ansigt til ansigt. Spørgsmålet er imidlertid, hvilken rolle sociale netværkssider som selskabelig teknologi spiller, og hvad forskellen er på at kommunikere med de samme venner på SNS, MSN, SMS eller ansigt til ansigt? Svaret skal findes i det faktum, at sociale netværkssider udgør et helt særligt "socialt rum", fordi den daglige, flygtige kommunikation her bliver fastholdt, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet på nogle af de øvrige sociale medier, som unge benytter sig af (som f.eks. mobilen eller MSN Messenger). Som en 15-årig pige forklarer:

"Det er lidt sådan en opsamling over hvad man har foretaget sig. [...] Altså, man kan gå tilbage og se, hvad man tidligere har snakket om, hvis det er."

(15-årig pige i fokusgruppeinterview om gæstebogen på Arto, 2005)

Selvom man også har mulighed for at gemme sms'er, msn-logs osv., er en social netværksside særlig på den måde, at den giver en "opsamling" over kommunikation og oplevelser (om end i en rå eller uredigeret form). På den måde bliver samværet fastholdt, og de unge kan gå tilbage i deres gæstebøger og genkalde sig

følelsen af at være sammen med vennerne – eksempelvis en dag, hvor de keder sig eller sidder alene på værelset.⁶⁴

Således kan den daglige fatiske kommunikation, der generelt fylder meget i de unges medierede handlinger på SNS'er, kobles til særligt to af de motiver, som de unge selv fremhæver i forbindelse med deres SNS-brug; eksisterende venner og kedsomhed/tidsfordriv. De unge er dog godt selv klar over, at der er mere i dét at praktisere venskab end blot kedsomhed. Eksempelvis fremhæver de ofte selv det venskabsvedligeholdende som et af de mest positive elementer ved internettets mødesteder. I spørgeskemaets spørgsmål 13 blev respondenterne bedt om at fortælle om en positiv oplevelse, de har haft på internettet. Frem for at fortælle om en enkeltstående positiv oplevelse, fremhæver flere af respondenterne den løbende kontakt med vennerne som det mest positive (bilag 4, spørgsmål 13):

"Jeg har haft mange, takket være internettet har jeg fået nye venner og veninder. Jeg har også fået et bedre forhold til de venner og veninder jeg havde i forvejen."

(15-årig dreng, som bruger SNS'er mere end 2 timer om dagen)

"... det er hyggeligt at kunne skrive med sine veninder, og så er man på en måde også mere "opdateret"."

(15-årig pige, som bruger SNS'er 1-2 timer om dagen)

"Har haft mange! for eksempel altid rart at skrive med venner og veninder og undersøge ting på nettet som men interesserer sig i. [...] jeg har været underholdt og samtidig haft kontakt med mine venner. jeg føler det lidt som om, at jeg er social selvom jeg sidder alene på mit værelse."

(14-årig dreng, som bruger SNS'er under en time om dagen)

Statusopdateringer og konstant tilstedeværelse

At de unge føler, at de har fået et "bedre forhold" til de venner og veninder, de havde i forvejen, at de er "mere opdateret" eller føler sig sociale, selvom de er alene, skyldes ikke kun den fatiske en-til-en-kommunikation, som dagligt finder sted. Ud over de små gæstebogsbeskeder er sociale netværkssider fyldt med meddelelser eller statusopdateringer, som sendes ud som en slags massekommunikation til de kontakter, man har på sin venneliste. Hermed er der tale om det element af mikroblogging, som langt de fleste sociale netværkssider har integreret. På Facebook og MySpace mikroblogger man eksempelvis, når man skriver en statusopdatering om, hvad man laver "lige nu", og på Arto og NationX har brugerne mulighed for at angive et "humør"⁶⁵, som denne 12-årige pige har gjort i Figur 42.

⁶⁴ Hvilken rolle SNS'er har som særligt socialt rum, skal jeg vende tilbage til senere i navigationsfasen.

⁶⁵ På både Arto og NationX er denne funktion dog efterfølgende blevet omdøbt til 'status'.

Humør	
Dato:	Igår
Humør:	😊!<3.
Fordi:	verdensbedste weekend med bedstevennen ... glædelse til næste weekend med dem igen !<3.

Figur 42: 12-årig piges "Humør" på NationX, 2007

Statusopdateringer er sociale og dialogisk orienterede fortællinger om aktiviteter eller følelser, som i en uformel tone deles på SNS'er (Klastrup, 2010). Ofte handler de statusopdateringer eller humørangivelser, som unge skriver, om deres venner; om det samvær, de enten har haft eller snart skal have sammen (jf. Figur 43):

Figur 43: Statusopdateringer på Facebook, 2010

Som eksemplerne vidner om, fylder vennernes navne meget i de unges statusopdateringer, og de observationer, jeg har gjort på tværs af sociale netværkssider, peger på, at unge i langt tydeligere grad end eksempelvis voksne Facebook-brugere anvender statusopdateringer på en venskabsvedligeholdende måde.

Den danske internetforsker, Lisbeth Klastrup, har undersøgt statusopdateringers funktion på sociale netværkssider og er kommet frem til fire typer af sociale fortællinger, der kendetegner især statusopdateringer på Facebook: Den *øjebliksrapporterende* statusopdatering, der fokuserer på brugerens aktiviteter eller følelser i det øjeblik, opdateringen skrives, den *episodiske*, der beskriver et afsluttet forløb, den *dramatiske*, som med et dramaturgisk greb efterlader spænding eller uafklarethed omkring en aktivitet eller følelse, og endelig den *forhandlingsvenlige* opdatering, som er meget åben over for deltagelse fra andre brugere, der kan fungere som med-fortællere (Klastrup, 2010). Som Klastrup understreger, er disse sociale fortællinger dog betinget af den kontekst, hvori de optræder; det være sig det pågældende sites specifikke kultur, omgangstone og design samt hvilken type netværk og aldersgruppe, der er tale om. Hvor de statusopdateringer eller humør-angivelser, jeg har observeret på unges profiler, kan befinde sig i alle fire kategorier (særligt de to første), ser jeg dog også ofte statusopdateringer, som slet ikke er fortællinger om,

hvad brugerne laver, hvordan de har det, eller hvad de føler, men blot kærlige erklæringer til deres venner, som eksemplerne i Figur 44 vidner om:

Figur 44: Statusopdateringer på NationX og Facebook, 2009 og 2010

Således findes der hos unge en type af statusopdatering, som i høj grad er relationel og forbundet med dét at praktisere venskab. Her er der ikke fokus på, hvad man laver, eller hvordan man har det, men hvem man kan lide og er venner med. Særligt på Facebook er denne praksis blevet mere tydeligt, efter at sitet i september 2009 gjorde det muligt at indsætte direkte links eller tags til andres profiler (i form af selve profilejerens navn) i statusopdateringerne (Facebook, 2009), som Mette har gjort med Tinas navn i ovenstående eksempel.

At skrive statusopdateringer er dog ikke noget nyt, som er opstået i takt med sociale netværkssider som Facebook (der dog i den offentlige debat nærmest har patent på betegnelsen 'status update'). I årevis har unge brugt deres brugernavn på MSN Messenger til at udsende meddelelser om, hvad de laver, tænker, føler eller er optaget af (Larsen, 2005a). I Figur 45 ses et uddrag af en 15-årig drengs kontaktliste:

Figur 45: 15-årig drengs kontakter på MSN Messenger, 2005

De meddelelser, som den 15-årige drengs kontakter har skrevet, indeholder bl.a. oplysninger om, at de har fået nyt telefonnummer, hvor mange dage, der er til deres fødselsdag, at de har haft en god tur til Ribe, om fodboldresultater og ikke mindst om deres venner. Blandt de respondenter, som jeg igennem tiden selv har haft på min Messenger-kontaktliste, har jeg set mange lignende meddelelser. De har eksempelvis handlet

om, hvad de skal i weekenden, at de er syge, at de keder sig, eller – som i et enkelt tilfælde – at de lige er i bad, men er tilbage ved computeren om fem minutter. Meddelelser som disse er med til at sikre, at de unge er synlige for hinanden; at de har en 'social presence'⁶⁶, også selvom de ikke opstarter en decideret chat. Som Rettie udtrykker det: "The awareness that others are online in IM conveys connectedness even when there is no message exchange" (Rettie, 2003, p. 3). Derfor kan disse statusopdateringer styrke følelsen af løbende at være i kontakt med hinanden. Ofte ændrer disse meddelelser sig flere gange i løbet af dagen, og som udefrakommende forsker kan det være svært at holde styr på respondenterne, fordi de ikke nødvendigvis optræder med deres navne (ofte bruges både navne-feltet og meddelelses-feltet til at skrive disse meddelelser). Når jeg har talt med mine respondenter om dette, har de forklaret, at de selv holder styr på deres kontakter ved at kigge på e-mailadressen, som ikke ændrer sig.

Sammen med den øvrige mængde af information og billeder, som udsendes på diverse SNS'er, er disse opdateringer med til at give en følelse af konstant tilstedeværelse eller en slags "sjette sans" (J. L. Jensen, 2009). Denne form for konstante tilstedeværelse er blevet kædet sammen med begrebet "ambient awareness", som oprindeligt stammer fra en gruppe hollandske forskere⁶⁷, men som i en populærvidenskabelig sammenhæng ofte bliver brugt om Facebook eller mikroblogging-tjenester som Twitter eller Jaiku:

"It is [...] very much like being physically near someone and picking up on his mood through the little things he does – body language, sighs, stray comments – out of the corner of your eye. [...] Each little update – each individual bit of social information – is insignificant on its own, even supremely mundane. But taken together, over time, the little snippets coalesce into a surprisingly sophisticated portrait of your friends' and family members' lives, like thousands of dots making a pointillist painting."

(Thompson, 2008)

Følelsen af "ambient awareness" eller konstant tilstedeværelse er dog ikke noget nyt, som er opstået i takt med de sociale netværkssider. Med tidligere medier, som ikke decideret var designet til formålet, har brugere praktiseret det at mikroblogge, som ovenstående eksempel med unges Messenger-brug vidner om, og flere forfattere har igennem tiden peget på, hvordan forskellige medier og elektroniske kommunikationssystemer giver en følelse af awareness (f.eks. IJsselsteijn, van Baren, & van Lanen, 2003; Rettie, 2003). Men de sociale netværkssider som eksempelvis Facebook og Arto er unikke på den måde, at de samler alle disse sociale informationer og fortællinger og præsenterer dem i en konstant strøm på den personaliserede forside, man logger ind på. Derfor er den enkelte statusopdatering, som Thompson også peger på, "insignificant on its own" (Thompson, 2008) eller en lille del af en større fortælling (Klastrup, 2010). Det er den samlede mængde og præsentation af disse medierede handlinger, som er med til at skabe følelsen af konstant tilstedeværelse. Således styrker særligt SNS'er følelsen af, at man er forbundet med

⁶⁶ 'Social presence' beskrives af Short, Williams og Christie som "the degree of salience of the other person in a mediated communication and the consequent salience of their interpersonal interactions" (Short, E. Williams, & Christie, 1976, p. 65).

⁶⁷ Projektet "Ambient Awareness": <http://www.awareness.id.tue.nl/main.php>.

hinanden. Og der er tale om mere end blot den form for forestillet forbundethed, som forskere har peget på, at man får ved blot at have sin mobiltelefon på sig (f.eks. Townsend, 2001). Når en bruger skriver en statusopdatering, er der ikke kun tale om en medieret handling, men meddelelsen kommer også til at fungere som et bindeled mellem vennerne; et medierende middel, der forstærker oplevelsen af konstant tilstedeværelse:

"... jeg holder kontakten ved lige med de venner jeg ikke ser så tit og så er det bare en god ting at lave når man sidder ved computeren, for selv om man måske sidder derhjemme alene, så har man stadig sine venner hos sig og kan skrive med dem."

(15-årig pige)

Som tidligere undersøgelser også har peget på, svækker internetkommunikation ikke de nære relationer, men kan derimod styrke de mere løse (Wellman et al., 2003). Dette synes i høj grad også at være tilfældet med de unges SNS-brug. Eksempelvis fremhæver flere af respondenterne, at nogle af de relationer, de har, netop er blevet styrket eller i det hele taget har "overlevet" i kraft af kommunikationen over nettet (bilag 4, spørgsmål 4):

"... at jeg faktisk har fået tættere bekendtskaber til dem der før var "bekendte"

(16-årig pige)

"Jeg tror heller ikke at jeg ville have kontakt med alle de venner jeg har hvis jeg ikke havde msn og arto. Man kan ikke holde kontakten ellers."

(15-årig pige)

"... det er nemmere, at holde kontakten til de venner, som man ikke ser så tit."

(16-årig pige)

Således har de sociale netværkssider som særligt socialt rum en funktion for vedligeholdelsen af venskaber hos unge. Men hvad vil det egentlig sige "at være venner" på sociale netværkssider, hvor venskabsbegrebet pr automatik bliver brugt om samtlige af de kontakter, de unge har tilknyttet deres profiler. Hvordan omtaler de selv de forskellige relationer, de dyrker online? Og hvordan skal venskabsbegrebet defineres rent forskningsmæssigt i studier, hvor online og offline praksisser og relationer smelter sammen? I det følgende vil jeg på et mere overordnet plan diskutere venskabsbegrebet på SNS'er, og hvordan unge selv forholder sig til dette.

Hvad vil det sige at være venner?

Forskningsmæssigt har venskabsbegrebet altid været et noget uklart – og underudforsket – begreb, hvis præcise mening er både historisk og kulturelt varierende (Pahl, 2000). Hvor betegnelser som familiemedlemmer, naboer, klassekammerater eller kolleger er faste kategorier, er betegnelsen 'ven' relationel, personlig og vurderende og siger noget om kvaliteten af forholdet mellem to personer (Pahl & Spencer, 2004). Inden for socialvidenskab er der generelt enighed om, at venskaber er kontekstafhængige,

idet de formes under bestemte sociale, økonomiske og kulturelle omstændigheder (Adams & Allan, 1998; Doyle & M. K. Smith, 2002). Et venskab indgår man som oftest frivilligt i og får derigennem praktisk og følelsesmæssig støtte. På den måde fungerer et venskab som en ressource for at håndtere både dagligdags- og ekstraordinære oplevelser (Allan, 1996, p. 114). De amerikanske sociologer Ray Pahl og Liz Spencer, der i en årrække har beskæftiget sig med venskabsbegrebet, peger på, at venskaber i dag kan opfattes som en essentiel form for 'social glue' (Pahl, 2002; Spencer & Pahl, 2006). Baseret på deres omfattende kvalitative undersøgelser konkluderer de, at det moderne venskab i dag:

"...can act as a vital safety-net providing much needed support and intimacy, but also as a safety-valve enabling people to relax and cope with the pressures of contemporary life. Not only this, friendships can be with partners or with other members of a natal family as well as with non-kin. It can take many forms but, at its strongest, it is based on trust, commitment and loyalty. [...]... friendships and friend-like relationships – in their robust and committed form – can provide an important form of social glue, holding personal communities together."

(Spencer & Pahl, 2006, pp. 210-211)

I forlængelse heraf mener Pahl, at venskaber spiller en stigende vigtig rolle i hverdagslivet; dels fordi de overtager nogle af de funktioner og roller, familiemedlemmer tidligere udfyldte, og dels fordi vi i dag har højere forventninger til kvaliteten af de venskaber, vi indgår (Pahl, 2000). Omvendt mener nogle sociologer (f.eks. Anderson, 2001; Putnam, 2000), at karakteren af et venskab er under forandring; at venskaber i dag er tyndere, mere overfladiske og mere begrænsede end tidligere. I bogen "Losing Friends" fremfører Digby Anderson eksempelvis, at:

"... the friendships of today are simply thinner than before and increasingly restricted. By "thin" I mean there is less to them. By "restricted" I mean that friendships have been pushed out of key social institutions such as business and are increasingly seen as belonging to recreation."

(Anderson, 2001, p. 30)

Dog kan man diskutere, om det er selve den indholdsmæssige kvalitet af vores sociale relationer, der er under forandring, eller om det ikke snarere er selve venskabsbegrebet og de diskurser, der florerer heromkring, der i disse år gennemgår en forvandling. I hvert fald kan der være forskellige måder at tale om forskellige relationer på, hvilket kan være både situationelt eller kontekstmæssigt afhængigt:

" In one setting we may describe someone as a friend, in another the label may seem less appropriate. We may have a very thin understanding of what friendship entails."

(Doyle & M. K. Smith, 2002)

Der er ingen tvivl om at det stadig er vigtigt at have nære relationer i sit liv, hvad enten disse kaldes venner eller ej. Det skyldes den følelse af samhørighed, disse nære relationer giver hos det enkelte individ. Som Pahl fremhæver:

"It is not friendship per se that is important, but rather the trust, security, feelings of self-esteem and feelings of being loved for one's own sake which flow from it."

(Pahl, 2000, p. 148)

Denne pointe gælder i høj grad for unge mennesker, idet venner og jævnaldrende er særligt vigtige i teenageårene, hvor man i forvejen kan være lidt usikker på sig selv (Harris, 1998; Larsen, 2007a; Pahl, 2000; Sørensen, 2002). Spørgsmålet er imidlertid, hvad det vil sige "at være venner", når venskabsbegrebet er rykket med over på internettets sociale netværk? Som Beer påpeger, kan SNS'er netop være med til at redefinere konceptet:

"...it is possible that SNS, as they become mainstream, might well have an influence on what friendship means, how it is understood, and, ultimately, how it is played out."

(Beer, 2008, p. 6)

Det spørgsmål synes i høj grad at være relevant, når man fokuserer på SNS-brug blandt børn og unge. Jeg har ofte konstateret, hvordan de på sociale netværkssider anvender forskellige betegnelser for de kontakter, der har på deres vennelister. Eksempelvis støder man ofte på betegnelsen "irl-ven". IRL står som tidligere nævnt for "in real life" og er et udtryk, som især bruges af unge for at indikere, når noget har relation til den fysiske, offline verden. For selvom de unge primært kommunikerer med deres eksisterende venner fra omgangskredsen via sociale netværkssider, finder de jf. motivanalysen også nye venner. Deraf kommer behovet for at kunne skelne mellem nogle, man kender "i virkeligheden", og nogle, man kun kender via internettet (som dog kan være lige så værdifulde bekendtskaber). Sidstnævnte får tilknyttet betegnelsen URL-ven (for un-real life)⁶⁸, chatven, internetven eller lignende. Således har jeg set eksempler på vennelister, hvor profilejeren har skrevet små mærkater under hver ven, som angiver, hvilken relation der er tale om, eller om vedkommende er irl-ven, url-ven eller noget helt tredje. I Figur 46 ses et uddrag af en venneliste tilhørende en af mine Arto-venner og respondenter (som jeg også kender irl).

⁶⁸ URL kan også være en reference til internettet (som i URL-adresse).

Figur 46: Uddrag af 16-årig piges venneliste på Arto, 2007

Også i spørgeskemadataene er der flere eksempler på, at unge i deres svar skelner mellem forskellige kategorier af venner som f.eks. irl- og url-venner. På de sociale netværkssider findes denne skelnen nemlig ikke som udgangspunkt.⁶⁹ Her optræder alle kontakter (bedste venner, kærester, klassekammerater, chatvenner, perifere bekendte, idoler eller fiktive karakterer) på en samlet *venneliste*. Og lige pludselig står man over for tanker omkring, hvad det egentlig vil sige at være venner. På SNS'er er dette ikke nødvendigvis noget særligt, og det siger ikke så meget om hvilken relation, der er tale om, fordi denne betegnelse per automatik tildeles en person, så snart man har accepteret en venskabsanmodning. Således oplever jeg i mit datamateriale flere eksempler på, at unge udfører en række medierede handlinger for at synliggøre og selekttere mellem de forskellige kontakter, de har tilknyttet deres profiler. Bl.a. benytter de sig af forskellige medierende midler for at vise, hvem der er mere end "bare" venner.

⁶⁹ Jeg er dog klar over, at flere sociale netværkssider med tiden har integreret muligheden for under vennelisten at angive, hvorfra/hvordan man kender hinanden. På Facebook er dette dog blevet nedtonet kraftigt med de seneste redesigns af sitet.

Mere end "bare" venner

Rent diskursivt er der nemlig noget, der tyder på, at ordet "ven" tillægges en anden betydning hos unge end den klassiske forståelse i stil med den, som Spencer og Pahl plæderer for. Qua de forskellige datatyper i dataarkivet har jeg kunnet konstatere, at deres måde at bruge venskabsbegrebet på adskiller sig fra min egen og ældre generationers. Både i kommunikationen online og i mine kvalitative data oplever jeg, at de personer, jeg ville betegne som "bekendte", svarer til dem, som de unge kalder "venner". Omvendt omtales dem, jeg betragter som mine gode venner, i de unges sprogunivers som "dem, de elsker overalt på jorden".⁷⁰ Når jeg har holdt foredrag for voksne, eksempelvis under forældremøder eller ved temakonferencer, har jeg ved flere lejligheder hørt påstande om, at "de unge slet ikke ved, hvad det vil sige at være venner", at deres kommunikation er "for overdrevent" eller "minder om følelsporno" (jf. positional map af fremtrædende diskursive positioner tidligere i dette kapitel). At de unge udtrykker sig på denne måde kan dog hænge sammen med, at ordet "ven" i kraft af de sociale netværkssiders boomende popularitet er blevet et mere udhulet begreb. At "være venner" klinger lidt hult, fordi man er det på nettet med næsten alle, man kender (både irl og url), hvilket i nogle tilfælde kan være over 100, 200 eller 300 personer. Man kan tale om, at kategorien ven i dag - med de sociale netværkssiders popularitet - er på vej til at blive "the new default mode of social relations" (Boellstorff, 2010, 2008). I hvert fald er denne kategori som oftest den eneste, man kan vælge, når man på sociale netværkssider ønsker at danne nye relationer.

Derfor må unge på sociale netværkssider gøre eller sige noget andet eller mere for at signalere, hvem der egentlig er deres nære relationer. Og det kan således også være grunden til, at de ofte i meget kærlige vendinger omtaler deres venner i statusopdateringer, profilttekster, brugernavne osv. Eller som her selv html-koder og designer en venneliste over dem, der "betyder noget":

⁷⁰ Hvordan vennerne bliver omtalt i meget kærlige vendinger, vender jeg tilbage til i analysetema 2 om at kommunikere følelser.

Figur 47: 14-årig piges profilttekst på Arto, 2005

At unge tager andre midler i brug for at signalere, hvem der ud fra SNS-lingo er mere end "bare" venner, kommer især til udtryk på Arto, som bl.a. i kraft af muligheden for html-kodning giver brugerne frie tøjler i forhold til design og personlige udtryk i profilerne. På siden har man eksempelvis også mulighed for at blive "Arto-gift", idet man kan indgå et virtuelt ægteskab med én anden bruger (se Figur 48). En funktion, som man kunne forestille sig ville blive brugt af irl-kærestere, hvilket nok også har været den oprindelige idé. Blandt brugerne er det dog praksis, at man "gifter sig" med én fra eget køn (selvom man ikke er homoseksuel). Således er pigerne gift med hinanden, og drengene er gift med hinanden. Det skyldes, at man ved denne funktion har mulighed for at signalere, hvem der er ens "allerbedste ven":

Figur 48: To 15-årige drenge og irl-venners bryllupsbevis på Arto, 2007

Dette svarer til tidligere tiders brug af venindebøger, venindehalskæder eller lignende, hvor man satte én person (i form af et navn eller billede) i sit hjerte. Rent teknisk har man ikke denne mulighed på de sociale netværkssider, hvorfor de unge selv har ændret brugen af nogle af funktionerne for at tilpasse sitet deres egne behov. Efter at flere 12-18-årige brugere er rykket over på Facebook har jeg kunnet konstatere, at de også her gør brug af muligheden for at angive 'civilstand'⁷¹, som det ses i Figur 49:

Figur 49: En 13-årig pige er "gift" på Facebook, 2010

Og selvom de udtrykker, at det bare er "for sjov", indgår sådanne medierede handlinger som en del af dét at praktisere venskab. Samtidig ændrer de unge brugen af de medierende midler, der som udgangspunkt er til deres rådighed. Denne praksis demonstrerer pointen i medieret diskursanalyse om, at handlinger ikke blot præges af teknologi, men at intentionen bag teknologien også transformeres af de handlinger, som sociale aktører udfører (jf. R. H. Jones & Norris, 2005). I dette tilfælde er den materielle teknologi i kraft af de unges handlinger blevet optaget i en anden praksis, end den var designet til, fordi de unge vil have mulighed for at

⁷¹ Jeg har fra amerikanske forskere hørt, at nogle amerikanske college-studerende har brugt Facebook på en lignende måde. Dog er det vigtigt at forstå, at en sådan praksis afhænger af sitet og den kultur, som er opstået det pågældende sted.

være mere end bare "venner", idet denne betegnelse på sociale netværkssider ikke tillægges den værdi, de forbinder med deres nære relationer.

Tagging som venskabspraksis

Dermed peger de unges brug af SNS'er på en række nye måder at praktisere venskab på. De minder måske om tidligere tiders måder at gøre dette (vennebøger, venindehalskæder osv.), men det interessante er, at de unge på SNS'erne selv tilpasser teknologien (de medierende midler) deres egne behov og dermed har et større råderum i forhold til denne venskabspraksis. Et udbredt eksempel på en sådan tilpasning er at bruge tagging-funktionen på Facebook til at sende interne beskeder til sine venner, som dog er fuldt offentlige inden for netværket.⁷² Tagging-funktionen er en af de mest populære features på Facebook, som giver mulighed for at "identify and reference people in photos, videos and notes" (Facebook, 2009). Den normale brug af denne funktion er, at man "tagger" hinanden på fotografier, man har taget og efterfølgende uploadet på Facebook. Dette giver mulighed for, at en bruger kan identificeres på billeder, som så vil optræde under vedkommendes egen profil. Ifølge en undersøgelse fra IT-Universitetet er det at kunne følge med i sine venners aktiviteter via billeder netop noget af det mest væsentlige for mange unge (her 13-24-årige danskere) på sociale netværkssider (Klastrup & Stald, 2009).⁷³ Udover denne gængse brug med at tagge hinanden på fotografier, har jeg dog ofte observeret, at mine respondenter tegner eller designer hjemmelavede billedfiler med indlejrede beskeder til venner, som de uploader og derefter tagger hinanden på. Et eksempel herpå ses i Figur 50, hvor en pige har uploadet et billede med forskellige mærkater, der dækker over forskellige relationer eller kategorier af venner.

⁷² Om beskederne vil kunne ses af alle eller kun af brugerens Facebook-venner (og deres venner), afhænger af den enkelte brugers privacy-indstillinger.

⁷³ I undersøgelsen har man spurgt knap 700 unge mellem 13 og 24 år, hvad de helst vil vide om dine venner via deres profiler. Her har 48 % svaret, at de allerhelst vil se billeder af ting (fester osv.), som vennerne har deltaget i eller laver lige nu (Klastrup & Stald, 2009, p. 7).

Figur 50: Venner tagget under forskellige mærkater i billede på Facebook, 2009

I eksemplet ses det, hvordan pigen har udvalgt 24 af sine mere end 800 Facebook-venner, som hver tildeles en særlig status som værende eksempelvis "en søster for mig", "en barndomsven", "bedste ven" eller "en jeg kan stole på". På den måde fremhæves disse venner (frem for andre), og de får en personlig hilsen, fordi billedet i kraft af tagging-funktionen vil optræde under hver deres profil. Således vil Anne, der i billedet er tagget under "en hvis personlighed jeg elsker", få en notifikation om, at hendes veninde har tagget hende på et billede på Facebook, og når hun fra sin profil klikker sig ind på billedet og holder musen over sit eget navn, kan hun se det mærkat, veninden har kategoriseret hende under. I øvrigt har afsenderen i billedteksten under selve billedet skrevet en fælles besked til alle 24 venner om, at de har gjort hende til den, hun er, og at hun elsker dem. Flere af modtagerne kommenterer på dette; eksempelvis svarer en af veninderne "i lige måde skat". Med sådanne medierede handlinger har unge ændret den oprindelige betydning med at uploade og tage billeder på Facebook, og derved får de mulighed for at signalere hvem af vennerne på deres ofte meget lange vennelister, som er særligt gode venner, samtidig med at de vedligeholder og styrker disse relationer. Selvom denne praksis er typisk på Facebook, hvor det at "tagge"

hinanden er en særlig populær feature, som gør denne praksis nem, har lignende medierede handlinger fundet sted på andre sociale netværkssider. Eksempelvis fortæller en 14-årig dreng, der bruger MySpace og Arto, om en god oplevelse, han havde i forbindelse med det, han kalder et "sign":

"I sidste uge fik jeg et sign af min bedste veninde. et sign er et billede af afsenderen, hvor der et eller andet sted på billedet står ens navn (IKKE computerlavet), så man kan se, at afsenderen holder af en. [...] det er en rar oplevelse."

(14-årig dreng, bilag 4, spørgsmål 13)

På Arto har jeg set lignende eksempler med hjemmelavede billedfiler. Som her i Figur 51, hvor en 13-årig pige har uploadet et billede, hun har taget af en besked, hun har skrevet til sin kæreste:

Figur 51: 13-årig piges hjemmelavede billede til sin kæreste, 2006

Selve den kærlige omgangstone, der ofte præger disse "tags" eller "signs", samt de unges holdninger hertil, vender jeg tilbage til i analysetema 2.

Den kreative brug af tagging eller lignende funktioner indeholder ikke kun disse interne beskeder til vennerne, men kan også bestå af konkrete opfordringer til handling. I Figur 52 ses et eksempel på et site of engagement, hvor en af mine respondenter, en 15-årig dreng, har tagget mig og 24 øvrige Facebook-venner på et billede, som opfordrer til at beskrive ham med ét ord:

Figur 52: Billede uploadet og tagget af 15-årig dreng på Facebook, 2009

Der er ikke tale om, at respondenterne nødvendigvis har tagget sine nære venner. Eksempelvis kender jeg ikke den pågældende dreng særligt godt – kun i kraft af at han har ansøgt om at blive ven med mig på Facebook i forbindelse med, at jeg en dag havde udtalt mig i TV2-Nyhederne om Facebook-brug blandt unge. Således har drengen mere eller mindre tilfældigt udvalgt 25 personer blandt de over 300 personer, han har på sin venneliste, som han ønsker at få kommentarer fra. Dette har resulteret i 39 kommentarer på billedet, hvoraf nogle er respondenterens svar på de kommentarer, han har fået. I Figur 53 ses et udsnit af de kommentarer, han har modtaget.

Figur 53: Kommentarer fra venner, der er tagget på 15-årig drengs billede på Facebook, 2009

Som det ses, har den 15-årige modtaget overvejende positive beskeder fra de taggedede personer (hvoraf nogle ikke har kunnet holde sig til ét ord), hvilket ifølge mine observationer er normen, når unge på lignende måder beder om at blive kommenteret af andre på sociale netværkssider. Således indgår disse medierede handlinger også som en måde at praktisere venskab på, idet der skabes en positiv relation mellem afsender og modtager. Dette hænger desuden sammen med den form for identitetskonstruktion, der finder sted på nettet blandt unge, hvor vennerne bliver medkonstruktører af identitet; et aspekt, jeg senere skal vende tilbage til.

Det interessante ved disse sites of engagement, hvor unge kreativt bruger tagging-funktionen som en form for venskabspraksis, er, at de peger på både de historiske og forventningsmæssige elementer, der ifølge neksusanalyse og MDA er at finde inden for en diskurscyklus:

"... actions and discourses acquire their meanings from the positions they occupy within historical sequences of events. In this perspective, one important notion in mediated discourse analysis is that people, objects, tools and discourses have a history and project a future. They move, each on their own rates and on their own timescales, along trajectories."

(de Saint-Georges, 2005, p. 155)

En diskurscyklus og de aktører, handlinger, værktøjer og diskurser, som indgår heri, har altså en livsbane, som fortæller noget om, hvad der gik forud, og hvad der forventes at komme til at ske. Når unge tagger hinanden under forskellige mærkater, siger det derfor både noget om deres tidligere fælles oplevelser og kvaliteten heraf (f.eks. "en jeg har lavet de sjoveste ting med"), men der ligger også forventninger til fremtidigt samvær (f.eks. "en jeg ville ønske jeg så noget mere"). Sidstnævnte kunne også benævnes "anticipatory discourse" (de Saint-Georges, 2005; R. Scollon & S. W. Scollon, 2004). I Figur 54 ses to sites of engagement, hvor dette er særligt tydeligt. Her er tagging-funktionen brugt kreativt til at kommunikere om tidligere eller kommende oplevelser blandt venner:

Figur 54: Udsnit af billeder, hvor tagging bruges som venskabspraksis, 2009

Det er sjældent, at disse "trajectories" er så tydeligt tilstede i konkrete sites of engagement, som det er tilfældet her. Et spørgsmål, som kunne være interessant at følge, er, om disse diskursive referencer til fortiden (f.eks. "et minde vi to har haft sammen") eller fremtiden (f.eks. "inden 2009 er omme skal vi to...?") rent faktisk genererer nye handlinger; om de unge som en direkte konsekvens af deres medierede handlinger i konkrete sites of engagements lægger nye planer for socialt samvær, genoptager kontakten eller lignende. Spørgsmålet er, om det at benytte sig af tagging som en måde at praktisere venskab på, er med til at forstærke oplevelsen af bedre at kunne holde venskaber ved lige, som mange respondenter netop peger på som en styrke ved SNS'er (bilag 4, spørgsmål 4). På den ene side inviterer disse tagging-aktiviteter til handling; de lægger op til, at man husker på og snakker om fortiden eller lægger planer for fremtiden og

muligt samvær. På den anden side er det ganske uforpligtende og let at sende disse beskeder ud til mange modtagere på én gang, og som følge deraf er der ikke nødvendigvis nogen forventning eller noget krav om, at man skal følge op på opfordringen eller overhovedet reagere på beskeden. Således kan det at tage hinanden på billeder også ses som den form for legende selskabelighed, der generelt præger kommunikationen på de sociale netværkssider.

At få nye venner

Indtil nu har jeg primært beskæftiget mig med det at praktisere venskab i forhold til allerede eksisterende relationer. I det følgende vil jeg se på, hvordan unge danner nye relationer, og ikke mindst hvordan de taler om disse. I mit datamateriale ser jeg flere eksempler på respondenter, der fortæller om gode oplevelser, de har haft, med nogle, som de aldrig eller først efter et stykke tid har mødt "i virkeligheden", som de selv udtrykker det. Ofte betegner de dog stadig disse som deres venner – også i de tilfælde, hvor relationerne udelukkende vedligeholdes i kraft af internettet.

Det er især i spørgeskemaets spørgsmål 13 (bilag 4), at jeg har kunnet danne mig et indtryk af, hvordan unge danner nye relationer via internettet. Her er respondenterne blevet bedt om at fortælle om en god oplevelse, de har haft på internettet, og efterfølgende begrunde, hvorfor det var en god oplevelse. En del af svarene på dette spørgsmål bærer præg af, at respondenterne har haft svært ved at vælge én oplevelse:

- *"der er altid gode oplevelser når jeg er på? (;" (17-årig dreng)*
- *"Puh, jeg ved ikke lige hvad det skulle være. Jeg har altid gode oplevelser med Arto!" (14-årig dreng)*
- *"har haft mange gode . er svært at vælge en" (16-årig pige)*

Og nogle respondenter udtrykker skepsis over for, om man overhovedet kan have oplevelser på internettet:

- *"Jeg ved det ikke? Jeg ved ikke om man kan have oplevelser på internettet?" (14-årig pige)*
- *"Man har ikke "gode oplevelser" på nettet. Dem har man i virkeligheden. Nettet på den måde, er bare til at snakke med folk, man har jo heller ikke "gode oplevelser" når man snakker i telefon. Det er ihvertfald de færreste." (14-årig dreng)*

På trods af dette har de fleste respondenter valgt at fremhæve episoder eller oplevelser, som de har fundet positive, og i de tilfælde handler deres fortællinger typisk om at have fundet en ny ven eller en kæreste over internettet. Når der er tale om, at respondenterne har fået nye venner, er disse relationer ofte opstået på baggrund af løs kommunikation eller en fælles interesse, der efterhånden har udviklet sig til deciderede venskaber, som det ses i følgende eksempler:

"Jeg havde skrevet "hey, nogen der vil skrive" på opslagstavlen, og så var der en rigtig sød dreng der skrev til mig. Og vi snakkede i en uges tid, og så fik han min e-mail. Den dag i dag er han min bedste ven."

(14-årig pige)

"Mødte en ven, som nu er min bedste ven :) Jeg sad en dag og skrev, og lige pludselig dumpede der et brev en i min post, han spurgte om jeg spillede counter strike, jeg sagde ja.. Og efter noget tid, fik jeg hans nummer, vi lærte hinanden lidt at kende, også til sidst tog jeg så toget ned til ham, vi gik i byen sammen osv!"

(13-årig dreng)

"Jeg har mødt min bedste veninde og min bedste ven på nettet. [...] de to har altid været der for mig. Forstået og trøstet mig som ingen andre har. Og det gode er at jeg aldrig har mødt dem i virkeligheden."

(17-årig pige)

"mødt venner og veninder på nettet, som nu er blevet til IRL venner :) [...] fordi jeg har fået nye venner i det virkelige liv :)"

(15-årig dreng)

"Da jeg mødte min bedste url-veninde. [...] Fordi hun er alt<'3"

(12-årig pige)

"Jeg har skrevet med en person over internettet i et par år, og vi er blevet rigtig gode veninder. Vi skriver tit sammen, har de samme interesser, og sådan. [...] hun er en flink person, der er sjov at skrive med."

(14-årig pige)

"Da jeg begyndte at skrive med en masse nye mennesker som faktisk er blevet mine bedste venner/veninder ! :) [...] Fordi jeg lærte en masse nye at kende. Havde nok aldrig troet at jeg skulle lære dem at kende :)"

(17-årig dreng)

Ofte taler unge om disse internet-baserede relationer på samme måde, som de omtaler venner, de har fået i kraft af deres fysiske nærmiljø (det være sig skolen, fritidsinteresser eller lokalområdet), eksemplificeret i ovenstående udtalelser ved respondenternes brug af betegnelsen "bedste ven/inde". Således differentieres der ikke nødvendigvis mellem værdien af såkaldte irl- og url-venner. Relationer, som udelukkende vedligeholdes via internettet, kan være lige så meget værd som de, der også praktiseres ansigt til ansigt. Som den 17-årige pige siger i et af citaterne: "det gode er at jeg aldrig har mødt dem i virkeligheden", og den 12-årige pige fremhæver, at hende bedste url-veninde "er alt". I andre tilfælde sker det, at venskaberne udvikler sig fra at være url til irl, som det har været tilfældet for de to drenge på henholdsvis 13 og 15 år. Dermed er der noget, der tyder på, at de unges skelnen mellem "in real life"/"i virkeligheden" og "un-real life"/"på internettet" blot er en praktisk foranstaltning, som er nødvendig for at kunne skelne mellem forskellige rum, og altså ikke et udtryk for, at det, der foregår over nettet, ikke er virkeligt eller er mindre værdifuldt. I forhold til at få nye venner er det interessant, at flere respondenter netop understreger vigtigheden af internettet som det primære medierende middel i dannelsen af disse relationer:

"... og hvis ikke var for internettet, havde jeg aldrig kendt dem den dag i dag."

(13-årig pige)

"... uden internettet ville jeg jo ikke ha dem, så ville jeg ikke engang vide de eksisterede."

(16-årig pige)

"... det var folk, jeg aldrig kunne drømme om at snakke med, hvis jeg mødte dem til hverdag, da de overhovedet ikke lignede de folk, jeg plejede at gå med. Det hjalp mig ligesom med at blive mindre fordomsfuld."

(17-årig dreng)

Med baggrund i motivanalysen kan man tale om, at de unge her begrundet deres oplevelser med udgangspunkt i medierende middel-argumenter, idet de fremhæver den teknologi, der gør handlingen mulig. I den forbindelse peger flere respondenter også på, at internettet giver dem nogle særlige omstændigheder eller muligheder, som ikke findes tilsvarende ansigt til ansigt:

"... det er rart at have en at fortælle ting til som man ikke kender IRL. Det kan til tider være nemmere at åbne op omkring nogle emner til folk man ikke ser face to face."

(16-årig pige)

"Jeg har ikke været vant til at snakke med nogen rigtigt før. Og slet ikke piger. Jeg ved ikke hvad det er, men på en måde har piger mere respekt, og er sværere at komme ind på livet af end en dreng, som også er af mit eget køn. Piger fortjener respekt, og det har jeg givet dem ved ikke at kigge efter, eller gøre andre ting som jeg ved muligvis ville genere dem."

(17-årig dreng)

"... jeg har fået mere selvtillid efter jeg fik nogl venner som aldrig havde set mig på billeder eller noget. Det for en til at tænke: "Så er jeg egentlig god nok inden i!" "

(15-årig pige)

"... Det er generelt meget let at skabe nye kontakter, og hvis man har det svært ved at være social, så er det en god idé at få netvenner, for her oplever du hinanden på en helt anden måde."

(14-årig pige)

Således fremhæver respondenterne, at nogle ting er nemmere over nettet. I forlængelse heraf er det interessant, at flere af de relationer, som er opstået i kraft af internet-kommunikation, også går på tværs af køn. Eksempelvis fremhæver den 15-årige dreng i ovenstående eksempel, at han på nettet giver piger opmærksomhed på en anden måde, end han gør i ansigt til ansigt-situationer. I spørgeskemasvarene er der flere af sådanne eksempler, hvor respondenter giver udtryk for, at de netop på grund af internettet har fået venner af modsatte køn "på vennemåden" og ikke "på kæreste-måden", som det eksempelvis udtrykkes

(bilag 4, spørgsmål 13). Ligeledes fremhæver flere respondenter værdien af, at deres online-relation netop er en online-relation, som dermed er udenforstående og ikke en del af deres IRL-netværk:

"...man finder sig en person man kan betro sig til, og føler man fungerer godt med. [...] det er rart at ha' en som f.eks. ikke har været vidne til en oplevelse, og som man så spørger personen had denne mener, og derfra får man en objektiv mening om en ting."

(16-årig pige)

"... jeg har en anden ven som jeg kan fortælle meget til, fordi hun ikke kender alle omkring mig. så risikerer det hverken at gå videre eller at hun synes jeg er latterlig."

(14-årig pige)

"... Og så stoler jeg på ham 100% + at jeg har beviser for at han ikke er Flemming på 53. ;-) [...]det er SÅ fedt at have (så god) en net-ven. Man glæder sig bare til at få sat sig foran computeren, og skrive med ham, fordi at det kun er rart. Vi kan fortælle så mange ting til hinanden, det er virkelig fedt. Har aldrig troet at jeg ville møde sådan en dreng/pige (i dette tilfælde en dreng) på computeren, men det har jeg gjort, og det fortryder jeg ikke."

(13-årig pige)

De unges fortællinger om deres internet-relationer peger således på en særlig fortrolighed, som ikke nødvendigvis findes tilsvarende offline. Som sociale rum fungerer internettet eller de sociale netværkssider som steder, hvor man kan have relationer, man "kan betro sig til", "fortælle meget" eller "stole 100 % på". Som den 16-årige pige fremhæver, giver dette mulighed for at diskutere problemer eller oplevelser fra offline-livet og få en "objektiv mening", hvilket netop skyldes, at der er tale om udenforstående internet-relationer. Dette tyder på, at der for unge kan være forskel på irl- og url-venner, og at sidstnævnte er karakteriseret ved at være en, man kan "have for sig selv" og ikke behøver dele med andre venner fra nærmiljøet. For mange unge er det vigtigt at have begge disse typer af relationer, men som respondenternes svar indikerer, opfylder de forskellige behov.

Det skal dog nævnes, at der inden for dataarkivet også findes modstridende diskurser. Selvom "Nye venner og bekendtskaber" er et centralt motiv fremhævet af mange (i alt 383 kodningsreferencer i kodningen af svarene på spørgeskemaets spørgsmål 4), findes der også respondenter, som understreger, at de IKKE bruger internettet til at finde nye venner, at de kun snakker med personer, de "kender i forvejen", eller at de ikke tillægger internettet samme værdi som at mødes "i virkeligheden". Overordnet står det dog klart, at dét at praktisere venskab på sociale netværkssider indgår i en diskurscyklus, hvor der er to primære interaktionsordner; nemlig samværet med eksisterende irl-venner, som også vedligeholdes uden for internettet, samt indgåelse af nye url-relationer, der kan udvikle sig til nære venskaber.

En udvidet forståelse af venskabsbegrebet

På baggrund af ovenstående analyse er spørgsmålet nu, hvordan vi som forskere rent begrebsmæssigt definerer venskab, når vi undersøger, hvordan det dyrkes på sociale netværkssider? I den tidlige internetforskning har der været en tendens til at se sociale relationer, som udelukkende eksisterende via internettet, som ikke-virkelige eller uægte; eksemplificeret ved Sherry Turkles brug af begrebet "virtual friends":

"...is it really sensible to suggest that the way to revitalize community is to sit alone in our rooms, typing at our networked computers and filling our lives with virtual friends?"

(Turkle, 1995, p. 235)

En holdning til online-relationer, man stadig ser i den nyere litteratur inden for feltet omkring sociale netværkssider og ikke mindst i den offentlige debat, hvor eksempelvis Facebook ofte betegnes som et pseudonetværk (f.eks. Egede-Schrøder, 2008) eller en popularitetskonkurrence (f.eks. Skog, 2008). Som analysen netop har vist, kan et venskab online dog være lige så virkeligt hos unge som et venskab offline. Selvom disse relationer har forskellige betegnelser og kan udfylde forskellige behov, skelner unge generelt ikke mellem venner, de har lært at kende over nettet, og venner, som de kender fra deres fysiske omgangskreds. I deres øjne kan det ene være lige så værdifuldt som det andet, og de opponerer gerne imod dem, der siger andet:

"mine forældre har altid sagt "dem der bruger nettet til, at finde venner/kærester, har endten ikke noget liv, ellers er de psykopater.." så jeg blev rigtig glad for, at jeg fandt nogle gode venner, og en enkelt kæreste, for så kunne jeg afbrække deres fordomme!"

(16-årig pige, som bruger SNS'er mere end 2 timer om dagen)

Som Beer også peger på, vokser unge mennesker op med sociale netværkssider og dermed en anden forståelse af, hvad det vil sige at være venner (Beer, 2008). Således har jeg også oplevet, at mine respondenter taler om sociale netværkssider som en slags huskeseddel over alle dem, de kender:

"jeg synes at jo flere der har en bruger på noget jo bedre ligesom f.eks. natiox der kan man næsten finde alle dem man kender"

(13-årig pige, som bruger SNS'er 1-2 timer om dagen)

Og de ser det desuden som helt legitimt at "stjæle" venner fra hinanden. Eksempelvis forklarer to 15-årige piger, hvordan de finder venner på SNS'er ved at gennemgå hinandens vennelister:

Camilla: "Nogle gange så går jeg rundt på... så er jeg inde på Lises [profil]. Så tager jeg nogen af hendes venner, og så kigger jeg."

Lise: "Orh ja, du stjæler (griner)."

Mikkel: "Det gør jeg også med dine (til Mark)."

Camilla: "Jeg tager dem."

Interviewer (MCL): "Hvad med det f.eks.? Har I prøvet sådan at få venner igennem hinanden?"

Lise: "Ja."

Camilla: "Ja, men mange af hendes venner dem kender jeg jo og omvendt."

Lise: "Der er også mange gange f.eks.... hvis nu f.eks. jeg går ind på Camillas profil, så måske hun er ven med en, som jeg f.eks. også kender, som jeg bare ikke har tænkt over."

Camilla: "Ja."

Interviewer (MCL): "Okay. Har I så prøvet at begynde at skrive med nogen, efter at have fundet personen på en andens side... altså ens egne venners venneliste...?"

Lise: "Ja."

Camilla: "Ja, det er også mange, som jeg ikke har snakket med, men som jeg så skrev til, og nu er jeg begyndt at snakke med dem."

(Udsnit af fokusgruppeinterview, 2005)

På den måde kan de venskaber, der befinder sig ude i periferien, til enhver tid blive taget op, og i ovenstående tilfælde skyldes det netop de sociale netværkssider som medie. Hos mange unge er der et behov for at have alle venner og bekendte (hvor perifere de end er) samlet, fordi kun på den måde vil vennelisterne og dermed deres profiler fungere som en samlet oversigt over den enkelte brugers sociale berøringsflade (både online og offline), hvilket er med til at sikre, at man ikke glemmer nogen.

Således er det essentielt, at vi forskningsmæssigt begynder at forstå den rolle, SNS'er spiller i dannelsen og vedligeholdelsen af venskaber, samt de implikationer SNS'er medfører for det klassiske venskabsbegreb (Beer, 2008). I relation hertil mener jeg ikke, at unges venskaber skal ses som overfladiske eller pseudobekendtskaber. Deres sociale berøringsflade har givetvis udvidet sig, men som det har fremgået undervejs i dette analysetema, er det ikke ensbetydende med, at de unge ikke har plads til de nære venskaber – dem, som vi i klassisk forstand forstår som værende "stærke" og baseret på tillid, engagement og loyalitet (Spencer & Pahl, 2006). De unge har generelt mange personer på deres vennelister, hvoraf nogle blot er tilføjet af ren høflighed eller som en anerkendelse af, at man kender hinanden. Det er dog tydeligt at se, hvem der er de nære venner; de bliver nemlig præsenteret i andre sammenhænge på deres profiler,

eksempelvis i profilttekster, via "ægteskaber" eller ved hjælp af "tagging"-funktioner. I stedet kan man tale om, at vennelister på sociale netværkssider fungerer som en database, et opslagsværk eller som den "social glue", Spencer og Pahl taler om, og netop derfor er det interessant at se på, hvordan vi forskningsmæssigt definerer venskab.

boyd og Ellison (2007) foreslår, at vi skelner mellem "friends" (offline: uden for sociale netværkssider) og "Friends" (online: på sociale netværkssider). Problemet med teoretisk at indføre en sådan skelnen er blot, at der ofte er tale om de samme mennesker. Sociale netværkssider er efterhånden blevet så mainstream, at "the 'everyday sense' of friend can often be the SNS Friend" (Beer, 2008). Ud over de personer, som de unge betegner som "gode venner" eller "bedste venner" (og som de også er "Venner" med på sociale netværkssider), lukker de dog typisk mange flere ind på deres vennelister. Der er tale om en lang liste af perifere bekendte, hvoraf nogle blot er "slumrende tilknytninger" (Larsen, 2008c), som de unge sjældent kommunikerer med. På profilerne er disse løse tilknytninger blandet sammen med de nære relationer (det være sig irl- og url-venner), som de unge skatter højt, men alle går de under betegnelsen "ven". Dette ændrer som skrevet tidligere ved opfattelsen af, hvad det vil sige at være venner. Derfor er vi rent forskningsmæssigt også nødt til at udvide venskabsbegrebet samt nedbryde dikotomien mellem 'online' og 'offline':

"Perhaps one of the things that SNS reveal, in the way that they are integrated into the mundane ways people live and as they communicate mundane aspects of their lives to other users (in photos, status, views, activities, favourites, and so on), is that we need to consider other types of theoretical frameworks and the grounding premises that underpin them."

(Beer, 2008)

Det handler altså om at forstå, hvordan sociale relationer udspiller sig på tværs af rum. Derfor giver det måske heller ikke så meget mening normativt at tale om 'venskaber', da dette begreb kan være kontekstafhængigt.

Soci mentale bånd og forbundethed

Frem for "online" vs. "offline", "irl" vs. "url" eller "venner" vs. "Venner", mener jeg, at vi forskningsmæssigt må finde på andre begreber, som bedre beskriver brugen af sociale netværk og de relationer, som vedligeholdes på disse internetsider. I 2002 udgav den amerikanske sociolog Mary Chayko bogen "Connecting - How we form social bonds and communities in the internet age" (Chayko, 2002), som, ifølge forfatteren selv, er en konceptuel og empirisk undersøgelse af social forbundethed. Bogen udkom, længe inden sociale netværkssider blev almen praksis, og intet sted i bogen nævnes dette begreb. Alligevel beskriver bogen ganske godt noget af det, der er på færde i forhold til de mange forskellige sociale relationer, som vedligeholdes på forskellige internetsider. Først og fremmest gør Chayko op med forestillingen om, at sociale bånd nødvendigvis må baseres på ansigt til ansigt-kommunikation, idet hun fastslår, at:

"...one of the strongest and most compelling components of social connecting is the perception of a connection in a person's mind. Even social connections initiated in face-to-face interaction endure periods of separation – often long periods – in which the connectors are physically apart [...]. In fact, though we do not usually think of them this way, the terms social connection, social bond, and social tie are, in virtually all situations, merely metaphors for the "getting together" of people who are separated from one another."

(Chayko, 2002, p. 3)

I bogen opererer Chayko med en række centrale begreber, der dækker over forskellige relationer, som muliggøres via internetbaseret kommunikation. Med begrebet "*sociomental bond*" mener hun en relation, som eksisterer "i bevidstheden"; en følelse eller oplevelse af samhørighed med en anden person, som ikke er afhængig af fysiske møder for at blive vedligeholdt (Chayko, 2002). Altså en beskrivelse i overensstemmelse med begrebet 'ambient awareness' og den følelse, mange af mine respondenter beskriver, af at være sociale, selvom de er alene. Sådanne sociomentale bånd har altid eksisteret, og vores interpersonelle relationer og sociale strukturer er altid blevet påvirket af vores måde at bruge og udvikle teknologier på (Chayko, 2002). Men især kommunikationsteknologier "inspire subtle ways of thinking and behaving that would never have been possible prior to their invention and adoption" (Chayko, 2002, p. 9).

Hvis vi overfører Chaykos tanker til brugen af sociale netværkssider, kan mange af de relationer, unge har på vennelister, beskrives som "*sociomentale*". De unge føler en samhørighed eller konstant tilstedeværelse med mennesker, som de måske sjældent eller aldrig ser ansigt til ansigt, men via de mange forskellige sociale informationer (statusopdateringer, billeder osv.) vedligeholder de mentalt deres forbindelser til disse personer. På samme måde som man tidligere har brugt billeder eller genstande til at vedligeholde bånd med eksempelvis nære (og afdøde) familiemedlemmer eller venner, bruger især unge mennesker sociale netværkssider til at vedligeholde bånd til de mange forskellige kontakter, de har (det være sig nære, løse, perifere, online eller offline bekendtskaber). Således kan sociale netværkssider opfattes som "*sociomental spaces*", hvor vedligeholdelsen af sociomentale relationer er sat i system på en måde, hvorved profiler og vennelister fungerer som en visuel udgave af de "*mental maps*", som ellers kun fungerer i vores bevidsthed, men som repræsenterer vores nuværende viden om, hvor bestemte mennesker, objekter eller aktiviteter befinder sig, og hvad de betyder for os; altså det, Scollon og Scollon ville betegne 'historical body'. Ifølge Chayko tillader mentale maps os at samle, organisere, opbevare, genkalde og manipulere information og hjælper os med at estimere sociale positioner og social distance (jf. den 15-årige piges udtalelse om, at "måske hun er ven med en, som jeg f.eks. også kender, som jeg bare ikke har tænkt over."). Dermed repræsenterer de på talrige, små, subtile måder vores sociale virkelighed, som vi forestiller os den (Chayko, 2002, p. 35). Dog er det vigtigt at forstå, at Chayko ikke ser "*sociomental spaces*" som fysiske steder eller rum:

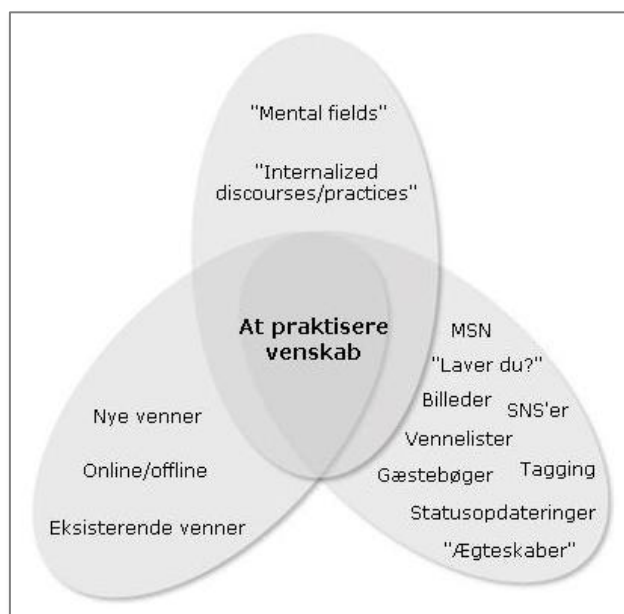
"Sociomental space is a grand mental field in which an infinite number of collective mental maps are formed and intersect. It is the space in which we can say that connections and bonds form; where we can feel close to others who are physically distant; where environments and habitats wrap around us; and where we can "map" and chart connections and communities."

(Chayko, 2002, p. 37)

Hvis man bliver i denne metafor, kan sociale netværkssider opfattes som en visuel repræsentation af dette "mentale felt", hvor man "mapper" og vedligeholder sociomentale bånd til personer i sit netværk, når man ikke har mulighed for at være sammen med dem ansigt til ansigt. Nogle af disse personer er *particular others* (dem, man i daglig tale betegner som sine venner, og som man også ser ansigt til ansigt) og andre er *typified others* (f.eks. en fjern slægtning, en chatven, en berømt, en politiker eller endda en fiktiv karakter), som man aldrig ser ansigt til ansigt, og som udelukkende eksisterer i kraft af de sociomentale bånd, men som man alligevel føler en vis forbundethed med qua den strøm af sociale informationer, som de lukker ud på deres profil. Ifølge Chayko er det vigtigt at have begge slags relationer, og den ene er ikke nødvendigvis mere værdifuld end den anden (Chayko, 2002). Dette synspunkt ville mange unge givetvis være ganske enige i.

Opsamling: 'At praktisere venskab' som diskurscyklus

Inden jeg afslutter dette analysetema, vil jeg inddrage Scollon og Scollons diskurscyklusfigur for at illustrere, hvorledes unge praktiserer venskab på sociale netværkssider (Figur 55).

Figur 55: At praktisere venskab på SNS'er som diskurscyklus

Figuren viser, hvordan den centrale sociale handling 'at praktisere venskab', som er behandlet i dette tema, finder sted i krydsfeltet mellem en række 'discourses in place'; det være sig eksempelvis SNS'er, MSN, gæstebøger, vennelister, statusopdateringer, billeder, tagging-funktionen, Laver du-beskeder eller online "ægteskaber". De primære interaktionsordner, som er at finde her, er mellem allerede eksisterende venner og nye venner, som vedligeholdes både online (ved hjælp af sociomentele bånd) og offline. Som en del af denne venskabspraksis trækker unge på deres historical body; her især på de praksisser og diskurser, der er blevet "internalized" i deres handlinger, og som de derfor ikke tænker videre over, samt de "mentale fields", der, jf. Chayko, eksisterer i deres bevidsthed. Som analysen også har vist, så henviser de centrale medierede handlinger, de unge fortløbende udfører som en del af denne venskabspraksis, både tilbage til fortiden (tidligere samvær) og fremtiden (muligt samvær), og på den måde har denne diskurscyklus en livsbane, som vil gentage sig selv over tid.

Således har dette analysetema illustreret, hvordan SNS'er indgår som en naturaliseret og integreret del af danske unges hverdags- og venskabspraksis. Temaet har vist, hvordan ofte fremsatte dikotomiske forskelle mellem online/offline, ægte/uægte, virkelig/uvirkelig osv. ikke giver meget mening i forhold til venskab og socialitet på internettet. Jeg har ligeledes vist, hvordan de unge i kraft af at benytte diverse features på SNS'er som medierende midler praktiserer venskab, og hvordan venskabsbegrebet netop på grund af de sociale netværkssider har ændret betydning.

Tema 2: At kommunikere følelser

Som forrige analysetema allerede har peget på, eksisterer der en meget emotionel omgangstone mellem unge på sociale netværkssider. I dette analysetema undersøger jeg nærmere denne følelseskommunikative praksis, der ofte er præget af en decideret kærlighedsdiskurs. Når jeg i denne forbindelse anvender diskursbegrebet, mener jeg diskurs med stort D (Gee, 1999). Som beskrevet i kapitel 3 opererer Scollon og Scollon både med en smal og en bred diskursforståelse. Den smalle dækker over "sprogbrug i social interaktion" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 2) og er den forståelse, der er repræsenteret i deres diskurscyklusfigur som "discourses in place". Den brede derimod er inspireret af Gees (1999) definition af diskurs med stort D. Her er der ikke kun tale om konkrete tilfælde af sprogbrug i praksis, men en bestemt måde at tale og agere på inden for et bestemt værdisystem. Eller som Gee beskriver det:

"... socially accepted associations among ways of using language, of thinking, valuing, acting, and interacting, in the "right" places and at the "right" times with the "right" objects..."

(Gee, 1999, p. 17)

Det er med udgangspunkt i denne forståelse, at jeg undersøger, hvorledes der forefindes en decideret kærlighedsdiskurs i de unges medierede handlinger på sociale netværkssider. Sagt på en anden måde har dette analysetema til formål at demonstrerer, hvordan konkrete tilfælde af social interaktion kan skrives ind under en overordnet kærlighedsdiskurs (med stort D).

Jeg indleder analysetemaet med at se nærmere på typiske sites of engagement, hvor kærlighedsdiskursen tages i brug, og undersøger hvilke – ofte kreative – medierede handlinger, de unge benytter sig af på SNS'er for at kommunikere følelser, samt hvilke transformationer (jf. medieret diskursanalyse), der kan spores i deres handlinger. Herefter tager jeg udgangspunkt i spørgeskemadataene, hvor respondenterne har indsat talrige eksempler på beskeder, de har modtaget i deres profiler, som de er blevet glade for. Her er kærlighedsdiskursen fremtrædende, og jeg analyserer de unges egne udsagn, om hvorfor de er blevet glade for sådanne beskeder. Dette leder over i en diskussion om, hvad denne kærlighedsdiskurs egentlig betyder, og hvilken værdi de unge tillægger den – dette er der nemlig forskellige holdninger til blandt respondenterne på tværs af dataarkivet. Jeg diskuterer også, hvad det betyder, at de kærlige beskeder sjældent er private, men ofte offentligt tilgængelige og dermed kan ses af langt flere end blot afsender og modtager. Temaet sluttet af med en at diskutere, hvordan de kærlige udsagn på tværs af de unges profiler har andre symbolske betydninger end blot at være intim kommunikation imellem venner. Brugen af kærlighedsdiskursen kan nemlig også knyttes sammen med den måde, hvorpå de unge brugere konstruerer deres egen og hinandens identitet på nettet – det, man kunne kalde en slags 'open source'-identitet.

"Elsk på jer <3"

At kommunikere følelser er som nævnt én af måderne, hvorpå unge praktiserer venskab på sociale netværkssider. Det er interessant at undersøge de følelseskommunikative handlinger som en særskilt diskurscyklus i navigationsfasen, fordi der er tale om en meget central praksis, som jeg i løbet af de seneste

fem år har observeret på daglig basis. Allerede da jeg skrev speciale om Arto i 2005 (Larsen, 2005a) fandt jeg det følelsesladede sprog centralt, og efterfølgende har jeg kunnet observere, hvordan unge på tværs af forskellige sociale netværkssider benytter sig af en udpræget kærlighedsdiskurs. I forbindelse hermed har jeg konstateret, at unge tager mange forskellige medierende midler i brug for at kommunikere følelser, hvoraf flere slet ikke er beregnet til tovejskommunikation imellem brugere. På de sociale netværkssider, hvor der er mulighed for at oprette sig under brugernavne, har jeg set eksempler på brugere, som benytter selve deres brugernavn til at sende en sød besked til en ven, veninde eller kæreste. I det følgende ses en række brugernavne, hvor dette er tilfældet:

- "ElskerAnne"
(15-årig piges brugernavn på NationX - "Anne" er også omtalt i brugerens profilttekst)
- "idascarolineforever"
(12-årig piges brugernavn på NationX - "Ida" er en veninde)
- "MiinSimone"
(17-årig piges brugernavn på Arto - "Simone" har designet brugerens profilttekst)
- "elskpaaasigne"
(14-årig piges brugernavn på Arto - "Signe" beskrives i profilen som "min evige bedsteveninde")
- "ElskerAlexanderS"
(14-årig piges brugernavn på Arto - "Alexander" er brugerens kæreste)
- "Pernilles-Dreng"
(15-årig drengs brugernavn på Arto - "Pernille" er brugerens kæreste)

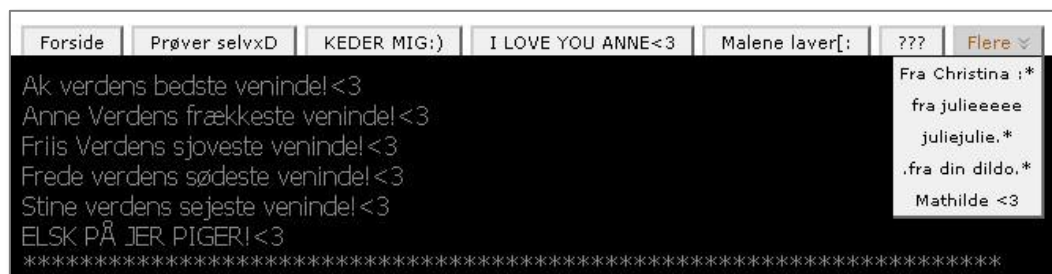
Således anvendes brugernavnet som et medierende middel til at indikere en relation til en anden bruger. Som det også var tilfældet med flere af de eksempler, der fremgik af forrige analysetema, er dette en måde at fremhæve én person blandt alle brugerens venner som havende en bestemt plads i vedkommendes hjerte. Ofte ses det, hvordan de udvalgte venner eller kærester i lignende medierede handlinger gengælder følelserne. Således kunne man forestille sig, at "Ida", som nævnes i den 12-årige piges brugernavn, ville have et tilsvarende brugernavn i stil med "carolinesidaforever".

Der, hvor kærlighedsdiskursen er allermest fremtrædende, er i de personlige profilttekster eller præsentationer, som de unge selv designer - til tider i form af html-kodning. Disse fungerer som "free spaces" på sociale netværkssider, hvor den enkelte bruger helt selv kan bestemme design, farvevalg og indhold. Profilttekster har derfor karakter af at være personlige hjemmesider og ser også ofte sådan ud i layoutet med billeder og forskellige menubjælker. I Figur 56 ses det, hvordan en 16-årig pige har valgt at

udforme sin profilttekst på Arto, og i Figur 57 fremgår et udsnit af forsiden på en 15-årig piges profil på NationX.

Figur 56: Udsnit af 16-årig piges profilttekst på Arto, 2007

Figur 57: Udsnit af 15-årig piges præsentationstekst på NationX, 2010

I det første eksempel ses det, hvordan den 16-årige pige har valgt ikke at omtale sig selv i sin profilttekst, men i stedet bruge den til at give udtryk for, hvor meget hun elsker sine tre bedste veninder, som hun har indsat billeder af. Pigen opfordrer dog veninderne (og andre besøgende) til at skrive i hendes gæstebog. I eksemplet fra Figur 57 har den 15-årige profilejer oprettet 11 menu punkter i sin præsentationstekst. De første

fire, "Forside", "Prøver selvxD"⁷⁴, "KEDER MIG:)" og "I LOVE YOU ANNE<3" har hun selv designet, og her præsenterer hun sig selv og ikke mindst sine veninder. Eksempelvis skriver hun under menuen "Prøver selvxD":

"[...] min bedsteveninde er julie og det er glad for!! elsker dig! min veninder er: Emma,Karina,Malene og sidse. i min fritid går jeg til bowling! og er sammen med vennerne. jeg har mobil,Msn,facebook,arto spørg hvis der er mere i vil vidxD"

(Udsnit af 15-årig piges præsentationstekst på NationX, 2010)

De efterfølgende 7 menupunkter er designet af brugerens veninder, som her præsenterer hende på hver deres måde. Dog er den kærlige omgangstone gennemgående; eksempelvis skriver "Christina" under menupunktet "Fra Christina :*":

"[...] vi var bedsteveninder for lang tid siden, dengang vi gik i børnehave & dengang vi lige started i skole..<33 det er fucking syv år siden & vores venskab vare bare ved?<3 - os to min, og det er forevigt :D ! <3"

(15-årig piges veninde i præsentationstekst på NationX, 2010)

Som det ses, er hjertesymbolet (<3) også gennemgående i profiltjekterne, og det er yderst sjældent, at dette symbol ikke optræder i de følelseskommunikative handlinger på sociale netværkssider. Ligeledes er udtrykket "Elsk på", som optræder på forsiden af den 15-årige piges profil i sætningen "ELSK PÅ JER PIGER!<3" samt i det førmtalte brugernavn "elskpaaasigne", et udtryk, jeg jævnligt er stødt på - eksempelvis i forbindelse med, at brugere uploader billeder af deres venner, som det ses i Figur 58.

Figur 58: Billeder uploadet på Arto, 2007

⁷⁴ "xD" er en smiley, som udtrykker, at man er meget glad eller griner meget. X'et symboliserer således, at man griner med lukkede øjne (Wikipedia, 2010a). På Facebook findes en gruppe kaldet "Dem der er godt trætte af "xD" smiley'en" (<http://www.facebook.com/pages/Dem-der-er-godt-traette-af-xD-smileyen/202314933976>). Heri skriver gruppens skaber: "i kender alle godt xD smiley'en. på et tidspunkt var den fed, og nu er den bare blevet mega irriterende!" (Facebook, 2010). Gruppen har i skrivende stund knap 500 "fans".

At skrive "elsk på" er en mere uformel måde at sige "jeg elsker dig" på eller en omskrivning af at "kaste sin kærlighed på". Udtrykket er ikke korrekt dansk, men en speciel sproglig praksisform, der har bredt sig mellem særligt unge mennesker. I det følgende ses en række offentligt tilgængelige statusopdateringer fra Facebook, hvor unge piger benytter sig af udtrykket (navnene er fjernet af mig):

"Elsk på dig [navn].♥ Elsker min dejlige pille [navn] du alt♥ [navn] is the best♥ [navn] is the best♥ [navn] is the best♥ [navn] is the best♥ Har ikke lige skrevet jer alle men er i mine venner burde i vide i er noget helt særligt ♥ Elsker jer♥ Ser frem til en fantastisk aften med [navn] og [navn]:D<3 bliver mega sjovt elsker jer tøser:D<3"

*"tak for den bedste dag i går &' i dag piger :D:D - **elsk på** jer ;*"*

*"godt at se dig igen [navn] min dejlige pige, [navn] imorgen<3' - glæder mig til Rock Under Broen med de skønneste tvillinger [navn og navn], **elsk på** jer!;*"*

"Herre dejlig dag med [navn] ; **Elsk på** dig smukke (; <3"*

(Statusopdateringer på Facebook, 2010)

Selvom "Elsk på" især bruges i forbindelse med kærlig omtale af venner, har jeg også set unge anvende udtrykket om andre ting, de godt kan lide eller er glade for; eksempelvis "elsk på det gode vejr", "elsk på weekenden", "elsk på fodbold" eller "elsk på min nye piercing". Der er tale om en særlig sproglig jargon, som stort set udelukkende bruges af unge, og som især er tydelig i deres internetkommunikation. Man kan tale om, at udtrykket "Elsk på" – i lighed med hjertesymbolet (<3) – er blevet et "cultural tool" eller medierende middel, hvorved de unge på en nem og uformel måde kan udtrykke følelser. Ifølge Scollon og Scollon sker det ofte, at sproglige begreber gennemgår en transformation og dermed får karakter af at være medierende midler, hvilket er resultatet af en længere "timescale of internalization" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 165). I dag er det således de færreste unge, som ikke ville kunne forstå, hvad udtrykket "Elsk på" betyder, idet det er internaliseret i deres sproglige praksis. Hvis vi følger Gees tanker om diskurs med stort D, er det at benytte sig af hjertesymbolet eller udtrykket "Elsk på" mere end "bare sprog". Det involverer:

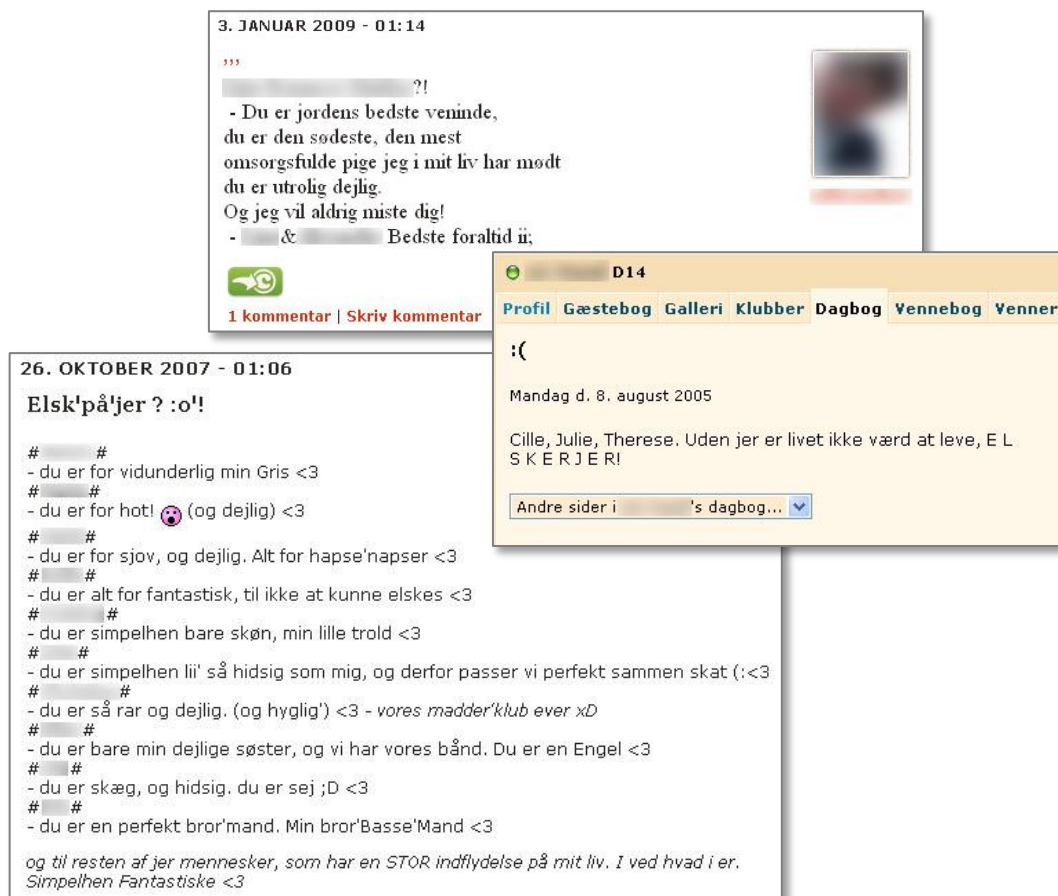
"... acting-interacting-thinking-valuing-talking-(sometimes writing-reading) in the "appropriate way" with the "appropriate" props at the "appropriate" times in the "appropriate" places."

(Gee, 1999, p. 17)

Sådanne symbolske udtryk eller "cultural tools" er altså en social accepteret udtryksform hos de unge og en del af den overordnede ungdommelige kærlighedsdiskurs på SNS'er. Det er en måde at skrive sig ind i et bestemt værdisystem; en bestemt kultur eller samværsform, som adskiller sig fra de voksnes.

Det er ikke kun i profilttekster, statusopdateringer eller i forbindelse med billeder, at det kærlige sprog findes på sociale netværkssider. På flere SNS'er har brugerne mulighed for at skrive blog eller dagbog, og her handler en stor del af de indlæg, unge skriver, om hvor meget de holder af deres venner. På eksempelvis

Arto bliver blog-funktionen (tidligere kaldet dagbogen) især brugt til det formål, som det ses i eksemplerne i Figur 59.

Figur 59: Blog-/dagbogsindlæg på Arto fra henholdsvis 15-årig dreng, 14-årig dreng og 14-årig pige, 2009, 2005 og 2007

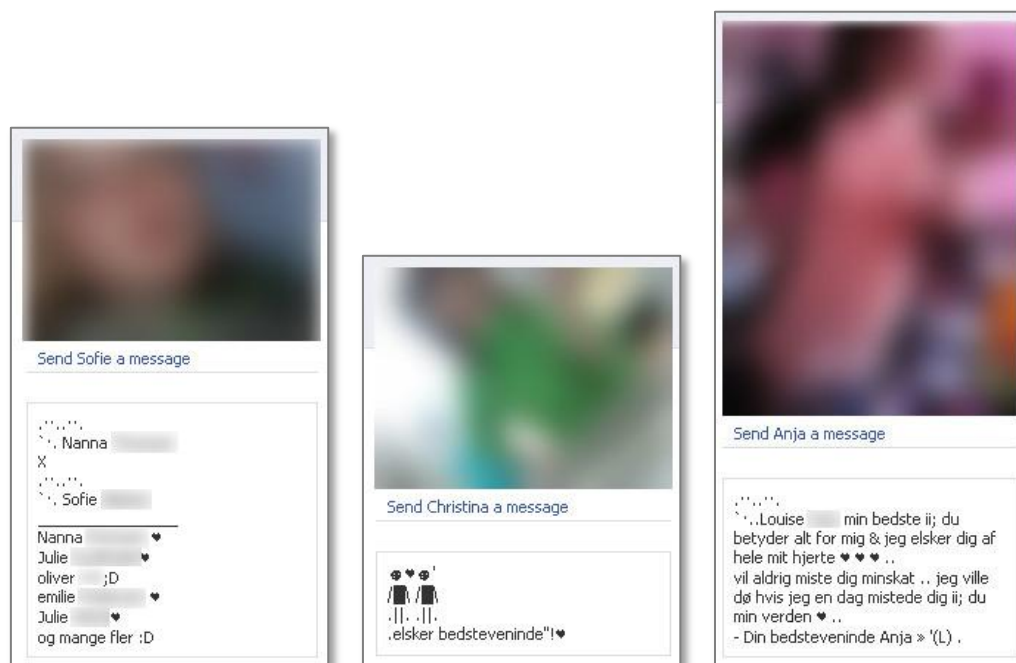
I forrige analysetema viste jeg, hvordan mikroblogging og statusopdatering især bliver brugt af unge på en venskabsvedligeholdende måde, og at deres brug af disse features derfor adskiller sig fra voksnes. Det samme synes at være tilfældet med blogging-funktionerne på SNS'er. Frem for at skrive om sig selv, vælger mange unge at skrive indlæg om deres venner – indlæg, der i princippet kunne være placeret hvor som helst på profilerne; det være sig i profilleteksterne, gæstebøgerne eller humør- og statusangivelserne. Desuden minder blogindlæggene i Figur 59 meget om den måde, hvorpå tagging-funktionen på Facebook er blevet taget i brug til at sende søde beskeder til udvalgte venner, som beskrevet i forrige analysetema. Således adskiller mange af de blogindlæg, unge skriver på SNS'er, sig fra den gængse brug af personlige blogs blandt særligt voksne brugere (se f.eks. Sørensen, 2009; Lomborg, 2009).⁷⁵ Det interessante er, at unge på

⁷⁵ Det er dog ikke ensbetydende med, at det samme er tilfældet med selvstændige blogs oprettet af unge uden for SNS'er.

SNS'er anvender alle de tænkelige ressourcer, de har til deres rådighed, til at kommunikere følelser – også ressourcer eller medierende midler, som oprindeligt var tiltænkt noget helt andet.

Alle dem der elsker... Oprettelse af grupper som følelseskommunikativ praksis

På Facebook, hvor brugerne hverken har en personlig præsentationsforside eller mulighed for at skrive blogindlæg, kode html eller designe profiltjekter, optræder kærlighedsdiskursen også de steder, hvor det er muligt. Ofte er de unge kreative, når det kommer til at udnytte de muligheder, de så har til deres rådighed. I Figur 60 ses et par eksempler, hvor unge har brugt dét sted på Facebook (det åbne tekstfelt under profilbilledet), hvor det er muligt at skrive en personlig tekst, som vil optræde fast på profilen.

Figur 60: Udsnit af unges profiler på Facebook, 2010

Som det ses, har brugerne her benyttet sig af "ASCII art"⁷⁶ for at understrege det følelsesbetonede indhold i teksten. ASCII art optræder yderst sjældent i voksnes profiler, men er meget normalt blandt unge på SNS'er (samt i chatfora, på MSN eller i SMS'er). Som følge heraf eksisterer der deciderede hjemmesider, hvorfra unge kan finde ASCII art, som de kan kopiere og sætte ind i profiler på SNS'er. Eksempelvis oprettede to

⁷⁶ ASCII art er betegnelsen for animationer eller billeder formet af typografiske symboler (bogstaver, tal eller tegn) på et computerkeyboard (Danet, 2001; Wikipedia, 2005). ASCII står for "American Standard Code for Information Interchange", og den udbredte brug af ASCII art kan spores tilbage bulletin board-systemer sidst i 80'erne og først i 90'erne, hvor computerens begrænsninger gjorde det nødvendigt at kunne bruge tekst til at udtrykke billeder. Især har IRC-chat trukket på og videreudviklet ASCII art, og som Brenda Danet, der har forsket i emnet, understreger, er der både tale om en form for kommunikation og en form for kunst (Danet, 2001).

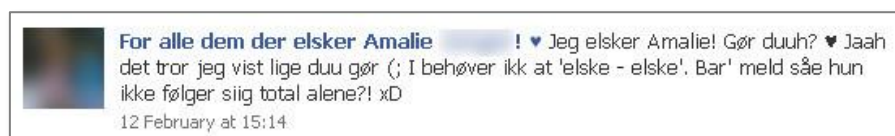
drengene på 13 og 15 år i 2007 hjemmesiden Riddergarn.dk, hvor det er muligt at finde ASCII art samt "Arto koder", som drengene selv kalder det. Også på Citat-Uglen.dk kan man hente ASCII art, "Facebook tegn" eller – som det udtrykkes – "tag-billeder" (lignende dem, der optrådte i forrige analysetema, hvor unge havde tagget hinanden under forskellige kategorier). Ved at benytte sig af ASCII art i ovenstående eksempler, kompenserer brugerne for den manglende mulighed for at indsætte billeder eller kode html i den korte præsentationstekst på Facebook-profilen. Samtidig gør de kommunikationen mere spændende og personlig. Eller som den 13-årige dreng bag Riddergarn siger: "Det er ofte sjovere at få teksten til at ligne noget end bare at bruge et kedeligt billede" (Op. cit. Albrecht, 2008). Dét faktum at profilen ikke skal være "kedelig" er et gennemgående træk for unge på tværs af sociale netværkssider. Især på Facebook, der som udgangspunkt har et stramt, professionelt og forholdsvist konservativt design (Klastrup, 2009), må de unge være kreative og bruge ekstra ressourcer på at få profilen til at skille sig ud. De unges kreative brug af bl.a. ASCII art medfører også, at deres profiler adskiller sig væsentligt fra sitets mange voksne brugere.

En anden måde, hvorpå unge er kreative i deres følelseskommunikation på Facebook, er, når de opretter offentlige fan-grupper. Fan-grupperne bruges ofte af virksomheder som en måde at markedsføre produkter eller skabe dialog med kunder eller af kendte mennesker, politikere og andre offentlige personer, som ønsker at have flere end 5000 venner, der er maksimum på en almindelige Facebook-profil. I løbet af den tid, hvor danske unge begyndte at strømme til Facebook, har jeg ved flere lejligheder oplevet unge oprette fan-grupper til ære for deres venner. Disse grupper benævnes ofte "Alle dem der elsker [fulde navn]". I Figur 61 ses et eksempel på en sådan gruppe.

Figur 61: Eksempel på "Alle dem der elsker..."-gruppe på Facebook, 2010

Igen ses det, hvordan de unge ændrer det oprindelige eller intenderede formål med en bestemt funktionalitet på en social netværksside. Blandt de mange eksempler på sådanne grupper, jeg er stødt på, har jeg set grupper med flere hundrede fans, men det mest typiske er, at disse "Alle dem der elsker..."-grupper har mellem 10 og 30 fans. Der er sjældent megen aktivitet i grupperne. Ofte har skaberen af gruppen skrevet et par indlæg, som opfordrer andre til at blive fan eller melde sig ind i gruppen, som det ses i Figur 62.

Figur 62: Opfordring til at melde sig ind i fan-gruppe for veninde på Facebook, 2010

Mit indtryk er, at sådanne fan-grupper hurtigt dør ud og forsvinder i mængden af de mange hundrede grupper, som unge ofte er medlemmer af på Facebook. Der er altså ikke tale om et Community of Practice (jf. Wenger, 1998) eller en aktiv gruppe, som bruges af eksempelvis Amalies veninder til at diskutere, hvor meget de elsker hende, eller til løbende at komme med søde beskeder. I stedet er det at oprette eller melde sig ind i en sådan gruppe en "her-og-nu"-erklæring til en ven eller veninde. Ofte skal denne følelseskommunikative praksis ikke tages så seriøst, hvilket bl.a. kommer til udtryk i ovenstående site of engagement, hvor Amalies veninde, idet hun opfordrer til, at man melder sig ind i gruppen, skriver: "I behøver ikk at 'elske - elske'. Bar' meld såe hun ikke følger siig total alene?! xD". Et andet sted i gruppen står der på lignende vis: "Kender i Amalie [...]?? Det er lig'meget om i ikk gør, bar meld jer ind, så hun ikke føler at hun er uelsket (; ♥ haha". Således anlægges der en vis ironisk distance i fan-grupperne, hvor unge på legende vis eksperimenterer med de muligheder, der er til rådighed på Facebook. Dette ses også i det faktum, at de i fan-grupperne ofte vælger at angive hinanden som værende eksempelvis modeller eller "public figures", som det er tilfældet med grupperne i Figur 63.

Figur 63: Fan-grupper på Facebook, 2010

Dermed leger de unge med de udtryk, der findes på Facebook og skiller sig på den måde ud fra den (seriøse) "voksenkultur", der findes på sitet.

Mine observationer på tværs af sociale netværkssider tyder på, at oprettelsen af grupper som følelseskommunikativ praksis, er særlig på Facebook. På eksempelvis Arto, hvor man har mulighed for at oprette "klubber", har jeg kun set ganske få lignende eksempler. Dette kan der være flere årsager til. Dels kan det skyldes, at ordet "fangruppe" er unikt på Facebook.⁷⁷ Der findes til mit kendskab ingen andre SNS'er, hvor man kan være "fan", og selve den mulighed kan anspore de unge til at oprette fanklubber for hinanden. Det kan også hænge sammen med, at Facebook generelt er mere "låst" i sit design sammenlignet med andre SNS'er. På Facebook har de unge ikke lige så mange funktioner eller features til rådighed, som de har på andre SNS'er, og deres profiler udgør ikke samme "free space", hvor de selv kan designe og være kreative. Med andre ord har de simpelthen ikke samme "frihed" på Facebook sammenlignet med andre SNS'er, hvilket kan være grunden til, at de her tyr til sådanne medierede handlinger.

Fælles ved alle de forskellige sites of engagement, hvor følelseskommunikationen tages i brug, er dog, at de ofte er offentligt tilgængelige inden for de pågældende SNS'er, og at der er tale om en indirekte eller asynkron kommunikationsform. Dette er en væsentlig pointe, som siger noget om, hvordan sociale netværkssider fungerer som et bestemt "socialt rum", hvor en sådan følelseskommunikation er tilladt. Som jeg har talt med respondenter om, er det sjældent, at de siger "Jeg elsker dig" eller lignende til hinanden, når de er sammen ansigt til ansigt, og mit indtryk er også, at det er sjældent, at de skriver sådan ting til hinanden over SMS eller på MSN. Her ville det næsten være for intimt at benytte sig af disse ord, men i de offentlige rum, som SNS'er udgør, er det noget andet. Der er således noget der tyder på, at det at sige "jeg elsker dig" har en anden betydning på SNS'er end i andre kommunikationssituationer, hvor kommunikationen er mere privat – som f.eks. i ansigt til ansigt-kommunikation. Dette skal jeg vende tilbage til. I det følgende vil jeg dog først se på de unges egne udtalelser om, hvorfor de bliver glade, når nogen skriver "jeg elsker dig" til dem.

Den bedste besked: "Jeg elsker dig"

Som nævnt var jeg allerede opmærksom på den kærlige kommunikationsform, da jeg skrev speciale i 2005. Her oplevede jeg dog, at de unge, jeg interviewede, havde svært ved at italesætte denne praksis. Som følge deraf var det også svært at få et indblik i, hvorfor den er så udbredt. Derfor vil jeg her inddrage spørgeskemadataene, hvor de unge er blevet bedt om at give et eksempel på en besked, de har modtaget i deres gæstebog, som de er blevet glade for. I 47,8 % af tilfældene er sådanne beskeder afsendt af modtagerens bedste ven eller veninde, i 23,8 % af en kæreste og i 23,1 % af en anden, som brugerne kender. Kun i 5,2 % af tilfældene kommer de gode beskeder fra en, som brugeren ikke kender. Ikke overraskende indeholder langt de fleste af de beskeder, som respondenterne har udvalgt, ordene "jeg elsker dig". Selvom en del af disse beskeder er afsendt af modtagerens kæreste, vil jeg her koncentrere mig om kærlige beskeder, som er sendt mellem venner/veninder. Det er særligt interessant at inddrage de begrundelser, respondenterne har angivet for, at de er blevet glade for netop disse beskeder fra deres venner, idet sådanne svar kan give et indblik i de bevæggrunde, som ligger bag den udbredte følelseskommunikation blandt unge

⁷⁷ Facebook har dog for nyligt ændret grupperne, så man ikke længere kan klikke "Become a fan" ved grupperne, men i stedet "Like", som det kendes fra statusopdateringerne.

på sociale netværkssider. Med svarene på spørgeskemaets spørgsmål 10 samt respondenternes kommentarer hertil (bilag 4, spørgsmål 10) har jeg adgang til selve den medierede handling (den faktiske sendte besked) samt italesættelsen af den handling (respondentens reaktion på beskeden). Ved at inddrage disse data er jeg i stand til at analysere, hvordan konkrete tilfælde af sprogbrug i social interaktion (diskurs med lille d) skriver sig ind under den overordnede kærlighedsdiskurs (med stort D).

De typiske forklaringer på, at respondenterne er blevet glade for "jeg elsker dig"-beskeder, er, at "det er rart" eller "dejligt at få at vide" (bilag 7A). I det følgende ses en række karakteristiske eksempler på beskeder, som respondenterne har modtaget samt deres kommentarer hertil. I samtlige eksempler har respondenterne angivet, at beskeden er sendt af "min bedste ven/veninde":

- "Jeg savner dig & jeg elsker dig."
Det var sødt, og det gør en glad. (15-årig pige)
- "Elsker dig."
At vide man er elsket, er rart. (16-årig dreng)
- "ELSKER ELSKER ELSKER min sødeste skat. - Jeg håber du ved jeg altid vil være her for dig hvis du kommer i problemer. Du er min verden <33 hugs"
fordi den viser min veninde holder af mig. (14-årig pige)
- "∴ Taaaak skatmus - elsker os dig brow (: <3"
Den var fra min bedste veninde, så det var en fantastisk bekræftelse (14-årig dreng)
- "hej skat' . jeg elsker dig. og du er i mine tanker."
Den var fra min bedste veninde. Blev glad over at hun tænkte på mig. (13-årig pige)
- "Mathias ? du er elsket af alle. og alle kan li dig. gid jeg var som dig ville jeg ønske."
fordi den gør mig varm indeni den får mig til at føle mig som en alle kan li :D (15-årig dreng)
- "jeg elsker dig. (L)"
fordi det betyder meget for mig når nogen siger at de elsker mig og at jeg ved at de mener det. (15-årig pige)
- "Jeg elsker dig, og jeg holder bare så meget af dig.. <'3"
fordi at så ved jeg at der er nogen der kan lide mig (14-årig pige)

Der er ganske få respondenter, som har svaret "ved ikke" på det opfølgende spørgsmål "Hvorfor blev du glad for beskeden?". De har altså lettere ved at forklare, hvad de synes om "jeg elsker dig"-beskeder sammenlignet med eksempelvis de "Laver du"-beskeder, som optrådte i forrige analysetema. Dette kan hænge sammen med, at de her selv har udvalgt én besked blandt mange modtagne og dermed været

igennem en selektionsproces (frem for blot at kopiere seneste modtagne besked ind i spørgeskemaet). Det kan også skyldes, at det at sende kærlige beskeder er en mere bevidst og reflektiv handling, som har et andet formål end bare at "være sammen" eller kommunikere på den fatiske og venskabsvedligeholdende måde. I den forbindelse er det værd at bemærke, at respondenterne i deres svar generelt har benyttet sig af social aktør-argumenter, idet de fremhæver den følelse, som de kærlige beskeder skaber hos *dem* som individer; eksempelvis som det ses i ovenstående udtalelser om, at de "gør en glad", er "en fantastisk bekræftelse" eller "får mig til føle mig som en alle kan li". Her synes Pahls pointe om, at det ikke er venskabet som sådan, der er vigtigt, men nærmere de følelser, det skaber af selvsikkerhed og "being loved for one's own sake" (Pahl, 2000, p. 148), at gøre sig gældende. Når de unge skriver "jeg elsker dig" på tværs af hinandens profiler er der således tale om en måde at bekræfte og blive bekræftet på, som kan være en vigtig del af socialiseringsprocessen som ung. Den tyske ungdomssociolog, Thomas Ziehe, taler om, at unge som en del af deres kulturelle orienteringsforsøg tilstræber intimitet og at have så tætte sociale forhold som muligt, hvilket ifølge ham skal ses i lyset af en søgen efter nærhed og individualisering i ungdomsårene (Ziehe, 1989). Når de unge gør brug af ordene "jeg elsker dig" er der tale om en måde at udtrykke sig autentisk på, og dette er ifølge Ziehe netop med til at skabe individualisering og en følelse af selvtillid hos den enkelte.

Det er dog ikke alle følelsesladede beskeder, der er så korte som de, der ses i ovenstående eksempler. Blandt de beskeder, respondenterne har fremhævet i spørgeskemaet, findes der flere meget lange og deskriptive kærlighedserklæringer imellem især pigerne. Deres kommentarer til disse lange beskeder vidner om, at selve længden har en værdi i sig selv. I det følgende ses en besked, som en 13-årig pige har udvalgt som den bedste besked, hun har modtaget:

"Jeg elsker dig [navn] <3 du er en af mine bedste veninder, jeg føler virkelig at jeg kan stole på dig. du kan altid gøre mig så glad og få mig til at smile og le. du gør mig hel altså, når jeg er sammen med dig er der ek noget jeg ek kan klare. Vi laver altid de skøreste ting når vi er sammen, da vi var på vej hjem til [navn] og bare skrælede hele vejen, eller da vi prøvede at få papegøjerne til at sige ' øf ' (: . ejj, men jeg elsker dig virkelig højt skat. når vi ek er sammen savner jeg dig, og når vi er sammen elsker jeg dig. elsker dig for den du er, du er helt dig selv, og det elsker jeg dig for. Du er noget helt specielt, ingen er som dig. Man kan bare ek andet end at elske dig. Du er altid i mine tanker [navn], når du er ked, er jeg ked, når du er glad, er jeg glad. du skal vide at jeg altid vil stå bag dig og støtte dig hvis der er noget du er ked af. du kan altid komme til mig hvis du vil snakke, altid. <3 for jeg elsker dig jo. du er en af dem jeg holder aller mest af i hele verden, husk altid på det, okay"

(Besked til 13-årig pige)

I sin begrundelse for udvælgelsen af netop denne besked skriver den 13-årig pige:

"fordi jeg ved hvor meget jeg egentlig betyder for hende, og når man skriver sådan en lang en betyder det noget andet end hvis man bare skriver "jeg elsker dig" fordi det er så nemt og skrive"

(13-årig pige)

Pigen fremhæver altså, at det har en indholdsmæssig værdi, at afsenderen har skrevet en besked, som skiller dig ud fra beskeder, hvor der "bare" står "jeg elsker dig". At beskeden er blevet personificeret i form af fælles minder og oplevelser, og at veninden har taget sig tid til at overveje og skrive den, synes altså at forstærke følelsen af at være af betydning. I det følgende ses endnu et eksempel på en af disse lange beskeder. Her er der tale om en 14-årig pige, som har modtaget beskeden fra sin bedste veninde:

"åååh hvOr Skal jeg dOg Begynde Skønhed ? Seriøst Skriver ikke det her fOr sjOv for det tager sku ens tiid Det her . Så det jeg skriver Mener Jeg Virkelig .. <33 åhh Min skat Du er da Bare det Bedste Der er sket fOr mig her på denne jord ;P Elsker Diig virkelig Så Mega MEget Man . Du Er Alt FOR miig Man .. Ved ikke Hvad jeg Skulle gØre uden Dig . Man .. Hvis Du ikke var her Var jeg her Sku heller ikke Mere .): Du Viil Altid Have den stØrste del af Miit Hjerte Så Lov Mig Aldrig At forlade Det! Miin'[navn] Skaat <3 ~ [navn] Babeh !. <3 sådan er det bare, vi er bare sejst skat (;? .. Du betyder utroligt meget for mig, du får mig sgu altid op med humøret man o;!. Fantastisk er du fanme man, du er en éner, du ved hvad jeg mener! Ingen kan erstatte din plads skat, jeg elsker dig virkelig, vil altid være din! Jéq drømmer kun om diq skat d'; Virkéliqt , Dét er så inderliqt meget Jéq savner diq . Kan næsten ikké holde dét ud skat ! Jéq elsker diq , Dú gør miq altid så glad skat ! <3 . <333333333333 [navn] Evaaaaarh<3<3 [navn] Du viil Altiid Være Miin'Miin'Miin Altid .. meen Skaat Du er virkelig Bare en Fantastisk Person Man .. Du har altid været der fOr mig hvis der har Været noget og det hÅber jeg du vil blive ved med Skaat . for jeg vil altid Være der fOr dig Skaat Mener Det sku Skaat [navn] : Du er ALT og Viil ALTid Være Det .. Elsker dig Så Fuckiiing MEget . !"

(Besked til 14-årig)

Her fremhæver selve afsenderen beskedens længde som værende værdifuld, idet hun skriver: "Seriøst Skriver ikke det her fOr sjOv for det tager sku ens tiid Det her . Så det jeg skriver Mener Jeg Virkelig ..". Den 14-årige pige, som modtog beskeden, forklarer efterfølgende, hvorfor hun blev glad for den:

"Fordi hun fortæller alt så klart, det glæder mig at hun bare accepterer mig 200 % for den jeg er."

(14-årig pige)

Det er interessant, at pigen har en opfattelse af, at afsenderen "fortæller alt så klart", når hun i virkeligheden gentager sig selv flere gange. Men netop forstærkelsen og gentagelsen af de store ord kan være det, der får modtageren til at føle, at hun bliver accepteret "200 %".

Det at føle sig accepteret eller værdsat skal ses i lyset af den oplevelse af oprigtighed eller autenticitet, som respondenterne har, når de modtager de søde beskeder. I hvert fald understreger flere, at de *ved*, at afsenderen mener det, hun eller hun skriver. I det følgende ses en række svar på spørgsmålet "Hvorfor blev du glad for beskeden?". Jeg har her af pladsmæssige årsager undladt at indsætte selve beskeden før hvert svar, men der er tale om eksempler meget lig de forrige, hvori sætningen "jeg elsker dig" optræder – enten selvstændigt eller som en del af en længere tekst.

"det betyder meget for mig når nogen siger at de elsker mig og at jeg ved at de mener det."

(15-årig pige)

"Den er fra en ven.. og han mener det godt"

(16-årig dreng)

"det er altid rart at vide at der er nogen der elsker en. Og fordi at jeg ved at vedkommende mener det."

(15-årig pige)

"Fordi jeg kender ham, fordi jeg ved han mener det, og fordi jeg selv holder lige så meget af ham <33"

(13-årig pige)

"Det betød rigtig meget for mig. Vi har kendt hinanden i snart 8 år så jeg kender hende rigtig godt, men alligevel betød det meget fordi jeg nu ved at hun også holder rigtig meget af mig. En bekræftelse i at jeg også betyder noget for hende (:"

(15-årig pige)

At respondenterne understreger, at de ved, at vennerne "mener det" kan tolkes på den måde, at de er klar over, at der også eksisterer en mere "tom" kærlighedsdiskurs på nettet, hvor man ikke nødvendigvis mener det, man skriver (et aspekt, jeg vender tilbage til senere i dette analysetema). Dette peger på et ambivalent forhold til ordene "jeg elsker dig". I datamaterialet findes der eksempler på respondenter, som giver udtryk for, at de bliver sure eller irriterede, hvis nogen, som de ikke kender så godt eller "godt nok", sender dem kærlige beskeder. Som den 13-årige pige understreger, blev hun glad for beskeden, netop fordi hun kender afsenderen og "selv holder lige så meget af ham". Dermed eksisterer der et krav til autenticiteten og ægtheden af kommunikationen samt til de relationer, som benytter sig af den. Dette understreges af det faktum, at de fleste respondenter (47,8 %) har angivet, at de glædelige beskeder er sendt af bedste venner/veninder eller kæresten.

Måske netop derfor fungerer følelseskommunikationen også som en måde at trøste hinanden på. Blandt spørgeskemasvarene findes der eksempler på, at respondenterne er blevet glade for kærlige beskeder, fordi de er kommet i forbindelse med situationer, hvor de var ekstra sårbare:

"Fordi han vidste at jeg ikke havde det specielt godt og at jeg følte mig alene."

(13-årig pige)

"Fordi min bedste veninde skrev den sidste år, da jeg havde fået af vide mine forældre skulle skilles, så det var dejligt at høre det (:"

(15-årig pige)

"jeg var nede på det tidspunkt, og man har ikke altid lyst til at skrive eller svare folk - men sådan en besked varmere meget"

(13-årig pige)

"Det opmuntrer altid éns humør."

(13-årig pige)

"Fra min bedste ven, som kom lige som jeg havde brug for det, så den betyder meget for mig"

(15-årig pige)

"Fra en af mine bedste veninder, som jeg altid læser når jeg bliver ked."

(15-årig pige)

Således kommer ordene "jeg elsker dig" også til at fungere som en måde at vise opbakning på. Derfor er der ikke nødvendigvis tale om en "internalized practice" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, pp. 163-164) i stil med at skrive "Laver du" eller blot kommunikere for kommunikationens skyld, idet der kan ligge overvejelser eller deciderede formål bag at sende sådanne beskeder; f.eks. at vise, man er en god ven, at støtte en ven i en svær situation eller lignende. De unge synes altså at være mere bevidste om, at de skriver disse ord til hinanden samt, hvorfor de gør det, end det er tilfældet med nogle af de øvrige udtryk og medierede handlinger, som de udfører på sociale netværkssider. De unges svar peger også på, at selve den asynkrone kommunikationsform er af betydning. Eksempelvis fremhæver en 14-årig pige, at "det gode ved arto er at man kan skrive til personen selvom man ikke er på- det kan du jo fx ikke på msn." Især i situationer, hvor man er "nede" eller ikke har "lyst til at skrive eller svare folk", som den 13-årige pige gav udtryk for i ovenstående citat, kan det være praktisk, at kommunikationsformen er asynkron, og at der ikke forventes noget umiddelbart svar. Ligeledes er det en praktisk foranstaltning, at man på SNS'er let kan finde frem til beskederne igen. Dette giver nemlig mulighed for at genlæse de kærlige beskeder fra vennerne, når man bliver ked af det, som den 15-årige pige fortæller, at hun gør med en besked, hun har modtaget fra en af sine bedste veninder. At kommunikationen ikke er så flygtig, som det er tilfældet med MSN eller SNS'er, understreger således SNS'ernes anvendelighed til følelseskommunikation som en del af det samvær, der dyrkes på nettet. I det følgende vil jeg se nærmere på kønsmæssige forskelle omkring det at kommunikere følelser.

Ikke kun pigerne

Som det har fremgået af eksemplerne i de foregående afsnit, er det særligt pigerne, som er aktive i medierede handlinger, hvor der kommunikeres følelser. I løbet af de fem år, hvor jeg har fungeret som deltagende observatør på forskellige sociale netværkssider, er der dog sket en interessant udvikling i brugen af kærlighedsdiskursen. Hvor det i starten (i 2005) stort set udelukkende var en praksis, jeg kunne observere blandt pigerne, har jeg inden for de seneste år i stigende grad oplevet, at også drengene benytter sig af at skrive kærlige beskeder til hinanden. I dag er det ikke usædvanligt, at sætningen "Jeg elsker dig" optræder i

offentlige kommunikationssituationer mellem drenge på sociale netværkssider. Undersøgelser af bl.a. unges SMS-brug har tidligere påpeget, at piger (her 14-18-årige) er mere tilbøjelige til at udvise "socio-emotional orientations" og skrive længere og mere omsorgsfulde beskeder end drenge (Höflich & Rössler, 2002). På baggrund af mit dataarkiv (især screenshots og spørgeskemadata) vil jeg vurdere, at dette også er tilfældet på sociale netværkssider, men at skrive følelsesladede beskeder til hinanden er dog ikke en praksis, som udelukkende kan knyttes sammen med pigeadfærd.

Denne pointe har mine respondenter også gjort mig opmærksom på igennem tiden. Eksempelvis holdt jeg i april 2007 et foredrag på et bibliotek i forbindelse med initiativet "Bestil en Forsker" ved det landsdækkende og årligt tilbagevendende arrangement "Forsknings Døgn". Udover forældre, lærere og bibliotekarer, som var i den primære målgruppe for foredraget, deltog også en gruppe af unge piger, som var flittige Arto-brugere. I mit oplæg talte jeg bl.a. om den kærlighedsdiskurs, der eksisterer hos unge på sociale netværkssider, og påpegede, at piger var mest tilbøjelige til at gøre brug af denne. Dette fik en af de fremmødte piger til efterfølgerne at skrive til mig i min gæstebog på Arto:

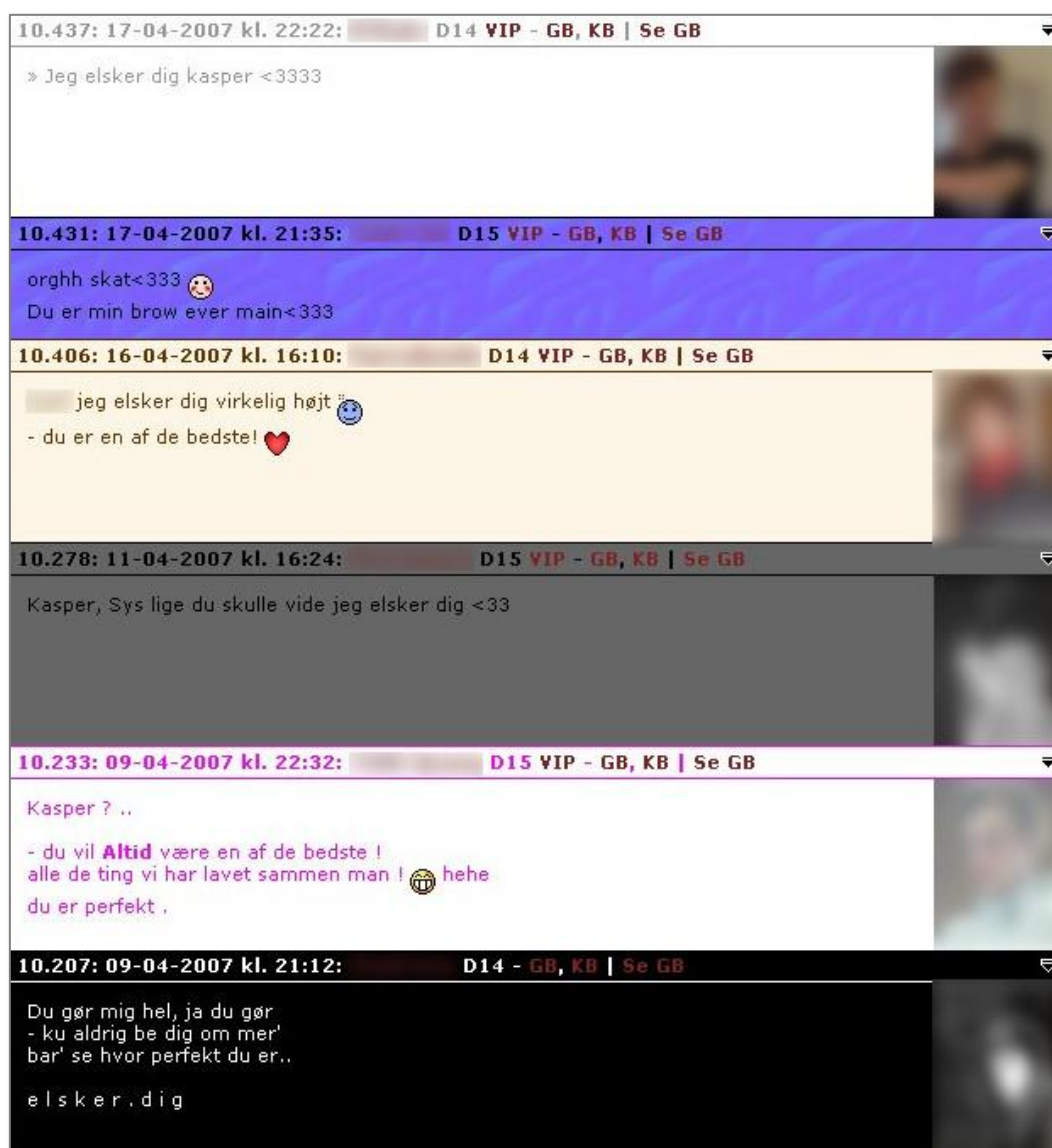
"det var egentlig et rimelig godt foredrag i aftes q: [...] det var rigtig spændende :b men du har taget fejl med hensyn til at drengene ikke sender søde beskeder til hinanden.. I starten gjorde de det, for at gøre lidt nar af at piger gjorde det så meget.. - men nu er det blevet en ny "mode" at drengene også gør det.. bare ikke nær så seriøst :b [...] jeg kan give dig nogle link, så du selv kan se det? (; [links til fire brugernavne indsat] hvis du kigger i deres gæstebøger, og de beskeder de har sendt, tror jeg du vil få et godt indblik i det ;b"

(Gæstebogsbesked fra 16-årig pige, 27.4.2007)

Udsnit af gæstebøger tilhørende to af de profiler, som pigen sendte links til, kan ses i Figur 64 og Figur 65.

Figur 64: Udsnit af 14-årig drengs gæstebog på Arto, 2007

Figur 65: Udsnit af 15-årig drengs gæstebog på Arto, 2007

Som den 16-årige pige påpegede, har disse drenge både sendt og modtaget mange kærlige beskeder til og fra deres jævnaldrende drengevenner. Da jeg efterfølgende spurgte pigen, om ikke blot der var tale om nogle få drenge, som gjorde sådan, svarede hun:

"alle gør det efterhånden q: - selv drenge fra københavn... Indvandrerne gør det også.
Så tror bare ikke det "nogle få" .. det er stort set dem alle sammen."

(Gæstebogsbesked fra 16-årig pige, 27.4.2007)

I mine efterfølgende observationer på forskellige sociale netværkssider har jeg kunnet observere, at pigen havde ret, og at der ikke blot er tale om et fåtal. Dette bakkes op af spørgeskemasvarene fra spørgsmål 10. En gennemgang af drengenes svar på dette spørgsmål (bilag 7B) viser, at følelsesbetonede beskeder som "Jeg elsker dig <3", "ElskerDigMinBedsteven <3" eller "Du er min bedste ven. <3" også er blandt drengenes favoritbeskeder. Disse beskeder kommer oftest fra kærester samt bedste venner eller veninder. I de sites of engagement, hvor en dreng har skrevet sådan til en anden, kan det være svært at vurdere, hvor oprigtigt eller seriøst beskeden skal opfattes. Den 16-årige pige, som gjorde opmærksom på beskederne i Figur 64 og Figur 65, skrev da også, at "I starten gjorde de det, for at gøre lidt nar af at piger gjorde det så meget.. - nu er det blevet en ny "mode" at drengene også gør det.. bare ikke nær så seriøst :b". I den forbindelse er det interessant at se på de spørgeskemasvar, hvor drenge har fremhævet, at de er blevet glade for den slags beskeder fra deres drengevenner. Her er der nemlig ikke meget ironi eller useriøsitet at spore i deres svar. Drengene giver i lighed med pigerne udtryk for, at det er rart, eller at de bliver glade for at modtage sådanne beskeder. I det følgende ses et par eksempler fra drenge, hvor den kærlige besked fra en ven af samme køn optræder efterfulgt af respondents kommentar til beskeden:

- "Jeg elsker dig brow <3"
Fordi at min kærlighed til min bedste ven er gensidigt. (15-årig dreng)
- "Jeq Elsker Min Brow . - Jeq Savner Min Brow . - Jeq Respekterer Min Brow . - Jeq Støtter Min Brow 112 % . - Jeq Vil Altid Være Der, For Min Brow . Jeq Vil Beskytte min Brow Fuck Du Med Ham her ? Kan Du Godt Begynde Oq Synqe "En daq tilbage" Eller Hvis Du Heldig, Så Syng "I'm So Lonely" ! Don't Fuck ! <3"
frodi der stod jeg var som en bror for ham (15-årig dreng)
- "hej homie . Glæder mig til vi ses igen"
jamen, da rart at vide at ens venner synes man er god at være sammen med (16-årig dreng)
- "'Lalala Dette er en taabelig tekst hvor der staar en masse Smarte ting om Moss og om hvor Sej han er og hvor meget jeg holder af ham og det er livsnoedvendigt for vores forhold at det kommer til at staa paa arto for ellers kan hele verden gaa under" Moss savner dig ! Hilsen Harper (Du kan lige vove paa at slette den her besked)"
Fordi min bedste ven er i USA i år. Så jeg savner ham. Derfor er det rart at få sådanne beskeder fra ham. (17-årig dreng)

I det sidste eksempel, hvor en 17-årig dreng har fået en besked fra en ven, som er i USA, ses den ironiske distance, idet afsenderen gør grin med den kærlige kommunikationsform ved i citationstegn at skrive "Lalala Dette er en taabelig tekst" og "det er livsnoedvendigt for vores forhold at det kommer til at staa paa arto", efterfulgt af den egentlige besked "Moss savner dig ! Hilsen Harper" samt et påbud om, at modtageren ikke må slette beskeden. Selvom den ironiske distance er at finde i selve beskeden, er indholdet

stadig positivt, og den 17-årige modtager udtrykker, at "det rart at få sådanne beskeder". Der er altså tale om en praksis lig pigernes, men drengene er mere bevidste om, at deres kommunikation ikke skal ligne pigernes. Det kan være derfor, at vennen i USA benytter sig af det, Scollon og Scollon kalder 'overt discourses' (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004), idet han eksplicit gør grin med følelseskommunikationen og fremhæver, at sådanne "livsnødvendige" beskeder normalt er at finde på Arto.

At drenge til tider benytter sig af en ironisk distance i forbindelse med følelseskommunikative handlinger, kan tolkes som en måde at bryde med og skille sig ud fra den romantiske og storladne form, der ofte er at finde i pigernes sprog. Dette bakkes op af det faktum, at drengene ofte bruger slangudtryk fra amerikansk rapkultur i forbindelse med de søde beskeder. Således ses det i både billedeksemplerne fra Arto i Figur 64 og Figur 65 samt citaterne fra spørgeskemaet, at drengene kalder hinanden for "brow" (en forkortelse for brother) eller "homie" (en forkortelse for homeboy); udtryk, jeg jævnligt er stødt på i særligt drengenes kommunikation på SNS'er. Sådanne slangudtryk bruges da også normalt af drenge som en måde at signalere sejhed på (J. N. Jørgensen & Quist, 2008, pp. 93-98), og når de sættes sammen med ordene "jeg elsker dig", er de med til at nedtone den romantiske tone. Hos pigerne bruges udtryk som "skat", "honey", "baby" eller "prinsesse" omvendt som en måde at forstærke det romantiske indhold på, hvilket er endnu en grund til, at drengene må akkompagnere de kærlige erklæringer med andre – og mere maskuline – udtryk. Ligeledes har jeg oplevet drenge citere fra sangtekster, som den 14-årige dreng har gjort i beskeden til den 15-årige dreng i Figur 65, hvor han har gengivet omkvædet af den danske rapper L.O.C.'s sang "Du Gør Mig", idet han har skrevet: "Du gør mig hel, ja du gør – ku' aldrig be dig om mer' bar' se hvor perfekt du er...". Også i spørgeskemasvarene er der flere eksempler på referencer til populærmusik; eksempelvis i ovenstående besked sendt til den 15-årige dreng, hvor afsenderen nævner to sange ("En daq tilbage" og "I'm So Lonely"). Endnu et eksempel ses i Figur 66, hvor en 18-årig dreng har kommenteret en piges billede på Arto ved at citere den – på daværende tidspunkt – populære Nik & Jay-sang "Lækker":

Figur 66: Billedkommentar fra 18-årig dreng, 2005

At benytte sig af sangtekster som en del af den følelseskommunikative praksis er endnu en måde at distancere sig eller tage seriøsiteten ud af indholdet på. Når brugerne i sådanne tilfælde "låner" stemmer fra andre eller mimer følelsesmæssige udtryk, får de viderebragt en sød besked, samtidig med at de undgår at sætte sig selv på spil. Som Bakhtin ville påpege, er alle ord, vi ytrer, "half someone else's" (Bakhtin, 1981, p. 293), men de bliver også halvt vores egne, idet vi bruger dem med vores egen accent og selv vælger, hvornår og i hvilken sammenhæng, vi låner dem (R. H. Jones & Norris, 2005). Således er det klart, at drenge såvel

som piger har et behov for at kommunikere følelser og dermed blive bekræftet af vennerne på sociale netværkssider, om end denne praksis udfolder sig forskelligt kønnene imellem.

At drenge, som sender kærlige beskeder til deres venner af samme køn, bruger ironi, amerikanske slangudtryk fra rapkulturen eller på andre måder nedtoner det kærlige indhold, kan også hænge sammen med, at der blandt brugerne selv generelt synes at være større forståelse for den følelseskommunikative praksis, når den udføres af piger. Det er særligt i SNS'erne debatfora, at jeg er stødt på denne holdning. I det følgende ses et uddrag af en debattråd på Arto med titlen "Jeg Elsker Dig, Romeo?!" Her har en 14-årig dreng stillet spørgsmålstejn ved, at drenge også er begyndt at skrive "jeg elsker dig" til hinanden:

"hvorfør er det lige at alle popdrenege på 12-13 år herinde er begyndt at skrive 'jeg elsker dig' til deres DRENGE-venner?! for det første er de for små til at forstå begrebet at elske - for det andet er det simpelthen det klammeste jeg nogensinde har set! hvad mener i om det?"

(14-årig dreng i debatforum på Arto, 2006)

Indlægget affødte en del forskellige holdninger og kommentarer blandt debattørerne. Nogle mener, at det er ok, mens andre (især drenge) bakker spørgeren op i, at det er "klamt" eller ligefrem "bøsset". I det følgende ses et uddrag af kommentarer fra den efterfølgende debat (her indsat i kronologisk rækkefølge):

- *"hvis de elsker hinanden er det vel okay? drengene kan da elske hinanden ligeså vel som pigerne ka? ser både 12 - 16 der skriver sådan."*
(N/A)
- *"Som om du som 14 årig er meget mere klogere end en på 13 😊 de må da gerne sige de elsker hinanden hvis det er det de har lyst til. geez, hvad har du så ondt i røven over?"*
(Pige, alder ukendt)
- *"Hvad er der i vejen med det? 🤔 Det har de vel lov til."*
(12-årig pige)
- *"har ikk noget imod at drenge udtrykker følelser til deres drengevenner, bare det ikk er på den overfladiske måde"*
(14-årig pige)
- *"Jeg er 100 % enig . Det er nok det klammeste Bøsse ævl jeg længe har hørt ! Det er Ok at piger gør det, det er nok også lidt femenint ? Men drenge der siger til deres drenge venner 'jeg elsker dig karsten' Det er da bare for klamt."*
(13-årig dreng)
- *"[...] jeg må indrømme, at jeg synes, at det virker lidt.. Bøsset? 🤔 Jeg tror bare, at det er ret femenint, at sige til en fra sit eget køn; 'jeg elsker dig'. 🤔"*
(14-årig pige)

- *"Det squ for mærkligt.. Det kun piger der ka ha det sån med deres veninder.. Mine venner "elsker" squ ikk hinanden"*
(Dreng, alder ukendt)
- *"hvis det bliver brugt for sjovt så op i røven med det. men drenge der skriver 800 ord lange beskeder til deres venner skulle simpelt hen have slag. "Jeg elsker dig" er blevet for almindelig som andre også har skrevet, det bliver direkte misbrugt."*
(14-årig dreng)

(Kommentarer på debatindlæg, 2006)

Igen ses det, hvordan de følelsesmæssige udtryk for nogle drenge forbindes med noget, der er "for sjov", som den 14-årige dreng påpeger, mens holdningen om, at man skal mene det, man skriver, kan spores hos nogle af pigerne. Som den 14-årige pige giver udtryk for i debatten, må kommunikationen ikke være "på den overfladiske måde". Selve ovenstående diskussion og det faktum, at brugerne selv tager emnet op til debat, peger på, at kommunikationen vitterligt har rykket sig, og at drengene *er* blevet påvirket af pigernes brug af kærlighedsdiskursen, som den 16-årige tilhører under foredraget pegede på; en pointe, der giver god mening med tanke på, at diskurser (med stort D) altid er under forandring, og at grænserne herfor udfordres (Gee, 1999). På trods af det hersker der inden for den overordnede kærlighedsdiskurs stadig modstridende holdninger eller diskurser (her diskurs med lille d) om, hvad der betragtes som acceptabel opførsel inden for feltet. Dermed er vi ovre i en diskussion, som handler om, hvad det egentlig vil sige at kommunikere følelser og skrive "jeg elsker dig" til hinanden på sociale netværkssider.

Overfladisk eller værdifuldt – hvad betyder "Jeg elsker dig"?

Det er nemlig ikke samtlige unge brugere af SNS'er, som har taget kærlighedsdiskursen til sig, når de kommunikerer med deres venner. Det er tydeligt, at de unge godt selv er klar over, at en sådan overordnet diskurs er til stede på sociale netværkssider, men der er forskellige holdninger til at benytte sig af den. Som det kunne ses i det positional map, der var at finde i Figur 32, eksisterer der inden for det overordnede nexus of practice flere forskellige diskursive positioner, som kan knyttes sammen med den udbredte følelseskommunikative praksis. I mappet optræder eksempelvis udsagnene "Det er følelsporno", "Det er for overdrevent" eller "Unge er overfladiske". Dette er udsagn, som jeg især har hørt fra voksne under mine foredrag, når jeg har talt om eller vist eksempler på, hvordan unge kommunikerer følelser. Som reaktion herpå har eksempelvis forældre eller lærere udtalt, at unge i dag ikke ved, hvad det vil sige at være venner, eller at de ikke forstår betydningen af ordene "jeg elsker dig". Interessant nok er dette dog ikke reaktioner eller diskursive positioner, som udelukkende kan tilskrives voksne eller ikke-brugere. I dataarkivet er jeg stødt på uforståenhed over for den følelseskommunikative praksis blandt de unge brugere selv. På samme måde som der var forskellige holdninger til værdien af net-venner og at bruge SNS'er til at finde nye venner, er der også modstridende diskurser omkring det at kommunikere følelser. Selvom spørgeskemadataene afslører, at det er en praksis, som er meget udbredt, findes der eksempler på unge, som mener, at det er alt for overfladisk eller overdrevent at skrive "jeg elsker dig" til venner og veninder på sociale netværkssider, og

at ordene ofte bliver misbrugt. I Figur 67 ses et uddrag af en profilttekst på Arto, hvor profilejeren reflekterer over den udbredte brug af ordene "jeg elsker dig":

Figur 67: Udsnit af 15-årig drengs profilttekst på Arto, 2005

I lighed hermed er jeg stødt på unge, som giver udtryk for, at "jeg elsker dig" er blevet "en kliché" eller "en slags slang". En lignende holdning er at finde i en artikel med titlen "Hvad betyder 'Jeg elsker dig'?" fra online-magasinet "Artomania", hvor brugerne selv leverer indholdet. Her har forfatteren bl.a. skrevet:

*"Alt for mange glemmer tit og ofte hvad ordene 'jeg elsker dig' betyder. Eller bare ordet elske. Folk kaster ordet fra side til side og glemmer helt at mene det. Jeg mener, at alle ord skal have indhold og være sande, før de er værd at sige eller skrive, men især ordene 'jeg elsker dig' skal være sådanne. [...] Kender du ordsproget: **Holder af mange, elsker kun få?** - måske skal man lige tænke over det!"*

(Udsnit fra piges artikel i Artomania, 2007)

Artiklen affødte flere forskellige reaktioner fra læserne. I det følgende ses eksempler på nogle af de kommentarer, artiklen fik på daværende tidspunkt:

- "Jeg er enig. alt for mange bruger ordne forkert... f. eks. her inde på arto, står der næsten "jeg elsker dig" eller ord lignene over alt." (15-årig dreng)
- "Jeg er så træt af dem, der misbruger ordet. Der mange der skriver det som om man siger: "Hej". Det er bare for meget" (15-årig pige)
- "jeg er slet ikk enig!!! og hvad er det for en oltids historie ??? vis man skriver "jeg elsker diig" mener man det vel... man kan vel også elske en ven mega højt" (12-årig pige)
- "jeg synes ik man kan sige at ordne bliver misbrugt for man kan jo sige jeg elsker dig på mange forskellige måder..." (12-årig pige)

- *"jamen. jeg har det bare sådan, at jeg kan godt li' at sige "jeg elsker dig" for personen man siger det til bliver nok også glad for at høre det"* (13-årig pige)
- *"Er fuldstændig enig, der er mange der misbruger ordet "elsker"... De der misbruger det, har tydeligvis ikke indsigt i hvad de laver når de siger det..."* (15-årig dreng)

(Kommentarer på artikel i Artomania, 2007)

Kommentarerne peger på, at der hos de unge kan være forskellige måder at forstå og bruge ordene "jeg elsker dig" på. Nogle fremhæver, at der er én rigtig brug, og at mange "misbruger" ordene eller bruger dem "forkert". Dem, der omvendt forsvare den udbredte brug, peger på, at der er "mange forskellige måder" at udtrykke sig på, og at ordene ikke nødvendigvis skal forbindes med kæresteforhold, idet man også kan elske venner "mega højt".

Det er især på SNS'ernes debat- eller diskussionssektioner, at jeg er stødt på de modstridende holdninger til kærlighedsdiskursen. Her diskuteres alt mellem himmel og jord, og det er brugerne selv, som opretter debattråde under forskellige emner. De seneste år er jeg stødt på flere tråde, som decideret har handlet om, hvad det meget følelsesladede sprog egentlig betyder. Især på Artos debatsektion har dette været et omdiskuteret emne. I Figur 68 ses en oversigt over et uddrag af debattråde, hvori sætningen "jeg elsker dig" optræder.

ALLE KATEGORIER	
Jeg elsker dig. (Side: 2. af [redacted], 61 svar)	
det er 3 store ord, men jeg har det som om folk misbruger dem. Ordene...	
Seneste indlæg: 03-03-2009, 23:25 af [redacted]	
Udtrykke jeg elsker dig? (Side: 2. af [redacted], 55 svar)	
Ja her for tiden bruger alle næsten ordet jeg elsker dig, og syntes det...	
Seneste indlæg: 01-10-2008, 22:38 af [redacted]	
Jeg elsker dig? (Side: 2. af [redacted], 85 svar)	
hey :P er der nogen der har en sød, eller ja god måde at sige " jeg elsker...	
Seneste indlæg: 06-08-2008, 14:05 af [redacted]	
Jeg elsker dig? (Side: 2. af [redacted], 76 svar)	
Seneste indlæg: 24-07-2008, 20:16 af [redacted]	
"Jeg elsker dig" bliver misbrugt (Side: 2. af [redacted], 87 svar)	
Jeg synes at sætningen "jeg elsker dig" er blevet misbrugt...	
Seneste indlæg: 16-07-2008, 21:33 af [redacted]	
URL ven? Jeg elsker dig B) (Side: 2. af [redacted], 56 svar)	
Jeg synes det er virkelig mærkeligt at der er så mange der...	
Seneste indlæg: 03-06-2008, 00:02 af [redacted]	
"Jeg elsker dig", misbrug (Side: ... 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25. af [redacted], 1220 svar)	
Heej (: Nu sidder jeg her og snakker med min lillebror om, at...	
Seneste indlæg: 01-06-2008, 21:05 af [redacted]	
ordene "jeg elsker dig" .. (Side: 2. af [redacted], 54 svar)	
jeg tænkte på, når i bruger ordene "jeg elsker...	
Seneste indlæg: 17-02-2008, 19:29 af [redacted]	
"Jeg elsker dig" (Side: 2 3. af [redacted], 104 svar)	
Efter min mening bliver ordet "Jeg elsker dig" brugt alt for tit...	
Seneste indlæg: 12-02-2008, 03:38 af [redacted]	
"Jeg elsker dig" Not! (Side: 2 3 4 5 6 7. af [redacted], 301 svar)	
Jeg har lagt mærke til at utrolig mange teenagere, ja også voksne...	
Seneste indlæg: 21-12-2007, 14:52 af [redacted]	
Jeg elsker dig (af [redacted], 25 svar)	
Det har sikkert været 546546546 emner om det her, men jeg laver en ny...	
Seneste indlæg: 17-11-2007, 13:14 af [redacted]	
Hvad betyder " jeg elsker dig " (af [redacted], 34 svar)	
.jeg ved godt det ikke har noget med bryster at gøre, men vile gerne...	
Seneste indlæg: 18-10-2007, 05:04 af [redacted]	
Jeg elsker dig. Kliché? (af [redacted], 37 svar)	
Ja som der står i overskriften: Er "Jeg elsker dig" ved...	
Seneste indlæg: 21-08-2007, 15:58 af [redacted]	

Figur 68: Debattråde omhandlende sætningen "Jeg elsker dig" på Arto, 2007-2009

Som det ses, handler de fleste af disse debatter om, hvorvidt folk "misbruger" ordene. At brugerne selv tager kærlighedsdiskursen op som et tema til debat, understreger det faktum, at der er tale om mere refleksive medierede handlinger. Ifølge Terje Rasmussen (2000) er refleksive handlinger netop kendetegnet ved evnen til at kunne kommentere på eller forholde sig til egen eller andres mediebrug og argumentere for, hvorfor man gør, som man gør. I forlængelse heraf er det interessant, at de unge også giver udtryk for, at de overvejer deres brug af "jeg elsker dig" og indimellem ændrer adfærd i forhold til følelseskommunikationen, som det ses i følgende udtalelser fra to 13-årige piger:

"jeg passer lidt på med at sige det; men nogle ..., faktisk ret mange, tror jeg bliver måske presset til det, fordi deres ven, veninde, wtf, skriver det til dem, og så er de måske bange for at miste personen, fordi man ikke skriver det samme tilbage, det har jeg i hvert fald prøvet et par gange. Jeg ved jeg har misbrugt det. men prøver at rette op på det nu. jeg passer også på med at sige det til url venner, fordi jeg synes ikke man kan elske en man ikke har mødt. her på profilerne på arto, ser jeg faktisk også nogen piger, som ikke har skrevet sammen i mere end 2-3 uger, som allerede eelsker hinanden."

(13-årig pige i debatsektionen på Arto)

"Jeg har haft en periode hvor jeg overhovedt ikke tog den sætning seriøs! Det fortryder jeg rigtig meget! & i 'større børn' i har så meget ret i at vi 'små børn' vi siger det til alle! & jeg mener virkelig ALLE! Det er virkelig klamt!!!"

(13-årig pige i debatsektionen på Arto)

I disse kommentarer ses igen kravet om, at hvis man skriver "jeg elsker dig", skal man mene det. Samme holdning kommer til udtryk hos en 14-årig pige, som på sin profil har modtaget beskeden "Jeg elsker miiiiiiiiin Julie Evigt ! <33" fra en bekendt. I spørgeskemaets spørgsmål 9 har pigen indsat denne besked som et eksempel på en besked, hun ikke brød sig om, hvilket hun begrundet på følgende måde:

"fordi jeg ikke anede hvad jeg skulle svare. Elsker ikke den person, har aldrig snakket med hende rigtigt. Hun er sød nok, men.. ja, men hader jo ikke beskeden, ville bare ønske den ikke var kommet!!"

(14-årig pige)

Således er det måske i virkeligheden ikke den følelseskommunikative praksis, brugerne tager afstand fra, men nærmere en tom eller indholdsløs kærlighedsdiskurs, som ifølge flere huserer på især Arto. Som en 16-årig pige påpeger, virker det til, at der på Arto eksisterer et implicit krav om, at man *skal* have kærlige beskeder i sin gæstebog:

"[...] mange når jeg kigger har kærlighedsbeskeder i deres gæstebog, tror det især bliver misbrugt her på arto mere end msn&mobil, for man skal jo have kærlighedsbeskeder i gæstebogen ? hehe :-)"

(16-årig pige i debatsektionen på Arto)

Dette kan være grunden til, at flere respondenter i spørgeskemasvarene understreger, at de "VED", at afsenderen har ment det, vedkommende har skrevet til dem på deres profil. På den måde fraskriver de sig den indholdsløse kærlighedsdiskurs – som måske præger *andre* brugeres kommunikation på sociale netværkssider – og understreger, at der for deres eget vedkommende er tale om meningsfulde handlinger. I det følgende ses en 14-årig piges reaktion på en besked, hun har modtaget fra en af sine drengevenner, som hun i spørgeskemaundersøgelsen har udvalgt som én, hun blev glad for:

"Fordi den ikke er overdrevet med kærlighedsord, som alligevel ikke holder i længden, og fordi, at personen som har skrevet det, betyder meget for mig."

(14-årig pige)

Det skal nævnes, at den pågældende besked var forholdsvis lang og indeholdt sætningen "jeg elsker dig" to gange. At pigen alligevel understreger, at beskeden ikke er "overdrevet med kærlighedsord" understreger det faktum, at brugerne konstant må balancere inden for et skisma imellem det overfladiske og det værdifulde, når de modtager og sender kærlige beskeder til hinanden; en balancegang, der altså også afspejles i deres italesættelser.

De mange debatter om emnet peger også på aldersforskelle i brugen af kærlighedsdiskursen. Som den 13-årige pige skriver i ovenstående debat-kommentar: "i 'større børn' i har så meget ret i at vi 'små børn' vi siger det til alle!". Ofte er det netop de lidt ældre brugere (over 15 år), som tager emnet op til debat eller ytrer afstandstagen over for den følelseskommunikative praksis. Dette kan hænge sammen med, at unge generelt bliver mere bevidste eller refleksive omkring deres egen praksis og mediebrug, desto ældre de bliver – eksempelvis når de rammer gymnasiealderen (jf. eks. Illeris et al., 2002; Larsen, 2004; Nielsen, 2000). At de ældre brugere irrettesætter eller kommenterer de yngres kommunikation, skaber dog grobund for irritation hos nogle af de yngre brugere. I debatforaene er der flere eksempler på, at de yngre brugere forsvare deres handlinger, som det ses her i en kommentar til en debat omhandlende de yngre brugeres anvendelse af kærlighedsdiskursen:

"hvorfør tror du vi er for lille til at skrive ''jeq elsker diq'' 🤔🤔🤔 det er vi jo liksom ikk du havde nok ozz skrevet det enqanq da du var lille hader de store som skriver at 11-13 år er for lille til at siqe ''jeq elsker diq'' 🤔🤔🤔"

(Pige, alder ukendt, i debatsektionen på Arto)

Som pigens kommentar indikerer, kan der være tale om en modnings- og socialiseringsproces, brugerne går igennem over tid. I hvert fald har jeg kunnet observere en ændring i både adfærd og holdninger hos de konkrete brugere, jeg har haft mulighed for at følge i løbet af alle fem år af forskningsprocessen (eksempelvis mine egne søskende, som i dag er 18 og 20 år). Deres brug af de meget følelsesladede udtryk er simpelthen aftaget over tid og i nogle tilfælde helt stoppet, når de har ramt 18-20-årsalderen. På et overordnet plan tegner mine observationer og spørgeskemadata et billede af, at kærlighedsdiskursen – selvom den er at finde hos alle aldersgrupper – er mest udpræget hos den yngre del af målgruppen, de 12-15-årige, som heller ikke i så høj grad stiller spørgsmålstejn herved, og en smule mere afdæmpet hos de 16-18-årige, der er mere tilbøjelige til at (gen)overveje deres egne handlinger. På samme måde er det især yngre brugere, som giver udtryk for, at vennerne "betyder ALT", eller at de aldrig ville kunne undvære SNS'er, fordi "det er jo mit liv". Jo ældre brugerne bliver, desto mere afdæmpet bliver deres udtalelser omkring det at benytte sig af SNS'er. Eksempelvis har jeg stødt på flere brugere i den ældre del af målgruppen, som giver udtryk for at, de "sagtens kunne undvære" SNS'er. Dette kan ses i lyset af det generelle faktum, at unge rent sprogligt begynder at downgrade deres mediebrug, når de rammer en vis alder (ved f.eks. at lyve om, hvor meget de ser tv, eller at undskylde det med, at det kun er, når de skal slappe af) (jf. Larsen, 2004). Ligeledes begynder de måske i højere grad at orientere sig efter voksne diskurser og adfærdsnormer.

På trods af de debatter og forskellige diskursive positioner, som florerer på tværs af SNS'erne, står det dog klart, at kærlighedsdiskursen er meget udbredt og kan spores hos alle alderstrin blandt de 12-18-årige danske unge. I den forbindelse er det interessant, at kommunikationen sjældent foregår privat mellem afsender og modtager, som nogle af mine respondenter har givet udtryk for. At brugerne overhovedet tager diskussionen om overfladiskhed op, skal netop ses i lyset af, at de kærlige beskeder er meget synlige på SNS'erne; at sporene efter de medierede handlinger så at sige ligger til frit udsyn – også lang tid efter, de har fundet sted. I det følgende vil jeg derfor diskutere det offentlighedsperspektiv, der er forbundet med det at kommunikere følelser.

Ungdommelige følelser i det offentlige rum

Det, der kendetegner langt de fleste eksempler på brugen af kærlighedsdiskursen på de foregående sider, er, at de er offentligt tilgængelige på de sociale netværkssider. Der er altså ikke i så høj grad tale om helt privat tovejskommunikation mellem afsender og modtager, som det typisk ville være tilfældet med SMS'er eller private MSN-samtaler. I stedet er der tale om offentlige erklæringer, som i flere tilfælde har karakter af at være enten envejskommunikation eller massekommunikation, idet de står skrevet mange forskellige steder på brugernes profiler. Således har der i dette analysetema været eksempler på, at brugernavne, personlige profil- eller præsentationstekster, billedkommentarer, statusopdateringer, blog-indlæg eller offentlige fan-grupper bruges af unge til at udsende kærlige beskeder om (og til) venner og veninder. Kort sagt udnytter brugerne alle de steder, hvor de overhovedet kan komme af sted med at indsætte kærlige beskeder eller referencer til vennerne. I de tilfælde, hvor brugerne benytter sig af hinandens gæstebøger, som netop er beregnet til tovejskommunikation, er det sjældent, at den kærlige besked mellem afsender og modtager er helt privat, idet afsenderen ofte undlader at markere, at beskeden skal være "privat".

Således kan man argumentere for, at unges brug af følelseskommunikation på sociale netværkssider oftere foregår "frontstage" end "backstage", for nu at bruge Goffmans (1959) teatermetafor. Når noget foregår frontstage, er de interagerende parter klar over, at deres handlinger kan iagttages, imens backstage er kendetegnet ved at være "baglokalet", hvor man kan slappe af og give slip på facaden (Goffman, 1959, pp. 96-97). Hos Goffman forstås "front" altså som det element af selvfremsstillingen, hvor man er "på" og opfører sig på en bestemt måde, fordi man er bevidst om, at der er "publikum" til stede:

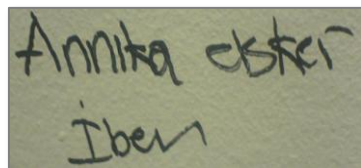
"that part of the individual's performance which regularly functions in a general and fixed fashion to define the situation for those who observe the performance."

(Goffman, 1959, p. 22)

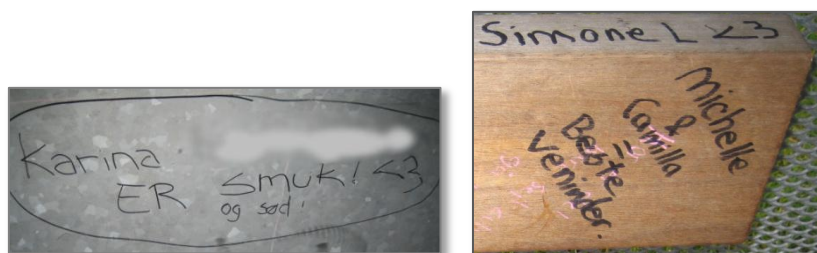
Og på en social netværksside er de observerende ikke kun den enkelte brugers kontakter på vennelisten, men også de øvrige brugere af siden.⁷⁸ I den forbindelse er det værd at bemærke, at de unges brug af kærlighedsdiskursen ikke kun begrænser sig til nettet. Som nævnt i kapitel 2 har jeg i løbet af min ph.d.-

⁷⁸ Med undtagelse af Facebook, hvor det er muligt at have en profil, som kun kan ses af Facebook-venner. Som standard-indstilling er alle profiler dog åbne, og det er op til brugeren selv at ændre sine privacy-settings.

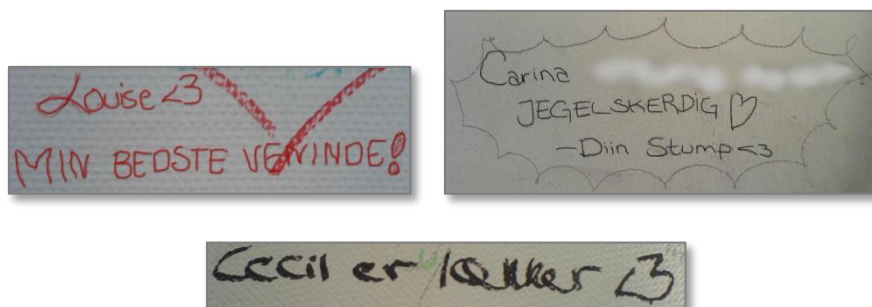
periode stødt på offentlige kærlighedserklæringer lignende dem, der florerer på SNS'erne, ved skoler, busstoppesteder, sportshaller, i busser osv. I Figur 69 – Figur 72 ses eksempler på nogle af de billeder, jeg har taget i byrummet forskellige steder i landet.

Figur 69: Billede taget på Langå Station, 25.10.2007

Figur 70: Billeder taget ved busstoppested nær Biersted Skole (efternavn sløret af mig), 22.11.2007

Figur 71: Billeder taget i ventehal ved Assens Rutebilstation (teksten optegnet af mig, efternavn sløret af mig), 4.3.2008

Figur 72: Billede taget på offentligt toilet i Kalundborg, 25.6.2009

Selvom jeg ikke kan være 100 % sikker på, at disse offentlige beskeder er skrevet af unge piger, er det dog ganske sandsynligt, eftersom skriftsproget minder meget om det, man finder blandt denne målgruppe på sociale netværkssider. Eksempelvis går hjertesymbolet (<3) igen på flere af billederne, og i Figur 71 ses det, hvordan ordet "din" (med vilje) er stavet forkert med dobbelt-i, hvilket også er karakteristisk for de unges skriftsprog på SNS'er. Dertil kommer, at jeg har fundet nogle af pigernes profiler på Arto. Eksempelvis har det vist sig, at "Carina" og "Cecil", hvis navne optræder i Figur 71, er piger på henholdsvis 13 og 17 år, som ifølge deres profiler netop kommer fra Assens. Hvor "Carinas" fulde navn optræder identisk på hendes profil, er "Cecil" ikke den anden af pigernes faktiske navn, men i stedet en reference til selve hendes brugernavn på Arto. Her ses det desuden, at er "Carina" og "Cecil" optræder på hinandens vennelister, og i deres gæstebøger og profiltekster har de skrevet lignende kærlige beskeder til deres veninder og øvrige af de piger, der omtales i graffitien i ventehallen ved busstoppestedet. Dermed har pigerne ført følelseskommunikationen videre fra deres online-kontekst til et af de fysiske steder, hvor de ofte befinder sig. Dette er en (endnu mere) offentlig manifestation af deres venskab og følelser over for hinanden. Eksempler som disse er med til at understrege vigtigheden af, at kærlige erklæringer står skrevet offentligt. De søde beskeder skal ikke gemmes væk i private samtaler (eller venindebøger, som jeg kender fra min egen ungdom), men ligge lige derude i det offentlige rum – det være sig online eller offline – hvor man selv og alle andre kan se dem eller let kan finde tilbage til dem. Således er det noget, der tyder på, at offentlighedsperspektivet er med til at give følelseskommunikationen en ekstra værdi. Eksempelvis fremhæver en 15-årig pige fra spørgeskemaundersøgelsen, at hun er blevet glad for en besked, hun har modtaget fra sin kæreste på sin profil på en social netværksside, fordi:

"... det er dejligt at vide hvad en anden syntes om en, og dejligt at han skriver det offentligt så andre kan se hvor glad han er for mig :D"

(15-årig pige i spørgeskemaundersøgelse)

Både i ventehallen ved busstationen eller i gæstebogen på Arto kan man tale om en slags offentlig intimitet mellem afsender og modtager, som er med til at bekræfte og give den unge en følelse af at være accepteret.

Hvis vi sammenligner med brugen af SMS'er til interpersonel og emotionel kommunikation, er det interessant, at flere forfattere påpeger SMS'ernes private karakter som værende værdifuld (f.eks. Rivière, 2002; Winter, 2007). Eksempelvis fremhæver Winter, der har forsket i unges brug af mobiltelefoni i det offentlige rum, at indbakken med SMS'er er et informationsreservat (Goffman, 1971), hvor man ønsker privathed eller selv at kunne kontrollere, hvem der har adgang til denne privathed (Winter, 2007). Rivière, der har undersøgt, hvordan SMS'er bl.a. bruges til at udveksle kærlige eller følelsesmæssige beskeder, skriver:

"... the message not only brings out the expression of interpersonal emotions from their private niche in the most varied contexts and situations, but its content also translates private emotions from the affective life between those in love and friends. Unlike telephone conversations which cover a fairly wide spectrum of communications and interlocutors (from the professional to the personal), messages are mainly exchanged with a privileged core of two or three persons to manifest an affective thought, asymbolic presence for the other person. [...] The novelty does not lie so much in their content but in the possibility as offered by a message to exteriorise at any time of the day and in the changes this implies on the social processes of emotions. Because of the written, silent way of communicating, a message removes all constrictions linked to outside contexts, apprehensions linked to being overheard in the surroundings and the mental sense of shame linked to confrontation with the other person that the verbal word bears with it. Here we have a completely new situation in which the impulsive desire of emotions may be expressed without reserve. And unlike epistolary exchange, it conserves its spontaneity by reason of the instantaneousness of transmission."

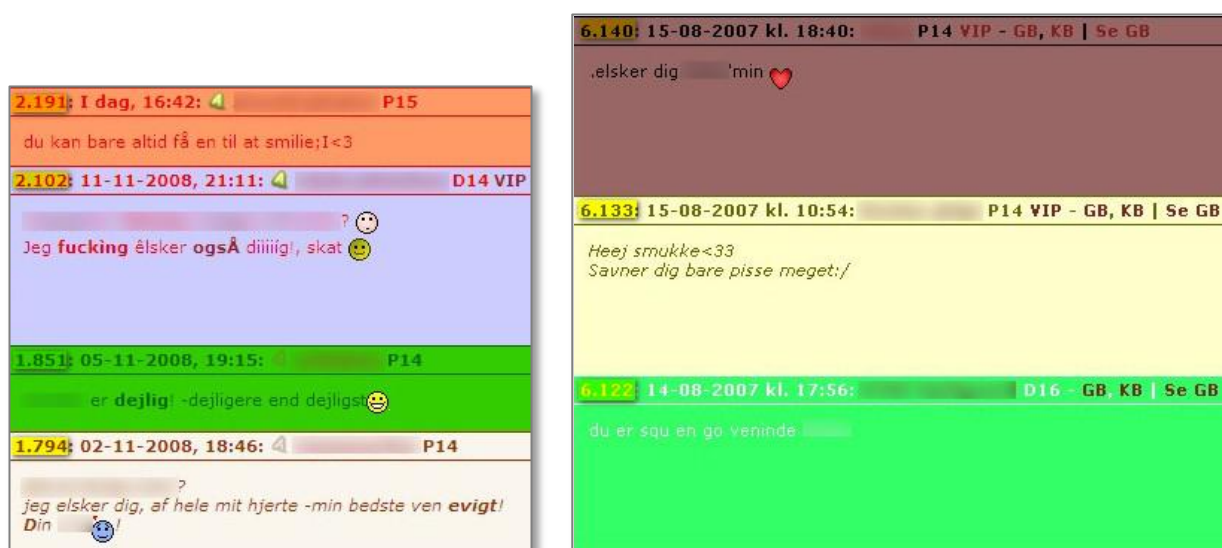
(Rivière, 2002, p. 135)

Det er påfaldende, at Rivière understreger SMS'ernes øjeblikkelighed samt det mere private aspekt (at man ikke kan overhøres) som værende af værdi. På SNS'er eller i de fysiske byrum, hvor de unge skriver kærlige beskeder til hinanden, er forholdene netop omvendt. Her kan beskederne skrives når som helst og vil være tilgængelige for alle andre i det offentlige rum (det være sig online eller offline), længe efter de er skrevet. De unge bruger tid på at skrive eller tegne beskederne, og både afsender og modtager har et ønske om at deres private kommunikation skal "overhøres". Man kan sige, at de med vilje "privater den" i det offentlige rum, idet de udbasunerer deres private tanker uden hensyntagen til andre i rummet (Winter, 2007, pp. 62-65). I forhold til mobilbrug påpeger Winter, at den kulturelle forestilling om, hvad der er offentligt og privat, i disse år er under forandring, og at "frontstage" til tider bruges, som var det "backstage". Det sker eksempelvis, når man højlydt fører en privat mobilsamtale i et offentligt rum, hvor de øvrige tilstedeværende ikke kan undgå at overhøre samtalen. I sådanne tilfælde domesticeres det offentlige rum, og man "agerer og taler, som var rummet ens eget" (Winter, 2007, p. 64). Dette medfører det, Winter betegner en 'performet medialisering af intimitet'; et udtryk, der synes at være ganske rammende, når man tænker på unges offentlige følelseskommunikative handlinger, hvad enten de finder sted online og offline. Forskellen er dog, at de unge her meget bevidst og til tider strategisk benytter sig af denne performede medialiserede intimitet, som vi skal se i det følgende.

Vennerne som medierende midler

At unge på sociale netværkssider oftest gør brug af de følelseskommunikative handlinger "i frontstage" eller offentlige rum, hvor deres kommunikation er synlig for andre, peger nemlig på, at kærlighedsdiskursen ikke kun fungerer på en venskabsvedligeholdende, bekræftende eller trøstende måde, som dette analysetema indtil videre har demonstreret. Flere af de handlinger, de unge udfører, når de benytter sig af kærlighedsdiskursen, kan relateres til den måde, hvorpå de konstruerer deres identitet. Således er det bemærkelsesværdigt, at brugerne også anvender de beskeder, de selv har modtaget fra deres venner på SNS'er som en del af deres egen selvfremstilling. Eksempelvis sker det, at en profilejer selv sletter de lidt

kedelige eller indholdsløse beskeder fra sin gæstebog (a la "Hvad laver du?" eller "Kiggede fordi") og bevidst efterlader de positive kærlighedserklæringer til offentligt skue. Et eksempel på dette kunne ses i Figur 65, hvor det fremgik, hvordan en 15-årig dreng havde modtaget en række kærlige beskeder fra jævnaldrende drengevenner. Ud fra beskederne nummerering tyder det på, at drengen selv har slettet nogle af de øvrige beskeder, han har modtaget i gæstebogen; eksempelvis er der et spring fra besked nummer 10.278 til besked nummer 10.406. På den måde har han sikret sig, at de kærlige beskeder står tilbage og vil kunne læses af andre brugere, når de kigger i hans gæstebog. Lignende eksempler på en sådan praksis ses i Figur 73.

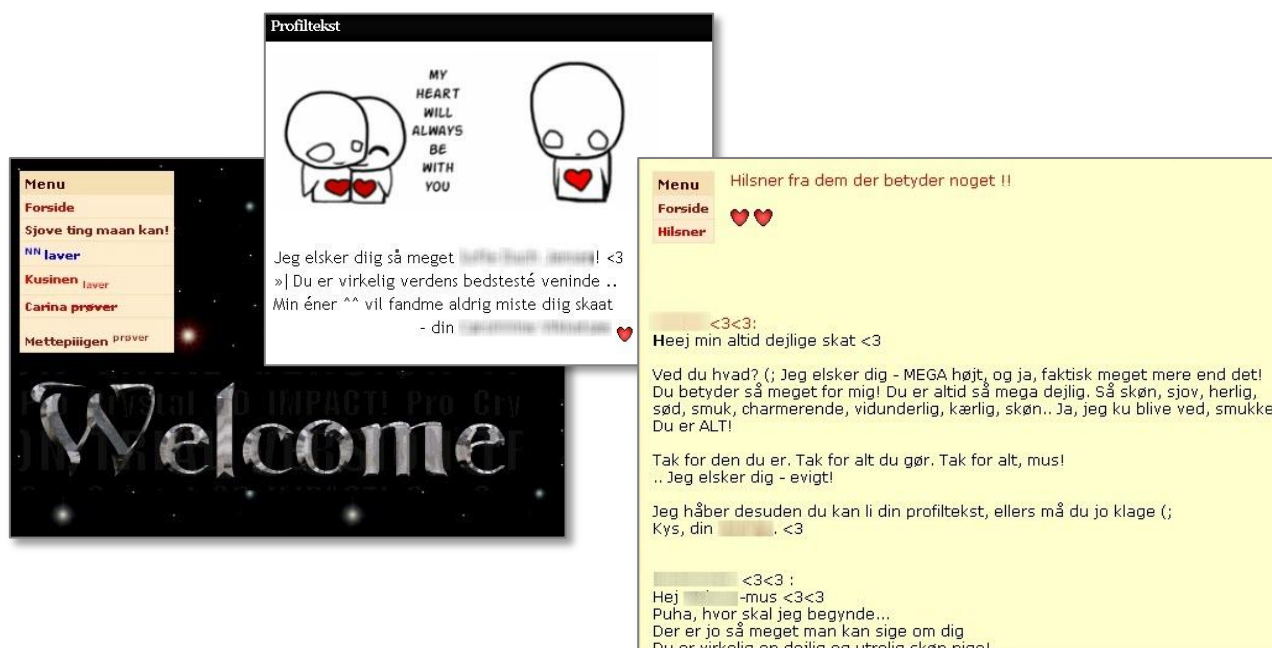

Figur 73: Udsnit af henholdsvis en 14-årig dreng og en 13-årig piges gæstebøger på Arto, 2008 og 2007

Selvom der er få dages mellemrum mellem beskederne, fremgår det ud fra deres nummerering, at der har været øvrige beskeder i gæstebøgerne, som ikke længere kan ses. Det kan dog tænkes, at de beskeder, der ikke kan ses, har været markeret som "private" og derfor er usynlige for andre end afsender og modtager, men eftersom gæstebogen sjældent bruges på den måde, og idet alle beskederne udelukkende er positive erklæringer fra vennerne, er det nærliggende at tolke, at modtagerne selv har valgt at efterlade netop disse beskeder. I forlængelse af denne tese har jeg set eksempler på, at brugere i deres billedgallerier har indsat screenshots af søde beskeder, de har modtaget i deres gæstebøger. Således bliver venners beskeder – mere eller mindre bevidst – en del af den enkelte brugers egen "performance", og vennernes gensidige lovprisninger eller kærlighedserklæringer er med til udadtil at tegne et flatterende billede af profilejeren.

Det samme er tilfældet, når en bruger overlader (dele af) sin profil til venner, som får mulighed for at kommentere og beskrive vedkommende, som de ønsker. Dette sker ofte i meget positive vendinger, som vi så et eksempel på i Figur 57 i starten af dette analysetema, hvor syv af siderne i en 15-årig piges præsentationstekst på NationX var designet og forfattet af hendes veninder. I løbet af de fem år, hvor jeg har

foretaget observationer på SNS'er, er det blevet ganske populært, at man ikke selv designer og skriver sin profilkst, men overlader dette til en eller flere af sine venner, som de tre screenshots i Figur 74 er yderligere eksempler på.

Figur 74: Tre profilkst fra Arto, alle forfattet af andre end brugerne selv, 2005 og 2008

I første eksempel ses forsiden af en 14-årig drengs profilkst, som han selv har inddelt i yderligere fem undermenuer, hvoraf de fire er forbeholdt venners beskrivelser. Andet screenshot er et eksempel på, at en 14-årig pige har ladet en veninde skrive og designe forsiden af sin profilkst, og som det fremgår, bruger veninden forsidedeksten, som om den var gæstebog, idet hun skriver direkte til – og ikke om – pigen. Det sidste screenshot viser, hvordan en profilejer selv har oprettet et menupunkt, hvor hun har indsat en række "Hilsner fra dem der betyder noget". I dette tilfælde har pigen bedt et antal udvalgte venner skrive tekster, som hun kunne indsætte siden. Fælles for alle eksemplerne er, at brugerne "hjælper" hinanden med at få skabt en ønskværdig online-identitet, og det er selvsagt en usagt regel, at man beskriver hinanden positivt. Som afsenderen skriver afslutningsvist i den meget flatterende tekst i det tredje eksempel: "Jeg håber desuden du kan li' din profilkst, ellers må du jo klage (;". På den måde fungerer vennerne (og deres rosende ord) som medierende midler i de unges selvfremsstilling på nettet (Larsen, 2005a, 2007c, 2007i).

Dette kan ses i lyset af en usagt regel om, at man som bruger af en social netværksside ikke skriver positivt om sig selv, som det eksempelvis blev påpeget af de 15-årige respondenter fra dataarkivets fokusgruppeinterview:

Signe: Jeg tror i det hele taget, man bliver for selvhøjtidelig, hvis man skal skrive om sig selv hele tiden.

Interviewer (MCL): Hvorfor tror du, man gør det?

Signe: Det ved jeg ikke. Det synes jeg bare, hvis du går ind og kigger forskellige steder, så er alle folk helt vildt selvhøjtidelige.

Interviewer (MCL): Okay. Er de selvglade eller hvad?

Signe: Nej, ikke direkte selvglade. Bare selvhøjtidelige.

Interviewer (MCL): Går for meget op i sig selv eller hvad?

Signe: Ja.

Camilla: Er man selvglade, hvis... jeg skriver ikke, jeg er smuk, altså (griner).

Interviewer (MCL): Har I set nogen, der gør det?

Signe og Lise: Ja.

Interviewer (MCL): Og hvordan virker det på jer, når I læser sådan en profil så?

Signe: Frastødende.

Mikkel: Fakere. Faker-agtigt.

Lise: Selvglad.

Mark: Brækker mig.

Mikkel: Brækker mig.

Signe: Så forventer man sådan en eller anden...

Mark: Jeg kan ikke tage dem der, har mega meget selvtilid.

Mikkel: Nej, jeg kan ikke tage det.

(Udsnit fra fokusgruppeinterview, 2005)

Det skal nævnes, at især pigerne fra fokusgruppeinterviewet på daværende tidspunkt havde profiler, som i høj grad fremstillede dem som værende søde, smukke eller lignende. Forskellen var dog, at de ikke selv havde skrevet indholdet af deres profiltekster. Som Camilla indskyder under samtalen: "Jeg skriver ikke, jeg er smuk, altså" – måske for at undgå at blive forvekslet med de "selvhøjtidelige" brugere, som Signe snakker om. At vennerne står som afsendere af det budskab, der kommunikeres, er med til at verificere integriteten og ærligheden og sikrer, at den enkelte bruger ikke bliver opfattet som "selvglad" eller "selvhøjtidelig". I den

forbindelse skal det nævnes, at det i de tilfælde, hvor profiltekster er "udliciteret", ofte fremgår tydeligt, hvem der er afsenderen af teksten, som det ses i de fem udsnit fra profiltekster i Figur 75.

Figur 75: Signaturer fra profiltekster på Arto designet af andre end profilejeren selv, 2005.

Som det ses, er der indsat en signatur i hver profiltekst, som udover at henvise til designerens eget brugernavn også fungerer som et link til vedkommendes profil (med undtagelse af profilteksten designet af brugeren 'Sicilian-babe4life'). Disse signaturer er yderligere med til at sikre autenticiteten eller oprigtigheden af det kommunikerede budskab – også selvom det er profilejeren, der direkte har bedt om at blive beskrevet eller i nogle tilfælde selv har indsat eller udvalgt de positive beskeder (og dermed har iscenesat andres iscenesættelser). Ud fra et markedsføringsperspektiv er dette et smart træk, der minder om de virkemidler, virksomheder i dag tager i brug på internettet; det være sig virale videoer på YouTube eller 'testimonials' fra kunder på virksomhedernes hjemmesider eller fansider på Facebook. På sociale netværkssider anvender de unge brugere bevidst og strategisk vennernes kærlige beskeder og beskrivelser til både at få og give en forståelse af sig selv. Hvis vi vender tilbage til Goffmans teatermetafor, er det bemærkelsesværdigt, at skellet mellem, hvem der er optrædende, og hvem der er iagttagere, er sløret. Brugerne er i stedet medkonstruktører af hinandens identitet i det sociale rum, som SNS'er udgør for unge mennesker (Larsen, 2005a, 2007c, 2007i).

En 'open source' netværksidentitet

Ovenstående analyse er et glimrende eksempel på, hvordan socialitet og identitet fungerer i netværkssamfundet (Castells, 2001, 2010), jf. kapitel 1, i dag. At unge på sociale netværkssider bruger vennerne som medierende midler og er medkonstruktører af hinandens identitet, understreger for det første Pahls pointe om, at vi "are increasingly socially and culturally determined by our friends" (Pahl, 2000, p. 172). For det andet illustrere denne praksis den dobbelttydighed, der er indlejret i begrebet om 'netværksindividualisme' (Castells, 2001; Wellman, 2002); at sociale aktører på den ene side gennemgår en forstærket personalisering og individualisering, imens de på den anden side bliver mere og mere forbundne til og gensidigt afhængige af hinanden. Man kan argumentere for, at unge på sociale netværkssider udvikler en slags 'open source' netværksidentitet (Ryberg & Larsen, 2008). Betegnelsen 'open source' bruges ofte inden for software-udvikling om åbne formater, som alle andre kan videreudvikle. Der kan være forskellige holdninger til, hvad open source software er, men Wikipedia beskriver det overordnet på følgende måde:

"Open-source software (OSS) is computer software that is available in source code form for which the source code and certain other rights normally reserved for copyright holders are provided under a software license that permits users to study, change, and improve the software. [...] Some open source software is available within the public domain. Open source software is very often developed in a public, collaborative manner. Open-source software is the most prominent example of open-source development and often compared to (technically defined) user-generated content or (legally defined) open content movements."

(Wikipedia, 2010b)

Den metaforiske sammenligning med de unge brugeres identitet kommer således ud fra det faktum, at der er tale om noget, som udvikles "in a public, collaborative manner". I tidsskriftsartiklen "Networked Identities: Understanding Relations Between Strong and Weak Ties in Networked Environments" argumenterer Ryberg og Larsen (2008) for, at især stærke bånd (i dette tilfælde de bedste venner/veninder) er med til at opbygge en sådan netværksidentitet hos unge på sociale netværkssider:

The users are very much 'real' and themselves, but at the same time they all expose very reflexive and relational identities – they basically exist and become real through their networks."

(Ryberg & Larsen, 2008, pp. 111-112)

Med betegnelsen netværksidentitet kan man komme ud over den kritik, man kunne rette mod sociologer som f.eks. Giddens og Ziehe, som ser identitetsdannelsen, som noget der i høj grad foregår som en bevidst selvdannelsesproces hos den enkelte. På de sociale netværkssider bliver identitetsarbejdet i høj grad et fælles projekt. De spørgsmål om hvad man skal gøre, hvordan man skal handle, og hvem skal man være, som Giddens, jf. kapitel 1, mener, at vi alle besvarer diskursivt eller gennem hverdagens handlinger (Giddens, 1996, p. 88), er nogle, som børn og unge besvarer i fællesskab på deres profiler på sociale netværkssider, hvilket stemmer overens med socialkonstruktionistiske ideer om identitet. På SNS'er bliver denne kollaborative performance af identitet eller identitet-gennem-social-interaktion dog mere synlig og forstærket og af de unge bevidst brugt som et reflektivt medierende middel. Dermed illustreres Castells pointe om, at internettet (i dette tilfælde SNS'er) er den fysiske manifestation af netværkssamfundet og fungerer som 'material support' for spredningen af netværksindividualisme (Castells, 2001, pp. 129-131).

Forestillingen om, at unge har en 'open source' netværksidentitet kan være med til at forklare, hvorfor venskaber er så vigtige for unge mennesker i dag; hvorfor de konstant skal vedligeholdes via SNS'er, SMS'er eller MSN, og hvorfor det er så udbredt at omtale vennerne i meget følelsesladede vendinger alle de steder på nettet, hvor man kan komme af sted med det. Den enkelte bruger er simpelthen afhængig af sine venner som en del af sin egen relationelle netværksidentitet. Hvis vi følger denne tese, er det ikke svært at forstå, hvorfor "Jeg elsker dig"-beskeder er i så høj kurs hos mange unge. Selv om de selv sætter spørgsmålstejn ved den udprægede kærlighedsdiskurs og diskuterer, hvorvidt den er overfladisk, "for meget" eller klicheagtigt, er de følelseskommunikative handlinger alligevel en del af deres historical body, som er knyttet sammen med deres netværksidentitet. Det kan være derfor, nogle "misbruger" eller føler sig presset til at

bruge ordene "Jeg elsker dig", som det bl.a. fremgik af et citat fra en 13-årig pige, der optrådte tidligere i dette analysetema:

"men nogle ..., faktisk ret mange, tror jeg bliver måske presset til det, fordi deres ven, veninde, wtf; skriver det til dem, og så er de måske bange for at miste personen, fordi man ikke skriver det samme tilbage, det har jeg i hvert fald prøvet et par gange. Jeg ved jeg har misbrugt det."

(13-årig pige i debatsektionen på Arto)

At "miste personen" vil svare til at miste noget af sig selv – eller i hvert fald at miste en mulighed for at give og få en forståelse af sig selv. At kærlighedsdiskursen er udpeget på nettet blandt unge i en bestemt periode af deres liv, kan således også hænge sammen med en usikkerhed om ikke at være god nok eller at "gøre ung" på den rigtige måde (jf. Ziehe, 1991). Det kan være derfor, at den følelseskommunikative praksis ofte fungerer ud fra et noget-for-noget-princip; "hvis jeg skriver noget positivt og sødt om dig, så gør du nok det samme for mig".

Et andet sted, hvor et sådant princip synes at slå igennem, er i billedgallerierne på SNS'erne, hvor de unge generelt bruger meget positive gloser, når de kommenterer hinandens billeder. Her synes det at blive bekræftet på udseendet at være centralt for mange brugere. Både de billeder, de unge uploader, og de kommentarer, de modtager, er ofte fokuseret på udseendet eller kroppen og handler om at få en "her-og-nu"-bekræftelse (Larsen, 2005a). I det følgende ses et par eksempler fra spørgeskemaet på senest modtagne billedkommentarer til de unge respondenter – efterfulgt af deres egne vurderinger af kommentarerne:

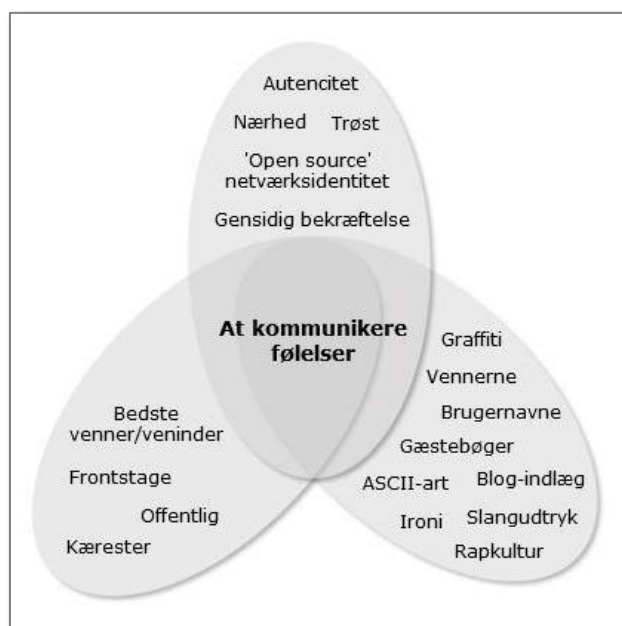
- " årh. det er...fantastisk"
Kommentar til billede af 15-årig pige fra en pige, hun ikke kender. Pigen skriver:
Jeg blev glad for jeg elsker at få positive kommentarer om mit udseende. Men hvem gør ikke det? Det var en pige på min alder og hende vil jeg klart tage kontakt til nu. Så alt i alt blev jeg rigtig glad. (:
- "Åha skaat<333 du bare så smuk :D<33 Jeg elsker dig af hele mit hjerte og du er virkelig noget helt specielt <333"
Kommentar til billede af 15-årig pige fra en bekendt. Pigen skriver:
"Blev rigtig glad og lidt smigret, da det var et billede af mig selv ;) ... Dejligt når folk skriver sådan til én - det betyder næsten ligeså meget som når de siger det direkte."
- "Fuck du er grim"
Kommentar til billede af 12-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
"Det er da pænt latterligt at folk ikke kan holde sådanne meninger for dem selv, men på den anden side har jeg jo ligesom selv sat billedet ind og dermed selv bedt om at få det kommenteret..."

(Eksempler på svar fra spørgeskemaets spørgsmål 7)

I eksemplerne ser vi igen samme 'open source' netværksidentitet afspejlet i de unges handlinger. Her er det dog ikke udelukkende de stærke bånd (jf. de bedste venner/veninder), som er en del af netværksidentiteten. Nogle respondenter giver ligefrem udtryk for, at der er ekstra værdi i de positive billedkommentarer, hvis de kommer fra løse relationer eller ligefrem helt fremmede. Som en 14-årig pige siger: "jeg bliver særlig glad for en besked om mit udseende, hvis det er en jeg ikke kender". En frekvensanalyse af dataene fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at kommentarer til billeder oftest er skrevet af en bekendt (i 48,6 % af tilfældene), og dernæst af en bedste ven/veninde (28,5 %). I 15,8 % af tilfældene kommer billedkommentarer fra én, brugeren ikke kender, og i 7,1 % fra kæresten (jf. spørgsmålene i spørgeskemaets spørgsmål 9: "Hvad er den seneste kommentar, du har modtaget i dit billedgalleri?" og "Hvem var kommentaren fra?"). Jeg vil her ikke gå yderligere ind i, hvilke billedkommentarer de unge sender til hinanden, og hvad det betyder for dem, da dette ville være et helt analysetema i sig selv. I henhold til pointen om 'open source' identitet er det dog værd at bemærke, at de unge godt selv er klar over, hvad de sætter på spil ved at lade "kildekoden" være åbent tilgængelig. Som den 12-årige dreng skriver i ovenstående citat: "på den anden side har jeg jo ligesom selv sat billedet ind og dermed selv bedt om at få det kommenteret...". En 'open source' netværksidentitet er således ikke én, man kan være 100 % herre over, hvorfor gode forbindelser til vennerne og en flatterende profil med positive tilkendegivelser bliver vigtige elementer i identitetsdannelsen på nettet. I det følgende vil jeg opsummere dette tema ved igen at inddrage Scollon og Scollons diskurscyklusbegreb.

Opsamling: 'At kommunikere følelser' som diskurscyklus

Dette analysetema har handlet om, hvordan dét at kommunikere følelser, som er en meget udbredt praksis blandt unge på sociale netværkssider, udspiller sig. Det har fremgået, hvordan de unge brugere anvender mange forskellige medierende midler (heriblandt hinanden) i deres følelseskommunikation. I Figur 76 ses et overblik over denne diskurscyklus inden for det overordnede nexus of practice.

Figur 76: At kommunikere følelser på SNS'er som diskurscyklus

De forskellige medierende midler – eller discourses in place – som strømmer igennem de unges handlinger, er eksempelvis konkrete funktioner på de sociale netværkssider såsom brugernavne, profil- eller præsentationstekster, blog-indlæg eller gæstebogsbeskeder. Men det har også fremgået, hvordan ironi, slagudtryk, rapkultur, ascii art eller graffiti i offentlige byrum til tider inddrages af de unge i deres følelseskommunikative praksis. Den praksis finder typisk sted i frontstage og er rettet mod brugernes bedste veninder/veninder eller deres kærester, hvilket hænger sammen med et implicit krav om oprigtighed og autencitet, når der kommunikeres følelser. Brugerne ved – i kraft af deres historical body – at man skal mene det, man skriver. Så når de giver udtryk for, at de oplever en følelse af nærhed, bekræftelse eller trøst, skal det ses lyset heraf. Analysetemaet har også vist, hvordan de kærlige beskeder fra vennerne – netop fordi de er offentligt tilgængelige – indgår som en del af en selv fremstillingsproces hos den enkelte bruger, som bevidst eller strategisk inddrager vennernes positive kommentarer i sin egen netværksbaserede identitetskonstruktion på nettet.

Tema 3: At håndtere risici

Indtil videre har denne navigationsfase overvejende handlet om fordelagtige eller positive aspekter af unges brug af sociale netværkssider. De forrige to analysetemaer har primært taget udgangspunkt i centrale medierede handlinger, som respondenterne selv forbinder med gode oplevelser eller muligheder for socialt samvær. I dette tredje analysetema vil jeg se på de risici, der uomtvisteligt også er forbundet med unges brug af internettet til sociale formål.⁷⁹ Som Livingstone (2008) har pointeret, må børn og unge balancere imellem muligheder og risici, som på SNS'er kan være forbundet. Det er dog sjældent, at unge selv (eller på egen opfordring) italesætter risiciperspektiverne, og de har heller ikke været fremtrædende i mine etnografiske observationer af brugernes handlinger på tværs af forskellige SNS'er. Når jeg alligevel helliger dette fokus et selvstændigt tema i navigationsfasen, skyldes det, at risiciperspektiverne er en central del af det overordnede nexus of practice, hvilket de forskellige situationelle maps indledningsvist i kapitlet gjorde det klart. I Figur 32 kunne det eksempelvis ses, hvordan en række diskursive positioner inden for feltet relaterer sig til risici forbundet med SNS-brug. Her fremgik det bl.a., hvordan SNS'er af nogen anses for værende farlige eller sikkerhedsmæssigt mangelfulde, eller hvordan de i den offentlige debat omtales som "mobbe-centraler", "seksuelle legepladser" eller "slaraffenland for pædofile". I lighed hermed fremgik det af media content-undersøgelsen (bilag 1), at den trykte presse især har haft fokus på risiciperspektiver i forbindelse med omtale og nyhedsdækning af unges brug af Arto i perioden 2005-2006, idet de fleste artikler handlede om 'Seksuelle krænkelser og pædofili' (29 kodningsreferencer), "Mobning og chikane" (27 kodningsreferencer) og "Seksuel adfærd og seksuelle udtryk blandt unge" (24 kodningsreferencer). Som en del af en neksusanalyse er det relevant at undersøge, hvorledes eller om de sociale aktører selv forholder sig til disse offentlige diskurser eller diskursive positioner, der omgiver deres konkrete brug. Som Ron Scollon fremhæver:

"...it is a methodological problem to identify the central issues of concern to the participants in the study and not to simply presuppose them. That is to say, MDA takes it that whatever the importance an issue might have on a broad social scale, it remains to be made clear how this issue is being taken up by some identified members of society."

(R. Scollon, 2001a, pp. 159-160)

Ved at undersøge hvorledes unge selv forholder sig til og håndterer de risici, der – ifølge offentlige italesættelser og diskursive positioner – er forbundet med deres internetpraksisser, vil jeg ligeledes være i stand til at tydeliggøre og forstå "how the broad discourses of our social life are engaged (or not) in the moment-by-moment social actions of social actors in real time activity" (R. Scollon, 2001a, p. 140).

⁷⁹ Når jeg i denne sammenhæng anvender ordet 'risici', skal det ikke forstås ud fra en sociologisk teoretisk optik (i stil med Ulrich Becks forestillinger om risikosamfundet). Derimod hentyder jeg til konkrete risici forbundet med SNS-brug. Inden for forskningslitteraturen om børn/unge og internetsikkerhed, anvendes ordet risici ofte, og man taler eksempelvis om "risky behaviour" i forbindelse med internet- eller SNS-brug (f.eks. Biegler & Boyd, 2010; Livingstone, 2008; Livingstone & Haddon, 2009; Lüders, Brandtzæg, & Dunkels, 2009; Wolak, Finkelhor, & Mitchell, 2008).

Jeg starter analysetemaet med at undersøge, hvilke ubehagelige oplevelser unge ifølge egne udsagn er ude for på internettet, og hvordan de italesætter og definerer disse. Her benytter jeg mig især af spørgeskemadataene, hvor respondenterne er blevet bedt om at forholde sig til ubehagelige oplevelser samt beskeder, de har modtaget på deres profiler, som de ikke brød sig om. Jeg undersøger herefter, hvilke medierede handlinger brugerne typisk udfører for at håndtere de henvendelser eller oplevelser, som de selv forbinder med noget ubehageligt. Under dette analysetema argumenterer jeg for, at de unge respondenter til tider forholder sig mere til andres meninger om de risici, der er forbundet med SNS-brug end til selve risiciene. I deres forsøg på at håndtere udefrakommende risici befinder de sig i et skisma mellem konkrete 'lokale oplevelser', som de har på SNS'er, og mere abstrakte 'offentlige diskurser', der kontekstuel omkredser deres SNS-brug som en del af det bredere sociokulturelle NoP. I forbindelse med denne diskussion inddrager jeg endnu et teoretisk rammeværk fra Ron Scollon, *Geographies of Discourse* (R. Scollon, 2007), som fokuserer på 'lokale' og 'globale' aspekter af diskursbegrebet, samt begrebet "dual consciousness" (Herring, 2008), som illustrerer den dobbelttydighed, der kan spores i de unges udtalelser omkring risici og ubehagelige oplevelser. Analysetemaet sluttet således af med at diskutere det behov, jeg har kunnet identificere hos mine respondenter, som handler om at ville forstås og tages seriøst. I spørgeskemaundersøgelsen som kommunikationssituation forsøgte en del af de unge respondenter at italesætte sig selv som 'fornuftige unge mennesker' eller 'kompetente brugere af sociale netværkssider' og gik i metakommunikative kommentarer til modangreb mod "de voksnes" (det være sig mediernes eller deres forældres) diskurser.

Ubehagelige oplevelser

I den kvalitative spørgeskemaundersøgelse blev de 12-18-årige respondenter bedt om at forholde sig til ubehagelige oplevelser forbundet med internetbrug. I spørgsmål 12 blev de først spurgt: "Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet?" Samlet set vurderede over halvdelen af alle respondenter, at de ikke har haft ubehagelige oplevelser på internettet. 57,1 % svarede "nej" til dette spørgsmål, 31,6 % svarede "ja", imens 11,3 % svarede "ved ikke". I Figur 77 ses svarene fordelt på henholdsvis køn og alder.

12) Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet?										
Krydset med: 2) Hvad er dit køn?										
	Dreng		Pige		I alt					
Ja	25,6%		36,7%		31,6%					
Nej	65,4%		50,1%		57,1%					
Ved ikke	9,1%		13,2%		11,3%					
I alt	716		847		1.563					

12) Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet?										
Krydset med: 1) Hvor gammel er du?										
	11 år eller derunder	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år eller derover	I alt
Ja	0,0%	35,5%	28,6%	31,7%	30,8%	30,4%	34,6%	35,8%	0,0%	31,7%
Nej	0,0%	50,5%	56,2%	53,9%	59,9%	60,1%	57,5%	54,7%	0,0%	57,0%
Ved ikke	0,0%	14,0%	15,2%	14,4%	9,3%	9,4%	7,8%	9,4%	0,0%	11,3%
I alt	0	93	210	334	367	276	179	106	0	1.565

Figur 77: Svar på spørgeskemaets spørgsmål 12, fordelt over køn og alder

Som det fremgår, vurderer flere piger (36,7 %) end drenge (25,6 %), at de har haft ubehagelige oplevelser, mens der ikke er så stor forskel på vurderingerne på tværs af de forskellige alderstrin.⁸⁰ At 11,3 % af respondenterne ikke har kunnet vurdere, om de har oplevet noget ubehageligt og har svaret "ved ikke" på spørgsmålet, kan skyldes dets meget åbne karakter, hvor det ikke var specificeret, hvad "ubehagelige oplevelser" dækkede over. I udformningen af spørgeskemaspørgsmålene havde vi (Medierådet for Børn og Unge og jeg) med vilje ikke eksemplificeret dette. Vi kunne have skrevet: "Med ubehagelige oplevelser mener vi..." og fremhævet eksempelvis mobning, seksuelle krænkelser eller lignende, sådan som man ofte gør i spørgeskemaer rettet mod børn og unge. At vi afstod fra dette, hænger sammen med, at vi netop i det opfølgende spørgsmål ("Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?") ønskede respondenternes egne vurderinger af, hvad de opfatter som værende ubehageligt på nettet. Nogle af de respondenter, som svarede "ved ikke" på spørgsmålet, har dog uddybet deres svar i det efterfølgende spørgsmål (bilag 7C).

Det skal understreges, at man ud fra ovenstående tal ikke nødvendigvis kan konkludere, at over halvdelen (57,1 %) af alle danske unge mellem 12 og 18 år ikke har været ude for noget ubehageligt eller er stødt på de risici perspektiver, der optræder i de forskellige situationelle maps eller i media content-undersøgelsen. For det første var spørgeskemaundersøgelsen som beskrevet i kapitel 4 ikke repræsentativ for alle danskere mellem 12 og 18 år, idet respondenterne ikke var udvalgt ud fra bestemte demografiske eller socio-økonomiske variable, som matcher denne aldersgruppes sammensætning. For det andet har respondenterne frivilligt valgt at deltage i spørgeskemaundersøgelsen, hvilket kan betyde en overrepræsentation af brugere,

⁸⁰ At en overvægt af piger er udsat for ubehagelige oplevelser online eller vurderer, at noget er ubehageligt, stemmer overens med resultaterne af lignende undersøgelser om emnet, mens andre ikke finder forskelle mellem kønnene (se Biegler & boyd, 2010).

som på forhånd var positivt indstillet over for SNS-brug. For det tredje afspejler tallene netop respondenternes egne skøn eller vurderinger – og dermed også deres egne opfattelser af hvad det vil sige, at noget er ubehageligt. Således er det værd at bemærke, at nogle få af de respondenter, som har svaret ”nej” til spørgsmålet, alligevel har besvaret det opfølgende spørgsmål ”Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?” for at begrunde deres valg yderligere (se bilag 7D), som følgende kommentarer er eksempler på:

”Jeg ignorerer altid dumme beskeder, så der kommer aldrig noget ud af det.”

(15-årig pige, som har svaret ”nej”)

”Jeg har ikke ladet noget røre mig så dybt, at det har været en direkte ubehagelig oplevelse for mit vedkommende.”

(17-årig pige, som har svaret ”nej”)

”Hvis det skete, vil jeg nok svare igen. Spørge hvorfor og alt det der... Hvis ikk' så ignorer jeg ham/hende, eller sætter filter på.”

(13-årig dreng, som har svaret ”nej”)

”ikk jeg husker..”

(16-årig pige, som har svaret ”nej”)

De 57,1 % af respondenterne, som har svaret nej på spørgsmålet, kan således have haft oplevelser, som andre ville vurdere som værende ubehagelige – men som der for dem blot aldrig er ”kommet noget ud af” eller ikke har været ”en direkte ubehagelig oplevelse”. Det samme er tilfældet med de respondenter, som har svaret ”ved ikke” (bilag 7C). Her ville nogle svar også kunne tolkes som en ubehagelig oplevelse hos nogen:

”Jeg er da blevet kaldt grimme ting nogle gange, men det er ikke noget jeg tager mig af. overhovedet, hvis man kun er ”hård” nok til at skrive grimme ting over nettet, er man en tåseunge i mine øjne. Så jeg mener ikke selv jeg har været udsat for nogle ubehagelige oplevelser.”

(14-årig pige, som har svaret ”ved ikke”)

”Ved jeg som ikke rigtig .. Finder mig ikke i så meget, så er godt rustet. Ergo, der skal med end bare ”Luderdreng!” til :D”

(16-årig dreng, som har svaret ”ved ikke”)

”Jeg vil sige at jeg har men det var overhovedet ikke noget meget slemt. det var en der spurgte om jeg var med på noget frækt over cam. og det var en som jeg ikke kendte. det var da ubehageligt men det var ikke noget jeg blev yderligere påvirket af.”

(14-årig dreng, som har svaret ”ved ikke”)

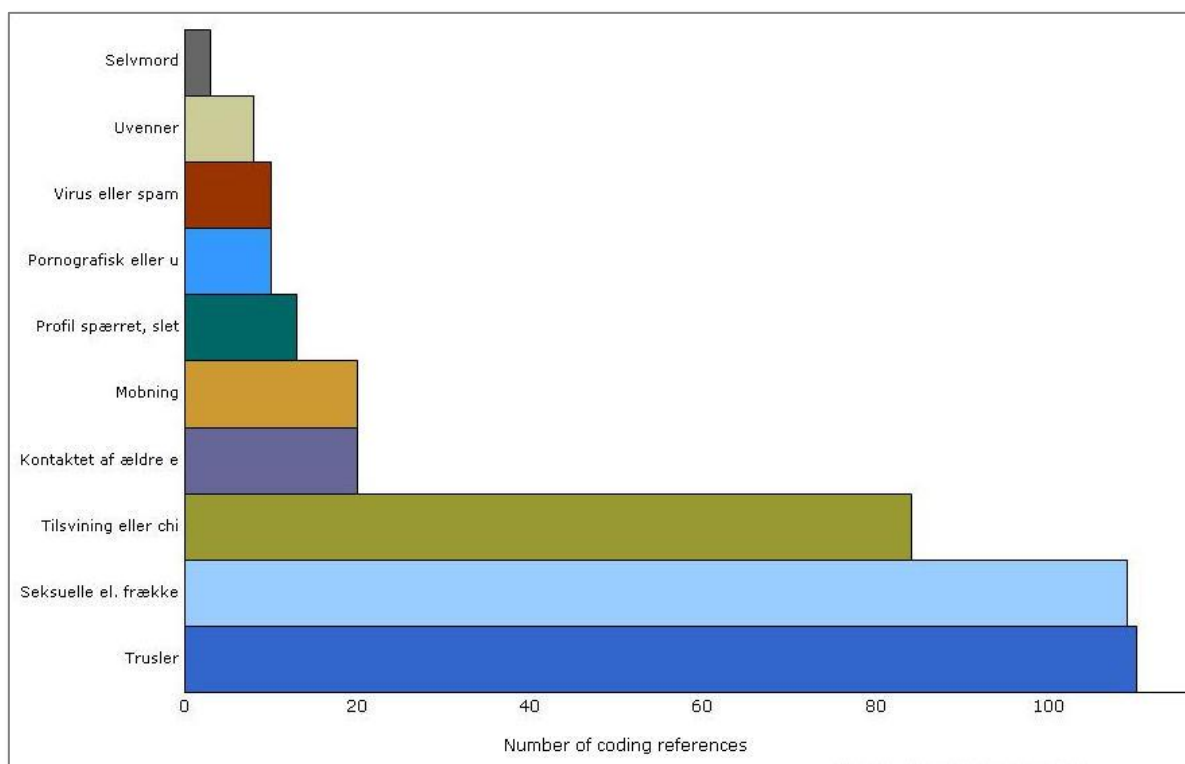
"jeg ved ikke helt om det var ubehageligt. Der har bare været mange fyre på 18 og derover der skrev at man var lækker, lod bare være med at svare.. Og så skete der ikke mere ved det.."

(14-årig pige, som har svaret "ved ikke")

En del af "ved ikke"-svarene kunnet således have været placeret under enten "ja" eller "nej" og dermed have rykket ved procentsatserne. Omvendt er der også eksempler på, at nogle af de 31,6 % af respondenterne, som svarede "ja" til spørgsmålet om ubehagelige oplevelser, efterfølgende har uddybet deres svar og forklaret, at de ikke selv mener, at deres oplevelse var ubehagelig (selvom voksne muligvis ville opfatte dem sådan). På trods af disse statistiske forbehold og usikkerheden om omfanget af ubehagelige oplevelser er det relevant at undersøge, hvad respondenterne rent faktisk karakteriserer som værende ubehageligt på nettet. I forhold til dette analysetema mener jeg heller ikke, at det er så væsentligt (rent kvantitativt) at få klarlagt *hvor* mange, der har været udsat for ubehagelige oplevelser, men nærmere at undersøge, hvordan de (rent kvalitativt) italesætter og forholder sig til sådanne oplevelser.

For at undersøge dette har jeg ved hjælp af Nvivo kodet samtlige svar på det opfølgende spørgsmål "Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?". Da det var frivilligt, om man ønskede at uddybe sit svar, er det ikke alle de 31,6 % respondenter, som svarede ja til spørgsmål 12, der besvarede det opfølgende spørgsmål, og ni respondenter har specifikt givet udtryk for, at de ikke ønsker at besvare spørgsmålet ved eksempelvis at skrive "det har jeg ikke lyst til at udtale mig om" (16-årig pige), "Behøves jeg ikke videregive" (16-årig dreng) eller "kommer ikke jer ved" (14-årig pige). Kodningerne er således baseret på svar fra de 561 respondenter⁸¹, som frivilligt har valgt at fortælle om deres erfaringer med eller syn på ubehagelige oplevelser. Jeg har både forholdt mig til, hvad de ubehagelige oplevelser gik ud på, og hvordan respondenterne har håndteret disse (jf. anden del af spørgsmålet "og hvad gjorde du?"). Således er det to typer af kodningskategorier knyttet til svarene på spørgsmål 12. I de tilfælde, hvor en respondent har oplevet flere forskellige ubehagelige ting eller har benyttet flere forskellige strategier for at løse dem, er deres svar kodet under alle de kategorier, hvor de hører hjemme. Samme svar kan således gå igen i flere forskellige kodningskategorier. I mit kodningsarbejde har jeg også medtaget uddybende svar fra de respondenter, som i første omgang havde svaret "nej" eller "ved ikke" på spørgsmål 12, idet disse også giver en forståelse af, hvordan unge opfatter risici forbundet med internet- eller SNS-brug. Som det har været tilfældet med det øvrige kodningsarbejde i afhandlingen, har jeg først benyttet mig af en åben kodningsstrategi ('free nodes' i Nvivo) og derefter ved hjælp af aksial kodning ('tree nodes') slået overlappende kategorier sammen (Gibbs, 2002). I Figur 78 ses en oversigt over kodningskategorierne omhandlende ubehagelige oplevelser.

⁸¹ Dette tal inkluderer dog også besvarelser fra respondenter, som blot har skrevet "...", "?", "Nej, sagde jeg?:D" eller "Kan ikke huske?" som svar, og sådanne svar er ikke kodet.

Figur 78: Ubehagelige oplevelser på nettet, kodninger fra Nvivo (bilag 5)

Samtlige svar kan ses i bilag 7E, og selve kodningerne fremgår af bilag 5. Kategorien **"Trusler"** (110 kodningsreferencer) dækker over at blive truet med at få bank eller i værste fald at blive truet på livet. **"Seksuelle eller frække tilnærmelser"** (109 kodningsreferencer) indebærer at modtage henvendelser af mere eller mindre lummer karakter eller med deciderede seksuelle hentydninger eller opfordringer.⁸² Svar kodet under kategorien **"Tilsvining eller chikane"** (84 kodningsreferencer) handler som regel om, at respondenterne er blevet kaldt grimme ord eller er blevet "svinet til", som de selv udtrykker det. Idet respondenterne ikke selv italesætter disse oplevelser som mobning, er eksempler herpå ikke medtaget under denne kategori. I stedet har jeg oprettet en selvstændig kategori over **"Mobning"** (20 kodningsreferencer), som dækker over oplevelser, som respondenterne selv betegner sådan.⁸³ Nogle respondenter angiver, at det er ubehageligt at blive **"Kontaktet af ældre eller fremmede"** (20 kodningsreferencer). Der *kan* her være få overlap til kategorien med "Seksuelle eller frække tilnærmelser", idet nogle respondenter finder det "klamt"

⁸² Selvom denne kodningskategori er opstået og navngivet på baggrund af respondenternes svar, svarer den til, hvordan man i andre undersøgelser definerer seksuelle henvendelser. Eksempelvis skriver Mitchell et al., at "Sexual solicitations involve requests to engage in sexual activities or sexual talk or give personal sexual information" (Mitchell, Wolak, & Finkelhor, 2008, p. 279).

⁸³ I nogle undersøgelser sidestilles mobning, chikane og trusler og samles under betegnelser som "online harassment" eller "cyber-bullying" (se f.eks. referencer i Biegler & boyd, 2010). Jeg har dog ikke samlet disse kodningskategorier til én, idet de af respondenterne italesættes forskelligt.

blot at blive kontaktet af nogle, de enten ikke kender, eller som er ældre end dem selv, og som de derfor mistænker for at have "skumle bagtanker" – også selvom der ikke nødvendigvis er tale om frække eller seksuelle opfordringer fra disse personers side. Forskellige fortællinger, hvor respondenterne har oplevet ikke at have kontrol over deres profil er samlet under kodningskategorien "**Profil spærret, slettet, hacket eller kopieret**" (13 kodningsreferencer). Der findes også eksempler på respondenter, som har fundet det ubehageligt at støde på "**Pornografisk eller andet ubehageligt indhold på en hjemmeside**" (10 kodningsreferencer). Nogle betegner det som ubehageligt at modtage "**Virus eller spam**" på deres computer eller profil (10 kodningsreferencer), imens andre har haft ubehagelige oplevelser, når de har været "**Uvenner**" med nogen (8 kodningsreferencer), hvilket har forplantet dig til deres netkommunikation. Endelig er der få eksempler på, at man har mødt nogen online, som har truet med eller talt om "**Selv mord**" (3 kodningsreferencer).

Ser man overordnet på dataene fra spørgsmål 12, fremgår det, at der blandt respondenterne ikke er samme fælles forståelse af, hvad der udgør ubehagelige oplevelser på nettet, som det var tilfældet med svarene på spørgsmål 13 om positive oplevelser (som der til sammenligning var over dobbelt så mange af – i alt 1207 besvarelser). Her handlede langt de fleste fortællinger om venner (eksisterende eller nye), og respondenterne var overvejende enige om, hvad der konstituerer en god oplevelse, idet mange svar rent indholdsmæssigt lignede hinanden meget. Dette kan ikke siges at være tilfældet i samme grad med fortællingerne om de ubehagelige oplevelser. I det følgende vil jeg dog se nærmere på de to typer af ubehagelige oplevelser, hvor der på baggrund af Nvivo-kodningerne optrådte flest kodningsreferencer ('Trusler' samt 'Seksuelle eller frække tilnærmelser').

"Jeg smadrer dig"

I spørgeskemaundersøgelsen har flest respondenter (i alt 110) angivet, at de har været udsat for trusler. I det følgende ses et par eksempler på sådanne besvarelser:

"Fik trusler af 2 drenge om at de ville komme og smadre mig, fordi jeg havde kommenteret et billede af en af deres pigevenner hvor hun nærmest ikke har en trøvl på kroppen. Jeg blokerede begge personerne, og slettede beskederne de havde skrevet."

(15-årig dreng)

"jeg blev truet på livet af en, som jeg ved bor på island... Først blev jeg bange, men, helt ærligt, hvor stor er chancen for at han kommer til dk og kan finde og dræbe mig? og han var kun 13, så jeg ignorerede det."

(14-årig pige)

"Blev truet, af en der synes jeg spillede for smart over msn..."

(14-årig dreng)

"En sagde han ville komme og smadre mig. så loggede jeg af og kom ikke på mere den dag"

(13-årig dreng)

"Jeg blev truet. Og personen skrev at han "kunne se hvor jeg boede". Det var ikke noget jeg tog seriøst, men det var da stadig ubehageligt når jeg nu ikke kendte personen"

(17-årig pige)

"Det var nogle på Arto der havde en truende adfærd. Jeg spurgte dem bare om noget og så blev de sure. Jeg slettede bare beskeden."

(16-årig dreng)

På baggrund af respondenternes fortællinger fremgår det, at truslerne oftest er skrevet af personer, som respondenterne ikke kender, eller som befinder sig perifert i deres netværk. En frekvensanalyse i SurveyXact viser desuden, at drengene oftere oplever at blive truet end pigerne, idet ca. 66 % af de svar på spørgsmål 12, der drejede sig om trusler, er skrevet af drenge.⁸⁴ I svarene på spørgsmål 9 (se bilag 7F), hvor respondenterne blev bedt om at indsætte et eksempel på en besked, de har modtaget, som de ikke brød sig om, har flere indsat konkrete eksempler på trusler, de har modtaget på deres profiler, i deres gæstebøger eller over MSN. Disse trusler indeholder især ordlyden "jeg smadrer dig". I det følgende ses nogle typiske eksempler, efterfulgt af modtagernes svar på det opfølgende spørgsmål "Hvorfor brød du dig ikke om beskeden?":

- "fuck dig jeg smadrer dig din spassser"
Besked til 14-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
det var ikke fordi jeg ikke brød mig om den, men det var nok den mest grimme (hvis man kan sige det sådan) besked jeg har fået. Jeg kendte jo slet ikke personen så jeg var ret ligeglad
- "Jeg kommer og smadre dig din fede bøsse!"
Besked til 15-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
Fordi det er noger meget dumt og skrive, det girver ingen mening at man skal gå rundt og true folk.
- "Jeg nakker dig, OG din famillie! Døøø!"
Besked til 13-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
Hader dødstrusler, det gør mig utilpas. Lukker siden ned, og blockere personen så han/hun ikke skriver til mig igen...
- "Jeg smadre dig"

⁸⁴ Frekvensanalysen er baseret på en søgning blandt de kvalitative svar på spørgsmål 12, hvori ordene "true", "trussel" eller "trusler" indgår. Tallet kan være højere, idet der ikke er taget højde for stavfejl eller brug af andre ord for trusler hos respondenterne. De 66 % er således kun et indikerende tal, men det bakkes dog op af svarene på spørgsmål 9 omhandlende beskeder, som respondenterne ikke brød sig om, hvor eksempler på trusselsbeskeder også oftest er skrevet af drenge.

Besked til 15-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Fordi han skulle ikke spille dum over for mig så jeg gav ham igen med en besked.. sådan er jeg ? :D:D

- "vent og se tykke . jeg banker dig til døden ! . du kan jo ikke klare dig selv !
 KISS MY ASS FUCKER!"

Besked til 18-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
DET SKU DA IKK FEDT AT FÅ SÅDAN EN DET SKA LIGE SIGES AT DEN IKK VAR TIL MIG OG HAM DER SENDTE DEN SAGE OGSÅ UNDSKYLD.

- "fuck dig jeg smadrer dig hvis du kigger på min profil!"
 Besked til 14-årig dreng fra en, han ikke kender. Drengen skriver:
fordi man tænker lidt på om personen nu kender en og vil gøre det ?

- "Du er så dum!? DU fatter ikke en skid! du tror du er så fucking sej! bare fordi du er populær og går i dyrt tøj tror du at du kan styre alle! Men det kan du ikke, jeg smadrer dig!"
 Besked til 13-årig pige fra en, hun kender. Pigen skriver:
Fordi personen faktisk selv indrømmer at hun har det dårligt med sig selv. Og det gør mig IKKE bange at hun truer med at smadrer mig. Fordi hvis hun ville gøre det ville det jo gå ud over hende selv i sidste ende.

(Svar på "Giv et eksempel på en besked, du har modtaget, som du ikke brød dig om" samt "Hvorfor brød du dig ikke om beskeden?", bilag 7F)

Selvom respondenterne giver udtryk for, at det ikke er rart at modtage trusler, understreger flere, at de ikke lader sig påvirke af truslerne eller ikke tager dem seriøst. Dette kan hænge sammen med, at truslerne oftest er afsendt af brugere, som respondenterne ikke kender. Som den 14-årige pige skriver i et af eksemplerne oven for: "helt ærligt, hvor stor er chancen for at han kommer til dk og kan finde og dræbe mig?" En lignende holdning ses hos den 15-årige dreng, der skriver: "Jeg kendte jo slet ikke personen så jeg var ret ligeglad". Det fremgår derfor, at respondenterne opfatter det som værre at modtage trusler fra nogen, som ved, hvem de er, eller hvor de bor, idet "man tænker lidt på om personen nu kender en og vil gøre det", som påpeget af den 14-årige dreng. På baggrund af respondenternes forskellige fortællinger om ubehagelige oplevelser tegner der sig et billede af, at det at modtage trusler ofte er en enkeltstående hændelse. Det er de færreste respondenter, som giver udtryk for, at de flere gange eller jævnligt har modtaget trusler. Deres fortællinger viser også, at de benytter forskellige strategier for at håndtere trusler. Nogle sletter eller ignorerer beskederne, andre logger af, og en del benytter sig af at "blokere" eller sætte afsenderen i et filter, som gør det umuligt for vedkommende at skrive til dem igen. Jeg vender senere tilbage til hvilke medierede handlinger, respondenterne generelt udfører for at håndtere ubehagelige oplevelser på nettet.

Som deltagende observatør på forskellige SNS'er har jeg sjældent været vidne til trusler mellem brugerne, og jeg har aldrig selv oplevet at modtaget trusler. Sidstnævnte kan hænge sammen med, at det oftest er drenge, som modtager truende beskeder, hvorfor mit køn naturligt afskærmer mig fra den slags oplevelser. At jeg

sjældent har været vidne til trusler, kan forklares ud fra det faktum, at modtagerne hurtigt sletter de truende beskeder igen, hvilket flere respondenter gør opmærksom på:

"Slettede beskeden. Det var jo bare en simpel trussel :)"

(15-årig dreng om en trussel, han havde modtaget)

"Jeg slettede beskeden, og loggede af, og så skete der ikke mere."

(16-årig dreng om en trussel, han havde modtaget)

Beskeder med et truende indhold får således ikke lov til at "overleve" særligt længe på de unge brugeres profiler, hvilket kan forklare mine manglende observationer. Mest af alt skyldes det dog nok, at truende adfærd ofte foregår i det skjulte på SNS'er. Afsenderen af en trussel vil simpelthen være tilbøjelig til at sende en sådan besked privat, så den ikke kan læses af andre end modtageren. I hvert fald fremhæver en af respondenterne, at private beskeder ofte kan have et ubehageligt indhold:

"Fordi, at den var privat og samtidigt omhandlede noget, som hun i princippet slet ikke havde noget med at gøre. Desuden vidste hun, at det var forkert, siden den var privat - og det var problemet i det, fra min side."

(17-årig pige om en ubehagelig besked, hun havde modtaget)

Pigen understreger altså, at afsenderen selv var klar over, at "det var forkert", eftersom vedkommende havde valgt at sende beskeden privat. Når en besked er markeret "privat" kan det således være en indikator på, at den indeholder noget ubehageligt, hvilket vi skal ses flere eksempler på i dette analysetema.

"Skal vi camme frækt?"

Den næst hyppigste kodningskategori over ubehagelige oplevelser handler om "Seksuelle eller frække tilnærmelser" (109 kodningsreferencer). Hvor drengene var overrepræsenteret i kodningskategorien om trusler, er det til gengæld primært piger, der er udsat for den type af henvendelser, som de selv betegner som "klamme". Dette stemmer overens med resultater fra andre undersøgelser om seksuelle henvendelser på nettet (f.eks. Mitchell, Wolak, & Finkelhor, 2007; A. Smith, 2007; Wolak, Mitchell, & Finkelhor, 2006), som også viser, at det kvindelige køn oftest er udsat for seksuelle eller frække tilnærmelser. Under denne kodningskategori er der ikke tale om seksuelle overgreb, idet der ikke optræder eksempler på sådanne i mit dataarkiv.⁸⁵ I stedet handler respondenternes fortællinger om forskellige henvendelser af mere eller mindre lummer karakter og med varierede grader af seksuelle opfordringer eller hentydninger. Som andre undersøgelser også har vist, kan der være tale om alt fra eksplicitte seksuelle tilbud til uønsket flirten eller blot uvelkommen opmærksomhed fra det andet køn (se Biegler & boyd, 2010). I det følgende ses eksempler på den type oplevelser fra spørgeskemarespondenterne:

⁸⁵ Dette kan hænge sammen med, at seksuelle overgreb mod børn og unge som resultat af online-kontakt vitterligt er sjældne, og at langt de fleste seksualforbrydelser mod børn og unge ikke involverer internettet (Biegler & boyd, 2010). Det kan dog også tænkes, at respondenter, som har haft sådanne oplevelser, ikke har ønsket at fortælle om dem i spørgeskemaundersøgelsen.

"det er sådan nogen frække fyre der vil snakke frækt:("

(14-årig pige)

"Øhm altså engang på msn så spurgte en dreng mig om jeg ville se ham og jeg sagde ja og så var det hans pik jeg så i stedet for og jeg vidste jo slet ikke at det var den jeg skulle se og ikke hans ansigt. så jeg blev sådan lidt chokeret. og så spurgte han mig "hvad synes du?" og jeg svarede bare "ej det der har jeg ikke rigtig lyst til" og så loggede jeg af."

(13-årig pige)

"Jamen, bare alle de klamme hoveder der hele tiden skriver at de vil gøre alt for at jeg skal vise mine patter"

(14-årig pige)

"Hvis man er på chat og bliver tilbudt noget frækt! Så ber jeg dem om at la vær, ellers lukker jeg bare vinduet...!!"

(15-årig pige)

"Der er mange på www.arto.dk der spørger efter om man vil "camme" frækt. Dette generer mig meget, da jeg er på internettet for at finde folk jeg kan hygge mig med, ved at skrive sammen om interesser osv."

(17-årig pige)

"Jeg skulle se en pige på webcam, thihi.. Og så stod der en dreng med pikken i hånden. Det var jo ik så rart."

(15-årig dreng)

"Der var en der spurgte om jeg ville komme sammen. Det var ikke sådan rigtigt ubehageligt men heller ikke rart."

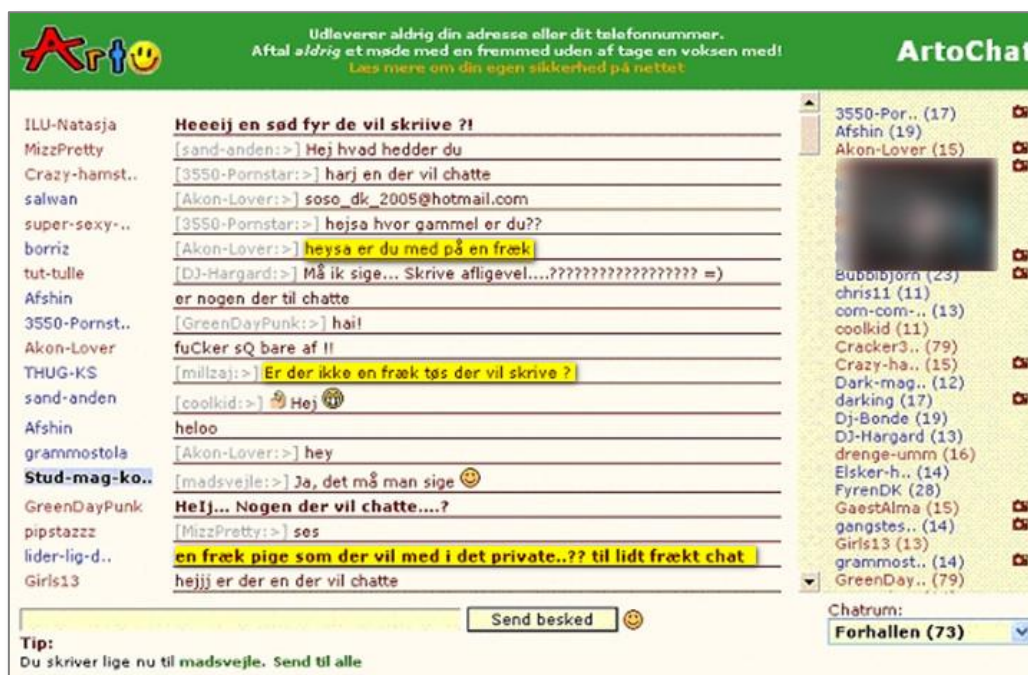
(13-årig pige)

"Ved ikke om det så direkte ubehageligt, men det er træls at få en besked om man vil chatte frækt og sådan fra en på f.eks 35 når man kun er 16. Jeg slettede beskeden uden at svare og blokkede ham."

(16-årig pige)

Flere af respondenterne refererer til at blive spurgt, om de vil chatte eller "camme" frækt; en praksis, der primært foregår over MSN Messenger, hvor man har mulighed for at slå et webcam til chatsamtalen og se hinanden, imens man chatter. At "camme frækt" er således et slangudtryk for at chatte, imens man stripper eller viser bryster eller kønsdele frem for hinanden over webcam. Det er især drenge, som spørger piger, om de "er frække" eller "er med på noget frækt". Det er ikke nødvendigvis (pædofile) ældre mænd eller "en på f.eks. 35", som den 16-årige pige fremhæver, der stiller den slags spørgsmål. Der kan også være tale om jævnaldrende "klamme hoveder", som opfordrer til den slags. Opfordringerne kommer primært fra

tilfældige personer, som brugerne ikke kender i forvejen eller kun har snakket kortvarigt med forinden. Den indledende kontakt er ofte skabt i et åbent chatforum, hvor man har udvekslet MSN-adresser eller aftalt at flytte kommunikationen over i et privat chatrum. I nogle tilfælde er det først her, at de egentlige intentioner er blevet af afsløret, hvilket har overrasket nogle af respondenterne, som det ses i to af ovenstående eksempler. Især i de tidlige år på Arto var det et stort problem, at det åbne chatforum (se Figur 79) blev brugt som et sted, hvor brugere søgte kontakter til fræk chat.

Figur 79: Chatten på Arto, 2005

Som en konsekvens af det lumre indhold på chatten har flere Arto-brugere, som jeg har været i kontakt med, givet udtryk for, at de ikke tager chatten seriøst eller ikke gider bruge den. Ifølge oplysninger fra Arto er det da også kun et fåtal af det samlede antal brugere, der benytter sig af chatfunktionen. Da det ofte netop er chatten, som har været skyld i dårlig omtale i pressen, valgte folkene bag Arto at lukke for den i maj 2008 (Røgind, 2008). Dette skete bl.a. i kølevandet på en række historier i Ekstra Bladet, hvor avisen havde haft en journalist til gennem et år at arbejde undercover som en 13-årig pige, der via Arto-chatten havde fået kontakt til ældre mænd, som senere blev afsløret som pædofile på forsiden af avisen (f.eks. Røgind & H. Jørgensen, 2008a, 2008b, 2008c, 2008d). Arto genindsatte dog chatfunktionen igen efter fem måneder med følgende begrundelse:

"Selvom chatten kun bliver brugt af en lille del af vores brugere, så er det stadig et ønske for nogen at have adgang til et sted hvor man kan tale om løst og fast. Vi vil derfor, i stedet for at fjerne chatten, arbejde på at forbedre funktionaliteten og ikke mindst sikkerheden på chatten."

(Arto - Nyheder og driftsstatus, 2008)

Til forskel fra Ekstra Bladets journalist, der aftalte at mødes med fire mænd fra Arto-chatten, vil de fleste piger afbryde kontakten så snart, seksuelle opfordringer eller kommentarer bliver involveret i samtalen.⁸⁶ Det viser reaktionerne på nogle af de beskeder, som respondenterne i det kvalitative spørgeskema har indsat som eksempler på beskeder, de har modtaget, som de ikke brød sig om (bilag 7F). Den type af beskeder, som særligt pigerne har indsat eksempler på, indeholder ofte et frækt eller seksuelt indhold, hvilket respondenterne klart tager afstand fra:

- "Hej. Du ser fræk ud, må jeg få din msn? Kun svar tilbage hvis du har cam!"
Besked til 15-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Jeg synes sådan noget er utroligt klamt. Oftest sletter jeg bare beskederne, jeg kunne aldrig drømme om at give sådanne typer min msn eller mit nummer.
- "Hva' så frække. Har du cam?"
Besked til 16-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Fordi jeg ikke er en billig tøs, der udstiller sig på nettet. Slet ikke over for fremmede!
- "er du fræk?"
Besked til 13-årig pige fra en, hun ikke kender Pigen skriver:
fordi det var en på 20 år.. jeg synes det er ubehageligt. lidt børnelokker agtigt.
- "Jeg synes det ser ud til du har nogle dejlige bryster. Sender du ikke lidt billeder?"
Besked til en 15-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Det er en klam besked. Men jeg havde skrevet med ham i en halv time, og han virkede sød, så jeg blev meget chokeret over det. Jeg blokede ham med det samme, for jeg synes, det er klamt at få sådan en kommentar.
- "Hej smukke Kiggede Er du fræk på msn ? (;"
Besked til en 14-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Fordi jeg hader når drengene skriver bar for at få en til at smide tøjet så de ka spille pik. Det er ulækkert, og jeg er aldrig gået med til det, og det har jeg også gjort opmærksom på flere steder i min profil.

⁸⁶ I øvrigt viser undersøgelser, at de børn og unge, som rent faktisk aftaler at mødes med en ældre mand, de har mødt over internettet, for at dyrke sex, ofte er klar over den voksnes seksuelle intentioner, at den voksne sjældent har løjet om sin alder, og at gerningsmand og offer som regel har aftalt sex forud for det fysiske møde (Hines & Finkelhor, 2007; Lüders et al., 2009; Shannon, 2008; Wolak et al., 2008; Wolak, Finkelhor, Mitchell, & Ybarra, 2008). Som Biegler og boyd (2010) understreger: "These youth often believe that they are in love and have no mental model for understanding why statutory rape is a crime" (Biegler & boyd, 2010, p. 5).

- "Hvad laver du, søde? Vil du ikke camme med mig?"
Besked til 17-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
1. Folk skal ikke kalde fremmede mennesker for søde, fremmede mennesker skal tage sig tid til at kende andre folk, før man fremskynder en sætning med "søde" 2. ordet at "camme" med folk skal altid ende med, at man viser et eller andet "frækt", jeg bruger kun mit webcam til at tage et billede af mig selv.
- "Er du fræk?"
Besked til 16-årig pige fra en, hun ikke kender. Pigen skriver:
Det er et spørgsmål hvor det der egentlig ligger bag spørgsmålet er et spørgsmål om man vil smide tøjet
(Svar på "Giv et eksempel på en besked, du har modtaget, som du ikke brød dig om" samt "Hvorfor brød du dig ikke om beskeden?", bilag 7F)

I de tilfælde, hvor det ikke siges direkte, har brugerne som regel gennemskuet, hvad afsenderen er ude på. Eksempelvis fremhæver en af respondenterne, at "ordet at "camme" med folk skal altid ende med, at man viser et eller andet "frækt", og en anden påpeger, at "det der egentlig ligger bag spørgsmålet er et spørgsmål om man vil smide tøjet". At pigerne kan gennemskue dette hænger sammen med deres historical bodies, hvor de over tid har opbygget et lager af erfaringer, som skaber udviklingsgrundlaget for nye sociale praksisser og måder at orientere sig på (R. H. Jones, 2008, p. 247), som f.eks. kunne være at lukke ned for chatten, så snart et sådant spørgsmål bliver stillet. Brugerne er således opmærksomme på intentionerne, når de kontaktes af brugere, de ikke kender i forvejen, hvilket også kan forklare, hvorfor nogle respondenter finder det ubehageligt blot at blive kontaktet af ældre eller fremmede brugere (jf. en af de andre kodningskategorier). Eksempelvis fortæller en 13-årig pige, som har angivet det at blive kontaktet af ældre mænd som ubehageligt:

"... så begynder jeg bare at snakke om noget jeg har set i nyhederne eller programmer fornylig, omkring pædofili"

(13-årig pige)

Denne pige er således i stand til via sin historical body og den erfaring, hun har fra bl.a. nyhedsmedierne at "lægge to og to sammen", og vi ser her et eksempel på, hvordan forskellige 'discourses in place' og medierede handlinger smelter sammen i den diskurscyklus, der handler om at håndtere risici på sociale netværkssider.

Ydermere prøver nogle respondenter på forhånd at gardere sig mod de seksuelle eller frække tilnærmelser ved i deres profiler at gøre det klart, at de tager afstand fra frække henvendelser, sådan som den 14-årige pige i et af ovenstående citater fortæller, at hun har gjort, idet hun skriver "jeg er aldrig gået med til det, og det har jeg også gjort opmærksom på flere steder i min profil". At en sådan praksis tages i brug, bakkes op af mine observationer, idet jeg ved flere lejligheder er stødt på profiler, hvor piger sætter "regler" ind i deres profilttekster, som det fremgår af eksemplerne i Figur 80.

Figur 80: Regler i pigers profiltekster på Arto, 2005 (mine fremhævnninger)

At pigerne eksplicit tager afstand fra de seksuelle eller frække tilnærmelser, hænger også sammen med det billede, de gerne vil bevare eller tegne af sig selv udadtil. Således fremgår det af spørgeskemasvarene, at de ikke bryder sig om de frække beskeder eller tilbud, fordi de ikke vil opfattes som én, der gør "den slags":

"når han skriver sådan, virker det som om at han tror jeg er let på tråden"

(16-årig pige)

"Der var en der spurgte om han måtte tage nogenbilleder af mig ;x [...] Den var bare klam, jeg blev meget fornærmet da jeg fik den, for sådan syntes jeg da ikk jeg udstiller mig selv?"

(16-årig pige)

"... da jeg på mit billede har en "nedringet" trøje på (det er overhovedet ikke voldsomt, og ikke for at vise mig frem på nogen måde) sviner han mig til og kalder mig en luder og en net-luder [...] Det er da ikke fedt at blive kaldt en luder/net-luder. Specielt fordi jeg går meget op i, IKKE at være det. Jeg bryder mig heller ikke selv om folk, der presser deres bryster helt op i cammet eller viser mave eller noget i den stil. Det er jo ikke det, det handler om."

(15-årig pige)

"... jeg er ikke en eller anden billig ting der bare cammer med nogle jeg ikke kender ."

(14-årig pige)

Således ønsker pigerne ikke, at det er sådanne beskeder, der – jf. forrige analysetema – indgår i deres netværksbaserede identitet på sociale netværkssider.

Det er dog de færreste piger, som helt kan undgå at modtage seksuelle eller frække henvendelser fra fremmede (dreng/mænd) på sociale netværkssider. Dette har jeg selv mærket "på egen krop" i min tid som deltagende observatør, idet jeg ved flere lejligheder er blevet spurgt, om jeg var fræk eller ville chatte eller camme frækt. Således har jeg trods min høje alder (24-29 år i perioden som deltagende observatør) og min tydeligt fremhævede funktion som forsker også modtaget seksuelle eller frække tilnærmelser lignende dem, som de 12-18-årige respondenter fremhæver i spørgeskemaundersøgelsen. I Figur 81 ses eksempler på sådanne beskeder, jeg har modtaget.

Figur 81: Gæstebogsbeskeder på Arto, 2005

Som det fremgår af mine feltnoter fra tiden på Arto (Larsen, 2005a), har jeg ofte været i tvivl om, hvorvidt de brugere, som har kontaktet mig med frække tilbud eller sendt mig frække beskeder, overhovedet har læst min profilttekst, hvor jeg tydeligt havde beskrevet formålet med min tilstedeværelse på sitet. Jeg har også oplevet at udveksle MSN-kontaktoplysninger med unge drenge, der som det første i den private chatsamtale spurgte efter webcam eller på anden måde indikerede en anden agenda end at deltage i en interviewsamtale om deres SNS-brug. I Figur 82 ses eksempelvis et site of engagement fra MSN Messenger, hvor en ung dreng, som havde fået mig som kontaktperson via en af hans venner, ville have mig til at svare på, om han havde en flot krop.

Figur 82: MSN-samtale med ung dreng, 2008

Drengen havde tydeligvis glemt eller vidste ikke, hvem jeg var.⁸⁷ I sådanne tilfælde har jeg altid understreget min funktion som forsker, eller jeg har afsluttet samtalen eller logget af MSN, sådan som pigerne fra spørgeskemaundersøgelsen også fremhæver, at de gør. Det pudsige ved dette konkrete eksempel var, at drengen ikke trak sin forespørgsel tilbage, da han fandt ud af, at jeg var forsker (hvilket dog kan hænge sammen med, at han trods alt fik respons). I stedet skrev han blot "fedt hehe" og "please" og tilbød kort efter i samtalen, at jeg godt måtte "se hans pik", hvis jeg gerne ville, men understregede dog også, at det var "forståeligt nok", hvis jeg ikke havde lyst til det.

Nogle af de frække beskeder eller tilbud, jeg har i tidens løb har modtaget på Arto, har været markeret "privat" som dem i Figur 81, hvilket som nævnt *kan* være en indikator på, at afsenderen godt selv ved, at beskeden går over grænsen eller overtræder reglerne. Ligeledes vil nogle af de brugere, som sender frække beskeder, gemme sig bag falske profiler. De gennemsnitlige, "normale" brugere er generelt meget opmærksomme på disse "fakere", som de kalder dem (Larsen, 2005a, 2007b). I spørgeskemaundersøgelsen gør respondenterne bl.a. opmærksom på, at de nogle gange er skeptiske over for oprigtigheden hos brugere, som sender dem "klamme" beskeder:

"Jeg har også mistanke om at det kan være en snyde profil, oprettet af drenge der vil se strip."

(14-årig pige om en lesbisk henvendelse)

⁸⁷ Det er selvfølgelig også en mulighed, at der slet ikke var tale om den MSN-kontakt, som jeg tidligere havde chattet med, men at en kammerat havde lånt, overtaget eller "hacket sig ind på" drengens konto eller lignende.

"... det var fra en faker mayn skod besked"

(12-årig dreng om beskeden "må jeg sutte din pik")

"Det var en besked fra en fyr, jeg ikke kender.. Det var vist en faker profil."

(18-årig dreng om beskeden "Hey frække<33")

"... det er klamt at skrive sådan noget. Det var bare en fake profil der var blevet oprettet, og den der havde lavet den havde skrevet det til mange."

(14-årig pige om beskeden "sut akmals pik")

De oprigtige brugere går meget op i at afsløre eller irrettesætte fakerne og udøver en slags selvjustits for at holde dem på afstand (Larsen, 2005a, 2007b). Det var især i de tidlige år på Arto, at det var et problem med fakere, og her erfarede jeg selv, hvordan man hurtigt lærte at genkende falske profiler og være på vagt over for de faresignaler, der kan indikere, at der er tale om fakere. I den forbindelse kan man benytte sig af forskellige metoder for at tjekke oprigtigheden bag en profil (som beskrevet i Larsen, 2007b). En af disse metoder påpeger den 14-årige pige i ovenstående citat, idet hun skriver, at den person, der havde skrevet den klamme besked, "havde skrevet det til mange". Hvis man som bruger er i tvivl om en anden brugers motiver, kan man således gennemse vedkommendes profil for at undersøge, hvordan han eller hun kommunikerer med andre. Samme fremgangsmåde fortæller en 13-årig dreng, at han har benyttet sig af, når han har modtaget ubehagelige beskeder på sin profil:

"Jeg kiggede de beskeder de har skrevet til andre igennem, og så jeg ikke var den eneste. Så jeg ignorer sådanne beskeder."

(13-årig dreng)

I de tilfælde, hvor jeg selv har modtaget en klam besked, har jeg som det første også tjekket afsenderens udbakke for øvrigt sendte beskeder, og ofte har det vist sig, at jeg ikke var ene om at have modtaget den pågældende besked. I Figur 83 ses eksempelvis tidligere afsendte beskeder tilhørende den (muligvis) 15-årige dreng (som dog kunne være faker) med brugernavnet "Har-wabcam", der havde sendt mig en af de beskeder, som optræder i Figur 81.

Figur 83: En mulig fakers afsendte beskeder til forskellige piger på Arto, 2005

Brugeren har simpelthen kopieret samme besked ind i flere forskellige pigers gæstebøger, hvilket kan forstærke mistanken om, at vedkommende er faker. Der er her tale om det, brugerne kalder "spam-beskeder" (når samme besked sendes til mange), som nogle har angivet som ubehageligt, jf. kodningskategorien "Virus og spam". At frække beskeder sendes rundt som "spam-beskeder" understreger det faktum, at brugere med skumle bagtanker ikke nødvendigvis læser profilttekster eller orienterer sig om, hvem de kommunikerer med, inden de afsender ubehagelige beskeder. Dette gør det lettere at distancere sig fra eller ignorere sådanne beskeder, som den 13-årige drengs svar indikerer, idet han skriver "så jeg ikke var den eneste. Så jeg ignorer sådanne beskedder". Eller som en 13-årig pige udtrykker det i hendes svar på spørgsmål 9 om en besked, hun ikke brød sig om:

"Er sådan set ligeglad. jeg kender ikke personen og omvendt, så så længe det ikke er noget personligt er det jo bare til at overse."

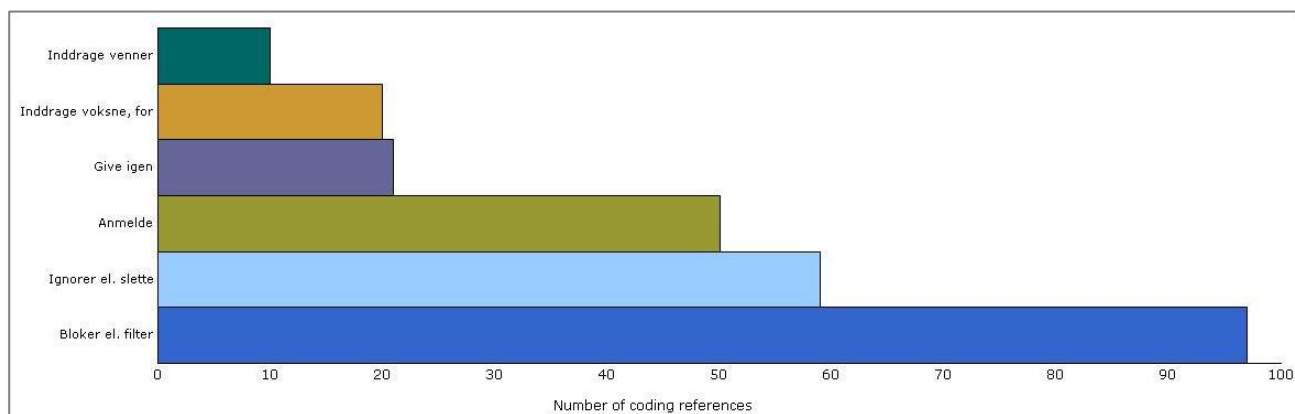
(13-årig pige)

Med tiden er det blevet væsentligt sværere at oprette "snydeprofiler" på Arto; bl.a. pga. forhøjet sikkerhed, manuel gennemgang af profilbilleder og indføring af ordfiltre, cpr-kontrol, irl-garanti mv., hvilket også har luet væsentligt ud i beskeder med et seksuelt eller frækt indhold. I dag oplever jeg således sjældent at

modtage lumre beskeder, og det er også sjældent, jeg observerer dem hos andre. I øvrigt skal det i forbindelse med denne kodningskategori nævnes, at forskellige internationale undersøgelser har vist, at seksuelle henvendelser ikke er mere udbredt på sociale netværkssider end andre medier, og at SNS'er ikke specifikt fordrer denne type af ubehagelige henvendelser sammenlignet med andre former for internetkommunikation (Biegler & boyd, 2010, p. 6). I det følgende skal vi se nærmere på, hvad respondenterne typisk gør, når de har ubehagelige oplevelser eller modtager ubehagelige beskeder på nettet.

Blokér, ignorér, anmeld – håndtering af ubehagelige oplevelser

Jeg har allerede været inde på nogle af de ting, de unge brugere gør for at håndtere de hyppigst forekomne ubehagelige oplevelser, som for spørgeskemarespondenternes vedkommende altså var trusler og seksuelle eller frække tilnærmelser. Som nævnt har jeg kodet alle respondenternes fortællinger om, hvad de har gjort i forbindelse med de forskellige ubehagelige oplevelser, de har haft. Af disse kodninger fremgår det, at de unge overvejende løser problemerne selv "her og nu", samt at de benytter sig af de tekniske muligheder eller sikkerhedsforanstaltninger, som de forskellige SNS'er indeholder. I Figur 84 ses resultaterne af de Nvivo-kodninger, som havde fokus på svarene på anden del af spørgsmål 12 ("Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?").

Figur 84: Håndtering af ubehagelige oplevelser på nettet, kodninger fra Nvivo (bilag 5)

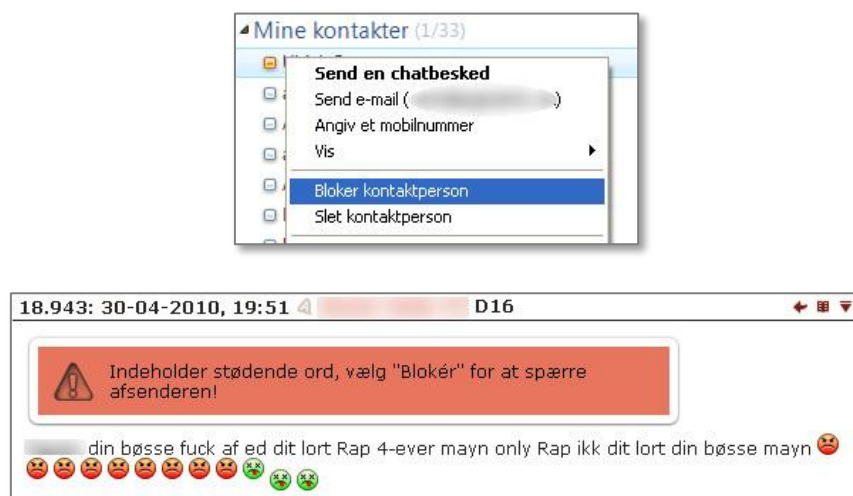
Ovenstående håndteringsstrategier benyttes i forbindelse med og på tværs af alle de forskellige typer af ubehagelige oplevelser, som optræder i Figur 78. Det skal nævnes, at flere respondenter vælger at kombinere metoderne; eksempelvis vil nogle både blokere og anmelde brugere, som generer dem. Lad mig i det følgende gennemgå de forskellige kodningskategorier enkeltvis med baggrund i eksempler fra svarene på spørgsmål 12.

De fleste respondenter fortæller, at de benytter sig af muligheden for at blokere eller sætte de personer, som sender dem ubehagelige beskeder, i et filter (97 kodningsreferencer):

- "Altså når jeg syntes det er ubehagelige bloker jeg personen :)" (16-årig dreng)

- *"er blevet kaldt for mange ting satte bare personen på filter" (12-årig pige)*
- *"En der kritiseret mig via MSN messenger. Jeg blokerede ham selvfølgelig." (15-årig dreng)*
- *"En gammel veninde svinte mig til. Jeg blokerede hende bare.. -og så lod hun mig være." (16-årig pige)*
- *"Jeg blev mobbet af en person for at stoppe ham blokkede jeg ham det blev jeg glad for" (13-årig dreng)*
- *"Folk som sviner en til - God bless filterknappen" (15-årig dreng)*

For brugerne kan det således være en nem og hurtig løsning at benytte sig af SNS'ernes tekniske muligheder for at forhindre bestemte personer i at skrive til eller kontakte dem. Som det fremgår af respondenternes eksempler, løser denne strategi oftest problemet, og brugerne behøver ikke at tænke mere over det. I løbet af de år, jeg har været på, har jeg lagt mærke til, at denne praksis er blevet gjort ganske let tilgængelig for brugerne (med undtagelse af på Facebook), som det fremgår af eksemplerne i Figur 85.

Figur 85: Blokeringsmuligheder på MSN Messenger og Arto, 2010

På Arto opfordres man ligefrem til at benytte sig af Blokér-funktionen, når man modtager en gæstebogsbesked, der indeholder stødende ord. Teknologien fordrer således bestemte medierede handlinger, hvilket illustrerer pointen i medieret diskursanalyse om, at diskurser og medierede handlinger er teknologiseret af elementer i det miljø, hvori de forefindes (R. H. Jones & Norris, 2005, p. 6). Filterknappen eller bloker-funktionen kan derfor anskues som en "supporting or enabling technology" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 2) inden for det konkrete nexus of practice. Dette kan være årsagen til, at disse muligheder er den hyppigst brugte strategi for at løse eller imødekomme ubehagelige oplevelser eller konflikter.

Nogle respondenter vælger dog blot at ignorere ubehagelige henvendelser eller at slette de ubehagelige beskeder, de modtager på deres profiler (59 kodningsreferencer):

- *"Der har været nogen fyre som har skrevet til mig om jeg skulle ha noget.. Men jeg ignorerede dem bare. Det hjælper for det meste."* (16-årig pige)
- *"Jeg har haft ubehagelige oplevelser på nettet, ja. men jeg sletter bare beskeden..."* (16-årig dreng)
- *"jeg ignorerede det bare, så slemt var det ikke. kendte ikke personen."* (15-årig pige)
- *"Nogle underlige mænd, men sletter bare beskederne og glemmer det."* (13-årig pige)
- *"der var en jeg ikke kendte der skrev til mig og kaldte mig diverse skældsord, jeg ignorerede bare personen"* (14-årig dreng)
- *"Kun sådan nogle klamme gamle nogle der skriver, men dem sletter jeg bare :)"* (15-årig pige)

Det er oftest piger, som vælger at ignorere eller slette ubehagelige beskeder, imens drengene er mere tilbøjelige til at "give igen", hvilket jeg skal vende tilbage til. Det fungerer som regel for respondenterne at ignorere de ubehagelige episoder. Som den 16-årige pige skriver: "Det hjælper for det meste". I hvert fald vil de skumle/klamme/irriterende/truende/drillende/underlige brugere være mere tilbøjelige til at stoppe deres forehavende, hvis de mødes af tavshed.

Næste kodningskategori handler om at anmelde de brugere, som er årsag til ubehagelige oplevelser (50 kodningsreferencer). Der er primært tale om en klage eller en "anmeldelse" til det den konkrete SNS eller til supportere/hjælpere/vagthunde på sitet, men i enkelte tilfælde kan det også være en politianmeldelse, respondenterne refererer til:

- *"Jeg tilkaldte dem der havde noget med siden at gøre"* (13-årig dreng)
- *"En der ville have mig til at stille op til at være model... Jeg anmeldte personen og profilen blev slettet..."* (15-årig pige)
- *"Chikane, men jeg plejer at anmelde det og/eller blokere brugeren så han ikke får mulighed for at skrive til mig."* (12-årig dreng)
- *"En der skrev Afhvis jeg ikk slog op en men kærste ville han smader mig. jeg anmeldte han til politiet"* (14-årig dreng)
- *"Jeg blev tilbudt penge for sex, og jeg meldte ham til en admin og blokerede ham."* (18-årig pige)
- *"nogle der truede mig, f.eks det med at slå mig ned. Jeg skrev at jeg ikke ville have hun skrev spdan til mig, og at jeg sagtens kunne melde hende til politiet, jeg har det jo på skrift."* (16-årig pige)

Ofte bruges en anmeldelse i kombination med andre muligheder såsom at blokere, eller den kan benyttes, hvis øvrige løsningsmuligheder er slået fejl. Hvis der er hold i anmeldelsen, vil den som regel resultere i, at den anmeldtes profil spærres eller helt slettes fra det pågældende SNS. Jeg ved dog fra forskellige kilder i mit dataarkiv samt af egen erfaring, at der findes eksempler på brugere, som gentagne gange er blevet smidt

ud eller har karantæne fra SNS'er, der blot opretter nye profiler under nye aliases og med nye e-mail-adresser.⁸⁸

En lille gruppe af respondenter giver udtryk for, at de "ikke finder sig i noget" og derfor vælger at give igen, når de er ude for ubehagelige oplevelser på nettet (21 kodningsreferencer):

- *"Der er altid folk som har tendes til at genere... Hvad jeg gjorde? Begyndte bare at bekrige dem tilbage indtil de ikke synes det var sjovt mere"* (18-årig dreng)
- *"Jeg fandt mig ikke i at blive tilsvinet. Derfor svarede jeg igen og fik omkring 1897 hatemails..."* (16-årig dreng)
- *"Jeg er blevet mobbet slemt igennem arto.dk af folk fra min folkeskole... Jeg svarede tilbage i noget tid men blokerede dem til sidst..."* (18-årig pige)
- *"Blevet svinet til fuldstændig vildt... Jeg ga' bare igen ;D De startede det selv"* (15-årig pige)
- *"Jeg er blevet svinet til pga. mit udseende og min stil. Jeg svarer som regel tilbage med enten flabede modsvar, eller lange snørklede beskeder der får dem til at stå af..."* (17-årig dreng)
- *"det var en på en hjemmeside som provokerede, hvor jeg til sidst svarede igen, herefter fik jeg lange breve om, at jeg snart ville dø, og alle mulige ubehagelige ting."* (14-årig pige)

Som nævnt er der en overvægt af drenge, som har svaret, at de giver igen, men da der under denne kodningskategori er tale om en lille gruppe af respondenter, er det svært at vurdere, hvorvidt der er tale om et generelt mønster. Ligeledes synes det også at være de ældste brugere (dem over 15 år), som vælger at "bekrige tilbage" eller gå "til modangreb". Som fortællingerne viser, er denne strategi dog ikke altid den bedste løsning, idet det ikke nødvendigvis får ubehagelighederne til at stoppe og i nogle tilfælde ligefrem forværrer dem.

I spørgeskemadataene er der få eksempler på, at de unge inddrager andre for at håndtere de ubehagelige oplevelser. 20 respondenter har angivet, at de har inddraget voksne (her oftest deres forældre) for at løse problemerne:

- *"Fået tilsvininger og frække henvendelser. Blokkede dem og snakkede det igennem med mine forældre."* (13-årig pige)
- *"en kaldte mig en led ko. sagde det til min mor og far."* (14-årig pige)
- *"Trusler. Jeg gik på skole med dem, så lærerne tog sig af det, og mine forældre kontaktede deres forældre."* (16-årig dreng)
- *"Fik trusler af min X-kæreste . , Viste det hele til min mor og storebror ."* (17-årig pige)
- *"Jeg blev mobbet, så snakkede med mine forældre og så klarede vi det."* (15-årig dreng)

⁸⁸ Eksempelvis havde jeg problemer med en sådan bruger, der på min Arto-info-side på min blog (Larsen, 2006b) gentagne gange tilsvinede Arto, mig eller andre personer med tilknytning til Arto, og jeg måtte fjerne flere af hans indlæg, idet de var direkte injurierende. Ifølge Arto havde personen et utal af gange fået sin Arto-profil slettet pga. trusler og chikane af andre brugere.

10 respondenter har på lignende vis fortalt om oplevelser, hvor de har inddraget deres venner. På baggrund af alle kodningerne af svarene på spørgsmål 12 fremgår det således, at børn og unge er mest tilbøjelige til at forsøge at løse problemerne på egen hånd. Dette stemmer overens med andre undersøgelser, som har vist, at børn og unge ikke i særlig høj grad eller ikke som den første løsningsmulighed søger hjælp hos deres forældre eller andre voksne, når de støder på noget ubehageligt på nettet (f.eks. Eurobarometer, 2007).⁸⁹ På trods af det tegner svarene et billede af en gruppe forholdsvist handlekraftige unge mennesker, som er i stand til at håndtere ubehagelige henvendelser på nettet og er klar over hvilke handlingsmuligheder, de har. Dette står i kontrast til nogle af de diskursive positioner inden for feltet, som fremstiller unge som værende uforsigtige og/eller lette eller hjælpeløse ofre.

Der findes idioter "derude" – afstandstagen fra ubehagelige oplevelser

Der forekommer endnu en måde at håndtere eller forholde sig til risici på, som respondenterne dog ikke giver direkte udtryk for i spørgeskemaundersøgelsen, men som fremgår implicit af deres italesættelser af deres medierede handlinger. Respondenterne har simpelthen en tendens til rent sprogligt at distancere sig eller tage afstand fra de ubehagelige oplevelser, de har haft. Eksempelvis finder jeg det bemærkelsesværdigt, hvor mange svar på spørgsmål 12, som indeholder ordet "bare", jf. flere af de udtalelser, som indtil videre har optrådt i dette analysetema:

- "der skal med end bare "Luderdreng!" til :D" (16-årig dreng)
- "Det var jo bare en simpel trussel :)" (15-årig dreng)
- "Jeg ga' bare igen ;D" (15-årig pige)
- "nogle klamme gamle nogle der skriver, men dem sletter jeg bare :)" (14-årig pige)
- "Der har bare været mange fyre på 18 og derover" (14-årig pige)
- "Jamen, bare alle de klamme hoveder..." (14-årig pige)
- "så længe det ikke er noget personligt er det jo bare til at overse" (13-årig pige)
- "jeg ignoredede det bare, så slemt var det ikke" (15-årig pige)
- "Det var bare en fake profil" (14-årig pige)
- "jeg sletter bare beskeden.." (16-årig dreng)

I bilag 7G ses alle de knap 100 besvarelser på spørgsmål 12, hvori ordet "bare" indgår. Respondenterne downgrader eller bagatelliserer i sådanne tilfælde de ubehagelige oplevelser, de har haft, hvilket også kan ses ved, at de jævnligt benytter sig af smileys, når de fortæller om dem, som i de fire øverste af ovenstående eksempler. På den måde støder respondenterne de mere ubehagelige oplevelser fra sig; de giver udtryk for, at de ikke synes, det var "så slemt", at der skal "mere til", at de var "ret ligeglade", at de ikke tager henvendelserne seriøst, eller at de ubehagelige oplevelser ikke har noget med *dem* at gøre. Denne form for distance eller nedtoning af deres negative erfaringer med SNS'er kan ses i lyset af, at de i alt 808 eksempler på beskeder, som respondenterne i spørgeskemaets spørgsmål 9 har angivet ikke at bryde sig om, oftest

⁸⁹ Når de unge indimellem søger hjælp hos forældre eller andre voksne, synes det at være i forbindelse med ubehagelige oplevelser, som kan relateres til nærmiljøet (mobning, skolekammerater, ekskæresten osv.). Dvs. at jo tættere på, desto større grund ser de unge til at inddrage forældre/lærere eller andre voksne, hvorimod det er ligegyldigt at involvere dem, hvis det drejer sig om fremmede eller tilfældige personer, eller hvis modparten befinder sig geografisk langt væk.

kommer fra nogen, de ikke kender. 69,5 % af sådanne beskeder er sendt af fremmede (26,2 % af bekendte, 2,9 % af brugerens bedste ven/veninde og 1,5 % af en kæreste). Som jeg allerede har været inde på, kan det, at man ikke kender afsenderen, gøre det lettere at distancere sig fra de ubehagelige henvendelser, fordi man som regel ikke behøver at tage det personligt, som den 13-årige pige i et af ovenstående citater er inde på, idet hun fremhæver, at "så længe det ikke er noget personligt er det jo bare til at overse". I lighed hermed skriver en 14-årig pige om hendes ubehagelige oplevelser:

"Jeg blev svinet til i gæstebogen, i debatten og i mit billedgalleri, men det rører mig ikke så meget. Selvfølgelig kan det støde mig lidt, men da de personer, der gør det, ikke kender mig personligt, ser jeg ikke nogen grund til at gøre det værre end det er. Jeg slettede de pågældende beskeder og blokerede brugerne og anmeldte dem."

(14-årig pige)

At respondenterne har sådanne holdninger til ubehagelige oplevelser er interessant, hvis vi sammenligner med deres fortællinger om positive oplevelser, som har optrådt i de to forrige analysetemaer. Her tog respondenterne i høj grad deres oplevelser personligt og gav udtryk for, hvor meget det betød for dem at modtage beskeder fra deres bedste venner og veninder. Ud fra et motivanalytisk blik er det således værd at bemærke, at der i mange af fortællingerne om positive oplevelser blev benyttet social aktør-argumenter med brug af ord som "mig", "min bedste ven/inde" eller "jeg ved, han/hun mener det", imens scene-argumenter oftere går igen i eksempler på ubehagelige oplevelser. Her har respondenterne i højere grad fokus på de ydre omstændigheder omkring oplevelsen, der beskrives, idet de eksempelvis refererer til "tilfældige personer", "klamme hoveder", "fremmede folk" eller "skumle mænd", der – som det fremgår af social worlds/arenas-kortlægningen i Figur 31 – er en del af "internettet som sted".

Således synes der at være en holdning blandt respondenterne om, at man må "tage det sure med det søde". For at kunne nyde samværet med eksisterende venner, finde nye venner eller have alle de glædelige oplevelser, som dagligt eller jævnlige finder sted, må man finde sig i lejlighedsvist at blive generet eller chikaneret af typisk fremmede brugere. Nogle af respondenterne understøtter med andre ord, at man ikke kan undgå at have ubehagelige oplevelser på internettet, hvilket hænger sammen med, at der findes idioter "derude" – såvel online som offline:

"der er jo altid et par idioter der skal true en eller svine en, det er aldrig rart."

(15-årig pige)

"man kan se om en person på nettet er ubehagelig eller ik og alle har vel skrevet men en idiot jeg plager bare at afslutte samtalen på en eller anden måde"

(13-årig pige)

"Internettet er fint. Der er idioter og farer overalt, i det virkelige liv, er der jo også nogle der prøver at ødelægge alt for alle - lad være at give hele internettet og dets brugere skylden for det, der er også mange gode ting der".

(16-årig dreng)

I deres afstandstagen fra ubehagelige oplevelser peger nogle respondenter således på endnu en central ting: at online- og offline-praksisser ikke kan skilles ad, og at man ikke kan betragte internettet som en "verden for sig". Som den 16-årige dreng i ovenstående citat udtrykker det: "i det virkelige liv, er der jo også nogle der prøver at ødelægge alt for alle". Dermed berører de unge selv den online/offline-problematik, som jeg i kapitel 2 præsenterede som en væsentlig udfordring for internetforskeren; at man ikke kan analysere online-praksisser som nogle, der er isoleret fra andre sociale praksisser. I flere tilfælde undervejs i spørgeskemaundersøgelsen kommer de unge respondenter med pointer meget lignende dem, man hører fra mange internetforskere, som påpeger, at online-interaktioner ikke eksisterer i et "virtuelt vakuum" (f.eks. R. H. Jones, 2004; Kendall, 1999). Som svar på spørgsmål 9, hvor respondenterne blev bedt om at indsætte et eksempel på en besked, de ikke brød sig om, har en 16-årig pige i stedet valgt at skrive:

"Altså nu er det sådan at hvis ikke man er gammel nok til at vide der findes ubehagelige mennesker, så er man slet ikke gammel nok til at bruge cyberspace. Nu vil jeg lige sige noget til jer, som jeg håber i læser - Er det ikke bedre at få en ubehagelig besked OVER NETTET end at møde en ubehagelig mand når man f.eks sidder ved bussen?"

(16-årig pige)

Pigen påpeger altså det faktum, at der med nettet trods alt er nogle fysiske begrænsninger. At den mulige fare er mindre, fordi man ikke fysisk er i kontakt med den person, som måske ikke har de bedste hensigter. Et andet sted i spørgeskemaundersøgelsen skriver en 14-årig pige på lignende vis:

"Folk har for mange fordomme omkring nettet. Hvor svært kan det lige være at lukke siden ned?"

(14-årig pige)

Denne respondent fremhæver en af de gængse måder, som det har vist sig, at de unge håndterer risici på; nemlig at ignorere eller blot logge af/lukke siden ned – og tilføjer "hvor svært kan det lige være". Kommentarer som disse vidner om, at unge anerkender, at der er risici forbundet med internetbrug, men at de ikke nødvendigvis ser disse som specielt farlige eller ikke *lige så* farlige som de situationer, de kan komme ud for IRL (fordi de på nettet er beskyttet bag skærmen). Sådanne synspunkter kommer til udtryk i flere andre fortællinger om ubehagelige oplevelser, hvor respondenter drager paralleller til offline-situationer. Her ses eksempelvis tre respondents svar på spørgsmål 12 ("Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet? Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du?"):

"Bare nogle der har skrevet truende beskeder til mig. Men det kunne de jo ligeså godt være sket på gaden"

(14-årig pige)

"Har mest været diskussioner, men ikke noget man ikke kan opleve In the real world."

(17-årig pige)

"Har da oplevet at få negative kommentare pga. mit udseende, da jeg har lange dreadlocks, piercing, o.s.v... Det er der nogle popfolk, som åbenbart ikke bryder sig om, og så får man kastet et par kommentare efter sig. Men det er ikke mere end dem jeg normalt får når jeg færdes i byen eller alle andre steder, og det er slet ikke i mængder, hvor det er begyndt at irritere mig. Det drejer sig måske om én kommentar om måneden eller sådan noget. Så det er til at leve med."

(16-årig dreng)

Således understreges det, at ubehagelige oplevelser på nettet ikke er værre end eller forskellige fra dem, der findes IRL. Det interessante er, at det er de unge selv, som inddrager online/offline-diskussionen i den måde, de taler om og forholder sig til online-risici på. De er blevet spurgt om ubehagelige oplevelser specifikt forbundet med internettet, men med det samme drager de paralleller til "gaden", "the real world" eller "byen" og benytter dermed lejligheden til at give udtryk for, at det, de oplever på nettet, er "normalt". Dette kan også tolkes som en måde at distancere sig til de ubehagelige oplevelser på. Ved at fremhæve eller sammenligne med IRL-farer får de unge under alle omstændigheder sat de ubehagelige oplevelser på nettet i perspektiv.

Flere respondenter påpeger i øvrigt, at det er "folks egen skyld", hvis de har ubehagelige oplevelser online, fordi man let kan undgå det eller beskytte sig selv ved at tage nogle forbehold:

"Jeg synes, at det er noget pjat, at nogen folk har så meget imod fx. arto! Ja, der er nogen der bliver udsat for noget ubehageligt... Men det er de til en hvis grænse selv skyld i!"

(15-årig pige)

"lad være med og straffe arto, det er pigernes egne skyld at de møder de "gamle mænd", det kunne jeg da aldrig finde på."

(12-årig pige)

"... du kan bare lade hver med og accepter og skrive med dem du ikke kender, du kan sagtens få dem slettet fra arto hvis du bliver genert eller mobbet eller truet eller noget andet på arto. eller sætte filter på dem .. så jeg kan ikke se hvorfor der er så stor snak om det i to'et :/ når det selv er ens egen skyld hvis det er sårn ?"

(12-årig pige)

"Det er vildt overvuderet med alle de børn der er på chatsteder, og at de bliver ofre for pædofile og at alle mødestederne skal lukkes. de åbner bare nogle nye, og børn burde bare passe bedre på! SÅ luk IKKE arto."

(14-årig pige)

"Selvom de råd som man fortæller unge og specielt unges forældre er fornuftige til en hvis grad, så er der også mange af rådene, som skræmmer forældrene og børnene mere end det vejleder. Internettet er ikke en legeplads hvor der kun er onde børn. Hvis du bruger hovedet og VED noget om hvordan computere fungerer, er det også meget svært at få dårlige oplevelser."

(17-årig dreng)

"Jeg syntes at alt det "pas på når du chatter" er noget lort, fordi i ikke gå efter selve problemet. Ja , der findes pædofile på nettet, men de findes også andre steder end cyberspace. De fleste piger ved hvornår de burde sige fra - de gør det ikke fordi de ikke vil. Det er fakta! Og undskyld jeg spørger, men hvem er så dum at give sit nummer ud til en man ikke kender? Så be'r man næsten selv om at blive chikaniseret. Det burde man blive, så man lærer at lade være en anden gang. I burde måske sætte mere fokus på HVORFOR man kommer ud i problemer, og ikke hvordan man kan undgå dem, for det kan de fleste med bare en smule fornuft godt selv regne ud."

(16-årig pige)

Også her og i flere andre citater fra spørgeskemaundersøgelsen ses en distance til risiciperspektiverne, og det fremgår, hvordan forskellige omkringliggende diskurser, aktører, aktuelle debatter eller problematikker omkring sikker internetbrug så at sige cirkulerer igennem respondenternes italesættelser. I de sidste to eksempler kunne man forestille sig, at respondenterne refererer til de hjælpeorganisationer, som oplyser om sikker internetbrug, idet de omtaler "de råd", som gives til børn/unge og forældre. I det sidste eksempel er det desuden sandsynligt, at den 16-årige pige henvender sig direkte til Medierådet for Børn og Unge (som afsender af spørgeskemaet), idet hun skriver "I" flere gange i sit svar. Også nyhedsmediediskurserne og den moralske panik omkring pædofili og seksuelle krænkelser, som på daværende tidspunkt var dominerende i den offentlige debat (særligt om Arto), er repræsenteret i ovenstående spørgeskemasvar. Som det fremgår, tager respondenterne afstand fra og forsøger at "tale sig op imod" disse omkringliggende, offentlige diskurser. Til tider virker det som om, de forholder sig mere til andres holdninger til deres SNS-brug eller de risici, som er forbundet hermed, end de forholder sig til selve risiciene. At dette er tilfældet, kan ses i lyset af de diskursive positioner og fremtrædende aktører, som – jf. de situationelle maps – befinder sig i "omkredsen" af unges SNS-brug og dermed er en del af konteksten for deres oplevelser. I den resterende del af dette analysetema vil jeg derfor se nærmere på, hvordan denne kontekst spiller ind på den diskurscyklus, som handler om at håndtere risici; ikke alene i de unges italesættelser i spørgeskemaundersøgelsen, men også i konkrete medierede handlinger og sites of engagement på internettet.

Fra lokale oplevelser til offentlige diskurser

Jeg vil argumentere for, at unge befinder sig i et skisma mellem lokale oplevelser og offentlige diskurser, når de håndterer risici forbundet med brugen af sociale netværkssider (Larsen, 2008d). I forbindelse med denne skelnen er jeg inspireret af endnu et teoretisk værktøj fra Ron Scollon, som kan illustrere, hvad der er på spil, når unge distancerer sig fra de ubehagelige oplevelser eller forsøger at "tale sig op imod" nyhedsmediernes historier om deres SNS-brug, sådan som vi skal se flere eksempler på i det følgende. I sit bogmanuskript "Geographies of Discourse" (R. Scollon, 2007), som han desværre ikke nåede at udgive inden sin død i 2009,

har Scollon arbejdet videre med nogle af ideerne bag neksusanalysen; især har han udvidet sit fokus på diskursbegrebet. Bl.a. peger han på, at diskurser kan forstås som både 'lokale' og 'globale'. Lokale diskurser ser han som "the stuff of our daily lives" (R. Scollon, 2007, p. 30); altså hverdagens daglige medierede handlinger, som finder sted i realtid, imens globale diskurser er "news about actions, activities, things which have happened, or things which we are worried about that are distant from our daily activities" (R. Scollon, 2007, p. 30). Hvis vi følger denne tankegang kan de moralske panikker og nyhedshistorier om Arto og andre sociale netværkssider betragtes som globale eller – som jeg betegner dem – offentlige diskurser, imens hverdagslivet og de unges oplevelser på disse sider er lokale diskurser. Meget firkantet stiller Scollon det op på følgende måde:

"If I wanted to exaggerate I could say that 'the global' is news for which we don't have any direct sensory experience; 'the local' is sensory experience for which we have no published story."

(R. Scollon, 2007, p. 30)

Det er dog ikke altid, at det forholder sig sådan, og det sker indimellem, at globale og lokale diskurser smelter sammen eller bliver tættere forbundet. Et af de analytiske mål med ideerne bag "Geographies of Discourse" er at analysere, hvordan konkrete lokale diskurser (handling og objekter) fra hverdagslivet er relateret til mere overordnede og u håndgribelige globale diskurser (der eksempelvis tages op som samfundsmæssige problemer eller debatter i nyhedsmedierne). Et eksempel, som Scollon selv bruger for at illustrere sammensmeltningen mellem det lokale og globale, er at høre en eksplosion uden for sit vindue og dagen efter i avisen at læse, at årsagen til eksplosionen var fundet af en granat fra Anden Verdenskrig. Dette medfører en sammenblanding af forskellige geografier af diskurser, og på det lokale plan italesættes hændelsen måske meget forskelligt fra, hvordan den præsenteres i nyhedsmedierne eller i den generelle offentlige debat:

"The point I want to draw from this incident is that at the local level we hear explosions, we may see police 'crime scene' tapes, and we rush to discover what sort of problem it is; this becomes couched in stories (discourses) of 'what happened'. At the global level we read or hear of a problem – unexploded ordnance – and then, if we choose to go further, we seek to discover what sorts of geographies this problem fits into. That can then lead to trying to understand what sorts of actions and their materialization in objects – including people – might be appropriate to take. I would not want to go so far as to say that the local is always just actions and objects and the global is always and only just discourses and geographies which define problems. But I do believe I can argue that to a great extent the global consists in discourse-geographies of human action which gives meanings to world problems. Conversely, the local level works at a level of human actions and objects within places which are defined by very different discourses within very different geographies."

(R. Scollon, 2007, pp. 9-10)

På samme måde kan vi forestille os, hvordan unge menneskers daglige medierede handlinger på sociale netværkssider til tider kan være indskrevet i mere overordnede offentlige diskurser repræsenteret af

nyhedsmedierne eller andre fremtrædende aktører inden for det overordnede nexus of practice. Hvordan man anskuer unges SNS-brug, kan altså variere meget, alt efter hvilke "geografier" man trækker på; om man tager udgangspunkt i lokale erfaringer og oplevelser, eller om man forholder sig til nyhedsdiskurserne, som på et mere globalt eller generelt plan beskriver en sag eller et problem og inddrager forskellige aktører. Jeg vil her ikke gå yderligere ind i Scollons ideer bag *Geographies of Discourse*, idet dette rammeværk er noget mere omfattende. Jeg vælger blot at referere til det for at illustrere, hvordan unges bevidsthed omkring deres egen SNS-brug er baseret på både 'lokale oplevelser' og 'offentlige diskurser'.

Selvom disse lokale oplevelser og offentlige diskurser til daglig lever forholdsvist separate liv, vil de fra tid til anden kolliderer. Som jeg har observeret gentagne gange under forskningsprocessen sker det, at unge mennesker diskuterer de historier om sociale netværkssider, som er fremme i nyhedsmedierne, på selve disse SNS'er. Et eksempel på en offentlig diskurs, som blev heftigt diskuteret på Arto var sagen om Chat-konsulenten, der dels havde brugt Arto til at lokke unge piger til fysiske møder og dels havde forsøgt at afpresse folkene bag Arto, idet han imod betaling tilbød at stoppe den negative omtale af hjemmesiden, som han i kraft af sin rolle som "ekspert" havde ytret i offentligheden. Disse hændelser blev som nævnt dokumenteret med skjult kamera i en landsdækkende tv-udsendelse. Både på Arto og andre hjemmesider gav de unge udtryk for deres holdninger til denne sag, og der blev oprettet "hadegrupper", afstemninger eller debattråde om emnet. Her fremgik det, hvordan sagen havde fået de unge til selv at overveje deres SNS-brug og tage emnet internetsikkerhed op til debat. I forbindelse med flere andre nyhedshistorier har jeg observeret unge brugere brokke sig over, at nyhedsmedierne aldrig "lytter til alle os, der er glade for at bruge siden", som en 15-årig dreng udtrykte det i 2005. Som Herring (2008) også har observeret, er unge brugere altså tilbøjelige til at diskutere nyhedshistorier om deres SNS-brug på selve SNS'erne eller i andre online-fora, hvor de har mulighed for at give deres holdning til kende. Dette illustrerer, hvordan de orienterer sig imod både lokale oplevelser og offentlige diskurser i forhold til deres SNS-brug.

Der findes dog i mit dataarkiv andre og endnu tydeligere eksempler på, hvordan "the stuff of our daily lives" smelter sammen med sager, som i kraft af offentlige diskurser præsenteres som generelle, globale problemer. I 2007 skrev den danske gratisavis, *Nyhedsavisen*, en artikel under overskriften "Unge piger smider tøjet". Heri blev en 14-årig Arto-bruger med brugernavnet "Vildkat" portrætteret (se Figur 86).

Figur 86: Online-version af artikel fra Nyhedsavisen, 15. januar 2007

Online-versionen af artiklen på avisens hjemmeside var illustreret med screenshots taget fra pigens profil, ligesom der var indsat billeder fra andre brugeres profiler. I artiklen stod der bl.a.:

"Hun kalder sig Vildkat' og ligner én. Trutmund og tætsiddende trøje, der kun vanskeligt skjuler hendes store bryster. 20 år? 25 år? Et af de utallige pornosites på nettet? Nej, Vildkat' er 14 år, hun er dansk – og hun lokker på Arto, det foretrukne net-mødested for i tusindvis af danske unge. Over en halv million børn og unge har en 'profil' på Arto."

(Avisen.dk, 2007)

Her ser vi et eksempel på, hvordan lokale medierede handlinger er blevet en del af en "global" (eller i dette tilfælde landsdækkende) offentlig diskurs. Profilen samt de billeder, "Vildkat" havde uploadet i en lokal kontekst til ære for hendes venner, blev pludselig (mis)brugt som en del af en generel nyhedshistorie om, hvordan unge piger smider tøjet og "lokker" ældre mænd på hjemmesider som Arto. Da jeg læste artiklen, gik jeg som det første ind på Arto og fandt pigens profil, og jeg havde svært ved at genkende det billede, som avisen tegnede af pigen. På mig virkede hun som en normal, gennemsnitlig Arto-bruger, der kommunikerede med venner, skrev kærlige beskeder osv. Intet ved Vildkat's profil fik mig til at konkludere, at hun "lokker på Arto". I nyhedshistorien blev pigen dog repræsentant for en hel gruppe af unge piger, som udviser risikoadfærd online.

Selvom dette var et isoleret (men grelt) eksempel på, hvordan en journalist/avis fuldstændig har set bort fra copyright samt beskyttelse af pigens privatliv, ved jeg fra mit dataarkiv, at det ikke er eneste gang, at danske aviser eller nyhedsmedier har viderebragt specifikke brugernavne eller billeder fra unges profiler i forbindelse med nyhedshistorier om unges opførsel på sociale netværkssider. Det interessante ved dette specifikke eksempel var dog, at en bruger ved navn Vildkat blandede sig i debatten på avisens hjemmeside og opponerede imod den måde, avisen fremstillede hende på. Dette blev bakket af nogle af pigens venner, som det fremgår af Figur 87.

Figur 87: Kommentarer til artikel fra Nyhedsavisen, 17. januar 2007

Det er selvfølgelig svært at vide, om disse personer rent faktisk var Vildkat og hendes venner, men under alle omstændigheder er det interessant at se, hvordan lokale stemmer tilhørende (tilsyneladende) unge brugere fra Arto har fundet vej til artiklen og udnyttet muligheden til at blande sig i de offentlige diskurser. Også i spørgeskemaundersøgelsen refereres der til denne specifikke historie fra nyhedsavisen. Eksempelvis skriver en respondent under feltet til "yderligere kommentarer":

"jeg synes at alt det der med at piger på arto sælger sig selv, er noget ævise og andre medier BLA NYHEDSAVISEN SOM JEG BOYKOTTER, er noget fis bare for at de kan få flere læsere."

(14-årig dreng)

Eksemplet fra Nyhedsavisens hjemmeside demonstrerer således, hvordan der i nogle tilfælde kan være et direkte link imellem lokale oplevelser og offentlige diskurser i forhold til unges brug af sociale netværkssider. Som dette analysetema har vist, tager unge generelt afstand fra de offentlige eller globale diskurser, som oftest har fokus på de samfundsmæssige problemer eller risici perspektiverne forbundet med SNS-brug. I stedet fremhæver de deres egne positive lokale erfaringer og distancerer sig fra de mere ubehagelige ved bl.a. at understrege, at de skyldes, at der findes "idioter derude", og at det ikke har noget med internettet at gøre, fordi sådanne oplevelser også finder sted IRL. Det er interessant at se, hvordan respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen ligefrem bruger de mere globale diskurser som en måde at distancere sig fra de ubehagelige oplevelser på – ved f.eks. at fremhæve, at det blot er noget, medierne skriver om, at de aldrig selv kunne finde på sådan noget, eller at de blot bruger nettet til at skrive med deres venner osv. Med andre ord fremhæver de altså (strategisk) de lokale oplevelser (samværet med vennerne fra deres fysiske omgangskreds) for at distancere sig fra de mere u håndgribelige offentlige diskurser. Dette vidner om, at unge har et behov for, at deres lokale oplevelser bliver forstået og taget seriøst i den offentlige debat og inden for det overordnede nexus of practice.

At ville forstås og tages seriøst

Dette kommer klar til udtryk undervejs i spørgeskemaundersøgelsen. Udover at distancere sig eller tage afstand fra risici forbundet med internetbrug, har mange respondenter nemlig brugt lejligheden til at "få luft" for nogle af de frustrationer, de har, når det kommer til særligt nyhedsmediernes eller voksnes opfattelser af deres online-aktiviteter og de risici, der er forbundet hermed (Larsen, 2010b). Hele vejen igennem spørgeskemaet findes der eksempler på respondenter, som kritiserer eller modsiger de "globale" historier om deres SNS-brug eller henvender sig direkte til "voksne" som samlet gruppe. I nogle tilfælde metakommunikerer de om selve spørgsmålene i spørgeskemaet eller om deres egne svar og forsøger at sikre sig, at de vil blive forstået på den rigtige måde af de voksne, som de ved, vil læse (og måske misforholke) deres svar. Til spørgsmålet om hvorvidt han havde haft ubehagelige oplevelser, skrev en 15-årig dreng eksempelvis:

"(Jeg opfatter ikke ubehagelige oplevelser som I gør. Vi sidder foran en skærm -hvem har brug for at slukke den hvis der sidder en eller anden og skaber sig åndsvag og prøver at true en?) -Så nej, det har jeg ikke."

(15-årig dreng)

Her henvendte drengen sig direkte til os (mig og Medierådet for Børn og Unge) som repræsentanter for de voksnes holdninger og forsøgte at forklare, at oplevelser, som voksne ville finde ubehagelige, ikke nødvendigvis opfattes på samme måde af de unge selv. Dermed siger drengen, som i øvrigt svarede ja på spørgsmål 12, at han *har* haft oplevelser, som *vi* nok ville finde ubehagelige, men som han ikke selv ser sådan. Hans svar peger på det faktum, at risici er sociale konstruktioner, som der kan være varierende opfattelser af.⁹⁰ I øvrigt refererer han også til online/offline-problematikken, idet han siger "Vi sidder foran en skærm" – og hentyder indirekte til en generationskløft i forståelsen af internettet eller online-praksisser. Det samme var tilfældet i et tidligere citat fra en 16-årig pige om manden ved bussen. Her skrev hun med det, man kunne opfatte som en frustreret eller irettesættende tone: "Altså nu er det sådan at..." samt "Nu vil jeg lige sige noget til jer, som jeg håber i læser..."; sætninger, der tydeligvis er henvendt til uidentificerbare voksne læsere, som ikke har forstået, hvad det vil sige at kommunikere "OVER NETTET", som pigen udtrykker det med store bogstaver.

Det er især i spørgeskemaets mulighed for at indsætte "yderligere kommentarer" (bilag 7H), at respondenterne aktivt har taget til genmæle og forsøgt at ændre eller påvirke det, de opfatter som den gængse voksen-holdning til deres brug af sociale medier, og her ser vi tydeligt, hvordan de befinder sig i et skisma mellem lokale oplevelser og offentlige diskurser. I alt 336 respondenter benyttede muligheden for at indsætte "yderligere kommentarer". Udover nogle seriøse kommentarer i stil med "STORE PATTERN!" eller "det her lugter", var mange kommentarer seriøse og handlede om emnet for spørgeskemaundersøgelsen eller om selve spørgeskemaet. Især fire typer af kommentarer gik igen:

1. Kommentarer henvendt til voksne (især forældre), hvori respondenterne nedtoner risici og perspektiverne og "det farlige" ved internettet
2. Metakommunikative kommentarer om selve spørgeskemaet (f.eks. spørgsmålenes udformning eller den efterfølgende fortolkning af respondenternes svar)
3. Kommentarer om de moralske panikker og nyhedsmediernes dækning af Arto eller unges internetbrug generelt (de offentlige/globale diskurser)
4. Kommentarer, hvori respondenterne udtrykker taknemmelighed for at blive hørt

Samtlige af disse yderligere kommentarer kan ses i bilag 7H. Fælles for kommentarerne er, at de på den ene eller anden inddrager eller refererer til diskursive positioner eller aktører, som befinder sig i konteksten for unges SNS-brug i Danmark.

⁹⁰ Som Lüders et al. skriver: "Risky behaviour is like other forms of social behaviour, regulated by socially accepted and situational relevant norms" (Lüders et al., 2009, p. 124).

De respondenter, som henvendte sig mere eller mindre direkte til voksne eller forældre, har i deres yderligere kommentarer som regel forsøgt at nedtone farerne eller risiciene ved SNS-brug.⁹¹ Nogle understreger, at de godt ved, hvordan de skal håndtere de ubehagelige oplevelser, og andre fremhæver som modvægt de lokale oplevelser og positive muligheder eller peger på internettets læringspotentialer:

"voksne skal ikke bekymre sig så meget om børn på arto. vi er altså meget ansvarsfulde. de fleste af os .."

(13-årig pige)

"Ja, det er helt okay at bruge Arto osv... Jeg fatter ikke forældrerne er så nysgerrige.. De tror hele tiden der er pædofile! Men det er altså løgn! Og hvis der endelig er, så andmelder man de og de bliver slettet af Arto og blokeret!"

(13-årig dreng)

"Til alle forældre .. Der er så mange dårlige ting i medierne omkring arto, men man fortæller aldrig de gode ting. Arto har mange gode egenskaber. Man kan f.eks. lære om HTML koder, finde spil, snakke med venner og nogen gange skrive med kendte danskere i livechatten."

(14-årig pige)

"Forstå Internettet er fremtiden. Internettet er fuld af muligheder for unge mennesker - Jeg lærte ikke at stave samt læse i skolen, jeg lærte det først da jeg begyndte at benytte Internettet. Jeg har meget svært ved det i 4 klasse, og så begyndte jeg at benytte en Chatportal ved navn Netstationen (www.n.dk), jeg fik nogle net venner/veninder, og på den måde lærte jeg at skrive og stave, og i dag får jeg mindst 10 i diktat."

(16-årig dreng)

"Der er mange, der tror, at unge ikke tænker sig om på nettet, og skriver med den ene tilfældige perverse mand efter den anden. men en del af os bruger bare nettet til at skrive med dem vi kender i forvejen, og vi passer på."

(14-årig pige)

Citater som disse peger på, at børn og unge i høj grad orienterer sig imod voksnes diskursive positioner omkring muligheder og risici forbundet med deres SNS-brug. De har det, Herring kalder en "dual consciousness", idet de er "aware of adult representations of their generation and orient to them, while simultaneously orienting to their own experiences" (Herring, 2008, p. 78). Det er denne dobbelte bevidsthed om eget mediebrug, der gør, at unge orienterer sig imod både lokale oplevelser og offentlige diskurser, og det er det, der i spørgeskemaundersøgelsen får de unge respondenter til at tage til genmæle over for de risiciperspektiver, som flourerer i den offentlige debat, og som primært italesættes i nyhedsmedierne eller af

⁹¹ Som beskrevet i kapitel 4 har 86,8 % af respondenterne samlet set angivet, at de frit må bruge SNS'er for deres forældre. At nogle alligevel henvender sig til forældre som samlet gruppe, understreger behovet for at blive forstået og taget seriøst.

forskellige voksne (ofte ikke-brugere) (Larsen & Ryberg, 2011, in press). De unge synes især at være trætte af de mange historier om Arto, som op til udsendelsen af spørgeskemaundersøgelsen i starten af 2007 var dominerende i den offentlige debat og ofte handlede om pædofili eller seksuelle krænkelser (jf. media content-undersøgelsen i bilag 1). Således er det værd at bemærke, at spørgeskemaundersøgelsen indgår som en "historisk begivenhed" i det overordnede nexus of practice, og at de unges svar derfor skal analyseres i lyset af de øvrige begivenheder, som fandt sted på daværende tidspunkt, jf. Scollon og Scollons pointer om 'circumferences' og 'timescales', som beskrevet i kapitel 3. Havde spørgeskemaundersøgelsen været udsendt i dag, er det ikke sikkert, at der ville forefindes så mange kommentarer om Arto henvendt mod "de voksne" eller "medierne", fordi emnet ikke er lige så heftigt diskuteret i den offentlige debat i dag.

De metakommunikative kommentarer eller indskydelser undervejs og særligt til sidst i spørgeskemaet tegner et billede af en gruppe af børn og unge, som har (eller i hvert fald på daværende tidspunkt havde) et behov for at blive forstået og taget seriøst af voksne. De har brug for, at deres omgivelser anerkender de oplevelser, de har på SNS'er, og ikke blot fraskriver det som pjat eller farligt eller betegner de unge som uforsigtige (jf. de forskellige diskursive positioner i Figur 32). Herring undersøger i sin artikel om unges dobbelte bevidsthed (Herring, 2008), hvordan unge orienterer sig imod forskellige voksen-diskurser (reklamediskurser, massemediediskurser og forskningsdiskurser). Her har hun især taget udgangspunkt i udtalelser fra unge, som har optrådt offentligt tilgængelige på internettet (f.eks. på blogs eller i diskussionsfora). Hun understreger dog:

"For every such comment that makes its way into a public space, there must be many others that are thought but not expressed."

(Herring, 2008, p. 81)

Jeg vil argumentere for, at nogle af disse ellers udtalte holdninger er at finde i svarene på spørgeskemaundersøgelsen, og at de unge respondenter har benyttet spørgeskemaet som en strategi eller chance for at blive hørt. Dette bakkes op af det faktum, at nogle respondenter forsøger at kontrollere eller guide den videre bearbejdning af deres svar i en bestemt retning:

"Og lad nu vær med at tage alle de dårlige eksempler og gør noget stor ud af det.. Der er garanteret flere gode end dårlige.."

(15-årig dreng)

"Jeg synes at det er godt at der bliver lavet sådan en test her, så de voksne/forældre kan se at der ikke kun er gamle mænd der prøver at forføre en på internettet, men også søde personer. Og det kan måske give dem en bedre forståelse af deres børn og evt. andre."

(15-årig pige)

Således giver disse respondenter udtryk for, at de er klar over, at spørgeskemaresultaterne skal bearbejdes og måske efterfølgende indgå i den offentlige debat om unges SNS-brug, og de plæderer ligeledes for en

mere nuanceret dækning af emnet. Det samme var tilfældet i flere af de yderligere kommentarer, hvor respondenterne henvendte sig mere direkte til nyhedsmedierne:

"Der foregår altså mange positive episoder på nettet, men medierne tager kun hånd om de negative."

(15-årig dreng)

"... Ud over det, så syntes jeg tit, at medierne har det med at fokusere alt for meget på de negative ting ved internettet. Det er som om, at internettet og især arto bare SKAL gøre til noget farligt noget. De glemmer halt at sætte det op imod alle de positive ting og sammenligne med, hvor mange af de dårlige ting, som egentlig også finder sted normalt udenfor nettet, og som altid har fundet sted. De har efter min mening en helt forkert indgangsvinkel til det, og dækker det alt alt alt for subjektivt."

(16-årig dreng)

Medierne kritiserer tit mødesteder som arto og msn. Men synes det er uden ordentlig grund. Selvfølgelig findes der sikkert en masse ældre mennesker med skumle bagtanker, men det er der altså også mange andre steder. På arto er det meget op til en selv, hvordan man vil opfattes (ved hjælp af billeder af en selv, fakta om sig selv osv.) Der er også en knap hvor man kan blokere folk som man ikke vil have til at skrive til sig. At børn fx udstiller sig på arto eller mobber handler om mangel på opdragelse og er ikke noget som arto er ansvarlig for. (det skal så siges at man kan anmelde folk til redaktionen, hvis man føler at personen har stødt en, svinet en til, truet eller andet man synes er over grænsen. Så kan det være at de gir advarsel eller sletter profilen) På messenger er det stort set på samme måde, du kan blokere og bestemmer helt hvem der må skrive.

(17-årig pige)

At unge måske har manglet en stemme i den offentlige debat eller i hvert fald har følt sig underrepræsenteret i de nyhedsindslag, som har handlet om deres internetbrug, kom således også til syne i spørgeskemaundersøgelsen. Måske netop derfor udviste mange af respondenterne en oprigtig taknemlighed for, at nogen (endelig) ville lytte til dem og satte især pris på, at de måtte formulere deres egne svar:

"Jeg vil bare lige sige, at jeg syntes den her undersøgelse har været god i forhold til mange andre, da man får mulighed for selv at skrive og uddybe sine svar i stedet for, at man bare får nogle faste svarmuligheder at vælge imellem."

(16-årig dreng)

"Dejligt at der er nogen der spørger os om hvad det er der foregår :)"

(16-årig pige)

"Tak.. Fordi der er nogle der gider høre på os .. (:"

(14-årig pige)

"Det var nogle gode spørgsmål, det fik mig til at huske ting jeg troede havde glemt alt om :) Mange tak :)"

(13-årig dreng)

"Jeg synes det er rart at der bliver sendt spørgeskemaer ud omkring net brug, for jeg synes tit at voksne/forældre "stempler" unge som uansvarlige osv.."

(17-årig pige)

"Tak, det var da sjovt at "deltage" :)"

(13-årig dreng)

"Tak fordi I vil høre (øhh.. læse :P) hva jeg har at sige (øhh.. skrive :P)"

(16-årig pige)

"Selv tak. Jeg synes selv at jeg har været hudløs ærlig, og jeg er glad for at få det ud."

(17-årig dreng)

Denne form for taknemlighed har jeg oplevet mange gange i løbet af mine etnografiske ophold på sociale netværkssider. De unge vil rigtig gerne fortælle om deres oplevelser på nettet – og gerne til voksne, blot disse er interesserede i at lytte fordomsfrit til dem.

Selvom de fleste respondenter tager afstand fra de offentlige diskurser og afviser den moralske panik, fremgår det dog også, at de har svært ved helt at abstrahere fra de historier, som florerer i nyhedsmediene. Dette pointeres også af Herring, som påpeger, at unges dobbelte bevidsthed også indeholder en ambivalens:

"... young people struggle to reconcile the concerns of mainstream media discourses, which are accessible to them directly as well as through parents, teachers, and adult community members, with their own and their friends' experiences of the Internet."

(Herring, 2008, p. 81)

Denne ambivalens kommer også til udtryk i nogle af de "yderligere kommentarer" fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor enkelte respondenter fremhæver, at det ikke er "sundt" at bruge for meget tid foran skærmen, at det er vigtigt også at dyrke motion eller at man skal passe på, fordi internettet *kan* være farligt. Ligeledes udtrykker nogle bekymring – ikke for dem selv, men for andre måske mere "uvidende" unge. Endelig tilkendegiver nogle, at de godt kan forstå "de gamle", som denne 12-årige pige:

"jeg tror at ligesom det var i gamle dage hvor det var vigtigt at lære at høste en mark eller hva søren det nu var så er det vigtigt for os unge at lære noget om computere og medier og sådan noget. men på en måde forstår jeg også godt de gamle (: de har jo ik levet med det i deres barndom og derfor er det nok svært at forstå at meget af vores venskab også foregår gennem msn og sms osv."

(12-årig pige)

Selvom unge muligvis forstår de voksne frygt eller bekymring, har eksemplerne undervejs i dette analysetema imidlertid vist, at de vitterligt har et behov for at blive forstået og taget seriøst, og at de som følge heraf forsøger at konstruere sig som fornuftige, erfarne eller kompetente i forhold til at håndtere risici på nettet.

I forlængelse heraf er spørgsmålet, om de unge med vilje har nedtonet deres ubehagelige oplevelser, fordi de ved, at deres svar kan blive brugt i den offentlige debat (af Medierådet eller mig som aktører inden for feltet)? De har i hvert fald aktivt brugt spørgeskemaundersøgelsen som en chance for at blive hørt, og det kan tænkes, at de strategisk har overvejet deres svar for at få os (oplysningsinstanser samt forskningsverden) til at melde anderledes (mere positivt/nuanceret) ud. En enkelt respondent er inde på, at hun ikke tror, at alle respondenter har været ærlige omkring de ubehagelige oplevelser:

"Jeg kan godt lide at i tester børn og unge på denne måde, dog tror jeg at en del af dem vil lyve om tingene, fordi at de fx. ikke tør fortælle de ubehagelige oplevelser de har oplevet. Det er bare noget jeg tror, måske har jeg fuldstændig u-ret. Dog er det ikke tilfældet med mig, kan jeg så lige fortælle :-P Har ikke rigtig noget at holde tilbage. På forhånd tak."

(13-årig pige)

Pigen understreger dog, at hun ikke selv har "noget at holde tilbage". I lighed hermed har andre respondenter påpeget, at de har været "hudløs ærlige", som en 17-årig pige skrev i et af de tidligere citater, eller at de har "svaret helt seriøst":

"Fint lille spørge skema. Jeg har svaret helt seriøst på alle spørgsmål, da jeg ved det går til noget godt. Du/I er velkommen til, at kontakte mig på: [mail-adresse] - hvis du/I har flere spørgsmål eller andet :)"

(13-årig dreng)

Det er interessant, at flere respondenter som denne 13-årige dreng har brugt feltet til yderligere kommentarer til at indsætte deres mailadresser og har opfordret os til at kontakte dem, hvis vi havde yderligere spørgsmål. Dette taler for, at respondenterne – hvad enten de har været helt ærlige eller ej – har taget det at indgå i spørgeskemaundersøgelsen seriøst; et aspekt, der yderligere understøttes af, at nogle gerne vil have sikkerhed for, at deres svar rent faktisk også bliver læst:

"Det var så det... spørgsmålet er jo bare om i overhoved læser mine svar... Så for at teste det vil jeg bede jer om at skrive [mail-adresse] - HeHe ej det gaz.."

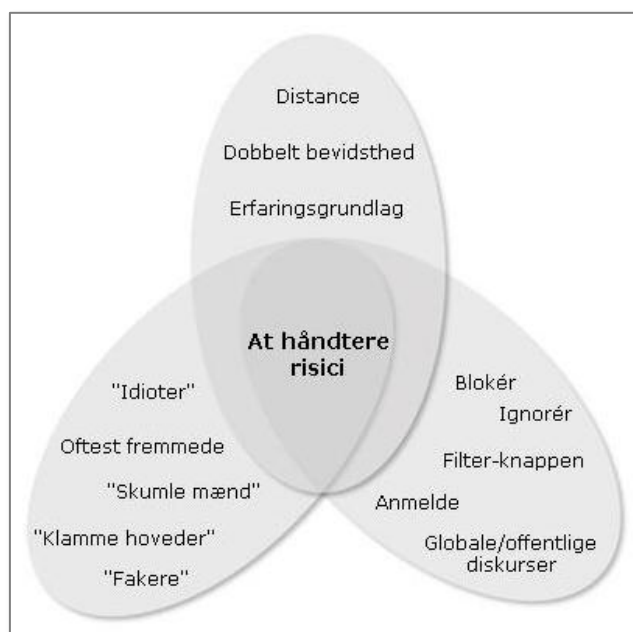
(14-årig dreng)

Ligeledes er det bemærkelsesværdigt, at så mange har gidet/taget sig tid til at skrive – ofte meget lange – yderligere kommentarer på et i forvejen teksttungt spørgeskema. Dette understreger det generelle behov for at ville forstås og tages seriøst.

Om de unge har "svaret helt seriøst" eller nedtonet eller tilbageholdt deres ubehagelige erfaringer med SNS-brug er derfor knapt så vigtigt i forhold til dette analysetema, som har forsøgt at demonstrere, hvordan unge håndterer og forholder sig til risici. Som det har fremgået, spiller de unges dobbelte bevidsthed ind i den måde, de gør dette på, og de befinder sig i et skisma mellem de lokale (og oftest positive) oplevelser og de mere offentlige (og uhåndgribelige) diskurser og diskursive positioner om risici i forhold til SNS-brug. De mange yderligere kommentarer undervejs og til sidst i spørgeskemaundersøgelsen har demonstreret, hvordan unges dobbelte bevidsthed om både voksenholdninger og egne erfaringer udspiller sig i praksis og her i spørgeskemaundersøgelsen som en kommunikationssituation, der af respondenterne (mere eller mindre strategisk) er blevet benyttet som en lejlighed til at give deres holdning til kende. Både i den offentlige debat, på selve SNS'erne og i mit dataarkiv er der således eksempler på unge, der forsøger at konstruere sig som 'erfarne internetbrugere' eller 'fornuftige unge mennesker'. I det følgende vil jeg opsummerer dette tredje analysetema.

Opsamling: 'At håndtere risici' som diskurscyklus

Dette analysetema har således vist, hvordan unge forholder sig til og håndterer de risici, som *ifølge dem selv* er til stede, når de benytter sig af sociale netværkssider og internettet generelt. Som det fremgår, mener halvdelen af respondenterne fra spørgeskemaundersøgelsen slet ikke, at de har haft ubehagelige oplevelser på internettet, og blandt dem, som har, er det varierende, hvad de opfatter som ubehageligt. Hvor unge mennesker i høj grad synes at tage de positive oplevelser personligt, tager de afstand fra de ubehagelige beskeder ved at give udtryk for, at de ikke nødvendigvis har noget med *dem* at gøre, hvilket skal ses i lyset af, at positive oplevelser forbindes med venner, imens negative oplevelser primært relateres til fremmede. I flere tilfælde ser vi, hvordan de unge respondenter benytter sig af mere offentlige eller globale diskurser for at distancere sig fra de risici, som er forbundet med SNS-brug – ved f.eks. at referere til, at alt det man hører om eksempelvis pædofili blot er noget, som medierne skriver om, man at de aldrig selv kunne finde på "sådan noget". I stedet har nogle respondenter forsøgt at fremhæve de lokale og positive oplevelser som en måde at præge debatten eller styre den videre bearbejdning af deres svar. På baggrund af deres fortællinger tegner de et billede af at være kompetente og fornuftige, når det kommer til at håndtere risici. Spørgsmålet er dog, om de i deres iver efter at blive forstået og taget seriøst, mere eller mindre ubevidst nedtoner deres negative erfaringer. I hvert fald fremgår det, hvordan nogle respondenter også strategisk er gået ind i spørgeskemaundersøgelsen som en kommunikationssituation, de kunne benytte for at fremføre deres "side af sagen". Alt dette hænger sammen med deres tidligere erfaringer og historical body, som er præget af en "dobbelt bevidsthed" (Herring, 2008). På et overordnet plan kan de unges medierede handlinger i forhold til risici oversættes til en diskurscyklus på følgende måde:

Figur 88: At håndtere risici på SNS'er som diskurscyklus

Figuren illustrerer, hvordan unge, når de håndterer risici, benytter sig af en række discourses in place eller medierende midler, som er til stede på SNS'erne. Der er tale om funktioner som at blokere, filtrere eller anmelde de brugere, som generer dem. Nogle ignorerer eller sletter dog blot de ubehagelige beskeder, imens andre distancerer sig fra dem bl.a. ved hjælp af globale eller offentlige diskurser. At respondenterne har let ved at tage afstand eller distancere sig fra risiciperspektiverne hænger sammen med interaktionsordnen, som oftest bærer præg af, at det er fremmede, uidentificerbare personer, som går under samlebetegnelser som "skumle mænd", "fakere", "idioter" eller "klamme hoveder", der er skyld i de ubehagelige oplevelser på SNS'erne. Figuren illustrerer også, hvordan de unges historical body og samlede erfaringsgrundlag i forhold til SNS-brug er præget af en dobbelt bevidsthed, som gør, at de er klar over de omkringliggende diskurser og voksenholdninger. Dette understøtter neksusanalysens pointe om, at historiske begivenheder og events flyder igennem diskurscyklusser, og det er en påmindelse om, hvorfor en kontekstforståelse i stil med den, jeg har lavet i kraft af Situational Analysis, er vigtig i en neksusanalyse. Således har jeg i dette analysetema været i stand til at demonstrere, hvordan de unge i kraft af den dobbelte bevidsthed, de besidder om eget mediebrug, orienterer sig imod både lokale oplevelser og offentlige diskurser, når de håndterer og forholder sig til risici på nettet.

Opsamling på navigationsfasen

Selvom jeg på baggrund af mit mangfoldige dataarkiv sagtens kunne have fortsat neksusanalysens navigationsfase, er jeg nu nået ved vejs ende af de centrale diskurscyklusser, som jeg havde sat mig for at gennemgå i dette analysekapitel. Inden jeg slutter kapitlet af, vil jeg samle op på nogle af de centrale pointer, som går på tværs af de forskellige analyser på de foregående sider. For at illustrere kompleksiteten og mangesidetheden ved undersøgelsesfeltet, vil jeg desuden påpege øvrige analytiske pointer, som jeg kunne have forfulgt nærmere i navigationsfasen.

Et neksus af mange praksisser

Først og fremmest er det vigtigt at understrege, at det nexus of practice, som jeg har analyseret, er et neksus af mange praksisser. Dette blev klart allerede, da jeg i de indledende analytiske øvelser kortlagde mit undersøgelsesfelt og dermed foretog en analyse af "konteksten" for unges brug af sociale netværkssider i Danmark. De forskellige situationelle maps viste, hvor mange forskellige aktører, diskurser, sociokulturelle, politiske, temporale, symbolske og nonhumane elementer, som indgår og præger de unges medierede handlinger på sociale netværkssider. Som analyserne demonstrerede, spiller nogle af disse elementer ind på de unges praksis og den måde, hvorpå de forstår og taler om deres SNS-brug. Selvom alle omkringliggende elementer og diskurser ikke har indflydelse på hvert enkelt site of engagement, er der en mulighed for, at de kan blive aktualiseret i forskellige situationer, som vil være præget af både deltagernes interaktionsorden og deres historical bodies. Hvis jeg om blot to år gennemgår en lignende kortlægningsproces af NoP'et, vil det muligvis se anderledes ud, og det ville være nødvendigt at inddrage andre dele af konteksten i forbindelse med at analysere og fyldestgørende forstå de diskurscyklusser, jeg havde udvalgt til navigationsfasen.

At der er tale om et neksus af mange praksisser, bakkes op af motivanalysen, som klarlagde de mange forskellige grunde til, at unge – hvis de selv skal sige det – benytter sig af SNS'er. Her fremgik det bl.a., hvordan forskellige SNS'er bruges til at debattere, som var en af de kodningskategorier, der opstod ved i Nvivo at gennemgå samtlige af spørgeskemarespondenternes svar på, hvorfor de benytter sig af SNS'er. Som der også har været eksempler på undervejs i analyserne, diskuterer de unge bl.a. deres egne praksisser på debatsiderne. Det fremgik eksempelvis, hvordan den udbredte følelseskommunikation samt sagen om Chatkonsulenten er blevet flittigt diskuteret på Artos debat-sider. På baggrund af mine observationer (både fra Arto, Facebook, NationX eller Skum) vil jeg dog mene, at samtlige af de "centrale emner/debatter", som optræder i det situationelle map i Figur 29, bliver diskuteret af unge selv på de sociale netværkssider. Det kunne således have været interessant nærmere at undersøge de unges debatkultur på SNS'erne, og hvordan de her forholder sig til eget og andres internetbrug. I forhold til brugen af SNS'er til debat kunne man dog også udforske, hvilke andre emner de unge tager op, hvordan de argumenterer eller lignende.

En anden pointe, som motivanalysen synliggjorde, var, hvordan de sociale netværkssider bruges i kombination med andre medier (eksempelvis som et gratis alternativ til mobiltelefonen), og hvordan de forskellige kommunikationskanaler komplementerer hinanden – bl.a. når de unge befinder sig alene hjemme på værelserne. Her bruges SNS'er og andre selskabelige medier som en slags legende selskabelighed eller som en måde at være sammen om at være alene på. I forlængelse heraf kunne det have været spændende at

gå mere ind i, hvordan de unge bruger disse medier som tidsfordriv eller for at imødekomme kedsomhed eller ensomhed. Hvis jeg havde valgt at følge en sådan diskurscyklus, kunne det have været interessant at besøge unge, når de er alene hjemme på deres værelser, og observere, hvordan de forskellige kommunikationsmidler tages i brug i det fysiske rum. Flere respondenter gav også udtryk for, at de benytter SNS'er i forbindelse med deres hobbyer eller interesser. Havde jeg fulgt dette spor, kunne jeg have genoptaget diskussionen fra kapitel 1 om forskellen på communities og SNS'er (jf. eks. Baym, 2007; Boyd & Ellison, 2007), idet man kunne forestille sig, at nogle unge på SNS'er knytter mere interesserede bånd (Ito et al., 2010, 2008) til brugere, de ikke kender i forvejen. Således kunne jeg have dokumenteret, hvordan der i nogle tilfælde foregår en "teknologisering" (R. Scollon, 2001a), når en gruppe af brugere udvikler sig fra at indgå i det overordnede nexus til at blive et community of practice (Lave & Wenger, 1991; Wenger, 1998).

Et centralt tema, jeg gerne ville have gennemgået mere dybdegående i navigationsfasen er den måde, hvorpå de unge bruger deres kroppe som medierende midler for at få opmærksomhed eller bekræftelse. Det er ikke et tema, som respondenterne selv har italesat, men via dataarkivet og mine forskellige observationer, har jeg kunnet konstatere, at unge brugere aktivt efterspørger kommentarer på deres billeder som en del af en "her og nu"-bekræftelse (Larsen, 2005a, 2008a) eller en performance af identitet i praksis (Lemke, 2007). På samme måde, som det var tilfældet med følelseskommunikationen, fungerer det, man kunne kalde 'kropskommunikationen' som en del af den 'open source'-identitet, de unge brugere har på sociale netværkssider, hvor vennerne bliver medkonstruktører og inviteres til at deltage i den enkeltes selvfremsstilling. I spørgeskemaundersøgelsen findes der talrige eksempler på kommentarer, de unge har fået på deres billeder samt deres holdninger hertil. Af disse fremgår det, at det at blive bekræftet på udseendet er centralt for mange brugere. Både de billeder, de unge uploader, og de kommentarer, de modtager, er ofte fokuseret omkring udseendet eller kroppen, og det kunne være interessant at undersøge, hvordan billeder og billedkommentarer bruges som medierende midler i dette henseende. Her kunne man også diskutere, hvilken funktion kroppen – der som udgangspunkt er fraværende – har på SNS'er, og hvilken form for 'online embodiment', der finder sted, når de unge kommenterer hinandens udseende. I forlængelse heraf kunne det også have været relevant at gå ind i, hvordan de unge på sociale netværkssider performer køn og iscenesætter egen og andres femininitet eller maskulinitet. Dette aspekt kom bl.a. til syne i analysetema 2 om at kommunikere følelser, hvor det fremgik, hvordan nogle brugere diskuterer, om det er acceptabelt, at drenge skriver "Jeg elsker dig" til hinanden. Selvom mine observationer peger på, at drenge og piger udfører mange af de samme medierede handlinger og har mange praksisser til fælles, er der dog også forskel på kønnes brug af sociale netværkssider; et aspekt, der dog har været for omfattende at gå yderligere ind i undervejs i de tre analysetemaer, jeg havde udvalgt i min navigationsfase.

Ikke en homogen gruppe af unge

I forlængelse heraf er det vigtigt også at nævne, at jeg – på trods af at jeg ofte omtaler SNS-brugerne og mine respondenter som "de unge" – er klar over, at de ikke alle er ens og opfører sig på samme måde. Som beskrevet i kapitel 1 har jeg i min neksusanalyse valgt at tage udgangspunkt i en 'mainstream' tilgang til ungdomskultur – og kigget på unges brug af sociale netværkssider ud fra et gennemsnitligt, overordnet perspektiv. Selvom meget kan siges generelt om unge SNS-brugere som samlet gruppe, har navigationsfasen

dog også demonstreret, at unge mennesker ikke er en homogen gruppe, som har ALLE praksisser til fælles (tænk blot på de mange forskellige motiver, som respondenterne angav for deres SNS-brug). Således kom det frem under analysetema 1, at nogle unge anvender SNS'er til at opbygge nye venskaber og nyder at have chat-venner, som de måske sjældent eller aldrig ser IRL, imens andre mener, at man kun "i det virkelige liv" kan have relationer. Som en 13-årig pige skrev som "yderligere kommentar" til spørgeskemaundersøgelsen:

"Ja, jeg forstår ikke folk der gider skrive med folk de ikke kender...!!! Jeg tror mest det er dem der er yngre end mig ihvertfald eller ældre.... Der er ikke mange jeg kender der gider det."

(13-årig pige)

Således er unge også internt uenige, og der eksisterer forskellige opfattelser af, hvordan nogle af de centrale diskurscyklusser inden for feltet skal opfattes. Dette var også tilfældet med den ellers ret så udbredte følelseskommunikation. Hvor en overvægt af respondenter gav udtryk for, at det betyder meget for dem at modtage kærlige beskeder fra deres venner, viste observationer fra bl.a. Artos debatforum, at nogle unge finder de følelseskommunikative handlinger for overdrevne eller overfladiske, og andre fremførte det argument, at man virkelig skal mene det, hvis man ytrer de gængse ord "Jeg elsker dig" på sociale netværkssider. Denne observation illustrerede Clarkes pointe om, at de samme diskursive positioner kan indtages på tværs af forskellige aktørgrupper. I dette tilfælde var det således interessant at se, at holdningen om, at de unges brug af kærlighedsdiskursen er "for meget" eller "følellesporno" ikke kun forefindes hos – udenforstående – voksne, men også hos unge brugere selv. Dermed blev det understreget, hvorfor man i en analyse af den sociokulturelle kontekst ikke nødvendigvis kan knytte bestemte holdninger eller synspunkter sammen med bestemte grupper af personer, idet der blandt dem kan være divergerende og i nogle tilfælde modstridende opfattelser.

I forbindelse med det andet analysetema fremgik det også, hvordan unge SNS-brugere mellem 12-18 år ikke nødvendigvis ser sig selv som en samlet gruppe af 'unge mennesker'. Således var der eksempler på brugere, som i kraft af deres italesættelser differentierede sig fra hinanden rent aldersmæssigt eller ytrede bestemte forestillinger om, hvad man gør eller ikke gør på forskellige alderstrin; et aspekt, der også fremgår af ovenstående kommentar fra den 13-årige pige om at snakke med folk, man ikke kender. Det synes især at være de lidt ældre brugere, der differentierer sig fra "de små" eller har et behov for tage afstand fra medierede handlinger, som de måske opfatter lidt barnlige – som f.eks. at kaste om sig med kærlige tilkendegivelser over for venner og veninder eller at benytte sig af et udpræget chat-sprog, hvor store og små bogstaver blandes (som f.eks. ved "HeJ mED diG").⁹² I spørgeskemaundersøgelsen findes der eksempler på, at nogle af de ældste i målgruppen giver udtryk for, at de ikke har brudt sig om, at de i undersøgelsen er

⁹² I spørgeskemaundersøgelsen blev respondenterne spurgt, om de skriver på denne måde (spørgsmål 11). Hertil svarede 78,1 % nej, 17,7 % svarede indimellem, og 4,2 % svarede ja. De respondenter, som svarede nej, giver især udtryk for, at de ikke gør det, fordi det er barnligt: "Det er da for latterligt ? Småbørnagtigt" (17-årig pige), "Det er kun børn under 14 der gør det" (16-årig pige), "Det forstyrrer ens læsning, og virker barnligt" (16-årig dreng) eller "Fordi det ser barnligt og useriøst ud. Jeg gjorde, det da jeg startede med at bruge internettet (som 10-11 årig)" (17-årig dreng).

blevet "sat i bås" med de yngre brugere. I det følgende ses eksempelvis tre drenges "yderligere kommentarer":

"Indskrænk jeres målgruppe lidt mere. Det er svært at svare på så simpelt strukturerede spørgsmål åbenlyst udviklet til børn og tidligt unge."

(17-årig dreng)

"Synes den her undersøgelse virker som om den er rettet mere mod børn eller meget unge omkring konfi. alderen."

(17-årig dreng)

"Synes ikke rigtig denne test var det som jeh havde forestille mig, den opfattede mig som en 12 årig =/"

(17-årig dreng)

Omvendt er der dog også eksempler på respondenter, som finder, at undersøgelsen er for svær for den yngre del af målgruppen, eller at spørgeskemaet burde have en bredere målgruppe end kun 12-18-årige:

"hvis det er for børn og unge skulle man hellere have tænkt på at nogen af dem faktisk ikke forstår dette skema, det er skrevet af voksne og derfor skal der voksne til at afkode det skrevne for børnene så de forstår, så hvor er opfordringen til at udfylde skemat sammen med mor og far henne ???"

(14-årig pige)

"måske en undersøgelse med lidt for megen vægt på en enkelt målgruppe.. undersøgelsen kunne godt være bredere og forsøge at få en fuld forståelse for hvad børn og unge bruger nettet til"

(15-årig dreng)

Kommentarer som disse viser, at respondenterne er bevidste om den kommunikationssituation, de går ind i, når de deltager i en spørgeskemaundersøgelse. At nogle forholder sig til spørgeskemaets målgruppe eller opponerer herimod, demonstrerer den refleksivitet eller "dobbelte bevidsthed" (Herring, 2008) om eget mediebrug, som også fremgik af analysetema 3. Ligeledes demonstrerer det en meta-bevidsthed om egen ungdommelig, og som Ziehe ville mene, er det ikke let for unge, at de besidder denne bevidsthed (Ziehe, 1989).

Et helt særligt socialt rum

Endnu et centralt aspekt omkring unges brug af sociale netværkssider, som navigationsfasen har frembragt, er, hvordan SNS'er på forskellige måder fungerer som helt særlige sociale rum for unge mennesker. Først og fremmest omtales SNS'er ofte, som om de var fysiske rum ved brug af ord som "herinde", og mange beskriver dem som "hyggelige". Sammenlignet med andre kommunikationsmidler, som unge bruger for at kommunikere eller "være sammen" med deres venner, har SNS'erne den fordel, at man let kan finde tilbage

til de beskeder, kommentarer, billeder, "tags" eller lignende, som man tidligere har modtaget. Således har der i dette kapitel været eksempler på respondenter, som giver udtryk for, at SNS'er er en "opsamling over hvad man har foretaget sig", eller at de søde og kærlige beskeder findes frem i situationer, hvor man er ked af det eller har brug for at blive trøstet. Dermed er der tale om, at det samvær, man tidligere har haft, bliver fastholdt, og det kan til enhver tid aktualiseres igen. Dette er forskelligt fra det samvær, som børn og unge typisk har IRL. Selvfølgelig kan man vælge at fotografere eller videofilme offline-situationer, men det er sjældent, at man har en hel logbog over samtaler ført ansigt til ansigt. I fysiske samværs- og kommunikationssituationer kan man altså ikke så let "gå tilbage og se, hvad man tidligere har snakket om, hvis det er", som en 15-årig respondent udtrykte det om Arto. Dette kan også være en af grundene til, at unge skriver søde og kærlige erklæringer til hinanden forskellige steder i byrummet, som det fremgik af analysetema 2. De graffiti-lignende beskeder gør, at man bliver mindet om samværet med sin bedste ven eller veninde, hver gang man går forbi busstoppestedet eller sidder i ventehallen, hvilket for mange unge vil være en rar og bekræftende fornemmelse.

Det er interessant, at sociale netværkssider synes at fungere som særlige sociale rum både i offentlige eller helt private sammenhænge. Der er tale om offentlige sammenhænge, når følelseskommunikationen bevidst tages i brug, og de unge via mange forskellige medierende midler synligt "privater den" (Winter, 2007) og giver udtryk for, hvem deres "allerbedste" venner er. Omvendt er der tale om, at SNS'er (i samspil med f.eks. MSN Messenger eller Skype) fungerer som private sociale rum, når unge danner nye relationer og får chat/net-venner, som de sætter pris på at kunne "holde for sig selv" og have fortrolige samtaler med, som vennerne fra den fysiske omgangskreds ikke nødvendigvis behøver at blive involveret i. Selvom unge generelt er orienteret imod, at deres beskeder om, til og fra vennerne skal kunne læses af andre, fordi det skaber en helt særlig oprigtighed eller autenticitet (jf. udtalelser som "så andre kan se hvor glad han er for mig :D"), har nogle brugere også behov for et privat rum, hvor man kan diskutere problemer, være mere sårbar eller usikker og ikke nødvendigvis behøver at "performe" eller at "gøre ung" på den rigtige måde (Sørensen, 2002; Ziehe, 1991), jf. diskussionen om ungdom og ungdomsliv i kapitel 1. Dette underbygges af en tendens, jeg igennem årene har konstateret på debatsiderne; at nogle brugere opretter falske eller engangs-profiler, når de har et problem, de gerne vil diskutere med andre unge på debatten (f.eks. omkring kærester, sex, forældre, skole eller lignende). I sådanne tilfælde har man ikke nødvendigvis lyst til, at det problem eller den usikkerhed, man har, knyttes sammen med ens personlige og offentlige profil. I debatsektionerne ser man derfor tit, hvordan profiler, som er brugt til at oprette debattråde om lidt kildne emner, efterfølgende er blevet slettet igen. Dette illustrerer pointen om, at ungdomsperioden er et brændpunkt, hvor man på én gang udviser selvsikkerhed og agerer "succesfuld ung" med mange venner, det rigtige udseende, det smarte tøj og de bekræftende og kærlige beskeder på SNS-profilen, samtidig med at man er usikker på sig selv og må tumle med de problemer, der generelt hører ungdomslivet til. På de sociale netværkssider har de unge mulighed for at være begge dele, men det foregår på forskellige måder og under forskellige betingelser i det særlige (henholdsvis offentlige eller private) sociale rum.

Teknologiens betydning

Dermed er vi fremme ved endnu en central pointe, som navigationsfasen har demonstreret; nemlig teknologien eller de medierende midlers central betydning i forbindelse med de handlinger, de unge udfører. Undervejs i de forskellige analyser har det fremgået, hvordan teknologien ikke *kun* er "supporting" og "enabling" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004) for de sociale handlinger (selvom dette i høj grad også er tilfældet), men at der også er tale om en gensidig påvirkning mellem teknologien og de medierede handlinger. Først og fremmest former de materielle features (eller affordances), som er til stede, den måde de unge handler på. Dette blev synligt særligt under analysetema 1, hvor det fremgik, hvordan venskabsbegrebet er under forandring som følge af, at SNS'erne benytter venskabsmetaforen om de relationer og kontakter, man har på siderne. Ikke alene har det en betydning for, hvordan unge taler om deres venner, men det har også en betydning for den måde, hvorpå de praktiserer venskab. Som det har fremgået, må de unge sige eller gøre noget andet for at signalere, hvem de "egentlige" eller bedste venner er, hvilket får dem til at tage medierende midler i brug, som slet ikke er beregnet til formålet. Således bruges funktioner, som oprindeligt var tiltænkt personlige og profilerende handlinger, på en social og kontaktskabende måde (jf. de fire typer af handlingsmuligheder i kapitel 1). Dette peger på, at den måde, de unge handler på, også former selve de materielle features, som dermed får nye anvendelsesmuligheder. Således har der gang på gang været eksempler på, hvordan unge er kreative og tager funktionerne på SNS'erne i brug på nye og uiltænkte måder, som er væsentligt forskellige fra, hvordan voksne brugere anvender dem. Dette betyder, at ungdomskulturen kommer tydeligt til syne på de sociale medier, og unge overfører ungdommelige praksisser til de virtuelle rum.

Autenticitet i det virtuelle rum

I den forbindelse er det værd at bemærke, at de virtuelle rum for unge mennesker ikke nødvendigvis er mindre værd eller mindre virkelige end de fysiske. Ofte opfattes 'online' som mere fattigt og mindre autentisk end 'offline', men især de første to analysetemaer demonstrerede, hvordan unge i høj grad har en følelse af, at deres oplevelser på nettet er autentiske (i nogle tilfælde endda mere autentiske, hvis de dokumenteres offentligt på nettet). Dermed understøttes Chaykos (2002) pointe om, at sociale bånd sagtens kan eksistere og trives uden at basere sig på ansigt til ansigt-kommunikation. Selvom unge foretrækker at være sammen med deres venner ansigt til ansigt (Facer et al., 2003; Holloway & Valentine, 2003; Livingstone, 2002), kan de sagtens have værdifulde oplevelser i de virtuelle rum. I enkelte tilfælde ligger værdien netop i, at oplevelserne medieres i det virtuelle rum, fordi det åbner op for at sige nogle ting (f.eks. "Jeg elsker dig"), som man ikke ville sige til hinanden i andre rum eller vi andre mere synkrone kommunikationssituationer, men som er "tilladt" på SNS'erne. Analysen har ligeledes demonstreret en anden af Chaykos pointer; nemlig at sociale bånd også eksisterer "i bevidstheden", idet flere unge udtrykker, at de oplever en følelse af samhørighed eller "ambient awareness" (Thompson, 2008) med venner, som de aldrig har mødt "i virkeligheden", og nogle få har ligefrem givet udtryk for at have bedste venner eller veninder, som de udelukkende er sammen eller kommunikerer med via internettet.

I øvrigt fremgik det af analysetema 3, hvordan nogle af respondenterne fra spørgeskemaundersøgelsen ikke selv differentierede mellem online og offline-praksisser, idet de – i stil med internetforskeres mantraer – påpegede, at det, der foregår på nettet, ikke kan forstås uafhængigt af eller er forskelligt fra det, der foregår IRL. Således smelter online og offline også sammen i de unge brugeres egen bevidsthed. Det gør sig både gældende i forhold til ubehagelige oplevelser (som ikke nødvendigvis er værre på nettet end IRL) og positive oplevelser (som ikke nødvendigvis er bedre IRL end på nettet).

Forskel på offentlige diskurser og lokale erfaringer

Neksusanalysen og arbejdet med at kortlægge konteksten omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark har illustreret, hvor stor forskel der kan være på offentlige diskurser og lokale erfaringer (og dermed også forskel på lokalt at "gøre ung" og globalt eller i den offentlige debat at "blive gjort ung"). Som Scollon og Scollon har pointeret, er det "very likely that public discourse sources will consider that an action is motivated in very different ways from the ways individual social actors might motivate it" (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177). Dette blev især tydeligt i analysetema 3, hvor forskellige risici og ubehagelige oplevelser i forbindelse med SNS-brug blev analyseret ud fra brugernes egne perspektiver. Her fremgik det bl.a., hvordan et emne som mobning fyldte overraskende lidt i de unges egne italesættelser af, hvad der er ubehageligt på nettet, sammenlignet med hvor meget det har fyldt i den offentlige debat de seneste år (jf. eksempelvis media content-undersøgelsen i kapitel 4). Dette kan hænge sammen med, at unge ikke nødvendigvis ser mobning på nettet isoleret fra mobning offline, men i stedet som en del af en lokal konflikt i skolen eller i forbindelse med deres fysiske nærmiljø (D. Rasmussen & Hansen, 2005). Ligeledes kan det hænge sammen med, at unge ikke forstår det at blive chikaneret eller tilsvinet som mobning, fordi det oftest "bare" er "tilfældige idioter" eller uidentificerbar fremmede, som står for den slags. Dette sætter offentlige debatter om 'netmobning', 'cybermobning' eller 'digital mobning' i perspektiv. For hvad dækker disse begreber egentlig over?⁹³ Et emne, man kunne have fulgt op som en del af diskurscyklussen om at håndtere risici.

For unge synes der at være en overordnet holdning til, at risici og ubehagelige oplevelser på nettet er "til at overse", fordi teknologien gør, at man helt konkret kan filtrere dem fra, eller – som nogle respondenter i spørgeskemaundersøgelsen gav udtryk for – nemt kan undgå dem ved at opføre sig fornuftigt og følge bestemte retningslinjer. Dette er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at unge ikke har ubehagelige oplevelser eller ikke bliver påvirket af ubehagelige henvendelser, men – som de understreger – er sådanne ting lettere at undslippe (end hvis man f.eks. møder en klam mand ved bussen). Når der så rent faktisk er tale om, at personer i nærmiljøet er skyld i de ubehagelige oplevelser, synes respondenterne at tage oplevelserne mere seriøst, og det er i sådanne tilfælde, at de er tilbøjelige til at involvere forældre eller andre voksne frem for blot at ignorere, slette eller blokere. Dermed får de lejlighedsvist ubehagelige oplevelser ikke lov til at overskygge de ellers mange positive aspekter ved brugen af sociale netværkssider, som for børn og

⁹³ En ny nordisk undersøgelse udarbejdet af Red Barnet og Habbo Hotel viser eksempelvis, at over halvdelen af de unge, der oplever mobning på nettet, "aldrig har mødt deres cybermobber" (Red Barnet, 2010).

unge primært handler om samværet med vennerne og de bekræftende og meget kærlige beskeder fra deres nærmeste omgangskreds.

De refleksive og mediebevidste unge

Endelig har neksusanalysen tegnet et billede af en gruppe forholdsvist refleksive og mediebevidste unge mennesker. Analyserne har vist, hvordan de ikke alene forholder sig til egne og andres handlinger på sociale netværkssider, men også kritisk reflekterer over det, der befinder sig "i omkredsen" af deres SNS-brug (det være sig spektakulære nyhedshistorier, debatter om internetsikkerhed, generelle forældre- eller voksenholdninger mv.) Især finder jeg det interessant, hvordan jeg i projektperioden har oplevet, at unge gerne vil blande sig i forskningen. Som der var et eksempel på i analysetema 2, har jeg oplevet, at unge har skrevet til mig i forbindelse med oplæg eller foredrag for at kommentere, irrettesætte, rose eller erklære sig enige eller uenige i de forskningsresultater, jeg har formidlet. Det samme har jeg oplevet i kommentarfelterne til populærvidenskabelige artikler (f.eks. Larsen, 2006c, 2008c) eller på min Arto-info-side under min blog, hvor nogle har kritiseret eller rost mig eller forsvaret mig imod kritik fra andre. I analysetema 3 var det desuden tydeligt, hvordan nogle respondenter blandede sig i forskningen, idet de dels kommenterede på spørgeskeamets design og dels forsøgte at guide bearbejdningen af deres svar i undersøgelsen i en bestemt retning ved eksempelvis at understrege, at vi også skulle fokusere på de positive eksempler. På den måde har nogle respondenter afkodet spørgeskemaundersøgelsen som en kommunikationssituation, de kunne udnytte til at få deres perspektiv frem inden for det overordnede nexus of practice. Dette vidner også om en bevidsthed i forhold til forskellige mediegenrer. Således er det interessant, at unge som 'sidefænomen' til de praksisser, de har på de sociale netværkssider, også aktivt – via forskellige medierende midler – producerer indhold om disse praksisser i andre medierede sammenhænge.

Kapitel 6: Forandring, refleksion og diskussion

I dette kapitel vil jeg vende tilbage til det spørgsmål, jeg stillede i kapitel 3, som handler om, hvilken betydning forskningskommunikation kan have for de forandringsselementer, man som forsker og deltager kan initiere inden for et nexus of practice. Dermed vil jeg reflektere over neksusanalysens tredje fase, 'changing the nexus of practice', og reflektere over min egen rolle som forsker i løbet af projektperioden. At reflektere over egen rolle og se tilbage på egne handlinger kan være en svær genre, og man kan let komme til at virke navnebeskuende eller lyde selvoptaget. Når jeg alligevel medtager dette fokus, skyldes det, at det er en del af den neksusanalytiske tilgang. Nexsusanalysen ville således ikke være fuldstændig uden dette "blik indad".

Selvom jeg her diskuterer forandringsselementer som et sidste skridt i neksusanalysen, anerkender jeg, at de har fundet sted undervejs i processen, og at de givetvis vil fortsætte med at finde sted, efter at dette projekt er afsluttet. Som nævnt i kapitel 3 kan man diskutere, om 'forandring' er det rette ord at bruge, idet der ikke nødvendigvis er tale om umiddelbart synlige eller håndgribelige forandringer inden for det konkrete NoP, man undersøger. I stedet er der tale om, at man som neksusanalytiker i kraft af sin tilstedeværelse og sine analyser (uundgåeligt) vil være med til at ændre (livs)baner for de sociale aktører, som har en relation til eller befinder sig inden for undersøgelsesfeltet (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 178). At påvirke eller ændre et nexus of practice er således ikke et mål i sig selv, men et grundvilkår for en neksusanalyse, ville Scollon og Scollon mene. Når det er sagt, *kan* en neksusanalyse dog bruges til at ændre noget i verden eller påvirke sociale eller samfundsmæssige problemer, hvilket Scollon og Scollons egne neksusanalyser er eksempler på (jf. R. Scollon, 2005; R. Scollon & S. W. Scollon, 1981, 2004; S. W. Scollon, 2003). At reflektere over de påvirkninger eller muligheder for forandring, som en neksusanalyse kan have eller har haft, hører med til neksusanalysens tredje fase, og her kan man spørge sig selv:

"What actions can you take as participant-analyst in this nexus of practice that will transform discourses into actions and actions into new discourses and practices?"

(R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 178)

Forskningskommunikation som kilde til forandrede sociale praksisser

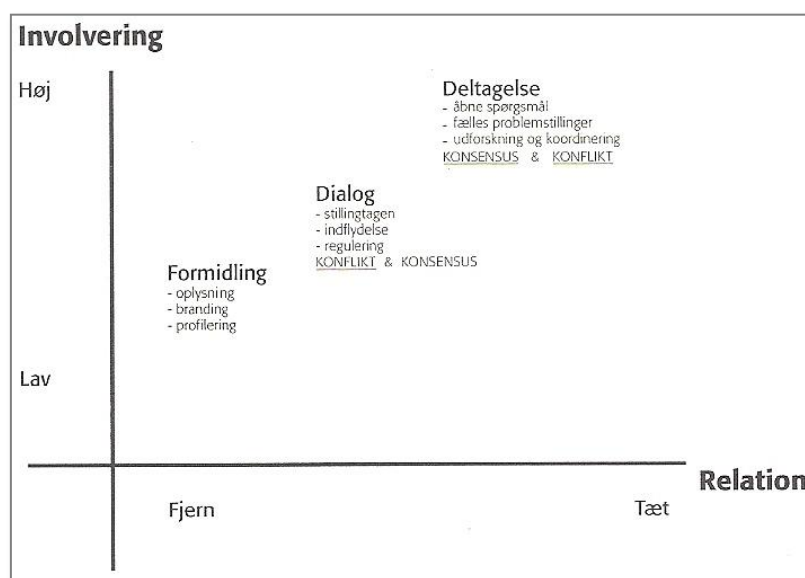
Dette spørgsmål vil jeg i nærværende kapitel overveje ud fra et specifikt fokus på forskningskommunikation.⁹⁴ Det skyldes, at formidling af forskningsresultater undervejs i ph.d.-projektet har været en central del af den måde, hvorpå jeg som forsker har indgået i feltet og foretaget et "re-

⁹⁴ Når jeg i denne sammenhæng benytter mig af begrebet forskningskommunikation frem for forskningsformidling, skyldes det, at det er denne betegnelse, man anvender om feltet som akademisk felt (på engelsk 'science communication studies').

engagement” (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004, p. 177). Jeg vil ikke kun diskutere de forandringer eller påvirkninger, som jeg synligt kan få øje på i forhold til feltet omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark. Jeg vil også på et mere generelt plan reflektere over forskningskommunikation som metode, og hvilke vilkår det at kommunikere forskningsresultater er underlagt i videnssamfundet i dag – særligt med henblik på forskningsområdet unge og sociale medier. Målet er som nævnt ikke at komme med nogle entydige svar eller generelle analyser, som kan overføres på andre undersøgelsesfelter. I stedet søger jeg blot at belyse, hvilken betydning det *kan* have at indgå så centralt i et undersøgelsesfelt, som jeg i løbet af de seneste fem år har gjort i forhold til børn og unges brug af sociale netværkssider i Danmark.

Tre perspektiver på forskningskommunikation

Idet jeg specifikt ser på forskningskommunikation som kilde til forandrede sociale praksisser og for i denne sammenhæng at danne mig et overblik over min tilstedeværelse og rolle som forsker, vil jeg skelne imellem forskellige kontekster, hvorunder mine aktiviteter har foregået. Her er jeg inspireret af Sisse Siggaard Jensen, som i artiklen ”Forskningskommunikation som metode” (S. S. Jensen, 2006) fremsætter en matrix, hvor forskningskommunikation placeres inden for forskellige kontekster, og hvor forskerens rolle varierer. Der er tale om tre perspektiver eller paradigmer inden for forskningskommunikation som akademisk disciplin; ’formidling’, ’dialog’ og ’deltagelse’:

Figur 89: Matrix over forskningskommunikation (S. S. Jensen, 2006, p. 76)

Modellen er ifølge Jensen et ”tankeværktøj”, som kan bruges til at overveje kontekst, relevans og form, når forskning formidles og kommunikeres, og den tager udgangspunkt i eksisterende erfaringer og viden inden for feltet (S. S. Jensen, 2006, pp. 75-76). I modellen er forskningskommunikation det overordnede felt,

hvorunder forskningsformidling skal forstås som én blandt flere former. For mig giver det god mening at betragte mine aktiviteter ud fra disse tre perspektiver.

Selve **formidlingsparadigmet** indebærer, at forskeren kommunikerer resultater til offentligheden (S. S. Jensen, 2006, p. 77). Denne form for forskningskommunikation, hævder Jensen, er især blevet massemediernes domæne. Det er da også hovedsageligt medierne, som sørger for formidling af forskning til offentligheden, og i dag er nyhedsmedierne et centralt bindeled mellem videnskab og offentlighed (Kjærgaard, 2006). Udover at oplyse offentligheden om vedkommendes forskningsområde indebærer formidlingsparadigmet, at forskeren profilerer og brander sig selv eller sit universitet. Der kan også være tale om legitimering af forskningsområder, hvilket bliver mere og mere vigtigt i disse år. Inden for formidlingsparadigmet er forskerens involvering ofte lav, og relationen til de mennesker, som formidles til, er som regel fjern (S. S. Jensen, 2006). Dog kan man argumentere for, at de elektroniske nyhedsmediers muligheder for at efterlade kommentarer på artikler kan gøre relationen tættere. Ligeledes kan presseoptrædener medføre, at folk på egen opfordring interagerer med forskeren eller "sender" vedkommende data, jf. de oplevelser, jeg har beskrevet i kapitel 4 om dataarkivets neksusetnografiske data.

Dialogparadigmet definerer Jensen som en form, hvor holdninger og grundlag for stillingstagen dannes. Det kunne f.eks. være under borgermøder, høringer, konferencer eller andre fora, hvor borgere kan komme i dialog med forskere, politikere, interesseorganisationer eller andre beslutningstagere. Her fordres en højere grad af involvering, og relationen mellem aktørerne er tættere, end det er tilfældet inden for formidlingsparadigmet (S. S. Jensen, 2006, pp. 79-80). Hos mig kommer denne form for forskningskommunikation især til udtryk under mine foredrag, eksempelvis ved forældreaftner på skoler eller på diverse temakonferencer om unge og medier, som netop lægger op til dialog mellem forskellige aktører.

Under **deltagelsesparadigmet** er der fokus på forskningskommunikation som "meningsskabende" processer i relationsdrevet samarbejde. Her er der tale om en form, hvor forskere sammen med andre aktører udforsker et felt, formulerer fælles problemstillinger eller gennemfører eksperimenter, særligt med videndeling og innovation for øje (S. S. Jensen, 2006, pp. 80-81). I ph.d.-projektet kommer dette deltagelsesparadigme først og fremmest til syne i samarbejdet med Medierådet for Børn og Unge, hvor fælles problemstillinger og et konkret undersøgelsesdesign er udformet (jf. bilag 2), hvilket begge parter har kunnet drage nytte af. Der er også tale om deltagelsesbaseret forskningskommunikation, når jeg indgår i vejledende råd eller følgegrupper som eksempelvis rådgivningssitet Cyberhus' Relations- og Refleksionsgruppe, der fungerer som etisk og pædagogisk følgegruppe for sitet (<http://www.cyberhus.dk/node/5198>) eller arbejdsgruppen for børns og brug af internet og nye teknologier under Medierådet (http://andk.medieraadet.dk/Vi_er/Vi_er.aspx), hvori forskellige nationale myndigheder, institutioner og organisationer mødes og udveksler erfaringer eller deler viden. Ligeledes befinder jeg mig inden for et deltagelsesparadigme, når jeg holder kurser, temadage eller workshops for f.eks. klubmedarbejdere eller bibliotekarer, som kurset "Fremtidens digitale brugere" (<http://bibliotekarensrolle.wikispaces.com/>) er et eksempel på.

Således kan mit "re-engagement" inden for NoP'et passende anskues ud fra disse tre perspektiver. Det skal nævnes, at de forskellige former for forskningskommunikation, som jeg har fremhævet her, næppe er de eneste. Jensen understreger da også, at de tre paradigmer i praksis ikke nødvendigvis optræder i deres rene form, og at der vil kunne findes mellemformer, som kombinerer de diskursive former på forskellig vis (S. S. Jensen, 2006, p. 82). Dette er også tilfældet med de forskellige typer af forskningskommunikative aktiviteter, jeg har udført som social aktør inden for feltet omkring unges brug af SNS'er i Danmark. I den følgende diskussion vil jeg dog være inspireret af matrixen som et tankeværktøj til at reflektere over forandringsprocesser inden for henholdsvis et formidlings-, dialog- og deltagelsesparadigme.

Forandring baseret på formidling

Generelt er forskningsformidling blevet mere og mere udbredt inden for de seneste år, hvilket også gælder humaniora. Undersøgelser viser, at der i løbet af de seneste fire årtier er sket en stigning i dagspressens omtale og brug af forskere (Albæk, 2008; Albæk, Munk Christiansen, & Togeby, 2002). Dertil kommer, at der universitetspolitisk er kommet et skærpet fokus på formidling af forskning. Med den nye universitetslov fra 2003 er formidling blevet sidestillet med forskning og undervisning som universiteternes grundlæggende forpligtelser, hvilket også har betydet et større fokus på og en øget grad af forskningskommunikation fra universiteternes side (Kjærgaard, 2006).⁹⁵ Dette betyder, at medieforskere – i modsætningen til tidligere – *forventes* at formidle deres forskningsresultater i både nyhedsmedierne og i den brede offentlighed. Selvom det kan diskuteres, om massemedierne er det mest ideelle forum for forskningsformidling, spiller disse ikke desto mindre en central rolle for forskerne i imødekommelsen af de politiske krav om mere formidling (Plesner, 2009). På denne baggrund er spørgsmålet imidlertid, hvilke forandringsprocesser man som forsker initierer ved at optræde som kilde eller ekspert i nyhedsmedierne?

At nuancere den offentlige debat

I forhold til dette ph.d.-projekt vil jeg fremhæve muligheden for at være med til at nuancere den offentlige debat om emnet unge og nye medier som det væsentligste bidrag inden for formidlingsparadigmet. Som nævnt tidligere har jeg aldrig selv taget kontakt til pressen, og interessen for at få kommentarer eller viderebringe forskningsresultater om unges brug af først Arto og senere Facebook er oftest kommet fra nyhedsmedierne selv. Især i tiden efter Chatkonsulent-sagen oplevede jeg en stigende interesse. Eksempelvis deltog jeg i et interview til en artikel i Politiken (Young, 2006), som blev bragt dagen efter tv-udsendelsen om chatkonsulenten:

⁹⁵ I Universitetsloven fra maj 2003 hedder det bl.a.: "Universitetet skal som central viden- og kulturbærende institution udveksle viden og kompetencer med det omgivende samfund og tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat." (*Lov om universiteter*, 2003).

"Vi glemmer at lytte til de unge, når kritikken i perioder hagler ned over ungdoms-internetmødestedet Arto. For mødestedet er en vigtig del af at være ung. Her kan de unge blive bekræftet, og de kan vedligeholde deres venskaber, siger forsker Malene Charlotte Larsen, der har været fast på Arto hver dag i syv måneder. Så den lette løsning er bare at forbyde børnene adgang til Arto. Den bedre løsning er at sætte sig ind i, hvad Arto er og tale med sit barn om, hvad der foregår på sitet."

(Young, 2006)

Efter at chatkonsulentens dobbeltrolle blev afsløret på tv oplevede jeg således et markant skifte i nyhedsmediernes fokus på Arto. Tidligere havde pressen i høj grad brugt den pågældende som ekspert i historier om Arto, hvilket givetvis hang sammen med, at hans vinkel på siden som værende farlig eller en "sexlegeplads for børn" passede ind i eller var med til at forstærke den moralske panik, der prægede debatten i de tidlige år. Som nævnt tidligere kan en periode med moralsk panik betragtes som bestående af en begyndelse, en midte og en slutning (Cricher, 2003). Man kan argumentere for, at Chatkonsulent-sagen fungerede som midte eller på daværende tidspunkt var et vendepunkt i den offentlige debat om Arto. I hvert fald begyndte nyhedsmediernes fra slutningen af 2006 at behandle Arto og unges SNS-brug mere nuanceret end tidligere (hvor chatkonsulentens såkaldte undersøgelser i høj grad havde præget nyhedshistorierne), og det var især fra dette tidspunkt, at jeg blev bedt om at formidle mine forskningsmæssige resultater i pressen og dermed fik mulighed for at nuancere den offentlige debat.

I det følgende ses et uddrag fra en artikel skrevet af Ritzau, som blev bragt i flere danske dagblade i februar 2008 i forbindelse med omtale af den spørgeskemaundersøgelse, som jeg under ph.d.-projektet har udarbejdet i samarbejde med Medierådet for Børn og Unge (bilag 3). Her blev undersøgelsens resultater sat op imod nogle af de forestillinger, der i de foregående år havde præget debatten:

"Fyldt med børnelokkere, hackere, kriminelle teenagere og ensomme børn. Sådan lyder mange voksnes skræmmebillede af populære mødesteder på internettet som f.eks. Arto, Netstationen og Habbo Hotel. Men for børnene, der færdes på disse mødesteder, er de blot en naturlig og positiv del af deres hverdag, viser en ny undersøgelse. - Børnene går ikke ind i en helt anden verden, når de logger på nettet. For langt de fleste er mødestederne bare en forlængelse af deres hverdag, og det er de venner, som de kender fra deres fysiske omgangskreds, som de også mødes med i det rum, siger ph.d.-studerende Malene Charlotte Larsen, Aalborg Universitet, der har lavet undersøgelsen for Medierådet for Børn og Unge. [...] 31,5 procent af børnene siger, at de har haft negative oplevelser på internettet som f.eks. frække tilbud om sex, men ifølge undersøgelsen ser de oplevelserne som en del af det at bevæge sig rundt på internettet. - De ved godt, at det er noget, de vil blive udsat for, men ser det bare som noget, der følger med og lader sig ikke gå på af det. Jeg mener heller ikke, at man kan sige, at det er godt eller dårligt, at de bruger mødestederne, for det jo bare en forlængelse af deres hverdag og en del af at være ung i dag. Og der vil altid være både positive og negative oplevelser, siger Malene Charlotte Larsen."

(Ritzau, 2008)

Som neksusanalytiker har man altså på baggrund af forskningsbaseret viden og grundige empiriske analyser mulighed for at nuancere nyhedsdækningen af et bestemt emne, hvilket i nogle tilfælde kan stå i

kontrast til de perspektiver, der ellers har været fremme i debatten. Således kan man betragte det som et krav til os, der forsker i børn og unges brug af nye medier, at vi i stand til at interagere med pressen og omsætte vores forskningsresultater på en letforståelig og tilgængelig måde, for dermed at kunne påvirke eller forandre (til tider ensidige) offentlige diskurser.

Manglede kontrol over diskurser

Når man som forsker får en stemme i den offentlige debat, medfører det dog også, at man må være bevidst om den rolle, man får. Ofte konstrueres forskere som eksperter inden for forskellige områder, der til tider kan ligge uden for deres egentlige forskningsfelter, og indimellem bruges de til at blåstemple en historie eller en bestemt vinkel. Undersøgelser inden for en dansk kontekst viser eksempelvis, at det ofte er journalisten, der kontakter forskeren, og at denne ofte bruger forskeren eller eksperten til at bekræfte den vinkel, han eller hun har på en historie (Albæk, 2008; Wien, 2001).⁹⁶ I relation hertil har jeg oplevet at blive ringet op af journalister, som blot fisker efter én bestemt udtalelse, og som måske allerede har skrevet (dele af) artiklen på forhånd. Her må man som forsker gøre op med sig selv, om man vil lægge navn til den pågældende artikel, velvidende at hvis man afslår, er der stor sandsynlighed for, at journalisten finder en anden "ekspert" (måske uden forskningsmæssig baggrund), som vil.

Selvom jeg altid beder om at få mine citater til godkendelse, har jeg ofte oplevet at blive fejlciteret, eller at mine udtalelser er blevet hevet ud af kontekst, og det er også sket, at aftalen om, at jeg skulle se mine citater, inden de trykkes, ikke er blevet overholdt. Ud fra et neksusanalytisk perspektiv på forandringsprocesser er det således væsentligt at understrege, at man som forsker ikke kan styre de diskurser, der flourer i nyhedsmedierne. Man må i stedet leve med det faktum, at man i princippet mister kontrollen over ens udtalelser, så snart interviewet er overstået, og at ens forskningsresultater ikke nødvendigvis formidles på den måde, man selv havde foretrukket.

Alle kan agere eksperter – derfor er forskningsbaseret viden vigtig

Inden for området 'sociale medier' kan man desuden tale om, at alle i dag har mulighed for at blive eksperter eller agere små etnografer, som udgiver deres feltnoter på diverse sociale medieplatforme. Som Beer påpeger, "...ordinary users are also researching one another using the technologies themselves – and even in some cases researching the particular details of each others' SNS use" (Beer, 2008, p. 522). Det betyder også, at der i Danmark findes langt flere "eksperter", som udtaler sig om sociale medier, end der findes forskere inden for dette område. Dertil kommer, at det er ganske let for private virksomheder eller PR-bureauer at "sælge" historier ind i pressen, hvis de handler om nogle af de sociale medier, som er oppe i tiden. I den danske nyhedsdækning er der eksempler på, at pressen ukritisk har refereret til undersøgelser, som ikke har været udført på noget validt eller videnskabeligt grundlag, eller til pressemeddelelser, artikler

⁹⁶ Albæks (2008) undersøgelse viser dog også, hvordan forskeren ofte agerer som sparringspartner for journalisten og bidrager med baggrundsviden til dennes artikel.

eller blog-indlæg, som tydeligvis er skrevet med kommercielle interesser for øje.⁹⁷ Som en journalist, der engang interviewede mig, sagde, forholder det sig i dag sådan, at 'Facebook' sælger ligeså godt som 'sex' i overskriften på en artikel. I en lang periode har det derfor været ganske let at komme igennem i de danske nyhedsmedier med historier om sociale medier. Som følge af ovenstående overvejelser kan man stille sig selv spørgsmålet: Hvad vil det sige at være ekspert? Og spiller forskning overhovedet nogen rolle i massemedieringen af viden om brugen af sociale medier?

Jeg vil argumentere for, at der er forskel på, om man som ekspert i nyhedsmedierne har en forskningsmæssig baggrund for at udtale sig om SNS-brug, eller om man blot trækker på egne erfaringer eller uvidenskabelige undersøgelser. Igen må jeg referere til Chatkonsulent-sagen som et klart eksempel på dette. Den pågældende mand blev som nævnt i høj grad brugt som Arto-ekspert i nyhedsmedierne i løbet af 2005 og 2006, og ved flere lejligheder omtalte man ham som forsker (bl.a. i "Dagens Danmark" på DR1 den 19. april 2006), selvom han ikke havde nogen forskningsmæssig baggrund eller havde forsket i emnet. På trods af det blev hans undersøgelser omtalt massivt i den danske presse. Her ses eksempelvis uddrag af artikler fra B.T. og Politiken:

"Tusindvis af almindelige danske piger og drenge helt ned til 13 år er med i en ny chokerende trend: De konkurrerer om at gå i seng med flest muligt, og de kalder sig selv for playere. Det afslører chatkonsulent [navn] fra Herning, der har forsket i børn og unges net-vaner de sidste seks år. Hans forskning dokumenterer, at player-fænomenet netop nu griber voldsomt om sig blandt de helt unge, og nu slår han alarm. Teenagerne møder hinanden via børne-chatsiden Arto.dk på internettet. Men det er ikke de rene sodavands-selskaber, som børnene, ifølge [chatkonsulenten], udsætter sig selv for."

(Sorgenfrei, 2006)

"»Og så findes der eksempelvis omkring 40 såkaldte player -klubber på Arto. I de klubber går det ud på at have sex med så mange som muligt og prale med det bagefter«, fortæller [chatkonsulenten]. I seks år har [chatkonsulenten] indsamlet dokumentation på, at misbrug af unge piger foregår via Arto. Han har for eksempel personligt mødt omkring 80 piger, der har ladet sig misbruge af mænd, de har mødt på Arto."

(Sejer, 2006)

Selvom Chatkonsulent-sagen er et grelt eksempel på, hvor galt det kan gå, når folk uden forskningsmæssige forudsætninger udtaler sig om et aktuelt emne vedrørende unges mediebrug, illustrerer den vigtigheden af, at grundig empirisk og forskningsbaseret viden inddrages i den offentlige debat. Det er derfor, jeg i ph.d.-perioden har anset det som min forskningsmæssige pligt at deltage i debatten om børn og unges mediebrug med den viden, jeg har fra mine studier.

⁹⁷ Et nyligt eksempel på dette er en undersøgelse lavet af det private firma Komfo, der lever af at udforme Facebook-reklamer for andre firmaer, som blev omtalt i flere danske nyhedsmedier. Der var flere fejl i undersøgelsen, og de tal, som kom frem, var ikke valide, som påpeget i blog-indlægget "Facebook-historie fyldt med fejl spredte sig" af Morten Gade (2009).

Forandring baseret på dialog

Udover at nuancere den offentlige debat kan forskningskommunikation være med til at danne eller ændre holdninger, hvilket er kendetegnende for den dialogbaserede forskningskommunikation. Under denne form kan det også være andre end forskerne eller forskersamfundet selv, der tager initiativ til kommunikationen (S. S. Jensen, 2006). Dette har i høj grad været tilfældet med de foredrag eller oplæg, jeg igennem tiden har holdt. Her er jeg blevet kontaktet af forskellige aktørgrupper, som har haft et behov for at vide, hvad unge benytter sociale netværkssider som Arto eller Facebook til. Således har omdrejningspunktet været oplysning, og for mig har motivationen især været at skabe forståelse for unges SNS-brug hos en gruppe af aktører, som måske har været udenforstående eller berøringsangste over for emnet.

At skabe forståelse og ændre holdninger

Det kan være svært at vurdere, hvilke konkrete forandringsprocesser eller holdningsændringer, foredrag fører til, idet der ofte er tale om enkeltstående tilfælde af "re-engagement" i feltet, som typisk varer et par timer ad gangen. Jeg kan således kun forholde mig til de tilbagemeldinger, jeg har fået fra rekvisitter eller tilhørere umiddelbart efter foredragene. Langt størstedelen af disse har været positive, og de tyder på, at jeg i kraft af den dialogbaserede formidlingsform har været i stand til at skabe større forståelse for unges SNS-brug hos forskellige aktørgrupper. I det følgende ses et par af de tilbagemeldinger, jeg har fået fra rekvisitter eller tilhørere:

"Dit indlæg var vel disponeret og klart - det gav i hvert fald mig et mere nuanceret syn på såvel Arto som unges brug af netop dette medie."

(Mail fra lærer efter foredrag for forældre på skole i 2006)

"Tusind tak for et fantastisk oplæg. Folk fik virkelig noget at tænke over. Flere ville hjem på skolerne og tale med deres elever om Arto og bede om at få åbnet for det på skolerne igen. Jeg tror den største effekt måske er, at lærerne får ny respekt for eleverne og deres brug af nettet - noget, som mange tidligere kun har haft foragt tilovers for."

(Mail efter oplæg på udviklingskonference for lærere i 2008)

"En god eftermiddag, der fik afmystificeret Arto. Sådan er det jo: mere viden om et emne nuancerer holdningerne!"

(Mail efter foredrag for skoleledere i kommune i 2008)

"Først tak for et rigtig godt foredrag - alle var meget begejstret og du har virkelig ramt en niche. Vi er en masse midaldrende lærer og bibliotekarer som ikke ved så meget om bl.a. Arto og så er det bare skønt at der kommer en person som kender siden og som oven i købet har forsket i den og dens brugere."

(Mail efter foredrag for børnebibliotekarer i 2008)

"Tak for et godt og inspirerende oplæg omkring børn og unges forhold til sociale netværkssteder på Internettet."

(Mail efter foredrag for ledere og medarbejdere fra Børn- og Ungeforvaltning i kommune i 2009)

Det skal understreges, at jeg ikke kan vide, om tilbagemeldinger som disse er en del af det generelle billede af reaktionerne på mine foredrag (idet folk jo oftest vender tilbage, hvis de har ros frem for kritik). Dog indikerer de reaktioner, jeg generelt får under og efter foredragene, at jeg i kraft af min neksusanalyse i det mindste er i stand til at oplyse og skabe forståelse hos ikke-brugere eller udenforstående aktørgrupper. Ligeledes peger nogle af tilbagemeldingerne på, at foredragene har været medvirkende til at ændre holdninger – eksempelvis ved at skabe respekt for de unge eller at afmystificere og nuancere holdningerne, som fremhævet i ovenstående citater.

At påvirke praksisser og skabe dialog imellem sociale aktører

Derudover kan de dialogbaserede foredrag føre til praksisændringer, hvilket et af ovenstående citater også pegede på, idet det fremgik, hvordan lærere ville åbne op for adgangen til Arto igen, efter at have hørt foredraget. På lignende vis har jeg erfaret, at nogle forældre på baggrund af den viden, de har fået under foredrag, har ændret praksis i forhold til den måde, hvorpå de vejleder deres børn om SNS-brug. I det følgende ses et uddrag af en artikel fra Thisted Dagblad, som var skrevet i forbindelse med et foredrag på en lokal skole i oktober 2006. I artiklen fortæller en mor, hvad hun fik ud af foredraget:

"Som andre forældre kendte Mai Kerstens kun "Arto" fra mediernes dårlige omtale, men efter forældreaften med Malene Charlotte Larsen har hun til dels ændret holdning. Mai Kerstens fortæller, at hun inden mødet fik Jasmin til at slette sin profil på "Arto", og nu holder hun afstand til hjemmesiden. Efter foredraget med Malene Charlotte Larsen og de efterfølgende spørgsmål erkender Mai Kerstens, at hun måske har overreageret. I dag irriterer det Mai Kerstens, at hun var så usikker overfor hjemmesiden, og at hun ikke selv gik ind på hjemmesiden for at se, hvad der skete."

(Tarp, 2006)

Dermed kan man argumentere for, at jeg som neksusanalytiker har været medvirkende til at forvandle diskurser til handlinger og i nogle tilfælde omforme handlinger til nye diskurser eller praksisser. Således har jeg også erfaret, hvordan min forskningsmæssige viden har været nyttig for fagfolk i deres daglige arbejde, og det sker, at jeg får tilbagemeldinger på, hvordan det helt konkret er tilfældet:

"Må endnu engang takke for dit oplæg ved Udviklingskonferencen. Har netop i dag afviklet en intern elevkonflikt vedr. Arto-problematikker. Dette ved at kunne citere dig/dine observationer."

(Facebook-besked fra lærer, 2008)

Da jeg i ovenstående tilfælde spurgte ind til, på hvilken måde mine observationer havde hjulpet læreren til at løse konflikten, forklarede hun, at det var oplysningen om, at Arto-brugere ofte selv sletter beskeder og

dermed bevidst vælger, hvilke der skal være til syne i deres gæstebøger, som havde betydet, at hun havde kunnet hjælpe eleverne med at løse konflikten.

Således kan man argumentere for, at endnu en praksisforandring ved den dialogbaserede forskningskommunikation kan være, at jeg får skabt rum for dialog imellem andre grupper af sociale aktører. Ud over imellem lærere og elever kunne det være imellem forældre og deres børn. Eksempelvis husker jeg en gæstebogsbesked, jeg fik fra en ung pige, som havde deltaget i et fællesforedrag for forældre og unge, som jeg holdt i 2006. Pigen var ifølge eget udsagt blevet "slæbt" med til foredraget af sine forældre, men som hun skrev efterfølgende:

"Troede vi skulle op og høre om, hvor farligt Arto er, men det endte jo med, at var jo mine forældre, som lærte noget :-)"

(Gæstebogsbesked på Arto, 2006, citeret efter hukommelse)

Implicit gav pigen dermed udtryk for, at hendes forældre ikke havde samme holdning til Arto, som hun selv havde, men at foredraget muligvis bragte dem tættere sammen.

Ikke nødvendigvis konsensusbaserede dialoger

Som Jensen understreger, er der inden for den dialogbaserede forskningskommunikation ikke nødvendigvis tale om et konsensusbaseret samarbejde mellem forskellige aktører (S. S. Jensen, 2006). Dette har jeg også erfaret, idet jeg igennem tiden er stødt på meget forskellige holdninger til unges SNS-brug blandt både forældre, lærere, pædagoger, bibliotekarer med videre. I konkrete dialogsituationer har jeg oplevet at blive mødt med både opbakning, ros eller kritik af mine forskningsresultater fra aktører, som har været interesseret i viden herom. Nogle har ment, at jeg var for positivt indstillet, og især i starten (omkring 2005) oplevede jeg at blive mødt med skepsis. I nogle få tilfælde er jeg blevet tillagt helt andre motiver end forskning, såsom at modtage penge fra Arto for at udtale mig om siden; beskyldninger, der også har været fremsat på min Arto-info-blog:

"Marlene charlotte larsen lever enten i en naiv osteklokke eller også bliver hun bestukket af freeway for hendes prophaganda for den slamside"

(Blogkommentar, maj 2007)

"Helst seriøst, svar mig på hvor mange penge Freeway ApS har overført til din konto for dette værk.."

(Blogkommentar, maj 2007)

Selvom det således kan være hårdt at indgå i den offentlige debat, er det interessante dog, at man med en dialogbaseret strategi kan synliggøre forskellige opfattelser eller vurderinger (S. S. Jensen, 2006, p. 80). I relation hertil skal det nævnes, at de holdninger til unges SNS-brug (og dermed også til mine forskningsresultater), som i dag kommer til syne under foredrag eller som reaktioner på artikler eller blogindlæg, er væsentligt forskellige fra de holdninger, jeg blev mødt med i starten. Dette hænger givetvis

sammen med, at mine udtalelser og foredrag nu i højere grad også handler om unges brug af Facebook, som mange voksne selv er brugere af, kender til eller har erfaringer med. Hvor jeg i starten oplevede, at mange voksne var uforstående over for, hvorfor unge bruger SNS'er, oplever jeg i dag en større forståelse samt indsigt i de unges praksisser. Dette er endnu et tegn på, at vi nærmer os den moralske paniks narrative afslutning.

Forandring baseret på deltagelse

Under ph.d.-projektet er jeg ved flere lejligheder blevet inviteret til at indgå i aktiviteter eller samarbejder med aktører i forskellige praksisfelter. Med neksusanalytiske briller er det interessant at reflektere over, om jeg med denne deltagelse har mulighed for at ændre praksisser eller bidrage til innovative processer. Den deltagelsesbaserede forskningskommunikation er nok den form, hvor synlige påvirkninger eller forandringer inden for NoP'et vil være mest langsigtede. I de følgende vil jeg derfor blot påpege et par områder, hvor jeg ud fra et deltagelsesperspektiv muligvis kan være med til at skabe forandring i fremtiden.

Når nye begreber skal defineres

Et af disse områder kunne være debatten eller feltet omkring 'digital mobning'. Jeg er for nylig sammen med andre medieforskere blevet inviteret med i en følgegruppe for projektet "Mobiler Mod Mobning" (<http://www.lommeilm.dk/kanaler/aktuelle-kanaler/mobiler-mod-mobning>), som er et samarbejde mellem Lommeilm og Cyberhus støttet af TrygFonden i Danmark. Projektet går ud på via workshops "på en legende måde" at sætte fokus på 'digital mobning' blandt landets folkeskoleelever. Bl.a. skal elever fra 6. - 10. klasse lave små film med mobilen og udforme kampagner på Facebook mod digital mobning. Formålet med at inddrage en følgegruppe i projektet er bl.a. at få faglig sparring på, hvorledes begrebet 'digital mobning' skal defineres. Ifølge samarbejdspartnerne bruges ordet mobning ofte i flæng om alle former for negativ adfærd på nettet og mobilen, og idet man ønsker at kunne inddrage "genkendelige eksempler" for eleverne på workshoppen, er man interesseret i at inddrage faglig og empirisk viden fra forskere i projektet.

I forbindelse med dette projekt kan jeg bidrage med viden fra særligt navigationsfasens tredje analysetema, som handlede om, hvordan unge håndterer risici på nettet. Som det fremgik her, opfatter unge ikke nødvendigvis selv chikane eller tilsvining på nettet som mobning, og de giver udtryk for, at de er i stand til at håndtere sådanne oplevelser – ofte på egen hånd. Analysen viste derimod, at de gerne vil have hjælp fra forældre eller andre voksne, når de er udsat for det, de selv opfatter som mobning, hvilket ofte kan kædes sammen med lokale oplevelser fra skolen eller hverdagslivet. På den måde kan neksusanalysens resultater være med til at nuancere og definere nye begreber ud fra et deltagerorienteret perspektiv. Dette er vigtigt, da forskellige begreber ofte bruges i den offentlige debat som samlebetegnelse for forskellige oplevelser eller praksisformer, uden at der nødvendigvis foreligger en klar definition af dem. På lignende vis kunne man forestille sig, at øvrige af neksusanalysens resultater kan bruges til at sætte fokus på centrale begreber inden for den offentlige debat om online sociale netværk; f.eks. venskab eller identitet.

Forskningsbaseret viden i praksis

Under deltagelsesparadigmet vil jeg ligeledes fremhæve mit samarbejde med Medierådet for Børn og Unge. Jeg ved fra samtaler, at rådet ved flere lejligheder har brugt spørgeskemadataene i forbindelse med udarbejdelse af undervisningsmateriale eller afholdelse af workshops om sikker chat mv. Fordelen med et deltagelsesbaseret samarbejde kan således være, at centrale aktører kan få inddraget forskningsbaseret viden i deres daglige arbejde og praksis, hvilket de måske ikke ville have haft tid til eller mulighed for uden inddragelse fra forskere.

At indgå i et sådant samarbejde kræver dog også, at man som forsker "holder tungen lige i munden". I forbindelse med lanceringen af spørgeskemaundersøgelsens resultater på "Sikker Internet Dag" i 2008, oplevede jeg eksempelvis, hvordan en pressemedarbejder, som arbejdede for Medierådet, havde fået sneget et "blot" ind i det pressemateriale, der var blevet udformet op til dagen. Det betød, at der i materialet stod, at "blot 31,5 procent af 12 - 18-årige brugere vurderer, at de har haft dårlige oplevelser på internettet". Dette var dog ikke intentionen fra hverken min eller Medierådets side. Formålet var at fremlægge resultaterne - ikke at vurdere, om resultaterne var positive eller negative, eller om 31,5 % var meget eller lidt. Fejlen skyldtes sandsynligvis pressemedarbejderens forsøg på at give materialet en bestemt vinkel. Eksemplet illustrerer dog, hvordan der inden for deltagelsesbaseret forskningskommunikation er forskellige aktører med forskellige dagsordner (hvorunder det at kommunikere med og få omtale i pressen er én af dem). Dette stiller krav til forskere i forhold til at sikre videnskabelighed. Et aspekt, som universiteterne også må forholde sig til i forbindelse med de politiske krav om mere formidling.

Grobund for nye forskningsinteresser

Som et sidste punkt vil jeg fremhæve, hvordan deltagelsesbaseret forskningskommunikation kan skabe grobund for nye forskningsinteresser. Udover at omsætte min viden, så den kan bruges i praksis, har jeg, som det har fremgået undervejs i afhandlingen, rent empirisk fået meget ud af at deltage i forskellige aktiviteter, som omhandler børn og unges brug af sociale netværkssider. På den måde er min viden fra den virtuelle etnografi nemlig blevet koblet med et praksisorienteret og multi-sided erfaringsgrundlag, som er med til at skabe en endnu dybere "zone of identification". Dette betyder også, at jeg gentagne gange har fået øjnene op for nye problemstillinger eller forskningsområder, som det kunne være interessant at undersøge nærmere.

At have deltaget i Cyberhus' følgegruppe har eksempelvis givet mig lyst til at forske i, hvordan en bestemt gruppe af unge, de socialt belastede eller udsatte, bruger SNS'er, og hvordan deres brug adskiller sig fra de gennemsnitlige, almindelige brugeres. Samarbejdet med en række biblioteker om workshops for børnebibliotekarer, som har haft brug for viden om børn og unges SNS-brug, kunne ligeledes skabe grobund for et nyt forskningsprojekt. Bibliotekarerne oplever i stigende grad, at de nye medier medfører flere og flere krav til deres faglige kunnen. F.eks. skal de kunne vejlede børn og unge, som bruger bibliotekernes computere til at logge på deres SNS-profiler, og det forventes, at de holder sig orienteret om nye muligheder på internettet eller aktivt bruger disse som en del af deres arbejde eller kommunikation med brugerne. Samtidig føler børnebibliotekarerne ikke, at antallet af øvrige opgaver reduceres, og man kunne således

undersøge, hvordan de nye krav kunne forenes med deres nuværende arbejdspraksis. Andre mulige projektemner, som især er inspireret af deltagelse i Medierådets arbejdsgruppe, kunne være, hvordan den helt unge målgruppe, de 8-12-årige, anvender mere legeorienterede SNS'er som GoSupermodel og i den forbindelse orienterer sig imod en forbrugskultur, eller hvad begrebet 'sex-mobning' dækker over, som jeg ved, at den tværfaglige gruppe Antimobbekonsulenterne, AMOK, benytter sig af, når de underviser og vejleder om mobning på nettet.

Disse – og flere andre – mulige forskningsprojekter er spiret frem under neksusanalysen. Man kan derfor argumentere for, at aktiv deltagelse inden for et nexus of practice kan betyde, at én neksusanalyse fører til en anden – eller at neksusanalysen i princippet aldrig slutter.

Opsamling

På baggrund af ovenstående diskussion og refleksion kan jeg nu pege på en række punkter, hvor forskningskommunikation *kan* have betydning for de forandringselementer, man som forsker og deltager kan initiere inden for et nexus of practice. Som kapitlet har demonstreret, kan formidlingsbaseret forskningskommunikation, som primært foregår via massemedierne, være med til at nuancere den offentlige debat inden for et nexus of practice. Dette er især vigtigt, når der er tale om et om et emne (børn og unges brug af nye medier), som historisk giver anledning til mediespecifikke moralske panikker. Ligeledes er det vigtigt, at grundig forskningsbaseret viden inddrages i debatten, idet nye sociale medier er et område, hvor alle i princippet har mulighed for at agere eksperter.

Med en dialogbaseret tilgang til forskningskommunikation kan neksusanalytikeren være med til at skabe forståelse omkring de medierede handlinger, som centrale sociale aktører udfører inden for et NoP. I mit tilfælde har der især været tale om at skabe forståelse imellem forskellige grupper af sociale aktører – f.eks. mellem børn og deres forældre, mellem lærere og deres elever mv. At kommunikere forskningsresultater i et forum, hvor der er tid til dialog og debat, kan, som jeg har erfaret, også føre til dialog imellem disse aktørgrupper, hvilket kan bringe dem tættere på hinanden. I nogle tilfælde har jeg erfaret, hvordan foredrag og oplæg har været med til at danne eller ændre holdninger hos tilhørere, som måske efterfølgende har ændret deres praksis. Dette er eksempelvis tilfældet med forældre, som efter at have hørt et foredrag, måske lader deres børn få en profil på en social netværksside eller selv begynder at gå på nettet for at få erfaring med de unges online-univers.

Endelig kan en deltagelsesbaseret tilgang til forskningskommunikation være medvirkende til at sætte fokus på og definere centrale begreber inden for den offentlige debat, sørge for, at undervisnings- eller oplysningsmateriale bliver udformet på et fagligt og videnskabeligt grundlag samt skabe grobund for nye interessante forskningsspørgsmål. Således vil jeg argumentere for, at man som neksusanalytiker inden for feltet 'unge og online sociale netværk' kan være med til at forvandle diskurser til handlinger og omforme handlinger til nye diskurser og praksisser inden for det overordnede nexus of practice.

Kapitel 7: Konkluderende bemærkninger

Som beskrevet i kapitel 1 har det overordnede formål med dette ph.d.-projekt været at belyse, undersøge og forstå mainstream-ungdomsgenerationens brug af egocentriske sociale netværkssider. Afhandlingen har dels taget udgangspunkt i centrale medierede handlinger, som 12-18-årige danske unge udfører på tværs af f.eks. Arto, Facebook og NationX, og dels i den måde, hvorpå de italesætter deres konkrete brug og oplevelser. Jeg er nu nået så langt i neksusanalysen, at jeg kan opsummere afhandlingens resultater og konkludere på ph.d.-projektet som et samlet hele. I dette kapitel vil jeg derfor gennemgå de væsentligste pointer, som jeg mener, afhandlingen bidrager med, metodisk, teoretisk og analytisk. Jeg starter med at opsummere de mest centrale analytiske resultater fra afhandlingens navigationsfase. Derefter fremhæver jeg empiriske pointer baseret på forandrings- og engagementsfaserne og slutter af med at pege på, hvordan emnet ungdom og online sociale netværk indeholder nye forskningsmuligheder.

Analytiske resultater

Idet afhandlingen er baseret på en stor mængde af forskelligt datamateriale, herunder fem års etnografiske observationer på tværs af online- og offline rum, samt en omfattende kvalitativ spørgeskemaundersøgelse, kan det synes som en svær opgave at opsummere ph.d.-projektet på en fyldestgørende måde, som repræsenterer det rige empiriske materiale, der ligger til grund for de analytiske resultater. Som de indledende analytiske øvelser i neksusanalysens navigationsfase demonstrerede, er unges brug af sociale netværkssider i Danmark et neksus af mange praksisser, der kan relateres til mange forskellige aktører, diskurser eller steder. I det følgende vil jeg derfor fremhæve nogle af de væsentligste analytiske resultater.

Socialt samvær og vedligeholdelse af venskaber

Afhandlingens navigationsfase har først og fremmest demonstreret, hvordan sociale netværkssider som Arto og Facebook indgår som en naturaliseret og integreret del af 12-18-årige danske børn og unges hverdagsliv og venskabspraksisser. I kraft af en fatisk og ofte indholdsløs kommunikationsform vedligeholdes venskaber løbende. De unge kommunikerer blot for kommunikationens skyld og opnår derved en følelse af konstant tilstedeværelse i hinandens liv. Mange af de medierede handlinger, de udfører for at vedligeholde venskaber, sker helt per automatik. Eksempelvis er det at skrive "Laver du?" til vennerne blevet en integreret del af de unges hverdagspraksis og dermed naturaliseret i deres historical bodies. At skrive "om ingenting", som de unge selv kalder det, er noget, de gør, helt uden at tænke over det, hvilket indikerer, at kommunikationsprocessen er vigtigere end selve indholdet. Som følge heraf har mange unge oplevelsen af at "være sammen", selvom de sidder alene hjemme på deres værelser. De sociale netværkssider har på den måde udvidet de unges samværsmuligheder; et samvær, der på grund af de tekniske features på SNS'erne bliver fastholdt og til enhver tid kan aktualiseres igen. Det sker således, at unge går tilbage i deres profiler eller gæstebøger og genkalder sig følelsen af at være sammen med vennerne. Eller de finder søde og bekræftende beskeder frem i situationer, hvor de er kede af det eller har brug for opmuntring. Således har

sociale netværkssider som *særlige sociale rum* en væsentlig funktion for vedligeholdelsen af venskaber hos unge i dag.

Venskabsbegrebets nye karakter

I afhandlingen argumenterer jeg dog for, at selve venskabsbegrebet i takt med de sociale netværkssidens stigende popularitet har ændret karakter for unge mennesker. At "være venner" klinger lidt hult, fordi man på nettet har en liste på over 100, 200 eller 300 personer, som alle går under betegnelsen 'ven'. SNS'ernes brug af venskabsmetaforen som den gængse betegnelse for en relation har resulteret i, at unge i deres profiler må gøre eller sige noget andet for at vise, hvem deres "egentlige" eller bedste venner er. Til dette formål tager de en lang række medierende midler i brug. Dette sker ofte på meget kreative måder, som adskiller sig fra de oprindelige eller tiltænkte anvendelsesformer. Eksempelvis bruger unge ofte de funktioner, som er designet til at understøtte personlige og profilerende handlinger, på en social og kontaktskabende måde – eller omvendt. Nogle benytter deres brugernavne på Arto eller NationX til at signalere en sammenhørighed med én bestemt ven. Andre "tagger" et udsnit af deres venner under en række flatterende kategorier på hjemmelavede tegninger eller collager, som uploades på Facebook. Nogle html-koder selv lister over dem, der "betyder noget" – som alternativ til SNS'ernes vennelister, hvorpå alle dem, de kender, optræder på en samlet liste uden differentieringsmuligheder. Endelig er der nogen, som "for sjov" indgår i virtuelle ægteskaber eller ændrer civilstatus på deres profil til at være gift eller i et forhold med en bedste ven eller veninde. Dette svarer til tidligere tiders brug af venindebøger, venindehalskæder eller lignende, hvor en eller få personer blev fremhævet som noget særligt. På de sociale netværkssider har de unge ikke (som udgangspunkt) sådanne muligheder for at differentiere imellem de mange kontakter på deres vennelister. Derfor ændrer de selv brugen af nogle af funktionerne, så de sociale netværkssider tilpasses deres behov for at praktisere venskab.

Stadig nære relationer – både offline og online

SNS'ernes brug af venskabsmetaforen synes således at have smittet af på de unges sprogbrug. Når unge i daglig tale omtaler deres bekendte, bruger de ofte ordet 'ven', fordi det for dem efterhånden er blevet en normal betegnelse for alle dem, de kender. Det sker således ofte, at unge i dag giver udtryk for, at de har mere end 100 eller 200 venner i deres omgangskreds. Det betyder dog ikke, at de ikke har de nære relationer, som er dem, der ud fra en klassisk venskabsdefinition opfattes som venner. I den forbindelse har analyserne demonstreret, hvordan unge ikke nødvendigvis skelner mellem 'online' og 'offline' i forhold til socialitet på internettet. Nogle har nære – og endda bedste – venner, som de aldrig har mødt, men som de har lært at kende via sociale netværkssider. Ofte sidestilles sådanne internet-baserede relationer med de nære relationer, de har opbygget i kraft af deres fysiske nærmiljø (det være sig skolen, fritidsinteresser eller lokalområdet). Nogle fremhæver det ligefrem som en fordel, at net-venskabet kun vedligeholdes online. På den måde har de nemlig mulighed for at have en særlig ven helt for sig selv. At denne ven er udenforstående i forhold til den normale omgangskreds, betyder, at de har en person, som de kan betro sig til, have fortrolige samtaler eller diskutere problemer fra deres offline-liv med. Som følge heraf kan man argumentere for, at nogle af de unges relationer på sociale netværkssider er 'socio-mentale'; de eksisterer i

princippet kun "i bevidstheden" og vedligeholdes udelukkende online, men giver en følelse eller oplevelse af samhørighed med en anden person. For unge kan sådanne relationer være lige så meget værd som nære venskaber, der dyrkes offline. Således har afhandlingen demonstreret, hvordan ofte fremsatte dikotomiske forskelle mellem online/offline, ægte/uægte, virkelig/uvirkelig osv. ikke giver megen mening i forhold til venskab og socialitet på internettet.

Følelseskommunikation

Når det handler om kommunikation med de nære relationer, hvad enten de er IRL-venner, URL-venner eller en kombination af begge, eksisterer der en meget emotionel omgangstone imellem de unge. Afhandlingen har vist, hvordan der forefindes en decideret kærlighedsdiskurs i de unges medierede handlinger på sociale netværkssider. Dette skal også ses i lyset af venskabsbegrebets ændrede karakter. Hvor 'bekendte' er blevet til 'venner', er 'venner' blevet til nogen, som de unge "elsker overalt på jorden" – i hvert fald på den måde, de omtaler hinanden på SNS'erne. Ofte er denne form for 'følelseskommunikation' suppleret af særlige ungdommelige koder eller udtryk som eksempelvis hjerte-smileyen (<3) eller udtrykket "Elsk på dig", der er blevet til "cultural tools" eller medierende midler, hvorved de unge på en nem og uformel måde kan udtrykke følelser og samtidig skrive sig ind i et bestemt værdisystem, der adskiller sig væsentligt fra voksnes. Også her er de unge kreative og benytter mange forskellige medierende midler såsom at skrive blogindlæg eller oprette Facebook-fangrupper for hinanden under overskriften "Alle dem, der elsker...".

Selve udtrykket "jeg elsker dig" optræder jævnligt i de unges kommunikation med hinanden, og i spørgeskemaundersøgelsen var det netop (ofte meget lange) beskeder med disse ord, som respondenterne havde udvalgt som nogle, de var blevet specielt glade for. Analysen viste, at det er piger såvel som drenge, der skriver "jeg elsker dig" til hinanden (både piger imellem, drenge imellem og på tværs af kønnene), omend drengene oftere gør det med en vis ironisk distance eller med brug af slang eller referencer til rapmusik for at gøre budskabet mere "sejt". Både drenge og piger giver dog udtryk for, at det betyder meget for dem at modtage sådanne beskeder fra deres bedste venner eller veninder. Det er med til at give dem bekræftelse, og de oplever en følelse af intimitet og autenticitet i det virtuelle rum. Dette er interessant, fordi kærlighedserklæringerne sjældent foregår i det, man normalt ville opfatte som intime rum, f.eks. ansigt til ansigt eller i form af mere synkrone kommunikationsmidler beregnet til privat tovejskommunikation. På de sociale netværkssider har følelseskommunikationsformen karakter af at være asynkron og offentlig massekommunikation, og den synes netop at være tilladt, fordi den er synlig og tilgængelig for andre end blot afsender og modtager.

'Open source' netværksidentitet

Dermed pegede navigationsfasen på endnu et centralt aspekt i forhold til unges brug af sociale netværkssider; nemlig at de bruger hinanden som medierende midler for at opbygge det, jeg i afhandlingen betegner en 'open source' netværksidentitet. For det første skriver mange unge i meget kærlige vendinger om deres bedste venner på forsiden af deres egne profiler, hvilket tjener til gensidig profilering, fordi vennerne så vil gøre det samme på deres profiler. For det andet lader nogle brugere vennerne få adgang til at skrive deres profiltekster eller inviterer dem til at skrive en omtale, de kan sætte ind i deres profiler. De

overlader med andre ord "kildekoden" til vennerne. Hvad enten der er tale om det ene eller andet, lader brugerne meget bevidst de kærlige beskeder være offentligt synlige. Dette bakkes op af det faktum, at nogle brugere sletter de lidt kedelige "Laver du"-beskeder fra deres gæstebøger, men bevidst efterlader alle "Jeg elsker dig"-beskederne til frit udsyn for det større netværk (og dermed iscenesætter andres iscenesættelser af dem selv). Dette peger på, at brugen af følelseskommunikation er en mere bevidst og reflektivt funderet handling end de handlinger, der er forbundet med at praktisere venskab. Følelseskommunikationen har et andet eller større formål end bare at "være sammen" og bekræfte hinanden. De er med til at opbygge en stærk netværksidentitet og et flatterende billede udadtil. Betegnelsen 'open source' netværksidentitet indikerer således, at fortællingen eller konstruktionen af identitet er åben tilgængelig inden for netværket af nære venner. Man er således ikke alene om at tegne det billede, der skal repræsentere en udadtil.

I afhandlingen er der dog eksempler på unge, som fraskriver sig det, de opfatter som en tom kærlighedsdiskurs. Nogle mener, at ordene "jeg elsker dig" bliver misbrugt, mens andre understreger, at de kun bruger ordene, når de *virkelig* mener det. På trods af modstridende holdninger til kærlighedsdiskursen er den ikke desto mindre meget udbredt, og som nogle respondenter understreger, kan det være svært at lade være med at benytte sig af den. Det hænger sammen med, at offentlige rosende beskeder fra venner eller veninder smitter af på det billede, der tegner unges online-identitet udadtil. Dette kan forklare, hvorfor venskaber er så vigtige i ungdomsårene, og man kan argumentere for, at unge bliver mere og mere forbundne til og gensidigt afhængige af hinanden i netværkssamfundet i dag.

Risici online såvel som offline

Hvor unge i høj grad synes at tage de positive og lokale oplevelser med vennerne til sig, forholder de sig anderledes distanceret til de ubehagelige oplevelser, som de også indimellem har. Når de eksempelvis oplever at få frække kommentarer eller seksuelle henvendelser, eller når de bliver truet, chikaneret eller "tilsvinet", tager de afstand fra det ved at give udtryk for, at det ikke har noget med *dem* at gøre. Dette skal ses i lyset af, at de ubehagelige oplevelser oftest er forbundet med personer, de ikke kender, hvilket naturligt gør det lettere at distancere sig. Ligeledes understreger de, at de godt ved, hvordan de skal håndtere ubehagelige oplevelser, som ifølge flere respondenter "er til at overse" eller ikke rører dem synderligt. Det er interessant, at de unge nærmest negligerer eller nedtoner de udefrakommende farer eller risici, der er forbundet med brugen af SNS'er. De giver udtryk for, at sådanne lejlighedsvist ubehagelige oplevelser blot er noget, der følger med, når man bruger internettet; at man ikke kan undgå dem, fordi der findes "idioter derude". I direkte forlængelse af denne pointe understreger de, at man også kan have ubehagelige oplevelser "i virkeligheden", og at internettet ikke er mere farligt eller risikofyldt end at færdes på gaden. Nogle fremhæver det faktum, at man på nettet trods alt er beskyttet af en skærm, og at man bare kan slukke for den eller logge af. Det er bemærkelsesværdigt, at unge selv bringer dette online/offline-perspektiv på banen i deres italesættelser af de medierede handlinger. Især i spørgeskemaundersøgelsen er der eksempler på respondenter, som gør meget ud af at forklare "de voksne", hvordan brugen af nettet og dermed SNS'er blot er en del af hverdagen, og at oplevelser online ikke kan anskues isoleret fra offline-praksisser. Dette skal ses i lyset af de unges historical bodies og deres erfaringer med den offentlige debat.

Fra medierede handlinger til offentlige diskurser

Således viste afhandlingens navigationsfase, hvordan unge konstant bevæger sig imellem deres egne lokale oplevelser og de offentlige diskurser, som omgiver deres brug af SNS'er og ofte fokuserer på de risici eller farer, der er forbundet med internettet. Unge synes generelt at være meget bevidste om, hvad især nyhedsmedierne eller andre grupper af voksne (såsom deres forældre eller lærere) mener om deres brug af sociale netværkssider. Man kan tale om, at de besidder en dobbelt bevidsthed om eget mediebrug, som de må balancere, når de diskursivt udtrykker sig om deres oplevelser. I spørgeskemaundersøgelsen kom det klart til udtryk, hvordan respondenterne i høj grad forsøgte at tage afstand fra "de voksnes" eller nyhedsmediernes fremstillinger eller opfattelser af deres medierede handlinger på sociale netværkssider (især Arto, som havde været meget diskuteret og udskældt i nyhedsmedierne i årene op til spørgeskemaets udsendelse). Nogle unge kommenterede ligefrem, hvordan de mente, at spørgeskemasvarene skulle behandles, idet de bad om, at der også ville blive taget udgangspunkt i de positive oplevelser. Man kan argumentere for, at de brugte spørgeskemaundersøgelsen som en strategi eller en chance for at blive hørt og få deres synspunkter frem i debatten. Dermed tegnede navigationsfasen et billede af en gruppe unge mennesker, som på et tidspunkt i historien, hvor deres SNS-brug har været genstand for stor offentlig debat eller moralsk panik, havde et stort behov for at blive forstået og taget seriøst. I de tidlige år med SNS-brug i Danmark har de tilsyneladende manglet en stemme i den offentlige debat.

Således har afhandlingen analyseret både centrale medierede handlinger og offentlige diskurser. Jeg kunne have valgt enten det ene eller det andet fokus, men jeg vil argumentere for, at kombinationen af et aktør- og et diskursperspektiv har givet en mere nuanceret forståelse af unges brug af online sociale netværk.

Metodiske pointer

Efter at have opsummeret de mest centrale analytiske resultater af neksusanalysens navigationsfase vil jeg se nærmere på de to andre faser (først forandrings- og derefter engagementsfasen) og fremhæve nogle af de væsentligste metodiske pointer, der er fremkommet her.

At bringe sig selv og sin viden i spil

Man kan argumentere for, at den stemme, som de unge tilsyneladende har manglet i den offentlige debat, er repræsenteret i denne ph.d.-afhandling. Som nævnt har afhandlingen taget udgangspunkt i at forstå de centrale medierede handlinger og oplevelser på brugernes egne præmisser. Denne forskningsstrategi betegnes inden for børne- og ungdomsmedieforskningen 'børneperspektivet' og lægger netop op til en synliggørelse af børn og unge, og at disse får stemmer og plads som sociale aktører. Eftersom jeg i høj grad har formidlet ph.d.-projektets forskningsresultater til forskellige aktørgrupper såsom nyhedsmedier, forældre eller fagfolk, kan man yderligere argumentere for, at jeg har været medvirkende til at give de unge den stemme, de har manglet i den offentlige debat. I hvert fald er der noget, der tyder på, at formidlingen af ph.d.-projektets resultater har været med til at nuancere den offentlige debat om unges SNS-brug i Danmark eller givet anledning til større eller bedre forståelse for de unges online-praksisser hos forskellige aktørgrupper. Som forandringsfasen har demonstreret, er det dog ikke omkostningsfrit at bringe sig selv og

sin viden i spil. Det stiller krav til forskerens rolle som formidler, ekspert eller meningsdanner og kan betyde, at man bliver tillagt andre motiver end forskning (som f.eks. at blive beskyldt for at have modtaget penge for bestemte forskningsresultater, sådan som jeg oplevede det nogle gange i starten af projektforsløbet). Under alle omstændigheder må man som forsker "holde tungen lige i munden", når man formidler empirisk funderet forskning i offentligheden.

At operere med et 'dataarkiv'

Hvis formidling af forskning skal være medvirkende til at skabe forståelse for og nuancere debatten om et bestemt emne i offentligheden, er der i høj grad brug for undersøgelser med et tungt empirisk fokus – især fordi alle i dag har mulighed for at agere eksperter. I dette ph.d.-projekt har jeg opereret med et 'dataarkiv' bestående af tre datatyper; allerede eksisterende data, data genereret af mig selv samt data, der fremkommer i kraft af, at jeg har indgået som en aktiv social aktør inden for undersøgelsesfeltet. At medtænke disse tre typer af data er væsentligt, når man analytisk vil medtænke alt det, der befinder sig "i omkredsen" af de konkrete medierede handlinger, sådan som jeg har gjort i denne afhandling. Under kategorien af allerede eksisterende data kan det være givtigt at fokusere på nyhedsmediedækningen af ens konkrete forskningsemne. Dette skyldes, at de tekster, der produceres af pressen, ofte vil påvirke andre aktører. Således viste afhandlingens spørgeskemadata da også, at de unge SNS-brugere i høj grad orienterer sig imod de diskurser eller diskursive positioner om deres mediebrug, som har optrådt i pressen.

Under kategorien af data, som jeg selv har genereret, fyldte netop spørgeskemaet meget. I forbindelse med indsamlingen af de primært kvalitative spørgeskemasvar søgte jeg at tage højde for afhandlingens problemstilling og teoretiske tilgang ved både at sætte fokus på centrale medierede handlinger samt de sociale aktørers italesættelser heraf. Dette skete i kraft af åbne spørgsmål, hvor respondenterne kunne kopiere kommentarer eller beskeder ind fra deres profiler og efterfølgende reflektere over dem. Jeg vil argumentere for, at denne tilgang har medført, at jeg fik mere reflekterede svar over egen praksis fra de unge, end jeg tidligere har oplevet at få fra dem i eksempelvis interviewsituationer.

Den tredje kategori i dataarkivet er den, jeg i afhandlingen har betegnet 'neksusetnografi'. Således supplerede jeg Scollon og Scollons teoretiske rammeværk ved at tilføje et nyt begreb. Dette begreb skulle dække over alle de data, som jeg mener, man kan få ved at indgå som en central social aktør inden for det felt, man undersøger. I mit tilfælde var der især tale om, at jeg kommunikerede forskningsresultater til forskellige aktører via f.eks. nyhedsmedier, foredrag, populærvidenskabelige artikler, blog-indlæg mv. Dette resulterede bl.a. i, at både brugere og ikke-brugere på egen opfordring "sendte mig data" eller på anden vis interagerede med mig. Dette betød, at jeg fik indblik i centrale debatter eller problemstillinger, samt hvorledes disse håndteres af forskellige aktører inden for feltet. Dette har skærpet min empiriske indsigt og forsynet mig med ny viden om undersøgelsesfeltet. Med andre ord kan forskningskommunikation som metode generere forskellige neksusetnografiske data.

At håndtere sammensmeltningen mellem 'online' og 'offline'

Da ph.d.-projektet har handlet om en ny medietype, egocentriske sociale netværkssider, har jeg forsøgt at illustrere, hvorledes empirisk forskning i dette emne kan tilgås. På det metodiske plan har afhandlingen derfor givet en række bud på, hvad der sker, når dataindsamlingen går online, og hvordan man kan håndtere nogle af de udfordringer eller problematikker, som aktualiseres af internettet som forskningsfelt. Eftersom sociale online-teknologier er blevet mere udbredt, indlejret og domesticeret i menneskers daglige liv og rutiner, kan den simple distinktion mellem 'online' og 'offline' ikke indfange de komplekse praksisser, der forbindes med brugen af internettet. Det blev derfor diskuteret, hvordan man metodisk håndterer, at 'online' og 'offline' smelter sammen, og at sociale praksisser på internettet ikke kan analyseres uafhængigt af det, der foregår på den anden side af skærmen (jf. online/offline-problematikken). For at overkomme dette kan man fokusere på, hvad der er i forgrunden, i mellemgrunden og i baggrunden i relation til ens undersøgelsesobjekt, og hvordan disse elementer skifter dynamisk. På den baggrund kan man følge de mest centrale 'traces' (det være sig online eller offline) i forhold til ens konkrete undersøgelsesfelt. Det var det, jeg forsøgte at gøre ved i engagementsfasen at indsamle data flere forskellige steder (både online og offline), hvor det var relevant for problemstillingen at få viden fra (jf. den multi-sitede og connective (virtuelle) etnografiske tilgang). Denne tilgang er i overensstemmelse med Scollon og Scollons neksusanalyse, som har været afhandlingens overordnede metodologiske og teoretiske rammeværk. Således har afhandlingen demonstreret, hvordan neksusanalyse *kan* bruges i internetstudier, selvom rammeværket ikke var udviklet hertil.

At være bevidst om undersøgelsesfeltet

Afhandlingen har også peget på, at det er vigtigt at være bevidst om, hvad det helt konkret er for et undersøgelsesfelt, man beskæftiger sig med, når man studerer internetbaserede praksisser (jf. mangfoldighedsproblematikken). Som social arena er internettet et mangfoldigt sted, hvor sociale praksisser udspiller sig forskelligt, alt efter hvilke netsteder eller brugere, der fokuseres på. Ofte samles en række indbyrdes ret forskellige internetsider under betegnelser som sociale medier eller SNS'er, men som det har fremgået, kan der være stor forskel på, hvordan en egocentrisk social netværksside som Facebook og en social bookmarking-tjeneste som Delicious tages i brug. Af de forskellige analyseafsnit har det ligeledes fremgået, hvordan unge mennesker anvender Facebook på meget anderledes og ofte mere kreative måder end voksne brugere. På trods af det kan man som (voksen) forsker godt inddrage egne erfaringer med sociale medier som en del af det forskningsmæssige grundlag, så længe man anerkender, at de oplevelser, man selv har, er forskellige fra respondenternes (jf. insiderproblematikken). Således er det også vigtigt at understrege, at denne afhandling ikke siger noget om, hvordan Facebook eller andre sociale netværkssider generelt anvendes, men derimod en masse om, hvordan 12-18-årige danske unge anvender siderne til bl.a. at dyrke og vedligeholde venskaber eller kommunikere følelser.

At analysere internetbrug "i kontekst"

I afhandlingen har jeg søgt at håndtere endnu en af de problematikker, som følger med internetforskningsfeltet; nemlig spørgsmålet om, hvordan man kan analysere brugen af internettet *i kontekst*

(jf. kontekstproblematikken). Jeg har argumenteret for, at det handler om at forstå de bredere sociokulturelle og geografiske rammer, der omgiver de konkrete praksisser og brugere, man studerer. Eksempelvis tages sociale netværkssider forskelligt i brug i forskellige lande, og det er nødvendigt at kende til de aktører, diskurser, centrale debatter, historiske, sociokulturelle, politiske, temporale, symbolske eller nonhumane elementer, som befinder sig i konteksten i det konkrete land. For at tage højde for alle de ydre omstændigheder, som er til stede og dermed indlejret i de unges medierede handlinger på sociale netværkssider i Danmark, supplerede jeg den neksusanalytiske metodologi med Situational Analysis, som med en række analytiske øvelser gør det muligt at situere sit forskningsobjekt ”i kontekst”. Med den kortlægningsproces, der indledte navigationsfasen, demonstrerede jeg således, hvordan feltet omkring unges brug af sociale netværkssider i Danmark er et neksus af mange praksisser og aktører. Jeg fik dermed en begrundet og informeret kontekstforståelse, som kunne hjælpe mig i den videre navigationsfase og analyse af de unges centrale, medierede handlinger på SNS’erne.

Fremtidige forskningsmuligheder inden for et hurtigt udviklende felt

På et mere overordnet plan har denne ph.d.-afhandling demonstreret, hvordan forskning inden for sociale netmedier er et hurtigt udviklende felt, hvor det stadig diskuteres, hvordan vi teoretisk skal forstå og definere centrale begreber, eller hvordan vi metodisk skal tilgå undersøgelsesfeltet. I forhold til børn og unges brug af sociale netværkssider er der sket utroligt meget i løbet af de fem år, hvor jeg har fulgt de 12-18-årige unges brug. Nye SNS’er eller funktioner er kommet til, nye praksisformer eller begreber er opstået hos brugerne, og nye debatter er blevet taget op i offentligheden. Således kan man, selv med et grundigt etnografisk engagement, til tider føle, at man altid er ”et skridt bagefter”. Det kan være frustrerende at befinde sig inden for et så hurtigt udviklende felt, men samtidig er det også spændende, fordi man konstant får øje på nye interessante problemstillinger.

Midt i projektperioden skete der f.eks. en massevandring fra Arto til Facebook. De unge holdt i stigende grad op med at bruge Arto (og en række andre sociale netværkssider), og flere og flere oprettede profiler på Facebook (også dem under 13 år, som ellers er minimumsalderen på sitet). Eftersom Facebook i Danmark i høj grad også benyttes af voksne, har dette skabt nye interessante problemstillinger i forhold til forholdet mellem barn og forældre og imellem generationerne som sådan (hvilket dog har ligget uden for ph.d.-projektets fokus). Skal man være ven med mor og far? Hvordan forvalter man det? Hvad betyder det for kommunikationen generationerne imellem, at man har samme referenceramme? P.t. opretter mange forældre profiler for deres børn på eksempelvis 9-10 år, som gerne vil på Facebook, og jeg er blevet kontaktet af bedste- og oldeforældre, som fortæller, at de bruger Facebook til at kommunikere med deres børne- eller oldebørn og følger med i deres aktiviteter på en måde, de aldrig før har været vant til. Dermed er flere generationer repræsenteret på samme sociale netværksside, hvilket er noget nyt i en dansk kontekst. Noget tyder på, at den moralske panik har lagt sig, og at sociale netværkssider er blevet domesticeret og integreret som en del af hverdagen hos den brede befolkning. Hvad det betyder for vores fremtidige måde at kommunikere og socialisere på via internettet, skaber grobund for nye, interessante forskningsspørgsmål – eller måske endda en helt ny neksusanalyse...

Referencer

- Aboulafia, A. L. (1999). An Interpretation of Social Constructivism and Social Constructionism. In E. Axel, K. Baltzer, C. R. Hansen, & J. Mammen (Eds.), *Virksomhed, viden, læring* (pp. 63-85). Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Adams, R. G., & Allan, G. (1998). *Placing Friendship in Context*. Structural analysis in the social sciences. Cambridge: Cambridge University Press.
- Albrecht, A. (2008). punktum punktum komma streg. *Samvirke*, (10), 22-25.
- Albrechtslund, A. (2008). Online Social Networking as Participatory Surveillance. *First Monday*, 13(3). Retrieved from <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2142/1949>
- Albæk, E. (2008). The Interaction between Experts and Journalists in News Journalism. Presented at the European Communication Conference - ECREA 2008, Barcelona.
- Albæk, E., Munk Christiansen, P., & Togeby, L. (2002). *Eksperter i medierne: Dagspressens brug af forskere 1961-2001*. Århus: Magtudredningen.
- Allan, G. (1996). *Kinship and Friendship in Modern Britain*. Oxford modern Britain. Oxford: Oxford University Press.
- Amtscenteret for Undervisning. (2005). Vidste du at dine elever er i kontakt med pædofile? Invitation til Arto-konference. Herning.
- Anderson, D. C. (2001). *Losing Friends*. London: Social Affairs Unit.
- Arto - Nyheder og driftsstatus. (2008, August 19). Nu med chat - igen. Retrieved from www.arto.dk
- Audon, L., & Poulsen, I. (2001). Chat – at snakke på skrift. In *Chat – leg, identitet, socialitet og læring* (pp. 63-

79). København: Gads Forlag.

Avisen.dk. (2007, January 15). Unge piger smider tøjet. *Nyhedsavisen*. Retrieved from <http://www.avisen.dk>

Bakardjieva, M. (2005). *Internet society: the Internet in everyday life*. London: SAGE.

Bakardjieva, M. (2009). A Response to Shani Orgad. In *Internet inquiry: conversations about method* (pp. 54-60).

Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.

Bakhtin, M. (1981). Discourse in the novel. In M. Holquist (Ed.), *The Dialogic Imagination*. Austin, Texas:

University of Texas Press.

Barabási, A. (2003). *Linked: How everything is connected to everything else and what it means for business, science and everyday life*. New York: Plume.

Barry, E. (2009, April 7). Protests in Moldova Explode, With Help of Twitter. *NYTimes.com*. Retrieved from

<http://www.nytimes.com/2009/04/08/world/europe/08moldova.html?pagewanted=1&r=1>

Bay, J., & Drotner, K. (1986). Arbejderungdommen mellem afvigelse og modstand. In J. Bay & K. Drotner

(Eds.), *Ungdom, en stil, et liv: En bog om ungdomskulturer* (pp. 8-23). København: Tiderne Skifter.

Bay, J., & Drotner, K. (Eds.). (1986). *Ungdom, en stil, et liv: En bog om ungdomskulturer*. København: Tiderne

Skifter.

Baym, N. K. (1995). The emergence of community in computer-mediated communication. In S. G. Jones

(Ed.), *Cybersociety: Computer Mediated Communication and Community* (pp. 138-163). Thousand Oaks,

London, New Delhi: Sage.

Baym, N. K. (1998). The emergence of on-line community. In *Cybersociety 2.0: revisiting computer-mediated*

communication and community (pp. 35-68). Thousand Oaks, CA, USA: Sage Publications, Inc.

Baym, N. K. (2000). *Tune In, Log on: Soaps, Fandom, and Online Community*. Thousand Oaks, London, New

Delhi: SAGE Publications.

Baym, N. K. (2005a). Internet Research as It Isn't, Is, Could Be, and Should Be. *The Information Society*, 21(4),

229-232.

- Baym, N. K. (2005b). Special Issue: ICT Research and Disciplinary Boundaries: Is "Internet Research" a Virtual Field, a Proto-Discipline, or Something Else? *The Information Society*. Retrieved from <http://www.informaworld.com/openurl?genre=issue&issn=0197%2d2243&volume=21&issue=4>
- Baym, N. K. (2007). The new shape of online community: The example of Swedish independent music fandom. *First Monday*, 12(8). Retrieved from http://firstmonday.org/issues/issue12_8/baym/index.html
- Baym, N. K. (2009). What Constitutes Quality in Qualitative Internet Research? In *Internet inquiry: conversations about method* (pp. 173-189). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.
- Baym, N. K., & Markham, A. N. (2009). Introduction. Making Smart Choices on Shifting Ground. In *Internet Inquiry* (pp. vii-xix). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.
- Beck, U. (1997). *Risiko og frihet*. (T. Hviid Nielsen, Tran.). Oslo: Fakkbokforlaget.
- Beer, D. (2008). Social network(ing) sites...revisiting the story so far: A response to danah boyd & Nicole Ellison. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(2), 516-529.
- Benkler, Y. (2006). *The wealth of networks: how social production transforms markets and freedom*. New Haven: Yale University Press.
- Bennett, A. (2007). As young as you feel: Youth as discursive construct. In P. Hodgkinson & W. Deicke (Eds.), *Youth Cultures: Scenes, Subcultures and Tribes*, Routledge Advances in Sociology. London: Routledge.
- Biegler, S., & boyd, D. (2010). *Risky Behaviors and Online Safety: A 2010 Literature Review (DRAFT)*. Harvard University, Berkman Center for Internet & Society. Retrieved from <http://www.zephoria.org/files/2010SafetyLitReview.pdf>
- Bijker, W. E. (1995). *Of bicycles, bakelites, and bulbs: toward a theory of sociotechnical change*. Inside technology.

Cambridge: The MIT Press.

Blommaert, J. (2001). Context is/as Critique. *Critique of Anthropology*, 21(1), 13-32.

Blommaert, J. (2005). Ron Scollon and Suzie Wong Scollon: Nexus Analysis: Discourse and the Emerging Internet. Routledge, 2004. *Applied Linguistics*, 26(4), 600-603.

Blommaert, J. (2007). *Discourse: A critical introduction*. Key topics in sociolinguistics (Vol. 4). Cambridge: Cambridge University Press.

Blumler, J. G., & Katz, E. (1974). *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research*. Beverly Hills: SAGE Publications.

Bober, M. (2004). Virtual Youth Research: An Exploration of Methodologies and Ethical Dilemmas from a British Perspective. In E. A. Buchanan (Ed.), *Readings in Virtual Research Ethics: Issues and Controversies* (pp. 288-315). Hershey: Idea Group Inc.

Boellstorff, T. (2008). *Coming of Age in Second Life: An Anthropologist Explores the Virtually Human*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Boellstorff, T. (2010). Virtual Worlds, Culture, and Change - with Doug Thompson and Tom Boellstorff. Presented at the The 3rd Annual Virtual Worlds Best Practices in Education Conference. Retrieved from <http://business.treet.tv/shows/bpeducation/episodes/tomboellstorff>

Bolter, J. D., & Grusin, R. (1999). *Remediation: Understanding New Media*. Cambridge: The MIT Press.

Bortree, D. S. (2005). Presentation of self on the Web: an ethnographic study of teenage girls' weblogs. *Education, Communication & Information*, 5(1), 25-29.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (1998). *Practical reason: On the theory of action*. Stanford: Stanford University Press.

boyd, D. (2006a). Friends, Friendsters, and Top 8: Writing community into being on social network sites.

- First Monday, 11(12). Retrieved from <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/1418/1336>
- boyd, D. (2006b). Identity Production in a Networked Culture: Why Youth Heart MySpace. *American Association for the Advancement of Science*. Retrieved from <http://www.danah.org/papers/AAAS2006.html>
- boyd, D. (2008a). Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. In *Youth, Identity, and Digital Media*, The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning (pp. 119-142). Cambridge: The MIT Press.
- boyd, D. (2008b). *Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics*. University of California, Berkeley. Retrieved from <http://www.danah.org/papers/TakenOutOfContext.pdf>
- boyd, D. (2009). A Response to Christine Hine. In *Internet inquiry: conversations about method* (pp. 26-32). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.
- boyd, D., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Bredsdorff, N. (2002). *Diskurs og konstruktion - En samfundsvidenskabelig kritik af diskursanalyser og socialkonstruktivismen*. Frederiksberg: Forlaget Sociologi.
- Bruckman, A. (2002). Ethical Guidelines for Research Online. Retrieved from <http://www.cc.gatech.edu/~asb/ethics/>
- Bryant, A. B. D., & Charmaz, K. (2007). *The SAGE Handbook of Grounded Theory*. London: SAGE.
- Buchanan, E. A. (Ed.). (2004). *Readings in virtual research ethics: Issues and controversies*. Hershey: Idea Group Inc.
- Buchanan, E. A. (2009). A Response to Malin Sveningsson. In N. K. Baym & A. N. Markham (Eds.), *Internet inquiry: conversations about methods* (pp. 88-93). Los Angeles: Sage Publications.

- Buffardi, L. E., & Campbell, W. K. (2008). Narcissism and Social Networking Web Sites. *Pers Soc Psychol Bull*, 34(10), 1303-1314.
- Burke, K. (1950). *A Rhetoric of Motives*. London: Prentice-Hall.
- Burke, K. (1969). *A grammar of motives*. Berkeley: University of California Press.
- Castells, M. (2001). *The internet galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford University Press.
- Castells, M. (2002). The Internet and the Network Society. In B. Wellman & C. Haythornthwaite (Eds.), *The Internet in everyday life* (pp. xxix-xxxi). Oxford: Blackwell Publishers.
- Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. The Information Age: Economy, Society, and Culture Volume 1. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Charmaz, K. (1995). Grounded theory. In J. A. Smith, R. Harre, & L. Van Langenhove (Eds.), *Rethinking methods in psychology* (pp. 27-49). London: Sage Publications.
- Chayko, M. (2002). *Connecting: how we form social bonds and communities in the Internet age*. Albany, N.Y.: State University of New York Press.
- Christensen, O., & Tufte, B. (2001). *Familier i forandring: hverdag og medier i danske familier*. Skriftserie fra Sekretariat for Børnekulturnetværk. København: Akademisk Forlag.
- Clarke, A. E. (2005). *Situational analysis: Grounded Theory after the Postmodern Turn*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Clarke, A. E., & Friese, C. (2007). Grounded Theorizing Using Situational Analysis. In A. B. D. Bryant & K. Charmaz (Eds.), *The SAGE Handbook of Grounded Theory* (pp. 363-397). London: SAGE.
- Clarke, B. (2009). Early Adolescents' Use of Social Networking Sites to Maintain Friendship and Explore Identity: Implications for Policy. *Policy & Internet*, 1(1), 55. doi:10.2202/1944-2866.1018
- Cohen, S. (1972). *Folk Devils and Moral Panics: the Creation of the Mods and Rockers*. MacGibbon and Kee.

- Consalvo, M., & Dutton, N. (2006). Game analysis: Developing a methodological toolkit for the qualitative study of games. *Game Studies*, International journal of computer game research, 6(1). Retrieved from http://www.gamestudies.org/0601/articles/consalvo_dutton
- Correll, S. (1995). The ethnography of an electronic bar: the Lesbian Cafe. *Journal of Contemporary Ethnography*, 24(3), 270-298.
- Costigan, J. T. (1999). Introduction: Forests, Trees, and Internet Research. In *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net* (pp. xvii-xxiv). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Critcher, C. (2003). *Moral panics and the media*. Issues in cultural and media studies. Buckingham: Open University Press.
- Critcher, C. (2008). Making Waves: Historical Aspects of Public Debates about Children and Mass Media. In *The International Handbook of Children, Media and Culture* (pp. 91-104). Los Angeles: SAGE.
- Dahler-Larsen, A. M., & Dahler-Larsen, P. (1999). *Fokusgrupper i teori og praksis*. Politologiske skrifter, No. 2/1999. Odense: Institut for Statskundskab, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet.
- Danet, B. (2001). *Cyberpl@y: Communicating online*. New technologies/New cultures. Oxford: Berg.
- Danmarks Statistik. (2009). *Befolkningens brug af internet 2009*. Danmarks Statistik. Retrieved from <http://www.dst.dk/publikation.aspx?cid=14039>
- Davies, J., & Merchant, G. (2007). Looking from inside out: Academic blogging as new literacy. In M. Knobel & C. Lankshear (Eds.), *A new literacy studies sampler* (pp. 167-198). New York: Peter Lang.
- Dominick, J. R. (1983). *The Dynamics of Mass Communication*. New York: Random House.
- Doyle, M. E., & Smith, M. K. (2002). Friendship: theory and experience. the encyclopaedia of informal education. Retrieved from <http://www.infed.org/biblio/friendship.htm>

- Drotner, K. (1991). *At skabe sig - selv: ungdom, æstetik, pædagogik*. København: Gyldendal.
- Drotner, K. (1992). Modernity and Media Pansis. In M. Skovmand & K. C. Schrøder (Eds.), *Media Cultures. Reappraising Transnational Media* (pp. 42-62). New York; London: Routledge.
- Drotner, K. (1993). Medieetnografiske problemstillinger - en oversigt. *MedieKultur*, 21(Medieetnografi og receptionsanalyse), 5-22.
- Drotner, K. (1994). Medieetnografi: om grænser i kvalitativ medieforskning. In *Reception af levende billeder* (Vol. 2, pp. 147-173). Århus: Akademisk Forlag.
- Drotner, K. (1999). *Unge, medier og modernitet - pejlinger i et foranderligt landskab*. Valby: Borgen.
- Drotner, K., Jensen, K. B., Poulsen, I., & Schrøder, K. (1996). *Medier og kultur. En grundbog i medieanalyse og medieteor*i. Borgen/medier (Vol. 1). Valby: Borgen.
- Dunkels, E. (2005). Nätkulturer - Vad gör barn och unga på Internet? (Net cultures - What do Children and Young People do on the Internet?). *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 1-2, 41-49.
- Dyrberg, T. B., Hansen, A. D., & Torfing, J. (Eds.). (2000). *Diskursteorien på arbejde*. Frederiksberg: Roskilde universitetsforlag.
- Egede-Schrøder, S. (2008, January 15). Fuck Facebook! *Kommunikationsforum*. Retrieved from <http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=12973>
- Egenfeldt-Nielsen, S., & Smith, J. H. (2003). *Computerspil og skadelighed - en forskningsoversigt*. København: Game Research.
- Elliott, P. (1974). Uses and Gratifications Research: A Critique and A Sociological Alternative. In J. G. Blumler & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research*. Beverly Hills: SAGE Publications.
- Ellis, C., & Bochner, A. P. (2003). Autoethnography, Personal Narrative, Reflexivity: Researcher as Subject. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Collecting and Interpreting Qualitative Materials* (pp. 199-259).

London: Sage.

- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4). Retrieved from <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/ellison.html>
- Elm, M. S. (2009a). How Do Various Notions of Privacy Influence Decisions in Qualitative Internet Research? In N. K. Baym & A. N. Markham (Eds.), *Internet inquiry: conversations about methods* (pp. 69-93). Los Angeles: Sage Publications.
- Elm, M. S. (2009b). "Leveling to 70 ain't ethnography!" A note on methods in qualitative game studies. In *Internet: Critical*. Presented at the Internet Research 10.0, Milwaukee: Association of Internet Researchers.
- Elm, M. S. (2009c). Exploring and negotiating femininity: Young women's creation of style in a Swedish Internet community. *Young*, 17(3), 241-264.
- Erikson, E. H. (1992). *Identitet - Ungdom og Kriser*. København: Hans Reitzel.
- Eurobarometer. (2007). *Safer Internet for Children, Qualitative study in 29 European countries, National Analysis: Denmark*. Hellerup: European Commission, Directorate-General Information Society and Media. Retrieved from http://andk.medieraadet.dk/upload/denmark_report.pdf
- Fabian, J. (2008). *Ethnography as Commentary: Writing from the Virtual Archive*. Durham; London: Duke University Press.
- Facebook. (2009, October 9). Tag Friends in Your Status and Posts. *The Facebook Blog*. Retrieved from <http://blog.facebook.com/blog.php?post=109765592130>
- Facebook. (2010). Dem der er godt trætte af "xD" smiley'en. *Facebook page*. Retrieved from <http://www.facebook.com/pages/Dem-der-er-godt-traette-af-xD-smileyen/202314933976>
- Facer, K., Furlong, J., Furlong, R., & Sutherland, R. (2003). *ScreenPlay. Children and Computing in the Home*.

RoutledgeFalmer.

- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Volume 2* (pp. 258-284). London: Sage.
- FDIM. (2006). Chatmærket. Foreningen af Danske Interaktive Medier. Retrieved from <http://www.fdim.dk/?pageid=48>
- Feehan, M. G. (1979). *A Dramatistic Grammar of Literary Reception: Perspectives on 'Leaves of Grass'*. (Dissertation). University of Southern California.
- Finnemann, N. O. (2005). *Internettet i mediehistorisk perspektiv* (Vol. 1). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Fogt, L., & Langwadt, L. (2006, March 13). Skolepiger sælger sex for 25 kr. *Ekstra Bladet*.
- Foreningen af Danske Internet Medier. (2006). Chatmærket, FDIM. Retrieved from <http://www.fdim.dk/Retningslinier/sikkerchat/chatmaerket>
- Fornäs, J., & Bolin, G. (1995). *Youth Culture in Late Modernity*. London: Sage.
- Fragoso, S. (2006). WTF a Crazy Brazilian Invasion. In *Proceedings of CATaC 2006* (pp. 255-274).
- Gade, M. (2009, July 12). Facebook-historie fyldt med fejl spreder sig. *Mortengade.dk*. Retrieved from <http://mortengade.dk/2009/facebook-historie-fyldt-med-fejl-spreder-sig/>
- Gee, J. P. (1999). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. London: Routledge.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gergen, K. J. (1997). *Virkelighed og relationer: Tanker om sociale konstruktioner*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Gibbs, G. R. (2002). *Qualitative data analysis: explorations with NVivo*. Buckingham: Open University Press.
- Gibson, W. (1984). *Neuromancer*. London: Gollancz.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet: selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzel.

- Giese, D. (2009, February 3). Emo er en kult for surmulende teenagere. *Politiken.dk*. Retrieved from <http://politiken.dk/kultur/article641013.ece>
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine de Gruyter.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth: Penguin.
- Goffman, E. (1971). *Relations in Public: Microstudies of the Public Order*. New York: Basic Books.
- Goffman, E. (1983). The interaction ritual. *American Sociological Review*, (48), 1-19.
- Golding, P., & Middleton, S. (1979). Making claims: news media and the welfare state. *Media Culture Society*, 1(1), 5-21.
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (2009). *Moral panics: the social construction of deviance* (Vol. 2). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. *Journal of Pragmatics*, 32(10), 1489-1522.
- Greenwood, D. J., & Levin, M. (1998). *Introduction to action research: social research for social change*. London: SAGE.
- Gulløv, E., & Højlund, S. (2003). *Feltarbejde blandt børn. Metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. København: Gyldendal.
- Haddon, L., & Stald, G. (2009). *A cross-national European analysis of press coverage of children and the internet*. LSE. London: EU Kids Online.
- Hagen, I. (2000). *Medias publikum: Frå mottakar til brukar?* (Vol. 1). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hake, K. (1999). Barneperspektivet - en forskningsstrategi. In *Børn, unge og medier. Nordiske forskningsperspektiver* (pp. 193-208). Göteborg: Nordicom.
- Hammersley, M. (2007). Ethnography. In G. Ritzer (Ed.), *The Blackwell encyclopedia of sociology* (Vol. II.).

Malden: Blackwell Publishing.

- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1989). *Ethnography: Principles in Practice*. London; New York: Routledge.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1995). *Ethnography: principles in practice* (Vol. 2). London: Routledge.
- Harris, J. R. (1998). *The nurture assumption: Why children turn out the way they do*. New York: The Free Press.
- Hastrup, K., & Ovesen, J. (1985). *Etnografisk grundbog: Metoder, teorier, resultater*. København: Gyldendal.
- Herring, D. (2008). Questioning the Generational Divide: Technological Exoticism and Adult Constructions of Online Youth Identity. In D. Buckingham (Ed.), *Youth, Identity, and Digital Media*, The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning (pp. 71-92). Cambridge: The MIT Press.
- Hesse-Biber, S. N., & Leavy, P. (2006). *The practice of qualitative research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Himmelweit, H. T., Oppenheim, A. N., & Vince, P. (1958). *Television and the Child: An Empirical Study of the Effect of Television on the Young*. London: Oxford University Press.
- Hine, C. (1998). Virtual Ethnography. In *IRISS '98: Conference Papers*. Retrieved from <http://www.intute.ac.uk/socialsciences/archive/iriss/papers/paper16.htm>
- Hine, C. (2000). *Virtual Ethnography*. London: Sage Publications.
- Hine, C. (2005). Virtual Methods and the Sociology of Cyber-Social-Scientific Knowledge. In *Virtual methods: issues in social research on the Internet* (pp. 1-12). Oxford, New York: Berg.
- Hine, C. (Ed.). (2005). *Virtual methods: issues in social research on the Internet*. Oxford, New York: Berg.
- Hine, C. (2009). How can qualitative internet researchers define the boundaries of their projects? In *Internet inquiry: conversations about method* (pp. 1-20). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.
- Hines, D. A., & Finkelhor, D. (2007). Statutory sex crime relationships between juveniles and adults: A review of social scientific research. *Aggression and Violent Behavior*, 12(3), 300-314.

- Hjarvard, S. (2005). *Det selskabelige samfund: essays om medier mellem mennesker* (Vol. 2). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hjorth Andersen, B., & Nygård Christoffersen, M. (1982). *Om spørgeskemaer: Problemer ved spørgsmålsformulering i interviewundersøgelser*. Socialforskningsinstituttet. Studie 46. København: Teknisk Forlag.
- Hodkinson, P. (2006). Subcultural Blogging? Online Journals and Group Involvement Among UK Goths. In A. Bruns & J. Jacobs (Eds.), *Uses of blogs*, Digital formations, 38 (pp. 187-199). New York: Peter Lang.
- Holloway, S. L., & Valentine, G. (2003). *Cyberkids: Children in the Information Age*. London: Routledge Falmer.
- Holm Sørensen, B. (2001a). *CHAT - leg, identitet, socialitet og læring* (Vol. 1). København: Gads Forlag.
- Holm Sørensen, B. (2001b). Børns hverdagsliv med de nye medier. In *Det hele kører parallelt. De nye medier i børns hverdagsliv* (pp. 11-45). København: Gads Forlag.
- Holm Sørensen, B., Audon, L., & Olesen, B. R. (2001). *Det hele kører parallelt: De nye medier i børns hverdagsliv. 14 portrætter* (Vol. 1). København: Gads Forlag.
- Holm Sørensen, B., Beckmann, J., Bjerrum, B., Bruun, B., Forchhammer, J., Jessen, C., & Nielsen, A. M. (1995). *Medievold - børn og unge* (Udvalg vedrørende film-, tv- og videovold, marts 1995). Kulturprofilen. København: Kulturministeriet.
- Holm Sørensen, B., Jessen, C., & Olesen, B. R. (2002). *Børn på nettet: kommunikation og læring* (Vol. 1). København: Gads Forlag.
- Holm Sørensen, B., & Olesen, B. R. (Eds.). (2000). *Børn i en digital kultur. Forskningsperspektiver*. København: Gads Forlag.
- Holm Sørensen, B., & Olesen, B. R. (2000). Nye medier - en udfordring for børnemedieforskningen. *Mediekultur, Medieforskning til tiden*, (31), 89-99.
- Homan, R. (1992). The Ethics of Open Methods. *The British Journal of Sociology*, 43(3), 321-332.

- Hunt, A. (1999). *Governing Morals: A Social History of Moral Regulation*. Cambridge studies in law and society. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Höflich, J., & Rössler, P. (2002). More than just a telephone: the mobile phone and use of the short message service (SMS) by German adolescents: results of a pilot study. In *Estudios de Juventud* 57 (pp. 79–100). Madrid: Instituto de la Juventud Redacción Consejería Técnica de Planificación y Evaluación Servicio de Estudios y Documentación.
- Iedema, R. (2003). Multimodality, resemiotization: extending the analysis of discourse as multi-semiotic practice. *Visual Communication*, 2(1), 29-57.
- Ijsselsteijn, W., van Baren, J., & van Lanen, F. (2003). Staying in touch: Social presence and connectedness through synchronous and asynchronous communication media. In C. Stephanidis & J. Jacko (Eds.), *Human-Computer Interaction: Theory and Practice (Part II), volume 2 of the Proceedings of HCI International 2003* (pp. 924-928). Retrieved from <http://www.ijsselsteijn.nl/papers/hci2003.pdf>
- Illeris, K., Katznelson, N., Simonsen, B., & Ulriksen, L. (2002). *Ungdom, identitet og uddannelse*. Roskilde: Center for Ungdomsforskning og Roskilde Universitetsforlag.
- IT- og Telestyrelsen. (2006). Nyt chatmærke skal være med til at beskytte børn og unge mod krænkere, IT-borger. Retrieved May 16, 2010, from <http://www.it-borger.dk/sikkerhed/nyheder/nyt-chatmerke-skal-vered-med-til-at-beskytte-born-og-unge-mod-krenkere-1>
- IT- og Telestyrelsen. (2008, May 16). Arto får chatmærke, IT-borger. Retrieved from <http://www.it-borger.dk/sikkerhed/nyheder/arto-far-chatmerke>
- Ito, M., Baumer, S., Bittanti, M., boyd, D., Cody, R., Herr, B., Horst, H. A., et al. (2010). *Hanging Out, Messing Around, Geeking Out: Living and Learning with New Media*. The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning. Cambridge: The MIT Press.
- Ito, M., Horst, H. A., Bittanti, M., boyd, D., Herr, B., Lange, P. G., Pascoe, C. J., et al. (2008). *Living and*

- Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project* (The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Reports on Digital Media and Learning). Retrieved from <http://digitalyouth.ischool.berkeley.edu/files/report/digitalyouth-WhitePaper.pdf>
- Jackson, J. E. (1990). Déjà Entendu: The Liminal Qualities of Anthropological Fieldnotes. *Journal of Contemporary Ethnography*, 19(1), 8-43.
- Jacobsen, J. C. (2004). Den frisatte ambivalens - En introduktion til Thomas Ziehe. In T. Ziehe (Ed.), *Øer af intensitet i et hav af rutine: Nye tekster om ungdom, skole og kultur* (pp. 13-24). København: Forlaget Politisk Revy.
- Java, A., Song, X., Finin, T., & Tseng, B. (2007). Why we twitter: understanding microblogging usage and communities. In *Proceedings of the 9th WebKDD and 1st SNA-KDD 2007 Workshop on Web Mining and Social Network Analysis* (pp. 56-65). Retrieved from <http://ebiquity.umbc.edu/paper/html/id/367/Why-We-Twitter-Understanding-Microblogging-Usage-and-Communities>
- Jensen, J. L. (2009). Fra onlinefællesskaber til onlinenetværk. Facebook som augmentering af den sociale virkelighed. *MedieKultur*, 46, 86-99.
- Jensen, S. S. (2006). Forskningskommunikation som metode. In R. S. Kjærgaard (Ed.), *Elfenbenstårnet: universiteter mellem forskning og formidling* (pp. 73-83). Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Jerslev, A. (1999). *Det er bare film. Unges videofællesskaber og vold på film*. København: Gyldendal.
- Jones, R. H. (2004). The Problem of Context in Computer-Mediated Communication. In *Discourse and Technology: Multimodal Discourse Analysis*, Georgetown University round table on languages and linguistics series (pp. 20-33). Washington, DC: Georgetown University Press.
- Jones, R. H. (2008). Good sex and bad karma: Discourse and the historical body. In V. K. Bhatia, J. Flowerdew, & R. H. Jones (Eds.), *Advances in Discourse Studies* (pp. 245-257). Oxon: Routledge.

- Jones, R. H., & Norris, S. (2005). Discourse as action/discourse in action. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 3-14). London: Routledge.
- Jones, S. (1999a). Studying the Net. Intricacies and Issues. In *Doing Internet research: Critical issues and methods for examining the Net* (pp. 1-27). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Jones, S. (1999b). *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Jørgensen, J. N., & Quist, P. (2008). *Unge sprog*. København: Hans Reitzel.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.
- Kahn, R., & Kellner, D. (2005). Oppositional Politics and the Internet: a Critical/Reconstructive Approach. *Cultural Politics: an International Journal*, 1, 75-100.
- Kampmann, J. (1998). *Børneperspektiv og børn som informanter*. København: Børnerådet.
- Kampmann, J. (2003). Etiske overvejelser i etnografisk børneforskning. In E. Gulløv & S. Højlund (Eds.), *Feltarbejde blandt børn. Metodologi og etik i etnografisk børneforskning* (pp. 167-183). København: Gyldendal.
- Katsh, M. E. (1995). *Law in a Digital World*. New York: Oxford University Press.
- Kendall, L. (1999). Recontextualizing "Cyberspace": Methodological Considerations for On-Line research. In *Doing Internet Research: Critical Issues and Methods for Examining the Net* (pp. 57-74). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Kim, K., & Yun, H. (2007). Cying for me, Cying for us: Relational dialectics in a Korean social network site. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), article 15.
- Kimberling, C. R. (1982). *Kenneth Burke's Dramatism and Popular Arts*. Bowling Green, Ohio: Bowling Green State University Popular Press.
- Kjærgaard, R. S. (2006). Indledning. In R. S. Kjærgaard (Ed.), *Elfenbenstårnet: universiteter mellem forskning og*

- formidling* (pp. 7-15). Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Klastrup, L. (2005). Forsker og blogger: webbloggen som forsknings- og fællesskabsværktøj. *Tidsskrift for universiteternes efter- og videreuddannelse*, 2(5). Retrieved from http://forskningsnettet.dk/sites/forskningsnettet.dk/files/File/LOM/Klastrup_5.pdf
- Klastrup, L. (2009, February 15). Facebook. Hvor længe fortsætter succesen? *Politiken*. Retrieved from <http://politiken.dk/debat/analyse/article650223.ece>
- Klastrup, L. (2010, May 10). Sociale fortællinger - statusopdateringers funktion på sociale netværkssites. *EMU - Danmarks undervisningsportal*. Retrieved from <http://design.emu.dk/artikler/1018-socialefortaellinger.html>
- Klastrup, L., & Stald, G. (2009). *Mobity survey: Danske unges brug af sociale netværk i et mobilt perspektiv* (Executive rapport). København: IT Universitetet. Retrieved from <http://www.itu.dk/people/klastrup/mobity-SNSsurvey.pdf>
- Knudsen, M. B. (2006, March 30). Mødested eller mobbecentral. *metroXpress*.
- Kozinets, R. V. (2002). The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities. *Journal of Marketing Research*, 39(1), 61-72.
- Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (1999). *Deltagende observation. Introduktion til en samfundsvidenskabelig metode*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. (1994). *Interview: en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lampe, C., Ellison, N., & Steinfield, C. (2006). A face(book) in the crowd: social searching vs. social browsing. In *Proceedings of the 2006 20th Anniversary Conference on Computer Supported Cooperative Work*. Association for Computing Machinery.
- Larsen, M. C. (2004). *Sms, serier og tudeffæs - en diskursanalytisk undersøgelse af unges italesættelser af deres*

mediebrug (Upubliceret projektrapport). Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.

- Larsen, M. C. (2005a). *Ungdom, venskab og identitet - en etnografisk undersøgelse af unges brug af hjemmesiden Arto* (Upubliceret specialeafhandling). Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet. Retrieved from http://www.ell.aau.dk/fileadmin/user_upload/documents/staff/Malene_Larsen_-_Documents/Ungdom__venskab_og_identitet_Malene_Charlotte_Larsen.pdf
- Larsen, M. C. (2005b). Når unge taler medier – om venskaber, tudefjæs og net-ægteskaber. *SAMSON*, 15(2). Retrieved from <http://www.samsonnet.dk/?p=110>
- Larsen, M. C. (2006a). *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com>
- Larsen, M. C. (2006b). *Arto-info*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/arto-info/>
- Larsen, M. C. (2006c, October). Bag om Arto.dk - fra venskaber til mediepanik. *Kommunikationsforum*. Retrieved from <http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=12503>
- Larsen, M. C. (2006d, December 31). Welcome to my PhD Blog. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2006/12/31/welcome-to-my-phd-blog/>
- Larsen, M. C. (2007a). Fremtidens digitale biblioteksbrugere. *DF-revy*, 30(6), 15-17.
- Larsen, M. C. (2007b). Til kamp mod 'fakernerne' - om oprigtighed og sikker chat på Arto. *Månedsmagasinet Skolen*, (5). Retrieved from http://www.ell.aau.dk/fileadmin/user_upload/documents/staff/Malene_Larsen_-_Documents/Til_kamp_mod_fakernerne.pdf
- Larsen, M. C. (2007c). Kærlighed og venskab på Arto.dk. *Ungdomsforskning*, 6(1), 11.
- Larsen, M. C. (2007d, June 1). 25 perspectives on social networking. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2007/06/01/25->

perspectives-on-social-networking/

- Larsen, M. C. (2007e, June 17). 25 perspectives on social networking – part II. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2007/06/17/25-perspectives-on-social-networking-part-ii/>
- Larsen, M. C. (2007f, June 19). Thoughts on virtual ethnography field notes. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2007/06/19/thoughts-on-virtual-ethnography-field-notes/>
- Larsen, M. C. (2007g, July 5). 35 Perspectives on Online Social Networking. *Social Computing Magazine* (www.socialcomputingmagazine.com). Retrieved from <http://socialcomputingmagazine.com/viewcolumn.cfm?colid=432>
- Larsen, M. C. (2007h, September 19). <3 - from online to offline. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2007/09/19/3-from-online-to-offline/>
- Larsen, M. C. (2007i). Understanding Social Networking: On Young People's Construction and Co-construction of Identity Online. In *Proceedings from the conference Internet Research 8.0: Let's Play, Association of Internet Researchers, Vancouver*. Association of Internet Researchers.
- Larsen, M. C. (2008a). Understanding Social Networking: On Young People's Construction and Co-construction of Identity Online. In *Online Networking - Connecting People*. India: Icfai University Pres.
- Larsen, M. C. (2008b). Roundtable with Malene Charlotte Larsen et. al. from AoIR 9.0: "Life On The Move: Social network sites and online communities". Aalborg University: Podcasts from e-Learning Lab. Retrieved from <http://www.ell.aau.dk/Podcasts.275.0.html>
- Larsen, M. C. (2008c). Hvorfor fænger Facebook? *Kommunikationsforum*. Retrieved from <http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=12966>

- Larsen, M. C. (2008d). Online Social Networking: From Local Experiences to Global Discourses. *Internet Research 9.0: Rethinking Community, Rethinking Place*, Association of Internet Researchers, Copenhagen October 2008.
- Larsen, M. C. (2008e, June 3). The online and offline symbol of a heart. *My PhD Blog: Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2008/03/06/the-online-and-offline-symbol-of-a-heart/>
- Larsen, M. C. (2009a). Sociale netværkssider og digital ungdomskultur: Når unge praktiserer venskab på nettet. *MedieKultur*, 47, 45-65.
- Larsen, M. C. (2009b, January 21). Are the moral panics over? *My PhD Blog : Understanding Youth and Online Social Networking*. Retrieved from <http://malenel.wordpress.com/2009/01/21/are-the-moral-panics-over/>
- Larsen, M. C. (2010a). *Når dataindsamlingen går online – Udfordringer for den kvalitative internetforsker*. Kladde til bogkapitel, under review, Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.
- Larsen, M. C. (2010b). "Forstå Internettet er fremtiden!". *Ungdomsforskning*, 8(3&4), 57-60.
- Larsen, M. C., & Ryberg, T. (2011). Youth and Online Social Networking: From Local Experiences to Public Discourses. In E. Dunkels, G. Frånberg, & C. Hällgren (Eds.), *Youth Culture and Net Culture: Online Social Practices*. IGI Global.
- Latour, B. (1996). On interobjectivity. *Mind, Culture, and Activity*, 3(4), 228-245.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*. Clarendon lectures in management studies. Oxford: Oxford University Press.
- Laursen, D. (2007). Nåede han bussen? Sammenhængede kommunikationsforløb mellem unge via mobiltelefonen. *MedieKultur; Vol 42/43: Hverdagen i medierne - medierne i hverdagen*. Retrieved from <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/mediekultur/article/view/366/316>

- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Learning in doing. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lavrsen, L. (2009, March 5). En massebevægelse for outsiders. *Information.dk*. Retrieved from <http://www.information.dk/184523>
- Lawson, D. (2004). Blurring the Boundaries: Ethical Considerations for Online Research Using Synchronous CMC Forums. In E. A. Buchanan (Ed.), *Readings in Virtual Research Ethics: Issues and Controversies* (pp. 80-100). Hershey: Idea Group Inc.
- Leander, K. M., & McKim, K. K. (2003). Tracing the Everyday 'Sittings' of Adolescents on the Internet: a strategic adaptation of ethnography across online and offline spaces. *Education, Communication & Information*, 3(2), 211-240.
- Lemke, J. L. (2005). Place, pace, and meaning: multimedia chronotopes. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 110-122). London: Routledge.
- Lemke, J. L. (2007). Identity, Development and Desire: Critical Questions. In *Identity Trouble: Critical Discourse and Contested Identities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lenhart, A., & Madden, M. (2007a). *Teens, privacy & online social networks: How teens manage their online identities and personal information in the age of MySpace*. Washington, D.C.: Pew Internet & American Life Project. Retrieved from http://www.pewinternet.org/PPF/r/211/report_display.asp
- Lenhart, A., & Madden, M. (2007b). *Social Networking Websites and Teens: An Overview*. Pew Internet & American Life Project. Retrieved from http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2007/PIP_SNS_Data_Memo_Jan_2007.pdf
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34-46.
- Lewis, K., Kaufman, J., Gonzalez, M., Wimmer, A., & Christakis, N. (2008). Tastes, ties, and time: A new

- social network dataset using Facebook.com. *Social Networks*, 30(4), 330-342.
- Lindlof, T. R., & Shatzer, M. (1998). Media ethnography in virtual space: Strategies, limits, and possibilities. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*.
- Liu, G. Z. (1999). Virtual Community Presence in Internet Relay Chatting. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 5(1). Retrieved from <http://jcmc.indiana.edu/vol5/issue1/liu.html>
- Livingstone, S. (2002). *Young People and New Media*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Livingstone, S. (2006). Children's Privacy Online: Experimenting with Boundaries Within and Beyond the Family. In R. Kraut, M. Brynin, & S. Kiesler (Eds.), *Computers, Phones, and the Internet: Domesticating Information Technology* (pp. 128-144). Oxford: Oxford University Press.
- Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New Media & Society*, 10(3), 393-411.
- Livingstone, S., & Bober, M. (2005). *UK Children Go Online. Final report of key project findings*. Department of Media and Communications, The London School of Economics and Political Science. Retrieved from www.children-go-online.net
- Livingstone, S., & Bovill, M. (1999). *Young people, new media: report of the research project Children Young People and the Changing Media Environment* (Research report). London: Department of Media and Communications, London School of Economics and Political Science. Retrieved from http://eprints.lse.ac.uk/21177/1/Young_people,_new_media_%28LSERO%29.pdf
- Livingstone, S., & Haddon, L. (Eds.). (2009). *Kids online: Opportunities and risks for children*. Bristol: The Policy Press.
- Lomborg, S. (2009). Navigating the blogosphere: Towards a genre-based typology of weblogs. *First Monday*; Volume 14, Number 5 - 4 May 2009. Retrieved from <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2329/2178>

- Lov om universiteter*. (2003). *Lov nr. 403 af 28. maj 2003*.
- Lull, J., & Hinerman, S. (1997). The Search for the Scandal. In J. Lull & S. Hinerman (Eds.), *Media Scandals: Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. Cambridge: Polity Press.
- Lund, J. (2009). *Digital view: Life on the Danish Internet, August 17-23 2009 – arto.com vs facebook*. København: Jon Lund. Retrieved from <http://jon-lund.com/main/digital-view-life-on-the-danish-internet-august-17-23-2009-artocom-vs-facebook/>
- Lüders, M. H., Brandtzæg, P. B., & Dunkels, E. (2009). Risky contacts. In S. Livingstone & L. Haddon (Eds.), *Kids online: Opportunities and risks for children* (pp. 123-134). Bristol: The Policy Press.
- Marcus, G. E. (1995). Ethnography In/Of the World System: the Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology*, 24, 95-117.
- Markham, A. N. (2005). Disciplining the Future: A Critical Organizational Analysis of Internet Studies. *The Information Society*, 21(4), 257-267.
- Markham, A. N., & Baym, N. K. (Eds.). (2009). *Internet inquiry: conversations about methods*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications, Inc.
- Marwick, A. E. (2008). To Catch a Predator: The MySpace Moral Panic. *First Monday*, 13(6-2).
- Mathar, T. (2008). Making a Mess with Situational Analysis? Review Essay: Adele Clarke (2005). Situational Analysis—Grounded Theory After the Postmodern Turn. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 9(2), Art. 4.
- McIlvenny, P., & Raudaskoski, P. L. (2005). Mediating discourses og transnational adoption on the internet. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 62-72). London: Routledge.
- McIlvenny, P., & Raudaskoski, P. L. (2009). Medieret diskursanalyse/Neksusanalyse/Ron Scollon. In G. Agger, S. Kolstrup, K. Schrøder, & P. Jauert (Eds.), *Medie- og kommunikationsteoretisk leksikon*.

- McKee, H. A., & Porter, J. E. (2009). *The Ethics of Internet Research: A Rhetorical, Case-Based Process*. Digital formations, Vol. 59. New York: Peter Lang Publishing.
- McQuail, D. (1994). *Mass Communication Theory: An introduction* (Vol. 3). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- McRobbie, A., & Thornton, S. L. (1995). Rethinking 'Moral Panic' for Multi-Mediated Social Worlds. *The British Journal of Sociology*, 46(4), 559-574.
- Meyrowitz, J. (1993). Images of media: Hidden ferment - and harmony - in the field. *Journal of Communication*, 43(3), 55-66.
- Meyrowitz, J. (1997). Tre paradigmer i medieforskningen. *MedieKultur, Medier og interaksjon*, 26, 56-69.
- Miller, D., & Slater, D. (2000). *The Internet: an ethnographic approach*. Oxford: Berg.
- Mitchell, K. J., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2007). Trends in Youth Reports of Sexual Solicitations, Harassment and Unwanted Exposure to Pornography on the Internet. *Journal of Adolescent Health*, 40(2), 116-126.
- Mitchell, K. J., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2008). Are blogs putting youth at risk for online sexual solicitation or harassment? *Child Abuse & Neglect*, 32(2), 277-294.
- Mohanty, P., Malik, R. C., & Kasi, E. (2008). *Ethnographic Discourse of the Other: Conceptual and Methodological Issues*. Newcastle: Cambridge Scholars.
- Mortensen, T., & Walker, J. (2002). Blogging thoughts: personal publication as an online research tool. In *Researching ICTs in Context* (pp. 249-279). Oslo: InterMedia Report, 3/2002. Retrieved from http://imweb.uio.no/konferanser/skikt-02/docs/Researching ICTs_in_context-Ch11-Mortensen-Walker.pdf
- Murthy, D. (2008). Digital Ethnography: An Examination of the Use of New Technologies for Social Research. *Sociology*, 42(5), 837-855.
- Newhagen, J. E., & Rafaeli, S. (1996). Why Communication Researchers Should Study the Internet: A

- Dialouge. *Journal of Communications*, 46(1), 4-13.
- Nielsen, A. G. (2000). *Fra Kierkegaard til Calvin Klein. Gymnasietilværelser i 90erne - En undersøgelse af 1997-studenternes danske stile* (Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 16). Uddannelsesstyrelsen: Undervisningsministeriet. Retrieved from <http://pub.uvm.dk/2000/calvin/>
- Nishida, K. (1958). *Intelligibility and the Philosophy of Nothingness*. Tokyo: Maruzen Co. Ltd.
- Norris, S., & Jones, R. H. (Eds.). (2005). *Discourse in Action: Introducing Mediated Discourse Analysis*. London: Routledge.
- Norris, S., & Jones, R. H. (2005a). Introducing mediated action. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 17-19). London: Routledge.
- Norris, S., & Jones, R. H. (2005b). Methodological principles and new directions in MDA. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 201-206). London: Routledge.
- Nyhus, A. (2009, March 2). Facebook invaderes af børn. *Berlingske Tidende*. Retrieved from <http://www.fri.dk/node/42308>
- Olesen, F., & Bruun Jensen, C. (2007). ANT - Beskrivelsen af heterogene aktør-netværk. In C. Bruun Jensen, P. Lauritsen, & F. Olesen (Eds.), *Introduktion til STS: science, technology, society* (pp. 63-91). København: Hans Reitzel.
- Orgad, S. (2005). From Online to Offline and Back: Moving from Online to Offline Relationships with Research Informants. In *Virtual methods: issues in social research on the Internet* (pp. 51-65). Oxford, New York: Berg.
- Orgad, S. (2009). How Can Researchers Make Sense of the Issues Involved in Collecting and Interpreting Online and Offline Data? In N. K. Baym & A. N. Markham (Eds.), *Internet inquiry: conversations about methods* (pp. 33-53). Los Angeles: Sage Publications.

- O'Sullivan, T. (1991). Television memories and cultures of viewing 1950-65. In J. Corner (Ed.), *Popular Television in Britain: Studies in Cultural History* (pp. 159-181). London: British Film Institute Publishing.
- Paccagnella, L. (1997). Getting the Seats of Your Pants Dirty: Strategies for Ethnographic Research on Virtual Communities. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 3(1). Retrieved from <http://jcmc.indiana.edu/vol3/issue1/paccagnella.html>
- Pahl, R. (2000). *On friendship*. Cambridge: Polity Press.
- Pahl, R. (2002). Towards a more significant sociology of friendship. *European Journal of Sociology*, 43, 410-423.
- Pahl, R., & Spencer, L. (2004). Personal Communities: Not Simply Families of 'Fate' or 'Choice'. *Current Sociology*, 52(2), 199-221.
- Petersen, S. M. (2008). *Common Banality: The Affective Character of Photo Sharing, Everyday Life and Produsage Cultures* (Ph.D. thesis). Department of Innovative Communication, IT-Universitetet.
- Plesner, U. (2009). *Disassembling the Mass Mediation of Research: A study of the construction of texts, relations and positions in the communication of social science* (Ph.D. thesis). Department of Communication, Business and Information Technologies, University of Roskilde.
- Povlsen, K. K. (1999). *Beverly Hills 90210. Soaps, ironi og danske unge*. Århus: Klim.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Qvist, N. O. (2006, April 20). Pædagog fandt sexofre på Arto. *B.T.*
- Randolph, T. (2000). Mediated discourse analysis: The social actor as mediational means in agents' habitus. Presented at the Paper præsenteret på The Sociolinguistics Symposium 2000, Bristol.
- Rapley, T. (2007). *Doing Conversation, Discourse and Document Analysis*. The SAGE Qualitative Research Kit. London: Sage Publications.

- Rasmussen, D., & Hansen, H. R. (2005). *Chat, chikane og mobning blandt børn og unge. Afsluttende rapport om skoleelevers brug af chat i deres interaktive sociale liv*. Konsulentgruppen AMOK. Retrieved from http://www.livsmodlab.dk/txt/chat_chikane_og_mobning_blandt_boern_og_unge.pdf
- Rasmussen, T. (2000). *Social Theory and Communication Technology*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Rasmussen, T. A. (1995). *Actionfilm og drengekultur* (Vol. 2). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Rattleff, P., & Tønnesen, P. H. (2007). *Børn og unges brug af internettet i fritiden*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet, Medierådet for Børn og Unge. Retrieved from <http://andk.medieraadet.dk/upload/brugafinternettetrapport.pdf>
- Raudaskoski, P., & Rasmussen, T. A. (2003). Cross Media and (Inter)Active Media Use. A Situated Perspective. In *Broadcasting & Convergence: New Articulations of the Public Service Remit* (pp. 313-325). Göteborg, Sweden: Nordicom.
- Raudaskoski, P. L. (2010). "Hi Father", "Hi Mother": A multimodal analysis of a significant, identity changing phone call mediated on TV. *Journal of Pragmatics*, 42, 426-442.
- Reason, P., & Bradbury, H. (2001). *The handbook of action research: Participative inquiry and practice*. London: SAGE.
- Recuero, R. D. C. (2006). Um estudo do capital social gerado a partir de redes sociais no Orkut e nos Weblogs. *Revista FAMECOS: mí-dia, cultura e tecnologia*, 1(28). Retrieved from <http://www.revistas.univerciencia.org/index.php/famecos/article/view/454/381>
- Red Barnet. (2010). *Nordiske børn hårdt ramt af netmobning*. Retrieved from <http://www.redbarnet.dk/Default.aspx?ID=6315&M=News&PID=15470&NewsID=5062>
- Reid, E. (1995). Virtual worlds: culture and imagination. In *Cybersociety: Computer Mediated Communication and Community* (pp. 164-183). Thousand Oaks: Sage.
- Rettberg, J. W. (2008). *Blogging*. Digital media and society series. Cambridge: Polity Press.

- Rettie, R. (2003). Connectedness, awareness and social presence. Presented at the 6th Annual International Workshop on Presence; 6-8 October 2003, Aalborg, Denmark. Retrieved from <http://eprints.kingston.ac.uk/2106/>
- Rheingold, H. (1993). *The virtual community: Homesteading on the electronic frontier*. A William Patrick book. Reading, Mass.: Addison-Wesley Publishing Company.
- Rice, R. (1989). Issues and concepts in research on computer-mediated communication systems. *Communication yearbook*, 12, 436-476.
- Ritzau. (2008, February 11). Børn navigerer uden om skræmmebilleder. *Ritzaus Bureau*.
- Rivière, C. (2002). Mini-messaging in everyday interactions: a dual strategy for exteriorising and hiding privacy to maintain social contacts. In *Estudios de Juventud* 57 (pp. 125-137). Madrid: Instituto de la Juventud Redacción Consejería Técnica de Planificación y Evaluación Servicio de Estudios y Documentación.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3-37.
- Ryberg, T., & Larsen, M. C. (2008). Networked Identities: Understanding Relations Between Strong and Weak Ties in Networked Environments. *Journal of Computer Assisted Learning*, 24(2), 103-115.
- Røgind, T. (2008, May 27). Arto lukker chat. www.ekstrabladet.dk. Retrieved from <http://ekstrabladet.dk/112/article1012793.ece>
- Røgind, T., & Jørgensen, H. (2008a, May 26). Afsløret: Politichef lokkede 13-årig til erotisk møde. *Ekstra Bladet*.
- Røgind, T., & Jørgensen, H. (2008b, May 27). Efter halvandet års liderlig chat : Marine- soldat mødte op til jomfru-sex i uniform. *Ekstra Bladet*.
- Røgind, T., & Jørgensen, H. (2008c, May 28). Lolita-sex: Pensionist ville bolle pige på 13. *Ekstra Bladet*.

- Røgind, T., & Jørgensen, H. (2008d, May 29). Børnelokker tog is med til sexdate. *Ekstra Bladet*.
- Raamat, R., Keller, M., Martensen, A., & Tufte, B. (2008). Young Estonians and Danes as online shoppers: A comparative study. *Young*, 16(3), 303-324.
- de Saint-Georges, I. (2005). From anticipation to performance: sites of engagement as process. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 155-165). London: Routledge.
- Sanjek, R. (Ed.). (1990). *Fieldnotes: the makings of anthropology*. Ithaca: Cornell University Press.
- Schatzman, L., & Strauss, A. L. (1973). *Field Research: Strategies for a Natural Sociology*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Schrøder, K. (2000). Pionérdagene er forbi! Hvor går receptionsforskningen hen? *MedieKultur*, Medieforskning til tiden: Rapport fra Statens Humanistiske Forskningsråds konference om dansk film- og medieforskning, (Vol. 31).
- Schrøder, K., Drotner, K., Kline, S., & Murray, C. (2003). *Researching audiences*. London: Arnold.
- Scollon, R. (2001a). Action and Text: Towards an integrated understanding of the place of text in social (inter)action, mediated discourse analysis and the problem of social action. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 139-183). London: Sage Publications.
- Scollon, R. (2001b). *Mediated discourse: The Nexus of Practice*. London; New York: Routledge.
- Scollon, R. (2005). The discourses of food in the world system: Toward a nexus analysis of a world problem. *Journal of Language and Politics*, 4(3), 467-490.
- Scollon, R. (2007, July). Geographies of Discourse. Website reading draft.
- Scollon, R. (2008a). Discourse itineraries: Nine processes of resemiotization. In V. K. Bhatia, J. Flowerdew, & R. H. Jones (Eds.), *Advances in Discourse Studies* (pp. 233-244). Oxon: Routledge.
- Scollon, R. (2008b, January 28). Re: DOCTORAL WORKSHOP with Ron Scollon: Global Media and Local

Perception.

- Scollon, R., Bhatia, V., Li, D., & Yung, V. (1999). Blurred genres and fuzzy identities in Hong Kong public discourse: Foundational ethnographic issues in the study of reading. *Applied Linguistics*, 20(1), 22-43.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (1981). *Narrative, Literacy and Face in Interethnic Communication*. Advances in discourse processes (Vol. 7). Norwood, New Jersey: Ablex Publishing.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2001). Discourse and Intercultural Communication. In D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (Eds.), *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 538-547). Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2003). *Discourses in place: language in the material world*. London: Routledge.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2004). *Nexus Analysis: Discourse and the Emerging Internet*. London; New York: Routledge.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2005). Lighting the Stove: Why Habitus Isn't Enough for Critical Discourse Analysis. In R. Wodak & P. Chilton (Eds.), *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis* (pp. 101-117). Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Scollon, R., & Scollon, S. W. (2007). Nexus analysis: Refocusing ethnography on action. *Journal of Sociolinguistics*, 11, 608-625.
- Scollon, S. W. (2003). Political and somatic alignment: habitus, ideology and social practice. In G. Weiss & R. Wodak (Eds.), *Critical Discourse Analysis: Theory and interdisciplinarity* (pp. 167-198). New York: Palgrave.
- Scott, J. (2000). *Social network analysis: A handbook* (Vol. 2). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Sejer, C. (2006, June 26). Netchikane: Børn kan have hemmelige liv på nettet. *Politiken*.
- Shannon, D. (2008). Online Sexual Grooming in Sweden—Online and Offline Sex Offences against Children as Described in Swedish Police Data. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime*

- Prevention*, 9(2), 160.
- Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The Social Psychology of Telecommunications*. London, New York: Wiley.
- Silverman, D. (1998). *Harvey Sacks: Social Science and Conversation Analysis*. New York: Oxford University Press.
- Silverstone, R. (2006). Domesticating Domestication: Reflections on the Life of a Concept. In *The Domestication of Media and Technology* (pp. 229-248). Maidenhead: Open University Press.
- Simmel, G. (1950). *The Sociology of Georg Simmel. Translated, edited, and with an introduction by Kurt H. Wolff*. New York: The Free Press.
- Simmel, G. (1971). Sociability. In *On Individuality and Social Forms*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Simmel, G., & Hughes, E. C. (1949). The Sociology of Sociability. *The American Journal of Sociology*, 55(3), 254-261.
- Simonsen, B. (2003). Hvad snakker vi om når vi siger ungdom? In B. Hølge-Hazelton (Ed.), *Perspektiver på ungdom & krop* (Vol. 1). Roskilde: Center for Ungdomsforskning og Roskilde Universitetsforlag.
- Skog, B. (2008). *Fra World of Warcraft til YouTube. Bruk av dataspill og nettsamfunn blant deltagere på The Gathering*. Trondheim: NTNU. Retrieved from <http://www.svt.ntnu.no/iss/Berit.Skog/rapporter/Fra%20World%20of%20Warcraft%20til%20YouTube%20Rapport.pdf>
- Smith, A. (2007). *Teens and Online Stranger Contact*. Pew Internet & American Life Project. Retrieved from http://www.pewinternet.org/PPF/r/223/report_display.asp
- Sorgenfrei, A. (2006, April 16). Børn kappes om at få mest sex. *B.T.*
- Spencer, L., & Pahl, R. (2006). *Rethinking Friendship: Hidden Solidarities Today*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

- Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Springhall, J. (1998). *Youth, popular culture and moral panics: penny gaffs to gangsta rap, 1830-1997*. Basingstoke: Macmillan.
- Stern, S. R. (2009). A Response to Malin Sveningsson. In N. K. Baym & A. N. Markham (Eds.), *Internet inquiry: conversations about methods* (pp. 94-98). Los Angeles: Sage Publications.
- Sterne, J. (2005). Digital Media and Disciplinarity. *The Information Society*, 21(4), 249-256.
- Strathern, M. (1996). Cutting the network. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2(3), 517.
- Strauss, A. L. (1978). A Social Worlds Perspective. *Studies in Symbolic Interaction*, 1, 119-128.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Eesearch: Grounded Theory Procedures and Techniques*. London: Sage Publications.
- Sundén, J. (2003). *Material Virtualities: Approaching Online Textual Embodiment*. Digital formations, 13. New York: Peter Lang Publishing.
- Sveningsson, M. (2004). Ethics in Internet Ethnography. In E. A. Buchanan (Ed.), *Readings in Virtual Research Ethics: Issues and Controversies*. Hershey: Idea Group Inc.
- Sveningsson, M., Lövheim, M., & Bergquist, M. (2003). *Att fånga Nätet. Kvalitativa Metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Svoldgaard, C., & Zahle, M. (2005, June 2). Børnechat: Danmarks uhyggelige hjemmeside. *Jyllands-Posten*.
- Sørensen, A. S. (2002). *Udfordring, risici og nye pinligheder – et tids- og generationsportræt*. Arbejdspapir fra Center for Kulturstudier nr. 24, Odense. Retrieved from http://www.sdu.dk/~media/Files/Information_til/Studerende_ved_SDU/Din_uddannelse/Kultur_og_formidling/WorkingPapers/24_Udfordring_RisiciOgNyePinligheder%20pdf.ashx
- Sørensen, A. S. (2009). Social media and personal blogging: Textures, routes and patterns. *MedieKultur. Journal of media and communication research*; No 47: Online worlds as media and communication format.

- Retrieved from <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/mediekultur/article/view/1698>
- Tarp, P. E. (2006, November 14). Udkældt chatroom skal tages med en portion sund skepsis. *Thisted Dagblad*.
- Thompson, C. (2008, September 7). Brave New World of Digital Intimacy. *The New York Times Magazine*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2008/09/07/magazine/07awareness-t.html?partner=permalink&exprod=permalink>
- Thomsen, S. (2004, October 4). Populær: 25-årig til tops på nettet. *Jyllands-Posten*.
- Townsend, A. M. (2001). Mobile Communications in the Twenty-first Century City. In B. Brown, N. Green, & R. Harper (Eds.), *Wireless World: Social and Interactional Aspects of the Mobile Age*. London: Springer.
- Tufte, B. (1999). *Børn og TV-reklame* (Forskningsrapport). Danmarks Lærerhøjskole. Retrieved from <http://www.kum.dk/sw1781.asp>
- Tufte, B. (2007a). *Børn, medier og marked. Om at være barn i et medie- og forbrugersamfund*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Tufte, B. (2007b). Børn, unge, medier og forbrug. In *Børnekultur i udvikling, Handlingsplan for 2008-2009/Statusrapport for 2007* (pp. 31-35). København: Børnekulturens netværk, Kulturministeriet. Retrieved from <http://www.kum.dk/graphics/kum/downloads/Kulturomraader/boernekultur/BKN%20Handlingsplan%202008-2009.pdf>
- Turkle, S. (1995). *Life on the Screen. Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon and Schuster.
- TV2. (2006, September 5). Operation X - Narret til porno.
- Tække, J. (2006). *Mediesociografi*. Institut for Digital Æstetik og Kommunikation, IT-Universitetet. Retrieved from http://home16.inet.tele.dk/jesper_t/Mediesociografi.pdf
- VTU. (2007). *It- og telepolitisk redegørelse 2007*. Regeringen, marts 2007: Ministeriet for Videnskab, Teknologi

- og Udvikling. Retrieved from http://www.itst.dk/politik-og-strategi/it-og-telepolitiske-redegorelser/filarkiv/It_og_telepolitisk_redegoerelse_2007.pdf
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Walker, J. (2005). Weblog. In D. Herman, M. Jahn, & M. Ryan (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London; New York: Routledge.
- Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: Methods and applications*. Structural analysis in the social sciences. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Wellman, B. (2002). Little Boxes, Glocalization, and Networked Individualism. In M. Tanabe, P. V. Besselaar, & T. Ishida (Eds.), *Revised Papers From the Second Kyoto Workshop on Digital Cities II, Computational and Sociological Approaches (October 18 - 20, 2001)*, Lecture Notes In Computer Science, vol. 2362 (pp. 10-25). London: Springer-Verlag.
- Wellman, B., Quan-Haase, A., Boase, J., Chen, W., Hampton, K., Isla de Diaz, I., & Miyata, K. (2003). The Social Affordances of the Internet for Networked Individualism. *Journal of Computer Mediated Communication*, 8(3).
- Welsh, E. (2002). Dealing with Data: Using NVivo in the Qualitative Data Analysis Process. *Forum: Qualitative Social Research*, Vol. 3(No. 2). Retrieved from <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/865/1880>
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice - Learning, Meaning, and Identity*. New York: Cambridge University Press.
- Wenneberg, S. B. (2000). *Socialkonstruktivisme - positioner, problemer og perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Wenneberg, S. B. (2003). *Jeg forsker, ergo praktiserer jeg - om min socialkonstruktivistiske sejlads ud i videnskaben*.

- WP 3/2003. København: Department of Management, Politics and Philosophy, Copenhagen Business School.
- Wertsch, J. V. (1991). *Voices of the Mind: A Sociocultural Approach to Mediated Action*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wertsch, J. V. (1998). *Mind as action*. New York: Oxford University Press.
- Wertsch, J. V. (2005). Vygotsky's two approaches to mediation. In S. Norris & R. H. Jones (Eds.), *Discourse in Action. Introducing mediated discourse analysis* (pp. 52-61). London: Routledge.
- Widell, P. (Ed.). (2004). *Socialkonstruktivismen under debat: Om relativisme og realisme i kulturvidenskaberne*. Viborg: Modtryk.
- Wien, C. (2001). Journalisters brug af ekspertkilder i danske aviser. Presented at the 15th Nordmediakonferens, Reykjavik. Retrieved from <http://www.nordicom.gu.se/mr/iceland/papers/nine/CWien.doc>
- Wikipedia. (2005). ASCII art. *Wikipedia, den frie encyklopædi*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Ascii_art
- Wikipedia. (2009a). Fashion blog. *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Fashion_blog#Definition
- Wikipedia. (2009b). Emo. *Wikipedia, den frie encyklopædi*. Retrieved from <http://da.wikipedia.org/wiki/Emo>
- Wikipedia. (2010a). Smiley. *Wikipedia, den frie encyklopædi*. Retrieved from <http://da.wikipedia.org/wiki/Smiley>
- Wikipedia. (2010b). Open-source software. *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Open-source_software#Definitions
- Williams, D., Ducheneaut, N., Xiong, L., Zhang, Y., Yee, N., & Nickell, E. (2006). From Tree House to Barracks: The Social Life of Guilds in World of Warcraft. *Games and Culture*, 1(4), 338-361.

- Winter, I. W. (2007). Tilgængelig, nærværende og potentiel fraværende: Om unges mobiltelefoni. *Dansk Sociologi*, 18(2), 49-71.
- Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis and the Study of Doctor-Patient Interaction. In *The Construction of Professional Discourse* (pp. 173-200). London: Longman.
- Wolak, J., Finkelhor, D., & Mitchell, K. (2008). Is talking online to unknown people always risky? Distinguishing online interaction styles in a national sample of youth Internet users. *Cyberpsychology & Behavior: The Impact of the Internet, Multimedia and Virtual Reality on Behavior and Society*, 11(3), 340-343.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J., & Ybarra, M. L. (2008). Online "predators" and their victims: myths, realities, and implications for prevention and treatment. *The American Psychologist*, 63(2), 111-128.
- Wolak, J., Mitchell, K. J., & Finkelhor, D. (2006). *Online Victimization of Youth: Five Years Later*. National Center for Missing and Exploited Children. Retrieved from <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf>
- Young, K. E. (2006, September 6). Arto hjælper de unge med at være unge. *Politiken.dk*. Retrieved from <http://politiken.dk/indland/article169620.ece>
- Zahle, M. (2006, September 7). Sexmisbrug: Konsulents dobbeltliv chokerer. *Jyllands-Posten*.
- Ziehe, T. (1989). *Ambivalenser og mangfoldighed: En artikelsamling om ungdom, skole, æstetik og kultur*. København: Politisk Revy.
- Ziehe, T. (1991). *Zeitvergleiche: jugend in kulturellen Modernisierungen*. Jugendforschung. Weinheim: Juventa.
- Ziehe, T., & Stubenrauch. (1983). *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser: Kulturel frisættelse og subjektivitet*. København: Politisk Revy.

Bilag

Bilag 1: Media content-undersøgelse

Dette bilag indeholder en oversigt over den medieomtale, der har været af den sociale netværksside Arto i den danske trykte presse (landsdækkende dagblade samt gratisaviser) i 2005 og 2006. Der er tale om en "media content"-undersøgelse med et specifikt fokus på Arto. Dette skyldes, at Arto på daværende tidspunkt var både den mest besøgte SNS i Danmark og den mest populære hos danske børn og unge – og dermed også mest omtalt i de danske nyhedsmedier (der findes kun et fåtal af nyhedshistorier om andre SNS'er i den pågældende periode). Arto har således i kraft af sin position som førstegenerations-SNS fået stor opmærksomhed i de danske nyhedsmedier (både på tryk, i tv, radio og på web), og det er derfor interessant at undersøge hvilke temaer og vinkler, der har været taget op i dækningen af unges brug af Arto, jf. Scollon og Scollons anbefalinger til Nexsusanalyses første fase (R. Scollon & S. W. Scollon, 2004).

Perioden 2005-2006 er valgt, eftersom det var i dette tidsrum, at Arto for alvor begyndte at blive omtalt i de danske nyhedsmedier. De første historier om hjemmesiden dukkede op omkring slutningen af 2004 – bl.a. med en historie fra Ritzau den 19. november 2004 ("Unge aftaler vold via hjemmeside"), som blev taget op af flere nyhedsmedier, herunder TV-Avisen på DR1 (se bilag 1 i (Larsen, 2005a)). Før dette tidspunkt blev Arto primært omtalt i en sidebemærkning i forbindelse med historier om firmaet Freeway, som står bag Arto og en lang række andre netportaler. Perioden 2005-2006 er ydermere valgt, fordi jeg selv på dette tidspunkt endnu ikke var blevet interviewet så ofte til de store, landsdækkende medier (dog med undtagelse af enkelte historier i bl.a. Information, P1, P4, Politiken.dk, Kristeligt Dagblad og Ritzau; se oversigt over min pressedeltagelse i 2005 og 2006 på <http://malenel.wordpress.com/press-appearances>). På den måde er denne media content-undersøgelse en afdækning af, hvorledes nyhedsformidlingen omkring unges brug af Arto overordnet set har været, før egentlige forskningsresultater blev inddraget i debatten.

En yderligere grund til at fokusere på 2005-2006 er, at det for mig er relevant at have et kendskab til den medieomtale, unges SNS-brug har fået i perioden op til, at jeg er påbegyndt mine empiriske undersøgelser i forbindelse med ph.d.-projektet. Bl.a. blev de to spørgeskemaer, som jeg har udarbejdet i samarbejde med Medierådet for Børn og Unge, udsendt i starten af 2007, og medieomtalen op til dette tidspunkt er derfor en del af den kontekstforståelse, det er vigtigt at have for at kunne analysere og tolke de indkommende svar.

Jeg har i denne undersøgelse for overskuelighedens skyld valgt kun at fokusere på de trykte dagblade og gratisaviser. Desuden er medieovervågningsdatabasen over den trykte presse (i kraft af Infomedia) mest omfattende (i modsætning til web, tv eller radio), og det er således lettest at få et akkurat overblik over nyhedsformidlingen herfra. Jeg har dog undladt at medtage de gratisaviser, som først er kommet på gaden midt i den valgte periode (f.eks. 24timer og Dato). Således er indsamlingen af artikler foregået hos:

- B.T.
- Jyllands-Posten
- Ekstra Bladet
- Politiken
- Berlingske Tidende
- Kristeligt Dagblad
- Information
- metroXpress
- Urban

Metode

Arbejdet med at indsamle artikler er gennemført ud fra en "Udvidet Søgning" i Infomedia. I perioden '01.01.2005-31.12.2006' har jeg søgt på artikler, hvor mindst ét af ordene 'arto' 'arto.dk' eller 'www.arto.dk' indgår. Jeg har herefter filtrerer artikler fra, hvor 'arto' er artikelforfatterens initialer eller et personnavn (Arto er et finsk drengenavn). Efterfølgende har jeg foretaget endnu en filtrering, hvor jeg har fjernet artikler, hvor Arto blot er nævnt én enkelt gang eller i en sidebemærkning. Det kunne f.eks. være "... i fritiden kan hun lide at chatte på hjemmesiden Arto" eller "... internetvirksomheden Freeway ApS (som står bag bl.a. Dating.dk og Arto.dk)". Kriteriet har været, at Arto (og SNS-brug) skulle være en del af den hovedhistorie, der fortælles i artiklen. På den måde er jeg endt med en liste af artikler, som specifikt handler om Arto eller børn og unges brug heraf. Derudover har jeg filtreret læserbreve, debatindlæg og klummer fra, da disse genrer giver udtryk for enkeltpersoners holdninger og dermed ikke er en del af nyhedsformidlingen (ledende artikler er dog medtaget).

Jeg har valgt at søge blandt alle artikelstørrelser og ikke begrænse søgningen til artikler med et bestemt antal ord (f.eks. flere end 100 eller 250 ord), da dette ville give et skævt billede af mediedækningen. Eksempelvis er Ekstra Bladets artikler ofte ret korte, men til gengæld bringer avisen måske tre beslægtede artikler samme dag (eller i hvert fald er det sådan, det fremstår i Infomedia), imens eksempelvis Berlingske Tidendes artikler er længere, men begrænset til én ad gangen.

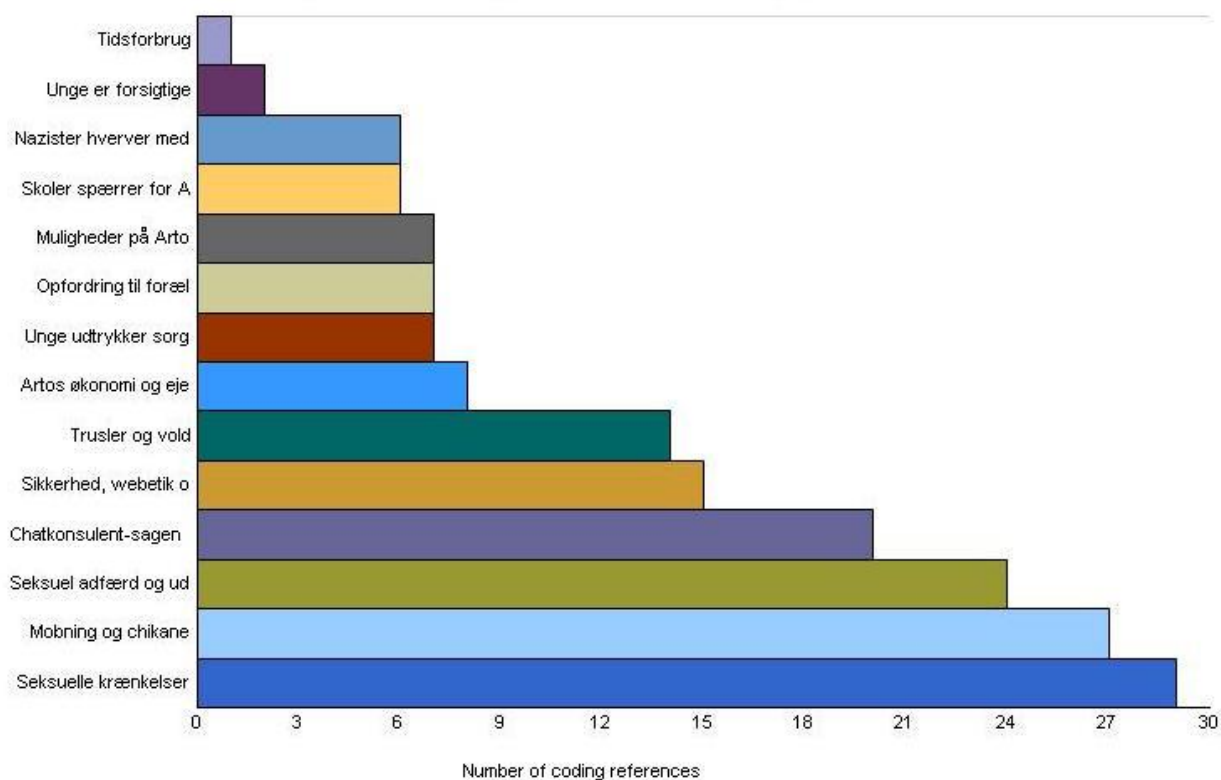
Kodning i Nvivo

På ovennævnte betingelser og efter frasorteringen er jeg endt med en samlet liste på 155 artikler fordelt over ni aviser i perioden 2005-2006. Samtlige af disse artikler er ud fra deres emne og vinkling kodet i datasoftwareprogrammet Nvivo8. Selve kodningsarbejdet er foregået over to omgange. I første omgang har jeg kodet via en åben kodningsstrategi (Gibbs, 2002), hvor kategorier eller temaer er genereret på baggrund af artiklernes indhold. Dette resulterede i 30 såkaldte "free nodes". Nogle artikler er kodet med mere end bare en node, hvis de indeholder mere end en vinkel eller tager mere end blot et tema op. Eksempelvis er artiklen med overskriften "*Scorer millioner på sex-side for børn*" fra B.T. den 18. april 2006 kodet med de to free nodes "Sexdyst og playerklubber" og "Artos økonomi", da historien indeholder begge vinkler. I det konkrete tilfælde var der tale om, at avisen lavede en opfølgning på en historie, den havde bragt de forrige to dage, om hvordan unge angiveligt dyster om at have sex med så mange forskellige partnere som muligt i såkaldte "Player-klubber" på Arto. For ikke at ende med en alenlang liste af free nodes, er den første

kodningsrunde foregået, således at det er hovedvinklerne i historierne, der er oprettet nodes ud fra. De fleste artikler er således kodet med en eller to nodes.

I anden omgang er nogle af de overlappende free nodes samlet til mere overordnede kategorier. Eksempelvis er de fire free nodes "Grooming", "Pædofili", "Børnepornografi" og "Seksuelle krænkelser" samlet i en såkaldt "tree node" med titlen "Seksuelle krænkelser og pædofili". Nvivo er indrettet på den måde, at man kan "merge" nodes. Med denne funktion kan jeg sikre, at de artikler, som skulle være kodet med to af de free nodes, som senere er lagt sammen i én tree node, ikke vil være kodet to gange. Programmet vil således sørge for, at overlappende nodes samles i én. Efter anden kodningsfase er jeg endt med 14 forskellige kategorier, som er dækkende for de emner og vinkler, der er taget op i de 155 artikler:

1. Seksuelle krænkelser og pædofili (29 kodningsreferencer)
2. Mobning og chikane (27 kodningsreferencer)
3. Seksuel adfærd og seksuelle udtryk (24 kodningsreferencer)
4. Chatkonsulent-sagen (20 kodningsreferencer)
5. Sikkerhed, webetik og gode råd (15 kodningsreferencer)
6. Trusler og vold (14 kodningsreferencer)
7. Artos økonomi og ejerforhold (8 referencer)
8. Unge udtrykker sorg online (7 kodningsreferencer)
9. Opfordring til forældreinddragelse (7 kodningsreferencer)
10. Muligheder på Arto (7 kodningsreferencer)
11. Skoler spærrer for Arto (6 kodningsreferencer)
12. Nazister hverver medlemmer (6 kodningsreferencer)
13. Unge er forsigtige (2 kodningsreferencer)
14. Tidsforbrug (1 kodningsreference)

Figur 90: Kodningskategorier i Nvivo

I Nvivo er artiklerne fra hver avis oprettet som "sets", således at kategorierne kan undersøges i forhold til hver enkelt avis. I det følgende ses en oversigt over de 155 artikler. Selve kodningsarbejdet er at finde i bilag 5 på den medfølgende usb-nøgle, men kræver adgang til Nvivo 8.

Oversigt over artikler

Ekstra Bladet (35 artikler)

1. Den 7.03.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Farvel Superman"*
2. Den 05.06.2005 af René Simmel:
 - *"13-årig sex-misbrugt"*
3. Den 17.11.2005 af Stine Bolther og Mads D. Knudsen:
 - *"Hyrer tæskehold på nettet"*
4. Den 23.01.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Chat-hilsner: Du er gemt i mit hjerte"*

5. Den 25.01.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"30.000 mindes Signe"*
 - *"Måske læser hun vores hilsener"*
6. Den 07.03.2006 af Anne-Mette Gregers:
 - *"Lærere tilsvines på nettet"*
7. Den 10.03.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Skoler vil lukke chat-hjemmeside"*
8. Den 13.03.2006 af Lars Fogt og Lisbeth Langwadt:
 - *"Skolepiger sælger sex for 25 kr."*
 - *"14-årige Amanda: Jeg var nem at lokke"*
 - *"'Vil du se mig komme'"*
 - *"Arto: Også forældrenes ansvar"*
9. Den 14.03.2006 af Lars Fogt og Lisbeth Langwadt:
 - *"Jager børn til sex på nettet"*
 - *"'Du får 250 kr., hvis du onanerer på webcam'"*
 - *"Vi har problemer"*
10. Den 17.08.2006 af Torsten Ruus:
 - *"13-årig truet til foto-sex"*
11. Den 18.08.2006 af Torsten Ruus:
 - *"Håner offer for børnesex"*
12. Den 05.09.2006 af Signe Daugbjerg:
 - *"Pengeafpresser mod børneside"*
 - *"Rudy Frederiksens udtalelser til medierne"*
 - *"Ledende artikel: Lokket i nettet"*
13. Den 07.09.2006 af Signe Daugbjerg:
 - *"Sigtes for porno med purunge"*
 - *"Meldes for pengeafpresning"*
 - *"Lynchstemning på nettet"*
14. Den 08.09.2006 af Torsten Ruus:
 - *"Småpiger billigere end ludere"*
15. Den 09.09.2006 af Anton Rasmussen:
 - *"Fup-fotograf lokker 14-årig pige til sex"*
16. Den 20.10.2006, journalist ikke oplyst:

- *"Elever dømt for dødstrusler"*

17. Den 15.11.2006 af Claus Jessen og Bo Elkjær:

- *"Umuligt at spærre for arto.dk"*
- *"Arto-link"*
- *"En pædofil legeplads"*
- *"Det er cool business"*
- *"Kendt advokat ejer arto.dk"*
- *"Lær børnene at begå sig på nettet"*

18. Den 20.12.2006 af Anton Rasmussen og Jacob Sejer Pedersen:

- *"Børn får bombe-opskrifter"*
- *"Skandaler i stimer"*
- *"Arh, bare gør det"*

B.T. (34 artikler)

1. Den 18.01.2005 af Linette Jespersen:

- *"Den farlige leg på chatten"*
- *"Anita mødte sin morder på nettet"*

2. Den 27.05.2005 af Claus Kjærsgaard og Kirsten Rødsgaard-Mathiesen:

- *"Gruppemobning på nettet"*
- *"Børn mobber groft på nettet"*
- *"Ekspert: Forældre, bland jer"*

3. Den 01.02.2006, journalist ikke oplyst:

- *"Venner sagde farvel på nettet"*

4. Den 03.02.2006 af Poul Bøgh:

- *"Flagene gik på halv for Patrick"*

5. Den 17.02.2006 af Ingelise Skrydstrup:

- *"Cyberspace - en verden uden forældre"*
- *"Veninde hackede min profil"*
- *"10 gode råd til forældrene"*

6. Den 09.04.2006, journalist ikke oplyst:

- *"16-årig bortvist fra skolen"*

7. Den 16.04.2006 af Arne Sorgenfrei:

- *"Børn kappes om at få mest sex"*
- *"Dit barns skjulte sexliv på nettet"*
- *"Pigerne tilbyder sig selv til sex"*
- *"Pigerne vil være eftertragtede og bekræftes"*

8. Den 17.04.2006 af Arne Sorgenfrei:
 - *"Jeg havde sex med 200 mænd"*
 - *"Flygtede fra byen"*
 - *"Casanova-syndrom hos pigerne"*
9. Den 18.04.2006 af Arne Sorgenfrei:
 - *"Scorer millioner på sex-side for børn"*
 - *"Red Barnet raser over sløve Arto"*
10. Den 20.04.2006 af Niels Ole Qvist:
 - *"Pædagog fandt sexofre på Arto"*
11. Den 21.04.2006 af Niels Ole Qvist:
 - *"Pædofil på fri fod i 10 uger"*
12. Den 08.05.2006 af Peter Astrup og Hassan El Hani:
 - *"Sexdømt pædagog går frit omkring"*
13. Den 14.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto opretter eget mobilselskab"*
14. Den 17.06.2006 af Arne Sorgenfrei:
 - *"Jeg solgte mig selv som 13-årig"*
15. Den 17.06.2006 af Birger A. Andersen:
 - *"Bøde til 16-årig for chikane af lærer"*
16. Den 21.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto sætter ind i kampen mod mobning"*
17. Den 22.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto bøjer sig for kritikken"*
18. Den 03.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Pæofil-jæger udnyttede sit job"*
19. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Forældrenes ansvar, at børn skånes for pædofile på nettet"*
20. Den 08.09.2006 af Arne Sorgenfrei:
 - *"Her er Rudys nye ansigt"*
21. Den 09.09.2006 af Michael Jensen:
 - *"Politiet advarer mod fotografer"*

22. Den 11.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Snak med jeres børn om chat"*
23. Den 23.10.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Chatvenner troede den anden var pædofil"*

Jyllands-Posten (30 artikler)

1. Den 19.05.2005 af Morten Zahle og Mathias Finster:
 - *"Overgreb: Kort vej til farlig snak på nettet"*
 - *"Internet: Sextilbud til børn der chatter breder sig"*
 - *"Interview: Skoleelevers hverdag: De chatter i timevis"*
2. Den 21.05.2005 af Morten Zahle:
 - *"Internet: Red Barnet: Lov skal bremse sextilbud til børn"*
3. Den 02.06.2005 af Morten Zahle og Casper Svoldgaard:
 - *"Børnechat: Danmarks uhyggelige hjemmeside"*
 - *"Grove trusler på hjemmeside for børn"*
 - *"Økonomi: Ekstra tilbud giver Arto overskud i kassen"*
 - *"Opdragelse: Uvidende forældre skal blande sig"*
4. Den 03.06.2005 af Morten Zahle og Casper Svoldgaard:
 - *"Chatchikane: Skoler spærrer for børnechat"*
 - *"Chatkultur: »Arto mangler kontrol«"*
5. Den 09.06.2005 af Morten Zahle og Casper Svoldgaard:
 - *"Børnechat: Børnechat oses af sex"*
 - *"Børnechat: Nøgenfotos af datteren på nettet"*
6. Den 16.06.2005 af Casper Svoldgaard og Morten Zahle:
 - *"Børnechat: Arto til møde hos politiet"*
7. Den 18.06.2005 af Morten Zahle og Casper Svoldgaard:
 - *"Børnechat: Slut med kavalergange på Arto"*
8. Den 18.08.2005 af Morten Zahle og Casper Svoldgaard:
 - *"Chat: Farlig sex sat i system på nettet"*
 - *"Internet: Dyst om sex med flest muligt"*
 - *"Interview: »Jeg ville bevise, at jeg duede til noget«"*
9. Den 25.08.2005 af Morten Zahle:
 - *"Børnepornografi: Pædofile chatter med børn"*

10. Den 03.11.2005 af Morten Zahle:
 - *"Internet: "Frække" fotos udløser VIP"*
11. Den 02.01.2006 af Sanne Gram:
 - *"Mobning: Elever mobber hinanden på nettet"*
 - *"Reportage: Nul tolerance over for trusler og groft sprog"*
12. Den 29.01.2006 af Torben Jakobsen:
 - *"Ung død: Jacob, 13 år"*
13. Den 09.03.2006 af Mille Marie Christensen:
 - *"Internet: Skoler boykotter hjemmeside"*
14. Den 14.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Konsulent advarer mod telesekskab: Farlig mobil-chat"*
15. Den 03.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Pædofiljæger lokkede selv unge"*
16. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Red Barnet: Straf forsøg på seksuel kontakt med børn"*
17. Den 07.09.2006 af Morten Zahle:
 - *"Sexmisbrug: Konsulents dobbeltliv chokerer"*
18. Den 08.09.2006 af Morten Zahle:
 - *"Konsulent i - frivillig isolation"*
19. Den 10.09.2006 af Morten Zahle:
 - *"Afsløret: Rudy med de to liv"*
20. Den 28.10.2006 af Peter Ernstved:
 - *"Chat-udbydere skal hjælpe politiet"*

Politiken (22 artikler)

1. Den 04.06.2005 af Annemette Grundtvig:
 - *"Ny chikaneform: Børn mobber, når de chatter"*
2. Den 11.01.2006 af Lene Winther og Gitte Svanholm:
 - *"Mobning på nettet: Chat på internettet kan være skræmmende"*
 - *"Mobning på nettet: Ny børnekultur skal holdes i ørerne"*
3. Den 13.02.2006 af Sarah Friis Elkjær:
 - *"Web-etik for børn"*

4. Den 10.03.2006 af Cecilia Sejer:
 - *"Skoler lukker for børnenes mest populære hjemmeside"*
5. Den 13.03.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Ledende artikel: Netikette"*
6. Den 17.03.2006 af Lotte Thorsen:
 - *"Interview: En blyant er kun til at skrive indkøbssedler med"*
7. Den 30.03.2006 af Hakon Mosbech:
 - *"Højreradikale hverver på børnechat"*
 - *"Højreekstremister hverver medlemmer på børnechat"*
 - *"Svært for Arto at stoppe højreekstreme"*
 - *"Christian blev hvervet på nettet"*
8. Den 21.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto mod mobning"*
9. Den 26.06.2006 af Cecilia Sejer, Maja Henningsen, Anna Asghari og Gitte Svanholm:
 - *"Netchikane: Børn kan have hemmelige liv på nettet"*
 - *"Netchikane: Fra sladder på værelset til åbenlys klapjagt"*
 - *"Netchikane: »Det var et 'wake-up call' for os«"*
10. Den 08.07.2006 Jesper Vangkilde og Anne-Marie Steen Petersen:
 - *"Stammeadfærd: Snak med andre ligesom dig"*
11. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Red Barnet: Straf forsøg på sexkontakt med børn"*
12. Den 06.09.2006 af Line Vaaben Vennekilde:
 - *"Pædofili-jæger lokkede piger til sex"*
13. Den 07.09.2006 af Frank Hvilsom:
 - *"Stort chok over chatkonsulentens dobbeltliv"*
14. Den 08.09.2006 af Dorthe Lønstrup og Silla Bakalus:
 - *"Pædofiljæger fik tid til at slette spor"*
15. Den 10.09.2006 af Gregers Anderse:
 - *"Konfrontation: Arto - paradis for pædofile?"*
16. Den 25.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Digital signatur kan sikre chattere"*

Urban (15 artikler)

1. Den 24.01.2005 af Peter Linde:
 - *"Mest for børn og unge"*
2. Den 19.05.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Børn forulempes på nettet"*
3. Den 02.06.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Hjemmeside for børn indeholder trusler"*
4. Den 23.06.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Chat hjælper børn"*
5. Den 02.03.2006 af Emil Møller Svendsen:
 - *"Elever sviner lærere til på nettet"*
 - *"Det gav mig en isklump i maven"*
6. Den 10.03.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Eksperter: Luk ikke for Arto.dk"*
7. Den 30.03.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Højre-radikale hverver på Arto"*
8. Den 20.04.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"R: Sander skal sikre børn på nettet"*
9. Den 04.05.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Mærkning af chatsider afvises"*
10. Den 14.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Kritik af Arto på mobilen"*
11. Den 21.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto sætter ind i kampen mod mobning"*
12. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Red barnet: Forsøg på at få seksuel kontakt bør straffes"*
13. Den 12.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Ingen nye sager mod pædofiljæger"*
14. Den 25.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"TDC: Digital signatur vil sikre netchat"*

Berlingske Tidende (7 artikler)

1. Den 28.02.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Nazister på børneportal"*
2. Den 21.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto sætter ind i kampen mod mobning"*
3. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Red Barnet kræver straffe for sexchat"*
4. Den 07.09.2006 af Gregers Lohse:
 - *"Krav om handling efter TV-afsløring"*
5. Den 08.09.2006 af Marianne Harbo:
 - *"Chat-konsulent tilstod sex-optagelser"*
6. Den 10.11.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Trusler blandt skolebørn sætter rekord"*
7. Den 11.11.2006 af Christian Nørr:
 - *"Mobningens forlængede arm"*

metroXpress (6 artikler)

1. Den 02.06.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Dødstrusler mod børn på hjemmeside"*
2. Den 07.12.2005, journalist ikke oplyst:
 - *"Chat endte i vold og trusler"*
3. Den 30.03.2006 af Mette Bernt Knudsen:
 - *"Mødested eller mobbecentral"*
 - *"Gode råd om Arto.dk"*
4. Den 14.06.2006 af Niels Holst:
 - *"Arto går mobil"*
5. Den 21.06.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Arto opruster mod mobning"*

Kristeligt Dagblad (4 artikler)

1. Den 05.09.2006, journalist ikke oplyst:
 - *"Forsøg på seksuel kontakt med børn over internettet skal gøres strafbart mener Red Barnet"*
2. Den 14.09.2006 af Morten Mikkelsen:
 - *"Børn er forsigtige på internettet"*

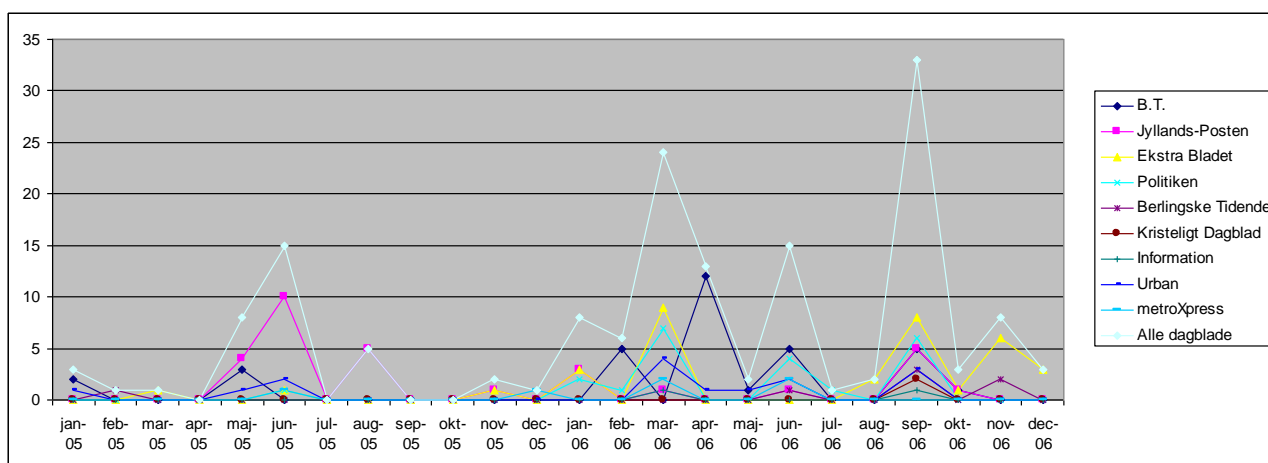
- "Arto er unges frirum"
- "En tur i skoven er farligere end at bruge internettet"

Information (2 artikler)

1. Den 03.03.2006 af Kristian Villesen:
 - "Hjemmeside: Falsk frygt for Arto"
2. Den 08.09.2006 af Peter Laugesen:
 - "Pikken fra Herning"

Tidsmæssig fordeling af artikler

I Figur 91 ses en graf over, hvordan de 155 artikler er fordelt pr. måned i de to år.

Figur 91: Tidsmæssig fordeling af artikler

I den forbindelse skal det nævnes, at avisernes dækning ofte er præget af andre nyhedsmediers dækning, især TV. Således skyldes det særligt høje antal artikler i september 2006 bl.a. et par tv-udsendelser, der blev sendt i denne periode. Eksempelvis havde DR1 søndag den 3. september 2006 i programmet "Magasinet Søndag" et særligt fokus på Arto, og det blev i programmet vist, hvorledes en journalist under en falsk profil på Arto blev kontaktet af pædofile, som her beskrevet på DR's hjemmeside (se Figur 92):

DR forside nyheder tv radio om DR oversigt søg her søg

DR Nyheder / Tema

Du er her: dr.dk > Nyheder > Temaer > 2006

Nyhedsforside
Alle nyheder

Indland
Udland
Penge
Politik
Kultur
Vejret

Sporten
Regioner
Debat

Temaer
Lyd og video
Billedserier
Infografik
Quiz og test

Tv-programmer
Radioprogrammer

Service
Kontakt
Tip DR Nyheder

Øvrige temaer

Den mand magasinet Søndag møder på Arto beder senere i MSN Messenger om at starte en web-cam samtale. Herefter onanerer han foran kameraet i den tro, at det er en 13-årig han chatter med

Foto: DR © DR

Seksuelle krænkelse af børn er hverdagskost på nettet

03. sep. 2006 22.02 Indland

Internettet er det rene tag-selv bord for pædofile og børnelokkere. Det står klart, efter at Magasinet Søndag udgav sig for at være den 13-årig "Pernille" i en falsk profil på børne-internetsiden Arto.dk og så let som ingenting fik kontakt med pædofile voksne.

"Kan du lide at lege med dig selv", "hvad størrelse bruger du i bh" og "er du jomfru". Så ligefremme er nogle af de spørgsmål, som "Pernille" får fra en af dem, der henvender sig til hende via Arto.dk.

Giver du et blow-job

Da Magasinet Søndag senere mødes med ham viser han sig at være 31 år og ifølge eget udsagn allerede i besiddelse af en tilsynsdom - altså en dom, der for eksempel kan være et forbud mod kontakt med mindreårige.

Dokumentation

Magasinet Søndag har oprettet en falsk profil som en 13-årig pige på arto.dk - lynhurtigt melder ældre mænd sig med tilbud om sex.

[Se billedserien](#)

Lyd og video

- Magasinet Søndag opretter en chat profil som en 13-årig (01:49)
- Tilfældig valgt 7. klasse fortæller om krænkelse på nettet (05:55)
- Interview med Morten Borg, direktør for Arto.dk (02:57)

Links

- Arto.dk
- Sikkerhed for børn på internettet
- Gode råd til forældre

Figur 92: Udsnit DRs hjemmeside, 3.9.2006

Flere af de trykte medier fulgte op på historien. Få dage senere, den 5.9.2006, sendte TV2 programmet "Operation X - Narret til porno", hvor chat-konsulenten (som beskrevet i kapitel 1) blev afsløret i bl.a. at have forsøgt at afpresse folkene bag Arto; en sag, der blev massivt omtalt i alle nyhedsmedier. De trykte mediers nyhedsformidling kan derfor ikke analyseres isoleret, men må - nøjagtig som Nexsusanalysen foreskriver det - analyseres i forhold til de bredere sociokulturelle rammer, hvorunder de optræder.

Bilag 2: Projektbeskrivelse fra samarbejde med Medierådet for Børn og Unge

København, Medierådet for Børn og Unge, december 2006.

"Players, pimps og prinsessepiger"

- En undersøgelse af børn og unges brug af netmødesteder samt forældres holdninger og adfærd i forbindelse med denne

Undersøgelsen

Undersøgelsen består af to kvalitative online-spørgeskemaer. Det ene henvender sig til børn og unge mellem 12-18 år og omhandler deres brug af netmødesteder (social networking sites). Det andet henvender sig til forældre med børn i alderen 8-16 år og omhandler deres holdninger og adfærd i forbindelse med deres børns brug af netmødesteder. Forældrene og børnene skal dels svare på en række kvantitative spørgsmål og dels spørgsmål, hvor de kvalitativt skal give udtryk for deres holdninger. For begge respondentgrupper vil spørgsmålene tage udgangspunkt i konkrete eksempler på børn og unges internetkommunikation, og der vil således være et sammenligningsgrundlag.

Baggrund for sammenligningen mellem børneundersøgelsen og forældreundersøgelsen

Børn og unges online-verden er for mange forældre mere lukket end en Schweizisk bankboks. Børn og unge bevæger sig behændigt rundt på chatportaler og communities, de laver deres egne hjemmesider og profiler med billeder og lyd. Og så anvender de deres helt eget meningsfulde sprog, når de kommunikerer på nettet; et sprog, som består af ord, såvel som billeder og grafik. Det er et sprog, hvor ordene og billederne betyder mere eller andet end deres direkte betydning, hvor "en spade ikke bare er en spade", men hvor de snarere markerer de unges brugeres sociale og kulturelle status og identitet. Det er derfor også et sprog, som er med til at befæste den generationskonflikt, der synes at være opstået mellem børn og deres forældre. Det skaber usikkerhed, en usikkerhed, der kan lede til forbud fra forældres side. Men internettet er kommet for at blive, og netportaler er blevet en naturlig forlængelse af mange børn og unges sociale hverdag. Vejen frem er derfor ikke forbud, men forståelse og viden om børn og unges online-verden. Forståelse og viden er forudsætningen for, at forældre kan give børn og unge de værktøjer, der skal til, for at de kan navigere sig uden om potentielle risici på nettet og få det bedste ud af deres online-oplevelser.

Formål

Alt afhængigt af projektforsløbet vil undersøgelsens endelige resultater eller foreløbige resultater blive offentliggjort på Sikker Internet Dag 2007. Herudover vil der blive udarbejdet en artikel om projektet til Magasinet Skolens SID07 tema med artikler fra Medierådets arbejdsgruppe. Malene Charlotte Larsen kan bruge resultaterne i sit Ph.d.-projekt.

Formålet med de to undersøgelser er at illustrere:

- 1) forældres adfærd og holdninger til børns brug af netmødesteder og online-communities.
- 2) børns egne holdninger til og brug af netmødesteder og online-communities.

Og at sammenholde:

- 3) forældrenes holdninger og adfærd med børnenes adfærd og holdninger samt at afdække eventuelle diskrepanser mellem forældrene og børnenes holdninger og adfærd.

Der findes flere undersøgelser af børn og unges generelle brug af internettet og herunder chat-portaler samt deres forældres holdninger til dette. Men med denne undersøgelse er det vores intention at gå i dybden med den konkrete kommunikation og sociale interaktion på disse online-væresteder, som går under betegnelsen 'social networking sites'.

I sidste ende er formålet at skabe forståelse mellem børn og unge og deres forældre. Det handler om at "opbløde" nogle af de myter, der florerer omkring børn og unges brug af internetportaler og om at give forældre et indblik ind i børn og unges online-verden. Ligeledes har undersøgelsen til formål at øge forældres kommunikation med deres børns omkring brug af internettet, så formidling og oplysning bliver normen – frem for forbud og kontrol.

Folkene bag

Medierådet for Børn og Unge (cand.mag. Gry Hasselbalch (GH)) udarbejder i samarbejde med Ph.d. - studerende cand.mag. Malene Charlotte Larsen (MCL) en online-undersøgelse samt bearbejder i fællesskab resultaterne fra undersøgelsen

Hvor

Selve spørgeskemaet lægges ud på Medierådets website. Det bør undersøges, om links til spørgeskemaet kan blive lagt ud på DK's bibliotekers websites, Danmarks chatportaler, Medierådets samarbejdspartners websites, og Folkeskolers websites. Der er indgået aftale med Arto.dk om, at skemaet lægges ud her.

Metode

Undersøgelserne bygges op af spørgsmål vedr. adfærd og holdninger i forbindelse med brug af communities på internettet samt spørgsmål vedr. specifikke eksempler på børne- og ungdomskulturen på netmødesteder og online-communities. Respondenterne vil i den ene del af spørgeskemaet have en række af faste svarmuligheder, og i den anden del vil de have mulighed for at udfylde blanke felter med deres holdninger eller reaktioner på konkrete eksempler.

Holdninger, værdier og referencerammer er abstrakte kategorier, som ikke kan måles optimalt med en kvantitativ tilgang alene. Derfor har vi valgt at give respondenterne mulighed for at give udtryk for deres holdninger kvalitativt. Kvalitative svar kræver en del mere bearbejdelse end kvantitative svar, men til gengæld giver de også et mere nuanceret billede af respondenternes holdninger og værdier.

Spørgeskemaet skal afprøves på 1-2 brugere, inden det lægges op online.

Forældreundersøgelsen

Formålet med forældreundersøgelsen er at kortlægge forældrenes holdninger til børns brug af netmødesteder og online-communities. På baggrund af Birgitte Tufte's typologi af forældre i hendes bog "Skolekultur – Mediekultur" fra 2005 vil vi forsøge at typeinddele forældrene i de følgende 4 typer:

- Den frigjorte
- Den omsorgsfulde/beskyttende
- Den demokratiske/pluralistiske
- Den fællesskabssøgende

Det skal i denne sammenhæng understreges, at Birgitte Tufte's forældretyper ikke er analytiske kategorier, men derimod analyseresultater. Derfor vil der være en reel mulighed for, at der vil kunne spores helt nye forældretyper i nærværende undersøgelse og at vi således vil kunne supplere ovenstående typologi med flere forældretyper.

Del 1: Generelle oplysninger

Generelle oplysninger om forældrenes køn og alder, samt antal børn. Herudover vil forældrene have mulighed for at svare på spørgsmål om deres barns forbrug af internettet, herunder tidsforbrug. Forældrene vil blive bedt om at svare ud fra det af deres børn under 17 år, der bruger internettet mest.

Del 2: Børn og unges kommunikation på internettet

I del 3 af spørgeskemaet spørges der ind til forældrenes holdninger til børn og unges kommunikation på nettet ud fra konkrete eksempler inddelt i 3 temaer inden for børn og unges konkrete kultur på nettet. Disse er temaer, som MCL har fundet frem til i sit speciale fra Aalborg Universitet. Herudover er det temaer, som forældre ofte tager op under MCL's forældreforedrag og således emner, vi ved, at mange forældre har en holdning til:

1. Krop og udseende (den visuelle ungdomskultur)
2. Venskaber og kærlighed (den "kærlige" ungdomskultur)
3. Sprog (et nyt og anderledes skriftsprog blandt børn og unge)

Del 3: Erfaringer og holdninger

I denne del af undersøgelsen spørges der først ind til forældrenes konkrete erfaringer og adfærd i forbindelse med deres børns brug af internettet og især chatportaler og communities.

Herefter spørges der ind til forældrenes generelle holdning til deres børns brug af medierne, samt beskyttelsesmetoder. Disse er inddelt efter Birgitte Tufte's typer, og forældrene vil således selv indplacere sig i disse. I analysefasen vil vi således kunne sammenholde forældrenes formelle holdninger til børns mediebrug samt børnebeskyttelse med deres konkrete adfærd og erfaringer.

Til sidst spørges der ind til forældrenes egen viden og brug om medierne. Formålet med dette er, at sammenholde forældrenes egen brug af medierne og viden med deres holdninger og adfærd.

Børneundersøgelsen

Formålet med børneundersøgelsen er at sammenholde forældrenes holdning med børnenes adfærd og holdninger og evt. afdække "misforståelser" eller diskrepanser mellem forældrene og børnenes holdninger og adfærd. I modsætningen til forældreundersøgelsen, hvor respondenterne bliver bedt om at svare på baggrund af eksempler, vi viser dem, tager børneundersøgelsen udgangspunkt i, at respondenterne selv kommer med eksempler på beskeder, de har modtaget i deres profiler. Der spørges her ind til, hvad respondenterne synes om de beskeder, de har modtaget.

Børneundersøgelsen er således meget konkret i forhold til børnenes egen brug af mødesteder på internettet.

Del 1: Om dig

Personline spørgsmål om alder, køn, forbrug og tidsforbrug af mødesteder på internettet.

Del 2: Hvad synes du?

Her skal respondenterne selv skrive nogle eksempler på beskeder, de har modtaget (den seneste gæstebogsbesked, den seneste billedgallerikommentar, den bedste og den værste besked) og vurdere, hvad de synes om beskederne.

Del 3: Hvad synes dine forældre?

Her spørges ind til, om forældrene kender til deres brug af netmødesteder, om de har regler i forbindelse hermed, og om forældrene taler med børnene om deres kommunikation på internettet.

Bilag 3: Online-spørgeskema om unges oplevelser på SNS'er

Voksne har masser af meninger om din brug af internettet. Men Medierådet for Børn og Unge vil også gerne vide, hvad lige præcis du tænker, når du er på nettet. Så brug 5-10 minutter på at svare på vores online spørgeskema.

Dine svar skal bruges i en undersøgelse lavet af [Medierådet for Børn og Unge](#) i samarbejde med medieforsker [Malene Charlotte Larsen](#) fra Aalborg Universitet.

[Forrige](#)

10%

[Næste](#)

Om dig...

1) Hvor gammel er du?

- ☐ 11 år eller derunder
- ☐ 12 år
- ☐ 13 år
- ☐ 14 år
- ☐ 15 år
- ☐ 16 år
- ☐ 17 år
- ☐ 18 år
- ☐ 19 år eller derover

2) Hvad er dit køn?

- ☐ Dreng
- ☐ Pige

[Forrige](#)

15%

[Næste](#)

3) Bruger du chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

Hvis ja, skriv de sites, du bruger mest:

Forrige

21%

Næste

4) Hvorfor bruger du disse sites?**5) Har du en profil på en eller flere af disse sites?**

- ☐ Ja
☐ Nej

Forrige

26%

Næste

6) I hvor høj grad bruger du chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Sjældent
☐ En gang om ugen
☐ 2-3 gange om ugen
☐ Under en time om dagen
☐ 1-2 timer om dagen
☐ Mere end 2 timer om dagen
☐ Andet, hvad?

Forrige

31%

Næste

Hvad synes du?

I denne del af spørgeskemaet vil vi bede dig give nogle eksempler på beskeder, du har modtaget på din profil. Vi vil gerne vide, hvad du synes om dem.

Forrige

36%

Næste

7) Hvad er den seneste besked, du har modtaget i din gæstebog?

Hvis du ikke har modtaget en besked, går du videre til næste side.

Hvem var beskeden fra?

- ☐ En, jeg ikke kender
☐ Min bedste ven/veninde
☐ Min kæreste
☐ En anden, jeg kender

Hvad synes du om beskeden?

8) Hvad er den seneste kommentar, du har modtaget i dit billedgalleri?

Hvis du ikke har modtaget en kommentar, går du videre til næste side.

Hvem var kommentaren fra?

- ☐ En, jeg ikke kender
☐ Min bedste ven/veninde
☐ Min kæreste
☐ En anden, jeg kender

Hvad synes du om kommentaren?[Forrige](#)

47%

[Næste](#)

9) Giv et eksempel på en besked, du har modtaget, som du ikke brød dig om:

Hvis du ikke har et eksempel på en besked, går du videre til næste side.

Hvem var beskeden fra?

- ☐ En, jeg ikke kender
☐ Min bedste ven/veninde
☐ Min kæreste
☐ En anden, jeg kender

Hvorfor brød du dig ikke om beskeden?[Forrige](#)

52%

[Næste](#)

10) Giv et eksempel på besked, du har modtaget, som du blev glad for:

Hvis du ikke har et eksempel på en besked, går du videre til næste side.

Hvem var beskeden fra?

- ☐ En, jeg ikke kender
☐ Min bedste ven/veninde
☐ Min kæreste
☐ En anden, jeg kender

Hvorfor blev du glad for beskeden?[Forrige](#)

57%

[Næste](#)

11) Mange blander store og små bogstaver eller skriver med vilje forkert som f.eks.:

"HeJ mED diG"
"kyssh din...3"

Gør du selv det?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Indimellem

Hvorfor gør du det/gør du det ikke?

Forrige

63%

Næste

12) Har du haft ubehagelige oplevelser på internettet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

Hvis ja, hvad gik det ud på, og hvad gjorde du? Skriv her?

Forrige

68%

Næste

13) Fortæl om en god oplevelse, du har haft på internettet:

Hvorfor var det en god oplevelse?

Forrige

73%

Næste

Hvad synes dine forældre?

14) Ved dine forældre, at du bruger chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Det ved jeg ikke

Forrige

78%

Næste

15) Hvad siger dine forældre til din brug af chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Jeg må ikke bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet for mine forældre
☐ Jeg må godt bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet, hvis mine forældre må se min profil
☐ Jeg må frit bruge chatportaler, communities eller mødesteder på nettet for mine forældre

16) Opsætter dine forældre regler for din brug af chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Ja
☐ Nej

Hvis ja, hvad drejer reglerne sig om?

- ☐ Hvor meget tid jeg må bruge
☐ Hvordan jeg må opføre mig
☐ Hvilke oplysninger jeg må give videre
☐ Hvem jeg må skrive med
☐ Andet - skriv her:

Forrige

84%

Næste

17) Taler dine forældre med dig om din brug af chatportaler, communities eller mødesteder på nettet?

- ☐ Ja
☐ Nej

Hvis ja, hvad taler I om?

18) Hvordan har dine forældre det generelt med din brug af medier (Computer, spillekonsol, mobil, fjernsyn osv.)?

- ☐ De har regler for min brug af medier
☐ De synes ikke, jeg skal bruge for meget tid på medier
☐ De diskuterer mediebrug med mig, men jeg har ingen faste regler
☐ Jeg kan frit brug medier
☐ Andet - skriv her:

Forrige

89%

Næste

Tak for din deltagelse i undersøgelsen! Se mere på www.medieraadet.dk og <http://malenel.wordpress.com>. Klik på 'Næste' knappen for at afslutte skemaet.

Har du yderligere kommentarer, kan du skrive dem her:

Forrige

94%

Næste

Bilag 4: Spørgeskemasvar

Samtlige spørgeskemasvar kan ses i html-format fra SurveyXact i bilag 4 på den medfølgende usb-nøgle. Filen skal åbnes i en browser, men kan tilgås uden adgang til internettet.

Bilag 5: NVivo-kodninger

I bilag 5 på usb-nøglen er det muligt at se de kodninger, som er udført ved hjælp af programmet NVivo 8. Det er dog nødvendigt at have adgang til programmet for at kunne åbne filerne.

Bilag 6: Maps fra analytiske øvelser med Situational Analysis

I bilag 6 på usb-nøglen ses tydeligere udgaver af de maps, der optræder i afhandlingens kapitel 5.

Bilag 7: Dataudtræk fra SurveyXact

Bilag 7 på usb-nøglen indeholder forskellige dataudtræk fra SurveyXact, som kan åbnes ved hjælp af en browser. I det følgende ses en oversigt over disse dataudtræk:

- Bilag 7A: Elsker dig-beskeder
- Bilag 7B: Drengenes bedste beskeder
- Bilag 7C: Ved ikke-svar på ubehagelige oplevelser
- Bilag 7D: Nej-svar på ubehagelige oplevelser
- Bilag 7E: Alle svar på ubehagelige oplevelser
- Bilag 7F: Brød sig ikke om-beskeder
- Bilag 7G: Bare-svar på ubehagelige oplevelser
- Bilag 7H: Yderligere kommentarer

